

**Қазақстан мұсылмандары діни
басқармасы**

**ӘБУ АБДУЛЛА МҰХАММЕД ИБН
ИСМАЙЛ
ИБН ИБРАҺИМ ИБН ӘЛ-МУҒИРА
ӘЛ-БҰХАРИ**

САХИХ ӘЛ-БҰХАРИ

**(араб тіліндегі түпнұсқасымен салыстыра
отырып өзбек тілінен аударған
Доскелді Қожатайұлы)**

**Жалпы редакциясын басқарған және алғы сөз
жазған Қазақстан мұсылмандары діни
басқармасының төрағасы, Бас мүфти
Әбсаттар қажы Дербісәлі.**

Алматы, 2005.

Қазақстан мұсылмандары діни
басқармасы

ӘБУ АБДУЛЛА МҰХАММЕД ИБН
ИСМАЙЛ
ИБН ИБРАҺИМ ИБН ӘЛ-МУҒИРА
ӘЛ-БҰХАРИ

САХИХ ӘЛ-БҰХАРИ

I

Алматы, 2005.

«ӘЛ- ЖАМИЪ ӘС- САХИХ»

БИСМИЛЛАҒИР РАХМАНИР РАХИМ

Шейх, имам хафиз (Құран мен хадисті жатқа білуші) Әбу Абдулла Мұхаммад ибн Исмайл ибн Ибрахим ибн әл-Муғира әл-Бұхариге Алла тағала рахым етсін, Әмин.

1- бап. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) уәхидің қалай келе бастағаны және Алла тағаланың «Біз саған Нұх және одан кейінгі пайғамбарларға қалай уәхи жіберген болсақ, сондай уәхи жібердік» деген үкімі туралы

1- حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ النَّيْمِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ عَلْقَمَةَ بْنَ وَقَّاصِ اللَّيْثِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى الْمِنْبَرِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَّا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ

1-Яхя ибн Саъид (р.а) риуаят етті: «Омар ибн әл-Хаттаб мінберде тұрғанында: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) былай дегенін естігенмін: «Шынында, барлық амалдар ниетке байланысты болады. Кімде-кімнің хижраттағы¹ ниеті дүние табу болса, дүниені табар, ал кімде-кімнің хижраттағы ниеті әйел алу болса, әйеліне некеленер. Демек, қандай ниетпен хижрат қылса, солай болмақ», - деді.

2- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ فَيُفْصِمُ عَلَيَّ وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ

¹ Хижрат – Меккеден Мединеге Алла тағаланың әмірімен көшу.

وَأَحْيَانًا يَمْتَلُّ لِي الْمَلِكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِي فَأَعِي مَا يَقُولُ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهَا وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَقْصِمُ عَنْهُ
وَإِنَّ جَبِينَهُ لَيَنْقَصُّ عَرَقًا

2-Ғұруа ибн Зубайр (р.а.) риуаят етті, ол кісі болса Айша анамыздан естіген екен: «Харис ибн Хишам (р.а.) Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Я Расулуплла, сізге уәхи қалай келеді?»,- деп сұрапты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Маған уәхи кейде қоңыраудың сыңғырлаған дыбысы сияқты келеді. Күшті уәхи келгенде солай болады. Сол кезде мен барлық нәрсені ұмытып, уәхи сөздерін ұғып аламын. Ал, кей уақыттарда болса , маған адам бейнесіндегі періште уәхи келтіреді, мен оның айтқандарын жаттап аламын»,- деп жауап берді.

Айша анамыз (р.а.): «Қатты суық күндердің бірінде Расулупллаға (с.ғ.с.) уәхи келгенінің куәсі болдым. Уәхи нәзіл болып біткеннен соң оның маңдайынан міндетті түрде тер ағатын »,- деді.

3- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَفِيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ
عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِيَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْوَحْيِ الرَّؤْيَا الصَّالِحَةَ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا
جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبَّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ يَخْلُو بَغَارٍ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّنُ فِيهِ
وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِيَّ ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَرَوَّدَ لِذَلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى
خَدِيجَةَ فَيَنْزَوِّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارٍ حِرَاءٍ فَجَاءَهُ الْمَلِكُ فَقَالَ اقْرَأْ
قَالَ مَا أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَعَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أُرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ
فُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَعَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أُرْسَلَنِي فَقَالَ
اقْرَأْ فُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَعَطَّنِي الثَّلَاثَةَ ثُمَّ أُرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ
الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجِفُ فَوَادُّهُ فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ
زَمُّونِي زَمُّونِي فَرَمَّوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ فَقَالَ لَخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ لَقَدْ
خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كَلَّا وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا إِنَّكَ لَتَتَّصِلُ الرَّحِمَ
وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَأَنْطَلَقَتْ

بِهِ خَدِيجَةٌ حَتَّى أَنْتَ بِهِ وَرَقَّةُ بْنُ تَوْفَلِ بْنِ أُسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ابْنِ عَمِّ خَدِيجَةَ
وَكَانَ امْرَأً قَدْ تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ فَيَكْتُبُ مِنْ
الْإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ فَقَالَتْ لَهُ
خَدِيجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمِعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ وَرَقَّةُ يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى فَأَخْبَرَهُ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَبَرَ مَا رَأَى فَقَالَ لَهُ وَرَقَّةُ هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي
نَزَلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَدَعًا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرَجُكَ قَوْمُكَ فَقَالَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْمُخْرَجِيَّ هُمْ قَالَ نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا
جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُوْدِي وَإِنْ يُدْرِكُنِي يَوْمُكَ أَنْصُرَكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَّةُ
أَنْ نُؤْفِيَّ وَقَنَّرَ الْوَحْيُ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَأَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ
جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيَّ قَالَ وَهُوَ يُحَدِّثُ عَنْ فَتْرَةِ الْوَحْيِ فَقَالَ فِي حَدِيثِهِ بَيْنَا
أَنَا أُمْتِي إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ فَرَفَعْتُ بَصَرِي فَإِذَا الْمَلَكُ الَّذِي جَاءَنِي
بِحِرَاءٍ جَالِسٌ عَلَى كُرْسِيِّ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ فَرُعِبْتُ مِنْهُ فَرَجَعْتُ فَقُلْتُ
زَمُّونِي زَمُّونِي فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ فَمُ قَأْنِذِرْ إِلَى قَوْلِهِ وَالرُّجُزَ
فَاهْجُرْ فَحَمِي الْوَحْيِ وَتَتَابَعَ تَابَعَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ وَأَبُو صَالِحٍ وَتَابَعَهُ هِلَالُ
بْنُ رَدَادٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ وَقَالَ يُوسُفُ وَمَعْمَرٌ بَوَادِرُهُ

3- Ғұруа ибн Зубайр (р.а.) Айша анамыздан риуаят етіп айтты: «Алғашқы уәхи Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйқысында құдды түс сияқты нәзіл болған еді. Кейіннен таң шапағы сияқты нұрдан басқасы түсіне кірмей қойды. Содан кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оңашада жалғыз болуды қалайтын болды. Отбасын тәрк етіп, жалғыз өзі Хира үңгірінде қатарынан бірнеше түн құлшылық етіп шығатын. Ішіп-жейтін тамағын өзімен бірге алып кететін. Азық - түлігі таусылса, Хадиша анамызға келіп, тамақ алып, қайтадан тауға кететін. Бір күні әдетінше Хира үңгірінде құлшылық қылып отырғанында, алдына бір періште келіп: «Оқы»,- деді. Мен: «Оқи алмаймын,- дедім. Сол кезде ол мені буындрып қыса бастады, тіпті, мен қырылдап, булығып қалдым, кейін ол мені босатты да: «Және оқы!»,- деді. Мен «оқи алмаймын» деп едім, ол мені екінші рет қыса бастады, кейіннен қоя берді де : «Және оқы» деді. Ол мені үшінші мәрте қыса бастады, мен тағы да қырылдап, булығып қалдым. Содан соң қайтадан босатып жіберді де : «Оқы, сондай жаратқан Раббыңның атымен оқы, ол адам баласын ұйыған қаннан жаратқан. Оқы! Ол Раббың аса

ардақты!» - деді. Содан соң Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) буын-буыны қалтырап, Хуайлид қызы Хадиша анамызға келді де : «Мені қалың қылып орап қойыңдар, орап қойыңдар,- деді. Олар Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) қалтыраған қорқуы басылғанша орап қойды. Содан кейін Хадиша анамызға болған оқиғаны айтып берді де: «Өзіме бір нәрсе болып қала ма деп қорықтым»,- деді.

Сонда Хадиша анамыз: «Жоқ, шынында олай емес. Алланың атымен ант етіп айтайын, Алла тағала сізді ешқашанда ұятқа қалдырмайды. Сіз еш уақытта туған-туыстарыңызбен қарым-қатынасты үзген емессіз, ауырды жеңіл етесіз, жоқ - жітікті тойдырасыз, қонақты құрметтеп күтесіз және оларға қиыншылықтан шығуларына көмектесесіз»,- деді. Содан соң Хадиша анамыз Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) өзінің немере ағасы Уарақа ибн Науфәл ибн Асад ибн Абдул Ғұззаға ертіп барды. Ол кісі жаһил уақытында христиан дінін қабылдаған еді. Иудейлердің жазбаларын оқитын болатын. Ежелгі еврей тілінде жазылған Інжілден Алла тағаланың қалағанынша мәтіндерді көшіріп жазатын. Оның көзі көрмей әбден қартайып қалжыраған кезі болатын. Хадиша анамыз Уарақаға: «Ей, бауырымның баласы, ағаңыздың баласының сөздеріне құлақ сал!»- деді. Уарақа: «Ей, ағамның баласы, не көргеніңді маған айт!» - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) көргенінің барлығын сөзбе-сөз айтып берді. Сонда Уарақа Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) қарап: «Бұл - Алла тағаланың Мұсаға ғ.с. жіберген періштесінің нақ өзі,- деді. Шіркін-ай, егерде мен жас болсам ғой, сені қауымың өз арасынан қуатын кезде мен тірі болсамшы!»- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таңқалып: «Мені қауымым өз араларынан қуады ма?»,- деді. Уарақа: «Иә, солай. Бұл уақытқа дейін бірде - бір адам маған сіз сияқты хабар келтірмеген еді. Сізге Алла тағала жеңіл еткен күндерді маған да нәсіп етсе, саған шамамның келгенінше жәрдем берер едім!»- деді. Бірақ, Уарақа көп ұзамай арғы дүниеге аттанды. Содан кейін Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) біршама уақыт уәхи келмей қалды.

Ибн Шихаб (р.а.) риуаят етті. Жәбир ибн Абдулла әл-Ансари Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) уәхи келген уақыт туралы былай деді: «Мен (яғни, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жолда кетіп бара жатқан едім, кенеттен аспаннан бір дауысты естідім. Жоғары қарап едім, Хира үңгірінде маған келген періште аспан мен жердің арасында тақтың үстінде отыр екен. Мен одан қорқып, үйге қайтып келдім де: «Мені бір нәрсемен орап қойыңыз, орап қойыңыз!»,- дедім. Сол кезде Алла тағала: **«Әй жамылушы! Түр енді! Адамдарға ескерт! Раббыңды ұлықта! Киіміңді тазала! Әртүрлі лас істерден аулақ бол! ²»**,- деген аятты нәзіл етті.

Бұдан кейін уәхи қайтадан күшті қарқынмен жалғасып, бірінен соң бірі келе бастады.

Бұл хадисті Абдулла ибн Юсуф пен Әбу Салих риуаят еткен. Хилал ибн Раддад оны Зухриден естіп жеткізген. Ал Юнус және Маъмар болса, оның кемшіліктерін толтырған.

² 74. «әл-Мүддассір»,1-5 аят.

4- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أَبِي عَائِشَةَ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى لَا تُحْرَكُ بِهِ لِسَانُكَ لِتَعْجَلَ بِهِ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَالِجُ مِنَ التَّنْزِيلِ شِدَّةً وَكَانَ مِمَّا يُحْرَكُ شَفَتَيْهِ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَأَنَا أُحْرَكُهُمَا لَكُمْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحْرَكُهُمَا وَقَالَ سَعِيدٌ أَنَا أُحْرَكُهُمَا كَمَا رَأَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يُحْرَكُهُمَا فَحَرَّكَ شَفَتَيْهِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى لَا تُحْرَكُ بِهِ لِسَانُكَ لِتَعْجَلَ بِهِ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ قَالَ جَمَعُهُ لَكَ فِي صَدْرِكَ وَتَقْرَأُهُ فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ قَالَ فَاسْتَمِعْ لَهُ وَأَنْصِتْ لِمَنْ إِنْ عَلَيْنَا بَيَانُهُ ثُمَّ إِنْ عَلَيْنَا أَنْ نَقْرَاهُ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ذَلِكَ إِذَا أَتَاهُ جِبْرِيْلُ اسْتَمَعَ فَإِذَا انْطَلَقَ جِبْرِيْلُ قَرَأَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا قَرَأَهُ

4- Саъид ибн Жубайр (р.а.) айтты, Ибн Аббас Алла тағаланың («Жебрейіл) Құран оқығанда сен қайталауға асықпа!» деген аяты туралы былай деп риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) нәзіл болған аяқтың мән-мағынасын жылдамырақ түсініп алуға тырысатын. Сол себепті еріндерін жыбырлататын еді». Ибн Аббас (р.а.): «Мен еріндерімді, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қалай жыбырлатқан болса, солай істеп көрсетіп жатырмын», - деді. Ал Саъид (р.а.) айтты: «Мен өз ернімді хазреті Ибн Аббас жыбырлатқандай қылып көрсетіп жатырмын», - деді.

Алла тағала айтты: «(Жебрейіл) Құранды оқығанда сен асығып қайталама! Құранды жүрегіңе және есіңе жат алуына, қалаған уақытыңда оны оқуыңа сені қабілетті ету біздің мойнымызда» және «Егер біз оны (Жебрейіл қирааты арқылы) оқысақ, сен оған құлақ сал!» деген аят нәзіл етті. Содан соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) егер Жебрейіл ғ.с. уәхи келтірсе, алдымен, оған құлақ салып, ол кеткеннен кейін, оның оқығанындай қайталап оқитын еді».

5- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ ح وَ حَدَّثَنَا يَشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ وَمَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ نَحْوَهُ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ وَكَانَ أَجْوَدُ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ

جَبْرِيلُ وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ فَلَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ

5- Ибн Аббас былай деп риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) барша адамдардың ішіндегі ең жомарты еді. Рамазанда Жебрейіл періштемен жолыққанда жомарттығы одан сайын арта түсетін. Хазреті Жебрейіл ғ.с. Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) әр кеште жолығып, Құранды қайталайтын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жомарттықта, жақсылық істе самал желден де жылдам болатын», - деді.

6- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ هِرَقْلَ أَرْسَلَ إِلَيْهِ فِي رَكْبٍ مِنْ فُرَيْشٍ وَكَانُوا تِجَارًا بِالشَّامِ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَادًّا فِيهَا أَبَا سُفْيَانَ وَكَفَّارَ فُرَيْشٍ فَأَتَوْهُ وَهُمْ بِبَيْلِيَاءَ فَدَعَاهُمْ فِي مَجْلِسِهِ وَحَوْلَهُ عُظَمَاءُ الرُّومِ ثُمَّ دَعَاهُمْ وَدَعَا بَنِي رَجْمَانِهِ فَقَالَ أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا بِهَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَقُلْتُ أَنَا أَقْرَبُهُمْ نَسَبًا فَقَالَ أَذْنُوهُ مِنِّي وَقَرَّبُوا أَصْحَابَهُ فَاجْعَلُوهُمْ عِنْدَ ظَهْرِهِ ثُمَّ قَالَ لِبَنِي رَجْمَانِهِ قُلْ لَكُمْ إِنِّي سَأَلْتُ هَذَا عَنْ هَذَا الرَّجُلِ فَإِنْ كَذَّبَنِي فَكَذَّبُوهُ فَوَاللَّهِ لَوْ لَأَ الْحَيَاءُ مِنْ أَنْ يَأْتِرُوا عَلَيَّ كَذِبًا لَكَذَّبْتُ عَنْهُ ثُمَّ كَانَ أَوَّلَ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَنْ قَالَ كَيْفَ نَسَبُهُ فِيكُمْ قُلْتُ هُوَ فِيْنَا دُو نَسَبٍ قَالَ فَهَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ مِنْكُمْ أَحَدٌ قَطُّ قَبْلَهُ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ لَا قَالَ فَأَشْرَافُ النَّاسِ يَتَّبِعُونَهُ أَمْ ضِعْفَاؤُهُمْ قُلْتُ بَلْ ضِعْفَاؤُهُمْ قَالَ أَيْزِيدُونَ أَمْ يَنْفُصُونَ قُلْتُ بَلْ يَزِيدُونَ قَالَ فَهَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ سَخَطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كُنْتُمْ تَنْتَهَمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ يَعْدِرُ قُلْتُ لَا وَنَحْنُ مِنْهُ فِي مَدَّةٍ لَا نَدْرِي مَا هُوَ فَاعِلٌ فِيهَا قَالَ وَلَمْ تُمَكِّنِي كَلِمَةً أُدْخِلُ فِيهَا شَيْئًا غَيْرَ هَذِهِ الْكَلِمَةِ قَالَ فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَكَيْفَ كَانَ قِتَالِكُمْ إِيَّاهُ قُلْتُ الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سَجَالٌ يَبَالُ مِنَّا وَنَبَالُ مِنْهُ قَالَ مَاذَا يَأْمُرُكُمْ قُلْتُ يَقُولُ اعْبُدُوا اللَّهَ وَحْدَهُ وَلَا

تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَاتْرُكُوا مَا يَقُولُ آبَاؤُكُمْ وَيَأْمُرُنَا بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّدَقِ
وَالْعَفَافِ وَالصَّلَاةِ فَقَالَ لِلتَّرْجُمَانِ قُلْ لَهُ سَأَلْتُكَ عَنْ نَسَبِهِ فَذَكَرْتَ أَنَّهُ فِيكُمْ دُو
نَسَبٍ فَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِي نَسَبِ قَوْمِهَا وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ أَحَدٌ مِنْكُمْ هَذَا الْقَوْلَ
فَذَكَرْتَ أَنْ لَا فَقُلْتُ لَوْ كَانَ أَحَدٌ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ قَبْلَهُ لَقُلْتُ رَجُلٌ يَأْتِسِي بِقَوْلٍ قِيلَ
قَبْلَهُ وَسَأَلْتُكَ هَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا قُلْتُ فَلَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ
مَلِكٍ قُلْتُ رَجُلٌ يَطْلُبُ مُلْكَ أَبِيهِ وَسَأَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ تَتَّهَمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا
قَالَ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا فَقَدْ أَعْرَفُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَذَرَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ وَيَكْذِبَ عَلَى اللَّهِ
وَسَأَلْتُكَ أَشْرَافُ النَّاسِ اتَّبَعُوهُ أَمْ ضِعْفَاؤُهُمْ فَذَكَرْتَ أَنْ ضِعْفَاءَهُمْ اتَّبَعُوهُ وَهُمْ
أَتْبَاعُ الرُّسُلِ وَسَأَلْتُكَ أَيَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَذَكَرْتَ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ وَكَذَلِكَ أَمْرُ
الْإِيمَانِ حَتَّى يَتِمَّ وَسَأَلْتُكَ أَيَرْتَدُّ أَحَدٌ سَخَطَهُ لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا
وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حِينَ تُخَالِطُ بِشَأْنِهِ الْقُلُوبَ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا
وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لَا تَغْدِرُ وَسَأَلْتُكَ بِمَا يَأْمُرُكُمْ فَذَكَرْتَ أَنَّهُ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا
تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَيَنْهَأَكُمْ عَنْ عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ وَيَأْمُرُكُمْ بِالصَّلَاةِ وَالصَّدَقِ وَالْعَفَافِ
فَإِنْ كَانَ مَا تَقُولُ حَقًّا فَسَيَمْلِكُ مَوْضِعَ قَدَمِي هَاتَيْنِ وَقَدْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ لَمْ
أَكُنْ أَظُنُّ أَنَّهُ مِنْكُمْ فَلَوْ أَنِّي أَعْلَمُ أَنِّي أَخْلَصُ إِلَيْهِ لَتَجَشَّمْتُ لِقَاءَهُ وَلَوْ كُنْتُ عِنْدَهُ
لَعَسَلْتُ عَنْ قَدَمِهِ ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي بَعَثَ بِهِ
دِحْيَةَ إِلَى عَظِيمِ بَصْرَى فَدَفَعَهُ إِلَى هِرَقْلَ فَفَرَّاهُ فَإِذَا فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ سَلَامٌ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى أَمَّا
بَعْدُ فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدَعَايَةِ الْإِسْلَامِ أَسْلِمُ تَسْلِمُ يُؤْتِكَ اللَّهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ فَإِنْ تَوَلَّيْتَ
فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيْسِيِّينَ وَيَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَنْ لَا
نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ
تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ قَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَلَمَّا قَالَ مَا قَالَ وَفَرَعَ مِنْ قِرَاءَةِ
الْكِتَابِ كَثُرَ عِنْدَهُ الصَّخْبُ وَارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ وَأُخْرِجْنَا فَقُلْتُ لِأَصْحَابِي حِينَ

أَخْرَجَنَا لَقَدْ أَمَرَ ابْنُ أَبِي كَبْشَةَ إِنَّهُ يَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي الْأَصْفَرِ فَمَا زِلْتُ مُوقِنًا أَنَّهُ سَيَظْهَرُ حَتَّى أَدْخَلَ اللَّهُ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ وَكَانَ ابْنُ النَّاطُورِ صَاحِبُ إِبِلِيَاءَ وَهَرَقْلَ سَفُفًا عَلَى نَصَارَى الشَّامِ يُحَدِّثُ أَنَّ هَرَقْلَ حِينَ قَدِمَ إِبِلِيَاءَ أَصْبَحَ يَوْمًا خَبِيثَ النَّفْسِ فَقَالَ بَعْضُ بَطَارِقَتِهِ قَدْ اسْتَنَكَّرْنَا هَيْبَتَكَ قَالَ ابْنُ النَّاطُورِ وَكَانَ هَرَقْلُ حَزَاءً يَنْظُرُ فِي النُّجُومِ فَقَالَ لَهُمْ حِينَ سَأَلُوهُ إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ حِينَ نَظَرْتُ فِي النُّجُومِ مَلِكَ الْخِتَانِ قَدْ ظَهَرَ فَمَنْ يَخْتَنُنُ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ قَالُوا لَيْسَ يَخْتَنُنُ إِلَّا الْيَهُودُ فَلَا يُهَمَّتْكَ شَأْنُهُمْ وَاكْتُبْ إِلَى مَدَائِنِ مُلْكِكَ فَيَقْتُلُوا مَنْ فِيهِمْ مِنَ الْيَهُودِ فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى أَمْرِهِمْ أَتَى هَرَقْلَ بِرَجُلٍ أَرْسَلَ بِهِ مَلِكُ عَسَانَ يُخْبِرُ عَنْ خَبَرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا اسْتَخْبَرَهُ هَرَقْلُ قَالَ أَذْهَبُوا فَانظُرُوا أَمْخَنَتَيْنِ هُوَ أَمْ لَا فَانظُرُوا إِلَيْهِ فَحَدَّثُوهُ أَنَّهُ مُخْتَنِنٌ وَسَأَلَهُ عَنِ الْعَرَبِ فَقَالَ هُمْ يَخْتَنِنُونَ فَقَالَ هَرَقْلُ هَذَا مَلِكُ هَذِهِ الْأُمَّةِ قَدْ ظَهَرَ ثُمَّ كَتَبَ هَرَقْلُ إِلَى صَاحِبِ لَهُ بِرُومِيَّةٍ وَكَانَ نَظِيرَهُ فِي الْعِلْمِ وَسَارَ هَرَقْلُ إِلَى حِمصَ فَلَمَ بِرَمِ حِمصَ حَتَّى أَتَاهُ كِتَابٌ مِنْ صَاحِبِهِ يُوَافِقُ رَأْيَ هَرَقْلَ عَلَى خُرُوجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَّهُ نَبِيٌّ فَأَذِنَ هَرَقْلُ لِعِظَمَاءِ الرُّومِ فِي دَسْكَرَةِ لَهُ بِحِمصَ ثُمَّ أَمَرَ بِأَبْوَابِهَا فَعُلِّقَتْ ثُمَّ اطَّلَعَ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ الرُّومِ هَلْ لَكُمْ فِي الْقَلْحِ وَالرُّشْدِ وَأَنْ يَبْنَتَ مُلْكُكُمْ فَنُبَايَعُوا هَذَا النَّبِيَّ فَحَاصُوا حَيْصَةَ حُمُرِ الْوَحْشِ إِلَى الْأَبْوَابِ فَوَجَدُوهَا قَدْ عُلِّقَتْ فَلَمَّا رَأَى هَرَقْلُ نَفَرَتَهُمْ وَأَيْسَ مِنَ الْإِيْمَانِ قَالَ رُدُّوهُمْ عَلَيَّ وَقَالَ إِنِّي قُلْتُ مَقَالَتِي أَنِفًا أَخْتَبِرُ بِهَا شِدَّتْكُمْ عَلَى دِينِكُمْ فَقَدْ رَأَيْتُ فَسَجَدُوا لَهُ وَرَضُوا عَنْهُ فَكَانَ ذَلِكَ آخِرَ شَأْنِ هَرَقْلَ رَوَاهُ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ وَيُونُسُ وَمَعْمَرٌ عَنِ الرَّهْرِيِّ

6- Абдулла ибн Утба ибн Масъуд (р.а.) риуаят етти: «Әбу Суфян ибн Харб хабардар етти, һирақл Құрайыш керуені Шамда саудамен айналысып жүрген кезде оларға бір адамды жіберді. Ол уақытта Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Әбу Суфян мен құрайыш кәпірлерімен өзара бітімгершілікке келген болатын. Олар (Әбу Суфян, құрайыш кәпірлері) Илияда (Байтул мақдис) болғандықтан һирақлдың алдына барды. һирақл оларды өзінің мәжілісіне шақырды. Оның айналасында Римдіктердің атақты игі жақсылары отырған еді. Оларға қоса тілмашты да өзіне шақырып алып:

«Өзін Пайғамбармын деп жариялаған адамға қайсы бірің туыстық жағынан жақынырақсындар?»,- деп сұрады. Әбу Суфян: «Мен оған туыстық жағынан жақынырақпын»,- деді. Һирақл: «Оны (Әбу Суфянды) маған жақынырақ алып келіндер, ал оның адамдарын арт жағына тұрғызындар!»,- деді. Һирақл өзінің тілмашына: «Оларға айт (Әбу Суфянға) мен сол Пайғамбар туралы сұрамақпын, егерде маған жалған сөйлесе, онда оның өтірігін шығарындар »,- деді. Сонда Әбу Суфян айтты: «Алламен ант етемін, егер менің өтірігімді шығарады деген ұят болмағанда, мен жалған сөйлеуден тартынбас едім»,- деді.

Һирақл ең бірінші менен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) шыққан тегі туралы сұрады. Мен: «Ол текті жерден шыққан»,- дедім.

Һирақл «Одан бұрын сендерден бұл сөзді (яғни Пайғамбарлықты) ешкім айтқан жоқ па?»,- деп сұрады. Мен: «Жоқ»,- дедім. Ол: «Оның ата-бабаларының ішінде патша болғандары бар ма?»,- деп сұрады. Мен «Жоқ»,- дедім. Ол: «Оған ілескен адамдар атақты байлар ма, әлде кедей-кепшік, әлсіздер ме?»,- деп сұрады. Мен: «Әлсіздер»,- дедім. Ол: «Олардың қатары көбеюде ме, әлде азаюда ма?»,- деп сұрады. Мен: «Көбеюде»,- дедім. Ол: «Оның дініне кіргендерден біреу оған ренжіп, діннен қайтқандары бар ма?»,- деп сұрады. Мен: «Жоқ»,- дедім. Ол: «Дінге насихаттағаннан бұрын оны жалғандығымен айыптап па едіңдер?»,- деп сұрады. Мен : «Жоқ»,- дедім. Ол: «Қиянат істеуші ме еді?»,- деді. Мен: «Жоқ»,- дедім. «Біршама уақыттан бері оның қандай істермен айналысып жүргенінен бейхабармыз»,- деп айттым.

Һирақл сөзімді бөліп: «Оған қарсы соғыстындар ма?»,- деді. Мен: «Соғыстық»,- дедім. Ол: «Сендердің соғыстарың немен бітуші еді ?»,- деді. Мен: «Біздің арамыздағы соғыс әрқилы болып бітетін. Кейде ол бізді, ал, кейде біз оны жеңетінбіз»,- дедім.

Һирақл: «Ол сендерге не істеуді бұйырады?»,- деді. Мен: «Ол тек қана бір Аллаға сиынуды, оған серік қоспауды, аталарымыз серік қосуға үгітесе де, оларға құлақ аспауды, намаз оқуды, шыншыл болуды және туған-туыстармен қарым - қатынаста болуды, рахымды- шапағатты болуды бұйырады.»,- дедім.

Һирақл тілмаш арқылы маған былай деді: «Оның шыққан тегін сұрасам, сен текті жерден шықты деп айттың, Пайғамбарлар, анығында, сондай жерден шығады. Сендерден бұрын ешкім Пайғамбарлық сөзді айтты ма десем, сен «Жоқ»,- дедің. Одан басқа біреу бұрын осы сөзді айтып шықса, бұл да солардың айтқан сөзіне ілесуші деп ойлар едім. Мен сенен: «Оның ата-бабаларының ішінде патша болған адам бар ма?»,- деп сұрасам, сен: «Жоқ»,- дедің. Егер ата-бабасының ішінде патша болған бір адам болса, онда мен: «Ол соның дүние-мүлкін талап етіп, билігін өзіне қайтарғысы келген біреу»,- дейтін едім. Мен: « Оны дінге шақырмай тұрған кезінде жалғаншылығымен айыптап па едіңдер?»,- деп сұрағанымда, сен: «Жоқ»,- дедің. Мен білдім, ол бұрын да адамдарға өтірік–жалған сөйлемеген. Бұндай адам Алла тағала туралы өтірік сөйлемейді. Мен сенен: «Оған ілесіп жатқан әлді байлар ма, әлде әлсіз адамдар ма?»,- деп сұрағанымда, сен: «Әлсіздер»,- деп айттың. Ал,

Пайғамбарларға әрқашан әлсіздер ілескен. Мен сенен «Оған ілесушілердің саны азаюда ма, әлде көбеюде ме?»,- деп сұрағанымда, сен: «Олар көбейіп жатыр»,- дедің. Иманның әмірі сондай кәміл болар. Мен саған «Оның дініне кіргендердің біреуі оған ренжіп, дінінен қайтқаны бар ма?»,- десем, сен: «Жоқ»,- дедің. Иманның көркемділігі жүрекке жағып қалса, ол сондай кәміл болады. Мен сенен: «Ол қиянат істейді ме?»,- деп сұрасам, сен: «Жоқ»,- дедің.

Ал, Пайғамбарлар қиянат істемейді. Одан кейін сенен: «Ол сендерге не істеуді бұйырады?»,- деп сұрадым. Сен: «Ол Аллаға құлшылық етуді, оған серік қоспауды, пұттарға сиынбауды, намаз оқуға және шыншыл, қайырымды болуға бұйырады»,- дедің. Егерде сенің айтқан сөздерің рас болса, ол келіп қазір мен тұрған орын-жайды алады. Мен бір Пайғамбар шығатынын білуші едім, бірақ-та сендердің араларыңнан шығатынынан бейхабар едім. Егер оған ықылас қыла алсам, онымен жолығу үшін қиыншылық көруге ризамын. Егерде онымен кездесем, оның аяғын жуатын едім. Кейін Һирақл Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Дихья (сахаба) арқылы Бусра басшылығына беріп жіберген хатын алып келуді бұйырды. Оны Һирақлға берді. Ол хатты оқып көрді, онда **«Бисмилләһир рахманир рахим Мұхаммад ибн Абдулла – Алланың елшісінен Һирақл - Рум басшысына»**. Тура жолда жүргендерге Алла тағаланың сәлемі болсын! **Амма баъд: Сені Исламға шақырамын, Исламды қабыл ет, тыныш боларсың. Алла тағала саған бұның үшін екі бірдей сауап береді. Егерде одан бас тартсаң, бидғатшы күнәһар боларсың.**

«Ей, кітап иелері! Өзара теңдік сөзін қабыл етейік: Алладан басқаға құлшылық етпейік, оған серік қоспайық, бір-бірімізді Алладан басқа тәңір деп білмейік (яғни, адамды Алланың дәрежесіне көтермейік) егер жүздерін бұрса, куә болындар, біз мұсылманбыз».

«Һирақл сөзін бітірген соң Пайғамбарымыздың айтқандарын оқып бергеннен кейін оның қасындағылардың дауыстары қатты шығып, шулап кетті, бізді сыртқа шығарып жіберді. Мен қасымдағыларға: «Әбу Кабшаның айтқаны рас болды, ол: Бәни әл-Асфар (Румдықтар) патшасы Пайғамбардан қорқады»,- деп айтқан еді. «Мен Исламды қабылдамастан бұрын Пайғамбар шығатынына сенетін едім»,- дедім. Илия әкімі Ибн ән-Натур және Шам христиандарының (эпископы) Һирақл былай деген еді.

Һирақл Илияға келгенінде көңілсіз болып қалды. Оған патриархтары: «Сенің түрің бізге ұнамай тұр!»,- десті.

Ибн ән-Натур былай деді: «Һирақл көріпкел болатын және жұлдыздарды болжайтын. Одан бұл жайында сұрағанымызда ол: «Мен бұл түнде жұлдыздарды қарап болжағанымда, сүндеттелушілердің патшасының жеңіске жеткенін көрдім. Адамдардың қайсысының сүндетке отырғызылатындарын білгім келеді»,- деді. «Яһудилерден басқалар сүндетке отырғызбайды. Оларға бола сен алаңдама»,- десті. Сенің патшалығыңа қарасты шаһарларға хат жаз, ол жердегі яһудилерді өлтірсін деп кеңес берісті. Сол уақытта Ғассон патшаға хазіреті Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) туралы хабар алып келген кісіні Һирақлдың алдына алып келді. Һирақл: «Барып тексеріндерші, ол сүндеттелген бе екен?»,- деді. Олар

тексеріп көріп: «Ол сүндеттелген екен», - деп хабарлады. Һирақл одан арабтар туралы сұрап еді, ол: «Арабтар да сүндетке отырады», - деп жауап берді. Сонда Һирақл: «Патшалық, билік енді соларға (яғни арабтардың) патшасына тиесілі», - деді. Кейін Һирақл Румиядағы өзі сияқты білім иесіне хат жазып жіберді де, өзі Химске барды, ол қаладан өзінің досынан мынадай мазмұндағы жауап хатты алғанша ешқайда кетпеді. Ол хатта: «Һирақлдың Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) белгілері туралы пікірін қолдап- қуаттағанын және ол адамның хақ Пайғамбар екендігі туралы айтылған»

Бұдан соң Һирақл Румның білімді де атакты адамдарын өзінің Химстағы сарайына шақырды. Олар жиналып келгеннен соң қақпаны жабуды бұйырды. Содан соң олардың алдына шығып : «Ей, Румдықтар! Егер сендер шапағатты тура жолды таппақшы болсаңдар, дәулеттеріңнің үстем болуын, патшалықтарыңның сақталуын қаласаңдар, онда осы Пайғамбарға ілесіңдер!», - деді.

Бұл сөздерді ести сала олар жабайы есекке ұқсас қақпа жаққа жапа тармағай ұмтылды, бірақ қақпаның жабық екенін көрді. Һирақл олардың қайғырып, қобалжыған түрлерін көріп, иман келтірулерінен үмітсіз болып: «Оларды маған алып келіңдер!», - деп әмір етті. Кейін: « Мен сендердің өз діндеріңе деген ықыластарыңды сынап көру үшін солай деген едім, оған менің көзім жетті», - деді. Сонда олар (Һирақлға) сәжде етіп, оған разы болды.

Бұл Һирақлмен болған соңғы оқиға еді. Болған бұл оқиғаны Салих ибн Қайсан, Юнус және Мағмар әз- Зухрий риуаят етті.

ИМАН КІТАБЫ

1- бап. Ислам бес түрлі нәрсенің үстіне құрылған

بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ وَهُوَ قَوْلٌ وَفِعْلٌ وَيَزِيدُ وَيَنْقُصُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِيَزِدَادُوا إِيْمَانًا مَعَ إِيْمَانِهِمْ وَزِدْنَاَهُمْ هُدًى وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ وَقَوْلُهُ وَيَزِدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيْمَانًا وَقَوْلُهُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيْمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَرَزَادَتْهُمْ إِيْمَانًا وَقَوْلُهُ جَلَّ ذِكْرُهُ فَاحْشَوْهُمْ فَرَزَادَهُمْ إِيْمَانًا وَقَوْلُهُ تَعَالَى وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيْمَانًا وَتَسْلِيمًا وَالْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ مِنَ الْإِيْمَانِ وَكَتَبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى عَدِيِّ بْنِ عَدِيٍّ إِنَّ لِلْإِيْمَانِ فَرَائِضَ وَشَرَائِعَ وَحُدُودًا وَسُنَنًا فَمَنْ اسْتَكْمَلَهَا اسْتَكْمَلَ الْإِيْمَانَ وَمَنْ لَمْ يَسْتَكْمِلْهَا لَمْ يَسْتَكْمِلِ الْإِيْمَانَ فَإِنْ أُعِشَ فَسَأَبِيْنَهَا لَكُمْ حَتَّى تَعْمَلُوا بِهَا وَإِنْ أُمِتَ فَمَا أَنَا عَلَى صُحْبَتِكُمْ بِحَرِيصٍ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَكِنْ لِيَطْمِئِنَّ قُلُوبِي وَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ اجْلِسْ بِنَا نُؤْمِنُ سَاعَةً وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ الْيَقِيْنُ الْإِيْمَانُ كُلُّهُ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ حَقِيْقَةَ النَّقْوَى حَتَّى يَدْعَ مَا حَاكَ فِي الصَّدْرِ وَقَالَ مُجَاهِدٌ شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّيْنِ أَوْصِيْيَاكَ يَا مُحَمَّدُ وَإِيَّاهُ دِيْنًا وَاحِدًا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ شِرْعَةٌ وَمِنْهَا جَا سَبِيْلًا وَسُنَّةٌ دُعَاؤُكُمْ إِيْمَانُكُمْ لِقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ قُلْ مَا يَعْْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ وَمَعْنَى الدُّعَاءِ فِي اللُّغَةِ الْإِيْمَانُ

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Ислам бес түрлі нәрсенің үстіне құрылған. Иман сөзде де, істе де болуы керек. Иман күшейіп көбейеді де, әлсіреп азаяды да», - деді.

Алла тағала Құран Кәрімде айтты: «Ол сондай Алла, мүміндердің иманын арттыра түсу үшін олардың жүректеріне тоқтау салды³», - деді. Және бір аятта: «...Олар Раббыларына шын сенген жігіттер еді де оларға туралықты арттыра түстік⁴», - десе және бір аятта: «Алла

³ 48. «әл-Фатх», 4 аят.

⁴ 18. «әл-Кашф», 13 аят.

тағала тура жол тапқандарға туралықты арттырады⁵», - дейді. Және бір аятта: «Ал сондай тура жол тапқандар, Алла олардың туралықтарын арттыра түсіп, оларға тақуалық береді⁶», - деді. Және бір аятта: «...Әрі иман келтіргендердің сенімдері арта түссін...⁷», - деді. Және бір аятта: «...Бұл қайсыларыңның имандарын арттырады?», - дейтін де біреулер бар. Дегенмен мүміндердің иманын арттырады, олар қуанысады⁸», - деді. Және бір аятта: «...(Бұл сөз) олардың иманын арттырды⁹», - деді және бір аятта: «...Сондай-ақ олардың сенімдерін, бойұсынуларын одан ары арттыра түсті¹⁰», - деді.

Алла үшін сүю және Алла үшін жек көру иманнан болып саналады, Омар ибн Абдул Азиз Ади ибн Адиге хат жазып, онда " Расында, иманның парызы, шариғаты, шекарасы және сүннеті бар. Кімде-кім солардың барлығын толықтырса, онда иманын толықтырғаны, ал кімде-кім нақыс қылса, онда иманының кәміл болмағаны" деді. Егер мен тірі болсам, сендерге барлығын баяндап беремін, онымен амал етерсіңдер. Ал, егер қайтыс болсам, мен сендермен сұхбат құра алмаспын. Ибраһим (алейһи сәләм) былай деген : " Әрине, сенемін, бірақ жүрегім орнықсын". Муғаз ибн Жәбәл : «Қане, біраз отырып, иман туралы сөз қозғайық», - деген. Ибн Масғұд : «Иәкин дегеніміз - иманның күллісі», - деген болатын. Ал, ибн Омар болса, былай деген : «Кез-келген пенде нәпсісіндегіні тәрк етпейінше тақуалықтың ақиқатына жете алмайды», - деді. Мужаһидтің айтуы бойынша, нұсқау берген нәрселерімізді сендерге діни жол қылды (әш-Шура,13) деген аяттың мағынасы : Ей, Мұхаммед, біз саған жалғыз ғана дінді өсиет еттік делінген.Ал, ибн Аббас : «Дұғаларыңыз - имандарыңыз, өйткені аяттағы (Егер құлшылықтарың болмаса, Раббым сендерді неге бағаласын? / әл-Фурқан, 77 / дұға мағынасы - иман, дұғаның тілдік мағынасы иман дегенге саяды.

7- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ عِكْرَمَةَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

7- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Ислам бес түрлі нәрсенің үстіне құрылған, олар: иман айту, намаз оқу, зекет беру, қажыға бару, Рамазан оразасын ұстау», - деді.

⁵ 19. «Мәрям»,76 аят.

⁶ 47. «Мұхаммед»,17 аят.

⁷ 74. «әл-Мүддассір», 31 аят.

⁸ 9. «әт-Тәубе», 124 аят.

⁹ 3. «Әли Имран», 173 аят.

¹⁰ 33. «әл-Ахзап», 22 аят.

2- бап. Иманның шарттары

بَابُ أُمُورِ الْإِيمَانِ وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قَبْلَ
 الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ
 وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ
 وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا
 وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ
 الْمُتَّقُونَ وَقَوْلِهِ قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الْآيَةَ

Алла тағала Құран кәрімде айтты: «Жүздерінді шығысқа, батысқа жөнелту бір игілік емес. Бірақ кім Аллаға, ақирет күніне, періштелерге, кітаптарға, Пайғамбарларға иман келтірсе және жақындарына, жетімдерге, міскіндерге, жолда қалғандарға, қайыршыларға және құл азат етуге жақсы көре отырып, мал сарп қылса әрі намазды толық орындап зекет берсе, өзара байласқан уәдесін орындаушы, таршылықта, қиыншылықта және соғыс кезінде сабыр етуші болса, міне солар шыншылдар әрі солар тақуалар¹¹», - десе, және бір аятта: «Шынында, иман келтіргендер құтылды¹²», - деді.

8- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا
 سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ
 عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً وَالْحَيَاءُ
 شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ

8- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Иман алпыстан артық бұтағы бар терек сияқты. Ұялу - сол иманның бұтақтарының бірі ғана», - деді.

3- бап. Біреуге тілімен, қолымен зияның тигізбеген адам нағыз мұсылман

9- حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي السَّفَرِ
 وَإِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

¹¹ 2. «әл-Бақара», 177 аят.

¹² 23. «әл-Мұьминун», 1 аят.

عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ
وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ

9- Абдулла ибн Ғамр (р.а.) риуаят етті: Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Басқа біреуге қолымен және тілімен зиянын тигізбеген адам - нағыз мұсылман, ал, Алла тағала тиған нәрселерден тиылған адам жиһат қылған болып есептеледі», - деді.

4- бап. Исламдағы ең абзал амал қайсы?

10- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْفَرَسِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو
بُرْدَةَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ
قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ قَالَ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

10- Әбу Мұса (р.а.) айтты: «Бір күні адамдар Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Я Расулалла! Исламдағы кімнің амалы ең абзал деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қолымен, тілімен басқаларға зиянын тигізбеген адамның амалы», - деп жауап берді.

5- бап. Ашыққанды тойдыру- Исламнан

11- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ قَالَ نَطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ

11- Абдулла ибн Ғамр (р.а.) айтты: «Бір кісі Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Исламдағы ең жақсы іс не?» - деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Қарны аштарды тамақтандыруың және танығаныңа да, танымағаныңа да сәлем беруің», - деді.

6- бап. Өзі жақсы көрген нәрсені өзгегеде тілеу- иманнан

12- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلَّمِ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ عَنْ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

12- Әнәс (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): « Өзің жақсы көрген нәрсені басқаға да (діндес бауырыңа) тілемейінше, бірде - біріңіз шын мұсылман бола алмайсыздар», - деді.

7- бап. Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) жақсы көру- иманнан.

13- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عَلِيَّةَ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ح وَحَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

13- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): « Сендердің біреулерің мені ата - анасынан да, баласынан да, барлық адамдардан да артық жақсы көрмегенінше, бірде-біреудің иманы кәміл болмайды», - деді.

8 - бап. Иманның тәттілігі

14- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ النَّخَعِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَدَّفَ فِي النَّارِ

14- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде-кімнің бойында төмендегі үш нәрсе болса, ол иманның тәттілігін сезінеді:

- 1- Алла және оның елшісін барша нәрседен артық жақсы көру
- 2- Жақсы көрген кісіні тек Алла үшін деп жақсы көрмек
- 3- Күпірлікке қайтуды тура отқа түскендей жек көрсе

9- бап. Ансарларды жақсы көру- иманның кәміл белгілерінен

15- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبْرِ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَ آيَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الْأَنْصَارِ

15- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ансарларды жақсы көру - иманның белгілерінен, ал, оларды жек көру- Мунафиқтықтың белгісінен», - деді.

10-бап. Пайғамбар (с.ғ.с.) насихаттары

16- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو إِدْرِيسَ عَائِدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَ شَهِدَ بَدْرًا وَهُوَ أَحَدُ الثَّقَبَاءِ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ بَايَعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا تَسْرِفُوا وَلَا تَزْنُوا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ وَلَا تَأْتُوا بِيُهْتَانٍ تَقْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَقَارَةٍ لَهُ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللَّهُ فَهُوَ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ

16- Бәдр соғысына қатысушы және Ғақаба түнінде қолбасшы болған Ғұбада ибн ас-Самиттан (р.а.) риуаят болды: «Бір күні Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айналасына бір топ сахабалар жиналды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларға айтты: «Алла тағаланы бір деп білеміз, оған серік қоспаймыз, ұрлық істемейміз, зина қылмаймыз, перзенттерімізді өлтірмейміз, жалған сөз таратпаймыз (зина және басқа нәрселер туралы) шаригат әміріне бой ұсынамыз деп маған сөз беріндер. Кімде – кім осы сөздеріне опа қылса, Алла тағала жарылқайды, ал кімде – кім осы ауыр күнәлардың біреуін істеп қойса және осы дүниеде жазаланса, осы жаза оған каффарат болар (ахиретте қайтадан жазаланбайды) Кімде – кім сол аталмыш күнәлардың біреуін істесе, Алла тағала оны жасырған болса, арысын өзі біледі, қаласа, кешірер, қаласа, азаптар»,- деді. (Ғұбада айтты): «Біз оған осы сөзімізге ант бердік»,- деді.

11 - бап. Бүліктен қашу - Исламнан

17- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرَ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتَّبِعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ يَفْرُ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ

17- Абу Саъид ал- Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Сондай бір заман келеді: мұсылмандардың ең жақсы дүние- мүлкі

кой болады. Мұсылман кісі өз дінін сақтап қалу үшін тау – тасқа, жауын жауатын жерлерге қойын айдап шығып кетуді қалайтын болады»,- деді.

12-бап.

18- قَوْلُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِاللَّهِ وَأَنَّ الْمَعْرِفَةَ فِعْلُ

الْقَلْبِ لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ

18- Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Мен барлықтарыңнан гөрі Алла тағаланы жақсы білемін. Алланы тану-жүректің ісі, Құран кәрімде Алла тағала айтты: « ... Алайда жүректерің істегенді есепке алады...¹³»

13 – бап.

19- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُهُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ

قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمَرَهُمْ أَمْرَهُمْ مِنَ الْأَعْمَالِ بِمَا

يُطِيفُونَ قَالُوا إِنَّا لَسْنَا كَهَيْئَتِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ

وَمَا تَأَخَّرَ فَيَعْضَبُ حَتَّى يُعْرِفَ الْعِضْبُ فِي وَجْهِهِ ثُمَّ يَقُولُ إِنَّ أَيْتَانِي وَأَعْلَمَكُمْ

بِاللَّهِ أَنَا

19- Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сахабаларға шамасы келетін істерді ғана бұйыратын. Бір күні Сахабалар: « Біз сіз сияқты емеспіз ғой, Алла тағала сіздің бұрынғы және келер күнеларыңызды кешірген»,- десті. Сол кезде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с) ашуланғаны жүзінен білініп: «Расында, Алла тағаладан сендерден артық қорқатын тақуа және Оны артық білетін адам - менмін»,- деді.

14-бап. Қайтадан кәпір болуды отта күйетіндей жаман көру-иманнан

20- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَنَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ

الْإِيمَانِ مَنْ كَانَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَمَنْ أَحَبَّ عَبْدًا لَا يُحِبُّهُ إِلَّا

¹³ 2. «әл-Бақара», 225 аят.

لِلَّهِ عِزٌّ وَجَلٌّ وَمَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْفَى فِي النَّارِ

20- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде-кімнің бойында төмендегі үш нәрсе болса, ол иманның тәттілігін сезінеді:

- 1) Алланы және оның елшісін барша нәрседен артық жақсы көру.
- 2) Жақсы көрген кісіні тек Алла үшін деп жақсы көру.
- 3) Күпірлікке қайтуды тура отқа түсетіндей жек көрсе»

15 - бап. Иман иелерінің істеген амалдарына байланысты бір-бірінен артықшылықтары туралы

21- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَخْرَجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَيُخْرَجُونَ مِنْهَا قَدْ اسْوَدُّوا فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ أَوْ الْحَيَاةِ شَكَ مَالِكٌ فَيَنْبُثُونَ كَمَا تَنْبُثُ الْحَبَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً قَالَ وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا عَمْرُو الْحَيَاةِ وَقَالَ خَرْدَلٍ مِنْ خَيْرٍ

21- Әбу Саъид ал- Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Жәннатқа кірушілер жәннатқа, ал тозаққа кірушілер тозаққа кіргеннен кейін Алла тағала періштелерге: «Жүрегінде тозаңның салмағындай иманы бар адамды тозақтан шығарыңдар!»,- деп әмір қылар. Содан соң олар күйіп қарайып кеткен түрде тозақтан шығарылып, өмір дариясына тасталады. Олар онда шомылып, жаңбырдан кейінгі өнген сары шөп сияқты денелері көркем болар».

22- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي أَمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حَنَيْفٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمْصٌ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ النَّدِيَّ وَمِنْهَا مَا دُونَ ذَلِكَ وَعَرَضَ عَلَيَّ عَمْرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ يَجْرُهُ قَالُوا فَمَا أَوْلَيْتَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الدِّينَ

22- Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Түсімде адамдардың көйлектерінің етегі көкірек тұсында (қысқа), ал, кейбіреулерінікі одан да

қысқа екенін көрдім. Олардың арасында Омар да бар, оның көйлегінің етегінің ұзындығы сонша, тіпті, жерге сүйретіліп жүр»,- деді. Сонда Сахабалар: «Оны не нәрсеге жорыдыңыз, ей, Алланың елшісі?»,- деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): « Ол - дін»,- деді.

16 - бап. Ұят- иманнан

23- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُوَ يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعُهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ

23- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) діндес бауырына иманнан үгіт айтып жатқан бір ансардың қасынан өтіп бара жатып оған: «Оны қоя бер, ұялу - иманнан!»,- деді.

17-бап. Амал қылу - иманнан

Алла тағала аят кәрімде: «...Сонда егер олар, тәубе қылса, намазды толық орындап, зекет берсе, онда олардың жолын бос қойындар...!¹⁴»,- деп айтты.

24- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُسَنَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو رَوْحٍ الْحَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ وَاقِدِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَمَرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ

24- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «(Алла тағала) маған: «Адамдар кәлима шаһадатты айтып, намаз оқып, зекет бергендерінше күрес!»,- деп бұйырған. Егер олар бұған амал қылса, олардың малдары, жандары менен аман қалады. Ахирет есеп кітабы Алланың өзіне ғана белгілі»,- деді.

¹⁴ 9. әт-Тәубе-5 аят.

18-бап. Иман дегеніміз-Ислам әміріне амал қылу

لَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ وَقَالَ عِدَّةٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى فَوَرَبِّكَ لَنَسَأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ عَنْ قَوْلِ لَأ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَقَالَ لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ

Алла тағала аят кәрімінде: «Міне осы сендердің амалдарыңмен мұрагер болған жаннат¹⁵», - десе, басқа бір аятта: «(Мұхаммед ғ.с.) Раббыңа серт, әлбетте оларды түгел сұраққа тартамыз. Олардың қылған қылықтарынан¹⁶», - деді. (Яғни, лә илаһа илла Аллаға қандай амал қылғандарын сұрамай қоймас). Және басқа бір аятта: «Амал қылуға тиісті¹⁷», - делінген.

25- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ وَمُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَا حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ فَقَالَ إِيْمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ حَجٌّ مَبْرُورٌ

25- Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Қайсы амал абзалырақ?», - деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Аллаға және оның Пайғамбарына иман келтіру», - деп жауап берді. «Содан соң қайсысы?», - деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла жолында жиһад ету», - деді. «Содан кейін ше?», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қабыл болған қажылық», - деп жауап берді.

19 - бап. Исламды өлуден қорқып қабылдаған кісінің иманы туралы

لَقَوْلِهِ تَعَالَى قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ نُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا فَإِذَا كَانَ عَلَى الْحَقِيقَةِ فَهُوَ عَلَى قَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

Алла тағала аят кәрімінде: «Бәдәуілер: «Иман келтірдік¹⁸», - деді. (Мұхаммед ғ.с.) оларға: «Сендер иман келтірмедіңдер. Алайда: «Мұсылман болдық деңдер. Өйткені иман жүректеріне кірмеді. Исламның

¹⁵ 43. «әз-Зухруф», 72 аят.

¹⁶ 15. «әл-Хижір», 92-93 аяттар.

¹⁷ 37. «әс-Саффарат», 61 аят.

¹⁸ 49. «әл-Хұжурат», 14 аят.

шын қабыл болуы иман келтіру мен есептеледі. Алла тағала және бір аятта: «Алланың қасында шынайы дін-Ислам¹⁹», - деген.

26- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ رَضِيٍّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْطَى رَهْطًا وَسَعْدٌ جَالِسٌ فَتَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا هُوَ أَحَبُّهُمْ إِلَيَّ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ أَوْ مُسْلِمًا فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي فَقُلْتُ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ أَوْ مُسْلِمًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي وَعَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ إِنِّي لَأَعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرَهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ خَشْيَةً أَنْ يَكْبَهُهُ اللَّهُ فِي النَّارِ وَرَوَاهُ يُونُسُ وَصَالِحٌ وَمَعْمَرٌ وَابْنُ أَخِي الزُّهْرِيُّ عَنْ الزُّهْرِيِّ

26- Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір топ адамдарға садақа үлестіре бастады. Мен де солардың арасында отыр едім. Расулулла сол жердегі мен білетін бір жақсы адамға садақа бермеді. Мен: «Я Расулулла, пәленшеге неге садақа бермедіңіз? Алламен ант етемін, мен оны мұьмин деп санаймын», - дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Оны мұсылман деп санамайсың ба?», - деді. Біраз уақыт отырып, ол адам туралы білетін жағдайларды айтып, тағы да сұрадым: «Неге пәленшеге садақа бермедіңіз? Оны мен мұьмин деп білемін», - дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Мұсылман деп білмейсің бе?», - деді. Біраз үнсіз қалып және сұрадым. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Ей, Сағд, ол кісіге берер едім- ау, бірақ одан гөрі басқаларға бергенді дұрыс көрдім, себебі Алла тағала оны тозаққа түсіре ма деп қорқамын», - деп жауап берді.

20 - бап. Сәлем беру- Исламның амалдарынан

بَابُ إِفْتِشَاءِ السَّلَامِ مِنَ الْإِسْلَامِ وَقَالَ عَمَّارٌ ثَلَاثٌ مَنْ جَمَعَهُنَّ فَقَدْ جَمَعَ الْإِيمَانَ
الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِكَ وَبَدَلُ السَّلَامِ لِلْعَالَمِ وَالْإِنْفَاقُ مِنَ الْإِقْتَارِ

Аммар (р.а.) айтты: «Мына үш қасиетті бойына сақтаған адамның иманы кәміл болады:

- 1- Ынсапты және әділ болу
- 2- Баршаға сәлем беру

¹⁹ 3. «Әли Фимран», 19 аят.

3- Кембағалдарға садақа беру

27- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ قَالَ نُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ

27- Пайғамбарымыздан (с.ғ.с) бір кісі «Исламдағы ең хайырлы іс қайсы?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Ашыққанға тамақ беру, танығаныңа да, танымағаныңа да сәлем беру»,- деп жауап берді.

21 - бап. Ерінің қадіріне жетпеу күпірлікке жақын нәрсе болып саналады

28- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُرَيْتُ النَّارَ فَإِذَا أَكْثَرُ أَهْلِهَا النِّسَاءُ يَكْفُرْنَ قِيلَ أَيَكْفُرْنَ بِاللَّهِ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ

28- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Маған тозақ көрсетілді, қарасам, ондағы азапталушы адамдардың көбісі әйелдер екен»,- деді. Сонда сахабалар: «Алла тағалаға күпірлік келтіргендер ме?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ерінің істеген жақсылықтарын бағаламағандар, ерінің қадіріне жетпегендер. Егер (сондай әйелдің) біріне өмір бойы жақсылық істесең, ол кейін сенен кішкене ғана жамандық көрсе, «осы сенен ешбір жақсылық көрмедім ғой»,- деп айтады», - деді.

22 - бап. Күнәлар - надандықтың әмірінен

لَقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّكَ أَمْرٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ

Күнә қылушы адам кәпір болмайды, Алла тағалаға серік қосушы кәпір болады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күнә істеген бір адамға: «Сенде әлі де надандық бар екен»,- деді.

قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ

Алла тағала аят кәрімінде: «Алла тағала өзіне ортақ қосылуды жарылқамайды да, бұдан өзге қалаған кісісін жарылқайды.²⁰», - деді.

29- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ وَاصِلِ الْأَحْذَبِ عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُؤَيْدٍ قَالَ لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ بِالرَّبَذَةِ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ وَعَلَى غُلَامِهِ حُلَّةٌ فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ إِنِّي سَابَبْتُ رَجُلًا فَعَيَّرْتُهُ بِأَمِّهِ فَقَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَبَا ذَرٍّ أَعَيَّرْتَهُ بِأَمِّهِ إِنَّكَ أَمْرٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ إِخْوَانُكُمْ خَوْلُكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ

29- Мағрур (р.а.) риуаят етті: «Рабза деген жерде Әбу Зар мен оның құлының бір түсті шапан киіп келе жатқандарын көрдім. Не үшін бір түсті киініп алғансыңдар?»,- деп сұрадым. Әбу Зар айтты: «Мен бір кісіні (Білелді) ей, қара қатынның баласы!- деп тілдедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған: «Ей, Әбу Зар, сен оның анасының кемшілігін айтып, оны кемсітіп жатырсың. Сенде әлі надандықтың табынан бар екен!»,- деді. Және айтты: «Сендердің қызметкерлерің-өздеріңнің бауырларың. Алла тағала оларды сендердің қолдарыңа тапсырып қойған. Кімде-кімнің қол астында өзінің бауыры болса, өзінің жегенінен жегізіп, кигенінен кидірсін. Күші жетпейтін нәрсені бұйырма, егерде бұйырсаң, оған өзін жәрдем-дес!»,- деді.

23 - бап. Екі мұсылман тайпалар бір- бірімен араздасып қалса, араларына түсіп татуластырып қойыңыз, шынында ,Алла тағала оларды да мұьминдер деп атаған

30- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ وَيُوسُفُ عَنْ الْحَسَنِ عَنِ الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ دَهَبْتُ لِأَنْصُرَ هَذَا الرَّجُلَ فَلَقِينِي أَبُو بَكْرَةَ فَقَالَ أَيْنَ تُرِيدُ فُلْتُ أَنْصُرُ هَذَا الرَّجُلَ قَالَ ارْجِعْ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا نَقَى الْمُسْلِمَانِ بَسِيفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ قَالَ إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ

30- Ахнаф ибн Қайс (р.а.) риуаят етті: «Мына бір кісіге жақтасып жолға шықтым. Жолда Әбу Бәкрата (р.а.) жолықты: «Қайда кетіп

²⁰4. «ән-Ниса», 48 аят.

барасың?»,- деді. «Мына кісіге жәрдемдесуге кетіп барамын»,- дедім. Ол: «Кері қайт, мен Расулулладан естігенмін, егерде екі мұсылман бір-бірімен ерегесіп, қылыштасып өлсе, өлтірген де, мерт болған да тозаққа түседі»,- деген. Я, Расулулла, өлтірген адам ғой, мейлі, тозаққа түсер, ал мерт болған адам не үшін түседі?,- деп сұрағанымда, «Оның да ниеті қарсыласын өлтірмек болатын»,- деп жауап берді»,- деді.

24 - бап. Ең үлкен зұлымдық

31- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ح قَالَ وَ حَدَّثَنِي بِشْرُ بْنُ خَالِدٍ أَبُو مُحَمَّدٍ الْعَسْكَرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّنَا لَمْ يَظْلِمِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِنَّ الشِّرْكََ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

31- Абдулла ибн Масғуд (р.а.) айтты: «Сондай иман келтіріп, сенімдерін зұлымдықпен былғамағандар, міне соларда сенімділік бар. Және олар тура жолға түсірілгендер²¹»,- деген аят нәзіл болғанда Сахабалар: «Қайсы біріміз өз жанымызға өзіміз зұлымдық етеміз»,- деп таңқалысты. Сол кезде Алла тағала «...Аллаға серік қоспа! Күдіксіз, ортақ қосу - зор зұлымдық²²»,- деген аятты нәзіл етті».

25 - бап. Мунафиқтың белгілері

32- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ أَبُو الرَّبِيعِ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ مَالِكِ بْنِ أَبِي عَامِرٍ أَبُو سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أُؤْتِيَ خَانَ

32- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Мунафиқтың үш түрлі белгісі бар: «Сөйлесе, жалған сөйлейді, уәдесінде тұрмайды және аманатқа қиянат жасайды»,- деді.

33- حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْ

²¹ әл-Әнғам, 82 аят.
²² Лұқман, 13 аят.

النَّفَاقَ حَتَّى يَدْعَهَا إِذَا أُوْتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ تَابِعَهُ شُعْبَةُ عَنْ الْأَعْمَشِ

33- Абдулла ибн Ғамр (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Төмендегі төрт түрлі белгі кімде-кімнің бойында болса, ол нағыз Мунафиқ болар. Ал, кімде бұның біреуі ғана болса, одан ада болғанға дейін Мунафиқтың бір белгісі бар екен деп айтылар.

- 1). Аманатқа қиянат қылар.
- 2). Сөйлесе, жалған сөйлер.
- 3). Уәде етсе, уәдесінде тұрмас.
- 4). Ренжісіп қалса, кек сақтап, заңсыздықтарға жол берер», - деді.

26 - бап. Қадір түнінде құлшылық етіп отыру- иманнан

34- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يَفُكُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

34- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде-кім қадір түнінің хақтығына сеніп, Алла тағаладан сауап үміт ете отырып, құлшылық етсе, бұрынғы істеген күнәларының барлығы кешірілер», - деді.

27 - бап. Алла жолында күрес қылу - иманнан

35- حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ بْنُ عَمْرٍو بْنُ جَرِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ائْتَدَبَ اللَّهُ لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ لَمْ يُخْرَجْهُ إِلَّا إِيْمَانًا بِي وَتَصَدِيقًا بِرُسُلِي أَنْ أَرْجِعَهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ أَوْ أُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ وَلَوْ لَأَنْ أَشَقَّ عَلَيَّ أُمَّتِي مَا قَعَدْتُ خَلْفَ سَرِيَّةٍ وَلَوْ دِدْتُ أَنِّي أُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ أَحْيَا ثُمَّ أُقْتَلُ ثُمَّ أَحْيَا ثُمَّ أُقْتَلُ

35- Ибн Жәрир (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Алла тағала өз жолында жиһадқа шыққан адамды қадірлеп: «Маған және елшілеріме келтірген иманымен жиһадқа шыққан болса, оны сауап немесе олжалармен қайтарармын, егерде өлсе, жәннатыма кіргізермін деп айтар», - деді.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Егерде үмбетімді қиын жағдайға қалдырудан қорықпағанымда, бірде-бір соғыстан қалмас едім. Мен Алла жолында құрбан болып, кейін тірілсем, сосын тағы өліп және тірілсем және өліп және тірілсем және өлсем дер едім», - деді.

28 - бап. Рамазан түндерінде құлшылық ету иманнан

36- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

36- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде-кім Рамазан түндерінде Алла тағалаға иман келтіріп, сауап үміт ете отырып, құлшылықпен өткізсе, оның істеген күнәлары кешірілер», - деді.

29 - бап. Алла тағаладан сауап үміт етіп, Рамазан оразасын ұстау иманнан

37- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

37- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде-кім Алла тағалаға сеніп, одан сауап үміт етіп, Рамазан оразасын тұтса, оның бұрынғы күнәлары кешірілер», - деді.

30 - бап. Ислам - ең жеңіл дін

38- حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ مُطَهَّرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ مَعْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْغَفَارِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمُقْبَرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَأَبْشِرُوا وَاسْتَعِينُوا بِالْغَدْوَةِ وَالرَّوْحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدَّلْجَةِ

38- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Расында, дін - жеңілдік, оны ешкім қиындатып жібермесін, егерде қиындатып жіберсе, дін оны жеңеді. (яғни, шамасының келмейтініне қарамай, артық амалдардың барлығын мойнына алғандығының нәтижесінде оларды орындай алмай, барлығын тәрк етуге себеп болар)

Демек, амалдарды орташа орында, ғибадаттарды кәміл істеуге шамаңыз келмесе, соған жақынырақ істеңіз. Салих амалдардан болатын сауаптан үміттеніңіз. Бұл дүниеден ахиретке барар өмір сапарында таң ертеңнен кешкі уақыттан түннің кейбір бөлімінен үнемді пайдаланыңыз», - деді.

31 - бап. Намаз оқу – иманнан

39- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَوَّلَ مَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ نَزَلَ عَلَى أَجْدَادِهِ أَوْ قَالَ أَحْوَالِهِ مِنَ الْأَنْصَارِ وَأَنَّهُ صَلَّى قَبْلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ تَكُونَ قِبْلَتُهُ قِبَلَ الْبَيْتِ وَأَنَّهُ صَلَّى أَوَّلَ صَلَاةٍ صَلَّاهَا صَلَاةَ الْعَصْرِ وَصَلَّى مَعَهُ قَوْمٌ فَخَرَجَ رَجُلٌ مِمَّنْ صَلَّى مَعَهُ فَمَرَّ عَلَى أَهْلِ مَسْجِدٍ وَهُمْ رَاكِعُونَ فَقَالَ أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ مَكَّةَ فَدَارُوا كَمَا هُمْ قَبْلَ الْبَيْتِ وَكَانَتْ الْيَهُودُ قَدْ أَعْجَبَهُمْ إِذْ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَأَهْلُ الْكِتَابِ فَلَمَّا وَلَّى وَجْهَهُ قِبَلَ الْبَيْتِ أَنْكَرُوا ذَلِكَ قَالَ زُهَيْرٌ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ فِي حَدِيثِهِ هَذَا أَنَّهُ مَاتَ عَلَى الْقِبْلَةِ قَبْلَ أَنْ تُحَوَّلَ رِجَالٌ وَفُتِلُوا فَلَمْ نَدْرِ مَا نَقُولُ فِيهِمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ

39- Барра ибн Азиб (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединеге келгенде туыстарының үйіне (аталарының) түсті. Байтул Мақдиске қарап он алты яки он жеті ай намаз оқыды. Шындығында, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккедегі Қағбаны қыбыла етіп намаз оқуды қалайтын еді. Қағбаға қарап оқыған бірінші намазы Аср намазы еді. Пайғамбарымызбен бірге бір топ адамдар да намаз оқыды. Бірге намаз оқыған адамдардың біреуі басқа мешітте намаз оқып рүкүғта тұрғандарға «Алламен ант етіп айтамын, біз қазір ғана Мекке Мұкаррама жаққа қарап намаз оқыдық», - деді. Сонда олар намаз оқып тұрған күйде Мекке жаққа бұрылып, намаздарын бітірді. Пайғамбарымыздың Байтул Мақдиске қарап намаз оқығаны яһудилер мен насараларға ұнайтын. (Себебі Байтул Мақдис олардың қыбласы еді). Бірақ Меккедегі Қағбаға қарап намаз оқығанын олар ұнатпады».

Барра Сахаба тағы да былай деді: «Қыбла Қағбаға қарай өзгерместен бұрын кейбір кісілер өлген болса, ал кейбіреулері шаһид болып кеткен еді. Біз олар туралы не ойлауды білмей тұрғанымызда Алла тағала: «Алла

имандарыңды жоймайды²³»,- деген аятты нәзіл етті. (яғни, Байтул Мақдиске (Ақса мешітіне) қарап оқыған намаздарың босқа кетпейді деген мағынада).

32 - бап. Бір кісі Исламды қабылдап, оны жақсылап күтсе, істеген жамандықтарын Алла тағала кешіреп

بَابُ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ قَالَ مَالِكٌ أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامُهُ يُكَفِّرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةَ بَعَشْرَ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةٍ ضِعْفٍ وَالسَّيِّئَةَ بِمِثْلِهَا إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا

Әбу Саъид Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Егер бір адам Исламды қабылдап, оны шын ықыласымен жақсылап күтсе, Алла тағала оның істеген барша қателіктерін кешіреп. Бұдан кейінгі қате күнәларына есеп кітабы жүргізілер: істеген жақсылығы он еседен жеті жүз есеге дейін көбейтіліп жазылар, жамандығы біреу болса, біреу ғана болып жазылар, жазылмастан бұрын Алла тағала оны кешіруі де мүмкін»,- деді.

33 - бап. Алла тағаланың ең жақсы көретін амалы - ұзағырақ қылынатын құлшылық

41- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ قَالَ مَنْ هَذِهِ قَالَتْ فُلَانَةٌ تَذَكُرُ مِنْ صَلَاتِهَا قَالَ مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيفُونَ قَوْلَ اللَّهِ لَا يَمَلُ اللَّهُ حَتَّى تَمْلُوا وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ

41- Хишам былай деді: «Айша анамыздың қасында бір әйел отырған еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Бұл әйел кім?»,- деп сұрады. Айша анамыз: «Бұл пәленше ғой, өте көп намаз оқитын әйел»,- деп жауап берді.

Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) : "Қойындар, жақсы амалдардан шамаңыз жететінін ғана істеңдер, Алла тағалаға ант етіп айтамын, сендерді амалдарың жалықтырғанға дейін сауабы болады (яғни, қылып жатқан тағат-ғибадатыңыз жалықтыратын болса, онда сауабы кетеді),- деп айтты. Пайғамбарымыз тасталынбай істелінетін құлшылықты қостайтын»,- деді.

²³ 2. «әл-Бақара», 143 аят.

34 - бап. Иманның көбеюі және азаюы туралы

42- حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُ دَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ

42 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде-кім шын жүрегімен «Лә иләһа илла Алла» деп айтса және жүрегіңде арпаның дәнінің салмағындай жақсылық (иманы) бар болса, ол тозақтан құтылушы. Кімде-кім «Лә иләһа илла Алла» деп айтса және жүрегіңде бидайдың дәнінің салмағындай жақсылық (иманы) болса, ол - тозақ отынан құтылушы. Кімде-кім «Лә иләһә илла Алла» деп айтса және жүрегіңде тозаңның салмағындай болса да жақсылық болса, ол - тозақ отынан құтылушы»,- деді.

حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِيْمَانٍ مَكَانٍ مِنْ خَيْرٍ

Әнастың (р.а.) риуаяттыңда «жақсылық болса» деген сөздің орнына «иман болса» деп келген.

43- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ سَمِعَ جَعْفَرَ بْنَ عَوْنٍ حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ أَخْبَرَنَا قَيْسُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْيَهُودِ قَالَ لَهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ آيَةٌ فِي كِتَابِكُمْ تَقْرَعُونَهَا لَوْ عَلَيْنَا مَعَشَرَ الْيَهُودِ نَزَلَتْ لَاتَّخَذْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيدًا قَالَ أَيُّ آيَةٍ قَالَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا قَالَ عُمَرُ قَدْ عَرَفْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ وَالْمَكَانَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ قَائِمٌ بِعَرَفَةَ يَوْمَ جُمُعَةٍ

43- Омар ибн әл-Хаттабтан (р.а.): «Яһуди бір кісі маған: «Ей, мүминдердің әміршісі! Сендердің кітаптарыңда бір аят бар, сендер оны оқисыңдар, егерде сол аят бізге нәзіл болғанда, біз сол күнді мейрам қылып алар едік»,- деді. Мен: «Ол қайсы аят?»,- деп сұрадым. Ол: «Бүгін діндеріңді толықтастырдым және нығметімді тамамдадым. Сондай-ақ сендерге Ислам дінін қоштап ұнаттым²⁴»,- деген аят»,- деді. Мен: «Иә,

²⁴5. «әл-Мәййда», 3 аят.

біз сол аяттың нәзіл болған жерін және күнін білеміз. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Арафатта тұрғанында жұма күні нәзіл болған», - дедім.

35 - бап. Зекет беру - Исламнан

بَابُ الزَّكَاةِ مِنَ الْإِسْلَامِ وَقَوْلُهُ وَمَا أَمَرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ

Алла тағала Құран кәрімде: «Бұйрық-ғибадатты Аллаға ғана жасау, хақ дінге бойұсыну, намаз оқу, зекет беру. Тура дін, міне, осы²⁵», - деді.

44- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ عَمِّهِ أَبِي سُهَيْلِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ طَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ يَقُولُ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَهْلِ تَائِرِ الرَّأْسِ يُسْمَعُ دَوِيَّ صَوْتِهِ وَلَا يُفْقَهُ مَا يَقُولُ حَتَّى دَنَا فَإِذَا هُوَ يَسْأَلُ عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ فَقَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا قَالَ لَا إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصِيَامٌ رَمَضَانَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ قَالَ وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الزَّكَاةَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا قَالَ لَا إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ قَالَ فَأَذْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ وَاللَّهِ لَا أُرِيدُ عَلَى هَذَا وَلَا أَنْفُصُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ

44- Талха ибн Ғубайдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына Нажд тайпасынан бір кісі келді, оның шаштары тозған. Оның қатты шыққан дауысы естілгенімен, не деп жатқаны түсініксіз. Ол жақынырақ келгенінде тындап, құлақ салсақ, Ислам туралы сұрап жатыр екен. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған жауап беріп: «Исламның бірінші шарты - күндізгі, түнгі уақыттарда бес уақыт намаз оқуың», - деді. Ол: «Сол бес уақыт намаздан басқа тағы да мойынымызға уәжіп болған намаз бар ма?», - деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жоқ, тек өзің қалап, нәпіл намаз оқысаң болады», - деп жауап берді.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Исламның шарттарының екіншісі - Рамазан оразасын ұстауың», - деді. Ол: «Рамазаннан басқа тағы да мойынға түсер уәжіп бар ма?», - деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жоқ, тек өзің қаласаң, нәпіл ораза тұтуына болады», - деді. Одан соң Пайғамбарымыз

²⁵98. «әл-Бәйина», 5 аят.

(с.ғ.с.) зекет беру керектігі туралы айтты. Ол: «Оның үстіне одан бөлек бір нәрсені беруім керек пе?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жоқ, тек қана өзің қаласаң ғана»,- деді. Ол кісі қайтып бара жатып: «Алла тағаламен ант етіп айтамын, бұларға еш нәрсені қоспаймын да, бұлардан еш нәрсені алмаймын да»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егер де шын ниетімен айтса, (сөзінде тұрса) бұл адам - жәннаттық»,- деді.

36 - бап. Жаназаға қатысу - иманнан

45- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ الْمَجُوفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا رَوْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنْ الْحَسَنِ وَمُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهَا وَيَقْرَعَ مِنْ دَفْنِهَا فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ تَابَعَهُ عُمَانُ الْمُؤَدِّنُ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ

45- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде- кім бір мұсылман адамның жаназасына Аллаға сеніп, оның сауап беруінен үміт етіп қатысса және жаназа оқылып, мәйітті жерлеп болғанша бірге болса, әлбетте ол адам екі қират²⁶ сауап алып қайтар. Әр бір қират Үхүд тауының үлкендігіндей. Ал кімде-кім жаназаға қатысып, бірақ мәйітті жерлеместен бұрын қайтса, ол кісі бір қират сауап қана алып қайтар»,- деді.

37 - бап. Мұмин өзінің амалын өзі білмегендей халде сауапсыз болып қалуынан қорқуы туралы

بَابُ خَوْفِ الْمُؤْمِنِ مِنْ أَنْ يَحْبَطَ عَمَلُهُ وَهُوَ لَا يَشْعُرُ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ التَّمِيمِيُّ مَا عَرَضْتُ قَوْلِي عَلَى عَمَلِي إِلَّا خَشِيتُ أَنْ أَكُونَ مُكْذَبًا وَقَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ أَدْرَكْتُ ثَلَاثِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّهُمْ يَخَافُ النِّفَاقَ عَلَى نَفْسِهِ مَا مِنْهُمْ أَحَدٌ يَقُولُ إِنَّهُ عَلَى إِيْمَانٍ جَبْرِيَلٍ وَمِيكَائِيلَ وَيَذْكُرُ عَنْ الْحَسَنِ مَا خَافَهُ إِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا أَمِنَهُ إِلَّا مُنَافِقٌ وَمَا يُحَدِّرُ مِنَ الْإِصْرَارِ عَلَى النِّفَاقِ وَالْعِصْيَانِ مِنْ غَيْرِ تَوْبَةٍ لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

²⁶ Қират – Ек таудың үлкендігіндей деген ұғымды береді.

Ибраһим әт-Тәйми былай деген: «Амалым туралы сөз еткенде өтірікші болудан қатты қорқамын». Ибн Әби Мулейка: «Пайғамбарымыздың (Салла Аллаһу алейһи уә сәлләм) отызға жуық Сахабаларымен кездестім, барлығы да өздері үшін екіжүзділіктен қорқатын болатын. Олардың ешқайсысы өздерінің иманын Жебірейіл мен Микайлдің иманына теңестірмейтін. Хасаннан жеткен риуаят бойынша, нағыз мүмин ғана қорқады, ал Мунафиқ болса,өзін азаптан құтылдым деп санайды.

38-бап. Жебірейіл періштенің иман, Ислам, ихсан және қияметтің уақыты туралы Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) сұрауы және Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) берген жауаптары, «Жебірейіл ғ.с. сендерге діндеріңді үйрету үшін келді, айтылғандардың барлығы дін деген сөз»,- дегені Әбдулқайс тайпасынан келген адамдарға иманды баян қылғаны

قَوْلِهِ تَعَالَى وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ

Алла тағала Құран кәрімде: «Кім Исламнан басқа бір дін іздесе, әсте одан қабыл етілмейді де ахиретте зиянға ұшыраушылардан болады²⁷», - деді.

47- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَخْبَرَنَا أَبُو حَيَّانَ التَّمِيمِيُّ

عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَارِزًا يَوْمًا لِلنَّاسِ فَأَتَاهُ جَبْرَيْلُ فَقَالَ مَا الْإِيمَانُ قَالَ الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ قَالَ مَا الْإِسْلَامُ قَالَ الْإِسْلَامُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ قَالَ مَا الْإِحْسَانُ قَالَ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ وَسَأَخْبِرُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا إِذَا وُلِدَتِ الْأُمَّةُ رَبَّهَا وَإِذَا تَطَوَّلَ رُعَاةُ الْبَابِلِ الْبُهْمُ فِي الْبُنْيَانِ فِي خَمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ ثُمَّ تلا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ الْآيَةِ ثُمَّ أَدْبَرَ فَقَالَ رُدُّوهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا فَقَالَ هَذَا جَبْرَيْلُ جَاءَ يُعَلِّمُ النَّاسَ دِينَهُمْ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ جَعَلَ ذَلِكَ كُنْهًا مِنَ الْإِيمَانِ

²⁷ 3. «Әли Имран», 85 аят.

47- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Бірде Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге отырған кезімізде қасымызға бір адам келді де, Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Иман дегеніміз не?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иман дегеніміз - Алла тағалаға, оның періштелеріне, Кітаптарына, Пайғамбарларына, Алланы қиямет күні көретініне, өлгеннен соң қайта тірілетініне сенуің»,- деді. Ол кісі: «Ислам дегеніміз не?»,-деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: Ислам – Аллаға серік қоспастан құлшылық қылуың, бес уақыт намаз оқуың, парыз болған зекетті беруің, Рамазан оразасын ұстауың»,- деп жауап берді. Ол: «Ихсан дегеніміз не?»,-деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): Ихсан - Алланы көріп тұрғандай құлшылық етуің: сен Оны көрмесең де, Ол сені көреді,- деді. Ол: - Қиямет қашан болады?,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): - Ол жайында сұралушы сұраушыдан артық білмейді, бірақ оның белгілерінен сені хабардар етейін»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): - Күңнен туған қожайын болғанда, түйе бағушылар бір-бірімен биік-биік ғимараттар тұрғызуда бәсекелесе бастағанда. Алла тағала ғана білетін бес түрлі ғайып іс бар, соның бірі қияметтің қашан болары»,- деп осы мазмұндағы: «**Әрине, қиямет мерзімінің мәліметі Алланың қасында**²⁸»,- деген аятты оқыды. Содан соң әлгі кісі кетіп қалды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол адамды кері қайтарындар»,- деді. (Сахабалар түсінсін деп әдейі сөйтті). Адамдар ол кісінің артынан іле-шала жүгірісіп шықты, бірақ оны таппады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Ол сендерге діндеріңді үйрету үшін келген Жебірейіл періште болатын»,- деді.

39 - бап.

48- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ أَنَّ هِرَقْلَ قَالَ لَهُ سَأَلْتُكَ هَلْ يَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَرَعَمَتْ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حَتَّى يَتِمَّ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ سَخَطَهُ لِذِيْنِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ فَرَعَمَتْ أَنْ لَا وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حِينَ تُخَالِطُ بِشَانِئَتِهِ الْقُلُوبَ لَا يَسْخَطُهُ أَحَدٌ

48- Византия патшасы Һирақл Әбу Суфянға: «Бұл дінге кірушілер көбеюде ме, әлде азаюда ма?»,- деп сенен сұрасам, «Көбеюде, иман да сол сияқты, кәміл болғанға шейін көбейе береді»,- дедің. «Бұл дінге кіргендерден бірер кісі жақтырмай қайтадан шығып жатыр ма? »,- десем, «Жоқ, иман тура сондай. Иманның нұры адамның діліне кіргеннен соң, оны ешкім жек көрмес»,- деп айтқан екен.

²⁸31. «Лұқман», 34 аят.

40-бап. Дін үшін күмәнді күнәлардан тиылудың артықшылығы

49- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا زَكَرِيَاءُ عَنْ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ الثُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنٌ وَبَيْنَهُمَا مُشَبَّهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَمَنْ اتَّقَى الْمُشَبَّهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ كَرَّاعٍ يَرُوعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمَى أَلَا إِنَّ حِمَى اللَّهِ فِي أَرْضِهِ مَحْرَمُهُ أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ

49- Нұғман ибн Башир (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с) айтты: «Халал мен харам анық нәрсе, бірақ екеуінің арасында күмәнді істер бар. Адамдардың көпшілігі оны (халал немесе харам) екендігін біле бермейді. Сол себепті кімде-кім өзін күмәнді нәрселерден тиса, дінді кемшіліктерден, ал өзінің абыройын сақтайды. Ал кімде-кім күмәнді істерден тиылмаса, ол біреудің егінінің (немесе тиым салынған жерлерде) шетінде қой бағып жүрген қойшыға ұқсайды. Ол қойларын егінге түсіріп жіберу қаупі бар. Шындығында, әр патшаның өз шекарасы бар (тиым салынған жерлері) бар. Алла тағаланың жердегі шекарасы - харам қылған нәрселері. Адамның денесінде бір парша ет бар. Егерде ол сау болса, адамның барлық ағзалары сау болады. Егерде ол бұзылса, онда адамның барлық ағзалары бұзылады. Шындығында, ол - жүрек», - деді.

41-бап. Олжаның (бейнетсіз табылған малдың) бестен бірін (Байт ул – Малға²⁹) беру - иманнан

50- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ قَالَ كُنْتُ أَقْعُدُ مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ يُجَلِّسُنِي عَلَى سَرِيرِهِ فَقَالَ أَقْمِ عِنْدِي حَتَّى أَجْعَلَ لَكَ سَهْمًا مِنْ مَالِي فَأَقَمْتُ مَعَهُ شَهْرَيْنِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ وَفْدَ عَبْدِ الْقَيْسِ لَمَّا أَتَوْا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ الْقَوْمُ أَوْ مَنْ الْوَفْدُ قَالُوا رَبِيعَةُ قَالَ مَرْحَبًا بِالْقَوْمِ أَوْ بِالْوَفْدِ غَيْرَ خَزَايَا وَلَا نَدَامَى فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كَقَارٍ مُضَرَ فَمُرْنَا بِأَمْرٍ فَصَلِّ نُخْبِرُ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا وَنَدْخُلُ بِهِ

²⁹ Байт ул-Мал - Үкіметтің қазынасы.

الْحَبَّةَ وَسَأَلُوهُ عَنِ الْأَثْرِبَةِ فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَحَدَّهُ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَحَدَّهُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَصِيَامُ رَمَضَانَ وَأَنْ تُعْطُوا مِنَ الْمَعْنَمِ الْخُمْسَ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ عَنِ الْحَنَمِ وَالذَّبَّاءِ وَالتَّقْيِيرِ وَالْمَرْقَتِ وَرَبَّمَا قَالَ الْمُقَيَّرِ وَقَالَ احْفَظُوهُنَّ وَأَخْبِرُوا بِهِنَّ مَنْ وَرَاءَكُمْ

50- Әбу Жамра (р.а.) айтты: «Ибн Аббаспенен (р.а.) бірге оның төсегінің үстінде отыр едім. Ол маған: «Менің қасымда қал, мал-мүлкімнің бір бөлігін бөліп берейін», - деді. "Жақсы" деп ол кісінің жанында екі ай бірге болдым. «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) Әбд ул-Қайс тайпасынан бір топ адамдар келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл қайсы қауым?»,- деп сұрады. Келгендер: «Біз Рабига қауымынанбыз», - деп айтты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қош келдіңіздер, қысылып-қиналып келген адамсыздар, келіңіздер», - деді. Келген адамдар: «Я Расулулла, біз сіздің алдыңызға тек қана қасиетті (ережеп) айында ғана келе аламыз (араптарда ережеп айында соғысуға тиым салынған). Сіз бен біздің арамызда кәпірлер тайпасы бар. Сол үшін бізге бір сауапты нәрсе бұйырсаңыз. Біз бұл туралы келе алмағандарға да айтсақ және соған амал етіп, жәннатқа кірсек», - десті. Содан соң ішімдіктер туралы сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларға төрт нәрсені бұйырып, төрт нәрседен қайтарып тиды. Жалғыз ғана Алланың өзіне иман келтіруді бұйырып, былай деді: «Алланың өзіне ғана қалай иман келтіруді білемісіңдер?»,- деді. Олар: «Өзіңіз айтып беріңіз», - десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Кәлима тайибаны айтып, оларға намаз оқуды, зекет беруді, Рамазан оразасын ұстауды, олжаның 1/5 бөлігін беруді бұйырды. Ал мына төрт нәрседен тиды: **Хантам**³⁰, **Дуббоғь**³¹, **Нақийр**³², **Муқаййар**³³, міне осыларды қолданудан тиым салып: «Бұл сөздерді жаттап алыңдар, естімегендерге естіртіңдер!»,- деді.

42-бап. Амалдар ниет пен ықыласқа қарап қабыл болатындығының баяны туралы

³⁰ **Хантам** - Қыл мен қан араластырып саз балшықтан істелген ыдыс.

³¹ **Дуббағь** - кептірілген асқабақтан ішімдікті құйып қою үшін

³² **Нақийр** - ішімдікті (арақ) құю үшін істеліп, қара маймен (смола) майланған ыдыс.

³³ **Муқаййар** - ішімдікті (арақ) құю үшін құрма ағашынан қашалып істелген ыдыс.

بَاب مَا جَاءَ إِنَّ الْأَعْمَالَ بِالنِّيَّةِ وَالْحِسْبَةِ وَلِكُلِّ أَمْرٍ مَا نَوَى فَدَخَلَ فِيهِ الْإِيمَانُ
وَالْوُضُوءُ وَالصَّلَاةُ وَالزَّكَاةُ وَالْحَجُّ وَالصَّوْمُ وَالْأَحْكَامُ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى قُلْ كُلُّ
يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ عَلَى نِيَّتِهِ نَفَقَةُ الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا صَدَقَةٌ وَقَالَ النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ

Әркімнің ниетіндегісі болады. Имам Бұхарий (р.а.) айтты: «Бұл сөзге иман да, дәрет те, намаз да, зекет те, қажылық та, ораза да, қарым-қатынас та, неке де, басқа да барлық үкімдер кіреді. Алла тағала Құран кәрімде: «Мұхамедке (с.ғ.с.): «Әркім өз жөн көргенін істейді. Сонда Раббын, кімнің тура жолда екенін жақсы біледі³⁴», - деп айт!», - деді. Кісінің өз сауаптан үміт етіп, өз отбасының мүшелеріне жұмсаған табысы да садақа болады.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мекке ашылғаннан кейін көшу дұрыс емес. Бірақ та жиһад қылып немесе жақсы ниетте көшуге болады», - деді.

51- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ
إِبْرَاهِيمَ عَنْ عُلْفَمَةَ بْنِ وَقَاصٍ عَنْ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ وَلِكُلِّ أَمْرٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَجْرَتُهُ
إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا فَهَجْرَتُهُ إِلَى
مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ

51- Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Амалдар ниетке байланысты қабыл етіледі. Кім қандай ниетте болса, соған жетеді. Кімде-кім Алла тағала және оның Расулы үшін көшкен (хижрат) болса, ол Алла тағала және оның Расулы үшін көшкеннің сауабын алады. Ал, кімде-кім мал-дүниеге жету үшін немесе әйел алу ниетінде көшкен болса, тек қана соған жетуі мүмкін», - деді. (бірақ-та сауап таппайды).

52- حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِهَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ
سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا
أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ

52- Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Егерде бір кісі сауаптан үміттеніп, өзінің отбасының мүшелеріне мал-мүлік сарп етіп жұмсаса, оған садақа бергеннің сауабы жазылар».

³⁴ 17. «әл-Исра», 84 аят.

53- حَدَّثَنَا الْحَكْمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ عَلَيْهَا حَتَّىٰ مَا تَجْعَلُ فِي فَمِ امْرَأَتِكَ

53- Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Алла тағаланың жолында садақа беретін болсаң, әлбетте, оның үшін Алла тағаладан сауап аларсың, тіпті, әйеліңнің ауызына салып қойған бір жұтым тамағың үшін де сауап жазылар».

43-бап. Дін - насихат

بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدِّينُ النَّصِيحَةُ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَيِّمَةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ وَقَوْلِهِ تَعَالَى إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Дін - Алла тағаланың және оның Пайғамбарының, мұсылмандардың имамдары және барша мұсылмандар жолында қылынатын насихат», - деді. Құран кәрімде: «Қашанда Аллаға, Елшісіне ықыласты болған...³⁵», - деді.

54- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنِي قَيْسُ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيْتَاءِ الزَّكَاةِ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ

54- Жарир ибн Абдулла (р.а.) айтты: «Бес уақыт намаз оқимын, зекет беремін және әрбір мұсылманға насихат айтамын деп Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ант еттім», - деді.

55- حَدَّثَنَا أَبُو الدُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَّانَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ قَالَ سَمِعْتُ جَرِيرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ يَوْمَ مَاتَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ قَامَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَقَالَ عَلَيْكُمْ بِاتِّقَاءِ اللَّهِ وَحَدِّهِ لَا شَرِيكَ لَهُ وَالْوَقَارِ وَالسَّكِينَةَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكُمْ أَمِيرٌ فَإِنَّمَا يَأْتِيكُمْ الْآنَ ثُمَّ قَالَ اسْتَعْفُوا لِأَمِيرِكُمْ فَإِنَّهُ كَانَ يُحِبُّ الْعَفْوَ ثُمَّ قَالَ أَمَا بَعْدُ فَإِنِّي أَنَبَيْتُ

³⁵ 9. «әт-Тәубе», 91 аят.

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ أَبَايُكَ عَلَى الْإِسْلَامِ فَشَرَطَ عَلَيَّ وَالنُّصْحَ لِكُلِّ
مُسْلِمٍ فَبَايَعْتُهُ عَلَى هَذَا وَرَبِّ هَذَا الْمَسْجِدِ إِنِّي لَنَاصِحٌ لَكُمْ ثُمَّ اسْتَغْفَرَ وَنَزَلَ

55 - Зияд ибн Ғилақа (р.а.) айтты: «Муғира ибн Шуғба өлген күні Жарир ибн Абдулла орнынан тұрып, Аллаға мақтау айтып, былай деді: «Алла тағаланың жалғыз өзінен қорқыңдар, Алла тағаланың серігі жоқ. Өлген басшыларыңның орнына басқа бастық келгенше тыныш болыңдар. Марқұм басшыларыңның күнәсын кешіруін Алладан сұраңдар, өйткені басшыларың халықтың қате- кемшіліктерін кешіруді жақсы көретін» Кейін Жарир сөзін жалғастырып: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына кіріп, жақсы мұсылман болуға сізге ант етпекшімін», - дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған: «Әрбір мұсылманның пайдасына шын ықыласпен көңіл бөл!»,- деп шарт қойды. Мен соған ант еттім. Қағбаның иесіне ант етіп айтамын, мен барлықтарыңның істеріне шын ықыласпен көңіл бөлемін. Жарир сөзінің соңында истиғфар айтып, мінберден түсті.

БИСМИЛЛӘҺИР РАХМАНИР РАХИМ

ІЛІМ - ҒЫЛЫМ КІТАБЫ

1-бап. Білімнің артықшылығы туралы

بَابُ فَضْلِ الْعِلْمِ وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ
دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ وَقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

Алла тағала Құран кәрімде: «Алла тағала сендерден сондай иман келтіргендердің, ғылым бергендердің дәрежелерін көтереді. Істегендерінді толық біледі³⁶», - делінген. Және басқа бір аятта: «Раббым, білімімді арттыр!³⁷», -де делінген.

2-бап. Сөйлеп тұрған адамнан ілім сұралғанда, оның сөзін бітіріп, кейін жауап беру туралы

56- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانَ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ ح وَ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ
حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ
يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ
الْقَوْمَ جَاءَهُ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ فَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يُحَدِّثُ فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ سَمِعَ مَا قَالَ فَكَّرَهُ مَا قَالَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ لَمْ يَسْمَعْ حَتَّى
إِذَا قُضِيَ حَدِيثُهُ قَالَ أَيْنَ أَرَاهُ السَّائِلُ عَنْ السَّاعَةِ قَالَ هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَإِذَا
ضِيَعَتِ الْأَمَانَةُ فَانْتَظِرُ السَّاعَةَ قَالَ كَيْفَ إِضَاعَتُهَا قَالَ إِذَا وَسَدَّ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ
أَهْلِهِ فَانْتَظِرُ السَّاعَةَ

56 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзінің Сахабаларымен сөйлесіп отырған болатын. Бір бәдәуи арап келіп: «Қиямет қашан болады?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған мән бермей сөзін ары қарай жалғастыра берді. Сонда кейбір Сахабалар: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оның сөзін естуін естіді, бірақ жақтырмаған сияқты», - деп ойлады.

³⁶ 58. «әл-Мүжадәла», 11 аят.

³⁷ 20. «Таһа», 114 аят.

Ал, енді кейбіреулері болса: «Оның сөзін естімеді»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сөзін бітіргеннен соң: «Қиямет туралы сұраған адам қане?»,- деді. Әлгі арап: «Мен мұндамын, Я Расулулла»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Аманат (адалдық) орталарынан кеткенде қияметті күте бер!»,- деді. Арап: «Оны қалай білсе болады?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ісің (күнің) қабілетсіз адамдарға түскенде қияметті күте бер!»,- деді

3-бап. Бірер ілімді көтеріңкі дауыспен айтудың мүмкіндігі туралы

57- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ مَاهَكَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ تَخَلَّفَ عَنَّا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرَةٍ سَافَرْنَاهَا فَأَدْرَكَنَا وَقَدْ أَرْهَقْنَا الصَّلَاةَ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا

57 - Сахаба Абдулла ибн Амр (р.а.) айтты: «Бірде сапар кезінде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) біздің арт жағымызда қалды. Аср намазды оқитын уақытта бізге жетіп алды. Біз дәрет алып жатқан едік. Біздің кейбіріміз суды ысырап етпеуді ойлап, аяғымызды дымқыл қолымызбен сипап жатқан едік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) даусын қаттырақ шығарып: «Тозак отына азапталатын өкшелерге қасірет»,- деп екі рет немесе үш рет қайталап айтты»,- деді.

4-бап. Хадис айтқан адамды (мухадисті) «бізге хадис айтты, хабар берді, хабар қылды»,- деген сөздермен атау туралы

بَابُ قَوْلِ الْمُحَدِّثِ حَدَّثَنَا وَأَخْبَرَنَا وَأَنْبَأَنَا وَقَالَ لَنَا الْحُمَيْدِيُّ كَانَ عِنْدَ ابْنِ عُيَيْنَةَ حَدَّثَنَا وَأَخْبَرَنَا وَأَنْبَأَنَا وَسَمِعْتُ وَاحِدًا وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ وَقَالَ شَقِيقٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَلِمَةً وَقَالَ حُدَيْفَةُ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثَيْنِ وَقَالَ أَبُو الْعَالِيَةِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرُوي عَنْ رَبِّهِ وَقَالَ أَنَسٌ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرُويهِ عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرُويهِ عَنْ رَبِّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ

Сахабалар мен табиғиндер³⁸ хадистерді риуаят қылғандарында: «Бізге хабар қылды, айтты, пәленшеден естіп айтып берді, естідім», - деген сөздермен келтірген. Мысалы: «Сахаба ибн Масғуд (р.а.) хадис айтпақшы болса: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге айтып берген» немесе «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естігенмін», - деп басталатын сөздер сияқты.

5-бап. Имамның кісілердің ілімін сынау мақсатында біреп мәселені ортаға тастауы туралы

58- حَدَّثَنَا قُنَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجْرَةً لَا يَسْفُطُ وَرَفْهَا وَإِنَّهَا مَثَلُ الْمُسْلِمِ فَحَدَّثُونِي مَا هِيَ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي قَالَ عَبْدُ اللَّهِ وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ فَاسْتَحْيَيْتُ ثُمَّ قَالُوا حَدَّثْنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هِيَ النَّخْلَةُ

58 - Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Ағаштардың ішінде жапырағы түспейтін бір ағаш бар, ол шындығында мұсылманға ұқсайды. Ал, енді маған айтыңдаршы, ол қандай ағаш?», - деп сұрады. Адамдар шөл жерлерде өсетін ағаштарды естеріне түсіре бастады. Абдулла ибн Омар (р.а.): «Бұл құрма ағашы болса керек деген ойыма келді, бірақ айтуға ұялдым», - деді. Сонда адамдар: «Я Расуллұлла, өзіңіз айтып беріңіз», - десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол - құрма ағашы», - деді.

6-бап. Алла тағаланың ілім турасында нәзіл еткен аяттары туралы

قَوْلِهِ تَعَالَى وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

Алла тағала Құран кәрімінде: «Раббым, білімімді арттыр!³⁹», - дейді.

7-бап. Құран қираатын тексеруден өткізіп алу керектігі туралы

وَرَأَى الْحَسَنَ وَالثَّوْرِيَّ وَمَالِكُ الْقُرَاءَةَ جَائِزَةً وَاحْتَجَّ بَعْضُهُمْ فِي الْقِرَاءَةِ عَلَى الْعَالِمِ بِحَدِيثِ ضِمَامِ بْنِ ثَعْلَبَةَ قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَللَّهُ أَمْرَكَ أَنْ نُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَهَذِهِ قِرَاءَةٌ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرَ

³⁸ Табиғин – Сахабаларды көрген адамды осылай атайды.

³⁹ 20. «Taha», 114 аят.

ضِمَامٌ قَوْمَهُ بِذَلِكَ فَأَجَازُوهُ وَاحْتَجَّ مَالِكٌ بِالصَّكِّ يُقْرَأُ عَلَى الْقَوْمِ فَيَقُولُونَ أَشْهَدْنَا
فُلَانٌ وَيُقْرَأُ ذَلِكَ قِرَاءَةً عَلَيْهِمْ وَيُقْرَأُ عَلَى الْمُقْرَأِ فَيَقُولُ الْقَارِئُ أَقْرَأَنِي فُلَانٌ حَدَّثَنَا
مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْوَاسِطِيُّ عَنْ عَوْفٍ عَنِ الْحَسَنِ قَالَ لَمَّا
بَأَسَ بِالْقِرَاءَةِ عَلَى الْعَالِمِ وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْقَرَبْرِيُّ وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ
إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ إِذَا قُرِئَ عَلَى
الْمُحَدِّثِ فَلَا بَأْسَ أَنْ يَقُولَ حَدَّثَنِي قَالَ وَسَمِعْتُ أَبَا عَاصِمٍ يَقُولُ عَنْ مَالِكٍ وَسُفْيَانَ
الْقِرَاءَةَ عَلَى الْعَالِمِ وَقِرَاءَتُهُ سَوَاءٌ

Хасан Басрий (р.а.), Суфян әс-Сафарий және Имам Мәлік (р.а.):
«Бұлай істеу - дұрыс», - деп айтқан.

Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына Димам ибн Сағлаба деген сахаба келіп : «Алла тағала сізге бес уақыт намаз оқуды бұйырды ма?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә»,- деп жауап берді. Осы сөзді Димам (р.а.) өзінің қауымына барып, Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) деп риуаят етті. Адамдар оны Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) деп қабыл етті. Кейбір кісілер өздері білетін аяттарын мұғалімдеріне оқып беріп, (емтиханнан) өткеннен соң пәленшеден Құран үйрендім, деп оған сілтеме береді (төмендегі хадис осыған дәлел).

63- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدِ هُوَ الْمُقْبَرِيُّ عَنْ شَرِيكَ
بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمْرٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ مَعَ النَّبِيِّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ فَأَنَاحَهُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ
عَقَلَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُمْ أَيُّكُمْ مُحَمَّدٌ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَكِيٌّ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِمْ
فَقُلْنَا هَذَا الرَّجُلُ الْأَبْيَضُ الْمُتَكِيُّ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَجَبْتِكَ فَقَالَ الرَّجُلُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي
سَأَلْتُكَ فَمَشَدَّدٌ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ فَلَا تَجِدُ عَلَيَّ فِي نَفْسِكَ فَقَالَ سَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ فَقَالَ
أَسْأَلُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلَكَ اللَّهُ أَرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ فَقَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ
أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ أَلَا اللَّهُ أَمْرَكَ أَنْ نُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْحَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ قَالَ اللَّهُمَّ
نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ أَلَا اللَّهُ أَمْرَكَ أَنْ نَصُومَ هَذَا الشَّهْرَ مِنَ السَّنَةِ قَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ

أُنْسُدَكَ بِاللَّهِ أَلَلَهُ أَمْرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَعْيَانِنَا فَتَقْسِمَهَا عَلَيَّ فَقَرَأْنَا
فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ نَعَمْ فَقَالَ الرَّجُلُ آمَنْتُ بِمَا جِئْتَ بِهِ وَأَنَا
رَسُولٌ مِنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي وَأَنَا ضِمَامٌ بِنُ تَعْلَبَةَ أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ

63- Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Бір күні Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге мешітке отырғанымызда, бір кісі түйеге мініп келді де, түйесін мешітке шөктіріп тұсады да, одан кейін: «Қайсың Мұхаммедсің (с.ғ.с.)?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Сахабалардың ортасында қолына сүйеніп отырған болатын. Біз: «Ана шынтақтап жатқан ақ жүзді адам», - деп көрсеттік. Ол Пайғамбарымызға қарап: «Сіз Муталлибтың ұлымысыз?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә», - деп жауап берді. Сонда ол Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) қарап: «Мен сізден бірер мәселе туралы дұрысын (тура, анықтап) сұраймын, сіз ренжімессіз», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қалағаныңды сұрай бер», - деді. Ол: «Сіздің және сізден бұрынғылардың Раббысымен ант етіп сұраймын, сізді Алла тағала барша адам баласына Пайғамбар етіп жіберді ме?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә», - деп жауап берді. Ол: «Алламен ант етіп сұраймын, бес уақыт намаз оқуымызды Алла тағала бұйырды ма?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә», - деп айтты. Ол: «Алламен ант етіп сұраймын, байлардан зекетті алып, кедейлерге үлестіріп беруді Алла тағала сізге бұйырды ма?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә», - деді. Ол: «Алла тағаламен ант етіп сұраймын, жылына бір рет ораза тұтуды Алла тағала бұйырды ма?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә», - деді. Сонда ол кісі: «Мен сіз алып келген нәрселерге иман келтірдім. Мен өз қауымым жіберген өкілімін, есімім Димама ибн Сағлаба, Сағд ибн Бәкір тайпасынанмын», - деп айтты»- деді.

8-бап. Құран мен хадисті басқа мемлекеттерге таратудың дұрыстығы туралы

بَاب مَا يُذَكَّرُ فِي الْمُنَاوَلَةِ وَكِتَابِ أَهْلِ الْعِلْمِ بِالْعِلْمِ إِلَى الْبُلْدَانِ وَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ
نَسَخَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ الْمَصَاحِفَ فَبَعَثَ بِهَا إِلَى الْإِفَاقِ وَرَأَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ
وَيَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ وَمَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ذَلِكَ جَائِزًا وَاحْتَجَّ بَعْضُ أَهْلِ الْحِجَازِ فِي
الْمُنَاوَلَةِ بِحَدِيثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيْثُ كَتَبَ لِأَمِيرِ السَّرِيَّةِ كِتَابًا وَقَالَ لَا
تَقْرَأْهُ حَتَّى تَبْلُغَ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا فَلَمَّا بَلَغَ ذَلِكَ الْمَكَانَ قَرَأَهُ عَلَى النَّاسِ وَأَخْبَرَهُمْ
بِأَمْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Сахаба Әнас (р.а.) айтты: « Хазреті Осман (р.а.) Мұсхаф Құранды көбейттіріп, жан-жақтағы мемлекеттерге жіберді. Абдулла ибн Омар (р.а.),

Яхия ибн Саъид және Имам Мәлік (р.а.): «Солай істеу дұрыс»,- деді. Бірнеше Хижаз ғұламалары Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) хадистерін хатқа қосып, құпия істер бастығына беріп «Пәлен жерге барғаннан кейін оқисың»,- деді. Дайындалған жерге барғаннан соң ол жазуды адамдарға оқып берді және оларды Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әмірлерінен хабардар етті.

64- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ بِكِتَابِهِ رَجُلًا وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ إِلَى كِسْرَى فَلَمَّا قَرَأَهُ مَرَّقَهُ فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ فَدَعَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُمَزَّقُوا كُلُّ مُمَزَّقٍ

64- Абдулла ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хат жазып, оны Бахрейн басшылығы арқылы Парсы басшысына жеткізуді бұйырды. Парсының патшасы хатты оқып, оны жыртып тастады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олардың өздері де күл-талқан болсын!»,-деп дұға қылды»,- деді.

9-бап. Дөнгелене отырғандардың арасынан бос орынды көріп, сол жерге барып отырған адам туралы

66- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّ أَبَا مَرْةَ مَوْلَى عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي وَقْدِ اللَّيْثِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَالنَّاسُ مَعَهُ إِذْ أَقْبَلَ ثَلَاثَةٌ نَفَرٍ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَدَهَبَ وَاحِدٌ قَالَ فَوَقَّافًا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةَ فِي الْحَلَقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ وَأَمَّا الثَّلَاثُ فَأَدْبَرَ دَاهِبًا فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنْ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ اللَّهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ

66 - Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітте адамдармен бірге отырған болатын. Үш кісі кіріп келді. Оның екеуі пайғабарымыздың (с.ғ.с.) жанына келді. Ал, біреуі кері қайтып кетті. Қалған екеудің бірі адамдардың қатарындағы бос орынды көріп, сол жерге барып отырды.

Екіншісі болса, олардың арт жағына келіп отырды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сөйлеп болғаннан кейін: «Мына үш кісі туралы сендерге хабар етейін бе? Біріншісі Алла тағаладан пана тіледі.. Алла тағала оны өзінің панасына алып, оған орын берді. Екіншісі болса, кері қайтып кетуден ұялды, Алла тағала да оны азаптаудан ұялар. Ал, үшіншісі Алла тағаладан жүзін теріс бұрды, Алла тағала да одан да жүзін теріс бұрды»,- деді.

10-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Менен естіген адамнан гөрі, кейін одан естіген адам есінде сақтайтын болса»,- деген сөздері туралы

67- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا بَشْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ ذَكَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَعَدَ عَلَيَّ بِعَيْرِهِ وَأَمْسَكَ إِنْسَانٌ بِخِطَامِهِ أَوْ بِرِمَامِهِ قَالَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا فَسَكَتْنَا حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ سِوَى اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا فَسَكَتْنَا حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ فَقَالَ أَلَيْسَ بِذِي الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا لِيُبْلَغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَإِنَّ الشَّاهِدَ عَسَى أَنْ يُبْلَغَ مَنْ هُوَ أَوْعَى لَهُ مِنْهُ

67 - Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тізгінін бір кісі ұстап тұрған түйенің үстінде отырған бойы уағыз айтты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл қандай күн?»,- деп сұрады. Барлығымыз үндемедік, бүгінгі күннің атын басқаша айтар деп ойладық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл Құрбан айты күні емес пе?»,- деді. Біз: «Иә, солай»,- дестік. Содан кейін: «Бұл қайсы ай?»,- деп сұрады. Біз тағы да үндемей қалдық. Біз бұл айдың атын басқаша айтатын шығар деп ойладық Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл Зу-л-хижжа айы емес пе?»,- деді. Біз: «Иә, солай»,- дедік. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Өзара қан төгулерің, мал-мүліктеріңді талан-тараж қылуларың, абыройларыңды төгулерін, тура сол күні сол айда сол қалада жамандық қылу қандай харам болса, сондай харам болып есептеледі. Естігендер естімегендерге тура осындай етіп жеткізсін! Содан кейін ол жерде болған кісі өзінен гөрі хадисті жақсырақ жатқа алатын адамға жеткізсін»,- деді.

11-бап. Бір істі істеуден және сөйлеуден бұрын ілім үйрену туралы

لَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى فَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَبَدَأَ بِالْعِلْمِ وَأَنَّ الْعُلَمَاءَ هُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ وَرَثَتُوا الْعِلْمَ مَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحِظِّ وَافِرٍ وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ بِهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ

طريقًا إلى الجنة وقال جل ذكره إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ وَقَالَ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ وَقَالَ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يُرِدْ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَإِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ وَقَالَ أَبُو ذَرٍّ لَوْ وَضَعْتُمُ الصَّمَامَةَ عَلَى هَذِهِ وَأَشَارَ إِلَى فِقَاهُ ثُمَّ ظَنَنْتُ أَنِّي أَنْفَذْتُ كَلِمَةَ سَمِعْتُهَا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ أَنْ تُحْيِزُوا عَلَيَّ لِأَنْفَذْتُهَا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ كُونُوا رَبَّانِيِّنَ حُلَمَاءَ فُقَهَاءَ وَيُقَالُ الرَّبَّانِيُّ الَّذِي يُرَبِّي النَّاسَ بِصِعَارِ الْعِلْمِ قَبْلَ كِبَارِهِ

Алла тағала аят кәрімінде: «Шын мәнінде, Алладан басқа ешбір тәңір жоқ⁴⁰», - деген сөзін «біл», - деген сөз арқылы бастаған. Ғалымдар-Пайғамбарлардың ғ.с. мирасқорлары, олар ілім-білімді Пайғамбарлардан мирас етіп алды. «Кімде-кім ілімді үйренген болса, Пайғамбардан ғ.с. толық мирасқорлық алған», - деген хадисте де ілімді үйрену керектігі айтылған. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бір хадисінде: «Кімде-кім ілімді қалап қадам басса, Алла тағала оған жәннаттың жолын жеңіл етеді», - деп айтылады. Алла тағала аят кәрімінде: «Шын мәнінде, құлдарынан ғалымдары Алладан қорқады⁴¹», - десе, және бір аятта: «Міне осы мысалдарды адамдар үшін келтіреміз. Бірақ оларды білгендер ғана түсінеді⁴²», - делінген. Ал, мына бір аятта: «Тозақтықтар: «Егер біз тыңдаған немесе ақылға салған болсақ еді, бұл жалындаған тозақтықтардың ішінде болмас едік⁴³», - деседі, және бір аятта: «Білгендер мен білмегендер тең бола ма?⁴⁴», - делінген.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кімге Алла тағала жақсылық етсе, оны дін ілімінің ғалымы етер, ілімге тек қана ілім арудың жолыменен жетеді», - деген.

Сахаба Әбу Зар (р.а.) айтты: «Егерде қылышты менің мойныма қойсандар, мойнымды кеспестен бұрын мен Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естіген сөздерімнің біразын айтып үлгеруімнің мүмкіншілігін білсем, айтып өлер едім», - деген екен.

Ибн Аббас: «Куну раббанина!», - яғни «Раббаний бол!», - деген Алланың бұйрығын: «Жұмсақ фиқшы бол!», - деп аударды. Имам Бұхарий: «Раббаний», - деген адамдарды үлкен ілім берерден бұрын кіші іліммен тәрбиелеуші кісі», - деді.

⁴⁰ 47.«Мұхаммед», 19 аят.

⁴¹ 35.«әл-Фатыр», 28 аят.

⁴² 29.«әл-Ғанкәбұт», 43 аят.

⁴³ 67.«әл-Мүлік», 10 аят.

⁴⁴ 39. «әз-Зүмәр», 9 аят.

12-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) адамдарға қиыншылық болмасын деп ыңғайлы күндерді ілім мен уағыз айту үшін белгілеп қойғаны туралы

68- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَّخِذُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ كِرَاهَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا

68 - Ибн Масғуд (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге қиыншылық түспесін деп уағыз айтатын күндерді белгілеп қойған еді.

69- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَسْرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنْفَرُوا

69 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Жеңілетіндер, ауырлатпандар! Сүйіншілендер, (жақсы хабар айтындар, қызықтырындар) қорқытпандар! (өздеріңнен бездірмендер)», - деді.

13-бап. Ілім үйренушілер үшін белгілі күндерді белгілеген кісі туралы

70- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُذَكِّرُ النَّاسَ فِي كُلِّ خَمِيسٍ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ لَوْ دِدْتُ أَنَّكَ ذَكَرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ قَالَ أَمَا إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذَلِكَ أَنِّي أَخْرَهُ أَنْ أَمْلِكُمْ وَإِنِّي أَتَخَوَّلَكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَّخِذُنَا بِهَا مَخَافَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا

70 - Абдулла ибн Масғуд (р.а.) адамдарға бейсенбі күні уағыз айтатын еді. Бір кісі оған: «Ей, Абдулла, сенің әр күні уағыз айтқаныңды қалаймын», - деді. Сонда Абдулла (р.а.): «Сендерге қиыншылықты қаламағандығым себепті сендерге күнде уағыз айтуды қаламаймын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге уақыт-уақытымен уағыз айтқанындай, мен де сендерге уақыт-уақытымен уағыз айтамын», - деді.

14-бап. Алла тағала кімге жақсылық қаласа, соны дін ілімінің ғалымы етер

71- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَفِيرٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ قَالَ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ خَطِيبًا يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ يُرِدْ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ وَاللَّهُ يُعْطِي وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ الْأُمَّةُ قَائِمَةٌ عَلَى أَمْرِ اللَّهِ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ

71 - Муғауия (р.а.) хұтпада тұрып мына сөзді Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естігенмін деп айтты: «Алла тағала кімге жақсылықты нәсіп етсе, оны дін ілімінің ғалымы етер. Ант етіп айтамын, Ислам үмбеті Хақ діннің жолында Алла тағаланың әмірімен жүрсе, Алла тағаланың өзі қаламайынша, оларға дұшпандық етіп қарсы тұратындардың еш зияны тимейді», - деді.

15-бап. Ілімді терең түсіну туралы

72- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ أَبِي نَحِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ صَحِبْتُ ابْنَ عُمَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلَمْ أَسْمَعْهُ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا حَدِيثًا وَاحِدًا قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَى بِجُمَّارٍ فَقَالَ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً مِثْلَهَا كَمَثَلِ الْمُسْلِمِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَقُولَ هِيَ النَّخْلَةُ فَإِذَا أَنَا أَصْغَرُ الْقَوْمِ فَسَكَتُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هِيَ النَّخْلَةُ

72 - Мужахид (р.а.) айтты: «Ибн Омармен Мединеге бірге бардым. Ол кісі жолда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) хадистерінің бірін айтып берді. Ол былай деді: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жанында едік, құрма (жуммар⁴⁵) әкелінді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ағаштардың ішінде бір ағаш бар, ол мұсылмандарға ұқсайды», - деді. Мен: «Ол-құрма ағашы», - деп айтпақшы болдым, бірақ бәрінен жасым кіші болғандықтан үндемедім. Содан соң Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) өзі: «Ол - құрма ағашы», - деді.

⁴⁵ Жуммар- Құрма ағашының желінетін өзегі.

16-бап. Ілім хикметіне қызығу және қызғану туралы

قَالَ عُمَرُ تَفَقَّهُوا قَبْلَ أَنْ تُسَوِّدُوا قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَبَعَدَ أَنْ تُسَوِّدُوا وَقَدْ تَعَلَّمَ
أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي كِبَرِ سِنِّهِمْ

Хазреті Омар (р.а.) айтты: «Басшы болмастан бұрын бірінші білімді терең оқып үйрен! Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Сахабалары жастары ұлғайған кездерінде де ілім үйренген болатын.

73- حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَلَى
غَيْرِ مَا حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ قَالَ سَمِعْتُ قَيْسَ بْنَ أَبِي حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ
مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ
مَالًا فَسَلَّطَ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا

73 - Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Екі нәрседе ғана қызғаныш бар: оның біріншісі - Алла тағала бір кісіге халалдан мал-дүние берсе, ол оны хақ жолында жұмсап жатқан болса, екіншісі - бір кісіге Алла тағала ілім-ғылымды нәсіп етсе, ол хукім сұрап жатқан адамдарға білгенін үйретіп жатқан болса», - деді.

17-бап. Мұсаның ғ.с. теңізді жағалап Қызырдың ғ.с. алдына баруы

74- حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ غُرَيْرٍ الزُّهْرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنِي
أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَهُ عَنْ ابْنِ
عَبَّاسٍ أَنَّهُ تَمَارَى هُوَ وَالْحُرُّ بْنُ قَيْسٍ بْنِ حِصْنِ الْفَزَارِيِّ فِي صَاحِبِ مُوسَى قَالَ
ابْنُ عَبَّاسٍ هُوَ خَضِرٌ فَمَرَّ بِهِمَا أَبِي بْنُ كَعْبٍ فَدَعَاهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ إِنِّي تَمَارَيْتُ
أَنَا وَصَاحِبِي هَذَا فِي صَاحِبِ مُوسَى الَّذِي سَأَلَ مُوسَى السَّبِيلَ إِلَى لُقْيِهِ هَلْ
سَمِعْتَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُ شَأْنَهُ قَالَ نَعَمْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ بَيْنَمَا مُوسَى فِي مَلَأٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ هَلْ
تَعْلَمُ أَحَدًا أَعْلَمَ مِنْكَ قَالَ مُوسَى لَا فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى مُوسَى بَلَى عَبْدُنَا

خَضِرٌ فَسَأَلَ مُوسَى السَّبِيلَ إِلَيْهِ فَجَعَلَ اللَّهُ لَهُ الْحُوتَ آيَةً وَقِيلَ لَهُ إِذَا فَقَدْتَ
 الْحُوتَ فَارْجِعْ فَإِنَّكَ سَتَلْقَاهُ وَكَانَ يَتَّبِعُ أَثَرَ الْحُوتِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ لِمُوسَى فَتَاهُ
 أَرَأَيْتَ إِذْ أُوْتِينَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ
 أَذْكَرَهُ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا فَوَجَدَا خَضِرًا فَكَانَ مِنْ
 شَأْنِهِمَا الَّذِي قَصَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي كِتَابِهِ

74 - Мұсаның ғ.с. Қызырмен ғ.с. жолыққаны туралы Құран кәрімде
 былай делінеді: «Саған үйретілген даналықтан маған да үйретуің үшін
 саған ерейін бе?»⁴⁶,- деді.

Ибн Аббас пен әл-Харр ибн Қайс Мұсамен ғ.с. жолыққан кісі (яғни
 Қызыр ғ.с.) туралы тартысып қалды. Ибн Аббас (р.а.): «Қызырмен
 жолыққан»,- деді. Сол кезде олардың жанынан Убай ибн Кағб (р.а.) өтіп
 бара жатыр еді. Ибн Аббас (р.а.) оны шақырып алып: «Біз Харр екеуіміз
 Мұсаға ғ.с. жолыққан адам туралы тартысып қалдық, Пайғамбарымыздан
 (с.ғ.с.) бұл туралы естігенбісіз?»,- деп сұрады. Сонда Убай (р.а.): «Иә
 естігенмін»,- деді. Мұса ғ.с. Бәний Исраил қауымынан бір топтың ішінде
 тұрған екен. Бір кісі келіп: «Өзіңізден артығырақ білетін басқа бір адамды
 білесіз бе?»,- деп сұрапты. Сонда Мұса Пайғамбар: «Жоқ, білмеймін»,- деп
 жауап беріпті. Сонда Алла тағала Мұсаға ғ.с.: «Жоқ, сенен де басқа Қызыр
 деген пендем бар»,- деп уәхи етті. Мұса ғ.с. Алла тағаладан Қызырмен ғ.с.
 жолығудың жолын сұрады Алла тағала жолығудың ғаламат белгілерін
 білдірді. «Көзінен ғайып болған соң, артыңа кері қайт, Қызырмен ғ.с.
 жолығасың»,- делінді. Мұса ғ.с. теңізді бойлап, артына қарай жүрді. Бір
 кезде Мұсаға ғ.с. қызметшісі: «Қойтастың алдына барып тоқтағанымызда,
 мені шайтан адастырып, балықты жоғалттым»,- деді. Мұса ғ.с.: «Бізге
 керегі де тұп-тура осы еді»,- деді. Қызырды ғ.с. іздеп, артқа қарай қойтас
 жаққа жүрді. Ол жерден Қызырды ғ.с. тапты. Құран кәрімде Алла тағала
 айтқан Мұсамен ғ.с. Қызырдың ғ.с. уақиғасы баян етілді.

**18-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Иләһи, бұл жігітке Құран
 кәрімді жатқа алып, оны терең түсінуді нәсіп еткейсің!»,- деп дұға етуі
 туралы**

75- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ
 عَبَّاسٍ قَالَ ضَمَّنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ اللَّهُمَّ عَلِّمَهُ الْكِتَابَ

75 - Абдулла ибн Аббас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені
 құшақтап тұрып: «Иләһи, бұған Құран кәрімді жатқа алуын және оны
 терең түсінуін жеңілдікпен нәсіп еткейсің !»,- деп дұға етті»,- деді.

⁴⁶ 18. «әл-Кәһф», 66 аят.

19-бап. Қандай жағдайда жас балаға ескерту беру дұрыс болады

76- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ أَنَا وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الْإِحْتِلَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بَيْنِي إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ وَأُرْسَلْتُ الْآتَانَ تَرْتَعُ فَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ فَلَمْ يُنْكَرْ ذَلِكَ عَلَيَّ

76 - Абдулла ибн Аббас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Минада (Меккедегі құрбан шалатын жер) намаз оқып жатқан болатын, қыбла жағына ешқандай (сутра) белгі қойылмаған еді. Мен Балағат жасына жетейін деп қалған уақытым болатын. Бір ұрғашы есекке мініп, намаз оқып жатқандардың алдынан өттім, кейін есекті жайылсын деп шүйгін жерге жібердім де, өзім келіп сапқа тұрдым. Осы ісім үшін маған ешкім ескерту жасамады», - деді.

77- حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُسْهَرٍ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنِي الزُّبَيْدِيُّ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ قَالَ عَقَلْتُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَجَّةً مَجَّهَا فِي وَجْهِي وَأَنَا ابْنُ خَمْسِ سِنِينَ مِنْ دَلْوٍ

77 - Сахаба Махмуд ибн Рабиғ (р.а.) айтты: «Менің бес жасымда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) аузымен шелектен бір ұрттам су алып, менің бетіме бүркіп шашып жібергені есімде қалыпты», - деді.

20-бап. Білім алу ниетімен жолға шығу туралы

Бұл туралы Құран кәрімде Мұса мен ғ.с. Қызырдың ғ.с.киссасы баян етілген.

21-бап. Ілім үйренудің және оны басқаға үйретудің артықшылығы туралы

79- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ

بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ أَصَابَ أَرْضًا فَكَانَ مِنْهَا نَقِيَّةٌ قَبِلَتْ الْمَاءَ فَأَنْبَتَتْ الْكَلَأَ وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ أُمْسَكْتِ الْمَاءِ فَنَفَعَ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا وَأَصَابَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ أُخْرَى إِيْمًا هِيَ قَبِيحَةٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً وَلَا تُنْبِتُ كَلَأً فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فُقِيَ فِي دِينِ اللَّهِ وَنَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ فَعَلِمَ وَعَلِمَ وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ إِسْحَاقُ وَكَانَ مِنْهَا طَائِفَةٌ قَبِلَتْ الْمَاءَ فَأَخْرَجَتْهُ الْمَاءُ وَالصَّفْصَفُ الْمُسْتَوِي مِنْ الْأَرْضِ

79 - Әбу Мұса (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Алла тағаланың маған жіберген тура жолы сияқты ілім көп жауған жауынға ұқсайды. Кейбір жер саф, құнарлы болып, жауған жаңбырды өзіне сіңіріп алып, сан алуан өсімдіктер мен көк шөптерді өсіреді. Ал, кейбір жер құрғақ, қатты болып, суды өзіне сіңірмей, көлшік қылып бетіне жинайды. Оны Алла тағала пенделеріне пайдаландырады. Адамдар ол судан ішер, малдарын, егіндерін суғаруға пайдаланар. Ал, енді кейбір жерлер тегіс болып, суды өзінде ұстап қалмайды, ешнәрсе өспейді, көгалдарды да көгертпейді. Бұны төмендегіше түсіндірсе болады: Бір кісі Алла тағаланың ілімін (Исламды) терең оқып үйренеді, терең түсінеді және оны пайдаланады. Алла тағаланың жіберген ілімін өзі үйреніп басқаларға да үйретеді. Екінші бір кісі ілімді үйреніп адамдарға да үйретер, бірақ өзі амал етпейді. Кейбіреу өркөкіректік етіп, өзі де үйренбейді, өзгеге де үйретпейді.».

22-бап. Ілімді жоғалту және надандықтың пайда болуы

80- حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسِرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ أَبِي النَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِنْ أَسْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيَنْبُتَ الْجَهْلُ وَيَشْرَبَ الْخَمْرُ وَيَظْهَرَ الزُّنَا

80 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Ілімге құштарсыздық, надандық, араққорлық, және зинақорлықтың кеңінен етек алуы - қияметтің ғаламат белгілерінен»,- деді.

81- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ لَأُحَدِّثَنَّكُمْ حَدِيثًا لَا يُحَدِّثُكُمْ أَحَدٌ بَعْدِي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يَقِلَّ الْعِلْمُ وَيَظْهَرَ الْجَهْلُ وَيَظْهَرَ الزُّنَا وَتَكْثُرَ النِّسَاءُ وَيَقِلَّ الرَّجَالُ حَتَّى يَكُونَ لِخَمْسِينَ امْرَأَةً الْقِيَمُ الْوَاحِدُ

81 - Хазреті Әнас (р.а.) айтты: «Мен сендерге бір хадис айтып берейін, менен кейін бұл хадисті сендерге ешкім айтып бермейді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) төмендегілерді қияметтің ғаламат белгілері деп айтқанын естіген едім :

- Ілім-ғылымның азаюы;
- Надандықтың белең алуы;
- Зинақорлықтың етек жаюы;
- Әйелдердің көбеюі;
- Ер адамдардың азаюы, тіпті елу әйелге бір ер адамнан болмағы.

23-бап. Ілімнің артықшылықтары туралы

82- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَفِيرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ حَمْرَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتَيْتُ بِقَدَحٍ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتَّى إِنِّي لَأَرَى الرَّيَّ يَخْرُجُ فِي أَظْفَارِي ثُمَّ أُعْطِيتُ فَضْلِي عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالُوا فَمَا أَوْلَتْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْعِلْمُ

82 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Түсімде маған бір ыдыспен сүт әкелінді. Одан тырнақтарымның астынан сүт шыққанын көргенімше қанып іштім», - деді. Сонда Сахабалар: «Я Расулалла, оны не нәрсеге жорыдыңыз?», - деп сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Оны ілімге жорыдым», - деді.

24-бап. Түйенің немесе басқа бір нәрсенің үстінде тұрып пәтуа айту туралы

83- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِمِئَى لِلنَّاسِ يَسْأَلُونَهُ فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَحَلَفْتُ قَبْلَ أَنْ أُدْبِحَ فَقَالَ ادْبَحْ وَلَا حَرَجَ فَجَاءَ آخَرُ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَفَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أُرْمِيَ قَالَ

أَرْمَ وَلَا حَرَجَ فَمَا سَأَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَيْءٍ قَدَّمَ وَلَا آخَرَ إِلَّا قَالَ
أَفْعَلْ وَلَا حَرَجَ

83 - Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдардың сұрақтарына жауап беру үшін Минадағы (кұрбандық шалатын жер) Хажжат ул-Уадағта біраз кідіріп қалды. Сонда бір кісі келіп: «Я Расулулла, құрбанды шалмай тұрып шашымды алдырып жіберіппін», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ештеңе етпейді, құрбандығыңды соя бер, оның еш зияны жоқ», - деді. Басқа бір кісі келіп: «Шайтанға тас атпастан бұрын, білмей құрбандықты шалып қойыппын», - деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ештеңе етпейді, тасты ата бер, оның ешбір зияны жоқ», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдардың «Олай істеп қойыппын, бұлай істеп қойыппын», - деген сауалдарының бәріне осылай деп жауап берді.

25-бап. Пәтуа сұраған адамға баспен немесе қолмен ишара белгі қылып жауап берудің дұрыстығы туралы

84- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ عِكْرِمَةَ
عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ فِي حَجَّتِهِ فَقَالَ دَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ
أُرْمِيَ فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ قَالَ وَلَا حَرَجَ قَالَ حَلَفْتُ قَبْلَ أَنْ أُدْبِحَ فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ وَلَا حَرَجَ

84 - Хажжат ул-Уадағта тұрғанында Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Шайтанға тас атпастан бұрын құрбандыққа атаған қойымды сойып қойыппын?», - деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Оның еш зияны жоқ», - деді. (Қолымен ишара етті) Бір кісі: «Құрбандық қойды соймастан бұрын шашымды алдырып қойыппын?», - деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Оның зияны жоқ», - деп қолымен ишара етіп көрсетті.

85- حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ سَالِمٍ قَالَ
سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُقْبَضُ الْعِلْمُ وَيَظْهَرُ الْجَهْلُ
وَالْفِتْنُ وَيَكْتُرُ الْهَرَجُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْهَرَجُ فَقَالَ هَكَذَا بِيَدِهِ فَحَرَفَهَا كَأَنَّهُ
يُرِيدُ الْقَتْلَ

85 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Лімі жоғалады, надандық күшейеді, бүліктер пайда болады, хараж (қан төгу) көбейеді», - деді. «Я Расулулла, хараж деген не нәрсе?», - деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мерт қылу», - деген мағынада қолдарын тамағына тақап, ишара етіп көрсетті.

86- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ
أَسْمَاءَ قَالَتْ أَتَيْتُ عَائِشَةَ وَهِيَ تُصَلِّي فَقُلْتُ مَا شَأْنُ النَّاسِ فَأَشَارَتْ إِلَى السَّمَاءِ
فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ فَقَالَتْ سُبْحَانَ اللَّهِ قُلْتُ آيَةٌ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا أَيَّ نَعَمْ فَقُمْتُ حَتَّى
تَجَلَّانِي الْعَيْشِيُّ فَجَعَلْتُ أَصْبُ عَلَى رَأْسِي الْمَاءَ فَحَمِدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ النَّبِيَّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَتَنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أُرِيئُهُ إِلَّا رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي
حَتَّى الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَأَوْحِيَ إِلَيَّ أَنْكُمْ تُفْتَنُونَ فِي قُبُورِكُمْ مِثْلَ أَوْ قَرِيبَ لَا أُدْرِي أَيَّ
ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ يُقَالُ مَا عَلِمَكَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ
أَوْ الْمُؤَقِنُ لَا أُدْرِي بِأَيِّهِمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ
وَالْهُدَى فَأَجَبْنَا وَاتَّبَعْنَا هُوَ مُحَمَّدٌ ثَلَاثًا فَيُقَالُ نَمَّ صَالِحًا قَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لِمُوقِنًا بِهِ
وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوْ الْمُرْتَابُ لَا أُدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لَا أُدْرِي سَمِعْتُ
النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُ

86 - Асма (Әбу Бәкірдің қызы) айтты: «Айшәнікіне бардым, ол намаз оқып жатыр екен. Адамдарға не болды десем, аспанға ишара-белгі қылды (мешіт жаққа қарасам, адамдар күн тұтылды деп қорыққандарынан намаз оқып жатқан екен) Мен: «Бұл қиямет белгісі ме?»,- деп сұрадым. Ол: «Иә»,- деп басын изеді. Мен де көзім қарауытып, есімнен танғанша, намаз оқыдым. Содан соң (есімді жинау үшін) басыма су құя бастадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Аллаға мадақ айтып болып: «Біреу болса да көрмеген нәрсем қалмады. Мына осы тік тұрған жерімде барша нәрсені, тіптен, жәннат пен тозақты да көрдім. Маған: «Сендер қабірлеріңде Дәжжалдың бүлігіндей немесе соған ұқсас бір сынақтан өтесіндер»,- деген уәхи келді. Сынақ уақытында: «Бұл кісіні танысың ба?»,- деп сұрайды. Сұраққа алынып жатқан адам шын иманды болса: «Бұл Мұхаммед (с.ғ.с.) бізге Алла тағаланың тура жолын алып келген, мұғжизалар көрсеткен, біз қабыл қылғанбыз»,- деп және үш мәрте «Бұл Мұхаммед (с.ғ.с.)»,- деп қайталар. «Біз сенің шын иманды екенінді білгенбіз, қылған жақсылықтарыңның рахатын көріп ұйықтай бер»,- дейді. Ал, жауап беруші Мунафиқ болса, «Білмеймін, адамдардан не естіген болсам, соны айтқан болатынмын» (яғни, бұл кісіні Пайғамбар ғ.с. деп анық айта алмайды)»,- дейді.

26-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Әбд ул-Қайс тайпасынан келген меймандарға иман мен ілімді сақтау керектігін айтқаны және бұл туралы отбасыларын да хабардар қылындар!»,- дегені туралы

87- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ قَالَ كُنْتُ أُتْرَجِمُ بَيْنَ ابْنِ عَبَّاسٍ وَبَيْنَ النَّاسِ فَقَالَ إِنَّ وَقَدَ عَبْدُ الْقَيْسِ أَتَوْا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَنْ الْوَفْدُ أَوْ مَنْ الْقَوْمُ قَالُوا رَبِيعَةُ فَقَالَ مَرَحَبًا بِالْقَوْمِ أَوْ بِالْوَفْدِ غَيْرَ خَزَايَا وَلَا نَدَامَى قَالُوا إِنَّا نَأْتِيكَ مِنْ شِقَّةٍ بَعِيدَةٍ وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كَفَّارٍ مُضِرٍّ وَلَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيكَ إِلَّا فِي شَهْرِ حَرَامٍ فَمُرْنَا بِأَمْرٍ نُخْبِرُ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا نَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَحَدُّهُ قَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَحَدُّهُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَصَوْمُ رَمَضَانَ وَتُعْطُوا الْخُمْسَ مِنَ الْمَعْتَمِ وَنَهَاهُمْ عَنِ الدُّبَاءِ وَالْحَنْتَمِ وَالْمُرْقَاتِ قَالَ شُعْبَةُ رُبَّمَا قَالَ النَّقِيرُ وَرُبَّمَا قَالَ الْمُفَيْرُ قَالَ أَحْفَظُوهُ وَأَخْبِرُوهُ مَنْ وَرَاءَكُمْ

87 - Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына Әбдул Қайс тайпасынан өкілдер келіп, Рабийға қауымы бізге кедергі келтіруде, алдыңызға қажылық айынан басқа уақытта келуімізге мүмкіндігіміз жоқ. Бізге бір нәрсе бұйырсаңыз, (үйретсеңіз) біз оны сізден үйреніп, үйіміздегілерге барып үйретсек!»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сендерге төрт түрлі нәрсені үйренуге бұйырамын;

- 1). Алла тағалаға иман келтірмек (яғни, **Лә иләһа илла Алла** деу);
- 2). Мені Алла тағаланың елшісі деп сену;
- 3). Намаз оқуларыңа;
- 4). Зекет берулеріне.
- 5) Рамазан оразасын ұстау;

Ал мына төрт түрлі нәрсені жасауға тиым салды:

- 1). **дуббоғь**, кептірілген асқабақтан ішімдікті құйып қою үшін істелген ыдыс.
- 2). **Хантам**, Қыл мен қан араластырып саз балшықтан істелген ыдыс.
- 3). **Муқайяр**, ішімдікті құю үшін Құрма ағашынан қашалып істелген ыдыс

4). **Накийр**, ішімдікті (арақ) құю үшін істеліп қара маймен (смола) майланған ыдыс. Осыларды қолдануға тиым саламын»,- деді.

27-бап. Көңілге келген мәселені сұрап, біліп алу үшін сапарға шығу және одан қайтып келіп, отбасын үйрету туралы

88- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِقَاتٍ أَبُو الْحَسَنِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُبَيْةِ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّهُ تَزَوَّجَ ابْنَتَهُ لِأَبِي إِهَابِ بْنِ عَزِيزٍ فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ إِنِّي قَدْ أَرْضَعْتُ عُبَيْةَ وَالَّتِي تَزَوَّجَ فَقَالَ لَهَا عُبَيْةُ مَا أَعْلَمُ أَنَّكَ أَرْضَعْتِنِي وَلَا أَخْبَرْتِنِي فَرَكِبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ وَقَدْ قِيلَ فَفَارَقَهَا عُبَيْةٌ وَنَكَحَتْ زَوْجًا غَيْرَهُ

88- Ғукба ибн Харс (р.а.) Сахаба Әбу Ихабтың (р.а.) қызына үйленді. Сол кезде бір әйел келіп Ғукбаға: «Мен сені де және үйленейін деп жатқан қызыңды да емізгенмін»,- деді. Сонда Ғукба: «Мен сіздің мені емізгеніңізді білмегенмін және бұл туралы маған бұрын айтқан емессіз»,- деді. Содан соң Ғукба (р.а.) Мединеге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына барып, бұл жағдай туралы сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Оны қалай әйелдікке аласың, саған сүт (емшектес) қарындас деп айтыпты ғой?!»,- деді. Кейіннен Ғукба оны қоя берді, ол қыз басқа адамға тұрмысқа шығып кетті.

28-бап. Кезектесіп ілім алу туралы

89- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ ح قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي ثَوْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عُمَرَ قَالَ كُنْتُ أَنَا وَجَارٌ لِي مِنَ الْأَنْصَارِ فِي بَنِي أُمَيَّةَ بْنِ زَيْدٍ وَهِيَ مِنْ عَوَالِي الْمَدِينَةِ وَكُنَّا نَتَنَاقَبُ التَّرْوَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْزِلُ يَوْمًا وَأَنْزَلَ يَوْمًا فَإِذَا نَزَلَتْ جِئْتُهُ بِخَبَرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ مِنَ الْوَحْيِ وَغَيْرِهِ وَإِذَا نَزَلَ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ فَنَزَلَ صَاحِبِي الْأَنْصَارِيُّ يَوْمَ نُوْبَيْتِهِ فَضْرَبَ بَابِي فَضْرَبًا شَدِيدًا فَقَالَ أَتَمَّ هُوَ فَفَزَعْتُ فَخَرَجْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ قَدْ حَدَّثَ أَمْرٌ عَظِيمٌ قَالَ

فَدَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ فَإِذَا هِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ طَلَّقَنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَتْ لَا أُدْرِي ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ وَأَنَا قَائِمٌ أَطَلَّقْتَ
نِسَاءَكَ قَالَ لَا فَقُلْتُ اللَّهُ أَكْبَرُ

89 - Омар (р.а.) айтты: «Мен және Бәний Умайя тайпасынан болған бір ансарий көршім екеуміз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына кезек-кезек баратын едік. Бір күні мен баратынмын, екінші күні ол баратын. Мен барсам, қайтып келгеннен соң көршіме осы күні Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) келген уәхи және де басқа хабарларды айтып беретінмін. Егерде ол барса, келіп маған айтып беретін еді. Бір күні сол көршімнің кезегі болатын, ол есігімді қаттырақ қағып, «Омар бар ма?»,- деді. Мен қорқынқырап қалып, асығыс шықтым. Ол: «Мынандай маңызды оқиға болды»,- деді. Омар (р.а.) айтты: Мединеге барып, қызым Хафсаға кірсем, ол жылап отыр екен. Мен оған: «Расулулла сендерді талақ етті ме?»,- дедім. Ол: «Білмеймін»,- деді. Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына кірдім де отырмастан: «Әйелдеріңізді талақ еттіңіз бе?»,- деп сұрадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жоқ»,- деді. Мен: «Аллаһу Акбар»,- дедім.

29-бап. Уағыз айтып және ілім үйреніп жатқан кісінің жақтырмаған нәрсені байқағанда ашуланудың дұрыс екендігі туралы

90- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ ابْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا أَكَادُ أُدْرِكُ الصَّلَاةَ مِمَّا يُطَوَّلُ بِنَا فَلَانٌ فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْ يَوْمِئِذٍ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مُنْقَرُونَ فَمَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ فِيهِمُ الْمَرِيضَ وَالضَّعِيفَ وَدَا الْحَاجَةَ

90 - Әбу Масғуд (р.а.) (Ансарий) айтты: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бір кісі: «Я, Расулулла, пәленше (имам) намазды тым созып жіберетіндігінен кейде намазға келе алмаймын»,- деді. Ибн Масғуд: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сол күні уағыз айтып жатқанда ашуланған түрін ешқашан көрген емеспін. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей, адамдар, кейбіреулерің халықты намаздан бездірудесіндер, енді кімде-кім адамдарға имам болып намаз оқыса, жеңіл етіп оқысын, өйткені олардың ішінде ауру, әлсіз және зәру істі адамдар бар!»,- деді.

91- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَمْرٍو الْعَقَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ الْمَدِينِيُّ عَنْ رَيْبَعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ يَزِيدَ مَوْلَى الْمُتَّبِعِ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ اللَّقْطَةِ فَقَالَ اعْرِفْ وَكَأَنَّهَا أَوْ قَالَ وَعَاءُهَا وَعِفَاصُهَا ثُمَّ عَرَفَهَا سَنَةً ثُمَّ اسْتَمْتِعَ بِهَا فَإِنْ جَاءَ رَبُّهَا فَأَدِّهَا إِلَيْهِ قَالَ فَضَالَةٌ الْبَابِ لِفَعْضِ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجَنَّتَاهُ أَوْ قَالَ احْمَرَّ وَجْهُهُ فَقَالَ وَمَا لَكَ وَلَهَا مَعَهَا سِقَاؤُهَا وَحِدَاؤُهَا تَرُدُّ الْمَاءَ وَتَرْعَى الشَّجَرَ فَدَرَّهَا حَتَّى يَلْقَاهَا رَبُّهَا قَالَ فَضَالَةٌ الْعَنَمِ قَالَ لَكَ أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ لِلدُّنْبِ

91 - Зәйд ибн Халид әл-Жуһани (р.а.) риуаят етти: «Бір кісі Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) тауып алған нәрсенің үкімі туралы сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Тауып алған нәрсе байланған жіптің немесе ішіне бір нәрсе салынған ыдыстың кімге тиесілі екенін біл. Содан соң табылған нәрсе туралы бір жыл бойы адамдарға жарияла, бірақ иесі табылса, өзіне қайтарып бер, егерде иесі табылмаса, өзің пайдалана бер», - деді. Ол кісі: «Жоғалған түйені не істейміз?»,- деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қатты ашуланғандығынан беті қызарған күйі: «Түйеге тиме, ол сусыз да ұзақ жүре алады, аяғы бар, су мен шөпті (ағаштың жапырақтарын) өзі тауып ішіп-жейді. Иесі тауып алғанша оған тиме!»,- деді. Өлгі кісі тағы да: «Жоғалған қой ше?»-деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол саған бұйырады немесе сенің бауырыңа бұйырар, не болмаса бөріге бұйырады», - деп жауап берді.

92- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَشْيَاءَ كَرِهَهَا فَلَمَّا أُكْثِرَ عَلَيْهِ غَضِبَ ثُمَّ قَالَ لِلنَّاسِ سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ قَالَ رَجُلٌ مَنْ أَبِي قَالَ أَبُوكَ حُدَاقَةٌ فَقَامَ آخَرَ فَقَالَ مَنْ أَبِي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ أَبُوكَ سَالِمٌ مَوْلَى شَيْبَةَ فَلَمَّا رَأَى عُمَرُ مَا فِي وَجْهِهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَتُوبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

92 - Әбу Мұса (р.а.) айтты: «Адамдар Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) жауап бергісі келмеген сұрақтарды қойып, қайта-қайта сұрай берді. Қоярда-қоймай сұрай бергеннен соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ашуы келіп: «Қалаған нәрселеріңді сұрай беріңдер!»,- деді. Сонда бір кісі тұрып: «Я Расулудла, менің атам кім?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сенің әкең - Хузафа», - деді. Екінші бір кісі тұрып: «Менің атам ше?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сенің атаң - Шайбаның азат еткен құлы Сәлім», - деді. Сонда Хазреті Омар (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ашулы

түрін байқап: «Біз құдреті күшті Алла тағалаға тәубе қыламыз (Сізді ренжітіп алғанымыз үшін)», - деді.

30-бап. Имамның немесе хадисшінің алдында тізерлеп отырудың абзалдығы туралы

93- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُدَافَةَ فَقَالَ مَنْ أَبِي فَقَالَ أَبُوكَ حُدَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَيَا لِسَلَامٍ دِينًا وَيُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا فَسَكَتَ

93 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жамағаттың алдына шықты. Адамдар көптеген сұрақтарды қоя берді. Абдулла ибн Хузафа тұрып: «Менің атам кім?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сенің атаң-Хузафа», - деді. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сұрай беріңдер, сұрай беріңдер!»,- деді. Сонда Омар ибн әл-Хаттаб (р.а.) тізерлеп отырды да: «Алла тағаланы Раббымыз деп білдік, Исламды дініміз деп таныдық, Мұхаммедті (с.ғ.с.) Пайғамбарымыз деп таныдық», - деді. Содан кейін Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көңілі жайланды», - деді.

31-бап. Түсінікті болу үшін әрбір сөзді үш реттен қайталап айтудың абзалдығы туралы

94- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الصَّفَّارُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُتَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتَّى تُفْهَمَ عَنْهُ وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثًا

94 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бірер сөз айтатын болса, түсінікті болу үшін үш рет қайталап айтатын. Ал, егерде біреуге баратын болса, үш рет қайталап сәлемдесетін», - деді

95- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُتَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا سَلَّمَ سَلَّمَ ثَلَاثًا وَإِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا

95- Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бірер сөз айтатын болса, түсінікті болу үшін үш рет қайталап айтатын. Ал, егерде біреуге баратын болса, үш рет қайталап сәлемдесетін», - деді.

96- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ مَاهَكَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ تَخَلَّفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ سَافَرْتَاهُ فَأُذِرْكَنَا وَقَدْ أَرْهَقْنَا الصَّلَاةَ صَلَاةَ الْعَصْرِ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ فَجَعَلْنَا نَمْسُحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا

96- Абдулла ибн Амр (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір сапар кезінде біздің арт жағымызда қалды. Аср намазын оқитын уақытта бізге жетіп алды. Біз дәрет алып жатқан едік. Біздің кейбіріміз суды ысрап етпеуді ойлап аяғымызды дымқыл қолымызбен сипап жатқан едік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дауысын қаттырақ шығарып: «Тозақ отында азапталатын өкшелерге қасірет!», - деп үш рет қайталап айтты», - деді.

32-бап. Адамның өзінің отбасына, құлы мен күніне ілім үйретудің артықтығы туралы

97.1- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ حَيَّانَ قَالَ قَالَ عَامِرُ الشَّعْبِيِّ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةٌ لَهُمْ أَجْرَانِ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَأَمَنَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللَّهِ وَحَقَّ مَوْلِيهِ وَرَجُلٌ كَانَتْ عِنْدَهُ أُمَةٌ فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَرَوَّجَهَا فَلَهُ أَجْرَانِ ثُمَّ قَالَ عَامِرٌ أَعْطَيْنَاكَهَا بِغَيْرِ شَيْءٍ قَدْ كَانَ يُرْكَبُ فِيهَا دُونَهَا إِلَى الْمَدِينَةِ

97.1 - Әбу Бурда (р.а.) атасынан естіп риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Алла тағала үш кісіге екі есе артық сауап жазады:

- Әһли кітап бола тұрып, өзінің Пайғамбарына да, Мұхаммед Пайғамбарға да (с.ғ.с.) иман келтіргенге;

- Алла тағаланың және өзінің қожайынының алдындағы борышын өтеген құлға;

- Өзінің күніне ілім-ғылым, әдептілікті үйретіп, сосын азаттық беріп, оған үйленгенге, бұлардың әрқайсына екі есе сауап беріледі», - деді.

33-бап. Имамның әйелдерге уағыз айтуы және оларға дінді үйретуі туралы

97.2- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَيُّوبَ قَالَ سَمِعْتُ عَطَاءً قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ أَشْهَدُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ قَالَ عَطَاءٌ أَشْهَدُ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَظَنَّ أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعْ فَوَعَّظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَجَعَلَتْ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْفُرْطَ وَالْحَاتِمَ وَبِلَالَ يَأْخُذُ فِي طَرْفِ ثَوْبِهِ

97.2 - Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Менің айтқан сөздерімді әйелдер естімей қалды ма», - деген ойменен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Біләлмен бірге мешіттен шығып, әйелдерге уағыз айтып, оларға садақа беруді бұйырды. Сонда әйелдер сырғаларын, жүзіктерін шешіп, Біләлдің шапанының етегіне тастай бастады», - деді.

34-бап. Хадис ілімін үйренуге тырысудың артықшылығы туралы

98- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ عَنْ عَمْرٍو بْنِ أَبِي عَمْرٍو عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَسْعَدَ النَّاسَ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْ لَا يَسْأَلُنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوْلُ مِنْكَ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ أَسْعَدُ النَّاسَ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ

98 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Бір күні мен Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Я Расулулла, қиямет күнінде сенің шапағатыңа қандай адам лайықты болады?»,- деп сұрадым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей, Әбу Хурайра, менен бұл туралы сенен бұрын ешкім сұрамайтынын білгенмін, өйткені сен менің сөздерімді ден қойып тыңдайтыныңды көргенмін. Кімде-кім шын ниетімен, жан жүрегімен «Лә иләһа илла Алла Мұхаммадун расулулла», - деп айтса, қиямет күні менің шапағатыма бөленер», - деді.

35-бап. Ілім қалай жоғалады?

بَابُ كَيْفَ يُقْبَضُ الْعِلْمُ وَكَتَبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ بْنِ حَزْمٍ
انظُرْ مَا كَانَ مِنْ حَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانْكُتِبُهُ فَإِنِّي خِفْتُ
دُرُوسَ الْعِلْمِ وَذَهَابَ الْعُلَمَاءِ وَلَا تَقْبَلْ إِلَّا حَدِيثَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَلتُقَشُوا الْعِلْمَ وَلتَجْلِسُوا حَتَّى يُعَلَّمَ مَنْ لَا يَعْلَمُ فَإِنَّ الْعِلْمَ لَا يَهْلِكُ حَتَّى يَكُونَ سِرًّا

Омар ибн Абдулазиз Өбу Бәкір ибн Хазмға былай деп жазған болатын: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтқан сөздерден не нәрсе болса да бәрін көріп шығып, жазып жібер, өйткені мен ғалымдардың өлімінен соң ілімнің жоғалып кетуінен қорқып жатырмын. Тек қана Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) хадистері қабыл етілсін! Ғалымдар ілім үйретуге, ілімді таратуға кіріссін, білмейтіндерге үйретсін, өйткені ілім жасырынға айналғанға дейін жоғалмайды!»,- деді.

99 - حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ عَبْدِ

اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ بِذَلِكَ يَعْنِي حَدِيثَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى قَوْلِهِ ذَهَابَ الْعُلَمَاءُ

99 – Абдулла ибн Динар Омар ибн Абдулазиздің осы хабарын жеткізді.

100- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ

أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ الْعِبَادِ وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ

بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حَتَّى إِذَا لَمْ يُبْقِ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جُهَالًا فَسُئِلُوا فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ

عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا قَالَ الْفِرْبَرِيُّ حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ قَالَ حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ

هِشَامِ نَحْوَهُ

100 - Абдулла ибн Ғамр (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Алла тағала ілімді пенделерден тартып алмайды, оны ғалымдарды о дүниелік қылу жолымен тартып алар. Бірде-бір ғалымды тірі қалдырмағандықтан, адамдар өздеріне дінді түсінбейтіндерді бастық қылар, содан соң олардан сұрақ сұрар. Олар өздері білместен пәтуа айтып, өздері де адасар, өзгелерді де адастырар»,- дегенін естігенмін»,- деді.

36-бап. Әйелдерге ілім үйрету үшін арнайы бір күнді белгілеуге бола ма?

101- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ الْأَصْبَهَانِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ ذُكْوَانَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَتْ النَّسَاءُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَلَبْنَا عَلَيْكَ الرَّجَالَ فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ فَوَعَدَهُنَّ يَوْمًا لَفِيهِنَّ فِيهِ فَوَاعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ فَكَانَ فِيمَا قَالَ لَهُنَّ مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تُفَدِّمُ ثَلَاثَةَ مِنْ وَلَدِهَا إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ وَاثْنَتَيْنِ فَقَالَ وَاثْنَتَيْنِ

101 - Әбу Саъид әл-Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) әйелдер: «Я Расулалла, сізбенен сөйлесіп дидарласуға ер кісілер мүмкіншілік бермейді. (Ер кісілер топ-топ болып Пайғамбарымыздың қасынан шықпайтын). Бізге де бір күнді белгілесеніз»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) арнайы бір күнді белгілеп, сол күні келгендерге уағыз-насихат айтты, кейбір діни істерді бұйырды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сендердің араларында үш баласы шетінегендерің болса, олар перде болып, сендерді тозақ отынан қорғар»,- деді. Сонда бір әйел: «Ал, егер де екеу болса ше?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Екеу болса да перде болар»,- деп жауап берді.

102 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُذْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ عَنْ ذُكْوَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ ثَلَاثَةٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحَيْثَ

102 - Абдуррахман ибн әл-Әсфәһани Әбу Хазмның Әбу Хурайрадан «Балағатқа жетпеген үш перзент» дегенін естігенін жеткізеді. Әбу Саъид әл-Худрий (р.а.) осы мағынада басқа да риуаят етті.

37-бап. Естігенін жақсылап ұғып алу үшін қайталап сұраудың дұрыстығы туралы

103- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَتْ لَا تَسْمَعُ شَيْئًا لَا تَعْرِفُهُ إِلَّا

رَاجَعَتْ فِيهِ حَتَّى تَعْرِفَهُ وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حُوسِبَ عَدَبَ
قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ أَوْلَيْسَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا قَالَتْ فَقَالَ
إِنَّمَا ذَلِكَ الْعَرَضُ وَلَكِنْ مَنْ نُوقِشَ الْحِسَابَ يَهْلِكُ

103 - Ибн Әбу Мулайка (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі Айша анамыз (р.а.) Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) бір нәрсені естісе, жақсылап ұғып алу үшін қайталап сұрайтын еді. Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде -кімнің ахиретте есеп кітабы толық сұралса, азап тартар», - деді. Сонда Айша анамыз (р.а.): «**Алла тағала аят кәрімінде: «Сонда ол, дереу жеңіл есеппен есептеледі⁴⁷**», - деген емес пе?»,- дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол деген пенделерге күнәларын жай ғана көрсетіп қана қою ғой, бірақ кімде-кім есеп кітабынан толық сұралатын болса, ол пәлекетке ұшырайды», - деді.

38-бап. Хадис естігендер естімегендерге жеткізуінің керектігі туралы

104 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي سَعِيدٌ هُوَ ابْنُ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِي شَرِيحٍ أَنَّهُ قَالَ لِعَمْرٍو بْنِ سَعِيدٍ وَهُوَ يَبْعَثُ الْبُعُوثَ إِلَى مَكَّةَ أُنْذِنَ لِي أَيُّهَا الْأَمِيرُ أُحَدِّثُكَ قَوْلًا قَامَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَدَمَ مِنْ يَوْمِ الْفَتْحِ سَمِعْتُهُ أُذْنًا وَي وَعَاهُ قَلْبِي وَأَبْصَرْتُهُ عَيْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ بِهِ حَمْدَ اللَّهِ وَأَنْتَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مَكَّةَ حَرَّمَهَا اللَّهُ وَلَمْ يُحَرِّمْهَا النَّاسُ فَلَا يَحِلُّ لِأَمْرٍي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَسْفِكَ بِهَا دَمًا وَلَا يَعْضِدَ بِهَا شَجْرَةً فَإِنْ أَحَدٌ تَرَخَّصَ لِقِتَالِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا فَقُولُوا إِنَّ اللَّهَ قَدْ أذِنَ لِرَسُولِهِ وَلَمْ يَأْذِنْ لَكُمْ وَإِنَّمَا أذِنَ لِي فِيهَا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ ثُمَّ عَادَتْ حُرْمَتُهَا الْيَوْمَ كَحُرْمَتِهَا بِالْأَمْسِ وَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ قَوْلِي لِأَبِي شَرِيحٍ مَا قَالَ عَمْرٍو قَالَ أَنَا أَعْلَمُ مِنْكَ يَا أَبَا شَرِيحٍ لَا يُعِيدُ عَاصِيًا وَلَا قَارًا بِدَمٍ وَلَا قَارًا بِخَرْبَةٍ

104 - Сахаба Әбу Шурайх (р.а.) айтты: «Әбу Шурайх Амр ибн Сабидқа, ол Меккеге уәкіл жіберіп жатқанда, былай деді: «Ей, әмір, сөйлеуге мүрсат бер! Меккені азат еткен күннің ертесінде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтқан сөздерді саған айтып берейін. Ол бұл сөздерді айтып жатқанында екі көзіммен көріп, екі құлағыммен естіп, жүрегіммен

⁴⁷ 84. «әл-Иншиқак», 8 аят.

кабылдағанмын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бірінші Аллаға мақтау айтып, содан кейін: «Меккені Алла тағала қасиетті етті. Бұл жерде адамдар күнә істемейді. Сол себептен Алла тағалаға және ахирет күніне иман келтіргендердің бұл жерде қан төкпегі, ағаштарды сындырмағы күнә болып есептеледі. Егерде бір кісі: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) Алла тағала соғыс қылуға рұқсат берген ғой?!»,- десе, оған: «Алла тағала оны сендерге емес, өзінің Пайғамбарына ғана рұқсат берген»,- деп айтыңдар!»,- деді. Алла тағала маған бұл жерде күндіз белгілі бір сағатқа ғана соғыс қылуға рұқсат берді, кейін Меккенің бұрынғы (кешегі) қасиет-құрметі бүгін қайтадан орнады. Бұны естігендер естімегендерге жеткізсін! Әбу Шурайхтан (р.а.): «Сонда Әмір саған не айтты?»,- деп сұрасты. Әмір: «Ей, Әбу Шурайх, мен оны сенен жақсырақ білемін. Мекке кұнаһарды құтқармас, әдейі қашқан қашқынды құтылдырмас, ұрлықшыны да жазадан тыс қалдырмас, деп айтты»,- деді.

105 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ذَكَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ قَالَ مُحَمَّدٌ وَأَحْسِبُهُ قَالَ وَأَعْرَاضُكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا أَلَا لِيُبَلِّغَ الشَّاهِدُ مِنْكُمْ الْغَائِبَ وَكَانَ مُحَمَّدٌ يَقُولُ صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ ذَلِكَ أَلَا هَلْ بَلَغْتُ مَرَّتَيْنِ

105 - Әбу Бәкрата (р.а.) Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) есіне алып, Ол кісі (с.ғ.с.) былай деген еді: «Осы күн мен айдың құрметі үшін бір-біріңнің мал-мүліктеріңді таламандар, қан мен абыройларыңды төкпеңдер. Бұл сөзді естігендер естімегендерге жеткізсін!»

39-бап. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) туралы жалған сөз сөйлеген адамның күнәсі туралы

106 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنصُورٌ قَالَ سَمِعْتُ رَبِيعَ بْنَ حِرَاشٍ يَقُولُ سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَكْذِبُوا عَلِيَّ فَإِنَّهُ مَنْ كَذَبَ عَلِيَّ فَلْيَلِجِ النَّارَ

106 - Хазреті Әли (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Менің атымнан жалған сөз айтпаңдар, кімде-кім айтса, өзіне тозақтан орын дайындасын!»,- деп айтқанын естігенмін.

107- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قُلْتُ لِلزُّبَيْرِ إِنِّي لَا أَسْمَعُكَ تُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا يُحَدِّثُ فُلَانٌ وَفُلَانٌ قَالَ أَمَا إِنِّي لَمْ أَفَارِقْهُ وَلَكِنْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَبْتَوِ مَفْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

107 - Абдулла ибн Зубайр (р.а.) атасына: «Сіз Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) туралы пәленше-түгенше сияқты сөйлемей жатырсыз», - депті. Сонда Зубайр: «Шындығында, мен Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) ажырамай бірге жүргенмін, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) өзінен естігенмін: «Кімде-кім менің атымнан жалған сөйлесе, өзіне тозақтан орын дайындай берсін!», - деп айтқан», - деді.

108- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ أَنَسُ إِنَّهُ لَيَمْنَعُنِي أَنْ أُحَدِّثَكُمْ حَدِيثًا كَثِيرًا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَعَمَّدَ عَلَيَّ كَذِبًا فَلْيَبْتَوِ مَفْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

108 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Мен сендерге көп хадис айтып беруші едім ғой, бірақ Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтқан бір сөз мені бетімнен қайтарады, ол кісі: «Кімде-кім менің атымнан жалған сөйлесе, өзіне тозақтан орын дайындай берсін!», - деп айтқан», - деді.

109- حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ عَنْ سَلَمَةَ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ يُقُلْ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ فَلْيَبْتَوِ مَفْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

109 - Сәлама (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім менің атымнан айтпағанымды айтса, ол еш күмәнсіз өзінің тозақтағы орнына жайғасады!», - деді.

110- حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَسَمَّوْا بِاسْمِي وَلَا تَكْتُمُوا بِكُنْيَتِي وَمَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَى فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَنْمَلُ فِي صُورَتِي وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَبْتَوِ مَفْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

110 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Менің есімімді перзенттеріңе қоя беріндер, бірақ менің жанам атымды қоймаңдар! Кімде-кім мені түсінде көрсе, онда шынымен мені көргені,

өйткені шайтан менің бейнеме кіре алмайды, кімде-кім менің атымнан жалған сөз сөйлесе, өзіне тозақтан орын даярлай берсін!»,- деді.

40-бап. Дін ілімін кітап етіп жазу туралы

111- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا وَكَيْعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ مُطَرِّفٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ قُلْتُ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ هَلْ عِنْدَكُمْ كِتَابٌ قَالَ لَا إِلَّا كِتَابُ اللَّهِ أَوْ فَهْمٌ أُعْطِيَهُ رَجُلٌ مُسْلِمٌ أَوْ مَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ قَالَ قُلْتُ فَمَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ قَالَ الْعَقْلُ وَفَكَأَكُ الْأَسِيرِ وَلَا يُقْتَلُ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ

111 - Әбу Жухайфадан (р.а.): «Хазреті Әлиден (р.а.): «Сізде Алла тағаланың кітабынан басқа кітап бар ма?»,- деп сұрады. Әли (р.а.): «Жоқ, тек қана Алла тағаланың Кітабы, мұсылманға берілетін түсінік және парактағы нәрсе ғана бар»,- деді. Әбу Жухайфа: «Бұл парактағы не?»,- деп сұрады. Әли (р.а.): «Құн үкімі, құлды азат қылу және көпір үшін мұсылманнан кек алудың харамдығы туралы»,- деді.

112- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ خُزَاعَةَ قَتَلُوا رَجُلًا مِنْ بَنِي لَيْثٍ عَامَ فَتْحِ مَكَّةَ بِقَتِيلٍ مِنْهُمْ قَتَلُوهُ فَأَخْبَرَ بِذَلِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَكِبَ رَاحِلَتَهُ فَخَطَبَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ حَبَسَ عَنَّا مَكَّةَ الْقَتْلَ أَوْ الْفَيْلَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ كَذَا قَالَ أَبُو نُعَيْمٍ وَاجْعَلُوهُ عَلَى الشَّكِّ الْفَيْلَ أَوْ الْقَتْلَ وَغَيْرُهُ يَقُولُ الْفَيْلَ وَسَطَ عَلَيْهِمْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُؤْمِنِينَ أَلَا وَإِنَّهَا لَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ بَعْدِي أَلَا وَإِنَّهَا حَلَّتْ لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ أَلَا وَإِنَّهَا سَاعَتِي هَذِهِ حَرَامٌ لَا يُخْتَلَى شَوْكُهَا وَلَا يُعْضَدُ شَجَرُهَا وَلَا تُنْقَطُ سَاقُطُهَا إِلَّا لِمُنْشِدٍ فَمَنْ قَتَلَ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ إِمَّا أَنْ يُعْقَلَ وَإِمَّا أَنْ يُقَادَ أَهْلُ الْقَتِيلِ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ فَقَالَ أَكْتُبْ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ اكْتُبُوا لِأَبِي فَلَانَ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ فُرَيْشٍ إِلَّا الْبَادِخِرَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّا نَجْعَلُهُ فِي بَيْوتِنَا وَفُجُورِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا الْبَادِخِرَ إِلَّا الْبَادِخِرَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ يُقَالُ يُقَادُ بِالْقَافِ قَقِيلٌ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ أَيُّ شَيْءٍ كَتَبَ لَهُ قَالَ كَتَبَ لَهُ هَذِهِ الْخُطْبَةَ

112 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Мекке азат етілген жылы Хузоға тайпасы Бәний Лайс тайпасынан бір кісіні өлтірді (Жаһил кездеріндегі өлтірілген бір адамдары үшін кек алысты). Бұл хабар Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жетті, сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйесіне мініп тұрып уағыз айтты: «Алла тағала Мекке Мұқаррамада өлімге немесе (Піл әскерлеріне) жол бермеді. Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) және мұьминдерді оларға үстем етті. Шындығында, Меккеде соғысу, өлтіру менен бұрын бірде-бір кісіге рұқсат етілмеген және менен кейін де ешкімге рұқсат етілмейді. Маған күндіз бір сағатқа ғана рұқсат берілді, соғысуды, өлтіруді сол сағаттан бастап тиды. (Харам етілді). Меккенің тікені де жұлынбайды, ағашы да кесілмейді. Түсіп жоғалып қалған нәрсесі де алынбайды. Тек қана адамдарға (кімнің дүниесі деп) жариялау үшін алынады. Кімде-кім өлтірілген болса, оның бауыры, туысы мына екі жолдың бірін таңдасын не құнын алсын немесе кегін алсын», - деді. Иемендіктердің бірі келіп: «Я Расулулла, маған бұл сөзді жазып беріңіз!», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Пәленшеге жазып беріңдер!», - деді. Құрайыш тайпасынан бір кісі: «Я Расулуллаһ, тікендер жұлынбайды, ағаштар кесілмейді, бірақ *изхир* (хош иісті қамыс) орылса мейлі дедіңіз! Я Расулулла, біз изхирді орып, үйімізге апарамыз, қабірлерімізге қоямыз ғой», - деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мейлі, изхир орылса болады», - деді.

113 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو قَالَ أَخْبَرَنِي وَهْبُ بْنُ مُنْبَهٍ عَنْ أَخِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ مَا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَدٌ أَكْثَرَ حَدِيثًا عَنْهُ مِنِّي إِلَّا مَا كَانَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو فَإِنَّهُ كَانَ يَكْتُبُ وَلَا أَكْتُبُ تَابَعَهُ مَعْمَرٌ عَنْ هَمَامٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

113 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Сахабаларының арасында хадисті менен гөрі көбірек білетіні жоқ еді. Жалғыз Абдулла ибн Ғамр ғана көбірек білетін, өйткені ол жазуды білетін, ал мен білмейтінмін», - деді.

114 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُوْسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ لَمَّا اشْتَدَّ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعُهُ قَالَ ائْتُونِي بِكِتَابٍ أَكْتُبُ لَكُمْ كِتَابًا لَا تَضِلُّوْا بَعْدَهُ قَالَ عَمْرُ بْنُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَلَبَهُ الْوَجَعُ وَعِنْدَنَا كِتَابُ اللَّهِ حَسْبُنَا فَاخْتَلَفُوا وَكَلَرَّ اللَّغَطُ قَالَ قَوْمُوا عَنِّي وَلَا يَنْبَغِي عِنْدِي التَّنَازُعُ فَخَرَجَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ إِنَّ الرِّزْيَةَ كُلَّ الرِّزْيَةِ مَا حَالَ بَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ كِتَابِهِ

114 - Ибн Аббас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқасы күшейген соң: «Қағаз-қалам беріңдер, сендерге бірер нәрсе жазып (айтып) беремін, сол арқылы сендер кейін адаспайсыңдар», - деді. Хазреті Омар (р.а.) жанындағы Сахабаларға: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) ауру жеңді, бізде Алла тағаланың кітабы бар ғой, бізге сол жеткілікті болар», - деді. Сонда Сахабалар арасында абыр-сабыр сөз көбейіп кетті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Барыңдар, менің қасымда жанжалдасып бәстеспендер!», - деді. Ибн Аббас сыртқа шығып: «Бұл зор бақытсыздық, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жазып берейін деген нәрсесіне кедергі қылу - зор бақытсыздық!», - деп айтты.

41-бап. Түнде ілім (үйрету) мен уағыз айту туралы

115 - حَدَّثَنَا صَدَقَةُ أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الرَّهْرِيِّ عَنْ هُنْدٍ عَنْ أُمِّ سَلْمَةَ وَعَمْرٍو وَيَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الرَّهْرِيِّ عَنْ هُنْدٍ عَنْ أُمِّ سَلْمَةَ قَالَتْ اسْتَيْقِظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أَنْزَلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِتَنِ وَمَاذَا فَتِحَ مِنَ الْخَزَائِنِ أُيْقِظُوا صَوَاحِبَاتِ الْحَجَرِ قُرْبًا كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةً فِي الْآخِرَةِ

115 - Үмму Сәлама (р.а.) айтты: «Бір күні түнде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ұйқыдан оянып, былай деп айтты: «Субханалла, бұл түні қанша бүліктер нәзіл болып, қанша рахмет қазынасының есіктері ашылды екен. Бөлмелерде ұйықтап жатқандарды (құлшылыққа) оятыңыз, бұл дүниеде киімді болғанымен ахиретте жалаңаш болуы мүмкін!», - деді.

* Бұл жерде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелдері айтылып тұр.

42-бап. Түнде ілім жайлы сұхбаттасу туралы

116 - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَفِيرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدِ بْنِ مُسَافِرٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ وَأَبِي بَكْرٍ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حَتْمَةَ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو قَالَ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ فَقَالَ أَرَأَيْتَكُمْ لِيَلْتَكُمُ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ

116 - Абдулла ибн Омар (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өмірінде соңғы рет бізбен бірге құфтан намазын оқыды. Екі жағына (иығына) сәлем бергеннен кейін, орнынан тұрып: «Бұл түнді білесіңдер

ме? Осы түннен бастап түп-тура жүз жыл өткенде, жер жүзінде (қазір осы жерде отырған) адамдардың бірде- бірі қалмайды»,- деді.

117- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ قَالَ سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ بَتُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَهَا فِي لَيْلَتِهَا فَصَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ ثُمَّ جَاءَ إِلَى مَنْزِلِهِ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ ثُمَّ قَالَ نَامَ الْعُلَيْمُ أَوْ كَلِمَةً تُشْبِهُهَا ثُمَّ قَامَ فَفُتُّ عَنْ يَسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى خَمْسَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيطَهُ أَوْ خَطِيطَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ

117 - Ибн Аббас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі- апайым Мәймунаның үйінде қондым. Пайғамбарымыздың да (с.ғ.с.) сол үйде болатын түні екен. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізбен бірге құфтанды оқып болған соң, үйіне кіріп, төрт рәкат намаз оқыды да, кейін ұйықтады. Кейіннен тұрып: «Бала ұйықтап қалды ма?»,- деді немесе соған ұқсас бір сөзді айтты (Ибн Аббасты айтып тұр). Кейін намаз оқуға тұрды, мен сол жағына келіп тұрып едім, мені оң жағына қарай өткізіп қойды. Әуелі бес рәкат, кейін екі рәкат намаз оқыды. Одан кейін жатып біраз ұйықтады, тіпті мен оның қорылдағанын естідім. Кейін тұрып намазға шығып кетті»,- деді.

43-бап. Ілімді (хадисті) жатқа алу туралы

118- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَلَوْ لَأَيَّتَانِ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُ حَدِيثًا ثُمَّ يَثْلُو إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ إِلَىٰ قَوْلِهِ الرَّحِيمِ إِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ كَانُوا يَشْتَغَلُهُمُ الصَّقُّقُ بِالْأَسْوَاقِ وَإِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْأَنْصَارِ كَانُوا يَشْتَغَلُهُمُ الْعَمَلُ فِي أَمْوَالِهِمْ وَإِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَلْزَمُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشِبَعِ بَطْنِهِ وَيَحْضُرُ مَا لَا يَحْضُرُونَ وَيَحْفَظُ مَا لَا يَحْفَظُونَ

118 - әл-Ағраж (р.а.) айтты: «Әбу Хурайра (р.а.) хадисті көп айтады»,- деседі. Әбу Хурайра (р.а.): «Егерде Құран кәрімдегі екі аят болмағанда, бірде-бір хадис айтпаған болар едім»,- деп, мына аятты:

«Негізінен, біз ап-ашық үкімдерді әрі тура жолды Кітапта адамдарға баян еткеннен кейін жасырғандар...» деген жерден «ар-рахим⁴⁸» деген сөзге дейін оқыды.

Содан соң: «Шындығында, Мұхажир бауырларымыз базарларда сауда-саттықпен шұғылданумен болса, ал Ансарлық бауырларымыз өздерінің қожалықтарының шаруаларымен айналысып қолдары тимеді. Ал, Әбу Хурайра болса, мал-дүние жинауды тәрк етіп, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жанынан қалмайтын. Қарның бір тойғызып алып, олар (Мұхажирлер, Ансарлар) әзір болмаған жерлерде Әбу Хурайра әрқашанда әзір болатын. Олар жаттамаған нәрсені (хадистерді) Әбу Хурайра (р.а.) жаттайтын еді»

119 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ أَبُو مُصْعَبٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ أَبِي زَيْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَسْمَعُ مِنْكَ حَدِيثًا كَثِيرًا أُنْسَاهُ قَالَ ابْسُطْ رِدَائِكَ فَبَسَطْتُهُ قَالَ فَغَرَفَ بِيَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ ضُمَّهُ فَضَمَّمْتُهُ فَمَا نَسِيتُ شَيْئًا بَعْدَهُ

119 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Я Расулудла, мен сізден көп хадис естіп тындаймын, бірақ соны ұмытып қаламын»,- дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Шапаныңды жай»,- деді. Содан соң мүбарак қолдарымен (бір нәрсені уыстап алғандай) Алла тағаланың берекетінен (шапаныма) уыстап салды. Кейін, «Бауырыңа бас!»,- деді. Мен бауырыма бастым, содан кейін еш нәрсені (хадистерді) естен шығарып ұмытпайтын болдым»,- деді.

120 - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ بِهَذَا أَوْ قَالَ غَرَفَ بِيَدِهِ فِيهِ

120 - Ибн Әби Фудейк дәл осы хабарды жеткізген болатын.

121 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي أَخِي عَنْ ابْنِ أَبِي زَيْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَاءَيْنِ قَامًا أَحَدُهُمَا فَبَتَّنْتُهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَلَوْ بَتَّنْتُهُ فُطِعَ هَذَا الْبُلْعُومُ

121 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айтқандарынан екі түрлі ілімді есіме сақтадым. Біріншісін адамдарға айтып жеткіздім, ал екіншісін айтсам, онда міндетті түрде мені бауыздар

⁴⁸ 2. «әл-Бақара», 159-160 аят.

еді»,- деді. (Оның біріншісі хадистер, ал екіншісі болса болашақта болатын бүліктер туралы айтылған хабарлар еді).

44-бап. Ғұламаларды көңіл бөліп тындаудың дұрыстығы туралы

122- حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُدْرِكٍ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرٍو عَنْ جَرِيرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ اسْتَنْصِتِ النَّاسَ فَقَالَ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كَقَارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ

122 - Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хажжат ул-Уадағта тұрғанында Жәрир ибн Абдуллаға: «Адамдарды тыныштандыр!»,- деді. Содан соң: «Менен кейін бір-бірінді өлтіретін кәпір болып кетпеңдер!»,- деп қосып қойды.

45-бап. «Адамдардың ең ғалымы кім?»,- деп сұрағанда, «Ғалым кісіні Алла біледі»,- деп жауап берудің дұрыстығы туралы

123- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرٌو قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ قَالَ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ إِنَّ نَوْفًا الْبِكَالِيِّ يَزْعُمُ أَنَّ مُوسَى لَيْسَ بِمُوسَى بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنَّمَا هُوَ مُوسَى آخَرُ فَقَالَ كَذَبَ عَدُوُّ اللَّهِ حَدَّثَنَا أَبِيُّ بْنُ كَعْبٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ مُوسَى النَّبِيُّ خَطِيبًا فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ فَسُئِلَ أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ فَقَالَ أَنَا أَعْلَمُ فَعَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِذْ لَمْ يَرِدَّ الْعِلْمَ إِلَيْهِ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ هُوَ أَعْلَمُ مِنْكَ قَالَ يَا رَبِّ وَكَيْفَ بِهِ فَقِيلَ لَهُ احْمِلْ حُوتًا فِي مِكْتَلٍ فَإِذَا فَدَّتَهُ فَهُوَ تَمَّ فَانْطَلِقْ وَانْطَلِقْ بِفَتَاهُ يُوشِعُ بَنَ نُونٍ وَحَمَلًا حُوتًا فِي مِكْتَلٍ حَتَّى كَانَا عِنْدَ الصَّخْرَةِ وَضَعَا رُءُوسَهُمَا وَنَامَا فَانْسَلَّ الْحُوتُ مِنْ الْمِكْتَلِ فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا وَكَانَ لِمُوسَى وَفَتَاهُ عَجَبًا فَانْطَلَقَا بِفَيْئِهِ لِيَلْتَهُمَا وَيَوْمَهُمَا فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ آتِنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا وَلَمْ يَجِدْ مُوسَى مَسًّا مِنْ النَّصَبِ حَتَّى جَاوَزَ الْمَكَانَ الَّذِي أَمَرَ بِهِ فَقَالَ لَهُ فَتَاهُ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوْيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ قَالَ مُوسَى ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا فَلَمَّا ائْتَاهَا إِلَى الصَّخْرَةِ إِذَا رَجُلٌ

مُسَجَّى بِتَوْبٍ أَوْ قَالَ تَسَجَّى بِتَوْبِهِ فَسَلَّمَ مُوسَى فَقَالَ الْخَضِرُ وَأَتَى بِأَرْضِكَ السَّلَامُ
فَقَالَ أَنَا مُوسَى فَقَالَ مُوسَى بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ نَعَمْ قَالَ هَلْ أَتَيْكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِي
مِمَّا عَلَّمْتَ رَشَدًا قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا يَا مُوسَى إِنِّي عَلَى عِلْمٍ مِنْ عِلْمِ
اللَّهِ عَلَّمَنِيهِ لَا تَعْلَمُهُ أَنْتَ وَأَنْتَ عَلَى عِلْمٍ عَلَّمَكَهُ لَا أَعْلَمُهُ قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ
اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا فَانْطَلَقَا يَمْشِيَانِ عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ لَيْسَ لَهُمَا
سَفِينَةٌ فَمَرَّتْ بِهِمَا سَفِينَةٌ فَكَلَّمُوهُمْ أَنْ يَحْمِلُوهُمَا فَعَرَفَ الْخَضِرُ فَحَمَلُوهُمَا بِغَيْرِ
نَوْلٍ فَجَاءَ عُصْفُورٌ فَوَقَعَ عَلَى حَرْفِ السَّفِينَةِ فَنَقَرَ نَقْرَةً أَوْ نَقَرَتَيْنِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ
الْخَضِرُ يَا مُوسَى مَا نَقَصَ عِلْمِي وَعِلْمُكَ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ إِلَّا كَنَقْرَةِ هَذَا الْعُصْفُورِ
فِي الْبَحْرِ فَعَمَدَ الْخَضِرُ إِلَى لَوْحٍ مِنَ الْأَوْحِ السَّفِينَةِ فَنَزَعَهُ فَقَالَ مُوسَى قَوْمٌ
حَمَلُونَا بِغَيْرِ نَوْلٍ عَمَدْتَ إِلَى سَفِينَتِهِمْ فَخَرَقْنَاهَا لِتُغْرَقَ أَهْلُهَا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ
تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا
فَكَانَتْ الْأُولَى مِنْ مُوسَى نَسِيَانًا فَانْطَلَقَا فَإِذَا غُلَامٌ يَلْعَبُ مَعَ الْغُلَمَانِ فَأَخَذَ الْخَضِرُ
بِرَأْسِهِ مِنْ أَعْلَاهُ فَأَقْتَلَعَ رَأْسَهُ بِيَدِهِ فَقَالَ مُوسَى أَقْتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ قَالَ أَلَمْ
أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا قَالَ ابْنُ عُبَيْبَةَ وَهَذَا أَوْكَدٌ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا أَتَيَا
أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَمَا أَهْلُهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقُضَ
فَأَقَامَهُ قَالَ الْخَضِرُ بِيَدِهِ فَأَقَامَهُ فَقَالَ لَهُ مُوسَى لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا قَالَ
هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى لَوَدِدْنَا لَوْ
صَبَرَ حَتَّى يُقْصَّ عَلَيْنَا مِنْ أَمْرِهِمَا

123 - Сабыд ибн Жұбайр (р.а.) Абдулла ибн Аббасқа (р.а.): «Науфал Бакалий: «Қызырмен жолыққан) Мұса Бәний Исраил Пайғамбары емес, бәлкім, басқа Мұса болған деп айтып жатыр», - дегенде, Абдулла ибн Аббас (р.а.): «Жалған айтыпты, ол - Алланың дұшпаны екен», - депті.

Убай ибн Кағб (р.а.) Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) былай деп риуаят етті: «Мұса ғ.с. Бәний Исраил қауымына уағыз айтып тұрған еді. «Адамдардың ең ғалымы кім?», - деп сұрасты. Сонда Мұса ғ.с.: «Мен-бәрінен де білгірмін», - деді. «Алла тағала біледі», - деп айтпағаны үшін Алла тағала ол кісіге ескерту беріп: «Екі теңіздің қосылатын жерінде бір пендем бар, ол сенен гөрі артығырақ біледі», - деген уәхиді нәзіл етті. Мұса

ғ.с.: «О, Раббым, ол кісімен қалай жолығамын?»,- деді. Алла тағала: «Бір себетке балықты салып ал да, жолға шық, балықты қай жерде жоғалтсаң, Қызыр ғ.с. сол жерде болар»,- деді. Мұса ғ.с. Юшағ деген қызметшісімен себетке балықты салып алып, жолға шықты. Үлкен қой тастың жанына келгенде, себетті жерге қойып ұйқыға кетті. Балық себеттен сырғып түсіп, теңізге жүзе жөнеліпті⁴⁹. Хазіреті Мұса мен ғ.с. қызметшісі екеуі таңғалысты, (өйткені себеттегі балық өлі болатын). Одан кейін олар жолға шығып, түннің қалған бөлігіне қоса күні бойы жол жүрді. Ертеңіне таң атқан соң, Мұса ғ.с. қызметші балаға: «Екеуі судан өтеді. «Азығымызды әкелші, осы сапарымызда шаршадық⁵⁰»,- деді. Мұса ғ.с. бұйырылған жерге жеткенше шаршаған жоқ, қызметші бала: «Қара басқанын қараңызшы, қой тастың жанында демалғанымызда балық есімнен шығып кетіпті⁵¹»,- деді. Сонда Мұса ғ.с.: «Міне, іздегеніміз осы»,- деп, екеуі ізінше қайта қайтты⁵². Ол жерге жеткенде, киімін жамылып жатқан кісіні көріп, Мұса ғ.с. оған сәлем берді. Сонда Қызыр ғ.с.: «Сенің елінде бұлай сәлем беруді қайдан біледі?»,- деп сұрады.. Мұса ғ.с.: «Мен Мұсамын ғ.с.»,- деді. Қызыр ғ.с.: «Бәний Исрайлдың Мұсасы ма?»,- деді. Мұса ғ.с.: «Ол кісіге, саған үйретілген даналықтан маған да үйретуің үшін саған ерейін бе?⁵³»,- деді. Қызыр ғ.с.: «Расында, сен менімен бірге болуға шыдай алмайсың⁵⁴»,- деді. Мұса ғ.с.: «Алла тағаланың саған үйреткен ілімі маған белгісіз. Ал маған үйреткен ілімі болса, саған белгісіз. «Алла қаласа, мені сабырлы табарсың. Сондай-ақ саған ешбір істе қарсы келмеймін⁵⁵»,- деді. Содан соң екеуі теңізді жағалап жүріп кетті. Кемелері болмағандықтан өтіп бара жатқан кемедегілерге өздерімен бірге алып кетулерін өтінді. Олар Қызырды ғ.с. танып, оларды ешқандай ақы-пұлсыз кемеге отырғызып алып кетті. Кеменің шетіне бір шымшық келіп қонып, бір екі шоқып су ішті. Қызыр ғ.с. Мұсаға ғ.с.: «Сені мен мен білген ілім шымшық теңіздегі суды шоқып ішіп азайта алмаған сияқты нәрсе, Алла тағаланың ілімі еш кемімейді». Содан соң Қызыр ғ.с. кемені тесіп тастады. Сол кезде Мұса ғ.с.: «Бізді ешқандай ақы-пұлсыз алып кеткендердің кемесін әдейі тесіп, адамдар суға батсын дегенің бе?»,- деді. Сонда Қызыр ғ.с.: «Мен саған менімен бірге әсте сабыр ете алмайсың демедім бе?⁵⁶»,- деді. Сонда Мұса ғ.с.: «Ұмытқан нәрсемді есепке алма⁵⁷»,- деді. Содан екеуі ары қарай жүрді. Бір жерге келгенде Қызыр ғ.с. ойнап отырған балалардың ішіндегі бір ұл баланың басын қолымен ұстап жұлып тастады. Сонда Мұса ғ.с.: «Адам өлтірмеген бейкүнә бір жанды өлтіріп тастадың»,- деді. Қызыр ғ.с.: «Менімен бірге жүруге төзімділігін жетпейді деп айтпап па едім?»,- деді.

⁴⁹ 18. «әл-Кәһф», 61 аят.

⁵⁰ 18. «әл-Кәһф», 62 аят.

⁵¹ 18. «әл-Кәһф», 63 аят.

⁵² 18. «әл-Кәһф», 64 аят.

⁵³ 18. «әл-Кәһф», 66 аят.

⁵⁴ 18. «әл-Кәһф», 67 аят.

⁵⁵ 18. «әл-Кәһф», 69 аят.

⁵⁶ 18. «әл-Кәһф», 72 аят.

⁵⁷ 18. «әл-Кәһф», 73 аят.

Екеуі тағы да бірге жүріп, бір ауылға жетті. Әркімнен тамақ сұрап еді, олар қонақжайлық көрсете қоймады. Кезіп жүріп бір құлағалы тұрған ескі үйге жолықты. Қызыр ғ.с. ол үйді жөндеп қойды. Сонда Мұса ғ.с.: «Егерде қаласаң, сенің бұған ақы сұрауға хақын бар», - деді. Сол кезде Қызыр ғ.с.: «Сен екеуіміздің айрылысатын сәтіміз осы», - деді. Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.): «Алла тағала Мұсаға ғ.с. рахмет етсін, егерде сәл сабырлық еткенде (неше түрлі ғажайып нәрселерді көрер еді). Екеуінің арасында болған істерден біз көбірек білген болар едік», - деді.

46-бап. Отырған ғалым кісіден тік тұрып сұрақ сұраудың дұрыстығы туралы

125 - حَدَّثَنَا عُمَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْقِتَالُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنِ أَحَدَنَا يُقَاتِلُ غَضَبًا وَيُقَاتِلُ حَمِيَّةً فَرَفَعَ إِلَيْهِ رَأْسَهُ قَالَ وَمَا رَفَعَ إِلَيْهِ رَأْسَهُ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ قَائِمًا فَقَالَ مَنْ قَاتَلَ لِيَتَكُونَ كَلِمَةً لِلَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

125 - Әбу Мұса әл-Ашғарий (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келіп: «Я Расулалла, қайсы соғыс Алла жолындағы қылынған соғыс болып саналады? Біріміз қорланғанымыздан соғыссақ, енді біріміз туған-туысымызды қорғаймыз деп соғысамыз», - деп сұрады. Сұрақ қоюшы адам тік тұрып сұрап тұрғандықтан Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) басын жоғары көтеріп қарады да: «Кімде-кім Алла тағаланың сөзін жоғары (үстем) болсын деп соғысатын болса, міне сол Алла жолындағы соғыс болып есептеледі», - деді.

47-бап. Рамил-Жұммарда (шайтанға тас ататын жер) сауал мен пәтуа сұрау туралы

126 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَيْسَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ الْجَمْرَةِ وَهُوَ يُسْأَلُ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ نَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أُرْمِيَ قَالَ أَرْمِ وَلَا حَرَجَ قَالَ آخِرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ حَلَفْتُ قَبْلَ أَنْ أَنْحَرَ قَالَ أَنْحَرَ وَلَا حَرَجَ فَمَا سُئِلَ عَنْ شَيْءٍ فُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ أَفْعَلْ وَلَا حَرَجَ

126 - Абдулла ибн Ғамр (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) Жамрат ул-Ақабада (шайтанға тас ататын жер) көрдім. Сонда бір кісі: «Я

Расулулла, шайтанға тас атпастан бұрын құрбан шалып қойыппын?»,- деп сұрап еді, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ата бер, зияны жоқ»,- деді. Тағы бір кісі: «Я Расулулла, құрбан шалмастан бұрын шашымды алдырып қойыппын?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Соя бер, оның еш зарары жоқ»,- деді. Содан соң әуелі не кейін қылынған қажылық амалдары туралы қойылған барлық сауалдарға «Істей бер, оның зарары жоқ»,- деп жауап берді»,- деді.

48-бап. Алла тағаланың: «Сендерге өте аз ілім берілді»,- деген аят кәрімі туралы

127 - حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ سُلَيْمَانُ بْنُ مَهْرَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَيْنَا أَنَا أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي خَرِبِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى عَسِيبٍ مَعَهُ فَمَرَّ بِفَقْرٍ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ سَلُوهُ عَنِ الرُّوحِ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا تَسْأَلُوهُ لَا يَجِيءُ فِيهِ بَشِيءٌ تَكْرَهُونَهُ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِنَسَائِلَتِهِ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَقَالَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ مَا الرُّوحُ فَسَكَتَ فَقُلْتُ إِنَّهُ يُوحَى إِلَيْهِ فَقُمْتُ فَلَمَّا انْجَلَى عَنْهُ قَالَ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتُوا مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا قَالَ الْأَعْمَشُ هَكَذَا فِي قِرَاءَتِنَا

127 - Абдулла ибн Масғуд (р.а.) айтты: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Мединенің ойлы-шұңқыр жерімен кетіп бара жатыр едік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолына құрма ағашынан жасалған аса таяқ ұстап алған еді. Бізге бір топ яһудилер жолықты. Олардың кейбірі: «Ол кісіден рух туралы сұраңдаршы»,- десті. Ал, кейбірі болса: «Сұрамаңдар, оның айтқаны бәрібір сендерге ұнамайды»,- десті. Енді біреулері: «Әлбетте сұраймыз»,- деді. Солардың бірі тұрып: «Ей, Әбулқасым, рух деген не нәрсе?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үн қатпады. Мен өзімше ол кісіге уәхи нәзіл болып жатыр»,- дедім. Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) яһудилерден паналап (кедергі етпесін деп) ортада тұрдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өз-өзіне келген соң: «(Мұхаммед ғ.с.) олар сеннен (рух) жан туралы сұрайды: «Ол, Раббымың әмірінен. Сендерге өте аз мәлімет берілді»⁵⁸»,- деді. Әл-Ағмаш (р.а.): «Біздегі (нұсқада) солай оқылады»,- деген.

49-бап. Кейбіреулер дұрыс түсінбей қалмасын деп өзі қалаған нәрселерден безіну туралы

⁵⁸ 17. «әл-Исра», 85 аят.

128 - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ الزُّبَيْرِ كَانَتْ عَائِشَةُ تُسِرُّ إِلَيْكَ كَثِيرًا فَمَا حَدَّثْتِكَ فِي الْكَعْبَةِ قُلْتَ قَالَتْ لِي قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَائِشَةُ لَوْلَا قَوْمُكَ حَدِيثُ عَهْدِهِمْ قَالَ ابْنُ الزُّبَيْرِ بِكُفْرٍ لَنَفَضْتُ الْكَعْبَةَ فَجَعَلْتُ لَهَا بَابَيْنِ بَابٌ يَدْخُلُ النَّاسُ وَبَابٌ يَخْرُجُونَ فَفَعَلَهُ ابْنُ الزُّبَيْرِ

128 - Әсуад ән-Нахл (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Зубайр (р.а.) маған: «Айша анамыз саған көп сыр айтады, Қағба туралы саған қандай хадис айтты»,- деп сұрады. Мен оған: «Айша анамыз былай деп айтқан»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей, Айша (р.а.), егерде қауым енді ғана күпірліктен шықпағанда (Енді ғана Исламды қабылдамағанда) еді, Қағбаны тесіп, есігін екеу қылып, адамдардың біреуінен кіріп, екіншісінен шығатындай ететін едім»,- деді. Кейіннен Абдулла ибн Зубайр (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ойын жүзеге асырды.

50-бап. Ілімді ұғуды қаламаған қауымнан гөрі ұғатын қауымға үйрету туралы

وَقَالَ عَلِيٌّ حَدَّثُوا النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ أَنْحِبُونَ أَنْ يُكَذِّبَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ

Хазреті Әли (р.а.): «Адамдарға ақылдары жететін нәрсені айтындар. Алла тағала мен оның Пайғамбарын (с.ғ.с.) жалғанға шығаруларын қалайсындар ма?»,- деген екен.

129 - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ مَعْرُوفِ بْنِ خَرَبُودٍ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ عَنْ عَلِيٍّ بِذَلِكَ

129 - Әбу Туфейл имам Әлиден осы мағынадағы хадисті жеткізді.

130 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمُعَاذُ رَدِيفُهُ عَلَى الرَّحْلِ قَالَ يَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ قَالَ يَا مُعَاذُ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ ثَلَاثًا قَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أُخْبِرُ بِهِ النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُوا قَالَ إِذَا يَتَّكَلَمُوا وَأُخْبِرَ بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأْتِمًا

130 - Энас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Муғаз ибн Жәбалды (р.а.) түйесіне мінгестіріп алып келе жатқанында: «Ей, Муғаз ибн Жәбал!», - депті. Сонда Муғаз: «Я Расулулла, ләббайкә, мен осындамын, қызметіңізге әзірмін», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағы да: «Ей, Муғаз!», - деді. Муғаз (р.а.): «Иә, Расулулла, мен мұндамын, қызметіңізге әзірмін», - деді. Осы сөзді үш рет айтқаннан кейін: «**Әшһаду ән лә иләһа илла Алла Уа әшһаду әнна Мұхаммедан ғабдуһу уа расулуһу**», - деп шын жүрегімен айтқан адамға ғана Алла тағала тозақ отын харам етер», - деді. Сонда Муғаз (р.а.): «Я Расулулла, бұны адамдардың қуануы үшін соларға жеткізсем қайтеді?», - деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олай етсең, адамдар тек қана осыған арқа сүйеп үміттеніп қалады», - деді. Хазреті Муғаз (р.а.) адамдарға бұл хадисті өзінің қайтыс болар шағында ғана (Хадисті жасырып күнәһар болып қалуынан қорқып) толық қылып айтып берген екен.

131 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْتَمِرٌ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ ذُكِرَ لِي أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ قَالَ أَلَا أُبَشِّرُ النَّاسَ قَالَ لَا إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَتَكَلَّبُوا

131 - Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Муғазға: «Кімде-кім Алла тағалаға серік қоспастан жолықса, ол жәннатқа кірер», - деді. Сонда Муғаз (р.а.): Бұл жақсы хабарды адамдарға айтайын ба?», - дегенде, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жоқ, қатты үміттеніп қалуларынан қорқамын», - деген екен. (Яғни, адамдар: «Алла тағалаға серік қоспасақ болды, жәннатқа кіреді екенбіз», - деп дұрыс түсінбей қалмасын дегені).

51-бап. Ілімді үйренуден ұялу туралы

Мужаһид айтқан: «Ұялған кісі ілімді ала алмайды. Ұялған кісі мен өркөкірек адам ілім алмайды. Айша анамыз (р.а.) айтқан: «Әйелдердің жақсысы - Ансарий әйелдер, өйткені оларға дінді терең түсініп үйренулері үшін ұят кедергі бола алмады», - деді.

132 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْنَبَ ابْنَةِ أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلِ إِذَا احْتَلَمَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ

فَعَطَّتْ أُمُّ سَلَمَةَ تَعْنِي وَجْهَهَا وَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ قَالَ نَعَمْ تَرَبَّتْ
بِمِيمَتِكَ فِيمَ يُشْبِهُهَا وَلَدُهَا

132 - Үмму Сәлама (р.а.) айтты: «Үмму Сүләйм Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келіп: «Я Расуллулла, Алла тағала ақиқатты айтудан ұялмайды (Сол себепті, мен де ұялмаспын). Егерде әйел адам жүніп болып қалса, оған ғұсыл құйыну уәжіп бола ма?»,- деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әрине, егерде судың шыққаның көрсе, уәжіп болады»,- деді. Бұны естіген Үмму Сәлама бетін жауып (ұялғанынан): «Я Расуллулла, әйелде де ихтилам бола ма?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әрине болады, әйтпесе баласы анасына қалай ұқсайды?!»,- деді.

133 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجْرَةً لَا يَسْفُطُ
وَرَقَهَا وَهِيَ مِثْلُ الْمُسْلِمِ حَدَّثُونِي مَا هِيَ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَادِيَةِ وَوَقَعَ فِي
نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَاسْتَحْيَيْتُ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبَرْنَا بِهَا فَقَالَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هِيَ النَّخْلَةُ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَحَدَّثْتُ أَبِي بِمَا وَقَعَ فِي
نَفْسِي فَقَالَ لَأَنْ تَكُونَ فُلْتُنَهَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَكُونَ لِي كَذَا وَكَذَا

133 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Ағаштардың ішінде жапырағы түспейтін бір ағаш бар, шындығында, ол мұсылманға ұқсайды. Ал енді айтыңдаршы, ол қандай ағаш?»,- деп сұрады. Адамдар шөл жерлерде өсетін ағаштарды естеріне түсіре бастады. Абдуллаһ ибн Омар (р.а.) айтты: «Бұл құрма ағашы болса керек деген ойыма келді, бірақ айтуға ұялдым»,- деді. Сонда адамдар: «Я Расуллулла, өзіңіз айтып беріңіз»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол - құрма ағашы»,- деді. Мен көңілімдегі баяғы ойымды атам Омарға айттым. Сонда атам Омар: «Сонда айтқаныңда ғой, маған пәлен-түген істер нәсіп болып, жақсы болар еді»,- деді.

52-бап. Сауалды сұраудан өзі ұялса, басқа біреу арқылы сұратудың дұрыстығы туралы

134 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ مُنْذِرِ النَّوْزِيِّ
عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَفْصِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ كُنْتُ رَجُلًا مَدَاءً فَأَمَرْتُ الْمِقْدَادَ
بْنَ الْأَسْوَدِ أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَهُ فَقَالَ فِيهِ الْوُضُوءُ

134 - Хазреті Әли (р.а.) риуаят етті: «Мен өте шаһуатты адам едім.(Менен мәзи көп шығатын) Әл-Микдатқа: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) шыққан мәзидің үкімін сұра»,- деп бұйырдым. Ол кісі кіріп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәзи келген болса, онда дәрет алу ләзім болады»,- деді.

53-бап. Мешітте ілім туралы сөйлесу мен пәтуа айтудың дұрыстығы туралы

135 - حَدَّثَنِي قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا نَافِعٌ مَوْلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا قَامَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مِنْ أَيْنَ تَأْمُرُنَا أَنْ نُهَلَّ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُهَلُّ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَيُهَلُّ أَهْلُ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ وَيُهَلُّ أَهْلُ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَيَزْعُمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَيُهَلُّ أَهْلُ الْيَمَنِ مِنْ يَلْمَمَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ لَمْ أَفْقَهُ هَذِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

135 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі мешітте орнынан тұрып: «Я Расулулла, қай жерден бастап ихрамға кіруімізді (таһлил айтуымызды) бұйырасың?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мединенің халқы Зүл-Хулайфадан бастап, Шам (Сирия) халқы әл-Жухфадан бастап, Нажд (Ирак) халқы Қарн деген жерден бастап кірсін»,- деді. Ибн Омар (р.а.): «Кейбір адамдар: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иеменнің халқы Яламламнан бастап кірсін»,- деп айтты»,- десті. Бірақ ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бұлай деп айтқаны менің есімде жоқ»,- деді.

54-бап. Шариғаттан мәселе сұраған адамға сұрағанынан да көбірек жауап берудің дұрыстығы туралы

136 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَيْبٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرَمُ فَقَالَ لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلَا الْعِمَامَةَ وَلَا

السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرُئْسَ وَلَا ثَوْبًا مَسَّهُ الْوَرَسُ أَوْ الزَّرْعَفَرَانُ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ التَّلْعَيْنَ
فَلْيَلْبَسْ الْخُفَيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونَ تَحْتَ الْكَعْبَيْنِ

136 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Ихрамға кіруші адам (қажылық уақытында) не киеді?», - деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Көйлек кимейді, сәлде орамайды, шалбар (сым) кимейді, *бурнус* (шапанға ұқсас киім) кимейді, уарс (сары түсті ағаш) зағфранмен боялған киімді де кимейді (ақ матамен денесін орайды). Егерде тобықтан төмен тұратын аяқ киім таппаса, онда мәсісін тобықтан төменірек қылып кесіп тастасын, киген аяқ киімі тобықтан төмен болсын!», - деді.

ТАХАРАТ КІТАБЫ

БИСМИЛЛӘҢИР РАХМАНИР РАХИМ

1-бап. Алла тағаланың мына аят кәрімінің мазмұны туралы

قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى إِذَا فُئِمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ
وَأَمْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ

Алла тағала аят кәрімінде: «Әй, мүміндер! Қашан намазға тұрсандар, (тұрарда) жүздеріңді және шынтақтарға дейін қолдарыңды жуыңдар. Бастарыңа масих тартыңдар. (сипандар). Және екі тобықтарға дейін аяқтарыңды жуыңдар⁵⁹», - деді.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَبَيَّنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ فَرَضَ الْوُضُوءِ مَرَّةً مَرَّةً
وَتَوَضُّأً أَيْضًا مَرَّتَيْنِ وَتَلَاثًا وَلَمْ يَزِدْ عَلَى ثَلَاثٍ وَكَرِهَ أَهْلُ الْعِلْمِ الْإِسْرَافَ فِيهِ وَأَنْ
يُجَاوِزُوا فِعْلَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Әбу Абдулла (имам Бұхарий) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәреттің парызы-бір реттен жуу», - деп түсіндірген. Өзі дәрет алғанда екі, үш реттен жуған, бірақ бұдан артық асырмаған. Қызметшілеріне суды ысрап етпеуді бұйырған (яғни, үш реттен артық жуудан тиған).

2-бап. Дәретсіз намаз қабыл болмайды

⁵⁹ 5. «әл-Мәйида», 6 аят.

137- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَتَوَضَّأَ قَالَ رَجُلٌ مِنْ حَضْرَمَوْتٍ مَا الْحَدَثُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ فُسَاءٌ أَوْ ضُرَاطٌ

137 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Дәреті бұзылған адамның намазы қайтадан дәрет алғанына дейін қабыл болмайды», - деді. Хадрамауттік бір кісі Әбу Хурайрадан: «Дәреті бұзылуы дегені не?»,- деп сұрады. Сонда Әбу Хурайра (р.а.): «Дауыссыз немесе дауысы естіліп шыққан жел», - деді.

3-бап. Дәрет алудың артықшылығы және (Қиямет күнінде) дәрет алғанда жуылған жерлердің жарқырауы (әл-ғурр ул-мухажжалун)

138- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ خَالِدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ عَنْ نُعَيْمِ الْمُجَمَّرِ قَالَ رَقِيتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ عَلَى ظَهْرِ الْمَسْجِدِ فَنَوَضَّأُ فَقَالَ إِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ عُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ

138 - Мужмир (р.а.) айтты: «Әбу Хурайрамен бірге мешіттің арт жағына өттік. Әбу Хурайра (р.а.) дәрет алды. Кейін ол кісі былай деді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қиямет күні үмбетімді дәрет алған жерлерінің жарқырауымен *ғұрран мухажжалин* деп шақырар. Қайсы бірің жарқырауды көбейтуге шамасы жетсе, көбейтсін», - деді.

4-бап. Дәретінің бұзылғаның анық білгенге дейін қайтадан дәрет алмайтындығы туралы

139- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي رَبِيعٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُهَيْبَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الرَّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ح وَعَنْ عَبَادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ أَنَّهُ شَكَاَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلُ الَّذِي يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ لَا يَنْقُتِلُ أَوْ لَا يَنْصَرِفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا

139 - Ибад ибн Тамимнің көкесі Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бір кісінің үстінен шағымданып: «Намаз уақытында оның артынан жел шыққандай

болды»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұндай жағдайда шыққан желдің дауысын естіп, иісін сезбегенінше намазды бұзбау керек»,- деді.

5-бап. Дәрет алуды жеңілдету туралы

140- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو قَالَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَامَ حَتَّى نَفَخَ ثُمَّ صَلَّى وَرَبَّمَا قَالَ اضْطَجَعَ حَتَّى نَفَخَ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى ثُمَّ حَدَّثَنَا بِهِ سُفْيَانُ مَرَّةً بَعْدَ مَرَّةٍ عَنْ عَمْرٍو عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ بَتُّ عِنْدَ خَالَتِي مَيْمُونَةَ لَيْلَةً فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ اللَّيْلِ فَلَمَّا كَانَ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَوَضَّأَ مِنْ شَنْ مَعْلَقٍ وَضُوءًا خَفِيفًا يُخَفِّفُهُ عَمْرٍو وَيُقَلِّلُهُ وَقَامَ يُصَلِّي فَتَوَضَّأَتْ نَحْوًا مِمَّا تَوَضَّأَ ثُمَّ جِئْتُ فُقِمْتُ عَنْ يَسَارِهِ وَرَبَّمَا قَالَ سُفْيَانُ عَنْ شِمَالِهِ فَحَوْلَنِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ ثُمَّ صَلَّى مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ اضْطَجَعَ فَنَامَ حَتَّى نَفَخَ ثُمَّ أَتَاهُ الْمُنَادِي فَأَذَنَهُ بِالصَّلَاةِ فَقَامَ مَعَهُ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ فَلْنَا لِعَمْرٍو إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَنَامُ عَيْنُهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ قَالَ عَمْرٍو سَمِعْتُ عُبَيْدَ بْنَ عُمَيْرٍ يَقُولُ رُؤْيَا الْأَنْبِيَاءِ وَحْيٍ ثُمَّ قَرَأَ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ

140 - Ибн Аббас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ұйықтады, тіптен қорылдады, кейін тұрып намаз оқыды. Мүмкін, Суфян: «Расуллулла жамбастады, тіптен қорылдады да»,- деп айтқан сияқты еді. Кейіннен Суфян осы хадисті бізге бірнеше рет риуаят етіп айтып берген болатын.

Ибн Аббас (р.а.) және былай деді: «Апайым Мәймунакінде бір күні қонып қалдым. Түннің бір бөлігі өткенде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазға тұрды. Қабырғада ілініп тұрған суды алып, жеңіл дәрет алды. Кейін тұрып намаз оқи бастады. Одан кейін мен де дәрет алып, сол жағына келіп тұрып едім, мені оң жағына өткізіп қойды, кейін Алла тағала қалағанша намаз оқыды. Кейін жамбастап жатты, тіптен қорылдаған дауысына дейін естілді. Кейін азаншы келіп, азан айтты. Содан бәрі бірге намаз оқыды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қайтадан дәрет алмады.⁶⁰ Амр ибн Динар (р.а.): Адамдар Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көзі ұйықтағанымен, бірақ жүрегі ұйықтамайды деседі»,- деп бізге айтқан еді. Амр солай дейді: «Губайд ибн Гумайр: «Пайғамбарлардың түсінің өзі де уәхи»,- деп, «Түсімде мен сені құрбандық қылып жатқан екенмін (Ибраһимнің ғ.с. баласы Исмайлға ғ.с. солай деді)»,- деген аятты оқыды»

⁶⁰ Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көзі ұйқыда болғанымен, жүрегі ұйықтамайды.

6-бап. Дәретті толық алу туралы

141- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَرَفَةَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالشَّعْبِ نَزَلَ فَبَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يُسَبِّحِ الوُضُوءَ فَقُلْتُ الصَّلَاةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ فَرَكِبَ فَلَمَّا جَاءَ الْمُزْدَلِفَةَ نَزَلَ فَتَوَضَّأَ فَأَسْبَغَ الوُضُوءَ ثُمَّ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى المَعْرَبَ ثُمَّ أَنَاخَ كُلُّ إِنْسَانٍ بَعِيرَهُ فِي مَنْزِلِهِ ثُمَّ أُقِيمَتِ العِشَاءُ فَصَلَّى وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا

141 - Ибн Аббас (р.а.) Усама ибн Зәйдтан былай деп естіген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Арафаттан қайтып бара жатып, Шаъб деген жерге келгенде (түйесінен) түсіп, асығыс кіші дәрет сындырды, кейін жеңіл-желпі дәрет алды, толық алған жоқ. Мен: «Намазға ма, Я Расулулла?»,- дедім. Ол кісі (с.ғ.с.): «Намаз әлі алдыңда»,- деді. Содан соң түйесіне мінді. Муздалифа деген жерге келгенде (түйесінен) түсіп, толық дәрет алды. Кейін намазға шақырылды. Шам намазын оқыды, адамдар өз түйелерін орындарына шөктірді. Кейін құфтанға шақырылды. Құфтан намазын оқыды. Шам менен құфтанның арасында басқа намаз оқымады»,- деді.

7-бап. Бір уыс сумен екі қолдап бетті жуу туралы

142- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو سَلَمَةَ الخَزَاعِيُّ مَنْصُورُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ بِلَالٍ يَعْنِي سُلَيْمَانَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ تَوَضَّأَ فَغَسَلَ وَجْهَهُ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَمَضْمَضَ بِهَا وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَجَعَلَ بِهَا هَكَذَا أَضَافَهَا إِلَى يَدِهِ الأُخْرَى فَعَسَلَ بِهَا وَجْهَهُ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَعَسَلَ بِهَا يَدَهُ الأُيْمَنَى ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَعَسَلَ بِهَا يَدَهُ الأُيُسْرَى ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَرَشَّ عَلَى رِجْلِهِ الأُيْمَنَى حَتَّى غَسَلَهَا ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً أُخْرَى فَعَسَلَ بِهَا رِجْلَهُ الأُيُسْرَى ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ

142 - Ғата ибн Ясар (р.а.) айтты: «Ибн Аббас дәрет алып, бетін жуды. Бір уыс су алып, аузы мен мұрнын шайды. Одан кейін екі қолымен бір уыс су алып бетін жуды. Кейін бір уыс су алып оң қолын шынтағына дейін

жуды. Содан соң бір уыс су алып сол қолының шынтағына дейін жуды. Одан соң басына дымқыл қолымен масих тартты. Кейін бір уыс суды алып оң аяғын жуды. Одан соң бір уыс су алып сол аяғын жуды. Кейін: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) осылай дәрет алып жатқанын көргенмін», - деді.

8-бап. Барлық жағдайда Алланың атымен бастау туралы

143 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنصُورٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ يَبْلُغُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَتَى أَهْلَهُ قَالَ بِاسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ جَنَّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنَّبَ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْنَا فَفُضِيَ بَيْنَهُمَا وَلَدٌ لَمْ يَضُرَّهُ

143 - Ибн Аббас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде біреуіңіз әйеліңізге жақындық қылмақ болсаңыз, **«Бисмилләһи, Аллаһумма жаннибнаш-шайтона уа жаннибиш-шайтона ма разактана** (Алланың атымен бастаймын, Иләһи, бізден шайтанды алыс қылғайсың және шайтанды бізге берер перзенттен де аулақ қылғайсың!)», - деп айтыңыз! Содан соң саған перзент берсе, оған шайтан зиян ете алмас», - деп айтқан»

9-бап. Дәретханаға кірерде не айтады?

144 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ

144 - Абдулазиз ибн Сухайб (р.а.) Әнас (р.а.) айтты деп риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәретханаға кірсе: **«Аллаһумма инни ағузу бика мин әл-хүбси уа л-хабоиси** (Иләһи, мен сенен еркек және ұрғашы шайтандардың азғыруынан сақта деп сұраймын)», - дейтін.

10-бап. Дәретхананың алдына сауап үшін су дайындап қою туралы

145 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْخَلَاءَ فَوَضَعَتْ لَهُ وَضُوءًا قَالَ مَنْ وَضَعَ هَذَا فَأَخْبِرَ فَقَالَ اللَّهُمَّ فَفَهْهُ فِي الدِّينِ

145 - Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәретханаға кірді, мен ол кісіге дәрет алуы үшін су дайындап қойдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шығып: «Бұны кім қойды?»,- деді. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Ибн Аббас қойды»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иләһи, оны діннің білгірі еткейсің!»,- деп дұға қылды.

11-бап. Қыблаға қарап дәретке отыруға болмайды. Салынған нәрсенің ішінде қабырғаға (дуалға) қарап отырса ғана болады

146 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَى أَحَدَكُمْ الْغَائِطُ فَلَا يَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلَا يُوَلِّهَا ظَهْرَهُ شَرِّفُوا أَوْ غَرِّبُوا

146 - Әбу Аюб әл-Ансарий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде біреуіңіз дәрет сындыруға барсаңыздар, қыблаға қарсы қарап немесе арқаларынды беріп отырмаңыздар. Күн шығыс пен күн батысқа қарап отырыңдар!»,- деді. (Бірақ бізге солтүстік пен оңтүстікке қарап отыру керек)

12-бап. Екі қыштың үстіне шығып дәретке отыру туралы

147 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ عَنْ عَمِّهِ وَاسِعِ بْنِ حَبَّانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ إِذَا قَعَدْتَ عَلَى حَاجَتِكَ فَلَا تَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلَا بَيْتَ الْمَقْدِسِ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ لَقَدْ ارْتَفَعْتُ يَوْمًا عَلَى ظَهْرِ بَيْتِ لَنَا فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى لِبْنَيْنِ مُسْتَقْبِلًا بَيْتَ الْمَقْدِسِ لِحَاجَتِهِ وَقَالَ لَعَلَّكَ مِنَ الَّذِينَ يُصَلُّونَ عَلَى أَوْرَاكِهِمْ فَقُلْتُ لَا أَدْرِي وَاللَّهِ قَالَ مَالِكٌ يَعْنِي الَّذِي يُصَلِّي وَلَا يَرْتَفِعُ عَنِ الْأَرْضِ يَسْجُدُ وَهُوَ لَاصِقٌ بِالْأَرْضِ

147 - Уасиф ибн Хаббан (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Омар (р.а.): «Адамдар, дәретке отырсаңдар, қыблаға да, Бәйт ул-Мақдиске де қарап отырмаңыздар!»,- деседі»,- дейтін. Абдулла ибн Омар (р.а.): «Бір күні үйден тысқа шықтым, үйіміздің артында Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) екі қыштың үстінде Бәйт ул-Мақдиске қарап (алдында үй бар) дәрет сындырып жатқанын көрдім»,- деді де, маған (Уасифқа): («Егер сол мәселені білмесең) қарнымен сәжде етушілерден екенсің-ау!»,- деді. Мен: «Алланың хақы, білмеймін»,- дедім.

Имам Мәлік (р.а.) айтты: «Ибн Омар (р.а.), қарнымен сәжде қылушы деп жерге жатып алып, жерден көтеріле алмастан сәжде қылатындарды айтқан»,- деді.

13-бап. Әйелдердің дәретке отыруы үшін ауладан сыртқа шығуы туралы.

148 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عَقِيلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أَرْوَاجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُنَّ يَخْرُجْنَ بِاللَّيْلِ إِذَا تَبَرَّزْنَ إِلَى الْمَنَاصِعِ وَهُوَ صَعِيدٌ أَفِيحٌ فَكَانَ عُمَرُ يَقُولُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احْجُبْ نِسَاءَكَ فَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُ فَخَرَجَتْ سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً مِنَ اللَّيَالِي عِشَاءً وَكَانَتْ امْرَأَةً طَوِيلَةً فَنَادَاهَا عُمَرُ أَلَا قَدْ عَرَفْنَاكَ يَا سَوْدَةُ حِرْصًا عَلَى أَنْ يَنْزَلَ الْحِجَابُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ الْحِجَابِ حَدَّثَنَا زَكَرِيَاءُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَدْ أُذِنَ أَنْ تَخْرُجْنَ فِي حَاجَتِكُنَّ قَالَ هِشَامٌ يَعْنِي الْبَرَازَ

148 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелдері түнде дәрет сындыру үшін Манасиғ деген жерге шығатын еді. Ол өте кең ашық жер болатын. Хазреті Омар (р.а.) Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Әйелдеріңізге хижаб кигізіңіз!»,- дейтін. Расулұлла (с.ғ.с.) бұлай істемейтін. Бір күні құфтан уақытында Сауда бинти Замға-Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелдерінің бірі тысқа шықты. Ол бойы ұзын әйел еді. Сонда хазреті Омар (р.а.) оны көріп: «Ей, Сауда, біз сені танып қойдық»,- деп айтты. Бұл сөзді әйелдер бүркеніп, жамылып жүрсін деген аят нәзіл болса ғой деген ниетпен айтты. Содан кейін Алла тағала: «Хижаб»,- аятын нәзіл етті.

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хижаб аяты түскеннен кейін: «Алла тағала кейбір қажетті нәрселерің үшін сыртқа шығуларыңа рұқсат етті»,- деді.

Айша анамыз (р.а.): «Қажеттерің»,- дегені дәретке шығуды айтқан»,- деді. Шихабуддин Қасталоний (р.а.) айтты: «Үйдің ішінде дәретхана болмаған жағдайда, зәрулік үшін сыртқа шығуға рұқсат берілген»,- деді.

14-бап. Үйде дәрет сындыру туралы

150- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ عَنْ وَاسِعِ بْنِ حَبَّانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ ارْتَقَيْتُ فَوْقَ ظَهْرِ بَيْتِ حَفْصَةَ لِبَعْضِ حَاجَتِي فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْضِي حَاجَتَهُ مُسْتَدْبِرَ الْقِبْلَةِ مُسْتَقْبِلَ الشَّامِ

150 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Апам Хафсаның үйі жаққа қажетті бір нәрсе үшін бардым. Сонда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) төменде қыблаға арқасын, Шамға алды жағын қаратып, дәрет сындырып жатқанына көзім түсті», - деді.

15-бап. Сумен мұстахаб ету (ас дәрет алу) туралы.

152- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي مُعَاذٍ وَأَسْمَةَ عَطَاءِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ أَجِيءُ أَنَا وَعُلَامٌ مَعَنَا إِدَاوَةٌ مِنْ مَاءٍ يَعْنِي يَسْتَنْجِي بِهِ

152 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәретке шықса, ас дәрет алуы үшін бір бала екеуміз ыдыспен су алып артынан баратынбыз», - деді.

16-бап. Дәрет алу үшін өзімен бірге су алып жүру туралы

بَابُ مَنْ حُمِلَ مَعَهُ الْمَاءُ لِطَهُورِهِ وَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ أَلَيْسَ فِيكُمْ صَاحِبُ النَّعْلَيْنِ وَالطَّهْورِ وَالْوَسَادِ

Әбуддарда (р.а.) айтты: «Әлқама ибн Қайс ирактықтардан сендердің араларыңда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мәсілерін, дәрет алатын суын, жастықшаларын көтеріп жүретін бір кісі бар ма?», - деп айтты.

17-бап. Дәрет алар кезде (үшкір аса таяк) және ыдыспенен су дайындап тұру туралы

154- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَدْخُلُ الْخَلَاءَ فَأَحْمِلُ أَنَا وَعُلَامٌ إِدَاوَةٌ مِنْ مَاءٍ وَعَنْزَةٌ يَسْتَنْجِي بِالمَاءِ تَابَعَهُ
النَّضْرُ وَشَادَانُ عَنْ شُعْبَةَ الْعَنْزَةَ عَصًا عَلَيْهِ رُجٌّ

154 - Əнас (р.а.) риуаят етти: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әжетқанаға кіретін еді, содан бір бала екеуміз ыдыспенен су және аса таяқты дайындап тұратын едік. Суменен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мұстахап қылатын», - деді.

18-бап. Оң қолменен дәрет алудан қайтару туралы

155 - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ هُوَ الدَّسْتَوَائِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي
كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَقَّسُ فِي الْإِنَاءِ وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا يَمَسُّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ
وَلَا يَمَسُّحُ بِيَمِينِهِ

155 - Абдулла ибн Әбу Қатададан (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Егерде сендердің біреулерің ыдыстан су ішетін болса, ішіне демалмасын. Егерде дәретханаға кіретін болса, ұятты жерін оң қолымен ұстамасын және оң қолымен жумасын», - деді.

19-бап. Ұятты жерін оң қолымен ұстап дәрет сындырмайды

156 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا بَالَ أَحَدُكُمْ
فَلَا يَأْخُذَنَّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَلَا يَسْتَنْجِي بِيَمِينِهِ وَلَا يَتَنَقَّسُ فِي الْإِنَاءِ

156 - Абдулла ибн Қатаданың атасынан риуаят болған: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде біреуіңіз кіші дәретке баратын болсаңыз, оң қолымен ұятты жерін ұстамасын және оң қолымен жумасын, су ішіп жатқан ыдысқа демін тигізбесін!», - деді.

20-бап. Тас немесе кесекпен тазалану туралы

157 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَكِّيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ بِن
عَمْرُو الْمَكِّيُّ عَنْ جَدِّهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ اتَّبَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَخَرَجَ لِحَاجَّتِهِ فَكَانَ لَا يَلْتَفِتُ فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَقَالَ ابْغِي أَحْجَارًا أَسْتَنْفِضُ بِهَا أَوْ

نَحْوَهُ وَلَا تَأْتِنِي بَعْظِمٍ وَلَا رَوْتٍ فَأَتَيْتُهُ بِأَحْجَارٍ بِطَرْفِ ثِيَابِي فَوَضَعْتُهَا إِلَى جَنْبِهِ
وَأَعْرَضْتُ عَنْهُ فَلَمَّا قَضَى أَتْبَعَهُ بِهِنَّ

157 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәретке шыққанда бірге ілестім. Ол жақ, бұл жаққа қарамай тура баратын. Мен ол кісіге жақынырақ барғанымда «Маған кесек әкеліп берсең, истинжа (тазалану) қыламын», - деді немесе соған ұқсас бір сөз айтты. Кейін: «Сүйек немесе тезек алып келме!»,- деді. Мен киімімнің етегіне кесек теріп келдім. Жанына төгіп, ол кісіден бұрылып тұрдым, дәрет сындырып болған соң кесекпен истинжа қылды», - деді.

21-бап. Мұсылман кісі тезекпен дәрет құрғатпайды

158 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ لَيْسَ أَبُو عُبَيْدَةَ ذَكَرَهُ
وَلَكِنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ يَقُولُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْغَائِطُ فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ فَوَجَدْتُ حَجْرَيْنِ وَالتَّمَسْتُ
الثَّالِثَ فَلَمْ أَجِدْهُ فَأَخَذْتُ رَوْتَةً فَأَتَيْتُهُ بِهَا فَأَخَذَ الْحَجْرَيْنِ وَأَلْقَى الرَّوْتَةَ وَقَالَ هَذَا
رَكْسٌ

158 - Абдурахман ибн Асуадтың (р.а.) атасынан риуаят болған: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет сындыру үшін тасалау жерге барғанда маған үш кесек тауып келуімді бұйырды. Мен екі кесек таптым, ал үшіншісін таппай, оның орнына тезек алып Расулуллаға әкелдім. Ол кісі екі кесекті алып, тезекті тастады да: «Бұл мәкрух нәрсе (кейбір нұсхада жындардың тамағы)», - деді.

22-бап. Дәрет алғанда мүшелерді бір реттен жуу туралы

159 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ
يَسَارٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ تَوَضَّأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّةً مَرَّةً

159 - Абдулла ибн Аббастан (р.а.) риуаят болды: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет алып жатып мүшелерін бір мәртеден жуды», - деді.

23-бап. Дәрет алғанда мүшелерді екі реттен жуу туралы

160- حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَيْسَى قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ

160 - Абдулла ибн Зайдтан (р.а.) риуаят болды. «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет алып жатып мүшелерін екі мәртеден жуды»,- деді.

24-бап. Дәрет алғанда мүшелерді үш реттен жуу туралы

161- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَوْسِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَزِيدٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ دَعَا بِإِنَاءٍ فَأَفْرَعَ عَلَى كَفْيِهِ ثَلَاثَ مَرَارٍ فَعَسَلَهُمَا ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثَ مَرَارٍ ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَارٍ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ قَالَ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَلَكِنْ عُرُوهُ يُحَدِّثُ عَنْ حُمْرَانَ فَلَمَّا تَوَضَّأَ عُثْمَانُ قَالَ أَلَا أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا لَوْ لَأَيَّةٌ مَا حَدَّثْتُكُمْوهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَتَوَضَّأُ رَجُلٌ يُحْسِنُ وَضُوءَهُ وَيُصَلِّي الصَّلَاةَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ حَتَّى يُصَلِّيَهَا قَالَ عُرُوهُ الْآيَةُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ

161 - Хумран Маула Османнан (р.а.): «Осман (р.а.) ыдыспен су әкеліндер!»,- деді. Содан соң ыдысты үш мәрте еңкейтп, қолына су құйып қолын жуды. Кейін оң қолымен ыдыстың ішінен су алып, үш рет аузын, кейін мұрнын шайды, кейін үш рет бетін жуды, кейін екі қолдарын шынтақтарына дейін үш рет жуды. Кейін басына масих тартты. Одан соң аяқтарын тобыққа дейін үш рет жуды. Кейін: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім мына менің алғанымдай қылып дәрет алып, содан соң басқа нәрселерді ойламай, екі рәкат намаз оқыса, оның өткен күнәлары кешірілер»,- деп айтқан»,- деді.

وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ قَالَ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ قَالَ ابْنُ شَهَابٍ وَلَكِنْ عُرُوهُ يُحَدِّثُ عَنْ حُمْرَانَ فَلَمَّا تَوَضَّأَ عُثْمَانُ قَالَ أَلَا أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا لَوْلَا آيَةٌ مَا حَدَّثْتُكُمْوَهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَتَوَضَّأُ رَجُلٌ يُحْسِنُ وَضُوءَهُ وَيُصَلِّي الصَّلَاةَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ حَتَّى يُصَلِّيَهَا قَالَ عُرُوهُ الْآيَةُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ

Екінші бір риуаятта Хумран: «Осман (р.а.) дәрет алып болғаннан соң: «Мен сендерге бір хадис айтып беремін, (Құран кәрімде) мына бір аят болмағанда, мен оны сендерге айтпайтын едім, оны Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естігенмін», - деді. «Кісі жақсылап дәрет алып, намаз оқыса, оның ол намазымен бұл намазының арасындағы күнәлары намазды оқып болғанша кешірілер», - деп айтты», - деді.

Ғұруа ибн Зубайр (р.а.): «Осман (р.а.) айтқан аят: «Негізінен біз ап – ашық үкімдерді әрі тура жолды Кітапта адамдарға баян еткеннен кейін жасырғандар, соларға Алла лағнет етеді әрі барлық лағнет етушілер лағнет етеді⁶¹», - деді.

25-бап. Дәрет алып жатқанда мұрынға су тартып сінбіру туралы

162 - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو إِدْرِيسَ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْثِرْ وَمَنْ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ

162 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім дәрет алса, мұрнына су тартып сінбірсін. Кімде –кім дәрет сындырғаннан соң кесек қолданса, оны тақ істесін (яғни, 3 рет!)», - деді.

26-бап. Кесекті (тас) тақ істемек туралы

163 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ تَمَّ لِيَنْثِرْ وَمَنْ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ وَإِذَا اسْتَيْقِظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيَغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يُدْخِلَهَا فِي وَضُوءِهِ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ

⁶¹ 2. «әл-Бақара», 159 аят.

163 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім дәрет алса, мұрнына су тартып сіңбірсін. Кімде –кім, (үлкен) дәрет сындырғаннан соң кесекті қолданса, тақ істесін (3, 5, 7 рет!). Егерде қайсы бірін ұйқыдан тұратын болса, ыдыстағы суға қолын салмастан бұрын (ыдысты еңкейтіп) суды қолына құйып, үш рет жусын. Өйткені бірде-біреуің (ұйықтап жатқанда) қолдарыңның қай жерлеріңе тигенін білмейсіңдер»,- деді.

27-бап. Аяқ жуу туралы

164 - حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ مَاهَكَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ تَخَلَّفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنَّا فِي سَفَرَةٍ سَافَرْنَاهَا فَأُذِرْنَا وَقَدْ أَرْهَقْنَا الْعَصْرَ فَجَعَلْنَا نَتَوَضَّأُ وَنَمَسُّحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا

164 - Абдулла ибн Ғамрдан (р.а.) риуаят болды: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір сапар кезінде біздің арт жағымызда қалды. Аср намазын оқитын уақытта бізге жетіп алды. Біз дәрет алып жатқан едік. Біздің кейбіріміз суды ысырап етпеуді ойлап, аяғымызды дымқыл қолымызбен сипап жатқан едік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дауысын қаттырақ шығарып: «Тозақ отына азапталатын өкшелерге қасірет!», - деп екі немесе үш рет қайталап айтты», - деді.

28-бап. Дәрет алғанда ауызды шаю туралы

165 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَقَانَ أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَقَانَ دَعَا بِوَضُوءٍ فَأَفْرَعَهُ عَلَى يَدَيْهِ مِنْ إِيَّاهُ فَعَسَلَهُمَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْوَضُوءِ ثُمَّ تَمَضَّمْضَ وَأَسْتَنْشَقَ وَأَسْتَنْثَرَ ثُمَّ عَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثًا ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ عَسَلَ كُلَّ رَجُلٍ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا وَقَالَ مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَمْ يُحَدِّثْ فِيهِمَا نَفْسَهُ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

165 - Хумран Маула Османнан (р.а.): «Осман (р.а.) дәрет алу үшін су әкелуді бұйырды. Содан соң ыдысты еңкейтіп, су құйып қолын үш рет жуды. Кейін оң қолымен ыдыстың ішінен су алып, үш рет аузын, кейін мұрнын шайды, кейін үш рет бетін жуды, кейін екі қолдарын

шынтақтарына дейін үш рет жуды. Кейін басына масих тартты. Одан соң әр бір аяғын үш реттен жуды. Кейін: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) тура осылай дәрет алғанын көргенмін. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім мына менің алғанымдай қылып дәрет алып, содан соң басқа нәрселерді ойламай, намаз оқыса, оның өткен күнәлары кешірілер», - деп айтқан»

29-бап. Өкшені (табанды) жақсылап жуу туралы

166 - حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ وَكَانَ يَمُرُّ بِنَا وَالنَّاسُ يَتَوَضَّئُونَ مِنَ الْمِطْهَرَةِ قَالَ أَسْبِغُوا الْوُضُوءَ فَإِنَّ أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ

166 - Мұхаммед ибн Зиядтан (р.а.) риуаят болды: «Әбу Хурайрамен (р.а.) бірге дәрет алып жатқан адамдардың жанынан өтіп бара жатқанымызда, Әбу Хурайра (р.а.) оларға: «Дәретті толық алындар, жуылатын мүшелерді толық жуындар, өйткені Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жуылмай қалған өкшелер тозақ отына күйеді», - деп айтқан», - деді.

30-бап. Нағлға (тақыр теріден істелген аяқ киім) масих тартпай, оны шешіп аяқты жуу туралы

167 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ عَبْدِ بْنِ جُرَيْجٍ أَنَّهُ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ رَأَيْتَكَ تَصْنَعُ أَرْبَعًا لَمْ أَر أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِكَ يَصْنَعُهَا قَالَ وَمَا هِيَ يَا ابْنَ جُرَيْجٍ قَالَ رَأَيْتَكَ لَا تَمَسُّ مِنَ الْأَرْكَانِ إِلَّا الْيَمَانِيِّينَ وَرَأَيْتَكَ تَلْبَسُ النَّعَالَ السَّبْيِيَّةَ وَرَأَيْتَكَ تَصْبُغُ بِالصُّفْرَةِ وَرَأَيْتَكَ إِذَا كُنْتَ بِمَكَّةَ أَهَلَ النَّاسِ إِذَا رَأَوْا الْهَيْلَالَ وَلَمْ يُهَلِّ أَنْتَ حَتَّى كَانَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ أَمَّا الْأَرْكَانُ فَإِنِّي لَمْ أَر رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمَسُّ إِلَّا الْيَمَانِيِّينَ وَأَمَّا النَّعَالُ السَّبْيِيَّةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَلْبَسُ النَّعَالَ الَّتِي لَيْسَ فِيهَا شَعْرٌ وَيَتَوَضَّأُ فِيهَا فَأَنَا أَحِبُّ أَنْ أَلْبَسَهَا وَأَمَّا الصُّفْرَةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْبُغُ بِهَا فَأَنَا أَحِبُّ أَنْ أَصْبُغَ بِهَا وَأَمَّا الْهَيْلَالَ فَإِنِّي لَمْ أَر رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُهَلِّ حَتَّى تَنْبَعِثَ بِهِ رَاحِلَتُهُ

167 - Ғубайд ибн Журайж Абдулла ибн Омарға (р.а.) қарап: «Ей, Әбу Абдурахман, сенен төрт түрлі нәрсені көрдім, бұларды сенің серіктеріңнің бірінен де көрмегенмін»,- деді. Сонда Әбу Абдурахман: «Ей, ибн Журайж, олар не нәрселер?»,- деп сұрады. Ғубайд ибн Журайж: «Біріншіден, сен Қағбаның тек қана Иемен жақтағы бұрышын ғана сипайсың. Екіншіден, сенің тақыр теріден істелген аяқ киім киесің. Үшіншіден, сен сары түсті бояуды қолданасың (шашын бояған). Төртіншіден, Меккеде тұрған кезінде Зу-л-хиджа айы кірген күні адамдар тәлбия (ләббайка аллаһумма ләббайка) деп айтқанда, сен айтпай Зу-л-хиджаның сегізінші күні айттың »,- деді. Сонда Абдулла (р.а.) былай деп жауап берді: «Қағбаның мәселесіне келсек, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) иемендік деп аталған сол екі бұрыштан басқасын сипағанын көрмедім. Аяқ киімнің мәселесіне келсек, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түгі жоқ тақыр теріден істелген аяқ киімді кигенін көргенмін, сонда оны шешіп, аяқтарын жуған болатын. Мен де осындай аяқ киімді кигенді ұнатамын. Ал, енді сары түсті бояуға келетін болсақ, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сары түсті бояуды қолданғанын (шашын бояғанын) көргенмін. Мен де сары түсті бояуды қолданғанды жақсы көремін. Енді, тәлбия мәселесіне келсек, (ихрам кию), Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйесіне мініп, Минаның жолына шығып алмағанынша (8-ші күні) тәлбия айтқанын (ихрам кигенін) көрмедім»,- деді.

31-бап. Дәрет және ғұсыл алуды оң жағынан бастау туралы

168 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةٍ قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهْنٌ فِي غَسَلِ ابْنَتِهِ ابْدَانَ بِمِيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا

168 - Үмму Атиййа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Үмму Атиййа мен оның қасындағы әйелдерге қызы Зейнептің мәйітін жууды «Оң жағынан және дәрет алғанда жуылатын жерлерден бастандар!»,- деді.

169 - حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ اللَّيْمُنُ فِي تَنَعُّلِهِ وَتَرَجُّلِهِ وَطُهُورِهِ وَفِي شَأْنِهِ كُلِّهِ

169 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Аяқ киімді киюді, шашы мен сақалын тарауды , дәрет алуды және де басқа барлық нәрселерді оң жағынан бастағанды жақсы көретін»,- деді.

32-бап. Намаз уақыты жақындағанда дәрет алуға су сұрау туралы

بَابُ التَّمَسُّسِ الْمَاءَ فَلَمْ يُوجَدْ فَنَزَلَ التَّيْمُمُ
بَابُ التَّمَسُّسِ الْمَاءَ فَلَمْ يُوجَدْ فَنَزَلَ التَّيْمُمُ

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Сапар кезінде таң намазын оқитын уақыт болғанда су іздеді, бірақ табылмады. Содан кейін таяммум қылуға аят нәзіл болды»,- деді.

170 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَانَتْ صَلَاةُ الْعَصْرِ فَالتَّمَسَّسَ النَّاسُ الْوَضُوءَ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوَضُوءٍ فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ذَلِكَ الْإِنَاءِ يَدَهُ وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَتَوَضَّؤُوا مِنْهُ قَالَ فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبُعُ مِنْ تَحْتِ أَصَابِعِهِ حَتَّى تَوَضَّؤُوا مِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ

170 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аспр намазының уақыты жақындағанда адамдардан дәрет алу үшін су сұрады. Адамдар суды іздеді, бірақ таппады. Біршама уақыттан кейін Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бір ыдыспен су тауып әкелінді. Суды әкелгеннен соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сол ыдысқа қолын салып тұрды да, адамдарға дәрет алуды бұйырды. Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) саусақтарының арасынан су сарылдап ағып жатқанын көрдім, сол сумен ең ақырғы адамға дейін дәрет алды»,- деді.

33-бап. Адамның шашы жуылған судың үкімі (халал не харам) туралы

بَابُ الْمَاءِ الَّذِي يُغَسَّلُ بِهِ شَعْرُ الْإِنْسَانِ وَكَانَ عَطَاءً لَمْ يَرَى بِهِ بَأْسًا أَنْ يُتَّخَذَ مِنْهَا الْخُبُوطُ وَالْحِبَالُ وَسُورُ الْكِلَابِ وَمَمَرَّهَا فِي الْمَسْجِدِ وَقَالَ الزُّهْرِيُّ إِذَا وَلَغَ فِي إِنَاءٍ لَيْسَ لَهُ وَضُوءٌ غَيْرُهُ يَتَوَضَّأُ بِهِ وَقَالَ سُفْيَانُ هَذَا الْفِقْهُ بِعَيْنِهِ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا وَهَذَا مَاءٌ وَفِي النَّفْسِ مِنْهُ شَيْءٌ يَتَوَضَّأُ بِهِ وَيَتَيَمَّمُ

Ғата ибн Әбу Рабах (р.а.) риуаят етті: «Шаштан арқан немесе жіп есіп істесе, оның зияны жоқ»,- деді.

Иттен қалған сарқындының (ит иіскеген нәрсе) үкімі және иттің мешіттен өтуінің үкімі: Аз-Зухрий (р.а.) айтты: «Егерде ыдыстағы суды ит иіскеген болса, дәрет алуға одан басқа су болмаса, ол сумен дәрет алса болады», - деді. Суфян ас-Саврий (р.а.) болса: «Мына бұл үкім Құран кәрімнен алынған болып, Алла тағала: «Су табылмаса, таяммум қылыңдар" , бұл су және иттің демінде зиянды нәрселер бар,- деп айтқан», - деді.

171 - حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ ابْنِ سَيْرِينَ قَالَ قُلْتُ لِعَبِيدَةَ عِنْدَنَا مِنْ شَعْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَبْنَا مِنْ قَبْلِ أَنْسٍ أَوْ مِنْ قَبْلِ أَهْلِ أَنْسٍ فَقَالَ لَأَنْ تَكُونَ عِنْدِي شَعْرَةٌ مِنْهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا

171 - Ибн Ғасим (р.а.) риуаят етті: «Ғубайдаға айттым: «Бізде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) шаштары бар. Оны Әнас немесе ол кісінің үйіндегілері арқылы алу бақытына ие болдық. Менімен бірге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бір тал шашының барлығы дүние және ондағы барлық нәрселерден де артық», - деді.

172 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ قَالَ أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبَّادٌ عَنْ ابْنِ عَوْنٍ عَنْ ابْنِ سَيْرِينَ عَنْ أَنْسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا حَلَقَ رَأْسَهُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَوَّلَ مَنْ أَخَذَ مِنْ شَعْرِهِ

172 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хажжат ул-Уадағта шашын алдырып жатқанында бірінші болып шашынан алған кісі Әбу Талха (р.а.) болатын», - деді.

34-бап. Ыдысты ит жаласа, жеті рет жуу керектігі туралы

173 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا شَرَبَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعًا

173 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде біреулеріңнің ыдыстарыңнан ит ішсе, оны жеті рет жусын!», - деді.

174 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ سَمِعْتُ أَبِي عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَجُلًا رَأَى كَلْبًا يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ الْعَطَشِ فَأَخَذَ الرَّجُلُ حُفَّهُ فَجَعَلَ يَعْرِفُ لَهُ بِهِ حَتَّى أَرَوَاهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ

174 - Әбу Хурайраға (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтып берген екен: «Бәний Исраил қауымынан болған бір кісі иттің (шөлдегеннен) топырақ жалап жатқанын көріп, оған мәсімімен су алып ішкізді. Алла тағала ол пендені құрметтеп, жәннатқа кіргізеді», - деді.

وَقَالَ أَحْمَدُ بْنُ شَيْبٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ حَدَّثَنِي حَمْرَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَتْ الْكِلَابُ تَبُولُ وَتُقْبَلُ وَتُدْبِرُ فِي الْمَسْجِدِ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَكُونُوا يَرُشُونَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ

Абдулла ибн Омардың ұлы Хамза (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында иттер мешітке кіріп-шығып жүре беретін⁶². Бірақ ешбір жерді сумен жумайтын», - деді.

175 - حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ ابْنِ أَبِي السَّفَرِ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِذَا أُرْسِلَتْ كَلْبُكَ الْمُعْلَمَ فَفَتَّلَ فُكْلًا وَإِذَا أَكَلَ فَلَا تَأْكُلْ فَإِنَّمَا أُمْسِكُهُ عَلَى نَفْسِهِ فُلْتُ أُرْسِلُ كَلْبِي فَأَجِدُ مَعَهُ كَلْبًا آخَرَ قَالَ فَلَا تَأْكُلْ فَإِنَّمَا سَمَّيْتَ عَلَى كَلْبِكَ وَلَمْ تُسَمِّ عَلَى كَلْبِ آخَرَ

175 - Ғадий ибн Хатим (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) итпен аң аулау туралы сұрадым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде иттіңді аң аулауға алып барсаң, ол олжаны өлтіріп ұстап берсе, жей бер, ал егерде иттің өз бетінше ұстап жеп жатқан болса, онда оны жеме, өйткені ол өзі үшін аулап ұстаған», - деді. Сол кезде мен: «Үйреткен итімді аңға жіберсем, ұсталған аңның қасынан өз итімнен басқа итті бірге көрсем ше?», - деп сұрадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол олжаны жеме, өйткені сен өз иттіңді аңға саларда (Бисмилләһи, Аллаһу Акбар) деп айтқаның, бірақ ана бір бөтен итке айтпағаның», - деді.

35-бап. Үлкен және кіші дәреттен басқасы таһаратты бұзбайды, деп есептеушілер туралы

⁶² Ол кезде мешіттің есік-терезесі жоқ ашық-шашық күйде болған.

قَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ وَقَالَ عَطَاءٌ فِيمَنْ يَخْرُجُ مِنْ دُبُرِهِ
الدُّوْدُ أَوْ مِنْ ذَكَرِهِ نَحْوُ الْقَمَلَةِ يُعِيدُ الْوُضُوءَ

Алла тағала аят кәрімінде: «...түзге отырып келсе⁶³», - дәрет алу уәжіп болады деген. Ғата ибн Әбу Рабах (р.а.): «Арқасынан құрт немесе маңдайынан бүргеге ұқсас нәрсе шыққан кісілер қайтадан дәрет алады», - деді.

وَقَالَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ إِذَا ضَحِكَ فِي الصَّلَاةِ أَعَادَ الصَّلَاةَ وَلَمْ يُعِدْ الْوُضُوءَ
وَقَالَ الْحَسَنُ إِنْ أَخَذَ مِنْ شَعْرِهِ وَأَظْفَارِهِ أَوْ خَلَعَ خُفَّيْهِ فَلَا وَضُوءَ عَلَيْهِ

Жәбир ибн Абдулла (р.а.) айтты: «Кімде-кім намазда күлсе, дәретін жаңаламай-ақ намазын қайтадан оқиды», - деді. Хасан Басрий (р.а.) айтты: «Егерде кісі шаш алдырса немесе тырнағын алса не мәсісін шешсе, қайтадан толық дәрет алу керек емес (аяғының өзін ғана жуып алса) болады», - деді.

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَمْ يَكُنْ يَتَوَضَّأُ إِذَا مِمَّنْ حَدَّثَ وَيَذْكُرُ عَنْ جَابِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي غَزْوَةِ دَاتِ الرِّقَاعِ فَرُمِيَ رَجُلٌ بِسَهْمٍ فَنَزَفَهُ الدَّمُ فَرَكَعَ وَسَجَدَ
وَمَضَى فِي صَلَاتِهِ

Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Дәрет жел шықпаса бұзылмайды», - деді. Жәбир (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір соғысқа қатынасты. Бір кісіге садақтың оғы тиді. Ол кісі қанының ағып тұрғанына қарамастан рүкүф, сәжде қылып намаз оқи берді», - деді.

وَقَالَ الْحَسَنُ مَا زَالَ الْمُسْلِمُونَ يُصَلُّونَ فِي جِرَاحَاتِهِمْ وَقَالَ طَاوُسٌ وَمُحَمَّدُ بْنُ
عَلِيٍّ وَعَطَاءٌ وَأَهْلُ الْحِجَازِ لَيْسَ فِي الدَّمِ وَضُوءٌ وَعَصَرَ ابْنُ عُمَرَ بَثْرَةً فَخَرَجَ
مِنْهَا الدَّمُ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَبَزَقَ ابْنُ أَبِي أَوْفَى دَمًا فَمَضَى فِي صَلَاتِهِ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ
وَالْحَسَنُ فِيمَنْ يَحْتَجِمُ لَيْسَ عَلَيْهِ إِلَّا غَسْلُ مَحَاجِمِهِ

Хасан Басрий (р.а.) айтты: «Мұсылмандар жарақаттарымен де намаз оқи беретін», - деді. Товус; Мұхаммед ибн Әли, Ғата ибн Әбу Рабах және Хижаз, Мекке мен Мәдина аһли: «Қан ақса, дәрет бұзылмайды (Ханафий мәзһабында бұзылады)», - деді.

Ибн Омар (р.а.) бетіндегі безеуді сығып еді, одан қан шықты, бірақ ол қайтадан дәрет алмады. Ибн Убай (р.а.) қан түкірді, бірақ намазын ары

⁶³ 5. «әл-Мәйида», 6 аят.

карай жалғастыра берді. Ибн Омар мен Хасан Басрий: «Қан алдырған адам дәрет жаңаламайды, тек қана қан алдырған жерін ғана жуады», - деді.

176 - حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ حَدَّثَنَا سَعِيدُ الْمَقْبُرِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَزَالُ الْعَبْدُ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ مَا لَمْ يُحَدِّثْ فَقَالَ رَجُلٌ أُعْجِمِي مَا الْحَدِيثُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ الصَّوْتُ يَعْنِي الضَّرْطَةَ

176 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мешітте намазды күтіп отырған кісі хадас қылмаған болса, намазда тұрғанға есептеледі», - деді. Сонда бір ажами (арап емес) кісі: «Хадас деген не?», - деп сұрады. Әбу Хурайра (р.а.): «Арттан желдің шығуы», - деді.

177 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَنْصَرَفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا

177 - Ибад ибн Тамимнің көкесінен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бір кісі шыққан желдің дауысын естіп, исін сезбегенше намазын бұзбасын!», - деді.

178 - حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ مُنْذِرِ أَبِي يَعْلَى الثَّوْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَفَّيَّةِ قَالَ قَالَ عَلِيٌّ كُنْتُ رَجُلًا مَدَّاءً فَاسْتَحْيَيْتُ أَنْ أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرْتُ الْمُقَدَّادَ بْنَ الْأَسْوَدِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ فِيهِ الْوُضُوءُ

178 - Мұхаммед ибн Ханафия (р.а.) имам Әлиден риуаят етті: «Хазреті Әли (р.а.) шаһуаты көп адам едім. Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) сұрауға ұялдым. Микдотға: «Сен сұра!»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәзи келгенде, дәрет алу ләзім болады», - деп жауап берді.

179 - حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عُمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قُلْتُ أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ قَلَمٌ يُمْنٌ قَالَ عُمَانُ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ وَيَغْسِلُ ذَكَرَهُ قَالَ

عُثْمَانُ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ عَلِيًّا وَالزُّبَيْرَ وَطَلْحَةَ وَأَبِيَّ بَنَ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَأَمَرُوهُ بِذَلِكَ

179 - Зайд ибн Халид (р.а.) Хазреті Османнан (р.а.): «Егерде адам әйелімен жақындық қылса, бірақ мәни шықпаған болса, не істейді?», - деп сұрады. Сонда Хазреті Осман (р.а.): «Намазға дәрет алғандай қылып дәрет алып, әурет жерін жуады. Мен бұны Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естігенмін. Әли, Зубайр, Талха және Әли ибн Кағбтан сұрағанымда да солай дескен», - деп айтты.

180 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا النَّضْرُ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ ذُكْوَانَ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُرْسِلَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَجَاءَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَلْنَا أَعْجَلْنَاكَ فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَعْجَلْتَ أَوْ فُحِطَتْ فَعَلَيْكَ الْوُضُوءُ تَابِعَهُ وَهَبٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَلَمْ يَقُلْ غُنْدَرٌ وَيَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ الْوُضُوءُ

180 - Әбу Саъид Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ансарилердің біріне адам жіберді. Ол Ансарийдың шашынан суы тамып келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Біз сен асықтырып қойыппыз (жақындық қылып үлгермедің)?!», - деді. Сонда Ансарий: «Солай, Я Расулулла», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде сені асықтырса (аяғына дейін жетпесең) немесе мәнің шықпаса, дәрет алсаң жеткілікті болады», - деді.

36-бап. Дәрет алып жатқанда су құйып тұру туралы

181 - حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا أَقَاضَ مِنْ عَرَفَةَ عَدَلَ إِلَى الشَّعْبِ فَقَضَى حَاجَتَهُ قَالَ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ فَجَعَلْتُ أُصْبُ عَلَيْهِ وَيَتَوَضَّأُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْصَلِي فَقَالَ الْمُصَلِّي أَمَامَكَ

181 - Усама ибн Зәйд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Арафаттан қайтып бара жатып Шаъб деген жерге келгенде дәрет сындырды, мен Пайғамбарымызға су құйып беріп тұрдым. Ол кісі дәрет алды. Мен: «Намаз оқисыз ба, Я Расулулла?», - дедім. Ол кісі (с.ғ.с.): «Намаз әлі алдыңда (әлі уақыт бар)», - деді.

182- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعْدُ بْنُ إِبرَاهِيمَ أَنَّ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عُرْوَةَ بْنَ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ يُحَدِّثُ عَنِ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ وَأَنَّهُ ذَهَبَ لِحَاجَةٍ لَهُ وَأَنَّ مُغِيرَةَ جَعَلَ يَصُبُّ الْمَاءَ عَلَيْهِ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ فَعَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَيْنِ

182 - Ғуруа ибн ал-Муғира ибн Шуғбадан (р.а.): «Муғира ибн Шуғба Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге сапарға шығатын. Бір күні сапарда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет сындырғаннан кейін су құйып беріп тұрды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет алып, бетін, қолын жуды. Басы мен мәсісіне мәсих тартты», - деді.

37-бап. Дәретсіз Құран оқу және де одан басқа нәрселердің дұрыстығы туралы

بَاب قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ بَعْدَ الْحَدَثِ وَغَيْرِهِ وَقَالَ مَنْصُورٌ عَنْ إِبرَاهِيمَ لَمَّا بَأَسَ بِالْقِرَاءَةِ فِي الْحَمَّامِ وَبِكَتَابِ الرِّسَالَةِ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ وَقَالَ حَمَّادٌ عَنْ إِبرَاهِيمَ إِنْ كَانَ عَلَيْهِمْ إِزَارٌ فَسَلِّمْ وَإِلَّا فَلَا تُسَلِّمْ

Ибраһим ан-Нақаштан (р.а.) риуаят болды: «Моншада Құран оқудың және дәретсіз хат жазудың зияны жоқ. Моншадағылардың оранған орамалы бар болса, сәлем бер, болмаса сәлем берме!», - деді.

183- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ مَخْرَمَةَ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ بَاتَ لَيْلَةً عِنْدَ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ خَالَتُهُ فَاضْطَجَعْتُ فِي عَرْضِ الْوَسَادَةِ وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلُهُ فِي طُولِهَا فَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ اللَّيْلُ أَوْ قَبْلَهُ بِقَلِيلٍ أَوْ بَعْدَهُ بِقَلِيلٍ اسْتَيْقِظَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَلَسَ يَمْسُحُ النَّوْمَ عَنْ وَجْهِهِ بِيَدِهِ ثُمَّ قَرَأَ الْعَشْرَ الْآيَاتِ الْخَوَاتِمَ مِنْ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ ثُمَّ قَامَ إِلَى شَنْ مَعْلَقَةٍ فَتَوَضَّأَ مِنْهَا فَأَحْسَنَ وَضُوءَهُ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَفَمْتُ فَصَنَعْتُ مِثْلَ مَا صَنَعَ ثُمَّ ذَهَبْتُ فَفَمْتُ إِلَى

جَبَّهِ فَوَضَعَ يَدَهُ الِئْمَنَى عَلَى رَأْسِي وَأَخَذَ بِأُذُنِي الِئْمَنَى يَقُولُهَا فَصَلَّى رَكَعَيْنِ ثُمَّ رَكَعَيْنِ ثُمَّ رَكَعَيْنِ ثُمَّ رَكَعَيْنِ ثُمَّ رَكَعَيْنِ ثُمَّ رَكَعَيْنِ ثُمَّ أَوْتَرَ ثُمَّ اضْطَجَعَ حَتَّى أَنَاهُ الْمَوْدُنُ فَقَامَ فَصَلَّى رَكَعَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الصُّبْحَ

183 - Абдулла ибн Аббастан (р.а.): «Бір түні Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі-әпкем Мәймунанікінде қонып қалдым. Мен басымды жастықтың көлденең жағына, ал Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әйелімен жастықтың ұзын жағына бастарын қойып жатты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түннің жарымына дейін ұйықтады, кейін оянып отырды. Ұйқысын қашырмақ үшін бетін уқалады, кейін әли-Имран сүресінің соңғы он аятын оқыды. Кейін орнынан тұрып, ілулі тұрған торсықты алып, жақсылап тұрып дәрет алды. Содан соң намаз оқуға тұрды. Мен де орнымнан тұрып, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) істегендерін істеп, ол кісінің сол жағына келіп намазға тұрдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оң қолын басыма қойып, оң құлағымнан тартты (оң жағыма тұр деген мағынада) . Содан соң екі рәкат, содан соң екі рәкат, содан соң екі рәкат, содан соң екі рәкат, содан соң екі рәкат намаз, кейін үтір намазын оқыды. Одан кейін азаншы келгенше жамбастап жатты. Кейін тұрып жеңіл ғана екі рәкат намаз оқыды. Содан соң шығып таң намазын оқыды», - деді.

38-бап. Көзі қатты талып қарауытып кеткенде ғана бастан су құю туралы

184- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ امْرَأَتِهِ فَاطِمَةَ عَنْ جَدَّتِهَا أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهَا قَالَتْ أَتَيْتُ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ يُصَلُّونَ وَإِذَا هِيَ قَائِمَةٌ تُصَلِّي فَفُلْتُ مَا لِلنَّاسِ فَأَشَارَتْ بِيَدِهَا نَحْوَ السَّمَاءِ وَقَالَتْ سُبْحَانَ اللَّهِ فُلْتُ آيَةً فَأَشَارَتْ أَيَّ نَعَمَ فَفُتُّ حَتَّى تَجَلَّانِي الْعَشِيُّ وَجَعَلْتُ أَصْبُ فَوْقَ رَأْسِي مَاءً فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَمِدَ اللَّهَ وَأَنْتَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ كُنْتُ لَمْ أَرَهُ إِلَّا قَدْ رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي هَذَا حَتَّى الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنْكُمْ تُفْتَنُونَ فِي الْقُبُورِ مِثْلَ أَوْ قَرِيبَ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَالِ لَا أُدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ يُؤْتَى أَحَدَكُمْ فَيُقَالُ لَهُ مَا عِلْمُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوْ الْمُؤَقِنُ لَا أُدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَأَجَبْنَا وَأَمَّا وَابَّعْنَا فَيُقَالُ لَهُ نَمَّ

صَالِحًا فَقَدْ عَلِمْنَا إِنَّ كُنْتَ لِمُؤْمِنًا وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوْ الْمُرْتَابُ لَا أَدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ
أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ

184 - Асма бинт Әбу Бәкір (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі - Айша сінлімдікіне бардым. Күн тұтылып, адамдар намаз оқып жатыр екен. Сінлім де намаз оқып тұр екен. Мен: «Адамдарға не болды?», - деп сұрасам. Айша (р.а.) қолымен аспанға ишара белгі қылып, «Субханалла», - деді. Мен: «Бұл қиямет белгісі ме?», - деп сұрадым. Ол: «Иә», - деп басын изеді. Мен де көзім қарауытып кеткенше намаз оқыдым. Содан соң (есімді жинау үшін) басыма су құя бастадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хамды, сана айтып болып: «Біреу болса да көрмеген нәрсем қалмады. Мына осы тік тұрған жерімде барша нәрсені, тіптен жәннат пен тозақты да көрдім. Маған: «Сендер қабірлерінде Дәжжалдың бүлігіндей немесе соған ұқсас бір сынақтан өтесіңдер», - деген уәхи келді. Сынақ уақытында: «Бұл кісіні танысың ба?», - деп сұрайды. («Асма: «Бұл мұһминді» немесе «бұл мукинді», - деді ма анық білмеймін деді). Сұраққа алынып жатқан адам шын иманды болса: «Бұл Мұхаммед (с.ғ.с.) бізге Алла тағаланың тура жолын алып келген, мұғжизалар көрсеткен, біз қабыл қылғанбыз», - деп және үш мәрте «Бұл Мұхаммед (с.ғ.с.)», - деп қайталайды. «Қылған жақсылықтарыңның рахатын көріп ұйықтай бер, біз сенің шын иманды екеніңді білгенбіз», - дейді. Ал, жауап беруші мунафик болса, «Білмеймін, адамдардан не естіген болсам, соны айтамын», - деп айтады», - деді.

39-бап. Бастың бәріне масих тарту туралы

بَاب مَسْحِ الرَّأْسِ كُلِّهِ لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَقَالَ ابْنُ
الْمُسَيَّبِ الْمَرْأَةُ بِمَنْزِلَةِ الرَّجُلِ تَمْسَحُ عَلَى رَأْسِهَا وَسُئِلَ مَالِكٌ أَيْجَزِيٌّ أَنْ يَمْسَحَ
بَعْضَ الرَّأْسِ فَاحْتَجَّ بِحَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ

Алла тағала аят кәрімінде: «**Бастарыңа масих тартыңдар!**⁶⁴», - деген.

Ибн Мусайб айтты: «Әйел адамда ер адам сияқты басының барлық жеріне масих тартады», - деді.

Имам Мәліктен: «Бастың бір бөлігіне масих тартса, кифая болады ма?», - деп сұрасты. Сонда Имам Мәлік (р.а.): «Кифая болмайтындығына Абдулла ибн Зайдтың хадисін дәлел қылып көрсетті».

⁶⁴ 5. «әл-Мәйида», 6 аят.

185- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ وَهُوَ جَدُّ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى أَسْتَطِيعُ أَنْ تُرِينِي كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ نَعَمْ فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَفْرَعُ عَلَى يَدَيْهِ فَعَسَلَ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ مَضَمَضَ وَأَسْتَنْشَرَ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأُدْبَرَ بَدَأَ بِمَقْدَمِ رَأْسِهِ حَتَّى ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاهُ ثُمَّ رَدَّهُمَا إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ

185 - Амр ибн Яхяның атасы риуаят етті: «Бір кісі Абдулла ибн Зайдқа: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай дәрет алғанын көрсетіп бере аласың ба?»,- деді. Абдулла (р.а.): «Әрине, су әкеліңдер»,- деді. Содан соң қолына су құйып, екі рет жуды, кейін үш рет аузы мен мұрнын шайқады, үш рет бетін жуды, екі рет екі қолын шынтағына дейін жуды, кейін басына масих тартты, екі қолының саусақтарын маңдайынан артқа қарай желкесіне дейін жүргізіп, қайтадан кері қарай сипады. Кейін екі аяғын тобығына дейін жуды»,- деді.

40-бап. Аяқты тобыққа дейін жуу туралы

186- حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي حَسَنٍ سَأَلَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَيْدٍ عَنْ وُضُوءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ فَتَوَضَّأَ لَهُمْ وَوُضُوءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَكْفَأَ عَلَى يَدِهِ مِنَ التَّوْرِ فَعَسَلَ يَدَيْهِ ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي التَّوْرِ فَمَضَمَضَ وَأَسْتَنْشَقَ وَأَسْتَنْشَرَ ثَلَاثَ عَرَفَاتٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَعَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَمَسَحَ رَأْسَهُ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأُدْبَرَ مَرَّةً وَاحِدَةً ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ

186 - Амр ибн Яхя (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Зайдтан Амр ибн Әбу Хасан Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай дәрет алғаны туралы сұрады. Абдулла (р.а.): «Ыдыспен су әкеліңдер»,- деді. Содан соң ыдыстан қолына су құйып, үш рет жуды, кейін ыдыстың ішіне қолын салып, су алып үш рет аузы мен мұрнын шайқады, үш рет бетін жуды, екі рет екі қолын шынтағына дейін жуды, кейін су алып басына масих тартты, екі қолының саусақтарын маңдайынан желкесіне, желкесінен маңдайына қарай жүргізді, содан соң екі аяғын тобығына дейін жуды»,- деді.

41-бап. Адамдардың дәрет алған суын қолдануға болатындығы туралы

بَابِ اسْتِعْمَالِ فَضْلِ وَضُوءِ النَّاسِ وَأَمْرَ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَهْلَهُ أَنْ
يَتَوَضَّؤُوا بِفَضْلِ سِوَاكَهِ

Жарир ибн Абдулла (р.а.) мисуакпен (тіс тазалағыш) тісін тазалағаннан кейін қалған суды отбасындағыларға (тәбәрік қылып бергеннен кейін): «Дәрет алуға пайдаланыңдар!»,- деп бұйырды.

187- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكْمُ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جُحَيْفَةَ يَقُولُ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْهَاجِرَةِ فَأَتَيْ بَوْضُوءٍ فَتَوَضَّأَ فَجَعَلَ النَّاسُ يَأْخُذُونَ مِنْ فَضْلِ وَضُوءِهِ فَيَتَمَسَّحُونَ بِهِ فَصَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ رَكَعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ رَكَعَتَيْنِ وَبَيَّنَّ يَدَيْهِ عَنَزَةً

187 - Хаким ибн Утайбаға Әбу Жухайфа (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) біздің алдымызға күн қатты қызған шақта шықты, дәрет алуға су әкелінді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет алды. Адамдар Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) дәрет алған суынан артылған суды тәбәрік қылып алып, денелеріне жаға бастады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) найзаны (үшкір аса таяқ) қыбла жағына шаншытып қойып, екі рәкат (қаср, яғни қысқа қылып) бесін намазын және екі рәкат (бұны да қысқартып) Аср намазын оқыды», - деп айтты.

وَقَالَ أَبُو مُوسَى دَعَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوَدَّحٍ فِيهِ مَاءٌ فَعَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجَّهَهُ فِيهِ وَمَجَّ فِيهِ ثُمَّ قَالَ لَهُمَا اشْرَبَا مِنْهُ وَأَفْرَا عَلَى وَجُوهُكُمَا وَتَحُورَكُمَا

Әбу Мұса Ашғарий (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ыдыспен су алып келуді бұйырды. Содан соң қолын осы сумен жуды және аузына бір ұрттам су алып, ыдыстағы суға бүркіді (тәбәрак етіп берді), кейін Біләл мен Әбу Мұсаға: «Сол судан ішіндер және онымен бет-жүздеріңді, көкіректеріңді жуыңдар!»,- деді.

188- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شَيْهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مَحْمُودُ بْنُ الرَّبِيعِ قَالَ وَهُوَ الَّذِي مَجَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي وَجْهِهِ وَهُوَ غُلَامٌ مِنْ بَنِيهِمْ وَقَالَ عُرْوَةُ عَنْ

المِسْوَرِ وَغَيْرِهِ يُصَدَّقُ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا صَاحِبَهُ وَإِذَا تَوَضَّأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَادُوا يَقْتَتِلُونَ عَلَى وَضُوئِهِ

188 - Махмуд ибн әр-Рабиғ (Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жас кезінде бетіне су бүркіген бала) риуаят етті, оның сөзін Мисуар және Маруан ибн Хакам да растаған: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет алса, адамдар ол кісінің денесінен шашыраған суды алу үшін бір-бірлерімен таласып кететін»,- деді.

42-бап.

189- بَابُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْجَعْدِ قَالَ سَمِعْتُ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ يَقُولُ دَهَبَتْ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ ابْنَ أُخْتِي وَجِعُ فَمَسَحَ رَأْسِي وَدَعَا لِي بِالْبَرَكَةِ ثُمَّ تَوَضَّأَ فَشَرِبْتُ مِنْ وَضُوئِهِ ثُمَّ فُتُّ خَلْفَ ظَهْرِهِ فَنَظَرْتُ إِلَى خَاتِمِ النُّبُوَّةِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ مِثْلَ زُرِّ الْحَجَلَةِ

189 - Сайб ибн Язид (р.а.) риуаят етті: «Апайым мені Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына алып барып: «Я Расулулла, сіңлімнің ұлының аяғы ауырып қалды»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) басымды сипады да, маған «береке тапқыр»,- деп дұға етті. Кейін дәрет алды. Мен ол кісінің дәрет алғанынан артылып қалған суынан іштім. Одан кейін арт жағына барып тұрдым. Сол кезде оның екі жауырынының арасындағы (кекіліктің жұмыртқасына) ұқсас Пайғамбарлық мөрін көрдім»,- деді.

43-бап. Бір уыс сумен ауыз бен мұрынды шаю туралы

190 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّهُ أَفْرَعُ مِنَ الْإِنَاءِ عَلَى يَدَيْهِ فَعَسَلَهُمَا ثُمَّ عَسَلَ أَوْ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ مِنْ كَفَّةٍ وَاحِدَةٍ فَفَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثًا فَعَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ مَا أَقْبَلَ وَمَا أَدْبَرَ وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثُمَّ قَالَ هَكَذَا وَضُوءُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

190 - Ғамр ибн Яхяның атасы (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Зәйд ыдыстан қолына су құйып, қолын жуды, кейін бір уыс сумен аузы мен мұрнын шайды, бұларды үш реттен істеді. Содан соң бетін және екі қолын шынтағына дейін екі реттен жуды. Басына масих тартты. Аяқтарын

тобығымен қоса жуды, кейін: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) осылай дәрет алатын», - деді.

44-бап. Басқа бір рет масих тарту туралы

191 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ شَهِدْتُ عَمْرَو بْنَ أَبِي حَسَنٍ سَأَلَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَيْدٍ عَنْ وُضْوءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ فَتَوَضَّأَ لَهُمْ فَكَفَّأَ عَلَى يَدَيْهِ فَعَسَلَهُمَا ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْتَرَّ ثَلَاثًا بِثَلَاثِ غَرَاقَاتٍ مِنْ مَاءٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَعَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَعَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَسَحَ بِرَأْسِهِ فَأَقْبَلَ بِيَدَيْهِ وَأَدْبَرَ بِهِمَا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَعَسَلَ رِجْلَيْهِ وَحَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ مَسَحَ رَأْسَهُ مَرَّةً

191 - Ғамр ибн Хасан (р.а.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай дәрет алатыны туралы Абдулла ибн Зәйдтан сұрадым. Сонда ол: «Ыдыспенен су әкел!», - деді. Содан кейін дәрет ала бастады. Ыдысты қисайтып, қолына су құйып үш рет қолын жуды. Кейін қолын ыдыстың ішіне салып, су алып мұрнын шайқады. (үш уыс сумен), содан соң тағы да су алып, үш рет бетін жуды. Кейін су алып, екі қолын шынтағымен қосып екі рет жуып, басына масих тартты (маңдайынан желкесіне, желкесінен маңдайына қарай қолымен сипады). Кейін ыдысқа қолын салып су алып, екі аяғын жуды», - деді. Ал Ухайб болса: «Сонда басына бір рет қана масих тартты», - деп айтқан.

45-бап. Ер адамның өз әйелімен бір ыдыстан дәрет алуының дұрыстығы және әйел кісінің үйінен алынған судың үкімі туралы

بَابُ وُضْوءِ الرَّجُلِ مَعَ امْرَأَتِهِ وَفَضْلُ وُضْوءِ الْمَرْأَةِ وَتَوَضُّأَ عُمَرُ بِالْحَمِيمِ
وَمِنْ بَيْتِ نَصْرَانِيَّةٍ

Омар ибн әл-Хаттаб (р.а.) ысытылған (жылытқан) және насараний әйелдің үйінен алынған сумен дәрет алды.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ كَانَ الرَّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَتَوَضَّئُونَ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمِيعًا

Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында әйелдер мен еркектер (кезек-кезек) бір ыдыстан дәрет ала беретін»⁶⁵, - деді.

46-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) дәрет алғанынан қалған суды есінен танып ауырған адамның үстіне құйғаны туралы

193- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُكَدَّرِ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرًا يَقُولُ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُوذُنِي وَأَنَا مَرِيضٌ لَا أَعْقُلُ فَتَوَضَّأَ وَصَبَّ عَلَيَّ مِنْ وَضُوئِهِ فَعَقَلْتُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَنْ الْمِيرَاثُ إِنَّمَا يَرِثُنِي كَلَالَةٌ فَنَزَلَتْ آيَةُ الْفَرَائِضِ

193 - Мұхаммед ибн әл-Мункадирға Жәбир былай деп айтқан екен: «Мен есімнен таып, қатты ауру болып жатқанымда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) менің қал-жағдайымды сұрап көргелі келіпті. Сонда дәрет алды және одан артылған суды менің үстімнен құйды. Мен өзіме-өзім келдім да: «Я Расулулла, менің алыс туысқандарымнан басқа ешкімім жоқ, артымдағы мұраны кімге қалдырамын?»,- деп сұрадым. Сол кезде мирасқорлық аяты нәзіл болды», - деді.

47-бап. Тас немесе ағаштан істелген ыдыстардағы сумен дәрет және ғұсыл алу туралы

194- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ بَكْرِ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ قَالَ حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَقَامَ مَنْ كَانَ قَرِيبَ الدَّارِ إِلَى أَهْلِهِ وَبَقِيَ قَوْمٌ فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِخْضَبٍ مِنْ حِجَارَةٍ فِيهِ مَاءٌ فَصَغَّرَ الْمِخْضَبَ أَنْ يَبْسُطَ فِيهِ كَفَّهُ فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ فَلَمَّا كَمْ كُنْتُمْ قَالَ ثَمَانِينَ وَزِيَادَةً

194 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Аср намазының уақыты болды. Үйлері жақындары дәрет алып келгелі тұрды. Қалған адамдар Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қасында қалды. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бір тас ыдыспен су әкелінді. Ол ыдыстың кішкенеелігі соншалық, оған тіптен қолының

⁶⁵ Ол кезде әлі хижаб аяты нәзіл болмаған уақыт.

саусақтары да симайтын. Бірақ отырған көпшіліктің бәрі сол ыдыстан дәрет алды»,- деді. Абдулла ибн Мунир (р.а.): «Неше адам едіңдер?»,- деп Әнастан сұрағанымызда, ол сексен кісіден артық деп айтқан болатын»,- деді.

195- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَعَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجَّهَهُ فِيهِ وَمَجَّ فِيهِ

195 - Әбу Мұса (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) су келтіруді бұйырды. Содан соң қолдары мен бетін жуып, аузын шайқады»,- деді.

196- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ أَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْرَجَنَا لَهُ مَاءً فِي ثَوْرٍ مِنْ صُفْرِ فَنَوَضَّا فَعَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ فَأَقْبَلَ بِهِ وَأَدْبَرَ وَعَسَلَ رِجْلَيْهِ

196 - Абдулла ибн Зәйд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) біздікіне келді. Ыдыспен су алып шықтық. Ол кісі дәрет алды. Бетін үш рет, ал қолдарын екі рет жуды. Саусақтарын маңдайынан желкесіне, желкесінен маңдайына қарай бір рет жүргізіп масих тартты. Содан соң аяқтарын жуды»,- деді.

197- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثَيْبَةَ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاسْتَدَّ بِهِ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ فِي أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَ لَهُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ تَخَطُّ رِجْلَاهُ فِي الْأَرْضِ بَيْنَ عَبَّاسٍ وَرَجُلٍ آخَرَ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ فَأَخْبَرْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ أَتُدْرِي مَنْ الرَّجُلُ الْآخَرُ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

197 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқасы мендеген кезде тәуір болғанынша менің үйімде болатындығын айтып, басқа әйелдерінен рұқсат сұрады. Әйелдері бір ауыздан келісімдерін берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Ибн Аббас пен және бір адамның көмегімен аяқтарын әрең басып, менің үйіме келді»,- деді.

Губайдулла (р.а.) айтты: «Бұл туралы Абдулла ибн Аббасқа айтып едім, ол: «Сондағы екі кісінің бірінің кім екенін білесің бе?»,- деді. Мен: «Жоқ, білмеймін»,- дедім. Сонда Абдулла ибн Аббас (р.а.): «Ол Әли (р.а.) болатын»,- деді.

وَكَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَعْدَمَا دَخَلَ بَيْتَهُ وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ هَرَيْفُوا عَلَيَّ مِنْ سَبْعِ قَرَبٍ لَمْ تُحَلَّلْ أَوْ كَيْتُهُنَّ لِعَلِّيْ أَعْهَدُ إِلَى النَّاسِ وَأَجْلِسَ فِي مِخْضَبٍ لِحَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ طُفِقْنَا نَصُبُ عَلَيْهِ تِلْكَ حَتَّى طُفِقَ يُشِيرُ إِلَيْنَا أَنْ قَدْ فَعَلْتُنَّ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى النَّاسِ

Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) менің үйіме кіргенінен кейін науқасы одан сайын меңдеді. Сонда: «Менің үстімнен аузы буылған жеті торсық су құйындар, өйткені мен адамдардың алдына шығып өсиет айтамын!»,- деді. Әйелдері Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) Хафсаның мыс шылапшынына отырғызып, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) үстіне өзі «болды, жетеді» деп белгі бергенінше су құя бердік. Содан соң ол адамдардың алдына шықты.

48-бап. Қазандағы судан дәрет алу туралы

198 - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ عَمِّي يُكْثِرُ مِنَ الْوُضُوءِ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَخْبَرْنِيَا كَيْفَ رَأَيْتَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ فَدَعَا بِنُورٍ مِنْ مَاءٍ فَكَفَأَ عَلَى يَدَيْهِ فَعَسَلَهُمَا ثَلَاثَ مِرَارٍ ثُمَّ ادْخَلَ يَدَهُ فِي التَّوْرِ فَمَضَمَضَ وَاسْتَنْتَرَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ غَرْفَةٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ ادْخَلَ يَدَهُ فَاعْتَرَفَ بِهَا فَعَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِهِ مَاءً فَمَسَحَ رَأْسَهُ فَأَدْبَرَ بِهِ وَأَقْبَلَ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ فَقَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ

198 - Ғамр ибн Яхья (р.а.) риуаят етті: «Көкем өте көп дәрет алатын еді. Бір күні Абдулла ибн Зәйдтан (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай дәрет алатынын көргенбісің ?»,- деп сұрады. Сонда Абдулла ибн Зәйд ыдыспенен су әкелуді бұйырды. Ыдыспен су әкелінді. Кейін қолына су құйып үш рет қолын жуды. Кейін үш реттен бір уыс су алып, аузы мен мұрнын шайқады. Содан соң тағы да су алып, үш рет бетін жуды. Кейін, екі қолын шынтағымен қосып екі рет жуып, басына масих тартып, аяғын

жуды. Содан соң: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) осылай дәрет алғанын көргенмін», - деді.

199- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ فَأَتَى بِقَدَحٍ رَحْرَاحٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ فَوَضَعَ أَصَابِعَهُ فِيهِ قَالَ أَنَسٌ فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى الْمَاءِ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ قَالَ أَنَسٌ فَحَزَرْتُ مَنْ تَوَضَّأَ مَا بَيْنَ السَّبْعَيْنِ إِلَى الثَّمَانِينَ

199 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) су әкелуді бұйырды. Бдыспенен азырақ қана су әкелінді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ыдыстың аузын саусақтарымен жапты. Сонда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) саусақтарының арасынан ағып жатқан суға жетпістен сексенге жуық адам дәрет алды», - деді.

49-бап. Бір муд (мөлшері бір литр) сумен дәрет алу туралы

200- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ جَبْرِ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْسِلُ أَوْ كَانَ يَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ إِلَى خَمْسَةِ أَمْذَادٍ وَيَتَوَضَّأُ بِالْمُدِّ

200 - Ибн Жәбирге Әнас былай деген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ғұсыл алғанда бір сағдан (шамамен 4 литрден) бес мудға дейін (мөлшері 5 литрге дейін) су жұмсайтын еді. Ал бір муд⁶⁶ сумен дәрет алатын», - деді.

50-бап. Мәсіге масих тарту туралы

201- حَدَّثَنَا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ الْمِصْرِيُّ عَنْ ابْنِ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ حَدَّثَنِي أَبُو النَّضْرِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ مَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ سَأَلَ عُمَرَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ نَعَمْ إِذَا حَدَّثَكَ شَيْئًا سَعْدُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا تَسْأَلْ عَنْهُ غَيْرَهُ

201 - Сағд ибн Әбу Уаққас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мәсісіне масих тартатын», - деді. Абдулла ибн Омар атасынан: «Сол дұрыс

⁶⁶ Муд- мөлшері бір литрдей.

па?»,- деп сұрады. Сонда атасы: «Әрине, дұрыс, егерде Сағд саған Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) туралы бір нәрсе айтатын болса, бұл туралы басқа ешкімнен сұрама!»,- деді.

202- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمُغِيرَةَ عَنْ أَبِيهِ الْمُغِيرَةَ شُعْبَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ خَرَجَ لِحَاجَتِهِ فَاتَّبَعَهُ الْمُغِيرَةُ بِإِدَاوَةٍ فِيهَا مَاءٌ فَصَبَّ عَلَيْهِ حِينَ فَرَعَ مِنْ حَاجَتِهِ فَتَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ

202 - Ғуруа ибн әл-Муғира (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет сындырғалы тысқа шықса, атам Муғира ибн Шуғба ыдыспенен су алып, ол кісіге ілесетін. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет сындырып болғаннан кейін, су құйып беретін. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет алып, мәсісіне масих тартты»,- деді.

203- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ أُمَيَّةِ الضَّمْرِيِّ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَتَابَعَهُ حَرَبُ بْنُ شَدَّادٍ وَأَبَانُ عَنْ يَحْيَى

203 - Жағфар ибн Амр (р.а.) риуаят етті: «Атам Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мәсісіне масих тартқанын көрген екен»,- деді.

204- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ أُمَيَّةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ عَلَى عِمَامَتِهِ وَخُفَّيْهِ

204 - Жағфар ибн Амр (р.а.) және былай деп риуаят етті: «Атам Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сәлдесіне және мәсісіне масих тартқанын көрген екен»,- деді.

Ескерту: (Сәлдеге масих тарту Ханбалий мәзхабында бар. Ал, басқа мәзхабтарда болса, бастың ¼ бөлігіне масих тартып, кейін сәлдеге де масих тартады).

51-бап. Мәсіні дәретті аяққа кигенде...

205- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا زَكَرِيَاءُ عَنْ عَامِرٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمُغِيرَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَهْوَيْتُ لِأَنْزَعِ خُفَيْهِ فَقَالَ دَعُهُمَا فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا

205 - Ғұруа ибн Муғираның (р.а.) атасы айтты: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге сапарда едім. Мәсінін шешейін деп қолымды созғанымда: «Шешпей-ақ қой, мәсімді дәрет алғаннан кейін кигенмін»,- деп, мәсісіне масих тартты»,- деді.

52-бап. Қойдың еті мен талқан жегеннен кейін дәрет алмайтыны туралы

بَاب مَنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ مِنْ لَحْمِ الشَّاةِ وَالسَّوِيقِ وَأَكَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَلَمْ يَتَوَضَّأُوا

Әбу Бәкір, Омар және Осман (қойдың етін және талқан) жеді, бірақ дәрет алмады. (тек қана ауыз шаяды)

206- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكَلَ كَتِفَ شَاةٍ ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ

206 - Абдулла ибн Аббас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қойдың жауырын етінен жеді, кейін дәрет алмастан намаз оқыды»,- деді.

207- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ عَمْرٍو بْنُ أُمَيَّةَ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْتَرُّ مِنْ كَتِفِ شَاةٍ فَدُعِيَ إِلَى الصَّلَاةِ فَأَلْفَى السَّكِّينَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ

207 - Жағфар ибн Амр (р.а.) айтты: «Менің атам Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қойдың жауырын етінен кесіп жегенін, намазға шақырылғанда пышағын қоя салып, дәрет алмай намаз оқығанын көрген екен»,- деді.

53-бап. Талқан жегеннен кейін ауыз шаю және дәрет алмау туралы

208- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ مَوْلَى بَنِي حَارِثَةَ أَنَّ سُؤَيْدَ بْنَ النُّعْمَانَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ خَرَجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ خَيْبَرَ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالصَّهْبَاءِ وَهِيَ أَدْنَى خَيْبَرَ فَصَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَعَا بِالنَّازِوَادِ فَلَمْ يُؤْتِ إِلَّا بِالسَّوِيقِ فَأَمَرَ بِهِ فَنَرِي فَأَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَكَلْنَا ثُمَّ قَامَ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضَمَضَ وَمَضَمَضْنَا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ

208 - Башир ибн Ясарға Сууайт ибн Нұғман (р.а.) былай деп айтқан екен: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге сапарға шықтым. Хайбар жылы өтіп жатқан еді.Сахба (Хайбарға жақын жер) деген жерге жеткенімізде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аср намазын оқыды. Кейін тамақ әкелуді бұйырды. Жеуге талқан беріліп еді, оны суға шылауды бұйырды. Шыланғаннан соң одан жеді. Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге біз де жедік. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шам намазына дайындық қылып, аузын шайды. Біз де аузымызды шайқадық. Кейін дәрет алмастан намаз оқыды», - деді.

209- وَ حَدَّثَنَا أَصْبَغُ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ بُكَيْرٍ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكَلَ عِنْدَهَا كِتْفًا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ

209 - Мәймуна (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) менің жанымда отырып қойдың жауырын етін жеді. Кейіннен дәрет алмай намаз оқыды», - деді.

54-бап. Сүт ішкеннен соң ауыз шайқау керек пе?

210- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ وَفَتَيْبَةُ قَالَا حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُنْبَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَرِبَ لَبَنًا فَمَضَمَضَ وَقَالَ إِنَّ لَهُ دَسْمًا تَابَعَهُ يُوسُفُ وَصَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ عَنْ الزُّهْرِيِّ

210 - Ибн Аббас (р.а.) айтты: «Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сүт ішті. Содан соң: «Сүтте май бар», - деп аузын шайды», - деді.

55-бап. Ұйықтап тұрғаннан кейінгі дәрет мәселесі. «Біраз қалғыса қажет емес»,- деп есептеушілер туралы

211- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْفُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ لَا يَذْرِي لَعْلَهُ يَسْتَعْفِرُ فَيَسِبُّ نَفْسَهُ

211 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде біреуінді намаз оқып жатқанында ұйқы қысса, ұйқысырауы басылғанша ұйықтап алсын. Өйткені ұйқысырап намаз оқысаңдар, истиғфар айтамын деп, өздерінді сөгіп тілдеп алуларың мүмкін»,- деп айтқан»,- деді.

212- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنْمِ حَتَّى يَعْلَمَ مَا يَقْرَأُ

212 - Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім намаз оқып тұрып ұйқысыраса, нені оқып жатқанын өзі білетұғын халге жеткенше жатып ұйықтап алсын!»,- деп айтқан»,- деді.

56-бап. Дәреті бұзылмаса да дәрет алу туралы

213- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو بْنِ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ ح وَحَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرٍو بْنُ عَامِرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ فُلْتُ كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ قَالَ يُجْزَى أَحَدَنَا الْوُضُوءُ مَا لَمْ يُحْدِثْ

213 - Ғамр ибн Амир (р.а.) былай деді, Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әр намазға дәрет алатын»,- деді. Мен: «Ал сендер ше?»,- деп сұрадым. Әнас (р.а.): «Егерде дәретіміз бұзылмаса, сол бір дәретпен барлық намазды оқи беретінбіз»,- деді.

214- حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي بُشَيْرُ بْنُ يَسَارٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سُؤَيْدُ بْنُ الثُّعْمَانَ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ خَيْبَرَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالصَّهْبَاءِ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَصْرَ فَلَمَّا صَلَّى دَعَا بِالْأَطْعِمَةِ فَلَمْ يُؤْتِ إِلَّا بِالسَّوِيقِ فَأَكَلْنَا وَشَرَبْنَا ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضْمَضَ ثُمَّ صَلَّى لَنَا الْمَغْرِبَ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ

214 - Сууайд ибн ән-Нұғман (р.а.) былай деді: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге сапарға шықтым. Хайбар жылы өтіп жатқан еді.Сахба (Хайбарға жақын жер) деген жерге жеткенімізде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) имамдыққа өтіп, аср намазын оқыды. Кейін тамақ әкелуді бұйырды. Жеуге талқан берілді. Жеп-іштік. Кейін Шам намазын оқымақ болып аузын шайды. Кейін дәрет алмастан имамдыққа өтіп, шам намазын оқыды», - деді.

57-бап. Зәрінен сақтанбау үлкен күнә екендігі туралы

215- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَائِطٍ مِنْ حَيْطَانِ الْمَدِينَةِ أَوْ مَكَّةَ فَسَمِعَ صَوْتَ إِنْسَانَيْنِ يُعَدَّبَانِ فِي قُبُورِهِمَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَدَّبَانِ وَمَا يُعَدَّبَانِ فِي كَبِيرٍ ثُمَّ قَالَ بَلَى كَانَ أَحَدُهُمَا لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ وَكَانَ الْآخَرُ يَمْسِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ دَعَا بِجَرِيدَةٍ فَكَسَرَهَا فَوَضَعَ عَلَى كُلِّ قَبْرٍ مِنْهُمَا كِسْرَةً فَقِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ فَعَلْتَ هَذَا قَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ تَبْيَسَا أَوْ إِلَى أَنْ يَبْيَسَا

215 - Ибн Аббас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Медине (әлде Мекке) қорымының бірінің қасынан өтіп бара жатып, қабірде жатқан екі адамның қабір азабын көріп жатқанын естіді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Екеуі де азапталып жатыр, бірақ екеуі де үлкен күнаның себебінен азапталып жатқан жоқ», - деді. Кейін: «Әлбетте (зәрінен сақтанбау да үлкен күнә), біреуі зәрінен сақтанбаушы еді, ал екіншісі болса, сөз тасушы өсекші болатын», - деп қосып қойды. Содан соң құрма ағашының бұтағынан әкелуді бұйырды. Бұтақты сындырып, әр бір қабірге бір талдан шаншып қойды. Сонда: «Я Расулулла, неге бұлай істедіңіз?», - деп сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мүмкін, осы бұтақтар қурап кепкенше, олардың көріп жатқан азабы жеңілдер», - деді.

58-бап. Зәрді жуу туралы хадистер

216- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنِي رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي مَيْمُونَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا تَبَرَّزَ لِحَاجَتِهِ أُنِيئَهُ بِمَاءٍ فَيَغْسِلُ بِهِ

216 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет сындыруға барса, артынан су алып ілесетінмін, ол кісі сумен жуатын еді»,- деп айтты.

59-бап.

217- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَازِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرَيْنِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لِيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالتَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً رَطَبَهُ فَشَقَّهَا نِصْفَيْنِ فَعَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ فَعَلْتَ هَذَا قَالَ لَعَلَّهُ يُخَفَّفُ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَبْيَسَا وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَحَدَّثَنَا وَكَيْعٌ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا مِثْلَهُ يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ

217 - Ибн Аббас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі қабірдің жанынан өтті. Сонда: «Екеуі де азапталып жатыр, бірақ екеуі де үлкен күнаның себебінен азапталып жатқан жоқ»,- деді. Кейін: «Әлбетте (зәрінен сақтанбау да үлкен күнә), біреуі зәрінен сақтанбаушы еді, ал екіншісі болса, өсек айтып сөз таситын»,- деді. Содан соң құрма ағашының жас бұтағын екіге бөліп сындырды да, әр бір қабірге бір талдан шаншып қойды. Сонда: «Я Расулұлла, неге бұлай істедіңіз?»,- деп сұрасқанда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мүмкін, осы бұтақтар қурағанға дейін олардың көріп жатқан азабы жеңілдер»,- деді. Уақиғ (р.а.): «Мужахидтан да осыған ұқсас хадис естігенмін»,- деді.

60-бап. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жәнеде басқа адамдардың бір бәдәуі араптың мешітте кіші дәрет сындырғанда үндемей тұрғандықтары туралы

218- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى أَعْرَابِيًّا يَبُولُ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ دَعُوهُ حَتَّى إِذَا فَرَغَ دَعَا بِمَاءٍ فَصَبَّهُ عَلَيْهِ

218 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітте зәр сындырып жатқан бір бәдәуи арапты көріп: «Тұра тұрындар, болғанша үндемендер!»,- деді. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) су әкеліп, зәрді жуып тастауды бұйырды»,- деді.

61-бап. Мешітке отырып тастаған зәрді жуып тастау туралы

219- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبِيدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ قَامَ أَعْرَابِيٌّ فَبَالَ فِي الْمَسْجِدِ فَتَنَّاوَلَهُ النَّاسُ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعُوهُ وَهَرِيقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجَلًا مِنْ مَاءٍ أَوْ ذُنُوبًا مِنْ مَاءٍ فَإِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُيَسَّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسَّرِينَ

219 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Бір арап отырған орнынан тұрып, мешіттің ішінде зәр сындырды. Адамдар оған ескерту бере бастады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қойындар, үндемендер, оның зәрінің үстінен бір бақыр су құйындар!»,- деп , «Шындығында, сендер жеңілдетуші етіліп жіберілгенсіңдер, ауырлатушы етіп жіберілген жоқсыңдар»,- деп қосып қойды»,- деді.

62-бап. Зәрдің үстіне су құю туралы

220- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَابُ يَهْرِيْقُ الْمَاءَ عَلَى الْبَوْلِ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ وَحَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ فَبَالَ فِي طَائِفَةِ الْمَسْجِدِ فَزَجَرَهُ النَّاسُ فَتَهَاَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا قَضَى بَوْلَهُ أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِذُنُوبٍ مِنْ مَاءٍ فَأَهْرِيْقَ عَلَيْهِ

220 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Бір арап келіп, мешіттің ішіне зәр сындырды. Адамдар оған: «Сен не істеп жатырсың?»,- деп сөкті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларға: «Қойындар!»,- деді. Әлгі арап

болғаннан соң бір бақыр су әкеліп, зәр сіңген жерге құйып шайып тастауды бұйырды.

63-бап. Сәби балалардың зәрі туралы

222- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ أَتَيْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِصَبِيٍّ فَبَالَ عَلَى تَوْبِهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَتْبَعَهُ إِيَّاهُ

222 - Айша Үмм ул-Мүминин (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бір емшектегі баланы әкелді. Ол бала Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) киіміне сиіп қойды. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) зәр тиген жерге су құйды», - деді.

223- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مِحْصَنٍ أَنَّهَا أَنْتَ بَابِنِ لَهَا صَغِيرٍ لَمْ يَأْكُلْ الطَّعَامَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَجْلَسَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجْرِهِ فَبَالَ عَلَى تَوْبِهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَنَضَحَهُ وَلَمْ يَغْسِلْهُ

223 - Үмму Қайс бинти Мұхсин емшектегі баласын Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қолына берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ол баланы тізесіне отырғызып еді, бала ол кісінің үстіне сиіп қойды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) су алдырып, зәр тиген жерге құйды, бірақ ысқылап жуған жоқ». (Егерде қыз бала болса, жуған дұрыс).

64-бап. Тік тұрып және отырып зәр сындырудың үкімі туралы

224- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُدَيْفَةَ قَالَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُبَّاطَةَ قَوْمِ فَبَالَ فَأَيْمًا ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَحَنَّنُهُ بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ

224 - Хузайфа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір қауымның қоқым-қоқыс тастайтын жеріне келгенінде тік тұрып зәр сындырды. (отыруға жер табылмағанда болады). Кейін: «Су әкел!», - деді. Мен су әкелдім, ол кісі дәрет алды», - деді.

65-бап. Серігінің қасында зәр сындыру және серігінің оны қалқалап тұруы туралы

225- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ
عَنْ حُدَيْفَةَ قَالَ رَأَيْتُنِي أَنَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَتَمَاشَى فَأَتَى سُبَّاطَةَ قَوْمٍ
خَلْفَ حَائِطٍ فَقَامَ كَمَا يَقُومُ أَحَدُكُمْ فَبَالَ فَأَنْتَبَذْتُ مِنْهُ فَأَشَارَ إِلَيَّ فَجِئْتُهُ فَقُمْتُ عِنْدَ
عَقِبِهِ حَتَّى فَرَغَ

225 - Хузайфа (р.а.) риуаят етті: «Әлі есімде, Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге жүргенімізде бір қауымның дуалдың артында орналасқан дәретханасының алдына келіп қалдық. әр бірің қалай тік тұрып зәр сындырсаңдар, Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) солай тік тұрып дәрет сындырды. Мен ол кісіден шеткерек барып тұрайын деп едім, ол кісі маған ишара қылды. Мен ол кісіні болғанынша қалқалап тұрдым», - деді.

66-бап. Қауымның дәретханасында дәрет сындыру туралы

226- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرَعَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ
كَانَ أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ يُشَدِّدُ فِي الْبَوْلِ وَيَقُولُ إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانُوا إِذَا أَصَابَ
تَوْبٌ أَحَدَهُمْ قَرَضَهُ فَقَالَ حُدَيْفَةُ لَيْتَهُ أَمْسَكَ أَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
سُبَّاطَةَ قَوْمٍ فَبَالَ فَأَنَامًا

226 - Әбу Мұса әл-Ашғарий (р.а.): «Өздеріңді зәрден сақтаңдар!», - деп: «Бәний Исраил қауымындағылардың бірінің киіміне зәр тисе, сол жерін кесіп тастайтын еді», - деді. Сонда Хузайфа (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір қауымның қоқыс төгетін жеріне тік тұрған бойы зәр сіндірген ғой?!», - деді.

67-бап. Қанды жуудың үкімі туралы

227- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي فَاطِمَةُ عَنْ
أَسْمَاءَ قَالَتْ جَاءَتْ امْرَأَةٌ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ أَرَأَيْتَ إِحْدَانَا تَحِيضُ
فِي التَّوْبِ كَيْفَ تَصْنَعُ قَالَ تَحْتُهُ ثُمَّ تَقْرُصُهُ بِالْمَاءِ وَتَنْضَحُهُ وَتُصَلِّي فِيهِ

227 - Асма бинти Әбу Бәкірден (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына бір әйел келіп: «Егерде бізден біреуіміз Хайыз көрсе, хайыздың қаны тиген киімімізді не істейміз?», - деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол киімді ысқылап үгіп, кейін сумен жақсылап жуып, үстінен су құйып, одан кейін киіп намаз оқи береді», - деп жауап берді.

228- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ جَاءَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ اسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ أَفَادَعُ الصَّلَاةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا إِمَّا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضَتَكَ فَدَعِي الصَّلَاةَ وَإِذَا أُدْبِرَتْ فَاعْسَلِي عَنْكَ الدَّمَ ثُمَّ صَلِّي قَالَ وَقَالَ أَبِي ثُمَّ تَوَضَّئِي لِكُلِّ صَلَاةٍ حَتَّى يَجِيءَ ذَلِكَ الْوَقْتُ

228 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Фатима бинти Әбу Хұбайш Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келіп: «Я Расулулла, мен истихаза көретін әйелмін (қан тоқтамайды) тазалана алмаймын, намазды тәрк етемін бе?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жоқ, ол (истихаза) тамырдан келетұғын қан, ол хайыз емес қой, егер хайыз келсе, намазыңды тоқтат, хайыз бітісімен ғұсыл алып, тазаланып намазыңды оқи бер!»,- деді. Және айтты: «Келесі хайыздың уақыты келгенше әр бір намаз үшін дәрет алыңдар»,- деді.

68-бап. Мәниді жуу және ысқылап тастау және жыныстық қатынас кезінде әйелден шығатын сұйықтық нәрсені жуып тастау туралы

229- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ الْجَزْرِيُّ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَغْسِلُ الْجَنَابَةَ مِنْ تَوْبِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَإِنَّ بَقَعَ الْمَاءُ فِي تَوْبِهِ

229 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) киімдеріне көрпе қимылы кезінде тиген нәрсені жуатынмын. Ол кісі киімінің дымқыл күйіне қарамастан (басқа киімінің жоқтығынан) киіп, намазға шығып кететін»,- деді.

230- حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ قَالَ سَمِعْتُ عَائِشَةَ ح وَ حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنْ الْمَنِيِّ يُصِيبُ

التَّوْبَ فَقَالَتْ كُنْتُ أُغْسِلُهُ مِنْ تَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَتْرُ الْغَسْلَ فِي تَوْبِهِ بُقْعُ الْمَاءِ

230 - Сүлеймен ибн Ясардан (р.а.): «Айша анамыздан (р.а.) киімге жұғып қалған мәнидің үкімі туралы сұрадым. Ол кісі: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) киіміне жұғып қалған нәрсені (мәниді) жуатынмын. Ол кісі киімінің дымқыл күйіне қарамастан киіп, намазға шыға беретін», - деді.

69-бап. Жыныстық қатынаста жұққан мәниді және басқа да нәрселерді жуғанда кетпесе де бола береді

232 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْمِزْرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ قَالَ سَأَلْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ يَسَارٍ فِي التَّوْبِ نُصِيْبُهُ الْجَنَابَةَ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ كُنْتُ أُغْسِلُهُ مِنْ تَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَتْرُ الْغَسْلَ فِيهِ بُقْعُ الْمَاءِ

232 - Амр ибн Мәймуна (р.а.) айтты: «Мен Сүлеймен ибн Ясардан: «Төсек қатынасы кезінде мәни тиген жерді не істеу керек?», - деп сұрадым. Сонда ол, Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) киіміне тиген нәрсені жуатынмын. Ол кісі киімінің кебуіне қарамастан дымқыл күйінде киіп, намазға шығып кететін», - деп айтқан болатын», - деді.

233 - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ بِنِ مَهْرَانَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا كَانَتْ تَغْسِلُ الْمَنِيَّ مِنْ تَوْبِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ أَرَاهُ فِيهِ بُقْعَةً أَوْ بُقْعًا

233 - Сүлеймен ибн Ясардан (р.а.): «Айша анамыздан (р.а.) киімге жұғып қалған мәнидің үкімі туралы сұрадым. Ол кісі айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) киіміне жұғып қалған нәрсені жуатынмын. Ол кісі киімінің дымқыл күйіне қарамастан киіп, намазға шыға беретін», - деді.

Сүлеймен ибн Ясар (р.а.) айтты: «Айша анамыз (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) киіміндегі жұққан мәниді жуатын еді. Мен ол кісінің киіміндегі дақтарды көргенмін», - деді.

70-бап. Түйе, жылқы және қойдың зәрінің және оларды қамайтын мал қоралардың үкімі туралы

بَابُ أُبُوَالِ اللَّيْلِ وَالذَّوَابِّ وَالغَنَمِ وَمَرَابِضِهَا وَصَلَّى أَبُو مُوسَى فِي دَارِ الْبَرِيدِ
وَالسَّرَّاقِينَ وَالْبَرِّيَّةَ إِلَى جَنْبِهِ فَقَالَ هَا هُنَا وَتَمَّ سَوَاءُ

Әбу Мұса (р.а.) таза жер бола тұра керуен-сарайдың ішінде малдың тезегінің үстінде намаз оқыды. Кейін: «Ол жер мен бұл жердің еш айырмашылығы жоқ, бәрі бірдей», - деді.

234- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَبِي ثَوْبَانَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ
عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ قَدِمَ أَنَسٌ مِنْ عُكْلٍ أَوْ عُرَيْتَةَ فَاجْتَوَوْا الْمَدِينَةَ فَأَمَرَهُمُ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِفْحَاحٍ وَأَنْ يَشْرَبُوا مِنْ أُبُوَالِهَا وَالْبَانِيهَا فَانْطَلَفُوا فَلَمَّا
صَحُّوا قَتَلُوا رَاعِي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاسْتَأْفَوْا النَّعَمَ فَجَاءَ الْخَبْرُ فِي
أَوَّلِ النَّهَارِ فَبَعَثَ فِي آتَارِهِمْ فَلَمَّا ارْتَفَعَ النَّهَارُ جِيءَ بِهِمْ فَأَمَرَ فَفُطِعَ أَيْدِيَهُمْ
وَأَرْجُلُهُمْ وَسُمِرَتْ أَعْيُنُهُمْ وَأُلْفُوا فِي الْحَرَّةِ يَسْتَسْتَفُونَ فَلَمَّا يُسْقَوْنَ قَالَ أَبُو قِلَابَةَ
فَهُؤُلَاءِ سَرَفُوا وَقَتَلُوا وَكَفَرُوا بَعْدَ إِيْمَانِهِمْ وَحَارَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ

234 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Укул әлде Арина деген жерден (Мединеге) адамдар келді. Мединеге келгеннен соң ауа-райы жақпай, олар іш ауыруына душар болды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларға шаһардың сыртында жайылып жүрген сауын түйелердің саумал сүтінен және зәрінен ішулерін бұйырды. Олар солай істеді. Тәуір болып жазылғандарынан кейін Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түйешісін өлтіріп, түйелерді айдап әкетіпті. Ертеңіне таң атысымен бұл туралы хабар жетті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бірден олардың ізінен қуғын жіберді. Түске таман оларды ұстап, тұтқын қылып алып келді. Олардың қол-аяқтарын кесіп, көздерін ағызып, тастақтау жерге тастап қойды. Олар шөлдегендіктерінен су-су дейтін, бірақ ешкім оларға су бермейтін», - деді.

Әбу Қилаба (р.а.): «Олар ұрлық істеді, адам өлтірді, иман келтіргендерінен кейін қайтадан кәпір болып діннен шықты, Алла тағала мен оның елшісіне дұшпандық етті», - деді.

235- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو التَّيَّاحِ يَزِيدُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ
قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي قَبْلَ أَنْ يُبْنَى الْمَسْجِدُ فِي مَرَابِضِ
الغَنَمِ

235 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешіт салынбай тұрған уақытта қой қораларда да намаз оқи беретін», - деді.

71-бап. Майға және суға түскен лас нәрселердің үкімі туралы

بَاب مَا يَقَعُ مِنَ النَّجَاسَاتِ فِي السَّمْنِ وَالْمَاءِ وَقَالَ الزُّهْرِيُّ لَا بَأْسَ بِالْمَاءِ مَا لَمْ يُغَيِّرْهُ طَعْمٌ أَوْ رِيحٌ أَوْ لَوْنٌ وَقَالَ حَمَّادٌ لَا بَأْسَ بِرَيْشِ الْمَيْتَةِ وَقَالَ الزُّهْرِيُّ فِي عِظَامِ الْمَوْتَى نَحْوَ الْفِيلِ وَغَيْرِهِ أَدْرَكْتُ نَاسًا مِنْ سَلَفِ الْعُلَمَاءِ يَمْتَشِطُونَ بِهَا وَيَدَّهْنُونَ فِيهَا لَا يَرَوْنَ بِهِ بَأْسًا وَقَالَ ابْنُ سَيْرِينَ وَإِبْرَاهِيمُ وَلَا بَأْسَ بِتِجَارَةِ الْعَاجِ

Зухрий (р.а.) айтты: «Судың дәмі, исі, түсі өзгермесе, қолдануға болады»,- деді.

Хаммад (р.а.) айтты: «Өлімтіктің мамығы суға түссе, оның зияны жоқ»,- деді.

Піл және басқа да еті желінбейтін хайуандардың сүйегі туралы Зухрий былай деді: «Өткен ғұламалардың көбін көрдім. Өлген хайуандардың сүйегінен жасалған тарақпен шаштарын тарайтын еді, хош иісті сулары салынатын ыдыстары да сондай сүйектерден жасалған болатын. Олар оның зияны жоқ дейтін. Ибн Сири және Ибраһим (р.а.): «Пілдің сүйегімен сауда-саттық қылудың еш зияны жоқ»,- деп айтатын.

236 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ فَاِرَةٍ سَقَطَتْ فِي سَمْنٍ فَقَالَ أَلْفُوهَا وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ وَكُلُوا سَمْنَكُمْ

236 - Мәймуна (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) қою майға түсіп өліп қалған тышқанның үкімі туралы сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Өлген тышқанды және оның айналасындағы майды алып тастап, қалғанын жей беріндер»,- деді.

237 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْنٌ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ فَاِرَةٍ سَقَطَتْ فِي سَمْنٍ فَقَالَ خُدُّوهَا وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ قَالَ مَعْنٌ حَدَّثَنَا مَالِكٌ مَا لَا أَحْصِيهِ يَقُولُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ

237 - Мәймуна анамыз (р.а.) және айтты: «Осы хадисті Муин сәл басқашарақ қылып айтып берді. Кейін мен еске сақтап қала алмайтын дәрежеде өте көп хадис риуаят қылды»,- деді.

238- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كُلُّ كَلِمٍ يُكَلِّمُهُ الْمُسْلِمُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَكُونُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَهَيْئَتِهَا إِذْ طُعِنَتْ تَفَجَّرُ دَمًا لَلْوُنْ لَوْنُ الدَّمِ وَالْعَرَفُ عَرَفُ الْمِسْكِ

238 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мұсылман адам Алла жолында қанша жарақат алса, қиямет күні барлығы сол күйінде болады : түсі - қанның түсіндей, иісі – мисктің иісіндей болады.

72-бап. Көлшік су туралы

239- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو الزِّنَادِ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ هُرْمُزَ الْأَعْرَجَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ نَحْنُ الْأَخْرُونَ السَّائِفُونَ

239 - Әбу Хурайра (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Біз - бұл дүниеде соңғысымыз, ал арғы дүниеде болса алдыңғыларымыз»,- дегенін естіген екен.

وَيَأْسِنَادِهِ قَالَ لَا يَبُولَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ الَّذِي لَا يَجْرِي ثُمَّ يَغْتَسِلُ فِيهِ

232- Әбу Хурайра (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сендердің біреуің көлшік суға дәрет сындырмасын, сенен кейін біреу одан дәрет алады»,- деп айтты»,- деді.

73-бап. Егер намаз оқушының үстіне лас нәрсе тасталса, намазының бұзылмайтындығы туралы

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا رَأَى فِي ثَوْبِهِ دَمًا وَهُوَ يُصَلِّي وَضَعَهُ وَمَضَى فِي صَلَاتِهِ

Ибн Омар (р.а.) намаз оқып жатып, киіміне қан жұққанын көрсе, оны шешіп тастап, намазын жалғастыра беретін.

وَقَالَ ابْنُ الْمُسَيْبِ وَالشَّعْبِيُّ إِذَا صَلَّى وَفِي ثَوْبِهِ دَمٌ أَوْ جَنَابَةٌ أَوْ لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ أَوْ نَيْمَ صَلَّى ثُمَّ أَدْرَكَ الْمَاءَ فِي وَقْتِهِ لَا يُعِيدُ

Ибн әл-Мусайиб және әш-Шағбий (р.а.): «Егерде бірер кісі намаз оқып жатқанында киіміне қан немесе мәни жұққаның немесе қыбланы

шатастырғанын әлде таяммул соққаны туралы біліп қалса, су іздеген уақытында намаз қаза болмағыны біліп қалса, намазды қайтадан оқымайды», - деген.

240- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدًا قَالَ ح وَ حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عُمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا شَرِيحُ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي عِنْدَ الْبَيْتِ وَأَبُو جَهْلٍ وَأَصْحَابُ لَهُ جُلُوسٌ إِذْ قَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَيُّكُمْ يَجِيءُ بِسَلَى جَزُورِ بَنِي قُلَانٍ فَيَضَعُهُ عَلَى ظَهْرِ مُحَمَّدٍ إِذَا سَجَدَ فَالْبَعْثَ أَشَقَى الْقَوْمَ فَجَاءَ بِهِ فَنَظَرَ حَتَّى سَجَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضَعَهُ عَلَى ظَهْرِهِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَأَنَا أَنْظُرُ لَا أَغْنِي شَيْئًا لَوْ كَانَ لِي مَنَعَةٌ قَالَ فَجَعَلُوا يَضْحَكُونَ وَيُحِيلُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدٌ لَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ حَتَّى جَاءَتْهُ فَاطِمَةُ فَطَرَحَتْ عَنْ ظَهْرِهِ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْسَهُ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِفُرَيْشٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَتَشَقَّ عَلَيْهِمْ إِذْ دَعَا عَلَيْهِمْ قَالَ وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الدَّعْوَةَ فِي ذَلِكَ الْبَلَدِ مُسْتَجَابَةٌ ثُمَّ سَمَى اللَّهُمَّ عَلَيْكَ يَا جَهْلٍ وَعَلَيْكَ بِعُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَالِدِ بْنِ عُتْبَةَ وَأُمَيَّةَ بْنِ خَلْفٍ وَعُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ وَعَدَّ السَّابِعَ فَلَمْ يَحْفَظْ قَالَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ الَّذِينَ عَدَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَرَغَى فِي الْقَلْبِ قَلْبِ بَدْرٍ

240 - Абдулла ибн Масғуд (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаның жанында намаз оқып жатқан болатын. Сол жерге жақын маңда Әбу Жаһл (Ислам дұшпаны) мен оның адамдары сөйлесіп отырған еді. Олар өзара бір-бірлеріне қайсы бірің пәлен қауымның сойған түйесінің қан-жынын алып келіп, оның үстіне (арқасына) төге аласың?!», - деді. Сонда олардың ішіндегі қаскөй біреуі барып, түйенің қан-жының (қарынның ішіндегі нәжіс) алып келіп, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сәжде баруын аңдып тұрып, екі жауырынының арасына төкті. Абдулла ибн Масғуд (р.а.) айтады: «Мен осының бәрін көріп тұрсам да, мүмкіншілігімнің жоқтығынан еш нәрсе істей алмадым, егерде күш-

куатым болғанда ғой...деймін⁶⁷»,- деді. Бұл көрініске бір-бірін саусақтарымен көрсетіп, мүшіріктер ішек сілелерінің қатқандарынша күлісе бастады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қызы Фатима жүгіріп келіп үстіндегі түйенің қан-жының тазалап алып тастағанша сәждеден басын көтермеді. Қызы түйенің қан-жының тазалап алып тастағаннан кейін ғана басын көтеріп: «Я Раббым, құрайыштарды пәлекетке ұшырат!»,- деп үш рет қайталап дұға етті. Ибн Масғуд (р.а.) айтты: «Оларға теріс дұға істелгені қатты батты. Өйткені олар бұл шаһарда істелген дұғаның қабыл болатынын жақсы білетін»,- деді. Содан соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аттарын атап тұрып: « Я, Раббым, Ғамр ибн Хишамды, Ғуқба ибн Рабиғаны, Шайиба ибн Рабиғаны, әл-Уалид ибн Ғутбаны, Умаия ибн Халафты, Ғуқба ибн Әбу Муғайтты, пәлеге душар ет!»,- деп дұға етті. Жетінші кісінің де атын атап айтты, бірақ біздің есімізде қалмапты.

Абдулла ибн Масғуд (р.а.) айтты: «Жаным қолында болған Алламен ант етіп айтамын, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аттарын атағандардың барлығының Бәдір соғысында өлтіріліп, құдыққа тасталғандарын анық көрдім»,- деді.

74-бап. Киімге жұққан түкіріктің, мұрын судың және де соларға ұқсас нәрселердің үкімі туралы

بَابُ الْبُرَاقِ وَالْمُخَاطِ وَتَحْوِهِ فِي التُّوبِ قَالَ عُرْوَةُ عَنْ الْمِسْوَرِ وَمَرْوَانَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَمَانَ حُدَيْبِيَةَ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ وَمَا تَنَحَّمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نُخَامَةً إِلَّا وَقَعَتْ فِي كَفِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ فَذَلِكَ بِهَا وَجْهَهُ وَجِلْدُهُ

Маруан (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хұдайбияға сапар қылып, жолда кетіп бара жатып мұрнын сіңбіргенінде Сахабалардың алақанына түсетін еді (өйткені олар оны жерге түсірмей) дереу тәбәрік қылып беттеріне, денелеріне жағып алатын»,- деді.

242- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ بَرَقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي تَوْبِهِ

242 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) киімінің етегіне түкірді (намазда)»,- деді.

⁶⁷ Егерде Меккеде мені қолдайтын адамдар болғанда ғой барып еш сескенбестен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) үстіндегі лас нәрселерді өзім-ақ алып тастайтын едім дегені.

75-бап. Набиз⁶⁸ немесе мас қылатын ішімдіктермен дәрет алуға болмайтындығы туралы

بَابُ لَا يَجُوزُ الْوُضُوءُ بِالنَّبِيذِ وَلَا الْمُسْكِرِ وَكَرَهُهُ الْحَسَنُ وَأَبُو الْعَالِيَةِ وَقَالَ
عَطَاءُ النَّيْمُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الْوُضُوءِ بِالنَّبِيذِ وَاللَّبَنِ

Хасан Басрий (р.а.) набизбенен дәрет алуды мәкрух деген. Ғата ибн Әбу Рабах (р.а.): «Маған нәбиз немесе сүтпен дәрет алғаннан гөрі таяммум еткен абзал», - деді.

243- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كُلُّ شَرَابٍ أُسْكِرَ فَهُوَ حَرَامٌ

243 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мас қылатын ішімдіктердің барлығы да - харам!», - деп айтқан», - деді.

76-бап. Әйел адам атасының бетіндегі қанды жуып қоюының дұрыстығы туралы

بَابُ غَسَلِ الْمَرْأَةِ أَبَاهَا الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَقَالَ أَبُو الْعَالِيَةِ امْسَحُوا عَلَى رِجْلِي
فَإِنَّهَا مَرِيضَةٌ

Әбул Ғалия (р.а.): «Аяғыма масих тартып қойшы, аяғым ауырып тұр», - деді

244- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي حَازِمٍ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ وَسَأَلَهُ النَّاسُ وَمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ أَحَدٌ بِأَيِّ شَيْءٍ دُوِيَ جُرْحُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا بَقِيَ أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي كَانَ عَلَيَّ يَجِيءُ بِرُسِهِ فِيهِ مَاءٌ وَقَاطِمَةٌ تَغْسِلُ عَنْ وَجْهِهِ الدَّمَ فَأَخَذَ حَصِيرٌ فَأَحْرَقَ فَحَشِيَ بِهِ جُرْحَهُ

244 - Әбу Хазим (р.а.) айтты: «Адамдар Саһл ибн Сағд әс-Сағдидан: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жарақаты не нәрсемен емделді? », - деп сұрағанда, қасында тұрған едім. Сонда Саһл (р.а.): «Бұл туралы менен артығырақ білетін адам қалмады. Әли (р.а.) қалқанымен су тасып тұрды, ал

⁶⁸ Набиз – құрмдан ашытылып істелген ішімдік

Фатима болса, Расулулланың (с.ғ.с.) мұбарак жүзіндегі қанын жуды, содан соң киізді күйдіріп, күлін жарاقاتына басты»,- деді.

77-бап. Мисуакпен тіс тазалау туралы

بَابُ السُّوَاكِ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ بَدَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَنَّ

Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) үйінде қонып қалдым. Ол мисуакпенен тісін тазалады»,- деді.

245- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَيْلَانَ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدْتُهُ يَسْتَنَّ بِسِوَاكِ يَبْدِهِ يَقُولُ أَعْ أَعْ وَالسُّوَاكِ فِي فِيهِ كَأَنَّهُ يَتَهَوَّعُ

245 - Әбу Мұса (р.а.) төмендегі хадисті ұлы Әбу Бұрдаға айтып берген екен: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына барсам, мисуакпенен ух-ух деп тісін тазалап жатыр екен. Мисуак аузында тұрған бойы жүрегі айнып, локсыған адамның дауысындай дыбыс естілді»,- деді.

246- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُدَيْفَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاَهُ بِالسُّوَاكِ

246 - Хузайфа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде тұратын болса, мисуакпенен тісін тазалайтын»,- деді.

78-бап. Мисуакты (екі кісі тұрған болса) жасы үлкеніне беру туралы

بَابُ دَفْعِ السُّوَاكِ إِلَى الْكَبِيرِ وَقَالَ عَقَانُ حَدَّثَنَا صَخْرُ بْنُ جُوَيْرِيَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَرَانِي أَنْتَسُوَكِ بِسِوَاكِ فَجَاءَنِي رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ فَنَاولْتُ السُّوَاكَ الْأَصْغَرَ مِنْهُمَا فَقِيلَ لِي كَبِّرْ فَدَفَعْتُهُ إِلَى الْكَبِيرِ مِنْهُمَا

Ибн Омарға (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай депті: «Түсімде тіс тазалайын деп жатқанымда қасыма екі кісі келді. Бірінің жасы екіншісінен үлкенірек екен. Мисуакты жасы кішісіне беріп едім, сонда маған:

«Үлкеніне бер!»,- деп айтылды. Содан соң мисуакты олардың үлкеніне бердім»,- деді.

79-бап. Дәрет алып жатудың абзалдығы туралы

247- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِقَاتٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وَضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ ثُمَّ قُلْ اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنَاجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ اللَّهُمَّ أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أُرْسَلْتَ فَإِنْ مِتُّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَنْتَ عَلَى الْفِطْرَةِ وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ قَالَ فَرَدَدْتُهَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا بَلَغْتُ اللَّهُمَّ أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ قُلْتُ وَرَسُولِكَ قَالَ لَا وَنَبِيِّكَ الَّذِي أُرْسَلْتَ

247 - Барра ибн Азиб (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған: «Орнына жататын болсаң, намазға дәрет алғандай дәрет алып, оң жағыңмен жатып: «Аллаһумма асламту уажхи илайка уа фаууадту әмри илайка уалжаәту заһри илайка рағбатан уа раһбатан илайка ла малжаә уа ла манжа минка илла илайка Аллаһумма әманту бикитабика әлләзи әнзалта уа бинабиййика әлләзи әрсалта»,- деп айт!»,- деді. Егерде сол түнде өлетін болсаң, Ислам дінінде, Ибраһимнің миллетінде болып өлген боласың. Бұл сөздерді ең соңына дейін айт!»,- деді. Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ең басынан бастап айтып келе жатып: «Аллаһумма әманту бикитабика әлләзи әнзалта»,-деген жеріне келгенімде «Расуликалләзи»,-деп жібердім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олай емес, «Нәбиййикалләзи»,-деп айт!»,- деді.

Бұл дұғаның мағынасы: «Иләһи, өзімді және істерімді бір өзіңе тапсырдым. Сауабыңнан үміт етіп, азабыңнан қорқып, бір өзіңе сүйендім. Сенің құтқаруыңнан басқа құтқару жоқ, сенің панаңнан басқа пана жоқ. Иләһи, нәзіл қылған кітабыңа және жіберген Пайғамбарыңа иман келтірдім».

БИСМИЛЛӘҺИР РАХМАНИР РАХИМ

ҒҮСЫЛ КІТАБЫ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ كِتَابُ الْغُسْلِ وَقَوْلُ اللّٰهِ تَعَالٰی وَاِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا قَاطِئِرًا
وَاِنْ كُنْتُمْ مَرْضٰی اَوْ عَلٰی سَفَرٍ اَوْ جَاءَ اَحَدٌ مِّنْكُمْ مِنَ الْغَآئِطِ اَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ
تَجِدُوْا مَآءً فَتَيَمَّمُوْا صَعِيْدًا طَيِّبًا فَاَمْسَحُوْا بِوُجُوْهِكُمْ وَاَيْدِيْكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيْدُ اللّٰهُ
لِيَجْعَلَ عَلَيْنَكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلٰكِنْ يُرِيْدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَاَلَيْتُمْ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ

Алла тағала Құран кәрімде айтты: «Әй, мүміндер! Қашан намазға түрсандар, (тұрарда) жүздеріңді және шынтақтарға дейін қолдарыңды жуыңдар. Бастарыңа масих тартыңдар. (сипандар) Және екі тобықтарға дейін аяқтарыңды жуыңдар. Егерде жүніп болсаңдар, (бой дәретсіз болсаңдар,) толық тазаланыңдар. (Шомылыңдар). Егерде науқас не сапарда болсаңдар немесе сендерден біреу түзге отырып келсе не әйелге жақындассаңдар, сонда су таба алмасаңдар таза жерге тәяммүм соғыңдар; онымен беті қолдарыңды сипандар. Өйткені, Алла сендерге ауыршылық қаламайды. Бірақ, сендерді тазартуды сондай-ақ шүкірлік етулерің үшін сендерге нығметтерін тамамдауды қалайды⁶⁹», - деді.

وَقَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَاِنْ كُنْتُمْ مَرْضٰی اَوْ عَلٰی سَفَرٍ اَوْ جَاءَ اَحَدٌ مِّنْكُمْ مِنَ الْغَآئِطِ اَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوْا مَآءً فَتَيَمَّمُوْا صَعِيْدًا طَيِّبًا
فَاَمْسَحُوْا بِوُجُوْهِكُمْ وَاَيْدِيْكُمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُوْرًا

Алла тағала және бір аят кәрімінде: «Әй, мүміндер! Сендер мас болып, не айтқандарыңды білгенге шейін намазға жақындамаңдар. Сондай-ақ жүніп күйінде шомылмайынша, (бой дәретсіз намаз оқымаңдар.) Бірақ, жол жүргенде болады. Ал егер ауыру немесе сапарда болсаңдар не сендерден біреу түзге отырып келсе, яки әйелдерге жақындассаңдар да су таба алмасаңдар, сонда таза жер жынысына (тәяммүм соғып) беттеріңді, қолдарыңды сипандар. Расында, Алла аса кешірімді, тым жарылқаушы⁷⁰», - деді.

⁶⁹ 5. «әл-Майида», 6 аят.

⁷⁰ 4. «ән-Ниса», 43 аят.

1-бап. Ғұсыл құйындан бұрын дәрет алу туралы

248- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأَ فَعَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ يَدْخُلُ أَصَابِعَهُ فِي الْمَاءِ فَيُخَلِّلُ بِهَا أُصُولَ شَعْرِهِ ثُمَّ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ عُرْفٍ بِيَدَيْهِ ثُمَّ يُفِيضُ الْمَاءَ عَلَى جِلْدِهِ كُلِّهِ

248 - Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жақындық (жүніп) қылғаннан кейінгі ғұсылды бірінші қолын жуудан бастайтын. Кейін намазға дәрет алғандай етіп дәрет алатын. Содан соң қолдарын суға салып сулап, шашының арасына саусақтарын кіргізіп ысқылап, басына үш шөміш су құятын. Содан кейін денесінің барлық жеріне су құйып жуатын», - деді.

249- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ تَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رَجْلَيْهِ وَغَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ مِنَ الْأَدَى ثُمَّ أَقَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثُمَّ نَحَى رَجْلَيْهِ فَعَسَلَهُمَا هَذِهِ غُسْلُهُ مِنَ الْجَنَابَةِ

249 - Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі Мәймуна анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазға дәрет алғандай етіп дәрет алды. Бірақ аяқтарын жумады. (мұстахаб етті). Содан соң мәни тиген жерді жуып тастады. Одан кейін үстіне су құйып, денесінің барлық жерін жуды да, шетке шығып тұрып екі аяғын жуды. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жақындық қылғаннан кейінгі еткен ғұсылы, міне, осылай», - деді.

2-бап. Ері мен әйелінің бірге ғұсыл қылуы туралы

250- حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَيْنَبٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أُغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنْ قَدَحٍ يُقَالُ لَهُ الْفَرَقُ

250 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екеуміз бір ыдыстан су алып ғұсыл қылатынбыз. Ол нәрсе 5-7 литрге дейін су сиятын ыдыс болатын».

3-бап. Бір сағ (3-6 литр) немесе осыған жақын сумен ғұсыл құйыну туралы

251- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنِي شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ بْنُ حَفْصٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ دَخَلْتُ أَنَا وَأَخُو عَائِشَةَ عَلَى عَائِشَةَ فَسَأَلَهَا أَخُوهَا عَنْ غُسْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَتْ بِإِنَاءٍ نَحْوًا مِنْ صَاعٍ فَأَغْتَسَلَتْ وَأَفَاضَتْ عَلَى رَأْسِهَا وَبَيْنَنَا وَبَيْنَهَا حِجَابٌ

251 - Әбу Бәкір ибн Хафс Әбу Сәламаның (р.а.) былай дегенін естіген екен: «Мен және Айшаның ағасы екеуміз Айша анамыздың (р.а.) алдына кірдік. Ағасы Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай ғұсыл құйынатынын сұрады. Сонда Айша анамыз (р.а.) бір сағ су сиятындай ыдыспен су әкелуді бұйырды. Суды әкелгеннен соң толық ғұсыл құйынып, артылған суды басынан құйды. Сонда олар мен біздің арамызда перде бар болатын»,- деді.

252- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَدَمَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَنَّهُ كَانَ عِنْدَ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ هُوَ وَأَبُوهُ وَعِنْدَهُ قَوْمٌ فَسَأَلُوهُ عَنِ الْغُسْلِ فَقَالَ يَكْفِيكَ صَاعٌ فَقَالَ رَجُلٌ مَا يَكْفِينِي فَقَالَ جَابِرٌ كَانَ يَكْفِي مَنْ هُوَ أَوْفَى مِنْكَ شَعْرًا وَخَيْرٌ مِنْكَ تَمَّ أَمَّا فِي تَوْبٍ

252 - Әбу Жағфар айтты: «Жабирдің алдында бір топ адамдар бар еді. Солардың бірі ғұсыл туралы сұрады. Сонда Жәбир: «Саған бір сағ су жеткілікті»,- деді. Сонда біреуі: «Ол су маған жетпейді»,- деді. Сонда Жәбир (р.а.): «Сенікінен де шашы көбірек әрі сенен артығырақ адамға да (Пайғамбарымызды ғ.с. айтып тұр) жеткен болатын»,- деді. Кейін жұпыны киінген бойы имамдыққа өтті.

253- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرٍو عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمِيمُونَةَ كَانَا يَغْتَسِلَانِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ قَالَ

أَبُو عَبْدِ اللَّهِ كَانَ ابْنُ عُبَيْنَةَ يَقُولُ أَحْيَرًا عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ وَالصَّحِيحُ مَا رَوَى أَبُو نُعَيْمٍ

253 - Ибн Аббастан (р.а.): «Пайғамбарымыз бен (с.ғ.с.) Мәймуна анамыз екеуі бір ыдыстағы суға ғұсыл қылатын еді. Имам Бұхарий (р.а.): «Ибн Аббас Мәймунадан (р.а.) хадис тыңдап, басқаларға айтып беретін», - деді.

4-бап. Басқа үш шөміш су құю туралы

254 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ صُرَدٍ قَالَ حَدَّثَنِي جُبَيْرُ بْنُ مُطْعِمٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَّا أَنَا فَأُفِيضُ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثًا وَأَشَارَ بِيَدَيْهِ كِلْتَيْهِمَا

254 - Жұбайр ибн Мутғимнан (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде мен ғұсыл құйынатын болсам, басыма үш шөміш су құямын», - деп екі қолымен көрсетті.

255 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُذْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مِخْوَلِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفْرِغُ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثًا

255 - Жәбир ибн Абдулладан (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ғұсыл алса, басына үш шөміш су құятын», - деді.

256 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْمَرُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَامٍ حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ قَالَ قَالَ لِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَأَتَانِي ابْنُ عَمَّكَ يُعَرِّضُ بِالْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَقْفِيَّةِ قَالَ كَيْفَ الْغُسْلُ مِنَ الْجَنَابَةِ فَقُلْتُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْخُذُ ثَلَاثَةَ أَكْفٍ وَيُفِيضُهَا عَلَى رَأْسِهِ ثُمَّ يُفِيضُ عَلَى سَائِرِ جَسَدِهِ فَقَالَ لِي الْحَسَنُ إِنِّي رَجُلٌ كَثِيرُ الشَّعْرِ فَقُلْتُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرَ مِنْكَ شَعْرًا

256 - Әбу Жағфарға Жәбир (р.а.) былай деген екен: «Жаныма көкеңнің баласы (Хасан ибн Мұхаммед, Хазреті Әлидің Фатимадан басқа әйелінен туылған бала) келді. Ол: «Жақындық қылғаннан кейін ғұсыл қалай алынады?», - деп сұрады. Мен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үш шөміш суды алып, басынан құятын, содан кейін денесінің барлық жерін

жуатын»,- дедім. Хасан: «Менің шашым көп (қалын)»,- деді. Мен оған: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) шашы сенікінен де көбірек болатын»,- дедім.

5-бап. Бір рет жуу туралы

257- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَتْ مَيْمُونَةُ وَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَاءً لِلْغُسْلِ فَعَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ أَفْرَعُ عَلَى شِمَالِهِ فَعَسَلَ مَذَاكِيرَهُ ثُمَّ مَسَحَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ ثُمَّ مَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ ثُمَّ أَقْضَى عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَحَوَّلَ مِنْ مَكَانِهِ فَعَسَلَ قَدَمَيْهِ

257 - Мәймуна анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ғұсыл құйынуы үшін су құйдым. Сонда екі қолын буынына дейін екі-үш рет жуды. Кейін сол қолына су алып, мұстахап қылды. Содан соң ол қолын жерге ысқылап сүртті де, жуып тастады. Содан кейін аузы мен мұрнын шайды. Бетін, екі қолын шынтағына дейін жуып, бүтін денесіне су құйды. Кейін шетке шығып, аяқтарын жуды»,- деді.

6-бап. Ғұсыл құйынуды хош иістерді себуден бастау туралы

258- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ حَنْظَلَةَ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ دَعَا بِشِيءٍ نَحْوِ الْجَلَابِ فَأَخَذَ بِكَفِّهِ فَبَدَأَ بِشِقِّ رَأْسِهِ الْأَيْمَنِ ثُمَّ الْأَيْسَرَ فَقَالَ بِهِمَا عَلَى وَسْطِ رَأْسِهِ

258 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жақындық қылғаннан кейін ғұсыл құйынатын болса, хилаб (хош иісті су) алып келуді бұйыратын. Оны алақанына құйып, алдымен басының оң жағына, кейін сол жағына сүртетін»,- деді. (Кейде екі алақанымен де сүртетін делінеді)

7-бап. Ғұсыл құйынғанда ауыз бен мұрынды шаюдың үкімі туралы

259- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمٌ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَيْمُونَةُ قَالَتْ صَبَبْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُسْنَا فَأَفْرَعُ بِيَمِينِهِ عَلَى يَسَارِهِ فَعَسَلَهُمَا ثُمَّ غَسَلَ فَرْجَهُ ثُمَّ قَالَ بِيَدِهِ
الْأَرْضَ فَمَسَحَهَا بِالْثَّرَابِ ثُمَّ غَسَلَهَا ثُمَّ تَمَضَّمْضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ
وَأَقَاضَ عَلَى رَأْسِهِ ثُمَّ تَنَحَّى فَعَسَلَ قَدَمَيْهِ ثُمَّ أَتَى بِمَنْدِيلٍ فَلَمْ يَنْفُضْ بِهَا

259 - Ибн Аббасқа (р.а.) Мәймуна анамыз былай деп риуаят еткен екен: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ғұсыл кұйынуы үшін су кұйып бердім. Қолын жуды, кейін әуретін жуды. Содан соң қолын жерге ысқылап сүртті де, жуып тастады. Содан кейін аузы мен мұрнын шайды. Бетін жуып басынан су кұйды. Кейін шетке шығып аяқтарын жуды. Сүртінетін орамал беріп едім, онымен сүртінуді қажетсінбеді.

8-бап. Қолды тазалау үшін жерге ысқылау туралы

260 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ
عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ فَعَسَلَ فَرْجَهُ بِيَدِهِ ثُمَّ دَلَكَ بِهَا الْحَائِطَ ثُمَّ غَسَلَهَا
ثُمَّ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ غَسَلَ رِجْلَيْهِ

260 - Мәймуна анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жақындық қылғаннан кейін ғұсыл кұйынды. Бірінші әурет жерін жуды. Содан кейін қолдарын дуалға ысқылап, жуып тастады. Кейін намазға дәрет алғандай етіп дәрет алды. Дәрет алып болған соң аяқтарын жуды», - деді.

9-бап. Әйеліне жақындық қылған кісі қолына лас нәрсе тимеген болса, қолын жумай тұрып суға салса бола ма?

بَابُ هَلْ يُدْخَلُ الْجُنْبُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ قَبْلَ أَنْ يَغْسِلَهَا إِذَا لَمْ يَكُنْ عَلَى يَدِهِ قَدْرٌ
غَيْرُ الْجَنَابَةِ وَأَدْخَلَ ابْنُ عُمَرَ وَالْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ يَدَهُ فِي الطَّهْوَرِ وَلَمْ يَغْسِلَهَا ثُمَّ
تَوَضَّأَ وَلَمْ يَرَ ابْنَ عُمَرَ وَابْنَ عَبَّاسٍ بِأَسَا يَمَّا يَنْتَضِحُ مِنْ غُسْلِ الْجَنَابَةِ

Ибн Омар мен Барра ибн Азиб (р.а.) қолдарын жумастан суға салды, кейін дәрет алды. Ибн Омар мен Ибн Аббас ғұсыл кұйынып жатқанда, денеден шашырап түсіп жатқан судың бір бөлігі таза суға түссе, оның еш зияны жоқ», - деп есептеді.

261 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ أَخْبَرَنَا أَفْلَحُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَعْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ تَخْتَلِفُ أَيْدِينَا فِيهِ

261 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) екеуміз қолымызды кезек-кезек салып бір ыдыстан су алып жуынатынбыз», - деді.

262 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَهُ

262 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жақындық қылғаннан кейін ғұсыл құйынса, бірінші қолдарын жуатын», - деді.

263 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ حَفْصٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَعْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنَ الْجَنَابَةِ

263 - Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екеуміз жақындықтан соң бір ыдыстан су алып жуынатын едік», - деп айтты.

264 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبْرِ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمَرْأَةُ مِنْ نِسَائِهِ يَغْتَسِلَانِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ زَادَ مُسْلِمٌ وَوَهَبُ بْنُ جَرِيرٍ عَنْ شُعْبَةَ مِنَ الْجَنَابَةِ

264 - Абдулла ибн Абдулла ибн Жубайр (р.а.) айтты: «Мен Әнас ибн Мәліктің: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әйелдерімен бірге бір ыдыстан су алып ғұсыл құйынатын», - деп айтқанын естідім. Сонда Мүслим (р.а.): «Жақындық қылғаннан соң», - деп қосып қойды.

10-бап. Ғұсыл мен дәретті жеке-жеке алу дұрыс па?

بَابُ تَفْرِيقِ الْغُسْلِ وَالْوُضُوءِ وَيُذَكَّرُ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ غَسَلَ قَدَمَيْهِ بَعْدَ مَا جَفَّ وَضُوءُهُ

Ибн Омар (р.а.) туралы: «Ол кісі дәрет алғанында денесіндегі су кеуіп болғаннан кейін ғана аяқтарын жуды», - деп риуаят етісетін.

265- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَحْبُوبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَتْ مَيْمُونَةُ وَضَعْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَاءً يَغْتَسِلُ بِهِ فَأَفْرَعُ عَلَى يَدَيْهِ فَعَسَلُهُمَا مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ أَفْرَعُ يَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَعَسَلَ مَذَاكِيرَهُ ثُمَّ ذَلِكَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَغَسَلَ رَأْسَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ أَفْرَعُ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَنَحَّى مِنْ مَقَامِهِ فَعَسَلَ قَدَمَيْهِ

265 - Мәймуна анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ғұсыл құйынуы үшін су құйып бердім. Сонда қолдарын екі немесе үш рет жуды. Кейін оң әуретін жуды. Содан соң қолын жерге ысқылап сүртті де жуып тастады. Содан кейін аузы мен мұрнын шайды. Содан соң беті мен қолын жуды. Басын үш рет жуды. Содан кейін бүтін денесіне су құйды. Кейін шетке шығып аяқтарын жуды», - деді.

11-бап. Ғұсыл құйынғанда бірінші оң алақанына су алып, кейін сол алақанына құю туралы

266- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ قَالَتْ وَضَعْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُسْلًا وَسَتْرُئُهُ فَصَبَّ عَلَى يَدِهِ فَعَسَلَهَا مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ قَالَ سُلَيْمَانُ لَا أُدْرِي أَذَكَرَ الثَّلَاثَةَ أَمْ لَا ثُمَّ أَفْرَعُ يَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَعَسَلَ فَرْجَهُ ثُمَّ ذَلِكَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ أَوْ بِالْحَائِطِ ثُمَّ تَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَغَسَلَ رَأْسَهُ ثُمَّ صَبَّ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَنَحَّى فَعَسَلَ قَدَمَيْهِ فَنَاولَتْهُ خِرْقَةً فَقَالَ بِيَدِهِ هَكَذَا وَلَمْ يُرِدْهَا

266 - Мәймуна (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ғұсыл құйынып жатқанында бөтен көзден қалқалап су құйып беріп тұрдым. Бір-екі рет қолдарын жуды.(Сүлеймен: «Сонда үш рет деді ма, жоқ па, білмеймін», - деді). Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оң қолымен алған суды сол қолына алып әуретін жуды. Содан соң қолдарын дуалға немесе жерге ысқылап жуып тастады. Содан кейін аузы мен мұрнын шайқады. Беті қолын, басын жуды. Кейін бүтін денесіне су құйды. Артынан шетке шығып аяқтарын жуды. Кейіннен орамал беріп едім, қолдарымен «керек емес» деп ишара қылды, сүртінуді қаламады».

12-бап. Кісі әйелімен бір рет жақындық қылып, кейін ғұсыл құйынбастан тағыда жақындық қылуына немесе барлық әйелдерін бірақ айналып шығып бір рет қана ғұсыл қылса бола ма?

267- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَشِرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ ذَكَرْتُهُ لِعَائِشَةَ فَقَالَتْ يَرْحَمُ اللَّهُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ كُنْتُ أُطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَطُوفُ عَلَيَّ نِسَائِهِ ثُمَّ يُصْبِحُ مُحْرَمًا يَنْضَحُ طِيبًا

267 - Ибраһим ибн Мұхаммедтің атасы Айша анамызға (р.а.): «Ибн Омар хош иісті суларды сеуіп, ихрамға кіруді жақтырмайтын еді», - депті. Сонда Айша анамыз (р.а.): «Алла тағала Әбу Абдуррахман ибн Омарды рахмет етсін! Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) хош иісті сулардан себетінмін, кейін әйелдеріне жақындық қылу үшін кіріп шығатын еді. Шыққаннан соң, хош иіс аңқып тұрған бойы ихрамға кіретін еді», - деді.

268- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدُورُ عَلَيَّ نِسَائِهِ فِي السَّاعَةِ الْوَاحِدَةِ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهِنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ قَالَ قُلْتُ لِأَنْسٍ أَوْكَانَ يُطِيفُهُ قَالَ كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ أُعْطِيَ قُوَّةَ ثَلَاثِينَ وَقَالَ سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ إِنَّ أَنْسًا حَدَّثَهُمْ تَسْعُ نِسْوَةً

268 - Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде мейлі күндіз болсын, бір уақыттың өзінде барлық әйелдеріне барып шығатын еді, ойланып қарасаң, олар он бір болатын», - деді. Сонда Қатада (р.а.) Әнастан (р.а.): «Әйелдерінің барлығын бір уақытта аралап шығуына шамасы жете ма?», - деп сұрапты. Сонда Әнас: «Біз Сахабалар, Расулуллада отыз адамның күш қуаты берілген деп айтатын едік», - деді.

Саьид (р.а.) айтты: «Әнас бізге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) тоғыз әйелі бар, деп айтты», - деді. (демек, он бір әйелдің екеуі күң болған).

13-бап. Мәзий келгенде дәрет алса жеткілікті бола ма?

269- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ كُنْتُ رَجُلًا مَذَاءً فَأَمَرْتُ رَجُلًا أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَكَانِ ابْنَتِهِ فَسَأَلَ فَقَالَ تَوَضَّأَ وَاعْسَلَ ذَكَرَكَ

269 - Хазреті Әли (р.а.) айтты: «Шаһуатым өте көп адам едім. Бұл туралы Расулулладан сұрашы деп басқа бір адамға бұйырдым. Өйткені Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қызы менің әйелім болғандықтан, өзім ол кісіден сұрай алмадым. Сонда Расулулла (с.ғ.с.): «Алдыңды жуып, дәрет ал!»,- деп айтыпты»,- деді.

14-бап. Өзіне хош иісті нәрселерді сеуіп, кейін ғұсыл қылса, бірақ денесінде иісі қалса болады ма?

270- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنتَشِرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ فَذَكَرْتُ لَهَا قَوْلَ ابْنِ عُمَرَ مَا أَحَبُّ أَنْ أَصْبِحَ مُحْرَمًا أَنْضَخَ طَيِّبًا فَقَالَتْ عَائِشَةُ أَنَا طَيِّبْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ طَافَ فِي نِسَائِهِ ثُمَّ أَصْبَحَ مُحْرَمًا

270 - Ибраһим ибн Мұхаммедтің атасы Айша анамыздан бір мәселе туралы сұрап, Ибн Омардың (р.а.): «Денемде хош иістің аңқып тұрған бойы ихрамға кіруді жақтырмаймын»,- деген сөзін есіне түсіріп айтты. Сонда Айша анамыз (р.а.): «Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) хош иісті нәрселерді септім, кейін ол кісі барлық әйелдеріне барып аралап шықты, содан соң ихрамға кірді»,- деді.

271- حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَأَنِّي أَنْظِرُ إِلَى وَبَيْصِ الطَّيِّبِ فِي مَفْرَقِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُحْرَمٌ

271- Айша анамыз (р.а.) айтты: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ихрамда болған кезінде мандайының жарқырағанын көргендей болтынмын»,- деді. (яғни, денесіне жағылған хош иісті май жылтырап тұрған).

15-бап. Денемнің барлық жерін жуып болдым деп есептегеннің өзінде де шаштын арасын саусақтармен ысқылап жуу туралы

272- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَيْهِ وَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اغْتَسَلَ ثُمَّ يُخَلِّلُ بِيَدِهِ شَعْرَهُ حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ

أَرَوَى بَشْرَتَهُ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ وَقَالَتْ كُنْتُ
أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ نَعْرِفُ مِنْهُ جَمِيعًا

272 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жыныстық қатынастан соң ғұсыл қылғанында, бірінші қолдарын жуып, содан кейін намазға дәрет алғандай дәрет алатын. Содан кейін ғана ғұсыл құйынуға кірісетін. Барлық жерімді жуып болдым деп ойлағанының өзінде де шашының арасына саусақтарын тығып, ысқылап төбесінен үш рет су құйып жуатын. Содан соң денесінің қалған жерлерін жуатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екеуміз бір ыдыстан су алып жуынатын едік», - деді.

16-бап. Бір кісі жыныстық қатынастан соң дәрет алса, кейін денесінің қалған жерлерін жуса, дәрет алғандағы жуған жерлерін қайтадан жумаса болады ма?

273 - حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ عَيْسَى قَالَ أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا الْأَعْمَشُ
عَنْ سَالِمٍ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ وَضَعَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضُوءًا لِحَنَابَةِ فَأَكْفَأَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ مَرَّتَيْنِ
أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ فَرْجَهُ ثُمَّ ضَرَبَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ أَوْ الْحَائِطِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ
مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَزِرَاعَيْهِ ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى رَأْسِهِ الْمَاءَ ثُمَّ غَسَلَ
جَسَدَهُ ثُمَّ تَنَحَّى فَعَسَلَ رِجْلَيْهِ قَالَتْ فَأَتَيْتُهُ بِخِرْقَةٍ فَلَمْ يُرِدْهَا فَجَعَلَ يَنْفُضُ بِيَدِهِ

273 - Мәймуна анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жақындықтан соң ғұсыл құйынуы үшін су құйдым. Оң қолына алған суын сол қолына алып екі немесе үш рет мұстахап қылды. Содан соң қолын жерге немесе дуалға ысқылап сүртті де, жуып тастады. Содан кейін аузы мен мұрнын шайды. Бетін, екі қолын шынтағына дейін жуып, басына су құйды. Кейін бүтін денесін жуды. (алғашқы дәрет алғанда жуған мүшелерден бөлек жерлерді) Содан кейін шетке шығып, аяқтарын жуды. Кейін орамал беріп едім, сүртінуді қаламай, үстіндегі суды қолымен сыдыра бастады», - деді.

17-бап. Егерде бір кісінің мешітте тұрғанында жақындық қылғаннан соң жуынбағаны есіне түссе, сол кезде мешіттен шығып кетеді ме әлде таяммум қылады ма?

274- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَانُ بْنُ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أَقِيمَتِ الصَّلَاةَ وَعَدَلْتُ الصُّفُوفُ قِيَامًا فَخَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا قَامَ فِي مُصَلَّاهُ ذَكَرَ أَنَّهُ جُنُبٌ فَقَالَ لَنَا مَكَانَكُمْ ثُمَّ رَجَعَ فَأَعْتَسَلَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَيْنَا وَرَأْسُهُ يَغْطُرُ فَكَبَّرَ فَصَلَّيْنَا مَعَهُ

274 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Намазға тәкбір айтылды, саптар тураланды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жамағаттың алдына шықты. Намаз оқитын жерге келгенінде жүніп екендігі есіне түсіп кетті. Сонда бізге: «Орындарыңда тұра тұрыңдар!»,- деп қайтып (үйіне) кіріп кетті. Біраздан соң шашынан суы тамған күйі шықты. Кейін тәкбір тахрима айтты. Біз ол кісімен бірге намаз оқыдық»,- деді.

18-бап. Жақындықтан соң ғұсыл құйынғанда қолда қалған суды сілку туралы

275- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو حَمْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ الْأَعْمَشَ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَتْ مَيْمُونَةُ وَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُسْلًا فَسَنَرْتُهُ بِثَوْبٍ وَصَبَّ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثُمَّ صَبَّ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ فَرَجَهُ فَضْرَبَ بِيَدِهِ الْأَرْضَ فَمَسَحَهَا ثُمَّ غَسَلَهَا فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ ثُمَّ صَبَّ عَلَى رَأْسِهِ وَأَفَاضَ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ فَنَاولَتْهُ ثَوْبًا فَلَمْ يَأْخُذْهُ فَانْطَلَقَ وَهُوَ يَنْفُضُ يَدَيْهِ

275 - Мәймуна анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) бөтен біреудің көзіне түспеуі үшін киіммен қалқалап тұрып, ғұсыл құйынуы үшін су құйып бердім Алдымен қолын жуды. Кейін оң қолына алған суын сол қолына алып мұстахап қылды. Содан соң қолын жерге ысқылап сүртті де, жуып тастады. Содан кейін аузы мен мұрнын шайды. Бетін, екі қолын шынтағына дейін жуып, бүтін денесіне су құйды. Кейін орнынан тұрып, шетке шығып аяқтарын жуды. Орамал беріп едім алмады. Қолдарындағы суды сілکیدі де шығып кетті»,- деді. (Қасталоний айтты: «Егер де өте зәрулік кезде болмаса, қолды сілкімеу керек»,- деді.)

19-бап. Ғұсыл құйынуды оң жақтан бастау керектігі туралы

276- حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَافِعٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ صَفِيَّةِ بِنْتِ شَيْبَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنَّا إِذَا أَصَابَتْ إِحْدَانَا جَنَابَهُ أَخَذَتْ بِيَدَيْهَا ثَلَاثًا فَوْقَ رَأْسِهَا ثُمَّ تَأْخُذُ بِيَدِهَا عَلَى شِقِّهَا الْأَيْمَنِ وَبِيَدِهَا الْأُخْرَى عَلَى شِقِّهَا الْأَيْسَرِ

276 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Біреумізге ғұсыл құйыну керек болып қалса, қолымызға су алып, басымызға үш рет құятынбыз. Одан соң қолымызға су алып, бірінші оң иыққа, кейін сол иыққа құятын едік»,- деді.

БИСМИЛЛӘҢИР РАХМАНИР РАХИМ

20-бап. Хилуатта (онаша жерде) жалаңаш шомылуға болады ма? Хилуатта да, қалқа жер де шомылған дұрыс!

قَالَ بَهْرُ بْنُ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُ أَحَقُّ أَنْ يُسْتَحْيَا مِنْهُ مِنَ النَّاسِ

Бахз ибн Хақимнің бабасына Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деген екен: «Алла тағала үшін кісінің адамдардан гөрі, өзінен ұялғаны дұрыс»,- деді.

277- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ يَغْتَسِلُونَ عُرَاءً يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ وَكَانَ مُوسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلُ وَحْدَهُ فَقَالُوا وَاللَّهِ مَا يَمْنَعُ مُوسَى أَنْ يَغْتَسِلَ مَعَنَا إِلَّا أَنَّهُ آدَرُ فَذَهَبَ مَرَّةً يَغْتَسِلُ فَوَضَعَ تَوْبَهُ عَلَى حَجَرٍ فَفَرَّ الْحَجَرُ بِتَوْبِهِ فَخَرَجَ مُوسَى فِي إِثْرِهِ يَقُولُ تَوْبِي يَا حَجَرُ حَتَّى نَظَرْتَ بَنُو إِسْرَائِيلَ إِلَى مُوسَى فَقَالُوا وَاللَّهِ مَا بِمُوسَى مِنْ بَأْسٍ وَأَخَذَ تَوْبَهُ فَطَفِقَ بِالْحَجَرِ ضَرْبًا فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَاللَّهِ إِنَّهُ لَنَدَبٌ بِالْحَجَرِ سِتَّةً أَوْ سَبْعَةَ ضَرْبًا بِالْحَجَرِ

277 - Әбу Хурайраға (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мына хадисті айтып берген екен: «Бәний Исраил қауымы бір-біріне қарап жалаңаш күйі шомыла беретін. Ал Мұса ғ.с. жалғыз өзі жуынатын. Сондықтан да олар

айтатын: «Мұсаның ғ.с. бізбен бірге шомылатынына кедергі болатын оның ұятты жерінің кемшілігі бар», - десетін.

Бір күні Мұса ғ.с. шомылғалы барып, киімдерін бір тастың үстіне шешіп қойса, тас киімдерін (Алла тағаланың әмірімен) алып қашыпты. Мұса ғ.с.: «Ей, тас, менің киімдерімді бер, киімдерімді бер!», - деп артынан қуа жөнеліпті. Сол уақытта Мұсаның ғ.с. жалаңаш денесіне көздері түскен Бәний Исраил қауымы: «Алла тағаламен ант етеміз, Мұсаның ғ.с. тәнінде еш айып жоқ екен», - десіпті. Мұса ғ.с. киімін ала салып, тасты төмпештеп ұра бастапты. Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Алла тағаламен ант етемін, сонда ол кісінің ұруынан таста алты ма әлде жеті ме із қалды⁷¹», - деді.

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْتَتِي فِي تَوْبِهِ فَنَادَاهُ رَبُّهُ يَا أَيُّوبُ أَلَمْ أَكُنْ أَعْنَيْتُكَ عَمَّا تَرَى قَالَ بَلَى وَعِزَّتِكَ وَلَكِنْ لَأُغْنِيَنِي بِي عَنْ بَرَكَتِكَ

Әбу Хурайраға (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деп айтып берген екен: «Бір күні Аюб Пайғамбар ғ.с. жалаңаш күйі шомылып жатқан еді. Үстінен алтын шегірткелер төгіле бастады. Аюб ғ.с. шегірткелерді киіміне жинай бастады. Сонда Алла тағала: «Ей, Аюб, сені көріп тұрғаныңа (яғни, байлыққа) мұқтаж емес қылмап па едім?!», - деді. Сонда Аюб ғ.с.: «Сенің құдіретіңмен ант етемін, мені мұқтажсыз қылдың, бірақ сенің маған берген беретіңе әлі мұқтажбын», - деді

21-бап. Адамдар бар жерде ғұсылды өзін қалқалап тұрып құйыну туралы

278- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ قَعْنَبٍ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى أُمِّ هَانِئِ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ هَانِئِ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ تَقُولُ ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَقَاطِمَةُ تَسْتُرُهُ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِئِ

278 - Әбу Тәліптің қызы Үмму Ханиғ (р.а.) былай деді: «Меккені қаратып жеңіске жеткен жылы Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) үйіне бардым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с. ғұсыл құйынып жатыр екен. Қызы Фатима ол кісіні қалқалап тұр екен. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл кім?», - деді. Мен: «Үмму Ханымын», - дедім.

⁷¹ Бұл жерде Әбу Хурайра (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айтқанын меңзеп тұр.

279- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ سَتَرْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَغْتَسِلُ مِنَ الْجَنَابَةِ فَعَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ صَبَّ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَعَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ ثُمَّ مَسَحَ بِيَدِهِ عَلَى الْحَائِطِ أَوْ الْأَرْضِ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رَجُلِيهِ ثُمَّ أَقَاضَ عَلَى جَسَدِهِ الْمَاءَ ثُمَّ تَنَحَّى فَعَسَلَ قَدَمَيْهِ تَابِعَهُ أَبُو عَوَانَةَ وَابْنُ فُضَيْلٍ فِي السَّيْرِ

279 - Мәймуна анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) жақындықтан соң ғұсыл құйынып жатқанында қалқалап тұрдым. Алдымен қолын жуды. Оң қолына алған суын сол қолына алып, әурет жерін жуды. Содан соң қолын жерге немесе дуалға ысқылап сүртті де жуып тастады. Кейін намазға дәрет алғандай дәрет алды. Аяқтарын жумады. Содан соң бүтін денесіне су құйып жуынды да, шетке шығып аяқтарын жуды», - деді.

Әбу Ғауана мен Ибн Фудайл да (р.а.) ғұсыл құйынғанда өзін қалқалап алу керектігі туралы осы хадисті естеріне алған.

22-бап. Әйел кісі ихтилам болып (былғанып) қалса...

280- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ جَاءَتْ أُمَّ سُلَيْمٍ امْرَأَةُ أَبِي طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ هَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلِ إِذَا هِيَ احْتَلَمَتْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَعَمْ إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ

280 - Үмму Сәлама (р.а.) айтты: «Әбу Талханың әйелі Үмму Сұлайм Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келіп: «Я Расулулла, шындығында, Алла тағала хақ нәрседен ұялуды бұйырмайды. Егерде әйел кісі ихтилам болып қалса, ғұсыл алу керек пе?», - сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әрине, егерде суланғанын көрсе немесе сезсе, ғұсыл алу керек», - деді.

23-бап. Дәрәтсиз кісінің (ұялғанынан) терлегені және мұьмин кісінің дәрәтсиз жүрмейтіндігі туралы

281- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ قَالَ حَدَّثَنَا بَكْرٌ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِيَهُ فِي بَعْضِ طَرِيقِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ جُنْبٌ فَأَنْخَسَتْ مِنْهُ فَذَهَبَ فَأَعْتَسَلَ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ كُنْتُ جُنْبًا فَكَرِهْتُ أَنْ أُجَالِسَكَ وَأَنَا عَلَى غَيْرِ طَهَارَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ إِنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ

281 - Әбу Рафиғ (р.а.) былай деп риуаят етеді: «Әбу Хурайра (р.а.) жүніп халде Мединенің көшелерінің бірінде Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жолығып қалды. Ол өзін Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) алысырақ ұстап, ақырын ғана кетіп қалды. Біраздан соң ғұсыл құйынып келді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей, Әбу Хурайра, қайда болдың?»,- деді. Әбу Хурайра (р.а.): «Менің ғұсылым жоқ еді. Таза болмай тұрып сізбен бірге отыруды дұрыс көрмедім»,- деді. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Субханалла, мұьмин кісі еш уақытта лас (нәжіс) болмайды»,- деді.

24-бап. Жүніп күйі үйден шығып, базар немесе басқа жерлерде жүруге болады ма?

Ғата (р.а.) айтты: «Ғұсылы жоқ кісі қан және шаш алдырса, тырнақ алса болады»,- деді.

282- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُمْ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ فِي اللَّيْلَةِ الْوَاحِدَةِ وَلَهُ يَوْمَئِذٍ تِسْعُ نِسْوَةٍ

282 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір түнде барлық әйелдеріне барып шығатын, сол уақытта тоғыз әйелі бар болатын»,- деді.

283- حَدَّثَنَا عِيَّاشُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ بَكْرٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَقِينِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا جُنْبٌ فَأَخَذَ بِيَدِي فَمَشَيْتُ مَعَهُ حَتَّى قَعَدَ فَأَنْسَلْتُ فَأَتَيْتُ الرَّحْلَ فَأَعْتَسَلْتُ ثُمَّ جِئْتُ وَهُوَ قَاعِدٌ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ فَقُلْتُ لَهُ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يَنْجُسُ

283 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ғұсылым жоқ кезде жолығып қалдым. Ол кісі менің қолымнан ұстады. Ол кісі бір жерге барып отырғанынша бірге бардым да, кейін ақырын ғана кетіп қалдым. Ғұсыл құйынып қайтып келдім. Ол кісі әлі отыр екен. Кейін: «Ей, Әбу Хурайра қайда болдың?»,- деді. Мен не істегенімді айтып бердім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Субханалла, ей, Әбу Хурайра, мұьмин адам лас (нәжіс) болмайды»,- деді.

25-бап. Жүніп болған адам ғұсыл құйынбай тек қана дәрет алып жатса болады ма?

284 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ وَشَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرِفُّدُ وَهُوَ جُنْبٌ قَالَتْ نَعَمْ وَيَتَوَضَّأُ

284 - Әбу Сәлама (р.а.) айтты: «Айша анамыздан (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жүніп болған күйі жататын ба еді?»,- деп сұрадым»,- деді. Айша анамыз (р.а.): «Иә, дәрет алып жататын»,- деп жауап берді.

285 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْرِفُّدُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنْبٌ قَالَ نَعَمْ إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلَيْرِفُّدُ وَهُوَ جُنْبٌ

285 - Омар ибн әл-Хаттаб (р.а.): «Ғұсыл құйынбай жатсақ болады ма?»,- деп Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә, егерде біреулерің жүніп болсаңыз, дәрет алып жатса болады»,- деді.

26-бап. Ғұсылы жоқ адам дәрет алып, содан соң ұйықтайды

286 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَهُوَ جُنْبٌ غَسَلَ فَرْجَهُ وَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ

286 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (р.а.) көрпе қимылынан соң ұйықтамақшы болса, алдымен намазға дәрет алғандай дәрет алып, содан кейін жататын»,- деді.

287- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ اسْتَفْتَى عُمَرُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْنَامُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ قَالَ نَعَمْ إِذَا تَوَضَّأَ

287 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Омар ибн әл-Хаттаб (р.а.): «Ғұсылсыз жатсақ болады ма?», - деп Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә, егерде дәрет алып жатсаң болады», - деді.

288- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ ذَكَرَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ نُصِيْبُهُ الْجَنَابَةُ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ وَاعْسَلَ ذَكَرَكَ ثُمَّ نَمَّ

288 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Хазреті Омар ибн әл-Хаттаб (р.а.) Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) түндерде былғанып қалу туралы айтты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әурет жеріңді жуып дәрет ал, содан кейін ұйықта!», - деді.

27-бап. Ері мен әйелінің ұятты жерлері бір біріне тисе...

289- حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ ح وَحَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ عَنْ هِشَامٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شَعْبَيْهَا الْأَرْبَعِ ثُمَّ جَهَدَهَا فَقَدْ وَجَبَ الْعَسَلُ

289 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде ер адам әйелінің екі аяғының арасына кіріп, әрекет істесе, оған ғұсыл парыз болады», - деп айтқан», - деді.

28-бап. Әйел кісінің әуретіне тиген ылғалды жуу туралы

291- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنِ الْحُسَيْنِ قَالَ يَحْيَى وَأَخْبَرَنِي أَبُو سَلْمَةَ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ الْجُهَنِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ فَقَالَ أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ فَلَمْ يُمْنِ قَالَ عُثْمَانُ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ وَيَعْسَلُ ذَكَرَهُ قَالَ عُثْمَانُ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَالزُّبَيْرِ بْنَ الْعَوَّامِ وَطَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ

وَأَبِيَّ بَنَ كَعْبٍ رَضِيََ اللَّهُ عَنْهُمْ فَأَمَرُوهُ بِذَلِكَ قَالَ يَحْيَى وَأَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ
عُرْوَةَ بِنَ الرَّبِيعِ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

291 - Осман ибн Аффаннан (р.а.) Зәйд ибн Халид: «Ер адам әйелімен қосылса, бірақ ұрық шықпаса, не істеуі керек?»,- деп сұрады. Сонда Осман ибн Аффан (р.а.): «Әурет жерін жуып, намазға дәрет алғандай дәрет алады. Мен бұны Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естігенмін»,- деді.

Зәйд ибн Халид (р.а.): «Әли, Зубайр ибн Аууам, Талха ибн Ғубайдулла және Убай ибн Кағбтан (р.а.) сұрағанымда, оларда тура осылай десті»,- деді.

Ғұруа ибн Зубайр (р.а.): «Әбу Аюб та тура осы сөзді Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естіпті»,- деді.

Ескерту: Ханафи мәзһабы бойынша бұл хадиске амал етілмейді. Ханафи мәзһабында Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мына хадисі негізге алынады: «Екі сүннет жер бір-біріне тиіп мәни шықпаса да ғұсыл алу парыз болады», (Тирмизи, Таһара-80, Ибн Мажа, Таһара-111. Бұхарий-Ғұсыл-289)

292- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ أَخْبَرَنِي
أَبُو أَيُّوبَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي بَنُ كَعْبٍ أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِذَا جَامَعَ الرَّجُلُ الْمَرْأَةَ
فَلَمْ يُنْزِلْ قَالَ يَغْسِلُ مَا مَسَّ الْمَرْأَةَ مِنْهُ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وَيُصَلِّي قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْغَسْلُ
أَحْوَطُ وَذَلِكَ الْآخِرُ وَإِنَّمَا بَيَّنَّا لِإِخْتِلَافِهِمْ

292 - Убай ибн Кағб (р.а.): «Я Расулулла, егерде кісі әйеліне жақындық қылса, бірақ ұрық шықпаса, не істеуі керек?»,- деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әйелінен жұққан дымқыл нәрсені жуып тастап, дәрет алып, кейін намаз оқи береді»,- деп жауап берді.

Имам Бұхарий айтты: «Ғұсыл алу ықтият үшін, ең дұрысы - сол. Жоғарыдағы хадистерді осы мәселедегі Сахабалардың арасындағы қарама-қайшылықтарды білдіру үшін баяндадық»,- деді.

БИСМИЛЛӘҺИР РАХМАНИР РАХИМ

ХАЙЫЗ КИТАБЫ

قَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَدَى فَأَعْتَرَلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ إِلَى قَوْلِهِ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

Алла тағала аят кәрімінде: «(Мұхаммед ғ.с.) олар сенен етеккір жайынан сұрайды. Оларға: «Ол жиренішті нәрсе, етеккір кезінде әйелдерден аулақ болындар. Оларға тазарғанға дейін жақындаспандар. Қашан олар нақ тазарса, оларға Алланың өздеріне бұйырған жерінен жақындасындар де. Шексіз, Алла тәубе етушілерді жақсы көреді әрі таза болушыларды да жақсы көреді⁷²», - деді.

1-бап. Әйелдер қашаннан бастап Хайыз (етеккір) көре бастайды?

قَوْلُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا شَيْءٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ كَانَ أَوَّلُ مَا أُرْسِلَ الْحَيْضُ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَحَدِيثُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرُ

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл Адам ғалайхиссаламның қыздарының мандайына әуелден жазылған», - деді.

Кейбір Сахабалар: «Хайыз бірінші Бәний Ибраилға жіберілген болатын», - дейтін. Имам Бұхари (р.а.): «Ең дұрысы- Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айтқаны», - деді.

2-бап. Хайыз (етеккір) көрген әйелдерге бұйрық

293- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْقَاسِمِ قَالَ سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ يَقُولُ سَمِعْتُ عَائِشَةَ تَقُولُ خَرَجْنَا لَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا كُنَّا بِسَرْفَ حِضْتُ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَبْجِي قَالَ مَا لِكَ أَنْفُسْتِ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَأَقْضِي

⁷² 2. «Әл-Бақара», 222 аят.

مَا يَقْضِي الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ قَالَتْ وَضَحَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقَرِ

293 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Тек қана қажылықты ниет етіп жолға шықтық. Сараф (Меккенің жанындағы ауыл) деген жерге келгенімізде, маған Хайыз келді. Жылап отырғаным да Расулулла кіріп келді де: «Саған не болды, Хайызың келді ме?»,- деді. Мен: «Иә»,- дедім. Хайыз - Алла тағала Адамның ғ.с. қыздарының мандайына жазған нәрсесі, қажылықтың барлық амалдарын істей бер, бірақ Кағбатулланы тауаф етпе!»,- деді. Айша анамыз (р.а.) айтты: «Содан соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әйелдерінің атынан бір сиырды құрбандыққа шалды»,- деді.

3-бап. Хайыз (етеккір) көрген әйел күйеуінің басын жуып, шашын тарап қоюына болады

294- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أُرَجِّلُ رَأْسَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا حَائِضٌ

294 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) шашын Хайыз көргенімде де тарап қоятынмын»,- деді.

295- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ سَيْلَ اتَّخَذُمْنِي الْحَائِضُ أَوْ تَدْنُو مِنِّي الْمَرْأَةُ وَهِيَ جُنْبٌ فَقَالَ عُرْوَةُ كُلُّ ذَلِكَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَكُلُّ ذَلِكَ تَخَذُمْنِي وَلَيْسَ عَلَيَّ أَحَدٌ فِي ذَلِكَ بَأْسٌ أَخْبَرَنِي عَائِشَةُ أَنَّهَا كَانَتْ تُرَجِّلُ تَعْنِي رَأْسَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ حَائِضٌ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَئِذٍ مُجَاوِرٌ فِي الْمَسْجِدِ يُدْنِي لَهَا رَأْسَهُ وَهِيَ فِي حُجْرَتِهَا فَتُرَجِّلُهُ وَهِيَ حَائِضٌ

295 - Ғұруадан (р.а.): «Хайыз (етеккір) көрген немесе ғұсылсыз әйел маған қызмет қылуы мүмкін бе?»,- деп сұрасты. Сонда Ғұруа: «Мен бұларға соншалық мән бермеймін. Хайыз көріп те, ғұсылсыз да маған қызмет қыла беретін. Менен басқа Сахабалар да бұл туралы бір пікірде болатын. Маған Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) шаштарын Хайыз көрген кезінде де тарап қоятыны туралы айтып берген болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітте иғтикафта отырған кезінде басын терезеден ішке кіргізеді екен (үйінің терезесі мешіттің ішіне қараған болатын) сонда Айша анамыз өзінің бөлмесінде тұрып, Хайыз көрген болса да, шашын тарап қояды екен»,- деді.

4-бап. Хайыз көрген әйелдің құшағында тұрып Құран оқу туралы

بَاب قِرَاءَةِ الرَّجُلِ فِي حَجْرِ امْرَأَتِهِ وَهِيَ حَائِضٌ وَكَانَ أَبُو وَائِلٍ يُرْسِلُ خَادِمَهُ وَهِيَ حَائِضٌ إِلَى أَبِي رَزِينٍ فَتَأْتِيهِ بِالْمُصْحَفِ فَنُصِّغُهُ بِعِلَاقَتِهِ

Әбу Уайл (р.а.) өзінің күнін Хайыз көрген болса да, Әбу Разийға қызмет қылуы үшін жіберетін. Күңі Құран кәрімді салынған дорбасының бауынан ұстап апарып беретін еді.

296- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ سَمِعَ زُهَيْرًا عَنْ مَنْصُورِ بْنِ صَفِيَّةَ أَنَّ أُمَّه حَدَّثَتْهُ أَنَّ عَائِشَةَ حَدَّثَتْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَكَبَّرُ فِي حَجْرِي وَأَنَا حَائِضٌ ثُمَّ يقرأ القرآنَ

296 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мен Хайыз көрген болсам да, маған сүйеніп отырып құран оқи беретін еді», - деді.

5-бап. «Хайыз көру» деген сөздің орнына «ай көру» деген сөзді қолдану туралы

297- حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ زَيْنَبَ بِنْتَ أُمِّ سَلَمَةَ حَدَّثَتْهُ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ حَدَّثَتْهَا قَالَتْ بَيْنَا أَنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُضْطَجِعَةً فِي خَمِيصَةٍ إِذْ حَضَتْ فَأَنْسَلْتُ فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حَيْضَتِي قَالَ أَنْفَسْتُ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَأَضْطَجَعْتُ مَعَهُ فِي الْخَمِيصَةِ

297 - Үмму Сәлама (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екеуіміз жанбастап жатқанымызда менің Хайызым келіп қалды. Ақырын ғана құшағынан суырылып шығып, Хайыз киімдерімді алдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ай көрдің бе?»,- деп сұрады. Мен: «Иә», - дедім. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені қасына шақырды. Сонда мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жанында Хайыз киіміммен жаттым», - деді.

6-бап. Хайыз көрген әйелді күйеуі құшақтаса болады ма?

298- حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَعْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ كِلَانَا

جُنُبٌ وَكَانَ يَأْمُرُنِي فَأَنْزَرُ فَيُبَاشِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ وَكَانَ يُخْرِجُ رَأْسَهُ إِلَيَّ وَهُوَ مُعْتَكِفٌ فَأَغْسِلُهُ وَأَنَا حَائِضٌ

298 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екеуіміз ғұсылсыз болғанымызда бір ыдыстан ғұсыл алатынбыз. Хайыз көргенімде маған Хайыз киімімді киіп алуымды бұйыратын. Мен киіп алатынмын. Кейіннен мені құшақтайтын еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітте иғтикафта отырған кезінде басын терезеден шығаратын, сонда мен Хайыз көрген болсам да, басын жуып қоятынмын», - деді.

299- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ هُوَ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَتْ إِحْدَانَا إِذَا كَانَتْ حَائِضًا فَأَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُبَاشِرَهَا أَمَرَهَا أَنْ تَنْزِرَ فِي قَوْرٍ حَيْضَتِهَا ثُمَّ يُبَاشِرُهَا قَالَتْ وَأَيْكُمُ يَمْلِكُ إِرْبَهُ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْلِكُ إِرْبَهُ تَابِعَهُ خَالِدٌ وَجَرِيرٌ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ

299 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Егерде біздің біреуіміз⁷³ Хайыз көретін болсақ, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құшақтағысы келсе, бізге Хайыз киімімізді киюімізді бұйыратын. Содан кейін ғана құшақтайтын. Қайсы бірің Пайғамбарымыздай (с.ғ.с.) шаһуаттарыңды тиып тұра аласыңдар!», - деді.

300- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَدَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ مَيْمُونَةَ تَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُبَاشِرَ امْرَأَةً مِنْ نِسَائِهِ أَمَرَهَا فَأَنْزَرَتْ وَهِيَ حَائِضٌ

300- Абдулла ибн Шаддад (р.а.) риуаят етті: «Мәймуна анамыздан естідім: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әйелдерінің бірін Хайыз кездерінде құшақтамақшы болса, оларға Хайыз киімдерін киіп алуларын бұйыратын», - деді.

7-бап. Хайызы келген әйел ораза ұстамағаны дұрыс

301- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي زَيْدٌ هُوَ ابْنُ أَسْلَمَ عَنْ عِيَّاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ

⁷³ Бұл жерде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелдері айтылып тұр.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أضحَى أَوْ فِطْرَ إِلَى الْمُصَلَّى فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي أُرِيكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَيَمَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ نُكْثِرُنَّ اللَّعْنَ وَتُكْفِرُنَّ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلِ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلْبَّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ قُلْنَ وَمَا نُقْصَانُ دِينِنَا وَعَقْلِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَلَيْسَ شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ نِصْفِ شَهَادَةِ الرَّجُلِ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكَ مِنْ نُقْصَانِ عَقْلِهَا أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكَ مِنْ نُقْصَانِ دِينِهَا

301 - Әбу Саьид әл-Худрий риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құрбан айтында ма, әлде Ораза айтында ма намазға шықты. Әйелдердің жанынан өтіп бара жатып: «Ей, әйелдер жамағаты, садақа беріңдер! Тозак иелерінің көбірегі әйелдер деп маған аян етілді»,- деді. Сонда әйелдер: «Не себепті, я Расулулла?»,- деп сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Өйткені сендер көп қарғайсыңдар, ерлеріңнің жақсылығын білмейсіңдер, ерлеріңнің істеген жақсылықтарын кемсітесіңдер, қадірлемейсіңдер, сендерден гөрі ойы қысқа және сенімі аз, әр қандай иманды кісіні жолдан аздырушы қауымды көрмедім»,- деді. Сонда әйелдер: «Сеніміміз бен ақылымыздың қандай кемшілігі бар, Я Расулулла?»,- деп сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бір әйел кісінің куәлығы жарты еркектің куәлығына тең емес пе?»,- деді. Әйелдер: «Әрине»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Міне, осы ақылдарыңның кемшілігі емес пе? Хайыз көргендеріңде намаз оқымайтындарың, ораза тұтпайтындарың да сендердің кемшіліктерің емес пе?»,- деді. Әйелдер: «Иә, дұрыс айттыңыз»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Міне, осылар әйелдердің діндегі кемшілігі екенін білдіреді»,- деді.

8-бап. Хайыз көрген әйел қажылықтың амалдарының барлығын істей береді, тек қана Қағбаны тәуеп етпейтіндігі туралы

بَاب تَقْضِي الْحَائِضِ الْمَنَاسِكَ كُلِّهَا إِلَّا الطَّوَّافَ بِالْبَيْتِ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ لِمَا بَأْسَ أَنْ تَقْرَأَ آيَةَ وَلَمْ يَرَ ابْنَ عَبَّاسٍ بِالْقِرَاءَةِ لِلْجُنُبِ بِأَسَا وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ قَالَتْ أُمُّ عَطِيَّةٍ كُنَّا نُؤْمَرُ أَنْ يَخْرُجَ الْحَيْضُ فَيُكَبِّرُنَ بِتَكْبِيرِهِمْ وَيَدْعُونَ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَخْبَرَنِي أَبُو سُفْيَانَ أَنَّ هِرْقَلَ دَعَا بِكِتَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَرَأَ فَإِذَا فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَيَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ آيَةٍ عَنْ جَابِرٍ حَاضَتْ عَائِشَةُ فَتَسَكَّتْ الْمَنَاسِكَ غَيْرَ

الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ وَلَا تُصَلِّيْ قَالَ الْحَكْمُ إِنِّي لَأَذْبَحُ وَأَنَا جُنُبٌ وَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ
وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذَكَّرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ

Ибраһим ән-Нахий (р.а.) айтты: «Хайызы (етеккір) келген әйелдің Құран аяттарын оқуының зияны жоқ», - деді. (Ханафий және Ханбалий мәзһабтарын ұстанған ғалымдар бұлай істеуден қайтарған).

Ибн Аббаста (р.а.) ғұсылсыз адамның құранды оқуының еш зияны жоқ деп есептеген. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағаланы әр уақытта зікір ететін.

Үмму Атияа (р.а.) айтты: «Біз-әйелдерге, Хайыз көрген болсақ та, айт намазына шығуды бұйыратын. Ер адамдар оқитын тәкбірлермен дұғаларды айтатынбыз, бірақ намаз оқымайтынбыз», - деді.

Әбу Суфян айтты: «Һирақл (Рум патшасы) Пайғамбарамыздың (с.ғ.с.) жазған хатын алып келуді бұйырды. Содан оқып қараса, **«Бисмилләһир рахманир рахим, я аһли әл-Китаб, тағалуу ила калимати ил-аят»** «Бисмилләһир рахманир рахим, ей аһли китап, иман келтіріңіз!») деп жазылған екен», - деді.

Жабир (р.а.) риуаят етті: «Айша анамыздың (р.а.) Хайызы келді. Содан қажылықтың барлық амалдарын орындай берді. Бірақ-та Қағбатулланы тауаф етпеді, намаз оқымады», - деді.

Хакам (р.а.) айтты: «Мен ғұсылсыз кезімде де **«Бисмилла, Аллаху Акбар»**,- деп малды соя беретінмін», - деді.

Алла тағала: «Алланың аты айтылып сойылмаған малдың етін жемендер!»,- деген.

302- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا نَذْكُرُ إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا جِئْنَا سَرَفَ طَمِئْتُ فَدَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَبْكِي فَقَالَ مَا يُبْكِيكِ قُلْتُ لَوَدِدْتُ وَاللَّهِ أَنِّي لَمْ أَحُجَّ الْعَامَ قَالَ لَعَلَّكَ نُفِسْتِ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَإِنَّ ذَلِكَ شَيْءٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَافْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي

302 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Тек қана қажылықты ниет етіп Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге жолға шықтық. Сараф (Меккенің жанындағы ауыл) деген жерге келгенімізде маған Хайыз келді. Жылап отырғаным да Расулулла кіріп келді де: «Неге жылап отырсың?»,- деді. Мен: «Құдай хақы, бұл жылы қажылыққа шыққаным өкінемін», - дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Хайыз көріп қалдың ба?»,- деді. Мен: «Иә», - дедім. Хайыз - Алла тағала Адамның ғ.с. қыздарының мандайына жазған

нәрсесі, қажылықтың барлық амалдарын істей бер, бірақ тазарғаныңша Қағбатулланы тауаф етпе!»,- деді.

9-бап. Истихаза (тамырдан тоқтаусыз келетін қан) туралы

303- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ قَالَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَا أَطْهَرُ أَفَادَعُ الصَّلَاةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِالْحَيْضَةِ فَإِذَا أَقْبَلْتَ الْحَيْضَةَ فَاتْرُكِي الصَّلَاةَ فَإِذَا ذَهَبَ قَدْرُهَا فَاغْسِلِي عَنْكَ الدَّمَ وَصَلِّي

303 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Фатима бинти Хубайш Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Я Расулулла, мен тазалана алмаймын (тоқтаусыз қан келеді де тұрады), намаз оқымаймын ба?»,- деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл тамырдан келетін қан, Хайыз емес, егерде Хайыз келсе, намазды тоқтат, Хайыздың келуі тоқтаса, ғұсыл алып тазаланып, намаз оқи бер!»,- деді.

10-бап. Хайыз қанын жуу туралы

304- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ أَنَّهَا قَالَتْ سَأَلْتُ امْرَأَةً رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِحْدَانَا إِذَا أَصَابَ تَوْبَهَا الدَّمُ مِنَ الْحَيْضَةِ كَيْفَ تَصْنَعُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَصَابَ تَوْبَ إِحْدَاكُنَّ الدَّمُ مِنَ الْحَيْضَةِ فَانْقُرْصُهُ ثُمَّ لَتْنِضْخُهُ بِمَاءٍ ثُمَّ لَتْصَلِّي فِيهِ

304 - Асма бинти Әбу Бәкір (р.а.) айтты: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бір әйел: «Я Расулулла, біреуміздің киімімізге Хайыздың қаны жұғып қалса, не қыламыз?»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде біреулеріңнің киімдеріңе Хайыздың қаны жұғып қалса, қатып қалған қанды ысқылап үгіп тастап, содан соң сумен жуыңдар, кейін осы киіммен намаз оқи беріңдер!»,- деді.

11-бап. Истихаза болған әйелдің мешітке иғтикафта отыруы туралы

305- حَدَّثَنَا أَصْبَغُ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَتْ إِحْدَانَا تَحِيضُ ثُمَّ تَقْرِصُ الدَّمَ مِنْ ثَوْبِهَا عِنْدَ طُهْرِهَا فَتَغْسِلُهُ وَتَنْضِحُ عَلَى سَائِرِهِ ثُمَّ تُصَلِّي فِيهِ

305 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітке иғтикаф қылып отыруға кіретін болса, әйелдерінің кейбірі истихаза болғанына қарамастан бірге кіретін», - деді.

306- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ خَالِدٍ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اعْتَكَفَ مَعَهُ بَعْضُ نِسَائِهِ وَهِيَ مُسْتَحَاضَةٌ تَرَى الدَّمَ قُرْبَمَا وَضَعَتْ الطَّسْتُ تَحْتَهَا مِنَ الدَّمَ وَزَعَمَ أَنَّ عَائِشَةَ رَأَتْ مَاءَ الْعُصْفُرِ فَقَالَتْ كَانَ هَذَا شَيْءٌ كَانَتْ فُلَانَةٌ تَجِدُهُ

306 - Акрама былай деп жорамалдайды: «Айша анамыз (ыдыстағы) сарғыш сұйықтықты көріп: «Бұл пәленше әйелден түскен истихаза қаны болса керек», - деп ойлаған», - деді.

307- حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ خَالِدٍ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ اعْتَكَفْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ امْرَأَةً مِنْ أَزْوَاجِهِ فَكَانَتْ تَرَى الدَّمَ وَالصُّفْرَةَ وَالطَّسْتُ تَحْتَهَا وَهِيَ تُصَلِّي

307 - Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелдерінің бірі ол кісімен бірге иғтикаф қылуға отырды. Ол әйел Хайызға қоса сарғыш қан көретін. Сол үшін де намаз оқып жатқанында отыратын орнына ыдыс қойып алған еді.

308- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ خَالِدٍ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ بَعْضَ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ اعْتَكَفَتْ وَهِيَ مُسْتَحَاضَةٌ

308 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелдерінің бірі истихаза⁷⁴ көрген бойы иғтикаф қылуға отырды», - деді.

(Әйел адам истихаза болса да мешітке кіріп, құлшылық қылуы мүмкін болған).

⁷⁴ Истихаза-етеккір келіп болғаннан соң да тоқтамай (тамырдан) келетін қан.

12-бап. Әйел адам Хайыз көрген киімінде намаз оқиды ма?

309- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ مَا كَانَ لِإِحْدَانَا إِلَّا تَوْبٌ وَاحِدٌ تَحِيضُ فِيهِ فَإِذَا أَصَابَهُ شَيْءٌ مِنْ دَمٍ قَالَتْ بِرَيْقِهَا فَفَصَعَتْهُ بِظَفْرِهَا

309 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Бірде-біреумізде бір қабат киімнен басқа киім жоқ болатын. Сол киімді киіп жүріп, Хайыз көретінбіз. Егерде оған қан жұғып қалса, ысқылап үгіп, жуып тастап намаз оқи беретінбіз», - деді.

13-бап. Әйел адам Хайыздан кейін ғұсыл құйынғаннан соң өзіне хош иісті нәрселерді себу туралы

310- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ أَوْ هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ كُنَّا نُنْهَى أَنْ نُحَدِّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا وَلَا نَكْتَجِلُ وَلَا نَنْطِيبُ وَلَا نَلْبَسُ تَوْبًا مَصْبُوعًا إِلَّا تَوْبَ عَصَبٍ وَقَدْ رُحِّصَ لَنَا عِنْدَ الطُّهْرِ إِذَا اغْتَسَلْتَ إِحْدَانَا مِنْ مَحِيضِهَا فِي نُبْدَةٍ مِنْ كُسْتٍ أَظْفَارٍ وَكُنَّا نُنْهَى عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ رَوَاهُ هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

310 - Үмму Атияа (р.а.) айтты: «Қайтыс болған адамға үш күннен артық аза тұтпайтынбыз. Тек қана ер адамымыз (күйеуі) қайтыс болса ғана төрт ай он күн аза тұтатынбыз. Көзімізге сүрме жақпайтынбыз, хош иіс сеппейтін едік. Гүлді киім кимейтінбіз. Бір түсті киімді ғана киетінбіз. Етеккірден соң ғұсыл құйынып, тазаланғаннан кейін ғана жеңіл- желпі иіс суларды себінуге рұқсат етілген еді. Жаназаға ілесіп (бейіт басына) баруымызға рұқсат бермейтін», - деді.

14-бап. Әйелдің Хайыздан тазаланған кезінде денесін ысқылап жуынуы туралы

311- حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ صَفِيَّةَ عَنْ أُمِّهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ غُسْلِهَا مِنَ الْمَحِيضِ

فَأَمَرَهَا كَيْفَ تَغْتَسِلُ قَالَ خُذِي فِرْصَةً مِنْ مَسَكٍ فَتَطَهَّرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ أَتَطَهَّرُ
قَالَ تَطَهَّرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَطَهَّرِي فَاجْتَنِبْهَا إِلَيَّ فَقُلْتُ تَتَّبِعِي
بِهَا أَثَرَ الدَّمِّ

311 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Бір әйел Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) хайыздан қалай тазалану туралы сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қалай ғұсыл құйынуды айтып, содан соң: «Әтірленген мақтаменен тазалан!», - деді. Әйел: «Онымен қалай тазаланамын», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Субханалла, тазалан!», - деді. Айша анамыз (р.а.) айтты: «Сол кезде мен ол әйелді өзіме қарай тарттым да оған: «Қаныңның іздері қалған жерлеріңді сонымен сүртіп тазала!», - дедім.

15-бап. Хайыз келген жерді жуу туралы

312- حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبُ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ عَنْ أُمِّهِ عَن
عَائِشَةَ أَنَّ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ قَالَتْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ أُغْتَسِلُ مِنَ
الْمَحِيضِ قَالَ خُذِي فِرْصَةً مُمَسَّكَةً فَتَوَضَّئِي ثَلَاثًا ثُمَّ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ اسْتَحْيَا فَأَعْرَضَ بِوَجْهِهِ أَوْ قَالَ تَوَضَّئِي بِهَا فَأَخَذَتْهَا فَجَذَبَتْهَا فَأَخْبَرَتْهَا بِمَا
يُرِيدُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

312 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Ансарийлардан болған бір әйел Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Етеккірден соң қалай ғұсыл құйынамын ?», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ғұсыл құйынғаннан соң әтірленген мақтаны алып, тазалан!», - деп үш рет айтты. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ұялғанынан мүбәрак жүзін бұрып: «Оныменен сүрт!», - деді. Айша анамыз (р.а.) айтты: «Сол кезде мен ол әйелді өзіме қарай тарттым да, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) не деп айтпақшы болғанын айтып бердім», - деді.

16-бап. Әйелдің етеккірден соң ғұсыл құйынып жатқанында шашын тарауы туралы

313- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ
أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ أَهْلَتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ
فَكُنْتُ مِمَّنْ تَمَّتْ وَلَمْ يَسُقِ الْهَدْيَ فَرَعَمَتْ أَثْمًا حَاضَتْ وَلَمْ تَطَهَّرْ حَتَّى دَخَلْتُ
لَيْلَةَ عَرَفَةَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ لَيْلَةُ عَرَفَةَ وَإِنَّمَا كُنْتُ تَمَّتْ بِعُمْرَةٍ فَقَالَ لَهَا

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْفَضِي رَأْسَكَ وَأَمْتَشِطِي وَأَمْسِكِي عَنْ عُمْرَتِكَ
فَفَعَلْتُ فَلَمَّا قَضَيْتُ الْحَجَّ أَمَرَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ لَيْلَةَ الْحَصْبَةِ فَأَعْمَرَنِي مِنَ التَّنْعِيمِ
مَكَانَ عُمْرَتِي الَّتِي نَسَكْتُ

313 - Айша анамыз (р.а.) Ғұруа ибн Зубайрге былай деген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екеуміз қоштасу қажылық кезінде ихрам байладық. Мен таматтуғ қажылықты ниет еткендердің бірі едім, бірақ құрбандық үшін қой алмаған болатынмын. Сол кезде менің етеккірім келіп қалды. Одан тек қана Арафат түні кіргенде ғана тазардым да, Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Я Расулалла, Арафат түні болды, мен о баста кіші қажылыққа ниет етіп едім»,- деп сұрадым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Шашыңды жайып тара да, ғұсыл құйын, кіші қажылықты қоя тұр!»,- деді. Мен солай істеп үлкен қажылықты бітірдім. Түнде әл-Хасбада аялдағанымызда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ағам Абдуррахманға Танғимға (осы жерде қайтадан ихрам кідім) менімен бірге барып кіші қажылықты өтетіп келуге бұйырды»,- деді.

17-бап. Етеккір көрген әйел ғұсыл құйынуынан бұрын алдымен шашын жайып тарауы туралы

314 - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجْنَا مَوَافِينَ لِإِهْلَالِ ذِي الْحِجَّةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهَلََّ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهَلِّ فَإِنِّي لَوَلَا أَنِّي أَهْدَيْتُ لَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ فَأَهَلَّ بَعْضُهُمْ بِعُمْرَةٍ وَأَهَلَّ بَعْضُهُمْ بِحَجٍّ وَكُنْتُ أَنَا مِمَّنْ أَهَلََّ بِعُمْرَةٍ فَأَذْرَكَنِي يَوْمَ عَرَفَةَ وَأَنَا حَائِضٌ فَشَكَوْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ دَعِي عُمْرَتَكَ وَأَنْفَضِي رَأْسَكَ وَأَمْتَشِطِي وَأَهْلِي بِحَجٍّ فَفَعَلْتُ حَتَّى إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْحَصْبَةِ أَرْسَلَ مَعِيَ أَخِي عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَخَرَجْتُ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ مَكَانَ عُمْرَتِي قَالَ هِشَامٌ وَلَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ هَدْيٍ وَلَا صَوْمٍ وَلَا صَدَقَةٍ

314 - Ғұруа ибн Зубайрға Айша анамыз былай деген екен: «Зу-л-хижжа айының келуімен Мединеден қажылық қылуға шықтық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім кіші қажылыққа ниет етсе, етсін, егерде мен құрбандыққа мал алып келмегенімде кіші қажылыққа мен де ниет етер едім»,- деді. Сонда кейбіреулер кіші қажылыққа, ал кейбіреулер үлкен қажылыққа ниет етісті. Мен кіші қажылыққа ниет еткендерден едім. Арафат күні басталғанда әлі менің етеккірім тоқтамаған болатын. Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жағдайымды айттым. Ол кісі: «Кіші

кажылыкты коя тұр. Шашыңды жайып тара да, ғұсыл құйын, содан соң үлкен қажылыққа ниет ет!»,- деді. Мен солай істедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үлкен қажылық біткеннен соң Хасба түні келіп бауырым Абдуррахманды менімен бірге жіберді. Мен Танғим деген жерге барып, қайтадан кіші қажылыққа ниет еттім.

Хашим ибн Ғұруа (р.а.) айтты: «Айша анамыз құрбандық та шалмады, ораза да тұтпады, садақа да бермеді»,- деді.

18-бап. Ай-күні жетіп туылған бала мен шала туылған бала туралы

315- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَكَلَّ بِالرَّحِمِ مَلَكًا يَقُولُ يَا رَبُّ نُطْفَأَ يَا رَبُّ عِلْقَةٌ يَا رَبُّ مُضْغَةٌ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقْضِيَ خَلْقَهُ قَالَ أَذْكَرٌ أَمْ أُنْثَى شَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ فَمَا الرِّزْقُ وَالْأَجَلُ فَيُكْتَبُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ

315 - Әнәс ибн Мәлікке (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деп айтқан екен: «Алла тағала ішке (жатырға) бір періштені уәкіл қылып бекітеді. Ұрық құрсаққа түсе салысымен әлгі періште айтар: «Я Раббым, бұл ұрыққа айналды, я Раббым, бұл қою қанға айналды, я Раббым, бұл бір парша етке айналды»,- деп айтар. Алла тағала: «Бұл бала ай-күні жетіп, дүниеге келсін!»,- десе, періште: «Ұл ма әлде қыз ба, бақытты ма әлде бақытсыз ба, рыздығы, сүретін өмірі қанша?»,- деп сұрайды. Бұлардың барлығы бала анасының ішінде жатқанында маңдайына жазылады»,- деді.

19-бап. Етеккір көрген әйел үлкен қажылық пен кіші қажылыққа қалай ихрам киеді

316- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِحَجٍّ فَقَدِمْنَا مَكَّةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ وَلَمْ يَهْدِ فَلْيُحِلِّلْ وَمَنْ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ وَأَهْدَى فَلَا يُحِلُّ حَتَّى يُحِلَّ بِنَحْرِ هَدْيِهِ وَمَنْ أَهَلَ بِحَجٍّ فَلْيُتِمِّمْ حَجَّهُ قَالَتْ فَحَضْتُ فَلَمْ أَزَلْ حَائِضًا حَتَّى كَانَ يَوْمَ عَرَفَةَ وَلَمْ أَهْلِلْ إِلَّا بِعُمْرَةٍ فَأَمَرَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَنْفِضَ رَأْسِي وَأَمْتَشِطُ وَأَهْلِلَ بِحَجٍّ وَأَتْرِكَ الْعُمْرَةَ فَقَعَلْتُ ذَلِكَ حَتَّى قَضَيْتُ حَجِّي

فَبَعَثَ مَعِيَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ وَأَمْرَنِي أَنْ أَعْتَمِرَ مَكَانَ عُمْرَتِي
مِنَ التَّنْعِيمِ

316 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Қоштасу қажылыққа Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге жолға шықтық. Кейбіріміз кіші қажылыққа, ал кейбіріміз үлкен қажылыққа ниет етіп ихрам кидік. Біраз уақытта Меккеге келдік. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім кіші қажылыққа ниет еткен болса, бірақ шалатын құрбандығы болмаса, ихрамын шешсін. Ал кімде-кім кіші қажылыққа ниет етіп, құрбандығын бірге алып келген болса, құрбандығын шалғанға дейін ихрамын шешпесін! Кімде-кім үлкен қажылыққа ниет етіп ихрам киген болса, қажылықты аяғына дейін жеткізсін (ихрамын шешпесін)!», - деді. Сараф деген жерде менің етеккірім келді. Арафат күніне дейін одан тазармадым. Арафа күні кіші қажылыққа ниет еткен едім, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған шашымды жайып тарап, ғұсыл құйынуымды, және кіші қажылықты қоя тұрып үлкен қажылыққа ниет етіп ихрам киюімді бұйырды. Мен солай істеп үлкен қажылықты бітіргенімде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) менімен бірге бауырым Абдуррахманды жіберіп Танғим деген жерге барып, қайтадан кіші қажылыққа ниет етіп ихрам киюімді бұйырды», - деді.

20-бап. Етеккірдің келуі және тоқтауы туралы

بَابُ إِقْبَالِ الْمَحِيضِ وَإِدْبَارِهِ وَكُنَّ نِسَاءً يَبْعَثْنَ إِلَى عَائِشَةَ بِالذُّرَجَةِ فِيهَا
الْكُرْسِيُّ فِيهِ الصُّفْرَةُ فَتَقُولُ لَا تَعَجَلْنَ حَتَّى تَرَيْنَ الْقِصَّةَ الْبَيْضَاءَ تُرِيدُ بِذَلِكَ
الطُّهْرَ مِنَ الْحَيْضَةِ وَبَلَغَ بِنْتُ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّ نِسَاءً يَدْعُونَ بِالْمَصَابِيحِ مِنْ
جَوْفِ اللَّيْلِ يَنْظُرْنَ إِلَى الطُّهْرِ فَقَالَتْ مَا كَانَ النِّسَاءُ يَصْنَعْنَ هَذَا وَعَابَتْ عَلَيْهِنَّ

Әйелдер етеккірдің қаны жұққан мақтаны шүберекке орап Айша анамызға жіберетін. Сонда Айша анамыз (р.а.): «Ағарғаның көргендерінше, етеккірден әбден тазарғандарынша асықпасын!», - дейтін.

Зәйд ибн Сәбит қызы Үмму Күлсімге «Әйелдер кешкісін шырақ жағып етеккірдің шүберегін тексеріп көретін (тазаланды ма деп)», - деген хабарды айтты. Үмму Күлсім: «Бұрынғы әйелдер олай істемейтін еді», - деп түнгі уақытта шүберектерін тексеріп жүрген әйелдерді айыптады. (яғни, күндіз көрмесе, түнде шырақтың жарығымен көріп білу мүмкін емес)

317- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ
عَائِشَةَ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حَبِيبٍ كَانَتْ تُسْتَحَاضُ فَسَأَلَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَقَالَ ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَتْ بِالْحَيْضَةِ فَإِذَا أَهْبَلَتْ الْحَيْضَةَ فَدَعِيَ الصَّلَاةَ وَإِذَا
أَدْبَرَتْ فَأَغْتَسِلِي وَصَلِّي

317 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Фатима бинти Хубайш истихаза көретін еді. Бұл туралы Пайғамбарымызан (с.ғ.с.) сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл - тамырдан келетін қан, Хайыз емес, егерде Хайыз келсе, намазды тоқтат, Хайыздың келуі тоқтаса, ғұсыл алып тазаланып, намаз оқи бер!»,- деді.

21-бап. Етеккір көрген әйел намазының қазасын оқымайды

بَابُ لَا تَقْضِي الْحَائِضُ الصَّلَاةَ وَقَالَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبُو سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَدْعُ الصَّلَاةَ

Жәбир ибн Абдулла мен Әбу Саьид әл-Худрий (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жайында риуаят етіп тұрып: «Етеккір көрген әйел намаз оқымайды»,- деді. (яғни, намаздың қазасын өтемейді).

318- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ قَالَ
حَدَّثَنِي مُعَاذَةُ أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ لِعَائِشَةَ أَتَجْزِي إِحْدَانًا صَلَاتَهَا إِذَا طَهَّرَتْ فَقَالَتْ
أَحْرُورِيَّةُ أَنْتِ كُنَّا نَحِيضُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا يَأْمُرُنَا بِهِ أَوْ قَالَتْ
فَلَا نَفْعَلُهُ

318 - Муғаз (р.а.) риуаят етті: «Бір әйел Айша анамыздан (р.а.): «Біреуіміз етеккірден тазалансақ, намаздың қазасын оқымыз ба?»,- деп сұрады. Сонда Айша анамыз (р.а.): «Хауарыждарданбысың?⁷⁵»,- деді.

Муғаз (р.а.) айтты: Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тіршілігінде біздің етеккір кезіміздегі оқылмай қалған намаздарымыздың қазасын оқуға бұйырмайтын немесе қазасын оқымайтынбыз»,- деп айтқан секілді»,- деді.

22-бап. Етеккір көрген әйелмен егерде ол етеккір киімінде болса, бірге жатудың дұрыстығы туралы

319- حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ
زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ حَدَّثَتْهُ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ قَالَتْ حِضْتُ وَأَنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

⁷⁵ Хауарыж- тура жолдан тайып, шектен шыққан топ.

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْخَمِيلَةِ فَأَسْأَلْتُ فَخَرَجْتُ مِنْهَا فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حَيْضَتِي فَلَبِسْتُهَا فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْفَسْتَ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَأَدْخَلَنِي مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ قَالَتْ وَحَدَّثَنِي أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُقْبَلُهَا وَهُوَ صَائِمٌ وَكُنْتُ أَعْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنَ الْجَنَابَةِ

319 - Зейнеп бинти Әбу Сәламаға Үмму Сәлама (р.а.) былай деп айтқан екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екеуміз бірге жатқанымызда менің етеккірім келіп қалды. Ақырын ғана құшағынан суырылып шығып, Хайыз киімдерімді алдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Етеккір көрдің бе?»,- деп сұрады. Мен: «Иә»,- дедім. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені қасына шақырды. Сонда мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жанында етеккір келгенде киетін киіммен жаттым»,- деді. Зейнепке Үмму Сәлама және былай депті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аузы ораза бола тұрып, мені өбіп сүйетін еді. Түнде жақындықтан соң ол кісімен бірге бір ыдыстан ғұсыл алатын едік»,- деді.

23-бап. Әйел кісінің етеккір көрмеген кезінде киетін киімінен бөлек, етеккір кезінде киетін киім дайындап қою туралы

320- حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ بَيْنَا أَنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُضْطَجِعَةً فِي خَمِيلَةٍ حِضْتُ فَأَسْأَلْتُ فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حَيْضَتِي فَقَالَ أَنْفَسْتَ فَقُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَأَضْطَجَعْتُ مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ

320- Зейнеп бинти Әбу Сәламаға Үмму Сәлама (р.а.) былай деп айтқан екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екеуміз бір көрпенің астында бірге жатқанымызда менің етеккірім келіп қалды. Ақырын ғана етеккір кезде киетін киімді алып, құшағынан суырылып шығып кеттім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Етеккір көрдің бе?»,- деп сұрады. Мен: «Иә»,- дедім. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені қасына шақырды. Сонда мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жанында етеккір келгенде киетін киімді киіп жаттым»,- деді.

24-бап. Етеккір көрген әйелдің екі айтта және мұсылмандардың тілек дұғаларында (мысалы тасаттық бергенде) шеткерірек жерде тұрып қатынасуы туралы

321- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ عَنْ أُيُوبَ عَنْ حَفْصَةَ قَالَتْ كُنَّا نَمْنَعُ عَوَاتِقَنَا أَنْ يَخْرُجْنَ فِي الْعِيدَيْنِ فَقَدِمَتْ امْرَأَةٌ فَتَزَلَّتْ قَصْرَ بَنِي خَلْفٍ فَحَدَّثَتْ عَنْ أُخْتِهَا وَكَانَ زَوْجُ أُخْتِهَا غَزَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً وَكَانَتْ أُخْتِي مَعَهُ فِي سِتِّ قَالَتْ كُنَّا نُدَاوِي الْكَلْمَى وَنَقُومُ عَلَى الْمَرْضَى فَسَأَلْتُ أُخْتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْلَى إِحْدَانَا بَأْسٌ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ أَنْ لَا تَخْرُجَ قَالَ لِلنَّبِيِّ سَأَلْتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا وَلَيْسَ تَشْهَدُ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ فَلَمَّا قَدِمَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ سَأَلْتُهَا أَسْمَعْتَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ بِأَبِي نَعَمْ وَكَانَتْ لَا تَذْكُرُهُ إِلَّا قَالَتْ بِأَبِي سَمِعْتُهُ يَقُولُ يَخْرُجُ الْعَوَاتِقُ وَدَوَاتُ الْخُدُورِ أَوْ الْعَوَاتِقُ دَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحَيْضُ وَلَيْسَ تَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ وَيَعْتَرِلُ الْحَيْضُ الْمُصَلَّى قَالَتْ حَفْصَةُ فَقُلْتُ الْحَيْضُ فَقَالَتْ أَلَيْسَ تَشْهَدُ عَرَفَةَ وَكَذَا وَكَذَا

321 - Хафса бинти Сириннан (р.а.): «Бойжеткен қыздарымызды екі айт намазына қатынарудан тиятын едік. Бір әйел Басрадағы Бәний Халаф ауласына келіп түсті. Кейіннен өзінің апасы туралы айтып берді. Апасының күйеуі Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге он екі рет соғысқа қатынасқан екен. Соның алтауына апайы да бірге қатысқан екен. Апасы: «Біз жаралыларды емдеп, ауру адамдарға қарайтынбыз», - деген екен. Бір күні апасы Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Біреуміздің жамылғымыз болмаса, айт намазына қатыспасақ, оның еш зияны жоқ шығар?», - деп сұрапты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кімнің жамылғысы болмаса, танысының жамылғыларының бірін ала тұрып жақсы мәжілістерге, мұсылмандардың тілек дұғаларына қатынасын!», - депті.

Хафса (р.а.) айтты: «Үмму Атияа келгенде одан: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) осы туралы естігенбісіз?», - деп сұрадым. Хафса (р.а.): «Иә естігенмін», - деді. Бойжеткен қыздар да, шымылдықтың ішінде отырған қыздар да, етеккір көргендер де шығып, жақсы мәжілістерге, мұсылмандардың тілек-дұғаларына қатынасын. Ал етеккір көргендер болса, жайнамаздан алысырақ тұрсын», - деп айтқан», - деді. Хафса : «Мен Үмму Атияаға: «Етеккір көрген әйелдер де ма?», - деп айтқанымда, ол: «Етеккір көрген әйелдер Арафатта қатынаспаушы ма еді деп, олардың істейтін істерінің аттарын тізіп санап кетті», - деді.

بَابُ إِذَا حَاضَتْ فِي شَهْرٍ ثَلَاثَ حِيضٍ وَمَا يُصَدِّقُ النِّسَاءُ فِي الْحَيْضِ وَالْحَمْلِ فِيمَا يُمَكِّنُ مِنَ الْحَيْضِ لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى وَلَا يَحِلُّ لهنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ وَيَذْكُرْنَ عَنْ عَلِيٍّ وَشَرِيحٍ إِنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ بِبَيِّنَةٍ مِنْ بَطَانَةِ أَهْلِهَا مِمَّنْ يُرْضَى دِيْنُهُ أَنَّهَا حَاضَتْ ثَلَاثًا فِي شَهْرٍ صَدَّقَتْ وَقَالَ عَطَاءٌ أَقْرَأُهَا مَا كَانَتْ وَبِهِ قَالَ إِبْرَاهِيمُ وَقَالَ عَطَاءٌ الْحَيْضُ يَوْمٌ إِلَى خَمْسَ عَشْرَةَ وَقَالَ مُعْتَمِرٌ عَنْ أَبِيهِ سَأَلْتُ ابْنَ سَيْرِينَ عَنِ الْمَرْأَةِ تَرَى الدَّمَ بَعْدَ فُرَيْهَا بِخَمْسَةِ أَيَّامٍ قَالَ النِّسَاءُ أَعْلَمُ بِذَلِكَ

Алла тағала Құранда : " Талақ болған әйелдер үш етеккір мерзімі күтеді. Оларға жатырларындағы Алланың жаратқанын жасырулары дұрыс емес" деген.

322- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ قَالَ سَمِعْتُ هِشَامَ بْنَ عُرْوَةَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حُبَيْشٍ سَأَلَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ إِنِّي أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ أَفَادَعُ الصَّلَاةَ فَقَالَ لَا إِنَّ ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَكِنْ دَعِيَ الصَّلَاةَ قَدْرَ الْأَيَّامِ الَّتِي كُنْتِ تَحِيضِينَ فِيهَا ثُمَّ اغْتَسَلِي وَصَلِّي

322 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Фатима бинти Әбу Хубайш Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Мен истихаза көремін , еш тазалана алмаймын, намазды оқымайын ба?»,- деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жоқ, намазды тоқтатпа, бұл - тамырдан келетін қан, Хайыз емес, егерде Хайыз келсе, намазды тоқтат, Хайыздың келуі тоқтаса, ғұсыл алып тазаланып намаз оқи бер!»,- деді.

26-бап. Етеккір келетін күндерден басқа уақытта келетін сарғыш және бұлыңғыр түсті сұйықтық туралы

323- حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةٍ قَالَتْ كُنَّا لَا نَعُدُّ الْكُدْرَةَ وَالصُّفْرَةَ شَيْئًا

323 - Үмму Атияа (р.а.) айтты: «Бұлыңғыр және сарғыш түсті сұйықтықты (қанды) етеккір деп есептемейтінбіз», - деді.

27-бап. Истихаза - тамырдан келетін қан

324- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْنُ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي زَيْبٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ وَعَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ اسْتَحْيِضَتْ سَبْعَ سِنِينَ فَسَأَلَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ فَأَمَرَهَا أَنْ تَغْتَسِلَ فَقَالَ هَذَا عِرْقٌ فَكَأَنْتِ تَغْتَسِلِينَ لِكُلِّ صَلَاةٍ

324 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Үмму Хабиба жеті жыл бойы истихаза көрді. Ол Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) истихаза туралы сұрағанда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған етеккір тоқтағаннан соң ғұсыл құйынуды бұйырып: «Истихаза, бұл тамырдан келетін қан», - деді.

Үмму Хабиба (р.а.) әр намазды оқырдың алдында ғұсыл құйынатын.

28-бап. Қажылықта Арафат тауынан түскеннен кейін етеккір көріп қалған әйел туралы

325- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بِنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُبَيْبٍ قَدْ حَاضَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَلَّهَا تَحْبِسُنَا أَلَمْ تَكُنْ طَافَتْ مَعَكُنَّ فَقَالُوا بَلَى قَالَ فَأَخْرَجِي

325 - Айша анамыз (р.а.) Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Я Расулулла, Сафийя бинти Хуайиддың етеккірі келіп қалды», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол біздің Мединеге қайтуымыздан бөгер ме екен! Сендермен бірге тауаф етпеп пе еді?», - деді. Олар: «Иә, тауаф еткен», - десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Онда ол қайта берсін, айтындар!», - деді.

326- حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أُسْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ رُحِّصَ لِلْحَائِضِ أَنْ تَنْفِرَ إِذَا حَاضَتْ

326 - Ибн Аббас (р.а.) айтты: «Әйел адам етеккір көріп қалса, (қоштасу тауафын істемей-ақ) еліне қайта берулеріне рұқсат етілген», - деді.

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ فِي أَوَّلِ أَمْرِهِ إِنَّهَا لَا تَنْفِرُ نَمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ تَنْفِرُ إِنَّ
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَخَّصَ لَهُنَّ

Ибн Омар, ілгеріректе: «Етеккір көрген әйел (қоштасу тауафын қалмастан) қайтпайды», - дейтін, ал енді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларға рұқсат беріпті, (қоштасу тауафын қалмастан) қайта береді екен», - деді.

29-бап. Истихаза көретін әйел тазаланса...

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ تَغْتَسِلُ وَتُصَلِّي وَكَوْ سَاعَةً وَيَأْتِيهَا زَوْجُهَا إِذَا صَلَّتِ الصَّلَاةَ
أَعْظَمُ

Ибн Аббас (р.а.): «Бұндай әйел ғұсыл құйынады, намаз оқиды, кейін күйеуі де жақындық қыла береді. Намаз деген - ұлық нәрсе», - деді.

327 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ عَنْ زُهَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ
عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَفْبَلَتْ الْحَيْضَةَ فَدَعِي
الصَّلَاةَ وَإِذَا أُدْبِرَتْ فَأَغْسِلِي عَنكَ الدَّمَ وَصَلِّي

327 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «егерде етеккірің келсе, намаз оқуды тоқтат, етеккірің тоқтаса, ғұсыл құйынып, жұққан қанды жуып таста, содан кейін намаз оқи бер!», - деді.

30-бап. Босана алмай өлген әйелге жаназа оқу және оның сүннеті

328 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي سُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شَيْبَابَةُ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ
حُسَيْنِ الْمُعَلَّمِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ أَنَّ امْرَأَةً مَاتَتْ فِي
بَطْنِ فَصَلَى عَلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ وَسَطَهَا

328 - Сумра ибн Жундуб (р.а.) риуаят етті: «Бір әйел босана алмай өлді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жаназаны мәйіттің белінің тұсында тұрып оқиды», - деді. (Әйел кісі өлсе, белінің тұсында, ал ер кісі өлсе көкірегінің тұсында тұрып жаназа оқиды).

329 - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُدْرِكٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ اسْمُهُ الْوَضَّاحُ مِنْ كِتَابِهِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ خَالَتِي مَيْمُونَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا كَانَتْ تَكُونُ حَائِضًا لَمْ تُصَلِّيْ وَهِيَ مُفْتَرِشَةٌ بِحِذَاءِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى خُمْرَتِهِ إِذَا سَجَدَ أَصَابَنِي بَعْضُ ثَوْبِهِ

329 - Абдулла ибн Шаддад (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі апайым Мәймуна (р.а.) етеккір көргенде , намаз оқымайтын еді. Апайым Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жайнамазының қарсысында жатса да, ол кісі намаз оқи береді екен. Маймұна анамыз (р.а.) айтты: «Расулулла, сәжде қылғанда киімдері маған тиетін», - деді.

(Имам Бұхарий (р.а.) осы хадиске сүйеніп, етеккір көрген әйел мэкрух саналмай, оған тиген нәрселер де харам болмайды екен деген мағынаны түсіндіреді).

БИСМИЛЛАҒИР РАХМАНИР РАХИМ

ТАЯММУМ КІТАБЫ

وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ

Алла тағала Құран кәрімде: «...Су таба алмасандар таза жерге таяммум соғындар; онымен беті қолдарынды сипандар.⁷⁶», - деді.

330 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْبَيْدَاءِ أَوْ بَدَاتِ الْجَيْشِ انْقَطَعَ عَقْدٌ لِي فَأَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى التَّمَاسِيهِ وَأَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ فَأَتَى النَّاسُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ فَقَالُوا أَلَا تَرَى مَا صَنَعَتْ عَائِشَةُ أَقَامَتْ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَضِعَ رَأْسَهُ عَلَى فَخْذِي قَدْ نَامَ فَقَالَ حَبَسَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَقَالَتْ عَائِشَةُ فَعَاتَبَنِي أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يُوَلَّوْا وَجْهَهُمْ لِي فَأَصْبَحَ عَلَى غَيْرِ مَاءٍ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ التَّيَمُّمِ فَتَيَمَّمُوا فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ الْحَضِيرِ مَا هِيَ بِأَوْلَ بَرَكَتِكُمْ يَا آلَ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ فَبِعَنَّا الْبَعِيرَ الَّذِي كُنْتُ عَلَيْهِ فَأَصْبَحْنَا الْعَقْدَ تَحْتَهُ

330 - Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге сапарға шықтық. Байдағ әлде Зат ул-Жайш деген жерге келгенімізде менің маржан моншағымның жібі үзіліп кетті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тоқтап, оны іздей бастады. Адамдарда

⁷⁶ 5. «әл-Майида», 6 аят.

тоқтап, бірге іздесе бастады. Тоқтаған жерімізде су жоқ болатын. Сонда адамдар Әбу Бәкірге (р.а.) келіп: «Айшаның істеген ісін қараңыз, Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) және қаншама адамдарды тоқтатып, жолдан бөгеді. Бұл маңда су жоқ, ең болмағанда, адамдардың өздерінде де жоқ», - десті. Әбу Бәкір (р.а.) қасымызға келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) басын менің тіземе қойып ұйықтап қалған болатын. Әкем Әбу Бәкір (р.а.) маған: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) және адамдарды жолдан бөгеп қалдың, олар ең құрмаса суы бар жерде емес, не өздерінде де су жоқ», - деп қатты ұрысты. Ол кісі Алла қалағанша не дегісі келсе деді. Содан кейін менің бүйірімнен қолыменен нұқи бастады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) басын менің тіземе қойып жатқандықтан қимылдамауға тырыстым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң сахарда тұрды. Айналада су жоқ еді, адамдар: «Дәретсіз қалай намаз оқимыз?»,- деп тартысты. Сол кезде Алла тағала: «Таяммум қылындар!»,- деп, «Тәяммум⁷⁷» аятын нәзіл етті. Усайд ибн Хұзайр (р.а.) дауыстап: «Ей, Әбу Бәкірдің әулеті, бұл сендердің әулеттеріңнен келген бірінші берекеттерің емес», - деді. Айша анамыз (р.а.) айтты: «Кейіннен мен мініп келе жатқан түйені шөгіп жатқан орнынан тұрғызғанымызда, менің маржан моншағым соның астынан табылды», - деді.

331 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانَ هُوَ الْعَوْقِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ قَالَ ح وَ حَدَّثَنِي

سَعِيدُ بْنُ النَّضْرِ قَالَ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ قَالَ أَخْبَرَنَا سَيَّارٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ هُوَ ابْنُ صُهَيْبٍ الْفَقِيرُ قَالَ أَخْبَرَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةَ فَلْيُصَلِّ وَأَحَلَّتْ لِي الْمَعَانِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً

331 - Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Алла тағала маған бұрынғы Пайғамбарлардың бірде-біріне берілмеген бес түрлі қасиет берді :

1. Бір айлық алыс жерде жүрсем де, Алла тағала дұшпандарымның жүрегіне қорқу салып қояды;
2. Жер жүзі маған мешіт етіп берілген, үмбетімнің қайсы біріне қай жерде намаз уақыты келіп қалса, сол жерде оқи береді;
3. Олжалар маған халал етілген, менен бұрынғы еш Пайғамбарға халал етілмеген болатын;
4. Маған үмбетіме шапағат ету құқығы берілген;

⁷⁷ 4. «ән-Ниса»-43 аят. және 5. «әл-Майида», 6 аят.

5. Бұрынғы Пайғамбарлар тек қана өзінің қауымына Пайғамбар етіліп жіберілген болса, ал мен дүние жүзіндегі адамдардың барлығына Пайғамбар етіліп жіберілдім», - деді.

1- бап. Егерде дәрет алуға су, ал таяммум соғуға таза топырақ табылмаса не істейді?

332 - حَدَّثَنَا زَكَرِيَاءُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا اسْتَعَارَتْ مِنْ أَسْمَاءَ قِلَادَةً فَهَلَكَتْ فَبَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا فَوَجَدَهَا فَأَدْرَكَهُمْ الصَّلَاةَ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَصَلُّوا فَشَكَرُوا ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ النَّيْمِ فَقَالَ أَسِيدُ بْنُ حُضَيْرٍ لِعَائِشَةَ جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا فَوَاللَّهِ مَا نَزَلَ بِكَ أَمْرٌ تَكْرَهِيئُهُ إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ لَكَ وَالْمُسْلِمِينَ فِيهِ خَيْرًا

332 - Хишам ибн Ғұруаның (р.а.) атасынан риуаят болды: «Айша анамыз апасы Асмадан оның маржан моншағын аманатқа алған болатын. Оны жоғалтып алды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оны іздеуге адам жіберді. Кейіннен ол оны тауып келді. Сол уақыттың арасында намаз уақыты болды. Адамдар айналада не өздерінде су болмағандықтан, дәретсіз намаз оқыды. Бұны көріп Пайғамбарымызға арызданды. Сонда Алла тағала: «Таяммум аятын» нәзіл етті. Усайд ибн Хұзайр (р.а.) Айша анамызға: «Алла тағала сізге жақсылықты нәсіп етсін, Алламен ант етіп айтайын, сіз қоштамаған нәрсе нәзіл етілген жоқ.. Алла тағала сіз және барлық мұсылмандар үшін деп қылды. Бұнда тек қана жақсылық көзделген», - деді.

2-бап. Бір жерде тоқтап қалған адам су табылмады деп намазын қаза қылып алудан қорықса, таяммум соғып оқиды

بَابُ النَّيْمِ فِي الْحَضَرِ إِذَا لَمْ يَجِدْ الْمَاءَ وَخَافَ قَوْتَ الصَّلَاةِ وَبِهِ قَالَ عَطَاءٌ وَقَالَ الْحَسَنُ فِي الْمَرِيضِ عِنْدَهُ الْمَاءُ وَلَا يَجِدُ مَنْ يُنَاوِلُهُ يَتَيْمَمٌ وَأَقْبَلَ ابْنُ عُمَرَ مِنْ أَرْضِهِ بِالْجُرْفِ فَحَضَرَتْ الْعَصْرُ بِمَرِيدِ النَّعَمِ فَصَلَّى ثُمَّ دَخَلَ الْمَدِينَةَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ فَلَمْ يُعِدْ

Ғата (р.а.) бұл туралы мына пікірді білдірген: «Ауру адам су бола тұрып, оны құйып беретін жәрдемші таппаса, таяммум соғады. Бір күні Хасан Басрий (р.а.): «Ибн Омар (р.а.) Журуф деген жерден келе жатып, бір қойқораның жанына келгенінде Аср намазының уақыты болды.

Таяммум соғып Аср оқыды. Кейіннен Мединеге келді. Күн әлі батпаған болатын, бірақ Аср намазын қайтадан оқымады»,- деді

333 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ

الْأَعْرَجِ قَالَ سَمِعْتُ عُمَيْرًا مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ أَقْبَلْتُ أَنَا وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَسَارٍ مَوْلَى مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى أَبِي جُهَيْمِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الصَّمَّةِ الْأَنْصَارِيِّ فَقَالَ أَبُو الْجُهَيْمِ الْأَنْصَارِيُّ أَقْبَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَحْوِ بئرِ جَمَلٍ فَلَقِيَهُ رَجُلٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَقْبَلَ عَلَى الْجِدَارِ فَمَسَحَ بِوَجْهِهِ وَيَدَيْهِ ثُمَّ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ

333 - Әл-Ағражға Ибн Аббастың азат етілген құлы Ғумайр былай деген екен: «Мәймуна анамыздың азат етілген құлы Абдулла ибн Ясар екеуміз Әбу Жұхайм ибн әл-Харс ибн әс-Симманидікіне бардық. Әбу Жахм бізге мынаны айтып берді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Бир Жамал⁷⁸ жақтан келді. Сонда ол кісіге бір адам жолығып сәлем берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәлемін алмастан бетін шаң басқан дуалға барып таяммум қылып, бетін және екі қолдарын сипады, содан кейін ғана ол кісінің сәлемін алды»,- деді.

3-бап. Таяммум соққан кісі қолдарын топыраққа ұрғаннан кейін, үрлеп тастайды ма?

334 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ نُرٍّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ

الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِزَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ إِنِّي أَجَنَّبْتُ فَلَمْ أَصِْبِ الْمَاءَ فَقَالَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَمَا تَذْكُرُ أَنَا كُنَّا فِي سَفَرٍ أَنَا وَأَنْتَ فَأَمَّا أَنْتَ فَلَمْ تُصَلِّ وَأَمَّا أَنَا فَتَمَعَّكَتْ فَصَلَّيْتُ فَذَكَرْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ هَكَذَا فَضْرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَفَيْهِ الْأَرْضَ وَنَفَخَ فِيهِمَا ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ وَكَفَيْهِ

334 - Саъид ибн Абдурахман Абзидің аталары риуаят етті: «Омар ибн әл-Хаттабтың (р.а.) алдына бір адам келіп: «Мен жүніп болып қалдым, бірақ тазалануға су таппадым?»,- деп сұрады. Сонда Аммар ибн Ясир Омар ибн әл-Хаттабқа (р.а.) қарап: «Есіңізде ме, екеуміз сапарда болғанымызда, сіз намаз оқымадыңыз (дәретінің жоқтығынан), ал мен

⁷⁸ Бир-Жамаль-Мединенің маңындағы құдықтың атауы.
WWW.ISL178IDIN.RU

топыраққа ары-бері домалап алып, кейін намаз оқыдым. Бұны Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтқанымда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) алақандарын жерге соғып, үрлеп (жабысқан топырақты түсіру үшін) тастады да, кейін екі алақанымен бірінші бетін, кейін екі қолын сипады да: «Міне, осылай етсең, жеткілікті еді»,- деді.

4-бап. Таяммум бетке және екі қолға соғылады

335- حَدَّثَنَا حَجَّاجُ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنِي الْحَكَمُ عَنْ دُرِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِيهِ قَالَ قَالَ عَمَّارٌ يَهْدًا وَضَرَبَ شُعْبَةُ بِيَدَيْهِ الْأَرْضَ ثُمَّ أَذْنَاهُمَا مِنْ فِيهِ ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ وَكَفَيْهِ

335 - Саъид ибн Абдуррахман ибн Абзий (р.а.) риуаят етті: «Аммар да жоғарыдағы хадисті айтып берді-да, қолын жерге соғып, кейін ауызына жақындатып үрлеп тастады. Содан соң бетін және екі қолын сипады»,- деді.

336 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ دُرِّ عَنْ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِيهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ شَهِدَ عُمَرَ وَقَالَ لَهُ عَمَّارٌ كُنَّا فِي سَرِيَّةٍ فَأَجْنَبْنَا وَقَالَ تَقَلَّ فِيهِمَا

336 - Аммар (р.а.) Омар әл-Хаттабқа (р.а.): «Сарияда жүргенімізде жүніп болып қалдық деп төмендегі хадисті айтып берген екен: «Мен топыраққа ары-бері домаландым, кейін бұны Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айттым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бетінді және екі қолынды сипасаң, саған жеткілікті болатын еді»,- деді.

5-бап. Таза топырақ - мұсылман адам үшін (су жоқта) судың орнына жүретін дәреттің тәсілі

بَابُ الصَّعِيدِ الطَّيِّبِ وَضَوْءِ الْمُسْلِمِ يَكْفِيهِ مِنَ الْمَاءِ وَقَالَ الْحَسَنُ يُجْزئُهُ التَّيْمُ مَا لَمْ يُحْدِثْ وَأَمَّ ابْنُ عَبَّاسٍ وَهُوَ مُتَيْمٌ وَقَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ لَا بَأْسَ بِالصَّلَاةِ عَلَى السَّبَخَةِ وَالتَّيْمِ بِهَا

Хасан Басрий (р.а.) айтты: «Бой дәреті жоқ адамға таяммум соқса болады»,- деді. Ибн Аббас (р.а.) таяммум соғып, имамдыққа өтті»,- деді.

340 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ قَالَ حَدَّثَنَا

أَبُو رَجَاءٍ عَنْ عِمْرَانَ قَالَ كُنَّا فِي سَفَرٍ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنَّا
أُسْرَيْنَا حَتَّى كُنَّا فِي آخِرِ اللَّيْلِ وَقَعْنَا وَقَعَةً وَلَا وَقَعَةَ أَحْلَى عِنْدَ الْمُسَافِرِ مِنْهَا فَمَا
أَبْقَيْنَا إِلَّا حَرُّ الشَّمْسِ وَكَانَ أَوَّلَ مَنْ اسْتَيْقِظَ فُلَانٌ ثُمَّ فُلَانٌ ثُمَّ فُلَانٌ يُسَمِّيهِمْ أَبُو
رَجَاءٍ فَنَسِيَ عَوْفٌ ثُمَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ الرَّابِعُ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
إِذَا نَامَ لَمْ يُوقِظْ حَتَّى يَكُونَ هُوَ يَسْتَيْقِظُ لِأَنَّا لَا نَدْرِي مَا يَحْدُثُ لَهُ فِي نَوْمِهِ فَلَمَّا
اسْتَيْقِظَ عُمَرُ وَرَأَى مَا أَصَابَ النَّاسَ وَكَانَ رَجُلًا جَلِيدًا فَكَبَّرَ وَرَفَعَ صَوْتَهُ
بِالنَّكْبِيرِ فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالنَّكْبِيرِ حَتَّى اسْتَيْقِظَ بِصَوْتِهِ النَّبِيُّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا اسْتَيْقِظَ شَكُوا إِلَيْهِ الَّذِي أَصَابَهُمْ قَالَ لَا ضَيْرَ أَوْ لَا يَضِيرُ
ارْتَحِلُوا فَارْتَحِلْ فَسَارَ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ نَزَلَ فَدَعَا بِالْوَضُوءِ فَتَوَضَّأَ وَتَوَدَّى بِالصَّلَاةِ
فَصَلَّى بِالنَّاسِ فَلَمَّا انْفَتَلَ مِنْ صَلَاتِهِ إِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مُعْتَزِلٍ لَمْ يُصَلِّ مَعَ الْقَوْمِ قَالَ
مَا مَنَعَكَ يَا فُلَانُ أَنْ تُصَلِّيَ مَعَ الْقَوْمِ قَالَ أَصَابَنِي جَنَابَةٌ وَلَا مَاءَ قَالَ عَلَيْكَ
بِالصَّعِيدِ فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ ثُمَّ سَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَكَى إِلَيْهِ النَّاسُ مِنْ
الْعَطَشِ فَنَزَلَ فَدَعَا فُلَانًا كَانَ يُسَمِّيهِ أَبُو رَجَاءٍ نَسِيَهُ عَوْفٌ وَدَعَا عَلِيًّا فَقَالَ اذْهَبَا
فَابْتِغِيَا الْمَاءَ فَأَنْطَلِقَا فَتَلَقِيَا امْرَأَةً بَيْنَ مَرَادَتَيْنِ أَوْ سَطِيحَتَيْنِ مِنْ مَاءٍ عَلَى بَعِيرٍ لَهَا
فَقَالَا لَهَا أَيْنَ الْمَاءُ قَالَتْ عَهْدِي بِالْمَاءِ أُمْسُ هَذِهِ السَّاعَةَ وَتَفَرُّنَا خُلُوقًا قَالَا لَهَا
انْطَلِقِي إِذَا قَالَتْ إِلَى أَيْنَ قَالَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ الَّذِي
يُقَالُ لَهُ الصَّابِيُّ قَالَا هُوَ الَّذِي تَعْنِينِ فَأَنْطَلِقِي فَجَاءَا بِهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ وَحَدَّثَاهُ الْحَدِيثَ قَالَ فَاسْتَنْزَلُوهَا عَنْ بَعِيرِهَا وَدَعَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ بِإِنَاءٍ فَفَرَّغَ فِيهِ مِنْ أَفْوَاهِ الْمَرَادَتَيْنِ أَوْ سَطِيحَتَيْنِ وَأَوْكَأَ أَفْوَاهَهُمَا وَأَطْلَقَ
الْعِزَالِيَّ وَتَوَدَّى فِي النَّاسِ اسْتَفُوا وَاسْتَفُوا فَسَقَى مَنْ شَاءَ وَاسْتَقَى مَنْ شَاءَ وَكَانَ
آخِرُ ذَلِكَ أَنْ أُعْطِيَ الَّذِي أَصَابَتْهُ الْجَنَابَةُ إِنَاءً مِنْ مَاءٍ قَالَ اذْهَبْ فَأَفْرِغْهُ عَلَيْكَ
وَهِيَ قَائِمَةٌ تَنْظُرُ إِلَى مَا يُفْعَلُ بِمَائِهَا وَابْتِغَى اللَّهُ لِقَدْ أُفْلِعَ عَلَيْهَا وَإِنَّهُ لِيُخَيَّلُ إِلَيْنَا أَنَّهَا

أَشَدُّ مِلْأَةً مِنْهَا حِينَ ابْتَدَأَ فِيهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْمَعُوا لَهَا فَجَمَعُوا لَهَا مِنْ بَيْنِ عَجْوَةٍ وَدَقِيقَةٍ وَسَوْيْقَةٍ حَتَّى جَمَعُوا لَهَا طَعَامًا فَجَعَلُوهَا فِي تَوْبٍ وَحَمَلُوهَا عَلَى بَعِيرِهَا وَوَضَعُوا التَّوْبَ بَيْنَ يَدَيْهَا قَالَ لَهَا تَعْلَمِينَ مَا رَزَيْنَا مِنْ مَائِكَ شَيْئًا وَلَكِنَّ اللَّهَ هُوَ الَّذِي أَسْقَانَا فَأَنْتِ أَهْلُهَا وَقَدْ احْتَبَسْتِ عَنْهُمْ قَالُوا مَا حَبَسَكَ يَا فُلَانَةَ قَالَتْ الْعَجَبُ لِقَيْنِي رَجُلَانِ فَذَهَبَا بِي إِلَى هَذَا الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّابِيُّ فَفَعَلَ كَذَا وَكَذَا فَوَاللَّهِ إِنَّهُ لَأَسْحَرُ النَّاسَ مِنْ بَيْنِ هَذِهِ وَهَذِهِ وَقَالَتْ بِإِصْبَعَيْهَا الْوُسْطَى وَالسَّبَابَةَ فَرَفَعَتْهُمَا إِلَى السَّمَاءِ تَعْنِي السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ أَوْ إِنَّهُ لِرَسُولِ اللَّهِ حَقًّا فَكَانَ الْمُسْلِمُونَ بَعْدَ ذَلِكَ يُغَيِّرُونَ عَلَى مَنْ حَوْلَهَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَلَا يُصِيبُونَ الصِّرْمَ الَّذِي هِيَ مِنْهُ فَقَالَتْ يَوْمًا لِقَوْمِهَا مَا أَرَى أَنْ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ يَدْعُونَكُمْ عَمْدًا فَهَلْ لَكُمْ فِي الْإِسْلَامِ فَأَطَاعُوهَا فَدَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ صَبَأٌ خَرَجَ مِنْ دِينَ إِلَى غَيْرِهِ وَقَالَ أَبُو الْعَالِيَةِ الصَّابِيُّنَ فِرْقَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ يَفْرَعُونَ الزَّبُورَ

340 - Яхя ибн Саъид (р.а.) айтты: «Сорланып жатқан жерде намаз оқудың және сол жердің топырағымен таяммум соғудың еш зияны жоқ», - деді.

Имран (р.а.) айтты: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге сапарда болатынбыз. Түнімен жол жүрдік. Таңға жуық бәрімізді ұйқы қысқаннан кейін жатып ұйықтадық. Тәтті ұйқыменен ұйықтап қалғандығымыз соншалық, күннің қатты ыстықтығынан ғана ояндық. Бірінші болып пәленше, одан кейін пәленше, одан кейін түгенше, одан кейін төртінші болып Омар ибн әл-Хаттаб оянды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ұйықтайтын болса, ол кісіні ешкім оятпайтын. Ол кісі өзі оянатын. Ол кісі ұйықтап жатқанында не нәрселер болып жатқанынан⁷⁹ біз хабарсыз болатынбыз. Хазреті Омар (р.а.) өте қайратты да шыдамды адам болатын. Өзі оянғаннан кейін адамдардың қандай күйге түскенің пайымдап, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) оянғанына дейін қаттырақ дауыстап тәкбір айта берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оянғаннан соң, адамдар ол кісіге бастарына түскен жағдайды айтып шағымданды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ешқандай зияны жоқ, жолға шығындар!», - деп айтып өзі де жолға шықты. Біраз жүргеннен кейін тоқтап түйесінен түсіп, дәрет алуға су сұрады. Кейін дәрет алды. Намазға азан айтылды. Адамдармен бірге намаз оқыды. Намазды оқып болып артқа қарай бұрылды. Сонда жамағатқа қосылмай бірге намаз оқымай шеткерек тұрған бір кісіні байқады. Пайғамбарымыз

⁷⁹ Бұл жерде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ұйықтап жатқанында ол кісіге түсінде уәхи нәзіл болуы мүмкін екендігі айтылып тұр.

(с.ғ.с.) оған: «Ей, пәленше, жамағатпенен бірге намаз оқымауыңа не кедергі болды?»,- деп сұрады. Сонда ол: «Я Расулулла, мен жүніп болып қалдым, ал ғұсыл құйынуға су жоқ»,- деді. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ондай жағдайда саған топырақ та жарайды. Таза топырақпен таяммум етсең, бола береді»,- деді. Содан соң қайтадан жолға шықты. Біраз жүргеннен кейін адамдар қатты шөлдегендіктерін айтып, Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) шағымданды. Сол уақытта Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір жерге келгенде тоқтап түйесінен түсіп, пәленшені шақырды. Одан кейін Әлиді шақырып: «Барып су іздендер!»,- деді. Ол екеуі су іздеп кетті. Олар жолда түйенің үстінде екі жағына торсық бөктеріп алып кетіп бара жатқан әйелге кездесті. Олар әйелден: «Қай жерде су бар?»,- деп сұрады. Ол әйел: «Бұл суды кеше осы уақытта жолдан алғанмын, ал ер адамдарымыз бізді қалдырып, өздері су іздеп кеткен»,- деді. Олар әйелге: «Егерде су өте алыста болса, онда бізбенен жүр!»,- деді. Сонда әйел: «Қайда?»,- деп сұрады. Олар: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына»,- деді. Әйел: «Әлгі ескі дінді тастап, жаңа дінді алып келген адамның алдына ма?»,- деді. Олар: «Иә, сол өзің айтып тұрған адамның алдына жүр деп, оны Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына ертіп келді. Келгеннен соң болған сөздерді ол кісіге айтып берді. Имран (р.а.) айтты: «Әйелді түйесінен түсірді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйенің үстіндегі екі торсықты алып келуді бұйырды. Алып келгеннен соң, оның ауызын шешіп, одан уыстап су алып қайтадан құйып, ауызын байлап қойды. Кейіннен торсықтың төменгі жағындағы үлкендеу ауызын шешіп, адамдарды су ішулеріне шақырып: «Су ішіңдер және түйелерді де суғарыңдар!»,- деді. Адамдар қанғандарынша судан ішіп, түйелерін де қанғандарынша суғарды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) баяғы ғұсылы жоқ адамға бір ыдыспен су беріп: «Бар, шомылып ал!»,- деді. Әлгі әйел бір биіктеу жерде тұрып адамдардың суменен не істеп жатқандарына қарап көріп тұрды. Имран (р.а.) айтты: «Алламенен ант етіп айтамын, адамдардың барлығы су алып болып торсықтың аузын қайтадан байлаған кезде, торсықтағы су бізге бұрынғысынан да көп болып көрінді»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әйелге бірер нәрсе жинап беріңдер!»,- деді. Адамдар ол әйелге құрма ма, ұн ба, талқан ба әйтеуір бірімұнша азық жиып, жерде жайылып жатқан киімге түйіп, түйесіне артып берді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ол әйелге: «Біліп қой, біздің пайдаланғанымыздан сенің суың азайып қалған жоқ, себебі Алла тағала бізге суынан ішкізіп, шөлімізді қандырды»,- деді. Әлгі әйел өзінің адамдарына кешігінкіреп жетті. Сонда олар: «Ей, пәленше қайда болдың, сонша кешіккеніңнің себебі не?»,- деп сұрасты. Сонда ол әйел: «Мен бір ғажайып оқиғаның куәсі болдым. Жолда келе жатып екі кісіге жолықтым. Олар мені ана бір жаңа дінді алып келген адамның алдына алып барды. Ол кісі анандай-мынандай істерді істеді деп көргендерінің бәрін айтып берді. Кейіннен былай деді: «Алламен ант етіп айтамын, ол кісі анау мен мынаның арасындағы ең мықты сиқыршы деп сұқ саусағымен жермен көкті ишара қылып көрсетті. Әйтпесе Алланың хақ Пайғамбары болса керек»,- деді. Осыдан кейін мұсылмандар сол әйелдің айналасында тұратын мүшіріктердің ауылдарына шабуыл қыла

бастады. Бірақ әлгі әйел тұратын ауылға тиіспеді. Бұны көрген әйел өзінің ауылдастарына: «Ол адамдардың сендерге тиіспей жүргендері бекерден бекер емес, мүмкін сендердің Ислам дінін қабылдайтын ниеттерің бар шығар?»,- деді. Олар ол әйелдің айтқан сөзіне құлақ асып, Исламды қабылдап, түгелдей мұсылман болды».

6-бап. Ғұсылсыз адам, егерде ғұсыл құйынсам ауырып немесе өліп қаламын деп қорықса, әйтпесе суды жұмсап қойып сусыз қалармын деп ойласа, таяммум соғады

بَاب إِذَا خَافَ الْجُنْبُ عَلَى نَفْسِهِ الْمَرَضَ أَوْ الْمَوْتَ أَوْ خَافَ الْعَطَشَ تَيَمَّمَ وَيُذَكِّرُ أَنَّ عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ أَجْتَبَ فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ فَتَيَمَّمَ وَتَلَا وَلَا تَقُولُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا فَذَكَرَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يُعَنَّفَ

Амр ибн әл-Ғас қатты суық түндердің бірінде (соғыс уақытында) жүніп болып қалды. Сонда ол таяммум соғып, намаз оқыды. Кейін: «...**Бір-біріңді өлтірмеңдер. Расында, Алла сендерге ерекше мейірімді**⁸⁰»,- деген аятты оқыды. Бұл туралы Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтқанда, ол кісі оны айыптамады ».

341 - حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ عُنْدَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ قَالَ أَبُو مُوسَى لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ إِذَا لَمْ يَجِدْ الْمَاءَ لَمْ يُصَلِّ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ رَخَّصْتُ لَهُمْ فِي هَذَا كَانَ إِذَا وَجَدَ أَحَدُهُمُ الْبَرْدَ قَالَ هَكَذَا يَعْنِي تَيَمَّمَ وَصَلَّى قَالَ قُلْتُ فَأَيْنَ قَوْلُ عَمَّارٍ لِعُمَرَ قَالَ إِيَّيْ لَمْ أَرَ عُمَرَ قَنِعَ يَقُولُ عَمَّارٌ

341 - Әбу Мұса (р.а.) Абдулла ибн Масғудтан (р.а.): «Жүніп адам су таба алмаса, намаз оқымайды ма?»,- деп сұрады. Абдулла ибн Масғуд (р.а.): «Егерде адамдарға таяммум қылуға рұқсат берсең, олардың біреулері сәл сескенсе де, Әбу Мұса солай деген еді деп таяммум соғып намаз оқи беретін еді»,- деді.

Әбу Мұса (р.а.): «Аммардың Омарға (р.а.) айтқан сөзі сонда қайда қалды»,- деді. Сонда Абдулла (р.а.): «Аммардың сөзіне Омар қанағаттанған жоқ деп ойлаймын»,- деді.

⁸⁰ 4. «ән-Ниса», 29 аят.

342 - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ

شَقِيقَ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبِي مُوسَى فَقَالَ لَهُ أَبُو مُوسَى أَرَأَيْتَ يَا
أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِذَا أَجْنَبَ فَلَمْ يَجِدْ مَاءً كَيْفَ يَصْنَعُ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ لَا يُصَلِّي حَتَّى
يَجِدَ الْمَاءَ فَقَالَ أَبُو مُوسَى فَكَيْفَ تَصْنَعُ يَقُولُ عَمَّارٌ حِينَ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَكْفِيكَ قَالَ أَلَمْ تَرَ عَمْرَ لَمْ يَقْنَعْ بِذَلِكَ فَقَالَ أَبُو مُوسَى فَدَعْنَا مِنْ
قَوْلِ عَمَّارٍ كَيْفَ تَصْنَعُ بِهَذِهِ الْآيَةِ فَمَا دَرَى عَبْدُ اللَّهِ مَا يَقُولُ فَقَالَ إِنَّا لَوْ رَخَّصْنَا
لَهُمْ فِي هَذَا لَأَوْشَكْنَا إِذَا بَرَدَ عَلَى أَحَدِهِمُ الْمَاءُ أَنْ يَدَعَهُ وَيَتَيَمَّمُ فَوَلَّتْ لِشَقِيقٍ فَإِنَّمَا
كَرِهَ عَبْدُ اللَّهِ لِهَذَا قَالَ نَعَمْ

342 - эл-Ағмаш мына хадисті Шақиқ ибн Саламадан естіген екен: «Әбу Мұса (р.а.) мен Абдулла ибн Масғудтың жанында едім. Әбу Мұса (р.а.): «Ей, Әбу Абдурахман, егерде ғұсылсыз адам су таппаса не істейді?», - деп сұрады. Сонда Абдулла: «Су тапқанша, намаз оқымайды», - деді. Сонда Әбу Мұса (р.а.): «Аммардың айтқан сөзі сонда не болды? Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) оған: «Саған таяммум соғу жеткілікті», - деп айтқаны шы?»,- деді. Абдулла (р.а.): «Омардың бұған қанағаттанбағанын сезген жоқсың ба?»,- деді. Әбу Мұса (р.а.): «Мейлі, жақсы, Аммардың сөзін қоя тұр, «Егерде су таппасаң таяммум соқ», - деген аят туралы не айтасың?»,- деді. Сонда Абдулла ибн Масғуд (р.а.) не айтарын білмей қалды. Содан кейін: «Егерде біз оларға таяммум қылуға рұқсат берсек, олардың біріне су суықтық етсе, суды қойып қойып таяммум соға береді», - деп баяғы сөзін қайталады.

Эл-Ағмаш (р.а.) Шақиқтан: «Абдулла ибн Масғуд (р.а.) сол үшін ғана таяммумға рұқсат бермеу керек, деген ба?»,- деп сұрады. Ол: «Иә», - деп жауап берді.

7-бап. Таяммум - қолды топыраққа бір рет ұру

343 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ شَقِيقِ

قَالَ كُنْتُ جَالِسًا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ فَقَالَ لَهُ أَبُو مُوسَى لَوْ أَنَّ
رَجُلًا أَجْنَبَ فَلَمْ يَجِدْ الْمَاءَ شَهْرًا أَمَا كَانَ يَتَيَمَّمُ وَيُصَلِّي فَكَيْفَ تَصْنَعُونَ بِهَذِهِ الْآيَةِ
فِي سُورَةِ الْمَائِدَةِ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ رُخِّصَ لَهُمْ
فِي هَذَا لَأَوْشَكُوا إِذَا بَرَدَ عَلَيْهِمُ الْمَاءُ أَنْ يَتَيَمَّمُوا الصَّعِيدَ فُلْتُ وَإِنَّمَا كَرِهْتُمْ هَذَا لِذَا

قَالَ نَعَمْ فَقَالَ أَبُو مُوسَى أَلَمْ تَسْمَعْ قَوْلَ عَمَّارٍ لِعُمَرَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَاجَةٍ فَأَجْنَبْتُ فَلَمْ أَجِدَ الْمَاءَ فَتَمَرَّعْتُ فِي الصَّعِيدِ كَمَا تَمَرَّعَ الدَّابَّةُ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ أَنْ تَصْنَعَ هَكَذَا فَضَرَبَ بِكَفِّهِ ضَرْبَةً عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ نَفَضَهَا ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا ظَهْرَ كَفِّهِ بِشِمَالِهِ أَوْ ظَهْرَ شِمَالِهِ بِكَفِّهِ ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ أَفَلَمْ تَرَ عُمَرَ لَمْ يَقْنَعْ بِقَوْلِ عَمَّارٍ وَزَادَ يَعْلَى

343 - Шакиқ (р.а.) айтты: «Әбу Мұса мен Абдулла ибн Масғудтың жанында отыр едім. Әбу Мұса (р.а.) Абдулла ибн Масғудқа: «Егер де адам, жүніп болып қалып бір айға дейін су таппаса, таяммум соғып намаз оқи береді ма? Мәйида сүресіндегі: «Су таппасаң, таза топыраққа таяммум қыл!», - деген аят туралы не айтасыз?», - деп сұрады. Абдулла ибн Масғуд (р.а.): «Егерде біз оларға таяммум қылуға рұқсат берсек, олардың біріне су суықтық қылса болды, топыраққа таяммум соға береді», - деді. Мен: «Сіз сол себептен ғана таяммум соғуға рұқсат беруді қаламайсыз ба?», - деп сұрасам, ол: «Иә», - деді. Әбу Мұса (р.а.) Абдулла ибн Масғудқа (р.а.): «Аммардың сөзіне Омар Аммардың (р.а.) Омарға (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені бір жұмысты бітіріп келуім үшін бір жерге жіберді. Сонда мен жүніп болып қалдым. Содан топыраққа хайуан аунағандай ары-бері аунадым, кейіннен бұл туралы Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтып бергенімде, ол кісі маған: «Міне, былай қылсаң, саған жеткілікті еді деп, қолын жерге бір рет соқты. Содан соң қолын қақты. Содан кейін оң қолының алақанын сол қолына, ал сол қолының алақанын оң қолына сипады. Одан кейін екі алақанымен бетін сипады», - дегенің естімегенсіз бе?», - деді. Сонда Абдулла (р.а.): «Омар (р.а.) Аммардың айтқан сөзіне қанағаттанбағанын сезбедің бе?», - деді.

عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ شَقِيقِ كُنْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبِي مُوسَى فَقَالَ أَبُو مُوسَى أَلَمْ تَسْمَعْ قَوْلَ عَمَّارٍ لِعُمَرَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَنِي أَنَا وَأَنْتَ فَأَجْنَبْتُ فَتَمَعَّكْتُ بِالصَّعِيدِ فَأَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرْتَاهُ فَقَالَ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ هَكَذَا وَمَسَحَ وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ وَاحِدَةً

Шакиқ әл-Ағмаш (р.а.) айтты: «Абдулла мен Әбу Мұсаның жанында едім. Сонда Әбу Мұса (р.а.) Абдуллаға: «Аммардың Омарға айтқан мына бір риуаятын естімегенбісің», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екеумізді бір жұмысқа жіберді. Сонда мен жүніп болып қалдым-да топыраққа аунадым. Қайтып келгеннен кейін Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) топыраққа аунағанымды айттым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сен былай істесең

де жетер еді»,- деп бетіне және қолдарына бір рет масих тартып қойды»,- деді.

8-бап.

344 - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَوْفٌ عَنْ أَبِي رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ الْخُزَاعِيُّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا مُعْتَزِلًا لَمْ يُصَلِّ فِي الْقَوْمِ فَقَالَ يَا فُلَانُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ فِي الْقَوْمِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَصَابَنِي جَنَابَةٌ وَلَا مَاءَ قَالَ عَلَيْكَ بِالصَّعِيدِ فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ

344 - Имран ибн Хусайннан (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жамағатпен бірге намаз оқымай, шетке шығып тұрған бір адамды көрді. Сонда оған: «Ей, пәленше, саған жамағатпенен бірге намаз оқымауыңа не кедергі болды?»,- деп сұрады. Ол: «Я Расулулла, мен жүніп болып қалдым, тазалануға су жоқ»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Топыраққа таяммум соқсаң, сол саған жеткілікті болады»,- деді.

БИСМИЛЛӘҢИР РАХМАНИР РАХИМ

НАМАЗ КІТАБЫ

1- бап. Миғраж түнінде намаз қалай парыз болды ?

بَابُ كَيْفَ فُرِضَتِ الصَّلَاةُ فِي الْإِسْرَاءِ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ حَدَّثَنِي أَبُو سُفْيَانَ فِي حَدِيثِ هِرْقَلٍ فَقَالَ يَأْمُرُنَا يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالصَّلَاةِ وَالصَّدَقِ وَالْعَقَافِ

Әбу Суфян Хирақлға: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге намаз оқуды, шыншыл және пәк болуды бұйырады»,- деп айтқан екен.

345 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يُوْسُفَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ أَبُو دَرٍّ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَرَجَ عَنْ سَقْفِ بَيْتِي وَأَنَا بِمَكَّةَ فَنَزَلَ جِبْرِيلُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفَرَجَ صَدْرِي ثُمَّ غَسَلَهُ بِمَاءٍ زَمَزَمَ ثُمَّ جَاءَ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِئٍ حِكْمَةً وَإِيمَانًا

فَأَفْرَعُهُ فِي صَدْرِي ثُمَّ أَطْبَقَهُ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَلَمَّا جِئْتُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ جِبْرِيلُ لِخَازِنِ السَّمَاءِ افْتَحْ قَالَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا جِبْرِيلُ قَالَ هَلْ مَعَكَ أَحَدٌ قَالَ نَعَمْ مَعِيَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أُرْسِلْ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ فَلَمَّا فَتَحَ عَلُونَا السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَإِذَا رَجُلٌ قَاعِدٌ عَلَى يَمِينِهِ أَسْوَدَةٌ وَعَلَى يَسَارِهِ أَسْوَدَةٌ إِذَا نَظَرَ قَبْلَ يَمِينِهِ ضَحِكٌ وَإِذَا نَظَرَ قَبْلَ يَسَارِهِ بَكَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْبَائِنِ الصَّالِحِ فُلْتُ لِجِبْرِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا آدَمُ وَهَذِهِ الْأَسْوَدَةُ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ فَأَهْلُ الْيَمِينِ مِنْهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَالْأَسْوَدَةُ الَّتِي عَنْ شِمَالِهِ أَهْلُ النَّارِ فَإِذَا نَظَرَ عَنْ يَمِينِهِ ضَحِكٌ وَإِذَا نَظَرَ قَبْلَ شِمَالِهِ بَكَى حَتَّى عَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ فَقَالَ لِخَازِنِهَا افْتَحْ فَقَالَ لَهُ خَازِنُهَا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُ فَفَتَحَ قَالَ أَنْسُ فَذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ فِي السَّمَوَاتِ آدَمَ وَإِدْرِيسَ وَمُوسَى وَعِيسَى وَإِبْرَاهِيمَ صَلَّواتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَلَمْ يُثَبِّتْ كَيْفَ مَنَازِلَهُمْ غَيْرَ أَنَّهُ ذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ آدَمَ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا وَإِبْرَاهِيمَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ قَالَ أَنْسُ فَلَمَّا مَرَّ جِبْرِيلُ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِدْرِيسَ قَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْأَخِ الصَّالِحِ فُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِدْرِيسُ ثُمَّ مَرَرْتُ بِمُوسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْأَخِ الصَّالِحِ فُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا مُوسَى ثُمَّ مَرَرْتُ بِعِيسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ فُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا عِيسَى ثُمَّ مَرَرْتُ بِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْبَائِنِ الصَّالِحِ فُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَخْبَرَنِي ابْنُ حَزْمٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَأَبَا حَبَّةَ الْأَنْصَارِيِّ كَانَا يَقُولَانِ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ عُرِجَ بِي حَتَّى ظَهَرْتُ لِمُسْتَوَى أَسْمَعُ فِيهِ صَرِيْفَ الْأَقْلَامِ قَالَ ابْنُ حَزْمٍ وَأَنْسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى أُمَّتِي خَمْسِينَ صَلَاةً فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ حَتَّى مَرَرْتُ عَلَى مُوسَى فَقَالَ مَا فَرَضَ اللَّهُ لَكَ عَلَى أُمَّتِكَ فُلْتُ فَرَضَ خَمْسِينَ صَلَاةً قَالَ فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ فَارْجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَارْجَعْتُ إِلَى مُوسَى فُلْتُ وَضَعَ شَطْرَهَا فَقَالَ رَاجِعْ رَبِّكَ فَإِنَّ

أَمَّاكَ لَا تُطِيقُ فَرَاجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَإِنَّ
أَمَّاكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ فَرَاجَعْتُهُ فَقَالَ هِيَ خَمْسٌ وَهِيَ خَمْسُونَ لَا يُبَدِّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ
فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ رَاجِعْ رَبِّكَ فَقُلْتُ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّي ثُمَّ انْطَلَقَ بِي حَتَّى
انْتَهَى بِي إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى وَغَشِيَهَا الْوَأْنُ لَا أُدْرِي مَا هِيَ ثُمَّ أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ فَإِذَا
فِيهَا حَبَائِلُ الْوَأْنِ وَإِذَا تُرَابُهَا الْمَسْكُ

345 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Әбу Зарға Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деген екен: «Меккеде үйімде жатқанымда үйімнің төбесі ашылып, Жебірейіл ғ.с түсті. Көкірегімді жарып ашты да, ішін зәм-зәм суымен жуды, кейіннен алтын табақпен ақыл- хикмет пен иманды әкеліп, менің кеудеме құйып, оны қайтадан жапты. Содан кейін Жебірейіл ғ.с. қолымнан ұстап, ең жақын бірінші қабат аспанға алып шықты. Бірінші қабат аспанға шыққанымызда Жебірейіл ғ.с. сақшыға «қақпаны аш!»- деп айтты. Ол: « бұл кім?» - деді. «Жебірейілмін»- деді. Қақпа сақшысы: Сенімен бірге біреу бар ма?»- деді. «Жебірейіл ғ.с. айтты: Иә, менімен бірге Мұхаммед (с.ғ.с.) бар»- деді. Қақпа сақшысы: «Мұхаммедтің (с.ғ.с.) аспанға шығуына рұқсат етілді ме?»- деп сұрады. Жебірейіл ғ.с.: « Иә », - деді. Қақпа ашылғаннан кейін бірінші қат аспанның ішіне кірдік. Ол жерде бір адамды көрдік. Оның оң жағында да, сол жағында да қаптаған адамдар. Ол кісі оң жағына қараса, шаттанып күледі, ал сол жағына қараса, қайғырып жылайды. Ол кісі маған қарап : Қош келдің, о, абзал Пайғамбар, абзал ұрпағым!»,- деді. Мен Жебірейілден ғ.с. бұл кісі кім ?»,- деп сұрадым. Жебірейіл ғ.с. айтты : «Бұл кісі - Адам ғ.с. бағанағы бұл кісінің айналасындағы қаптаған кісілер - Адам балаларының рухтары. Бұлардың оң жағындағылары - жәннәтқа баратын, ал сол жағындағылары - тозаққа түсетін ұрпақтары»,- деді. Адамның ғ.с. оң жағына қарағанда күліп, ал сол жағына қарағанда жылайтыны содан»,- деді. Содан кейін мені екінші қабат аспанға алып шықты да, қақпа сақшысына: «Қақпаны аш!»,- деді. Екінші қабат аспандағы сақшы да, бірінші қабаттағы сақшы айтқан сөздерді айтты да, содан соң қақпаны ашты ».

Әнас (р.а.) бізге: « Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аспан қабаттарында Адам ғ.с. Пайғамбарды, Ідірісті ғ.с. , Мұсаны ғ.с. , Исаны ғ.с. және Ибраһим сәләуатуллахи ғалайхимдерді көрді », - деп айтты.

Бірақ оларды аспанның қай қабаттарынан көргенін анық айтпады. Тек қана Адамды ғ.с. аспанның бірінші қабатынан, ал Ибраһимді ғ.с. аспанның алтыншы қабатынан көргенін айтты, осымен бітті»,- деді.

Әнас (р.а.) айтты: Жебірейіл ғ.с. Пайғамбарымыз Мұхаммедті (с.ғ.с.) Ідіріс ғ.с. Пайғамбардың жанынан алып өтіп бара жатқанында, Ідіріс ғ.с. : «Қош келдің, абзал Пайғамбар, абзал бауыр!»,- деді. Сонда Мұхаммед (с.ғ.с.) : « Бұл кім? », - деп сұрады. Жебірейіл ғ.с. « Бұл Ідіріс ғ.с.»,- деді. Кейін Мұсаның ғ.с. қасынан алып өткен кезде , ол кісі : « Қош келіпсің, абзал Пайғамбар, жақсы бауыр!»,- деді. Мұхаммед (с.ғ.с.) : «Бұл

кісі кім?»,- деп сұрады. Жебірейіл ғ.с.: « Бұл кісі Мұса ғ.с. »,,- деді. Бұдан кейін Исаның ғ.с. жанынан алып өтті. Сонда Иса ғ.с.: «Қош келдің, абзал бауыр , абзал Пайғамбар!»,- деп айтты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) : «Бұл кім?»,- деп сұрады. Жебірейіл ғ.с. : «Бұл Иса ғ.с.»,- деді. Бұдан соң Ибраһимнің ғ.с. жанынан алып өтті. Ол кісі де : «Қош келдің, абзал Пайғамбар, абзал ұрпағым!»,- деді. «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): « Бұл кісі кім? »,,- деп сұрады. Жебірейіл ғ.с.: «Бұл кісі Ибраһим ғ.с. »,,- деп жауап берді.

Ибн Аббас және Әбу Хабба әл – Ансари ол екеуіне де (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деп айтып еді»,- деді: « Кейін мені (Жебірейіл ғ.с.) сондай биікке алып шыққандығы соншалық сол жерде (жазып-сызып жатқан) қалам дауыстарын естідім»,- деді.

Ибн Хазм мен Әнәс ибн Мәлік айтты : «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) : «Алла тағала менің үмбетіме күніне елу уақыт намазды парыз етті, мен сол бұйырықпен кері қайттым. Мұсаның ғ.с. жанына келгенімде ол: «Үмбетіне Алла тағала сен арқылы не нәрселерді парыз етті? »,,- деп сұрады. «Мен күніне елу уақыт намаз оқуды»,- дедім. Сонда Мұса ғ.с.: «Раббыңның алдына қайтып бар, себебі сенің үмбетін бұған (50 уақыт намазға) шыдамайды»,- деді. Мен Раббымның алдына қайта бардым, елу уақыт намаздың жарымын кешті. Содан соң Мұсаның ғ.с. алдына келіп: «Жарымын кешті (қысқартты)»,- дедім. Сонда Мұса ғ.с. : «Қайтадан Раббыңның алдына бар, себебі үмбетіннің бұған да шамасы келмейді»,- деді. Мен Раббымның алдына қайтадан бардым, жарымын және кешті. Мұсаның ғ.с. жанына қайтып келіп, Раббымның және жарымын қысқартқандығын айттым. Сонда Мұса ғ.с.: « Раббыңның алдына тағы да бар, үмбетіннің бұған да шамасы келмейді»,- деді. Раббымның алдына және қайта бардым. Сол кезде Раббым : «Бес уақыт намазды парыз еттім, бірақ та сауабы елу уақыт намазбен пара-пар, ендігі сөзім осы еш өзгермес»,- деді. Содан соң Мұсаның ғ.с. қасына қайтып келдім. Мұса ғ.с.: «Раббыңның алдына қайта бар»,- деп айтып еді. Мен: «Енді қайта баруға Раббымнан ұяламын»,- дедім.

« Бұдан кейін Жебірейіл періште мені Сидрат-ул мұнтаһа деген жерге алып шықты. Сидрат- ул мұнтаһаны тілмен айтып жеткізгісіз, түрлі-түсті тұман қаптап алған, оның не нәрсе екенін біле алмадым. Кейіннен гауһар тастардан мисктен алқалары бар жәннатқа кірдім. Оның топырағы екен»,- деді.

346 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ

عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ فَرَضَ اللَّهُ الصَّلَاةَ حِينَ

فَرَضَهَا رَكَعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ فَأَقْرَبَتْ صَلَاةَ السَّفَرِ وَزَيْدَ فِي صَلَاةِ

الْحَضَرِ

346 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Алла тағала намазды парыз қылған кезде екі-екі рәкаттан парыз етті. Мүсәпір үшін екі рәкат, мұқим (Тұрғылықты) үшін екі рәкат. Сапарда оқылатын намазда осы екі рәкат сияқты.

Бірақ та мұқим кісілер намазы (3-4 рәкат) болып көбейтілді»,- деді.

2-бап. Киім киіп намаз оқымақтың уәжіптігі, Алла тағаланың «Әрбір намаз оқығаныңда және тәуеп еткеніңде киім киген болыңыз!»- деген аяты және бір ғана матаны оранып намаз оқымау туралы

عَنْ سَلْمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَزُرُّهُ وَلَوْ بِشَوْكَةٍ فِي إِسْنَادِهِ نَظْرٌ وَمَنْ صَلَّى فِي النَّوْبِ الَّذِي يُجَامِعُ فِيهِ مَا لَمْ يَرَ أَدَى وَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ لَا يَطُوفَ بِالنَّبِيِّتِ عُرْيَانٌ

Сәлама ибн әл-Акуа былай деп айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ең құрмаса, бір түйрегішпен (ұятты жерлерің көрінбеуі үшін) оны (матаны) қадап түйреп алындар»,- деген Мазкүр хадисте де «Әйелі мен жақындық қылатын киімде (егер оған бір нәрсе тиіп жүкпаған болса) онда намаз оқыса, болады деген пікір бар».

« Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қағбаны жалаңаш тәуеп етуден тиған »

347 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ أَمِرْنَا أَنْ نُخْرَجَ الْحَيْضَ يَوْمَ الْعِيدَيْنِ وَدَوَاتِ الْخُدُورِ فَيَشْهَدَنَ جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ وَدَعَوْتَهُمْ وَيَعْتَزِلُ الْحَيْضُ عَنْ مُصَلَّاهُنَّ قَالَتْ امْرَأَةٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِحْدَانَا لَيْسَ لَهَا جِلْبَابٌ قَالَ لِنُلْبِسْهَا صَاحِبَتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ حَدَّثَنَا عِمْرَانُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَيْرِينَ حَدَّثَنَا أُمُّ عَطِيَّةَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا

347 - Умму Атияа (р.а.) айтты : «Екі айтта етеккірі келгендер де, Балағат жасына жеткен қыз балалар да намазға қатысуға бұйырылды. Олар ер адамдардың арт жақтарында тұрып, олардың оқып жатқан намаздарына (тағат-ғибадаттарына) қатысты, ал етеккір көрген әйелдер намаз оқып жатқандарға жақындамай шеткерірек жерде тұрды»,- деді.

Бір әйел: «Я Расулулла (с.ғ.с.) біздің кейбіреуімізде паранжамыз (бас жамылғы) болмаса, қатынаспай-ақ қойсақ бола ма?»,- деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Танысының паранжаларының бірін алып киіп тұрсын»,- деді.

Абдулла ибн Өбу Ражағ, Умму Атияа айтып берген осы хадисті басқаша етіп риуаят еткен.

3- бап. Намаз оқудан бұрын изарды белге байлап алу туралы

بَابُ عَقْدِ الْإِزَارِ عَلَى الْفَقَا فِي الصَّلَاةِ وَقَالَ أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ
صَلُّوا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَاقِدِي أَرْزُهُمْ عَلَى عَوَاتِقِهِمْ

Саһл (а.р.) риуаят етеді: «Сахабалар Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге изарларын белдеріне оралған күйде намаз оқыған»,- деді.

348 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنِي وَاقِدُ
بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُكَدَّرِ قَالَ صَلَّى جَابِرٌ فِي إِزَارٍ قَدْ عَقَدَهُ مِنْ قَبْلِ قَفَاهُ
وَيَثَابُهُ مَوْضُوعَةٌ عَلَى الْمَشْجَبِ قَالَ لَهُ قَائِلٌ نُصَلِّي فِي إِزَارٍ وَاحِدٍ فَقَالَ إِنَّمَا
صَنَعْتُ ذَلِكَ لِيرَانِي أَحْمَقُ مِثْلَكَ وَأَيُّنَا كَانَ لَهُ ثَوْبَانِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

348 - Мұхаммед ибн әл-Мункадир айтты: «Жабир киімін қазыққа іліп қойып, **изарын** беліне байлап алды да, намаз оқыды. Бір кісі оған: «Бір ғана **изарда** намаз оқисың ба?»,- деді. Жабир: «Саған ұқсаған надандар көрсін деп әдейі солай еттім. Қайсы біріңнің Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында ауыстырып киетін екі киімдерін болған»,- деді.

349 - حَدَّثَنَا مُطَرِّفُ أَبُو مُصْعَبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِي
عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُكَدَّرِ قَالَ رَأَيْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ وَقَالَ
رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ

349 - Мұхаммед ибн әл-Мункадир: «Жабир ибн Абдулла мен Пайғамбарымыздың да (с.ғ.с.) бір киімде намаз оқығандарын көргенмін»,- деді.

4- бап. Бір киімге (матаға) оранып намаз оқудың үкімі

بَابُ الصَّلَاةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ مُلْتَحِفًا بِهِ قَالَ الزُّهْرِيُّ فِي حَدِيثِهِ الْمُتَلَحِّفِ
الْمُتَوَشِّحُ وَهُوَ الْمُخَالَفُ بَيْنَ طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ وَهُوَ الْإِسْتِمَالُ عَلَى مَنْكِبَيْهِ

Өз-зуһрий айтты: «Бір киімге (матаға) оранып дегені - екі желкеге матаның оң жақ үшін сол жағына айқастыра орау»,- деді.

قَالَ قَالَتْ أُمُّ هَانِيٍّ التَّحَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتُوبٍ وَخَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ

Умму Хани айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір киімге(матаға) оранды.Киімінің (матасының) бір шетін иығынан айландырып, бұ шетінен ана шетіне, ана шетінен бұ шетіне қайтара орады»,- деді.

350 - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ

350 - Омар ибн Умму Салама айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір киіммен (матамен) намаз оқитын еді, Киімінің бір шетін бұ жағын о жағына о жағын бұ жағына айналдырып намаз оқитын»,- деді.

351 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ فِي بَيْتِ أُمِّ سَلَمَةَ قَدْ أَلْقَى طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ

351 - Омар ибн Салама айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Умму Саламаның үйінде бір киіммен намаз оқып жатқанын көрдім. Киімнің (матаның) екі ұшын мойнына тастап алған»,- деді.
Уруа ибн Зубайр айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бір киімге (матаға) оранып намаз оқып жатқаның көрдім, киімінің екі ұшын мойнынан асырып ораған»,- деді.

353 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ أَنَّ أَبَا مَرْثَةَ مَوْلَى أُمِّ هَانِيٍّ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ هَانِيٍّ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ تَقُولُ دَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَقَاطِمَةُ ابْنَتُهُ نَسْرُهُ قَالَتْ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِيٍّ بِنْتُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ مَرْحَبًا يَا هَانِيٍّ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ قَامَ فَصَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ مُتَّحِفًا فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ

زَعَمَ ابْنُ أُمِّی أَنَّهُ قَاتِلٌ رَجُلًا قَدْ أَجْرْتُهُ فُلَانُ ابْنُ هُبَيْرَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَجْرْنَا مَنْ أَجْرْتَ يَا أُمَّ هَانِئِ قَالَتْ أُمَّ هَانِئِ وَذَلِكَ ضَحَى

353 - Умму Хани былай деді: « Мекке қаласы алынған (жеңіске жеткен) жылы Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына бардым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сол кезде ғұсыл алып жатыр екен. Ал қызы Фатима болса, бір нәрсемен қалқалап жауып тұр екен. Мен Пайғамбарымызға сәлем бердім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Бұл кім?»,- деді. Мен: «Әбу Тәлібтің қызы Үмму Ханимін»,-дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қош келдің, Үмму Хани!»,- деді.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ғұсыл алып болғаннан соң бір киімге (матаға) оранған күйі сегіз рәкат намаз оқыды. Намаз оқып болып бұрылды. Сол кезде мен: «Я Расулулла мен өзімнің панама алған пәлен ибн Хұбайраны ағам өлтіремін, дейді»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Ей, Үмму Хани, сен кімді панаңа алған болсаң, біз де соны панамызға алдық»,- деді. Сол сөзді айтқан кезде күндіз (сәске уақыты) болатын деді.

354 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ

سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ سَائِلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الصَّلَاةِ فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْلَاكُمْ تَوْبَانِ

354 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Бір кісі Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) бір киімде намаз оқу туралы сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Барлықтарыңның (ауыстырып киетін) екіден киімдерің бар ма еді?»,- деді.

5- бап. Егерде бір киімде намаз оқыса, екі нығынан асыра орап алсын

355 - حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُصَلِّي أَحَدُكُمْ فِي التَّوْبِ الْوَاحِدِ لَيْسَ عَلَى عَاتِقَيْهِ شَيْءٌ

355 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Біреулерің бір киімде, екі нығының ашық күйінде намаз оқымасын!»,- деді.

356 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عِكْرَمَةَ قَالَ سَمِعْتُهُ أَوْ كُنْتُ سَأَلْتُهُ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ أَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ صَلَّى فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ فَلْيُخَالِفْ بَيْنَ طَرَفَيْهِ

356 - Икрма (р.а.) риуаят етті: Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде- кім бір киімде намаз оқыса, екі аяғын жауып алсын!», - деді.

6- бап. Егер киімдік мата еңсіз болса, не істейді?

357 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ سَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ الصَّلَاةِ فِي التَّوْبِ الْوَاحِدِ فَقَالَ خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فَجِئْتُ لَيْلَةً لِبَعْضِ أَمْرِي فَوَجَدْتُهُ يُصَلِّي وَعَلَيَّ تَوْبٌ وَاحِدٌ فَاشْتَمَلْتُ بِهِ وَصَلَّيْتُ إِلَى جَانِبِهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَا السُّرَى يَا جَابِرُ فَأَخْبَرْتُهُ بِحَاجَتِي فَلَمَّا فَرَعْتُ قَالَ مَا هَذَا الْإِشْتِمَالُ الَّذِي رَأَيْتُ فُلْتُ كَانَ تَوْبٌ يَعْنِي ضَاقَ قَالَ فَإِنْ كَانَ وَاسِعًا فَالْتَحِفْ بِهِ وَإِنْ كَانَ ضَيِّقًا فَاتَّزِرْ بِهِ

357 - Сағд ибн Харс (р.а.) былай деді: «Жабир ибн Абдулладан бір киімдік (матаға) оранып намаз оқу турасында сұрадым. Ол кісі: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге бір жолы сапарға шықтым. Кешкісін бір мәселе туралы Пайғамбарымыздың алдына бардым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып жатыр екен. Мен денемді ені тарлау матамен орап алған едім. Пайғамбарымыздың қасына тұрып намаз оқыдым.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазын бітіріп: «Келгеніңнің мәнісі не, ей Жабир?», - деп сұрады. Мен келген жұмысымды айттым. Сонда Пайғамбарымыз маған қарап: «Бұл өзі қалай оралған киім?», - деді. Мен: «Ілгеріректе жөні түзу киім еді», - дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде мата ендірек болса, онда жақсылап орап ал, егерде ені тарлау болса, онда бір нәрсені жалғап түйреп ал!», - деді.

358 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَ رَجُلًا يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَاقِدِي أَرْزِهِمْ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ كَهَيْئَةِ الصَّبِيَّانِ وَيُقَالُ لِلنِّسَاءِ لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُنَّ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرَّجَالُ جُلُوسًا

358 - Саһл ас- Саъид айтты: «Кейбір ер адамдар киімдерін жас балалар сияқты мойындарына байлап алып, Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге намаз оқитын еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ер адамдардың артында намаз оқушы әйелдерге: «Ер адамдар толық отырып болғандарынша, бастарыңды (сәждеден) көтермендер!», - деп айтты.

7- бап. Шамда (мәжуси тоқыған) киімде намаз оқу туралы

قَالَ الْحَسَنُ فِي الثِّيَابِ يَنْسُجُهَا الْمَجُوسِيُّ لَمْ يَرَ بِهَا بَأْسًا

Хасан Басри айтты: «Мәжуси тоқыған (тіккен) киімде намаз оқығанның зияны (зарары) жоқ», - деді.

وَقَالَ مَعْمَرٌ رَأَيْتُ الزُّهْرِيَّ يَلْبَسُ مِنْ ثِيَابِ الْيَمَنِ مَا صُبِغَ بِالْبَوْلِ وَصَلَّى
عَلَيْ بَنُ أَبِي طَالِبٍ فِي ثَوْبٍ غَيْرِ مَقْصُورٍ

Мағмар болса айтты: « Еті желінетін хайуанның зәріне (нәжісіне) тиіп былғанған жаман киімді Аз- Зухрийдің кигенін және Хазреті Әлидің ұзын (етек женді) киімде намаз оқығанын көргенмін», - деді.

359 - حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُسْلِمٍ عَنْ

مَسْرُوقٍ عَنْ مُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ
فَقَالَ يَا مُغِيرَةُ خُذِ الْإِدَاوَةَ فَأَخَذْتُهَا فَأَنْطَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى
تَوَارَى عَنِّي فَفَضَى حَاجَتَهُ وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ شَامِيَّةٌ فَدَهَبَ لِيُخْرِجَ يَدَهُ مِنْ كُمِّهَا فَضَافَتْ
فَأَخْرَجَ يَدَهُ مِنْ أَسْفَلِهَا فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ فَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ وَمَسَحَ عَلَى خُفَيْهِ ثُمَّ
صَلَّى

359 - Муғира ибн Шуғба айтты: «Сапарда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей, Муғира, құмғанды ал!», - деді. Мен құмғанды алдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сыртқа шығып кетті. Тіптен ұзақ уақыт бойы көрінбей қажетін өтеді. Үстінде Шамда тоқылған шапаны бар болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет алу үшін қолдарын шапанының жеңінен шығармақшы болып еді, ол тарлық етті. Содан кейін оны жеңінен тартып шешті. Мен су құйып беріп тұрдым. Ол кісі намазға күндегідей дәрет алып және мәсісіне масих тартты. Содан соң намаз оқыды.

8- бап. Намаз уақытында және қасиетті жерлерде жалаңаш болудың мәкрухтігі туралы

360 - حَدَّثَنَا مَطْرُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ حَدَّثَنَا رَوْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا زَكَرِيَاءُ بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْفُلُ مَعَهُمُ الْحِجَارَةَ لِلْكَعْبَةِ وَعَلَيْهِ إِزَارُهُ فَقَالَ لَهُ الْعَبَّاسُ عُمَّهُ يَا ابْنَ أَخِي لَوْ حَلَلْتَ إِزَارَكَ فَجَعَلْتَ عَلَى مَنْكِبَيْكَ دُونَ الْحِجَارَةِ قَالَ فَحَلَّهُ فَجَعَلَهُ عَلَى مَنْكِبَيْهِ فَسَقَطَ مَعْشِيًّا عَلَيْهِ فَمَا رُئِيَ بَعْدَ ذَلِكَ عُرْيَانًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

360 - Жабыр ибн Абдулла (р.а.) осы хадисті риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құрайыш тайпасымен бірге Қағбаны жөндеу кезінде тас тасысып жатқан болатын. Үстінде изары бар еді. Сол кезде туыстас ағасы Аббас: «Ей, бауырымның баласы, изарыңды шешіп, тастың астынан өткізіп, иығыңа іліп алғаныңда дұрыс болар еді», - деді.

Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) изарын шешіп, оның айтқанындай иығына іліп алды. Бірақ әлі кетіп, әлсіреп жығылып түсті. Содан кейін ешуақытта жалаңаш жүргенін ешкім көрген емес».

9- бап. Көйлек-шалбар немесе қысқа шалбар мен шапан киіп намаз оқу туралы

361 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَهُ عَنْ الصَّلَاةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ فَقَالَ أَوْكُلُّكُمْ يَجِدُ ثَوْبَيْنِ ثُمَّ سَأَلَ رَجُلٌ عُمَرَ فَقَالَ إِذَا وَسَّعَ اللَّهُ فَأَوْسِعُوا جَمَعَ رَجُلٌ عَلَيْهِ ثِيَابُهُ صَلَّى رَجُلٌ فِي إِزَارٍ وَرَدَاءٍ فِي إِزَارٍ وَقَمِيصٍ فِي إِزَارٍ وَقَبَاءٍ فِي سَرَائِيلَ وَرَدَاءٍ فِي سَرَائِيلَ وَقَمِيصٍ قَالَ وَأَحْسِبُهُ قَالَ فِي ثُبَّانٍ وَرَدَاءٍ

361 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Бір кісі тұрып Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) бір киіммен намаз оқу жайында сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Біреулеріңнің екіден киімдерің бар ма еді?», - деді.

Кейін бір кісі тұрып, бір киімде намаз оқу туралы Хазіреті Омардан сұрады. «Алла тағала жеңілдік бергеннен кейін, жеңілдетіңіз де! (ауыстырып киетін киімі болмаған адам, сол бір киімде намаз оқи береді, егерде екі киімі болса, ауыстырып киіп оқыса, абзалырақ болады) егерде

киімі көп болса, изар мен ридода, изар мен көйлекте, **изар** мен шапанда, шалбар мен **ридода**, шалбар мен көйлекте, шалбар мен шапанда, қысқа шалбар мен шапанда оқысын!»,- деді.

«Әбу Хурайра (р.а.) айтты: « Хазреті Омардың қысқа шалбар мен **ридода** оқысын деп айтқанына күмәнім бар»,- деді.

Шихабуддин Қасталони (р.а.) айтты: « Егер **ридо** ұзын болып, тізені жауып тұрса, келте шалбарда намаз оқыса болады»,- деді.

362- حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَيْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرَمُ فَقَالَ لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرْنُسَ وَلَا تَوْبًا مَسَّهُ الزَّعْفَرَانُ وَلَا وَرْسٌ فَمَنْ لَمْ يَجِدِ النَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَيْنِ وَلْيَقِطْهُمَا حَتَّى يَكُونَا أَسْفَلَ مِنْ الْكَعْبَيْنِ

362 - Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) «Қажылыққа ихрам байлаған кісі не қылады?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Көйлек-шалбар, *бурнусты* да кимейді. Зағфран мен сарық ренді матаны да орамайды. Кімде-кім тобықтан төмен аяқ киім таппаса, онда мәсісінің қонышын тобығынан төмен қылып кесіп тастасын!»,-деді.

10- бап. Әурет жабушы киімдер туралы

363- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ قَالَ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ اسْتِمَالِ الصَّمَاءِ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ لَيْسَ عَلَى فَرْجِهِ مِنْهُ شَيْءٌ

363 - Әбу Саъид әл-Худрийдан риуаят болды: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жеңі жоқ тар киім киюден, тізені құшақтап алдын ашып отырудан қатаң тиды»

364- حَدَّثَنَا قُبَيْصَةُ بْنُ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ بَيْعَتَيْنِ عَنِ اللَّمَّاسِ وَالنَّبَادِ وَأَنْ يَسْتَمِلَ الصَّمَاءَ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ

364 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі түрлі сауда - саттықтан тиды:

- 1) Айтқаны осы деп тексермей, саудаласпай ала салудан;
- 2) Болғаны осы деп бағасын түсірмей алудан.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жеңі жоқ тар киім кимектен, тізені құшақтап, әуретін ашып отырудан тиған»,- деді.

365- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ بَعَثَنِي أَبُو بَكْرٍ فِي تِلْكَ الْحَجَّةِ فِي مُؤَدِّينَ يَوْمَ النَّحْرِ نُودُنُ بِمِئَى أَنْ لَا يَحُجَّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ قَالَ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ثُمَّ أُرْدَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّا فَأَمَرَهُ أَنْ يُؤَدِّنَ بِبِرَاءَةٍ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَأَدَّنَ مَعَنَا عَلِيٌّ فِي أَهْلِ مِئَى يَوْمَ النَّحْرِ لَا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ

365 - Әбу Хурайра Хумайд ибн Абдурахманға айтты: «Сол қажылық уақытында Әбу Бәкір мені «Осы жылдан кейін бірде-бір мүшірік қажылыққа келмесін және Қағбаны жалаңаш күйде тәуеп етпесін!»,- деп айт күні Минада адамдарға жар салып ескертетін адамдармен бірге жіберген еді»,- деді.

Хумайд ибн Абдурахман айтты: « Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хазреті Әлиді Әбу Бәкірге жіберді және нәзіл болған «Бараат» сүресін адамдарға хабарлауды бұйырды»,- деді.

Әбу Хурайра айтты: « Құрбан айт күні Минада жиналғандарға бізбен бірге хазреті Әли «Осы жылдан кейін бірде-бір мүшірік қажылыққа келмесін және Қағбаны жалаңаш күйде тәуеп етпесін!»,- деп жар салды»,- деді.

11-бап. Ридосыз намаз оқу.

366- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي الْمَوَالِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُكَدَّرِ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَهُوَ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ مُلْتَحِقًا بِهِ وَرَدَاؤُهُ مَوْضُوعٌ فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْنَا يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ تُصَلِّي وَرَدَاؤُكَ مَوْضُوعٌ قَالَ نَعَمْ أَحْبَبْتُ أَنْ يَرَانِي الْجُهَالُ مِثْلَكُمْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي هَكَذَا

366 - Мұхаммед ибн Мункадир риуаят етті: «Жабир ибн Абдулланың алдына кірдік, ол кісі бір ғана киіммен (матаға) оранған күйі намаз оқып жатыр екен. **Ридосы** жерге тиіп тұр екен. Намазын оқып болғаннан соң" ей, Әбу Абдулла, **ридонды** жерге тастап қойып, намаз оқып жатырсың ба?»,- дедік. Ол: «Иә, сізге ұқсаған білмейтіндерге (надандарға) бір рет көрсетіп қояйын дегенім ғой! Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) осылай намаз оқығанын көргенмін»,- деді.

12-бап. Адамның саны әурет екендігі туралы

بَاب مَا يُذَكَّرُ فِي الْفَخْدِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَيُرْوَى عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَجَرَاهِدٍ وَمُحَمَّدِ بْنِ جَحْشٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْفَخْدُ عَوْرَةٌ وَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ حَسَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ فَخْدِهِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَحَدِيثُ أَنَسٍ أَسْنَدٌ وَحَدِيثُ جَرَاهِدٍ أَحْوْطٌ حَتَّى يُخْرَجَ مِنْ اخْتِلَافِهِمْ وَقَالَ أَبُو مُوسَى غَطَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُكْبَتَيْهِ حِينَ دَخَلَ عُمَانُ وَقَالَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفَخْدُهُ عَلَى فَخْدِي فَتَقُلْتُ عَلَيَّ حَتَّى خِفْتُ أَنْ تَرْضَى فَخْدِي

Жархад (а.р.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): « Сан - әурет деген»,- деді.

Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) изарын тізеден жоғары тартып отырғанында саны көрініп қалды»,- деді.

Әнас (р.а.) айтты: « Бұл хадис дұрысырақ, бірақ та Жархад болса, ғұламалар арасында пікір қайшылығы (ихтилаф) болмау үшін осы хадисті мұқияттылықпен айтқан»,- деді.

Әбу Мұса айтты: « Хазреті Оспан, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына барып кіргенде, ол кісі тізесін жапты»,- деді.

Әбу Зар айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) саны менің саныма тиіп тұрғанда (көпшіліктің ішінде тығыз отырғанда) ол кісіге аят нәзіл болды. Сонда ол кісінің сандарының ауырлағандығы соншалық, тіпті, аяғым сынып кете ме деп қорықтым»,- деді.

367- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ

الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَزَا خَيْبَرَ فَصَلَّيْنَا عِنْدَهَا صَلَاةَ الْغَدَاةِ بَعَثَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَكِبَ أَبُو طَلْحَةَ وَأَنَا رَدِيفُ أَبِي طَلْحَةَ فَأَجْرَى نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فِي رُفَاقِ خَيْبَرَ وَإِنَّ رُكْبَتِي لَتَمَسُّ فِخْذَ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ حَسَرَ
الْبِزَارَ عَنْ فَخْذِهِ حَتَّى إِنِّي أَنْظَرُ إِلَى بَيَاضِ فِخْذِ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَلَمَّا دَخَلَ الْقَرْيَةَ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ خَرِبَتْ خَيْبَرُ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ فَسَاءَ صَبَاحُ
الْمُنْذَرِينَ قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ وَخَرَجَ الْقَوْمُ إِلَى أَعْمَالِهِمْ فَقَالُوا مُحَمَّدٌ قَالَ عَبْدُ الْعَزِيزِ
وَقَالَ بَعْضُ أَصْحَابِنَا وَالْخَمِيسُ يَعْنِي الْجَيْشَ قَالَ فَأَصْبَنَاهَا عَنُودًا فَجُمِعَ السَّبْيُ
فَجَاءَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهُ أَعْطِنِي جَارِيَةً مِنْ السَّبْيِ قَالَ
أَذْهَبَ فَخَذُ جَارِيَةٍ فَأَخَذَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حَبِيٍّ فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهُ أَعْطَيْتَ دِحْيَةَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حَبِيٍّ سَيِّدَةَ فَرِيضَةَ وَالنَّضِيرَ لِمَا
تَصْلُحُ إِلَّا لَكَ قَالَ ادْعُوهُ بِهَا فَجَاءَ بِهَا فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ خُذْ جَارِيَةً مِنَ السَّبْيِ غَيْرَهَا قَالَ فَأَعْتَقَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَتَزَوَّجَهَا فَقَالَ لَهُ تَابِتُ يَا أَبَا حَمْزَةَ مَا أَصْدَقَهَا قَالَ نَفْسَهَا أَعْتَقَهَا وَتَزَوَّجَهَا حَتَّى
إِذَا كَانَ بِالطَّرِيقِ جَهَّزْتَهَا لَهُ أُمُّ سَلِيمٍ فَأَهْدَتْهَا لَهُ مِنَ اللَّيْلِ فَأَصْبَحَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَرُوسًا فَقَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ شَيْءٌ فَلْيَجِئْ بِهِ وَبَسَطَ نِطْعًا فَجَعَلَ الرَّجُلُ
يَجِيءُ بِالنَّمْرِ وَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالسَّمْنِ قَالَ وَأَحْسِبُهُ قَدْ ذَكَرَ السَّوِيْقَ قَالَ
فَحَاسُوا حَيْسًا فَكَانَتْ وَلِيْمَةً رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

367 - Әнәс риуаят етті: « Хайбар соғысы кезінде елең-аланда таң намазын оқыдық. Кейін Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) Әбу Талха түйелеріне мінді. Мен Әбу Талханың артына мінгестім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хайбар көшесінде түйенің үстінде кетіп бара жатқанда, менің тізем ол кісінің санына тиді. (Себебі көше өте тар болатын) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) (түйені тебініп жүргізу үшін) изарын жоғары тартты. Мен Пайғамбарымыздың « с.ғ.с.» санының әппақтығын көріп қалдым. Хайбарға кірген кезде көпшіліктің алдында: «Аллаһу Акбар, Хайбар ойран болды. Шындығында, бізбен жауласып жатқандардың жұртына келгенімізде, олардың (ескерту алғандардың) атар таңы қараң болар», - деп үш рет қайталады.

Әнас айтты: « Адамдар өз жұмыс шаруаларымен шыға бастады», - деді. Абдулазиз айтты: « Сонда кейбір Сахабалар: «Мұхаммед (с.ғ.с.) өзінің

бестігімен келді деп айтты», - деді

(Бестік – мұсылмандардың әскері 5 бөліктен тұрған).

Әнас айтты: «Хайбарды күшпен қолға қараттық, қолға түскен тұтқындарды жинаған кезде, Дихья келіп: «Я Расулалла, әйел тұтқындардың біреуін маған сыйлыққа беріңіз!»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Барып қалаған біреуінді ал!»,- деді. Ол барып, Сафия бинти Хуайнды алды. Сонда бір кісі Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «О, Расулалла, сіз Дихьяға Бәни назир мен Бәни Құрайза тайпаларының құрметті ханымы Сафия бинти Хуайнды бердіңіз, Сафия тек қана сізге лайықты!»,- деді. Бұны естігеннен соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Маған Дихьяны онымен бірге шақырыңыз!»,- деді. Дихья Сафияны өзімен бірге ертіп келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Сафияға қараған күйі, Дихьяға: « Тұтқын әйелдердің бұдан басқа кез-келген қалаған біреуінді ал!»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кейін Сафияны азат етіп, оған өзі үйленді. Сәбит Әнастан: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған маһрге не сыйлады?»,- деп сұрады. Сонда Әнас: «Оның өзін, себебі оған бостандық беріп, оған үйленді ғой!»,- деп жауап берді. Әнас айтты: « Қайтар жолда (Хайбардан қайтқанда) Үмму Сұлайм Сафияны дайындап, оны түнде Пайғамбарымызға ертіп келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таңертең тұрған соң: «Кімде қандай да тамақ болса, осында әкелсін»,- деп өзі жерге теріден істелген төсеніш төседі. Содан соң адамдардың кейбіреуі құрма, кейбірі май әкелді. Тойғандарыңша ішіп-жеңдер!»,-деді. Міне Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) тойы осылай болған»,- деді.

13-бап. Әйел кісінде намаз оқығанында неше киімі болуы керек

قَالَ عِكْرِمَةُ لَوْ وَاَرَتْ جَسَدَهَا فِي ثَوْبٍ لَأَجْرَتْهُ

Икрима айтты: «Әйел адам басқа киімі жоқ болса, онда қысқа киімде де намаз оқуына болады»,- деді.

368- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ

أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيَ الْفَجْرَ فَيَسْتَهْدُ مَعَهُ نِسَاءً مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَلَفَعَاتٍ فِي مِرْطَاهُنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بَيْوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ

368 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң намазын оқитын (мешітте). Ол кісіге ұйып, паранжы жамылған мүмин әйелдер де намазға тұратын. Содан кейін үйлеріне қайтып кететін. Оларды ешкім танымайтын да еді»,- деді.

14-бап. Егер де ою-өрнегі бар көйлек кесе, оның өрнегіне көзі түсіп жаңылысса, осы киімде намаз оқуға болама?

369 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي خَمِيصَةٍ لَهَا أَعْلَامٌ فَنَظَرَ إِلَى أَعْلَامِهَا نَظْرَةً فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ اذْهَبُوا بِخَمِيصَتِي هَذِهِ إِلَى أَبِي جَهْمٍ وَأَتُونِي بِأَنْبِجَانِيَّةِ أَبِي جَهْمٍ فَإِنَّهَا أَلْهَتْنِي أَنْفًا عَنْ صَلَاتِي

369 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз бірде ою-өрнегі бар көйлекпен намаз оқыды. Сонда оның ою- өрнегіне көзі түсті. Намазын оқып болған соң бұрылып: «Менің бұл көйлегімді Әбу Жахмға апарып беріңіз, орнына оның ою-өрнексіз киімін (матасын) алып келіңіз, себебі бұл (ою-өрнекті) көйлек мені намазымнан жанылыстырды», - деді.

370 - قَالَ هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُنْتُ أَنْظُرُ إِلَى عِلْمِهَا وَأَنَا فِي الصَّلَاةِ فَأَخَافُ أَنْ تَقْتِنَنِي

370 - Хишам ибн Ғұруа (р.а.) айтты: « Айша анамызға Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): « Намаз оқып жатқанымда киімімнің ою-өрнегіне көзім түсті. Мені намазда шатастырар деп қауіптенемін деп айтқан екен», - деді.

15-бап. Егер әртүрлі суреттер салынған киімде намаз оқыса, намаз бұзылады ма?

371 - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ كَانَ قِرَامٌ لِعَائِشَةَ سَتَرَتْ بِهِ جَانِبَ بَيْتِهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمِيطِي عَنَّا قِرَامَكَ هَذَا فَإِنَّهُ لَا تَزَالُ تُصَاوِيرُهُ تَعْرِضُ فِي صَلَاتِي

371 - Әнас айтты: «Айша анамыздың гүлді өрнекті перделері бар болатын. Оны үйінің бір жақ қабырғасына іліп қойған еді. Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): « Мына пердеді бұл жерден алып таста, себебі ондағы суреттер намаз оқыған кезімде әрдәйім көз алдымда тұрады», - деді. (Яғни көзім түсіп, намаздан шатасамын дегені).

16-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жібек шапанда намаз оқып, кейін оны шешіп тастағаны туралы

372- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ أَهْدَيْتَنِي إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرُوجُ حَرِيرٍ فَلَيْسَهُ فَصَلَّى فِيهِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَنَزَعَهُ نَزْعًا شَدِيدًا كَالكَارِهِ لَهُ وَقَالَ لَا يَنْبَغِي هَذَا لِلْمُتَّقِينَ

372 - ҒҒұқба ибн Амир (р.а) айтты: «Бір күні Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жібек шапан сыйлады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оны киіп, намаз оқыды. Кейін намаздан тұрғаннан соң ренжіген кейіпте асығыс-үсігіс оны шешіп тастап: « Бұл жібектен тігілген киімді кию тақуаларға (ер адамдарға) жармайды»,- деді.

17-бап. Қызыл түсті киімде намаз оқудың үкімі

373- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرَعَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ أَبِي زَائِدَةَ عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قُبَّةِ حَمْرَاءَ مِنْ أَدَمٍ وَرَأَيْتُ بِلَالًا أَخَذَ وَضُوءَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَأَيْتُ النَّاسَ يَبْتَدِرُونَ ذَلِكَ الْوَضُوءَ فَمَنْ أَصَابَ مِنْهُ شَيْئًا تَمَسَّحَ بِهِ وَمَنْ لَمْ يُصِبْ مِنْهُ شَيْئًا أَخَذَ مِنْ بَلَلِ يَدِ صَاحِبِهِ ثُمَّ رَأَيْتُ بِلَالًا أَخَذَ عَنزَةً فَرَكَّزَهَا وَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ مُشَمَّرًا صَلَّى إِلَى الْعَنزَةِ بِالنَّاسِ رَكْعَتَيْنِ وَرَأَيْتُ النَّاسَ وَالِدَوَابَّ يَمْرُونَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْ الْعَنزَةِ

373 - Ғаун ибн Әбу Жухайфа (р.а) айтты: «Мен Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) қызыл түсті теріден жасалған шатырдан көрдім. Хазреті Біләл (р.а.) ол кісіге дәрет алуы үшін су құйып беріп жатқанын көрдім. Айналадағы адамдар болса, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) дәрет алғанынан артылған суға таласатын еді. Кімге нәсіп болса, суды үстіне (денесіне) сүртетін еді, ал нәсіп болмағандар , нәсіп болған бауырларының қолындағы қалған судың жұғының өзіне сүрткендерін көрдім. Кейін Біләлдің үшкір ұшы бар темір қазықты алып, жерге шаңшығанын көрдім. Содан соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қызыл түсті киім киіп, шатырдан шығып, әлгі қадалған қазық жаққа қарап адамдармен бірге екі рәкат намаз оқыды. Адамдар және хайуандар қадалған қазықты айналып өтіп жатқандарын көрдім»,- деді.

18-бап. Үйдің немесе мінбердің және ағаштан жасалған нәрселердің үстінде намаз оқудың үкімі

بَابُ الصَّلَاةِ فِي السُّطُوحِ وَالْمِنْبَرِ وَالْخَشَبِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَلَمْ يَرَ الْحَسَنُ
بِأَسَا أَنْ يُصَلِّيَ عَلَى الْجُمْدِ وَالْفَنَاطِرِ وَإِنْ جَرَى تَحْتَهَا بَوْلٌ أَوْ فَوْقَهَا أَوْ أَمَامَهَا إِذَا
كَانَ بَيْنَهُمَا سُرَّةٌ وَصَلَّى أَبُو هُرَيْرَةَ عَلَى سَفْفِ الْمَسْجِدِ بِصَلَاةِ الْإِمَامِ وَصَلَّى ابْنُ
عُمَرَ عَلَى الثَّلْجِ

Имам Бұхари (р.а.) айтты: «Хасан Басрий мұз немесе көпірдің үстінде егер оның астынан немесе үстінен немесе алдынан нәжіс ағып тұрған болса да, намаз оқуға еш зияны жоқ, тек қана намаз оқушы мен нәжіс арасында бір нәрсе тосылып тұрса болды», - деді.

Әбу Хурайра (р.а.) мешітте имам болып намаз оқыды. Ибн Омар қар үстінде намаз оқыды.

374 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ قَالَ
سَأَلُوا سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ الْمِنْبَرُ فَقَالَ مَا بَقِيَ بِالنَّاسِ أَعْلَمُ مِنِّي هُوَ مِنْ
أَثْلِ الْعَابَةِ عَمَلُهُ فَلَانُ مَوْلَى قُلَانَةَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَامَ عَلَيْهِ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ عُمِلَ وَوُضِعَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ كَبَّرَ وَقَامَ
النَّاسُ خَلْفَهُ فَفَرَأَ وَرَكَعَ وَرَكَعَ النَّاسُ خَلْفَهُ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ
عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ عَادَ إِلَى الْمِنْبَرِ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى حَتَّى
سَجَدَ بِالْأَرْضِ فَهَذَا شَأْنُهُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ سَأَلَنِي أَحْمَدُ بْنُ
حَبْلٍ رَحِمَهُ اللَّهُ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ قَالَ فَإِنَّمَا أَرَدْتُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَانَ أَعْلَى مِنَ النَّاسِ فَلَا بِأَسَ أَنْ يَكُونَ الْإِمَامُ أَعْلَى مِنَ النَّاسِ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ
فَقُلْتُ إِنَّ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ كَانَ يُسْأَلُ عَنْ هَذَا كَثِيرًا فَلَمْ تَسْمَعْهُ مِنْهُ قَالَ لَا

374 - Әбу Хазим айтты: «Адамдар Сәхл ибн Сағдтан (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мінбері неден жасалған?»,- деп сұрады. Сахл (р.а.) айтты: « Адамдардың арасында оны меннен артық білетін кісі қалмады. Ол (мінбер) «Юлғун» деген орман ағашынан жасалған. Оны пәленшенің азат болған құлы пәлен жасаған. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ұста мінберді жасап әкеліп қойған соң, оған шықты да қыбылаға қарап: «Аллаһу акбар», - деді. Адамдар ол кісіге ұйыды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қираат етіп, рүкүғ қылды. Адамдар да артынан рүкүғ қылды. Кейін

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) басын көтерді. Мінберден артқа қарай шегініп түсіп, жерде сәжде қылды. Кейін қайтадан мінберге шықты да, қираат етті, содан соң рүкүғ етті. Кейін басын көтеріп, мінберден артқа шегініп түсіп және жерде сәжде қылды. Міне Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) істеген істері осы»,- деді.

Имам Бұхариға Әли ибн Абдулла (р.а.): «Ахмед ибн Ханбал сол хадис турасында сұрады»,- деді. Ахмед ибн Ханбал: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдардан биікте тұрғандар және сол хадиске байланысты, имам адамдардан биікте тұрса, зияны жоқ, демекшісіз бе?»,- деді. Әли ибн Абдулла: «Суфян ибн Ғұяйна сол хадис туралы көп сұраушы еді, сіз еш естімегенсіз ба?»,- деп сұрады. Ахмед ибн Ханбалдан. Ахмед: «Жоқ»,- деп жауап берді.

375 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا

حُمَيْدُ الطَّوِيلُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَقَطَ عَنْ فَرَسِهِ فَجَحِشَتْ سَاقُهُ أَوْ كَتِفُهُ وَأَلَى مِنْ نِسَائِهِ شَهْرًا فَجَلَسَ فِي مَشْرَبَةٍ لَهُ دَرَجَتُهَا مِنْ جُدُوعٍ فَأَنَاهُ أَصْحَابُهُ يَعُودُونَهُ فَصَلَّى بِهِمْ جَالِسًا وَهُمْ قِيَامٌ فَلَمَّا قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَإِنْ صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا وَنَزَلَ لِتِسْعِ وَعِشْرِينَ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ آئِنْتَ شَهْرًا فَقَالَ إِنَّ الشَّهْرَ تِسْعٌ وَعِشْرُونَ

375 - Әнас ибн Мәлік айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хижраның 5-ші жылы, Зу-л-хижжа айында аттан жығылып, балтыры ма әлде жаурыны ма сырылып кетті Бір ай бойы әйелдерінің жандарына бармауға серт етті. Ағаш тіреулері бар бөлмеде отырғанында, Сахабалар ол кісіні көріп көңілін сұрауға келді.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) отырған бойы намазға имаметшілік етті. Ал Сахабалар болса тік тұрған бойы намаз оқыды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәлем бергеннен соң. (имамға ұю керек). Сол үшін имам «Аллаһу Акбар» дегенде сізде такбір айтыңыз, рүкүғ қылса сізде рүкүғ қылыңыз, сәжде етсе, сізде сәжде етіңіз. Егер де тік тұрып намаз оқыса, сізде тік тұрып оқыңыз!»,- деді.

(Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқас болғандығы себепті барлық намазға отырған күйі имаметшілік етті. Сахабалар болса тік тұрып оқи берместен, өздері біліп үйй берулері керек еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) 29-күн болғанда әйелдеріне барды. Олар: « Сіз бір айға серт еткен едіңіз ғой?»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл ай 29-күнге толады»,- деді.

19-бап. Намаз оқушы сәжде еткен уақытта киімі әйелге тиіп кетсе, намазы бұзыла ма?

376 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَنَا حِذَاءَهُ وَأَنَا حَائِضٌ وَرُبَّمَا أَصَابَنِي ثَوْبُهُ إِذَا سَجَدَ قَالَتْ وَكَانَ يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ

376 - Мәймуна анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқитын еді, мен болсам етеккір көрген бойы, ол кісінің қарсы алдында отырған едім, сәжде еткенде кейде киімдері маған тиіп кететін. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хұмра үстінде намаз оқитын», - деді. (Хұмра – құрма жапырағынан тоқылған жайнамаз).

20-бап. Бойра⁸¹ үстінде намаз оқудың үкімі

بَابُ الصَّلَاةِ عَلَى الْحَصِيرِ وَصَلَّى جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبُو سَعِيدٍ فِي السَّفِينَةِ قَائِمًا وَقَالَ الْحَسَنُ قَائِمًا مَا لَمْ تَشُقَّ عَلَى أَصْحَابِكَ تَدُورُ مَعَهَا وَإِلَّا فَقَاعِدًا

Жәбір және Әбу Сағид кемеді тік тұрып намаз оқыды. Хасан Басри: «Кемеді кетіп бара жатқанында серіктеріне қиыншылық етпесе, тік тұрып намаз оқи бересің және кемемен бірге айнала бересің. (Қыбла қай жақта деп отырмайсың) Егер де серіктеріңе қиыншылық етсе, отырып оқисың», - деген.

377 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ جَدَّتَهُ مَلِيكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِبَطْنِهَا لِيَأْكُلَ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ قَوْمُوا فَلِأَصْلٍ لَكُمْ قَالَ أَنَسٌ فَفُئِمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَدْ اسْوَدَّ مِنْ طَوْلٍ مَا لَيْسَ فَنَضَحْتُهُ بِمَاءٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَفَّقْتُ وَالْيَتِيمَ وَرَأَاهُ وَالْعَجُوزُ مِنْ وَرَائِنَا فَصَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَكْعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ

377 - Әнас ибн Мәлік айтты: «Әжем Мулайка тамақ даярлап Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) шақырды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзіне арналып әзірленген тамақтан жеді. Содан соң: «Тұрыңыздар, бірге намаз оқимыз, мен имамдық қыламын», - деді. Мен тұрып, көп қолданылғаннан ескіріп қарайып тозып кеткен бойраға су шашып тазаладым. Содан кейін

⁸¹ Бойра-шиден тоқылған алаша.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бойраның үстіне шықты. Мен және бір жетім бала артына тұрдық. Әжем болса біздің артымызға тұрды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі рәкат намаз оқыды. Содан кейін намазын аяқтап қайтты.

21-бап. Хұмра⁸² үстінде намаз оқу туралы

378 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ

378 - Мәймуна анамыз айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хұмраның үстінде намаз оқитын», - деді.

22-бап. Төсек орынның үстінде намаз оқудың үкімі

بَابِ الصَّلَاةِ عَلَى الْفِرَاشِ وَصَلَّى أَنَسٌ عَلَى فِرَاشِهِ وَقَالَ أَنَسٌ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَسْجُدُ أَحَدُنَا عَلَى ثَوْبِهِ

Әнас (а.р.) төсек-орын үстінде намаз оқыды. «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге намаз оқитын едік. Сонда кейбіріміз киіміміздің үстінде намаз оқитын едік», - деді.

379 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ كُنْتُ أَنَامُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجُلَايَ فِي قِبْلَتِهِ فَإِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَفَبَضْتُ رَجْلِي فَإِذَا قَامَ بَسَطْتُهُمَا قَالَتْ وَالْيُبُوتُ يَوْمَئِذٍ لَيْسَ فِيهَا مَصَابِيحُ

379 - Айша анамыз айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қарсы алдында жататынымын, аяқтарым болса ол кісінің қыбла жағына созылып жататын еді. Сәжде еткен кезінде қолымен түртетін еді, мен аяғымды жинап (бүгіп) алатын едім. Егер тұрса, қайтадан аяғымды созатын едім. Сол уақыттарда үйлерде шам (жарық) жоқ болатыны», - деді.

⁸² Хұмра-құрма ағашының жапырағынан тоқылып істелінген жайнамаз.

380 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنِي عَقِيلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي وَهِيَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى فِرَاشٍ أَهْلُهُ اعْتِرَاضَ الْجَنَازَةِ

380 - Айша анамыздан Ғұруа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әйелдерінің көрпесінде намаз оқитын еді. Айша анамыз болса, ол кісімен (с.ғ.с.) қыбланың ортасында жаназаға қойылған табыт сияқты ұзынынан жататын еді», - деді.

381 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ عَنْ عِرَاكِ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي وَعَائِشَةُ مُعْتَرِضَةٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى الْفِرَاشِ الَّذِي يَنَامَانِ عَلَيْهِ

381 - Ғұруа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқитын еді. Айша анамыз болса (екеуі жамылатын) көрпенің үстінде Пайғамбарымыз бен (с.ғ.с.) қыбланың ортасында көлденеңінен жататын», - деді.

23-бап. Қатты ыстықта киімнің үстіне сәжде ету туралы

قَالَ الْحَسَنُ كَانَ الْقَوْمُ يَسْجُدُونَ عَلَى الْعِمَامَةِ وَالْقَلَنْسُوتِ وَيَدَاهُ فِي كُمَّه

Хасан Басрий айтты: «Сахабалар сәждеге бас қоятын жердің ыстықтығынан қолдарын киімдерінің жендерінен шығармай, сәлделерін, бас киімдерін алдыларына қойып сәжде ететін», - деді.

382 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ قَالَ حَدَّثَنِي غَالِبُ الْقَطَّانُ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَضَعُ أَحَدُنَا طَرْفَ النَّوْبِ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ فِي مَكَانِ السُّجُودِ

382 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге намаз оқитынбыз. Сонда кейбіреуіміз сәждеге бас қоятын жердің ыстықтығынан киіміміздің бір шетіне (етегін не жеңін тартып қойып) сәждеге бас қоятынбыз», - деді.

24-бап. Аяқ киіммен намаз оқудың үкімі

383 - حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو مَسْلَمَةَ سَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ الْأَزْدِيُّ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ قَالَ نَعَمْ

383 -Саъид ибн Язид (р.а.) айтты: « Мен Әнас ибн Мәліктен: « Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аяқ киімінде тұрып намаз оқушы ма еді?», -деп сұрадым. Әнас: «Иә», - деді.

Ескерту: (Бұл туралы Имам Әбу Ханифа: «Аяқ киімнің табаны құрғақ және таза болса, онда намаз оқуға болады, ал егер табаны ылғал немесе нәжіс тиген болса, оны жуып тазалау керек», - деді)

25-бап. Мәсіде намаз оқудың үкімі

384 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ يُحَدِّثُ عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ رَأَيْتُ جَرِيرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خُفَيْهِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى فَسُئِلَ فَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَنَعَ مِثْلَ هَذَا قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَكَانَ يُعْجِبُهُمْ لِأَنَّ جَرِيرًا كَانَ مِنْ آخِرِ مَنْ أَسْلَمَ

384 - Һаммам ибн Харис (р.а.) айтты: « Жарир ибн Абдулланы көрдім, ол кіші дәрет сындырды, кейіннен дәрет алды, мәсісіне масих тартып, содан соң намаз оқыды. Одан мәсих тарту туралы сұрағанымда ол: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) осылай істегенін көрдім», - деді. Ибраһим айтты: «Жарир ибн Абдулланың бұл сөзі қауымға ұнады. Өйткені ол кісі иман келтіріп, дінге кірген сахабалардың ең соңғысы еді», - деді.

385 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ مُسْلِمٍ عَنِ مَسْرُوقٍ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ وَضَّأَتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَسَحَ عَلَى خُفَيْهِ وَصَلَّى

385 - Муғира ибн Шуғба айтты: « Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) дәрет алуы үшін су бердім (ол кісі дәрет алды). Мәсісіне мәсих тартып, намаз оқыды», - деді.

26-бап. Намаз оқушы қиямға жеткізіп сәжде етпесе, (намазы қабыл болмайды)

أَخْبَرَنَا الصَّلْتُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا مَهْدِيُّ عَنْ وَاصِلٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حَدِيثِهِ رَأَى رَجُلًا لَا يُنْمِ رُكُوعَهُ وَلَا سُجُودَهُ فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ قَالَ لَهُ حَدِيثُهُ مَا صَلَّيْتَ قَالَ وَأَحْسِبُهُ قَالَ لَوْ مِتَّ مَتَّ عَلَى غَيْرِ سُنَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Әбу Уайл (р.а.) айтты: «Һұзайфа бір кісінің рүкүғ және сәждені кемеліне (қиямына) жеткізбей намаз оқығанын көріп, ол намазын бітіргеннен соң, оған: « Сен намаз оқымадың»,- деді. Кейін менің көзімше оған: « Егер өлсең, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннеттерін орындамай (құрметтемей) өлген боласың»,- деді.

27-бап. Екі білекті жерге тигізбей, қолтығын көрінетіндей дәрежеде сәжде ету туралы

أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ ابْنِ هُرْمُزَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكِ ابْنِ بُحَيْنَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَّجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطِيهِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ نَحْوَهُ

Абдулла ибн Мәлік ибн Бухайна (р.а.) айтты: « Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқыса, сәждеде қолын өзінен алыстау (ұзағырақ) қоятын, тіптен, қолтықтарының әппақтығы көрінетін»,- деді.

Ләйс ибн Сағд (р.а.) айтты: « Жағфар ибн Рабиға да сол хадиске ұқсас хадисті риуаят қылып берген болатын»,- деді.

ҚЫБЛА БӨЛІМІ

28-бап. Намаз оқығанда аяқты қыбла жаққа қаратудың абзалдығы туралы

386- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمَهْدِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ مَيْمُونِ بْنِ سِيَاهٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَذَلِكَ الْمُسْلِمُ الَّذِي لَهُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ فَلَا تُخْفَرُوا اللَّهَ فِي ذِمَّتِهِ

386 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): « Кімде-кім біздің намазымызды оқыса, біздің қыбламызды қыбла етсе және біздің құрбанға шалынатын халал малымыздың етін жесе, ол Алла тағаланың және оның Пайғамбарының (с.ғ.с.) панасындағы (қорғауындағы) нағыз мұсылман болып есептеледі. Алла тағаланың панасындағыларды сату арқылы Алла тағалаға да қиянат етпеңдер», - деді.

387- حَدَّثَنَا نُعَيْمٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ حُمَيْدِ الطَّوِيلِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَإِذَا قَالُوهَا وَصَلُّوا صَلَاتَنَا وَاسْتَقْبَلُوا قِبْلَتَنَا وَدَبَّحُوا ذَبِيحَتَنَا فَقَدْ حَرُمَتْ عَلَيْنَا دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ

387 - Әнас ибн Мәлік (р.а.): « Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған айтты: «Мен адамдар: «Лә иләһа илла Алла»- дегендерінше күресуге (соғысуға, қарсы шығуға) бұйырылдым. Егер олар Кәлима Тайбаны айтса, біздің намазымызды оқыса, біздің қыбланы қыбла етсе және біз ұнатқан халал малдың етін жесе, олардың қанын төгу, малын тартып алу - бізге харам болады, ал ахирет есебі - Алланың ықтиярында», - деді.

قَالَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ قَالَ سَأَلَ مَيْمُونُ بْنُ سِيَاهٍ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ يَا أَبَا حَمْزَةَ مَا يُحْرِمُ دَمَ الْعَبْدِ

وَمَالُهُ فَقَالَ مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَقْبَلَ قِبَلَتَنَا وَصَلَّى صَلَاتَنَا وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَهُوَ الْمُسْلِمُ لَهُ مَا لِلْمُسْلِمِ وَعَلَيْهِ مَا عَلَى الْمُسْلِمِ

Әнас ибн Мәліктен Мәймүн ибн Сиях (р.а.) риуят етті: « Ей, Әбу Хамза, мұһмин пенделерге қандай адамдардың малын таламақ және қанын төкпек харам?»,- деп сұрады. Сонда Әнас айтты : «Кімде-кім “лә иләһа илла Алла” десе, біздің қыбламызды қыбла етсе, намазымызды оқыса, біз ұнатқан халал малдың етін жесе, ол адам - мұсылман. Мұсылманға қандай құқық берілсе, оған да сондай құқық берілер және мұсылманға қандай уәзипа (міндет) жүктелсе, оған да сондай уәзипа жүктелер»,- деді.

29-бап. Медине, Шам және Машриқ тұрғындарының қыбласы; қыбла шығыста да, батыста да емес

388- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا أَنْتُمْ الْعَائِطُ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدِيرُواهَا وَلَكِنْ شَرُّوْا أَوْ غَرَّبُوا

388 - Әбу Аюб (р.а.) айтты: « Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Дәрет сындырмақ болсаңыз, қыблаға қарап немесе арқаңызды беріп отырмаңыз, шығысқа әлде батысқа қарап отырыңыз!»,- деді.

قَالَ أَبُو أَيُّوبَ فَقَدِمْنَا الشَّامَ فَوَجَدْنَا مَرَا حِيضَ بِنَيْتِ قِبَلِ الْقِبْلَةِ فَنَحَرَفُ وَنَسْتَعْفِرُ اللَّهَ تَعَالَى

Әбу Аюб және айтты: « Шамға келдік, дәретханалар қыбла жаққа қаратылып салынған екен. Сәл бұрылып (қиғаштап) отырдық да, Алла тағаладан истиғфар тіледік»,- деді.

30-бап. Алла тағала: « Мақам Ибраһимде намаз оқы!»,-деп бұйырды

389 - حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَأَلْنَا ابْنَ عُمَرَ عَنْ رَجُلٍ طَافَ بِالْبَيْتِ الْعُمْرَةَ وَلَمْ يَطْفُ بِبَيْنِ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَيَّاتِي امْرَأَتُهُ فَقَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ

أُسُوَّةٌ حَسَنَةٌ وَسَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ فَقَالَ لَا يَفْرَبَتْهَا حَتَّى يَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

389 - Ғамр ибн Динар (р.а.) айтты: «Ибн Омардан кіші қажылық уақытында Қағбаны айналып тәуеп етіп, бірақ та Сафа мен Мәруаның арасына жүгірмеген адам әйелімен жақындық қылса болады ма?»,- деп сұрадық.. Сонда ол айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келгенде Қағбаны жеті рет айналып тәуеп етіп, Мақам Ибраһимнің артында екі рәкат намаз оқып және Сафа-Мәруаның арасында жүгірген болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзінің осылай істеуі арқылы сендерге көркем үлгі-өнеге көрсетпеді ме?!»,- деді.

Жәбир ибн Абдулладан осы мәселе турасында сұрағанымызда ол: « Сафа мен Мәруаның арасында жүгіріп, тәуеп етпегенге дейін (некелі әйеліне де) жақындауға болмайды»,- деді.

390 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سَيْفِ يَعْنِي ابْنَ سُلَيْمَانَ قَالَ

سَمِعْتُ مُجَاهِدًا قَالَ أَتَى ابْنُ عُمَرَ فَقِيلَ لَهُ هَذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْكَعْبَةَ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ فَأَقْبَلْتُ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ خَرَجَ وَأَجِدُ بِلَالًا قَائِمًا بَيْنَ الْبَابَيْنِ فَسَأَلْتُ بِلَالًا فَقُلْتُ أَصَلَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْكَعْبَةِ قَالَ نَعَمْ رَكَعَتَيْنِ بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ اللَّتَيْنِ عَلَى يَسَارِهِ إِذَا دَخَلْتَ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى فِي وَجْهِ الْكَعْبَةِ رَكَعَتَيْنِ

390 - Сайф (р.а.) айтты: «Мына хадисті Мұжахидтен естідім деді: «Ибн Омар келгенде, оған « Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаға кіріп кетті»,- десті. Ибн Омар: “Мен барсам, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбадан шыққан екен, Біләл болса, Қағбаның екі есігінің арасында тұр екен. Мен Біләлдан: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаның ішінде намаз оқыды ма?»,- деп сұрадым. Біләл: «Кіре берістегі екі тіреудің оң жағында екі рәкат намаз оқыды, содан соң шықты да, Қағбаға қарап тағы да екі рәкат намаз оқыды.

391 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ

عَنْ عَطَاءٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ لَمَّا دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَيْتَ دَعَا فِي نَوَاحِيهِ كُلِّهَا وَلَمْ يُصَلِّ حَتَّى خَرَجَ مِنْهُ فَلَمَّا خَرَجَ رَكَعَ رَكَعَتَيْنِ فِي قُبُلِ الْكَعْبَةِ وَقَالَ هَذِهِ الْقِبْلَةُ

391 - Ибн Аббас: “Пайғамбар (с.ғ.с.) Қағбаға кірген кезде намаз оқымады, сосын одан шығып, қыбылаға қарап тұрып екі рәкат намаз оқыды. “Қыбла, міне - осы”,-деп айтты.

31-бап. Қай жерде болса да қыблаға қарап намаз оқу керек

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ وَكَبِّرْ

Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қай жерде болсаң да, қыблаға қарап тәкбір айт!»,- деген болатын»,- деді.

392 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ قَدْ نَرَى تَقْلَبَ وَجْهَكَ فِي السَّمَاءِ فَتَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ وَقَالَ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ وَهُمْ الْيَهُودُ مَا وَلَاهُمْ عَنْ قِبَلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا فُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ ثُمَّ خَرَجَ بَعْدَ مَا صَلَّى فَمَرَّ عَلَى قَوْمٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ فَقَالَ هُوَ يَشْهَدُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَّهُ تَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَتَحَرَّفَ الْقَوْمُ حَتَّى تَوَجَّهُوا نَحْوَ الْكَعْبَةِ

392 - әл-Барра ибн Азиб (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) алғашқы кезде Бәйтүл-Мақдис жаққа қарап (қыбла етіп) он алты немесе он жеті ай бойы намаз оқыған болатын. Негізінде, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаға қарап намаз оқуды ұнататын. Алла тағала Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Біз сенің аспанға қарап, қыбла іздей бергенінді көріп тұрмыз⁸³»,- деген аятты нәзіл қылды. Адамдардың ең ақылсызы – яхудилер: “Оларды ілгерідегі қыбланы өзгерттірмекке не мәжбүрлік қылыпты.”,-деді. Сен: «Шығыс та, батыс та Аллаға тән»,- де оларға. Қалаған адамын Алла тура бағытқа бұра алады!⁸⁴»,- деді. Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге бір кісі намаз оқыды, кейін ол Аср намазын Бәйтүл Мақдис жаққа қарап оқып жатқан бір ансарий қауымының жанынан өтіп бара жатып, оларға өзінің Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге

⁸³ 2. «әл-Бақара», 144 аят.

⁸⁴ 2. «әл-Бақара», 142 аят.

Қағбаға қарап намаз оқығанын және соған қуәлік ететінін айтты. Бұл сөзді естігеннен кейін намаз оқып жатқан жамағаттың бәрі жүздерін Қағба жаққа бұрды», - деді.

393 - حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا

يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى رَأْسِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ فَإِذَا أَرَادَ الْفَرِيضَةَ نَزَلَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ

393 - Жәбир (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзінің түйесіне мініп бара жатқанында ол (түйе) қай жаққа қарап бұрылса да, сол жаққа қарап намаз оқи беретін. Ал, бірақ парыз намазын оқымақшы болса, түйеден түсіп, қыблаға қарап оқитын», - деді.

394 - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ

قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لَأُذْرِي زَادَ أَوْ نَقَصَ فَلَمَّا سَلَّمَ قِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحَدَتْ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ قَالَ وَمَا ذَلِكَ قَالُوا صَلَّيْتَ كَذَا وَكَذَا فَتَنَى رَجُلِيهِ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَلَمَّا أَقْبَلَ عَلَيْنَا بَوَّجَهُ قَالَ إِنَّهُ لَوْ حَدَّثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ لَنَبَأْتُكُمْ بِهِ وَلَكِنْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلَكُمْ أَنَسَى كَمَا تَنْسَوْنَ فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي وَإِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيُحَرِّرَ الصَّوَابَ فَلْيَيْمَّ عَلَيْهِ ثُمَّ لِيُسَلِّمْ ثُمَّ يَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ

394 - Абдулла ибн Масғуд айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін әлде аср намазын оқыды». Осы хадисті Ибн Масғудтан естіген Алқамадан бізге жеткізуші Ибраһим (р.а.) айтты: «Сол кезде көбірек оқыды ма әлде кемітіп азырақ оқыды ма, анық айта алмаймын», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі жағына сәлем бергеннен кейін: «Я Расулулла, намазға бірер жаңалық енгізілді ме?», - деп сұрасты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Неге бұлай дейсіңдер?», - деп сұрады. Олар: «Сіз намазды былай оқыдыңыз», - деп айтты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тізерлеп отырды да, қыблаға қарап екі рет сәжде қылып, содан соң сәлем берді. Кейін бізге бұрылып: «Намазда бірер нәрсе өзгеріс болса, мен, әлбетте, сендерді хабардар еткен болар едім. Бірақ мен де сендер сияқты адаммын, сендер ұмытқандай, мен де ұмытамын (жаңылысамын). Егерде мен жаңылыссам, маған ескертіңіз, егерде біреуіңіз намаз оқып жатып, неше рәкат оқығаныңызды ұмытып күмәндансаңыз, өзіңіздің ойлағаныңыз бойынша намазды аяғына дейін

жеткізіп, содан соң сәлем беріңіз, одан кейін және қосымша (сәһу сәжде) екі рет сәжде етіңіз!»,- деді.

ҚЫБЛА ТУРАЛЫ АЙТЫЛҒАН ХАДИСТЕР

32-бап. Қыбладан жаңылысып, басқа жаққа қарап намаз оқыған кісі намазын қайтадан оқымайтындығы туралы

بَاب مَا جَاءَ فِي الْقِبْلَةِ وَمَنْ لَمْ يَرَ الْإِعَادَةَ عَلَى مَنْ سَهَا فَصَلَّى إِلَى غَيْرِ
 الْقِبْلَةِ وَقَدْ سَلَّمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَكْعَتَيْ الظُّهْرِ وَأَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ
 بوجْهَهُ ثُمَّ أَنْتَمَّ مَا بَقِيَ

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі рәкат намаз оқып, қыбланы жаңылыстырып алғанын сезіп, адамдарға бұрылып, кейін қалған екі рәкатын қыблаға қарап оқып, намазын толықтырды.

395 - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ
 قَالَ قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَفْقَتُ رَبِّي فِي ثَلَاثٍ فُقُلْتُ يَا رَسُولَ
 اللَّهِ لَوْ اتَّخَذْنَا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى فَنَزَلْتُ وَأَخَذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى
 وَآيَةُ الْحِجَابِ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَمَرْتَ نِسَاءَكَ أَنْ يَحْتَجِينَ فَإِنَّهُ يُكَلِّمُهُنَّ الْبِرَّ
 وَالْفَاجِرُ فَنَزَلَتْ آيَةُ الْحِجَابِ وَاجْتَمَعَ نِسَاءُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْغَيْرَةِ
 عَلَيْهِ فُقُلْتُ لَهُنَّ عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُنَّ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكَ فَنَزَلَتْ هَذِهِ
 الْآيَةُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ قَالَ
 حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا بِهَذَا

395 - Хазреті Омар (р.а.) айтты: «Раббым менің үш түрлі ниетімді шындыққа шығарды: «Я Расулулла, мақам Ибраһимда намаз оқуды әдет қылсақ болар еді!»,- дегенімде, «Мақам Ибраһимде намаз оқы!»,- деген аят нәзіл болды, «Я Расулулла, әйелдеріңізге жамылып жүруді (хижаб) бұйырсаңыз, өйткені олармен жақсы адам да, жаман адам да сөйлесер»,- дегенімде, «Хижаб» аяты нәзіл болды. Бір күні Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелдерінің бойларында ол кісіге деген қызғаныш пайда болды. Сонда мен оларға: «Егерде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сендерді қоя берсе, Алла

тағала орындарыңа сендерден гөрі жақсырақ әйелді нәсіп қылуы мүмкін»,- дегенімде, шынында, осы мазмұндас аят нәзіл болды.

Хумайд (р.а.) айтты: «Жоғарыдағы хадисті мен де Өнастан естігенмін»,- деді.

397 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ

بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ بَيْنَا النَّاسُ بِقُبَاءٍ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ إِذْ جَاءَهُمْ
أَتِي فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ نُزِلَ عَلَيْهِ اللَّيْلَةَ فَرَأَى وَقَدْ أَمَرَ
أَنْ يَسْتَقْبَلَ الْكَعْبَةَ فَاسْتَقْبَلُوهَا وَكَانَتْ وَجُوهُهُمْ إِلَى الشَّامِ فَاسْتَدَارُوا إِلَى الْكَعْبَةِ

397 - Абдулла ибн Омар (р.а.) айтты: «Құба мешітінде адамдар таң намазын оқып жатқан уақытта, бір кісі келіп айтты: «Сол кеште Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) Құран аяты нәзіл болып, Қағба жаққа қарап намаз оқу бұйырылды»,- деді. Адамдар жүздерін Қағба жаққа қаратты. Олар алғашқы уақытта жүздерін Шам жаққа қаратып намаз оқып жатқан болатын»,- деді.

398 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ

عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ خَمْسًا فَقَالُوا
أَزِيدَ فِي الصَّلَاةِ قَالَ وَمَا ذَاكَ قَالُوا صَلَّيْتَ خَمْسًا فَتَنَّى رَجُلِيهِ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ

398 - Абдулла ибн Масғуд (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін намазында бес рәкат намаз оқыды. Сонда Сахабалар: «Намаздың рәкаты көбейтілді ме?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Неге бұлай сұрадыңыздар?»,- деді. Сахабалар: «Парызды бес рәкат етіп оқыдыңыз»,- десті. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі аяғымен тізерлеп отырып, тағы да екі мәрте (сәһу) сәжде етті.

МЕШІТ БӨЛІМІ

33-бап. Мешіт қабырғасындағы түкірікті сүртіп тазалау туралы

399 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ

مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُخَامَةً فِي الْوَيْلَةِ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِ حَتَّى
رُئِيَ فِي وَجْهِهِ فَقَامَ فَحَكَهُ بِيَدِهِ فَقَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ
أَوْ إِنَّ رَبَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْوَيْلَةِ فَلَا يَبْزُقَنَّ أَحَدُكُمْ قَبْلَ قِبْلَتِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ

قَدَمَيْهِ ثُمَّ أَخَذَ طَرَفَ رِدَائِهِ فَبَصَقَ فِيهِ ثُمَّ رَدَّ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ فَقَالَ أَوْ يَفْعَلُ
هَكَذَا

399 - Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешіттің қыбла жағындағы қабырғасында (кеуіп қалған) сіңбірікті көрді. Бұл іс Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жанына батқандығы соншалық, жүзінен реніш табы білінді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орнынан тұрып, сіңбірікті қолымен тазалап сүртіп тастады, содан соң: «Қайсы біріңіз намаз оқысаңыз, Раббыңызбен сөйлескендейсіз (мінәжәт етесіз), Раббыңыз алдыңызда, қыбла жақта болар, сол себепті біреулеріңіз қыбла жаққа қарап түкірмеңіздер, егерде өте қажет болса, онда сол жағына немесе аяқ астыңызға түкіріңіз!», - деді. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шапанының бір шетін ұстап, оған түкіріп бүктеп қойды да: «Немесе міне, осылай етіңіздер!», - деді.

400 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى بُصَاقًا فِي جِدَارِ الْقِبْلَةِ فَحَكَّهُ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ يُصَلِّي فَلَا يَبْصُقْ قِبَلَ وَجْهِهِ فَإِنَّ اللَّهَ قِبَلَ وَجْهِهِ إِذَا صَلَّى

400 - Абдулла ибн Омар (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешіттің қыбла жағындағы қабырғасынан түкірікті көріп, тазалап тастады, кейін адамдарға қарап: «Егерде біреулеріңіз намаз оқып жатқан болса, қыбла жағына түкірмесін. Өйткені Алла тағала пендесі намаз оқып жатқанда қыбла жағында болады», - деді.

401 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى فِي جِدَارِ الْقِبْلَةِ مَخَاطًا أَوْ بُصَاقًا أَوْ نُخَامَةً فَحَكَّهُ

401 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешіттің қыбла жағындағы қабырғасынан сіңбірік немесе түкірікті көріп, оны қырып тазалап тастады», - деді.

34-бап. Мешіттегі түкірікті (қақырық) майда таспен тазалап тастау туралы

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ إِنْ وَطِئْتَ عَلَى قَدْرٍ رَطْبٍ فَاغْسِلْهُ وَإِنْ كَانَ يَابِسًا فَلَا

Ибн Аббас (р.а.) айтты: «Егер ылғалды нәжіс басып кетсең, оны сумен жу, егер құрғақ нәжіс болса, онда жұқпаса жумай-ақ қой!»,- деді.

402 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ وَأَبَا سَعِيدٍ حَدَّثَاهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُخَامَةً فِي جِدَارِ الْمَسْجِدِ فَتَنَاولَ حَصَاةً فَحَكَّهَا فَقَالَ إِذَا تَنَحَّمَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَحَّمَنَّ قَبْلَ وَجْهِهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى

402 - Әбу Хурайра мен Әбу Саъид (р.а.) екеуі айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешіттің қабырғасындағы сіңбірікті көріп, оны таспен қырып тастады, кейін: «Егерде біреулеріңіз түкірмекші болса, алдына және оң жағына түкірмесін. Сол жағына немесе сол аяғының астына түкірсін»,- деді.

35-бап. Намаз оқушы оң жағына түкірмесін!

403 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ وَأَبَا سَعِيدٍ أَخْبَرَاهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُخَامَةً فِي حَائِطِ الْمَسْجِدِ فَتَنَاولَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَصَاةً فَحَكَّهَا ثُمَّ قَالَ إِذَا تَنَحَّمَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَحَّمَنَّ قَبْلَ وَجْهِهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى

403 - Әбу Хурайра мен Әбу Саъид (р.а.) екеуі айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешіттің қабырғасындағы сіңбірікті көріп, оны майда таспен қырып тазалады, кейін: «Егер біреулеріңіздің түкіргісі келсе, ешқашан алдына және оң жағына түкірмесін. Сол жағына немесе сол аяғының астына түкірсін!»,- деді.

404 - حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي قَتَادَةُ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْفُلَنَّ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ رِجْلِهِ

404 - Қатада (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Біреулеріңіз алдына да, оң жағына да түкірмесін, ал бірақ та сол жағына немесе аяғының астына түкірсе болады»,- деп айтқанын Әнастан естідім»,- деді.

36-бап. Сол жағына немесе сол аяғының астына түкірсін!

405 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا كَانَ فِي الصَّلَاةِ فَأَيَّمَا يُنَاجِي رَبَّهُ فَلَا يَبْزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ

405 - Қатада (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мұғмин кісі намаз оқып жатқанда Раббысымен сөйлеседі (оған мінәжәт етеді), сол себепті алдына және оң жағына мүлде түкірмесін, сол жағына немесе аяғының астына түкірсін!», - деді.

406 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْصَرَ نُخَامَةً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ فَحَكَّهَا بِحَصَاةٍ ثُمَّ نَهَى أَنْ يَبْزُقَ الرَّجُلُ بَيْنَ يَدَيْهِ أَوْ عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى وَعَنْ الزُّهْرِيِّ سَمِعَ حُمَيْدًا عَنْ أَبِي سَعِيدٍ نَحْوَهُ

406 - Әбу Саъид әл-Худрийдан (р.а.) риуаят болды: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешіттің қыбла жағынан сіңбірікті көріп, оны майда таспен тазалап тастады. Кейін адамдарға алды жағы мен оң жақтарына түкірулеріне тиым салды. Бірақ та сол жағы мен сол аяқтарының астына түкіруден тимады», - деді.

әз-Зухрий Әбу Саъид айтып берген осы хадиске ұқсас хадисті Хумайдтан естіген екен.

37-бап. Мешітте түкіргеннің күнәсінің кешірімі

407 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبُرَاقُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ وَكَفَّارُهَا دَفْنُهَا

407 - Қатада (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Мешітте түкіру - күнә, ал оның кешірімі - оны (түкірікті) көміп тастау», - деді.

38-бап. Мешіттегі түкірікті көму

408 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ هَمَّامٍ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَلَا

يَبْصُقُ أَمَامَهُ فَإِنَّمَا يُنَاجِي اللَّهَ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ فَإِنَّ عَنْ يَمِينِهِ مَلَكًا
وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ فَيَدْفِنُهَا

408 - Хаммам (р.а.) риуаят етті: «Қайсы біріңіз намазда тұрсаңыз, алды жағыңызға түкірмеңіз, өйткені сіз Раббыңызбен сөйлесіп жатқандай боласыз. Ал, намазда тұрған екенсіз, оң жағыңызға да түкірмеңіз, өйткені оң жағыңызда періште болар. Сол жағына немесе сол аяғыңыздың астына түкіріп, содан кейін оны көміп тастаныз!»,- деді.

39-бап. Егер келіп қалған түкірікті қайта жұта алмаса, онда киімінің бір шетіне түкірсін

409 - حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُخَامَةً فِي الْقِبْلَةِ فَحَكَّهَا بِيَدِهِ وَرُئِيَ مِنْهُ كَرَاهِيَةٌ أَوْ رُئِيَ كَرَاهِيَتُهُ لِذَلِكَ وَشِدَّتُهُ عَلَيْهِ وَقَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّمَا يُنَاجِي رَبَّهُ أَوْ رَبُّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قِبْلَتِهِ فَلَا يَبْزُقَنَّ فِي قِبْلَتِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ ثُمَّ أَخَذَ طَرْفَ رِدَائِهِ فَبَزَقَ فِيهِ وَرَدَّ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ قَالَ أَوْ يَفْعَلُ هَكَذَا

409 - Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қыбла жақтағы қабырғадан сіңбірікті көріп, оны қырып тазалап тастады. Бұл көрініс Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) қатты батқандығы сонша, тіпті, жүзінен ренжігені білініп тұрды. Содан соң айтты: «Қайсы біріңіз намаз оқитын болса, ол Раббысымен сөйлесіп жатқандай болады. Раббысы оның алды жағы мен қыбла жағының арасында болады. Сол себепті мүлде қыбла жағына түкірмесін. Бірақ та сол жағына, әйтпесе сол аяғының астына түкірсе болады»,- деді. Кейін шапанының бір шетін ұстап, оған түкірді де, бүктеп қойды. (Тіптен болмаса осылай істеңіз дегені).

40-бап. Имамның намазды толық оқуы және қыбланы естен шығармау керектігі туралы жамағатқа уағыз айтуы

410 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ هَلْ تَرَوْنَ قِبْلَتِي هَا هُنَا فَوَاللَّهِ مَا يَخْفَى عَلَيَّ خُشُوعُكُمْ وَلَا رُكُوعُكُمْ إِنِّي لَأَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي

410 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Қыбланы көріп тұрсындар ма? Алла тағалаға ант етіп айтамын, сендердің

сәжделерің де, рүкүғтарың да маған жасырын емес, сендер менің арт жағымда тұрсаңдар да (не істеп жатқандарынды) көріп тұрамын»,- деді.

411 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ هِلالِ بْنِ

عَلِيٍّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةً ثُمَّ رَفِيَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ فِي الصَّلَاةِ وَفِي الرُّكُوعِ إِنِّي لَأَرَاكُمْ مِنْ وَرَائِي كَمَا أَرَاكُمْ

411 - Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізбен бірге намаз оқыды. Содан соң мінберге шығып, намаз және оның рүкүндері (тіректері) туралы сөйлеп: «Мен сендерді алдымнан көргенімдей, арт (желке) жағымнан да көремін»,- деді.

41-бап. Пәлен қауымның мешіті деп айту дұрыс па?

412 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ

بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَابَقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي أُضْمِرَتْ مِنْ الْحَفِيَاءِ وَأَمْدَهَا تَنِيَّةُ الْوَدَاعِ وَسَابِقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي لَمْ تُضْمَرْ مِنَ التَّنِيَّةِ إِلَى مَسْجِدِ بَنِي زُرَيْقٍ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ فِيْمِنْ سَابِقَ بِهَا

412 - Абдулла ибн Омар (р.а.) айтты: «Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) суытылған аттармен әл-Хафия деген жерден Сәнийаат ул-Уадағ деген жерге дейін суытылмаған (жаратылмаған) аттардың арасында Сәнийат ул Уадағтан Бәни Зұрайқ мешітіне дейін бәйге жарыстыруды бұйырды»,- деді. Бәйгешілер арасында Абдулла ибн Омар да бар болатын.

42-бап.

413 - قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْقِنُؤُ الْعِدْقُ وَالْبَائِثَانُ قِنُؤَانُ وَالْجَمَاعَةُ أَيْضًا قِنُؤَانُ

مِثْلَ صِنُؤٍ وَصِنُؤَانٍ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ يَعْنِي ابْنَ طَهْمَانَ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ فَقَالَ انْتَرُوهُ فِي الْمَسْجِدِ وَكَانَ أَكْثَرَ مَالٍ أَتَيْتُ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الصَّلَاةِ وَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهِ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ جَاءَ فَجَلَسَ إِلَيْهِ فَمَا كَانَ يَرَى أَحَدًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِذْ جَاءَهُ الْعَبَّاسُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْطِنِي فَإِنِّي قَادَيْتُ نَفْسِي وَقَادَيْتُ عَقِيلًا فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُذْ فَحْتًا فِي تَوْبِهِ ثُمَّ ذَهَبَ يُقْلَهُ فَلَمْ يَسْتَطِعْ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْمُرْ بَعْضَهُمْ بِرَفْعِهِ إِلَيَّ قَالَ لَا قَالَ فَارْفَعُهُ أَنْتَ عَلَيَّ قَالَ لَا فَفَنَّتَرَ مِنْهُ ثُمَّ ذَهَبَ يُقْلَهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْمُرْ بَعْضَهُمْ بِرَفْعِهِ عَلَيَّ قَالَ لَا قَالَ فَارْفَعُهُ أَنْتَ عَلَيَّ قَالَ لَا فَفَنَّتَرَ مِنْهُ ثُمَّ احْتَمَلَهُ فَأَلْقَاهُ عَلَى كَاهِلِهِ ثُمَّ انْطَلَقَ فَمَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَثْبَعُهُ بَصْرَهُ حَتَّى خَفِيَ عَلَيْنَا عَجَبًا مِنْ حِرْصِهِ فَمَا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَمَّ مِنْهَا دِرْهَمٌ

413 - Энас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) Бахрейіннен мал-дүние (алтын-күміс) келтірілді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оны мешіттің ішіне төгіндер», - деп бұйырды. Бұл Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бұрынырақта жіберілген дүние-мүлікке (алтын-күміс) қарағанда көбірек еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үйіліп жатқан ақша-дүние жаққа қарамастан, намазға шықты. Намазды оқып бітіргеннен кейін ғана мал-дүниенің қасына келіп отырып, оны көзіне көрінгендердің бәріне үлестіре бастады. Сол кезде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жанына әл-Аббас келіп айтты: «О, Алланың елшісі, маған да бір нәрсе берсеңіз, өйткені мен (Бәдір соғысында) өзіме және інім Ғақил үшін фидия берген болатынмын», - деді.

Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алыңыз!», - деді. Сода Аббас (р.а.) шапанына толтырып күмістен салды. Кейін кетер кезде оны көтере алмады. Сонда ол: «Я Расулулла, біреуіне айтсаңыз, оны көтеріп менің арқама салып жіберсін!», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жоқ!», - деді. Сонда Аббас: «Онда өзіңіз көтерісіп жіберіңіз!», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жоқ», - деді. Сол кезде Аббас алған дүниесінің бір бөлігін қайтадан төгіп, қалғанын көтеріп еді, тағы да көтере алмады. Содан ол қайтадан: «О, Алланың елшісі, біреуіне айтсаңыз, мынаны көтеріп, арқама салып жіберсін!», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жоқ!», - деді. Аббас тағы да: «Онда өзіңіз көтерісіп жіберіңіз!», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жоқ!», - деді. Осыдан кейін Аббасқа күмістің тағы бір бөлігін төгіп тастауына тура келді. Содан кейін ғана Аббас иығына көтеріп, арқалап алып шығып кетті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Аббастың мал-дүниеге (ақшаға) көрсе қызарлық еткеніне қайран қалып, көзіне көрінбей кеткеніне дейін оның артынан қарап тұрды. Ал, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дүние-мүлік ақшаның барлығының ең соңғы дирхемін таратып бергенге дейін орнынан қозғалмады.

43-бап

414 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ سَمِعَ أَنَسًا قَالَ وَجَدْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ مَعَهُ

نَاسٌ فَفَمْتُ فَقَالَ لِي أَرْسَلَكْ أَبُو طَلْحَةَ فَأُتِ نَعَمْ فَقَالَ لَطَعَامٍ فَأُتِ نَعَمْ فَقَالَ لِمَنْ مَعَهُ
فَوْمُوا فَأَنْطَلَقَ وَأَنْطَلَقْتُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ

414 - Исхақ ибн Абдуллаға Әнас (р.а.) айтып берген екен: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) мешітте бір топ жамағаттардың арасынан таптым да, қасына бардым. Сонда маған: «Сені Әбу Талха жіберді ме?»,- деп сұрады. Мен: «Иә»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Тамаққа ма?»,- деді. Мен: «Иә»,- дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қасындағы кісілерге: «Тұрыңыздар, кеттік»,- деп орнынан тұрды. Мен де олармен бірге бардым.

44-бап. Ер мен әйелдің арасына мешітте қазылық ету және бір-біріне лағынет айтқызу

415 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ رَجُلًا وَجَدَ مَعَ امْرَأَتِهِ رَجُلًا أَيَقْتُلُهُ فَنَلَّأَعْنَا فِي الْمَسْجِدِ وَأَنَا شَاهِدٌ

415 - Саһл ибн Сағд (р.а.) айтты: «Бір кісі: «Я Расулулла егерде бір кісі өзінің әйелімен басқа бір бөтен еркектің жатқанын көрсе, оны өлтіреді ме?»,- деп сұрады. Осы кісі мен әйелі мешітте бір-біріне лағынет айтты. (яғни, әр қайсы өз дәлелін айтып, «Егер жалған сөйлесем, маған Алланың лағнеті болсын!»,- десті. Мен оған куәмін»,- деді.

45-бап. Шақырған біреудің үйіне барса, оның үйінің таза әлде лас екенін көрмей, намазын өзі қалаған жерде оқи береді ме әлде үйдің иесі көрсеткен жерде оқиды ма?

416 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ عَنْ عِثْبَانَ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَاهُ فِي مَنْزِلِهِ فَقَالَ أَيْنَ نُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ لَكَ مِنْ بَيْتِكَ قَالَ فَأَشْرَفْتُ لَهُ إِلَى مَكَانٍ فَكَبَّرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَفَّقْنَا خَلْفَهُ فَصَلَّى رَكَعَيْنِ

416 - Ғұтбан ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) менің үйіме келді де, былай деді: «Үйіңнің қай жерінде намаз оқығанымды қалайсың?»,- деді. Мен Пайғамбарымызға бір жерді көрсеттім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тәкбір айтып, намаз оқи бастады. Біз артында сапқа тұрып ұйыдық. Ол кісі екі рәкат намаз оқыды»,- деді.

46-бап. Үйлерді (мешіт) сияқты намаз оқитын жерге
айналдырып алу туралы

الْبِرَاءُ بْنُ عَازِبٍ فِي مَسْجِدِهِ فِي دَارِهِ جَمَاعَةً

Барра ибн Азиб (р.а.) өз ауласындағы мешітінде жамағатпен намаз оқыды.

417 - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَفِيرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنْ ابْنِ

شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مَحْمُودُ بْنُ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيُّ أَنَّ عَثْبَانَ بْنَ مَالِكٍ وَهُوَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ أَتَيْتُ بِبَصْرِي وَأَنَا أَصْلِي لِقَوْمِي فَإِذَا كَانَتْ الْأَمْطَارُ سَالَ الْوَادِي الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ لَمْ أُسْتَطِعْ أَنْ أَتِيَ مَسْجِدَهُمْ فَأَصَلِّيَ بِهِمْ وَوَدِدْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا أَتَيْتُ فِي بَيْتِي فَأَتَيْتُهُ مُصَلِّيًّا قَالَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَفْعَلُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ قَالَ عَثْبَانُ فَعَدَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ حِينَ ارْتَفَعَ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَذِنْتُ لَهُ فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى دَخَلَ الْبَيْتَ ثُمَّ قَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ قَالَ فَأَشْرَفْتُ لَهُ إِلَى نَاحِيَةِ مِنَ الْبَيْتِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَبَّرَ فَفَعَّمْنَا فَصَفَّنَا فَصَلَّى رَكَعَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ قَالَ وَحَبَسْنَا عَلَى خَزِيرَةٍ صَنَعْنَاهَا لَهُ قَالَ فَأَبَى فِي الْبَيْتِ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الدَّارِ ذُوو عَدَدٍ فَاجْتَمَعُوا فَقَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ أَيْنَ مَالِكُ بْنُ الدُّخَيْشِنِ أَوْ ابْنُ الدُّخَيْشِنِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ ذَلِكَ مُنَافِقٌ لَا يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَقُلْ ذَلِكَ أَلَا تَرَاهُ قَدْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يُرِيدُ بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ قَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّا نَرَى وَجْهَهُ وَنَصِيحَتَهُ إِلَى الْمُنَافِقِينَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَّبِعِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ ثُمَّ سَأَلْتُ الْحُصَيْنَ بْنَ مُحَمَّدٍ الْأَنْصَارِيَّ وَهُوَ أَحَدُ بَنِي سَالِمٍ وَهُوَ مِنْ سَرَاتِهِمْ عَنْ حَدِيثِ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيِّ فَصَدَّقَهُ بِذَلِكَ

417 - Махмуд ибн әр-Рабиғ (р.а.) риуаят етті: «Ғұтбан ибн Мәлік - Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Бәдір соғысына бірге қатысқан ансарлардан болған Сахабасы еді. Ол Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) келіп: «Я Расулулла, көзімнің көруі нашарлады, мен өз қауымыммен намаз оқимын. Жаңбыр жауғанда менің үйім мен қауымымның арасындағы құрғақ жерде су жиналып, олардың мешітіне барып, намаз оқып бере алмай жатырмын. Я Расулулла, сізден өтінемін, менің үйіме барып, намаз оқысаңыз, мен сол жерді өзіме намаз оқитын жер етіп алайын», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған: «Иншалла, солай етермін», - деді. Ғұтба айтты: «Пайғамбарымыз бен (с.ғ.с.) Әбу Бәкір Сыддық (р.а.) ертеменен күн біраз көтерілгеннен кейін келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үйге кіруге рұқсат сұрады. Оларды үйге кіргіздім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үйге кіргеннен соң отырмастан: «Үйіңнің қай жеріне намаз оқып беруімді қалайсың?», - деді Мен үйімнің бір жерін Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) көрсеттім. Ол кісі сол жерде намазға тәкбір тахрима айтты. Біз арт жағында сапқа тұрып ұйыдық, екі рәкат намаз оқып, кейін сәлем берді. Біз Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) арнайы өзіне дайындалған «Хазира» деген тамақтан дәм татып кетуін өтіндік. Соның арасында Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) келіпті деп өзімнің туыскандарымнан біраз адам жиналып қалды. Олардың бірі «Мәлік ибн Дұхшин қайда?», - деді. Сонда біреу: «Ол - Мунафиқ, Алланы және оның елшісін жақсы көрмейді», - деді. Бұл сөзді естіп қалған Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олай деменіз, ол Алланың разылығын тілеп, «Лә иләһа илла алла», - деді ғой, білмей тұрсыз ба?», - деді. Ол адам: «Алла және оның елшісі жақсы біледі», - дей отырып: «Бірақ та оның Мунафиқтарға көмектесіп, ақыл айтқанын көреміз», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алланың ризалығын тілеп, Лә иләһа илла алла», - деп айтқан кісіге Алла тағала тозақ отын харам етер», - деді.

Ибн Шихаб әз-Зухрий (р.а.) айтты: «Кейін осы хадисті әл-Хусейн ибн Мұхаммедтен сұрадым. Ол Бәний Сәлім қауымының қадірлі кісілерінің бірі бола тұрып, осы хадисті растады», - деді.

47-бап. Мешітке және басқа жерлерге оң аяқпен кіру туралы

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَبْدَأُ بِرِجْلِهِ الْيُمْنَى فَإِذَا خَرَجَ بَدَأُ بِرِجْلِهِ الْيُسْرَى

Ибн Омар (р.а.) мешітке оң аяқпен кіріп, сол аяқпен шығатын.

418 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْأَشْعَثِ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ

أَبِيهِ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ التَّيْمَانَ
مَا اسْتَطَاعَ فِي شَأْنِهِ كُلِّهِ فِي طُهُورِهِ وَتَرَجُّلِهِ وَتَعَلُّهِ

418 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) барлық істі амалы барынша оң жағынан бастауды жақсы көретін», - деді. (дәрет алғанда, шаш тарағанда, аяқ киім кигенде).

48-бап. Жаһили кездегі (исламнан бұрынғы кез) мүшіріктердің қабірін бұзып орнына мешіт салса, болады ма?

لِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ وَمَا يُكْرَهُ مِنَ الصَّلَاةِ فِي الْقُبُورِ

Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Яһудилерге Алланың лағнеті болсын!. Олар өз Пайғамбарларының қабірлерін мешітке айналдырды», - дегеніне байланысты қабірлердің үстіне және айналасына намаз оқудың мәкрұх екендігі туралы.

وَرَأَى عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُصَلِّي عِنْدَ قَبْرِ فَقَالَ الْقَبْرَ الْقَبْرَ وَلَمْ يَأْمُرْهُ بِالْإِعَادَةِ

Хазреті Омар (р.а.), Әнас ибн Мәліктің қабірдің алдында намаз оқып жатқанын көріп: «Ей, бұның дұрыс емес, бұл қабір ғой!», - деді, бірақ намазын қайтадан оқуды бұйырмады.

419 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ وَأُمَّ سَلَمَةَ ذَكَرْنَا كَنِيْسَةَ رَأَيْنَاهَا بِالْحَبَشَةِ فِيهَا تَصَاوِيرُ فَذَكَرْنَا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ أَوْلِيكَ إِذَا كَانَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَمَاتَ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّورَ فَأَوْلِيكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

419 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Үмму Хабиба мен Үмму Сәлама Хабашстанда (Эфиопия) өздері көрген шіркеу мен оның ішіндегі әртүрлі салынған суреттерін еске алып, сөйлесіп отырды. Содан соң бұл туралы Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде олардың арасынан бір құрметті адам өлсе, оның қабірінің үстіне мешіт салып, сол суреттермен әшекейлеп салады. Олар қиямет күні Алла тағаланың алдында ең жаман халық болады», - деді.

420 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ أَبِي النَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ فَنَزَلَ أَعْلَى الْمَدِينَةِ فِي حَيٍّ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو عَمْرٍو بْنِ عَوْفٍ فَأَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِمْ أَرْبَعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً ثُمَّ أُرْسِلَ إِلَى بَنِي النَّجَّارِ فَجَاءُوا مُنْقَلِدِي السُّيُوفِ كَأَنِّي أَنْظِرُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَاحِلَتِهِ وَأَبُو بَكْرٍ رَدَفُهُ وَمَلَأَ بَنِي النَّجَّارِ حَوْلَهُ حَتَّى أُلْقِيَ بِفِنَاءِ أَبِي أَيُّوبَ وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يُصَلِّيَ حَيْثُ أَدْرَكَتُهُ الصَّلَاةُ وَيُصَلِّيَ فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ وَأَنَّهُ أَمَرَ بِنَاءِ الْمَسْجِدِ فَأَرْسَلَ إِلَى مَلَأٍ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ فَقَالَ يَا بَنِي النَّجَّارِ تَأْمِنُونِي بِحَائِطِكُمْ هَذَا قَالُوا لَا وَاللَّهِ لَا نَطْلُبُ ثَمَنَهُ إِلَّا إِلَى اللَّهِ فَقَالَ أَنَسٌ فَكَانَ فِيهِ مَا أَقُولُ لَكُمْ فُبُورُ الْمُشْرِكِينَ وَفِيهِ خَرِبٌ وَفِيهِ نَخْلٌ فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِفُبُورِ الْمُشْرِكِينَ فَنُبِشَتْ ثُمَّ بِالْخَرِبِ فَسُوِّيَتْ وَبِالنَّخْلِ فَقُطِعَ فَصَفُّوا النَّخْلَ قِبَلَةَ الْمَسْجِدِ وَجَعَلُوا عِضَادَتَيْهِ الْحِجَارَةَ وَجَعَلُوا يَنْفُلُونَ الصَّخْرَ وَهُمْ يَرْتَجِزُونَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُمْ وَهُوَ يَقُولُ اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُ الْآخِرَةِ فَاعْفُورٌ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ

420 - Энас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединеге келгеннен кейін Мединенің жоғарғы бөлігіндегі Бәну Әмр ибн Ауф қауымының тұратын жеріне келіп түсті. Олардың арасында Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) он төрт күн тұрды. Кейін Бәну Нәжжарға адам жіберді. Олар қылыштарын тағынып, дайындалып келді. Қазірдің өзінде де дәл көз алдымда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйесінің үстінде отыр. Әбу Бәкір болса арт жағына мінгесіп алыпты, айнала толған Бәну Нәжжарлықтар, тіптен, Әбу Аюб даласына сыймай кеткен. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз уақыты қай жерде тура кеп қалса, сол жерде намаз оқуды жақсы көретін. Тіптен қой қорада да оқи беретін. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешіт салуды бұйырып, Бәну Нәжжар қауымына адам жіберді. Олар келген соң «Ей, Бәни Нәжжар, маған мына жерлеріңді (қоршалған аула) сатыңыз!»,- деді. Олар: «Жоқ, Аллаға ант етіп айтамыз, оның ақысын Алла тағаладан сұраймыз, Алла жолында береміз»,- десті.

Энас (р.а.) айтты: «Ол жерде мүшіріктердің қабірі, үйінділер мен құрма ағаштары бар болатын. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бұйрығымен мүшіріктердің қабірлері тегістелді. Үйінділерді жермен бірдей қылып түзеттірді. Ал, құрма ағаштарын кесуге бұйырды және өзі де кесісті. Құрма ағаштары болашақ мешіттің қыбла жағына қойылды. Адамдар мешіт қабырғасына арнап тас теріп, өре бастады. Олар бәйіт (өлең шумақтарын) айтып, тас таситын. Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) олармен бірге жұмыс істейтін. Әрқашан: «Ахирет жақсылығынан басқа жақсылық жоқ, мұхажирлер мен ансарларды кешіргейсің!»,- дейтін.

49- бап. Қой қораларда намаз оқудың үкімі

421 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ ثُمَّ سَمِعْتُهُ بَعْدُ يَقُولُ كَانَ يُصَلِّي فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ قَبْلَ أَنْ يُبْنَى الْمَسْجِدُ

421 - Әбу Таийахтан (р.а.) риуаят болды: «Әнас (р.а.) айтты. «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қой қораларда да намаз оқитын», - деді.

Кейіннен оның «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешіт салынбаған уақытта қой қораларда да намаз оқитын еді», - дегенін де естігенмін», - деді.

50-бап. Түйе қораларда намаз оқудың үкімі

422 - حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَيَّانَ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ قَالَ رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ يُصَلِّي إِلَى بَعِيرِهِ وَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ

422 - Нафиғ (р.а.) айтты: «Ибн Омар жүзін түйесі жаққа қаратып намаз оқып жатқанын көрдім. Пайғамбарымыздың да (с.ғ.с.) солай істегенін көргенмін», - деді. (Түйе қыбла жағында тоспа белгі болып тұрған).

51-бап. Алдында таңдыр пеш немесе от сияқты әр нәрсеге сыйнбай, тек Алла тағаланы назарына ұстап намаз оқыған кісі туралы

قَالَ الزُّهْرِيُّ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُرِضَتْ عَلَيَّ النَّارُ وَأَنَا أُصَلِّي

Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен намаз оқып жатқанымда көзіме тозақ оты көрсетілді», - деп айтты».

423 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ انْخَسَفَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ أَرَيْتُ النَّارَ فَلَمْ أَرَ مِنْظَرًا كَالْيَوْمِ قَطُّ أَفْطَعُ

423 - Абдулла ибн Аббас (р.а.) айтты: «Бірде күн тұтылды, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқыды. Кейін: «Намаз оқып жатқанымда

маған тозақ оты көрсетілді. Бүгінгі күнге дейін бұндай қорқынышты көріністі көрген емеспін»,- деді.

52-бап. Қабірстанда намаз оқымау туралы

424 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا فُيُورًا

424 - Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Үйіңізде (нәпіл) намаз оқыңыз. Үйіңізді мазарға айналдырмаңыз!»,- деді.

53-бап. Адам қорлыққа ұшыраған жерлерде және азап жіберілген жерлерде намаз оқымау туралы

أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَرِهَ الصَّلَاةَ بِخَسْفِ بَابِلَ

Хазреті Әли (р.а.): «Бабылдағы адам қорланған жерде намаз оқудан тиды»,- деді.

425 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَدْخُلُوا عَلَى هَؤُلَاءِ الْمُعَدَّبِينَ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا بَاكِينَ فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ لَا يُصِيبُكُمْ مَا أَصَابَهُمْ

425 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Анау бір басына азап жіберілген қауымның жеріне кірмеңіз. Егер кірсеңіз, онда жылап кіріңіз. Егерде жылай алмасаңыз, кірмеңіз, өйткені олардың басына түскен қайғы-қиыншылық сенің де басыңа түспесін!»,- деді.

54-бап. Шіркеуде намаз оқудың үкімі

قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنَّا لَا نَدْخُلُ كَنَائِسَكُمْ مِنْ أَجْلِ التَّمَائِيلِ الَّتِي فِيهَا الصُّورُ وَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يُصَلِّي فِي الْبَيْعَةِ إِلَّا بَيْعَةَ فِيهَا تَمَائِيلٌ

Омар (р.а.) айтты: «Біз сендердің шіркеулеріңе ондағы суреттердің себебінен кірмейміз»,- деді.

«Ибн Аббас (р.а.) суреті жоқ шіркеуде намаз оқитын. Егерде суреті болса, онда оқымайтын».

426 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُهُ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ

عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ ذَكَرَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَنِيْسَةَ رَأَتْهَا بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ يُقَالُ لَهَا مَارِيَةُ فَذَكَرَتْ لَهُ مَا رَأَتْ فِيهَا مِنَ الصُّورِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْلَيْكَ قَوْمٌ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الْعَبْدُ الصَّالِحُ أَوْ الرَّجُلُ الصَّالِحُ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّورَ أَوْلَيْكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ

426 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Үмму Сәләма Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) Хабашстанда (Эфиопия) көрген Мәрия шіркеуі және оның ішіндегі суреттер туралы айтып берді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олар сондай бір қауым, егерде араларынан бір құрметті адамы өлсе, оның қабірінің үстіне мешіт салып, оған сол суреттерді әшекейлеп салады. Олар Алла тағаланың алдында ең жаман халық болып есептеледі», - деді.

55-бап.

427 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ

بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُنَيْبَةَ أَنَّ عَائِشَةَ وَعَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ قَالَا لَمَّا نَزَلَ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَفِقَ يَطْرَحُ خَمِيصَةَ لَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَإِذَا اغْتَمَّ بِهَا كَشَفَهَا عَنْ وَجْهِهِ فَقَالَ وَهُوَ كَذَلِكَ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ يُحَدِّثُونَ مَا صَنَعُوا

427 - Айша анамыз бен Абдулла ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағаланың алдына баратын кез жақындағанда мүбәрак жүзін гүлді матамен жапты, кейін ыстықтап кеткен соң ашып тастады. Сондай халде бола тұрып: «Яһудилер мен Насараларға Алла тағаланың лағнеті болсын!. Олар Пайғамбарларының қабірлерін мешіт қылып алған», - деді. (Пайғамбарымыз ғ.с. осы хадисі арқылы өз үмбеттерін яһуди мен насаралардың істегендерін істеуден аулақ болу керектігін меңзеп тұр,- дейді хадисші).

428 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَاتِلَ اللَّهُ الْيَهُودَ اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ

428 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағала яһудилерге лағынет айтты! Олар Пайғамбарларының қабірлерін мешіт етіп алған», - деді

56-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) «Жер маған сәжде мен дәрет құралы етіп берілді»,- дегені туралы.

429 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانَ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ قَالَ حَدَّثَنَا سَيَّارٌ هُوَ أَبُو الْحَكَمِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ الْفَقِيرُ قَالَ حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا وَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةَ فَلْيُصَلِّ وَأَحِلَّتْ لِي الْعَنَائِمُ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ كَافَّةً وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ

429 - Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Алла тағала маған бұрынғы Пайғамбарлардың бірде-біреуіне бермеген бес түрлі қасиет берді.

- 1) Бір айлық жерде тұрғанымның өзінде дұшпандарымның жүрегіне қорқыныш салып, оларды қатты қобалжытамын.
- 2) Бүтін жер жүзі маған жайнамаз етіп берілді. Үмбетіме намаз уақыты қай жерде келсе, сол жерде намаз оқи берсін!
- 3) Соғыста алынған олжа маған халал етілді.
- 4) Барша Пайғамбар тек өз қауымына ғана Пайғамбар етіп жіберілді. Ал, мен барша адамзат баласына Пайғамбар болып жіберілдім.
- 5) Маған тағы да шапағат ету мүмкіндігі де берілді»,- деді.

57-бап. Әйел адамның мешітте ұйықтауы

430 - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ وَابِدَةَ كَانَتْ سَوْدَاءَ لِحِيٍّ مِنَ الْعَرَبِ فَأَعْتَفَوْهَا فَكَانَتْ مَعَهُمْ قَالَتْ فَخَرَجَتْ صَبِيَّةً لَهُمْ عَلَيْهَا وَشَاحٌ أَحْمَرٌ مِنْ سُبُورٍ قَالَتْ فَوَضَعَتْهُ أَوْ

وَقَعَ مِنْهَا فَمَرَّتْ بِهِ حُدَيَّاهُ وَهُوَ مُلْقَى فَحَسِبْتَهُ لَحْمًا فَخَطِفَتْهُ قَالَتْ فَالْتَمَسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ قَالَتْ فَاتَّهَمُونِي بِهِ قَالَتْ فَطَفِقُوا يُفْتَشُونَ حَتَّى فَتَّشُوا فُبَلَّهَا قَالَتْ وَاللَّهِ إِنِّي لَقَائِمَةٌ مَعَهُمْ إِذْ مَرَّتْ الْحُدَيَّاهُ فَالْقَتْهُ قَالَتْ فَوَقَعَ بَيْنَهُمْ قَالَتْ فَقُلْتُ هَذَا الَّذِي اتَّهَمْتُونِي بِهِ زَعَمْتُمْ وَأَنَا مِنْهُ بَرِيئَةٌ وَهُوَ ذَا هُوَ قَالَتْ فَجَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْأَلْتُمْ قَالَتْ عَائِشَةُ فَكَانَ لَهَا خِבَاءٌ فِي الْمَسْجِدِ أَوْ حِفْشٌ قَالَتْ فَكَانَتْ تَأْتِينِي فَتَحَدَّثُ عِنْدِي قَالَتْ فَلَا تَجْلِسُ عِنْدِي مَجْلِسًا إِلَّا قَالَتْ وَيَوْمَ الْوَشَّاحِ مِنْ أَعَاجِيبِ رَبَّنَا أَلَا إِنَّهُ مِنْ بَلَدَةِ الْكُفْرِ أَنْجَانِي قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ لَهَا مَا شَأْنُكَ لَا تَقْعُدِينَ مَعِيَ مَقْعَدًا إِلَّا قُلْتَ هَذَا قَالَتْ فَحَدَّثْتَنِي بِهِذَا الْحَدِيثِ

430 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Арап қауымдарының бірі қара нәсілді жас қызды құлдықтан азат етті. Ол азаттық алғаннан кейін де солармен бірге қалды. Сол қара қыз айтты: «Бір күні бір жас қыз үйінен ойнауға шықты. Оның қызыл түсті теріден жасалып, маржанмен апталған моншағы бар болатын. Ол моншақты жерге қойып қойды ма, әлде одан жерге түсіп қалды ма, әйтеуір сол кезде оның төбесіндегі ұшып жүрген қара құс келіп, қызыл моншақты ет екен деп іліп алып кетті. Адамдар жоғалған нәрсені іздеді, бірақ еш таба алмады. Содан кейін “сен ұрлап алдың” деп маған кінә тағып, менің кез-келген жерімді тінте бастады, тіптен, менің ұятты жерлеріме дейін қарап тексерді.

Содан соң қара қыз айтты: «Алла тағаламен ант етемін, мен олардың арасында сол күйімде тұрғанымда, біздің үстімізден сол баяғы қара құс ұшып жүріп, қызыл моншақты тура олардың ортасына түсіріп алды. Сонда мен оларға айттым: «Бағана сіздер маған “ұрлап алдың” деп жала жапқан нәрселерің, міне алдыларыңда жатыр, менің бұл күнәлі іске қатысым жоқ», - дедім.

Айша анамыз (р.а.) айтты: «Осыдан кейін ол қара нәсілді қыз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келіп, ислам дінін қабылдады. Мешітте оның шатыры немесе кішкене ғана үйшігі бар болатын. Ол ылғи да маған келіп тұратын. Мен онымен сұхбаттасып отыратын едім. Моншақ оқиғасы болған күн Раббымыздың ғажайыптарынан, ол күн мені күпірлік әлемінен құтқарды», - деп қоятын. Бір күні мен: «Саған не болған өзі, менімен жолыққан сайын тек осы сөздерді қайталап айта бересің?», - дегенімде, ол осы болған оқиғаны айтып берген болатын», - деді.

58-бап. Мешітте ер кісілердің ұйықтауы туралы

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَدِمَ رَهْطٌ مِنْ عُكْلٍ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانُوا فِي الصُّقَّةِ وَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِيقِ كَانَ أَصْحَابُ الصُّقَّةِ الْفُقَرَاءَ

Әнас (р.а.) айтты: «Ғүкл тайпасынан бір топ кісілер Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келді, олар Нәбәуи- мешітінде тұратын. Абдуррахман ибн Әбу Бәкір: «Саффада тұратын кісілер кедейлер еді»,- деді.

431 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يَنَامُ وَهُوَ شَابٌّ أُعْزِبُ لَا أَهْلَ لَهُ فِي مَسْجِدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

431 - Нафиғ (р.а.) айтты: «Абдулла ибн Омар жас кезінде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мешітінде жатып ұйықтап қалатын»,- деді.

432 - حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْتَ فَاطِمَةَ فَلَمْ يَجِدْ عَلِيًّا فِي الْبَيْتِ فَقَالَ أَيْنَ ابْنُ عَمِّكَ قَالَتْ كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ شَيْءٌ فَعَاضَبَنِي فَخَرَجَ فَلَمْ يَقُلْ عِنْدِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِإِنْسَانٍ انْظُرْ أَيْنَ هُوَ فَجَاءَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هُوَ فِي الْمَسْجِدِ رَاقِدٌ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ قَدْ سَقَطَ رِدَاؤُهُ عَنْ شِقِّهِ وَأَصَابَهُ ثُرَابٌ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُهُ عَنْهُ وَيَقُولُ فَمَ أَبَا ثُرَابٍ فَمَ أَبَا ثُرَابٍ

432 - Саһл ибн Сағд (р.а.) айтты: «Бірде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қызы Фатиманың үйіне келді. Күйеу баласы Әлиді үйінен таппады. Сонда Фатимаға: “Ағаңның ұлы қайда?»,- деп сұрады. Сонда Фатима: «Арамызда бір кикілжің болып еді, маған ашуланып шығып кетті. Намаздан кейін де демалған жоқ»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қасындағы кісіге : «Сен іздеп қарашы, ол қайда екен»,- деді.Ол кісі біраз уақыттан кейін келіп: «Я Расулулла, ол мешітте ұйықтап жатыр екен»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітке келді. Хазреті Әли болса, мешітте шапандары иығынан түсіп кеткен,иықтарына шаң топырақ жұққан хәлде

жатыр екен. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Әлидің үстіне жұққан топырақты қағып жатып: «Тұр я, Әбу тураб (яғни, тұр топырақтың әкесі!),»,- деді.

433 - حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَيْسَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ سَبْعِينَ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ عَلَيْهِ رِذَاءٌ إِلَّا إِزَارٌ وَإِمَّا كِسَاءٌ قَدْ رَبَطُوا فِي أَعْنَاقِهِمْ فَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ نِصْفَ السَّافِينِ وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ الْكَعْبَيْنِ فَيَجْمَعُهُ بِيَدِهِ كَرَاهِيَةً أَنْ تُرَى عَوْرَتُهُ

433 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Әһли суффа (мешітте жатып жүргендер) бірде жетпістей адамды көрдім, кейбіреулерінің киімі жоқ, не бір жапырақ матаны немесе көйлекті (кішкенелігінен) мойнына асып алған, кейбірінің балтырына дейін, кейбіреуінікі тобығына дейін жетпейді. «Әуретім көрініп қалмасын»,- деп ылғи қолдарымен киімдерін ұстап жүретін»,- деді.

59-бап. Сапардан келген соң оқылатын намаз

قَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَصَلَّى فِيهِ

Қағб ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сапардан келсе, ең әуелі мешітке кіріп намаз оқитын»,- деді.

434 - حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَارِبُ بْنُ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ قَالَ مِسْعَرٌ أَرَاهُ قَالَ صَلَّى فَقَالَ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ وَكَانَ لِي عَلَيْهِ دَيْنٌ فَقَضَانِي وَزَادَنِي

434 – Жәбир ибн Абдулла риуаят етті: « Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келдім, ол кісі мешітте екен. Есімде сәске уақыты еді. Сонда Мисуар: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған: «Сапардан қайтып келіп тұрсың, (шүкірлігіне) екі рәкат намаз оқып ал!»,- деді. Кейін маған қарыз еді, оны да қайтарып, оған қоса сыйылық ақша қоса берді»,- деді.

60-бап. Кімде-кім мешітке кірсе, екі рәкат намаз оқысын!

435 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَمْرٍو بْنِ سُلَيْمِ الزُّرْقِيِّ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ السَّلْمِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ

435 - Әбу Қатада (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Сендердің біреулерің мешітке кіретін болса, отырмастан бұрын екі рәкат (нәпіл) намаз оқысын!», - деді.

61-бап. Мешікте дәрет сындыру туралы

436 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ الَّذِي صَلَّى فِيهِ مَا لَمْ يُحْدِثْ تَقُولُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ

436 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Қайсы бірің намаз оқысаңыз, періштелер сіз үшін истиғфар айтып тұрар, олай болса (намаз уақытында мешітке дәрет сындырмаңыз!). Періштелер айтар: «Я Раббым, бұл кісінің күнәларын кешіре гөр, Я Раббым, бұл кісіге рахым ет!-деп тұрар», - деді.

62-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мешітінің салынуы туралы

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ كَانَ سَقْفُ الْمَسْجِدِ مِنْ جَرِيدِ النَّخْلِ وَأَمَرَ عُمَرُ بِنَاءِ الْمَسْجِدِ وَقَالَ أَكِنَّ النَّاسَ مِنَ الْمَطَرِ وَإِيَّاكَ أَنْ تُحْمَرَ أَوْ تُصْفَرَ فَتَقْتِنَ النَّاسَ وَقَالَ أَنَسُ يَنْبَاهُونَ بِهَا ثُمَّ لَا يَعْمُرُونَهَا إِلَّا قَلِيلًا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لَنُزَخِرْفَتِهَا كَمَا زَخِرْفَتُ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى

Әбу Сағид (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мешітінің төбесі құрма бұтақтарынан еді. Хазреті Омар халифа кезінде мешіттің құрлысын түзетуді бұйырды. Ұстаға: «Адамдарды жаңбырдан панала, бірақ та мешітті, қызартып, сарғайтып бояма, адамдардың көңілін бұзбасын!», - деді.

Әнас (р.а.) айтты: «(Кейінірек) адамдар мешіт құрлысымен бәсекелесіп, онда аз ғана ғибадат етер », - деді.

Ибн Аббас (р.а.) айтты: «Алламен ант етіп айтайын, яһуди мен насаралар ғибадатханаларын безендіріп сәндегендей, сендер де мешіттерді безендіріп сәндерсіңдер»,- деді.

437 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ قَالَ حَدَّثَنَا نَافِعٌ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُ أَنَّ الْمَسْجِدَ كَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَبْنِيًّا بِاللَّيْنِ وَسَقْفُهُ الْجَرِيدُ وَعُمْدُهُ خَشَبُ النَّخْلِ فَلَمْ يَزِدْ فِيهِ أَبُو بَكْرٍ شَيْئًا وَزَادَ فِيهِ عُمَرُ وَبَنَاهُ عَلَى بُدْيَانِهِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْنِ وَالْجَرِيدِ وَأَعَادَ عُمْدَهُ خَشَبًا ثُمَّ غَيَّرَهُ عُثْمَانُ فَرَادَ فِيهِ زِيَادَةً كَثِيرَةً وَبَنَى جِدَارَهُ بِالْحِجَارَةِ الْمَقْشُوشَةِ وَالْقَصَّةِ وَجَعَلَ عُمْدَهُ مِنْ حِجَارَةٍ مَقْشُوشَةٍ وَسَقْفَهُ بِالسَّاجِ

437 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) кезінде нәбәуи мешітінің қабырғасы күйдірілмеген қыштан, төбесі құрма ағашының сабақтарынан, тіреулері болса, құрма ағашының дінінен еді. Хазреті Әбу Бәкір (р.а.) халифа болған кезде мешітке еш өзгеріс енбеді. Хазреті Омар халифа болған кезеңде мешіттің биіктігін де, ұзындығын да қосты. Бірақ негізгі құрлысты өзгертпеді. Қабырғасы күйдірілмеген қыш, төбесі құрма бұтақтарымен жабылған күйі қалды, алайда тіреулерін ауыстыртты, өйткені олар шіріген еді. Кейіннен Хазреті Оспан мешіт құрлысын әжептәуір кеңейтіп, өзгеріс енгізді. Мешіттің қабырғаларын өрнекті тастармен қалап, әкпен ағартып, бояп безендірді, тіреулерін де өрнекті тастардан қалатты, төбесін болса үнді терегі ағашынан жасаттырды».

63-бап. Мешіт салуға асар қылу туралы

بَابُ التَّعَاوُنِ فِي بِنَاءِ الْمَسْجِدِ مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَى أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

Алла тағала Құран кәрімде айтты: «Көпқұдайшылдар өздерінің Құдайға қарсы екендерін біле тұрып, Алланың мешіттерін ұстауына болмайды, олардың (мұндай ниетте) жасаған істерінде қайыр жоқ, бәрібір тозақта мәңгі қалады. Алланың мешіттерін Тәңірге табынған, қиямет күніне сенген, намаз оқыған, зекет берген, Құдайдан басқадан

коруыкпаған адамдар ғана ұстайды (безендіреді). Міне, осындайлар ғана тура жол табамыз деп үміт етеді⁸⁵», - деді.

438 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَدَّادُ

عَنْكَرْمَةَ قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ وَلِابْنِهِ عَلِيُّ انْطَلَقَا إِلَى أَبِي سَعِيدٍ فَاسْمَعَا مِنْ حَدِيثِهِ فَانْطَلَقْنَا فَإِذَا هُوَ فِي حَائِطٍ يُصَلِّحُهُ فَأَخَذَ رِدَاءَهُ فَاحْتَبَى ثُمَّ أَنْشَأَ يُحَدِّثُنَا حَتَّى أَتَى زَكَرُ بِنَاءِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ كُنَّا نَحْمِلُ لَبْنَةَ لَبْنَةَ وَعَمَّارٌ لِبَنَيْنِ لِبَنَيْنِ فَرَأَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَبُغِضُ التُّرَابَ عَنْهُ وَيَقُولُ وَيَحِ عَمَّارٍ تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَّةُ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ وَيَدْعُوهُمْ إِلَى النَّارِ قَالَ يَقُولُ عَمَّارٌ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْفِتَنِ

438 - Икрима (р.а.) былай деп риуаят етті: «Ибн Аббас ұлы Әли мен маған : «Барындар, Әбу Сағидтан хадис естіңдер!», - деді. Біз бардық, ол кісі дуалды дұрыстап жатыр екен, шапанын алып, оған оранды да, бізге хадис айта бастады. Бәрін айтып, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мешітінің қалай салынғанына дейін айтып берді. Содан соң: «Біз күйдірілмеген қышты бір-бірден көтеретін едік. Ал, Ғаммар болса, екіден көтеретін еді. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оны байқап қалды да, оның үстіндегі шаңын қағып жатып: «Ғаммар оларды жәннатқа үгіт қылады, ал олар болса, тозаққа үгіт қылмақта», - деді. Сонда Ғаммар айтты; « Мен бүліктердің пәлесінен бір Алланың өзі сақтасын!», - деп айттым деді.

64-бап. Ұста мен шеберлерден мешіт пен мінберді жасауға жәрдем сұрау

439 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ

سَهْلِ قَالَ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى امْرَأَةٍ مُرِي غُلَامَكَ النَّجَّارَ يَعْمَلُ لِي أَعْوَادًا أَجْلِسُ عَلَيْهَا

439 - Сәһл ибн Сағд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с) бір әйелге кісі жіберіп, оған : «Шебер баласына бұйырсын, маған орындық жасап берсін!», - деді .

⁸⁵ 9. «әт-Тәубе», 17-18 аят.

440 - حَدَّثَنَا خَلَادٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ أَيْمَنَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ

عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَا أَجْعَلُ لَكَ شَيْئًا تَقْعُدُ عَلَيْهِ فَإِنِّي لِي عُلَمَاءُ
نَجَّارًا قَالَ إِنْ شِئْتَ فَعَمِلْتَ الْمُنْبَرَ

440 - Жәбир (р.а.) айтты: «Бір әйел Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) «Я Расллулла, менің балам ағаш шебері, сізге бір отыратын орындық жасатып берейін бе?»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мейлі, жасатсаң да болады»,- деді. Кейін ол әйел орындық жасатып берді.

65-бап. Мешіт салған адамның жақсылығы туралы

441 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهَبٍ أَخْبَرَنِي عَمْرُو أَنَّ بُكَيْرًا

حَدَّثَهُ أَنَّ عَاصِمَ بْنَ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عُبَيْدَ اللَّهِ الْخَوْلَانِيَّ أَنَّهُ سَمِعَ
عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ يَقُولُ عِنْدَ قَوْلِ النَّاسِ فِيهِ حِينَ بَنَى مَسْجِدَ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّكُمْ أَكْثَرْتُمْ وَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ بَنَى
مَسْجِدًا قَالَ بُكَيْرٌ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ يَبْتَغِي بِهِ وَجَهَ اللَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ

441 - Хазреті Осман (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мешітін қайтадан жөндеуден өткізу керек деген ұсынысына адамдар әртүрлі сөздерді айта бастады. Сонда Осман (р.а.) оларға: «Сендер сөзді көбейтіп жібердіңдер, мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) «Кімде-кім Алла разылығы үшін мешіт салса, оған Алла тағала жәннәттан сондай бір үй тұрғызар»,- дегенін естігенмін,- деді.

66-бап. Мешітке кірген адам (садақ) оғының ұшынан қолымен ұстап жүруі керек

442 - حَدَّثَنَا قُنَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُوْفْيَانُ قَالَ قُلْتُ لِعَمْرٍو أَسْمِعْتَ

جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ مَرَّ رَجُلٌ فِي الْمَسْجِدِ وَمَعَهُ سِهَامٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْسِكْ بِنِصَالِهَا

442 - Сұфьян (р.а.) айтты: «Мен Ғамрге: «Сен Жәбир ибн Абдулланың «Бір кісі мешітте (садақ) оғымен жүрген еді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған: «Оғыңның үшкір үшінен ұстап жүр!»,- деп айтқанын естігенсің бе?»,- дедім. Ғамр (р.а.): «Иә, естігенмін»,- деді.

67- бап. Мешітте жүрудің тәртібі

443 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ
بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ
مَرَّ فِي شَيْءٍ مِنْ مَسَاجِدِنَا أَوْ أَسْوَاقِنَا بِنَبْلِ فَلْيَأْخُذْ عَلَيَّ نِصَالِهَا لَا يَعْقُرُ بِكَفِّهِ
مُسْلِمًا

443 - Әбу Мұса (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Кімде-кім біздің мешіттерімізде немесе базарларымызда ұшы үшкір (садақ) оқпен жүретін болса, мұсылмандардың біреуін жарақаттап алмауы үшін оның ұшынан ұстап жүрсін», - деді.»

68-бап. Мешітте өлең оқу туралы

444 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ
أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ أَنَّهُ سَمِعَ حَسَانَ بْنَ ثَابِتِ الْأَنْصَارِيِّ
يَسْتَشْهَدُ أَبَا هُرَيْرَةَ أَنَشُدَكَ اللَّهُ هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ يَا
حَسَّانُ أَحِبَّ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ أَيِّدْهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ قَالَ أَبُو
هُرَيْرَةَ نَعَمْ

444 - Әбу Сәлама ибн Абдурахман Ауф (р.а.) айтты: «Хасан ибн Сәбит (р.а.) Әбу Хурайрадан куәгер болуын сұрап: «Алла тағаланың разылығы үшін айтыңызшы, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Ей, Хассан, Я Раббым, Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) Рухул-Құддұсты (Жебірейілді) медеткер ет, деп (өлең) айт!», - дегенін естігенбісің», - деді. Әбу Хурайра: «Иә, естігенмін», - деді.

69-бап. Адамдардың мешітке найзамен кіруіне болады

445 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ
صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ
لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا عَلَى بَابِ حُجْرَتِي وَالْحَبَشَةُ
يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتُرُنِي بِرِدَائِهِ أَنْظِرُ إِلَى
لِعِبِهِمْ زَادَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنِ

عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْحَبَشَةَ يَلْعَبُونَ
بحرَابِهِمْ

445 – Айша анамыз (р.а.) айтты: «Бір күні мешітте Хабаштықтардың соғысқа дайындалып (үйреніп) жатқан кездерінде мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) менің бөлмемнің есігінің алдында тұрғанын көрдім. Мен олардың дайындығына қарап тұрғанымда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені шапанымен қалқалайтын», - деді. Бұл хадисті Ибраһим ибн Мұнзар: «Айша анамыз: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көрдім, Хабаштықтар ол жерде найзаменен дайындалып жатқан екен», - деп біраз өзгертіп айтып берді», - деді

70-бап. Мешіт мінберінде тұрып сату мен сатып алу туралы сөйлеу

446 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَتَتْهَا بَرِيرَةُ تَسْأَلُهَا فِي كِتَابَتِهَا فَقَالَتْ إِنْ شِئْتَ أُعْطِيتُ أَهْلَكَ وَيَكُونُ الْوَلَاءُ لِي وَقَالَ أَهْلُهَا إِنْ شِئْتَ أُعْطِيتَهَا مَا بَقِيَ وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً إِنْ شِئْتَ أُعْتَقْتَهَا وَيَكُونُ الْوَلَاءُ لَنَا فَلَمَّا جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْتُهُ ذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ابْتِاعِيهَا فَأَعْتَقِيهَا فَإِنَّ الْوَلَاءَ لِمَنْ أَعْتَقَ ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً فَصَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَشْتَرُطُونَ شُرُوطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنْ اشْتَرَطَ شَرْطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَلَيْسَ لَهُ وَإِنْ اشْتَرَطَ مِائَةَ مَرَّةٍ قَالَ عَلِيُّ قَالَ يَحْيَى وَعَبْدُ الْوَهَّابِ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَمْرَةَ نَحْوَهُ وَقَالَ جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ عَنْ يَحْيَى قَالَ سَمِعْتُ عَمْرَةَ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَمْرَةَ أَنَّ بَرِيرَةَ وَلَمْ يَذْكُرْ صَعِدَ الْمِنْبَرِ

446 - Айша анамыздың алдына Бәрира есімді әйел келіп, өзінің құлдықтан азат етілуі үшін төленетін қаржыға жәрдем етуін өтінді. Айша (р.а.): «Егер қаласаң, мойнындағы қарызыңды сенің иеңе беремін, бірақ онда сен менің қарамағыма өтесің», - деді. Оның иесі: «Егер солай қаласаңыз, мойнында қалған қарызын сіз бере салыңыз», - деді.

Суфян (р.а.): «Егер қаласаңыз, оны азат етіңіз, бірақ біздің қарамағымызда қалады, дескен», - деді. Айша (р.а.) анамыз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келгеннен кейін болған жағдайды

айтты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Оны сатып ал да, азат ет. Кімде-кім азат еткен болса, ол соның қарамағына өтеді»,- деді. Содан кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мінберге шығып: «Адамдарға өзі не болды, Алланың кітабында жоқ нәрселерді шарт қылып қояды. Егерде ол жүз рет шарт қылып қойса да, ешқандай да есепке алынбайды»,- деп айтты»,- деді.

Суфян (р.а.) айтты: «Имам Мәлік Айша анамыз жайында риуаят еткен хадисте (мінберге шықты) деген жері жоқ»,- деді.

71-бап. Мешітте қарыз ақшасын бересін деп қысым көрсету туралы

447 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَانُ بْنُ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ عَنْ كَعْبِ أْتَهُ تَقَاضَى ابْنَ أَبِي حَدْرَدٍ دَيْنًا كَانَ لَهُ عَلَيْهِ فِي الْمَسْجِدِ فَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا حَتَّى سَمِعَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمَا حَتَّى كَشَفَ سِجْفَ حُجْرَتِهِ فَنَادَى يَا كَعْبُ قَالَ لَبَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ ضَعْ مِنْ دَيْنِكَ هَذَا وَأَوْمَأْ إِلَيْهِ أَبِي الشَّطْرَ قَالَ لَقَدْ فَعَلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَمُ قَاقِضِهِ

447 - Бір күні мешітте Кағб ибн Мәлік, ибн Әбу Хадрадан қарызын сұрап, оны қысымға алды. Екеуінің жанжалдасқан дауыстарын Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үйінде (бөлмесінде) отырып естіп, бөлмесінен шығып: «Ей, Кағб»,- деді. Кағб: «Иә, Расулулла!»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мүбәрәк қолдарымен ишара белгі қылып, қарызыңның жартысын кеш!»,- деді. Кағб: «Кештім, Я Расулулла»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Ибн Әбу Хадраға: «Түр, қарызыңды бер!»,- деді.

72- бап. Мешіттің ішіне түскен (шүберек) қоқым-шөп немесе басқа да тасталған нәрселерді жинау және мешітті сыпыру туралы

448 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَجُلًا أَسْوَدَ أَوْ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَ يَفُكُّ الْمَسْجِدَ فَمَاتَ فَسَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْهُ فَقَالُوا مَاتَ قَالَ أَفَلَا كُنْتُمْ آدِنْتُمُونِي بِهِ ذُلُونِي عَلَى قَبْرِهِ أَوْ قَالَ قَبْرَهَا فَأَتَى قَبْرَهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا

448 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Бір қара нәсілді еркек (немесе әйел) мешітті сыпырып жүретін еді. Бір күні ол қайтыс болды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оны сұрағанда, «Ол қайтыс болды»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сөйте тұра маған айтпағансындар ма?»,- деді.

«Кейіннен маған оның қабірін көрсетіңдер»,- деді. Содан соң қабіріне барып, жаназа оқыды.

73-бап. Мешітте мас қылатын ішімдіктерді сатудан тыю туралы

449 - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا أُنزِلَتْ الْآيَاتُ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي الرَّبَِّا خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَقَرَأَهُنَّ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ حَرَّمَ تِجَارَةَ الْخَمْرِ

449 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Сүтқорлық (рибақорлық) харам деп айтылған әл-Бақара сүресінің аяты нәзіл болғанда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітке шығып, адамдарға оны оқып берді. Содан кейін ішімдік (арақ) сатудан тиды»,- деді.

74-бап. Мешітке қызмет ету туралы

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ نَدَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا لِلْمَسْجِدِ يَخْدُمُهَا

Ибн Аббас (р.а.) бұл туралы Бибі Мәриямның «Иләһи, ішімдегі баламды саған бағыштадым (арнадым), ол тек қана мешітке қызмет етуші»,- деген сөздерін келтірді.

450 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ وَاقِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ امْرَأَةً أَوْ رَجُلًا كَانَتْ تَقُمُ الْمَسْجِدَ وَلَا أَرَاهُ إِلَّا امْرَأَةً فَذَكَرَ حَدِيثَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ صَلَّى عَلَى قَبْرِهَا

450 - Сәбит (р.а.) риуаят етті: «Әйел ма әлде еркек па, бір адам мешітте қызмет етіп жүретін»,- деді. Әбу Хурайра. Әбу Рафиғ айтты: «Көргенімде әйел адам еді»,- деді. Сосын Әбу Хурайра сол мешітте қызмет етуші адам қайтыс болғаннан кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ол кісі туралы не дегенін және оның қабіріне барып жаназа оқығаны туралы айтты.

75-бап. Қарызгер мен тұтқынды мешітте байлау туралы

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَخْبَرَنَا رَوْحٌ وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ عَفْرِيئًا مِنَ الْجِنِّ تَقَلَّتْ عَلَيَّ الْبَارِحَةَ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا لِيَقْطَعَ عَلَيَّ الصَّلَاةَ فَأَمْكَنَنِي اللَّهُ مِنْهُ

فَأَرَدْتُ أَنْ أُرْبِطَهُ إِلَى سَارِيَةِ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تُصْبِحُوا وَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ
 كَلُّكُمْ فَذَكَرْتُ قَوْلَ أَخِي سُلَيْمَانَ رَبِّ هَبْ لِي مُلْكَاً لَأَيَّبَنِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي قَالَ
 رَوْحٌ فَرَدَّهُ خَاسِئاً

Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Ифрит деген жын кеше кешқұрым келіп, (алдымнан өтіп) намазымды бұзбақшы болды. Бірақ Алла тағаланың көмегімен оған жол бермедім. Таң атқаннан кейін барлығыңыз көрсін деп, оны мешіттің бағаналарының біріне байлап қоймақшы болдым. Бірақ бауырым Сүлейменнің ғ.с. «Я Раббым, мені кешіре гөр және маған сондай бір қасиет (билік) бер, ол менен кейінгілердің ешқайсысында болмасын!», - деген дұғасы есіме түсті», - деді.

Раух (р.а.) айтты: «Кейіннен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Ифрит деген жынды жөніне қоя берді», - деді.

76-бап. Кәпірдің мұсылман болғаннан кейін ғұсыл құйынуының ләзімдігі және мешітке тұтқынды байлап қою туралы

وَكَانَ شُرَيْحٌ يَأْمُرُ الْغَرِيمَ أَنْ يُحْبَسَ إِلَى سَارِيَةِ الْمَسْجِدِ

Шурайх тұтқындарды мешіт тіреулеріне байлап қоюды бұйыратын еді.

451 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْلاً قَبْلَ نَجْدٍ فَجَاءَتْ بِرَجُلٍ مِنْ بَنِي حَنِيفَةَ يُقَالُ لَهُ ثَمَامَةُ بْنُ أَثَالٍ فَرَبَطُوهُ بِسَارِيَةِ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ فَخَرَجَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَطْلِفُوا ثَمَامَةَ فَانْطَلِقَ إِلَى نَخْلٍ قَرِيبٍ مِنَ الْمَسْجِدِ فَاعْتَسَلَ ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

451 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Нәжд жаққа әскер жіберді. Олар Бәний Ханифа тайпасынан бір кісіні тұтқын ғып ұстап келді. Оның есімі Сумама ибн Асал болатын. Тұтқынды мешіттің тіреулерінің біріне байлады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) іштен шығып: «Сумаманы босатыңыз!», - деді. Сумама мешіттің жанындағы құрма баққа кіріп, ғұсыл қылды. Содан соң мешітке кіріп: «Әшһаду ән лә иләһа илла аллаһ уа әннә Мұхаммедун расулулла», - деп иман келтірді.

77-бап. Мешітке ауру адамдар мен басқалар үшін шатыр тігудің дұрыстығы туралы

452 - حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أُصِيبَ سَعْدٌ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فِي الْأَكْحَلِ فَضْرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْمَةً فِي الْمَسْجِدِ لِيَعُودَهُ مِنْ قَرِيبٍ فَلَمْ يَرَعْهُمْ وَفِي الْمَسْجِدِ خَيْمَةٌ مِنْ بَنِي غِفَارٍ إِلَّا الدَّمُ يَسِيلُ إِلَيْهِمْ فَقَالُوا يَا أَهْلَ الْخَيْمَةِ مَا هَذَا الَّذِي يَأْتِينَا مِنْ قِبَلِكُمْ فَإِذَا سَعْدٌ يَعْدُو جُرْحُهُ دَمًا فَمَاتَ فِيهَا

452 – Айша анамыз (р.а.) айтты: «Хандақ соғысында Сағд (ибн Муғаз) қолының күре тамырынан жаралынды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ол үшін мешіттің жанына шатыр тігіп берді.. Жақын адамдары оны жиі-жиі көріп тұрулары үшін солай етті. Ауру адамның мешітке жатқанына Сахабалар ренжімеді. Мешітке Бәни Ғаффар тайпасына тиесілі тағы бір шатыр бар еді. Олар да бұған ренжімеді. Тек қана Сағдтың шатырдың ішінен шығып жатқан қаны оларға қарай аққан кезде, олар «Ей, шатырдағылар, не болды? Сендердің шатырларыңнан бізге қарай ағып жатқан не нәрсе?»,- десті. Сөйтіп барып қараса, Сағдтың жарақатынан қан ағып, қансырап жатқан екен. Ақыры сол жарақаттан Сағд (р.а.) қайтыс болды.

78-бап. Қысылтаяң кезде мешітке түйемен кіру туралы

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ طَافَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى بَعِيرٍ

Ибн Аббас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбатулланы түйемен тәуеп етті»,- деді.

453 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ شَكَّوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي أَشْتَكِي قَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ فَطُفْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِلَيَّ إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ يَقْرَأُ بِ الطُّورِ وَكِتَابِ مَسْطُورٍ

453 - Үмму Сәлама айтты: «Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) қажылық кезінде денсаулығымның жоқтығын айтып, шағымдандым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) : «Адамдардың артына ілесіп, түйеде тәуеп ете

бер!»,- деді. Мен солай істедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) болса, Қағбатулланың жанында «әт-Тұр» сүресін зәм қылып намаз оқитын»,- деді.

79-бап.

454 - قَتَادَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ وَمَعَهُمَا مِثْلُ الْمِصْبَاحَيْنِ يُضِيئَانِ بَيْنَ أَيْدِيهِمَا فَلَمَّا افْتَرَقَا صَارَ مَعَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وَاحِدٌ حَتَّى أَتَى أَهْلَهُ

454 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Бір күні Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдынан екі Сахаба кешқұрым қараңғы уақытта шықты. Олардың жолын жарық қылатын екі шамшырақ пайда болды. Олардың жолы екіге айырылғанда, олардың әрқайсына бір-бірден бөлініп, олар үйлеріне жетіп алғанға дейін жолдарын жарық қылып тұрды»,- деді.

80-бап. Мешітке үйден есік пен жол ашу туралы

455 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانَ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ حُنَيْنٍ عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ خَطَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ خَيْرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقُلْتُ فِي نَفْسِي مَا يُبْكِي هَذَا الشَّيْخَ إِنْ يَكُنُ اللَّهُ خَيْرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ الْعَبْدَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ لَا تَبْكُ إِنْ أَمَنَّ النَّاسَ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا مِنْ أُمَّتِي لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ وَلَكِنْ أُخُوَّةَ الْإِسْلَامِ وَمَوَدَّةُ لَأَبِي بَكْرٍ فِي الْمَسْجِدِ بَابُ إِلَّا سُدَّ إِلَّا بَابُ أَبِي بَكْرٍ

455 - Әбу Сағид (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хұтбада уағыз айтып: «Алла тағала пендесіне бұл дүниені немесе өзінің құзырындағы ахиретті таңдамақ мүмкіндігін берді. Пендесі Алла тағаланың құзырындағысын таңдады»,- деді. Сонда бұл сөзді естіген Әбу Бәкір (р.а) жылады. Мен өзіме өзім: «Бұл қарт неге жылайды, Алла тағала пендесіне: «Бұл дүниені немесе ахиретті таңда!»,- десе, пендесі Алла құзырындағы ахиретті таңдаса, соған да жылай ма екен?»,- дедім. Кейіннен

білгеніміздей, ол пенде басқа біреу емес, Хазреті Мұхаммед (с.ғ.с.) екен. Ал, Әбу Бәкір (р.а.) болса бізден гөрі көбірек біледі.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей, Әбу Бәкір (р.а.), жылама! Сен менен малды да, ең жақсы сөзді де аямаған ең жақсы адамсың!. Егер Алладан басқа және үмбетімнен бірер кісіні өзіме ең жақын дос тұтуыма рұқсат болған болса, мен Әбу Бәкірді (р.а.) дос етер едім. Бірақ бұл мүмкін емес. Тек қана ислам бауырлығы мен ислам достығы ғана мүмкін. Үйден мешітке қаратылып ашылған есіктердің бірде-біреуі қалмастан бекітілсін!. Тек Әбу Бәкірдің (р.а.) есігі ғана қалсын», - деді.

456 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ

حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ سَمِعْتُ يَعْلَى بْنَ حَكِيمٍ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ عَاصِبٌ رَأْسَهُ بِخَرْقَةٍ فَقَعَدَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّهُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ أَمَنَّ عَلَيَّ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ مِنْ أَبِي بَكْرٍ بْنُ أَبِي فُحَّافَةَ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنَ النَّاسِ خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا وَلَكِنْ خَلَّةَ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ سُدُّوا عَنِّي كُلَّ خَوْخَةٍ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ غَيْرَ خَوْخَةٍ أَبِي بَكْرٍ

456 - Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дүниеден өтер алдындағы науқас кезінде басын матамен байлап шықты. Мінберге отырып, Аллаға хамд мақтау айтты. Содан соң: «Маған Әбу Бәкірден (р.а.) артық көбірек өзін, мал-жанын аямаған адам жоқ!. Егер адамдар арасынан өзіме ең жақын дос еткен болсам, Әбу Бәкірді (р.а.) таңдар едім. Бірақ Аллаһты ең жақын дос ету ғана мүмкін. Сол себептен адамдарға ислам достығы абзалырақ. Менен кейін мешіттің ішіндегі Әбу Бәкірдің (р.а.) есігінен басқа барлық есіктерді бекітіңдер!» - деді.

81-бап. Қағбатулла мен мешіттердің есігін ашу және оларды бекіту туралы

بَابُ الْأَبْوَابِ وَالْعَلَقِ لِلْكَعْبَةِ وَالْمَسَاجِدِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ لِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ يَا عَبْدَ الْمَلِكِ لَوْ رَأَيْتَ مَسَاجِدَ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبْوَابَهَا

Ибн Жүрайж (р.а.) айтты маған ибн Әбу Мұлайка: «Ей, Абдулмәлік, ибн Аббастың мешіттері мен оның есіктерін бір көріп қой !», - деді.

457 - حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ وَفُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ
أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ مَكَّةَ فَدَعَا عُثْمَانَ
بْنَ طَلْحَةَ فَفَتَحَ الْبَابَ فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبِلَالٌ وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ
وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ ثُمَّ أَغْلَقَ الْبَابَ فَلَبِثَ فِيهِ سَاعَةً ثُمَّ خَرَجُوا قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَبَدَرْتُ
فَسَأَلْتُ بِلَالًا فَقَالَ صَلَّى فِيهِ فُؤَلْتُ فِي أَيِّ قَالَ بَيْنَ الْأَسْطُوَانَتَيْنِ قَالَ ابْنُ عُمَرَ
فَدَهَبَ عَلَيَّ أَنْ أَسْأَلَهُ كَمْ صَلَّى

457 – Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келіп, Осман ибн Талханы (р.а.) өзіне шақыртты. Осман Қағбаның есігін ашты. Есікті ашқаннан соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаға кірді. Ол кісімен бірге Біләл, Усама ибн Зәйд және Осман ибн Талха (р.а.) кірді. Содан соң есікті жауып қойды. Біраздан кейін барлығы қайтып шықты. Мен асығыс-үсігіс: Біләлдан «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқыды ма, жоқ па?»,- деп сұрадым. Ол: «Иә»,- оқыды деді. Мен: «Қайсы жерде?»,- дедім. Ол: «Екі тіреу аралығында»,- деді. Бірақ сонда мен неше рәкат оқығаны туралы одан сұрауды ұмытып кетіппін»,- деді.

82-бап. Мешітке мүшіріктердің кіруі туралы

458 - حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا
هُرَيْرَةَ يَقُولُ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْلًا قَبْلَ نَجْدٍ فَجَاءَتْ بِرَجُلٍ
مِنْ بَنِي حَنِيفَةَ يُقَالُ لَهُ ثُمَامَةُ بْنُ أَثَالٍ فَرَبَطُوهُ بِسَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ

458 – Сағид ибн Әбу Сағид (р.а.) айтты: «Мына хадисті Әбу Хурайрадан естідім»,- деп. «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Нәжд жаққа әскер жіберді. Әскерлер Бәний Ханифа тайпасынан бір кісіні ұстап келді. Оны Сумама ибн Асал деп атайтын. Сумаманы мешіттің тіреулерінің біріне байлап қойды»,- деді

83-бап. Мешікте қатты дауыс пен сөйлеудің орынсыздығы туралы

459 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْجُعَيْدُ
بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ خُصَيْفَةَ عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ كُنْتُ قَائِمًا
فِي الْمَسْجِدِ فَحَصَبَنِي رَجُلٌ فَنَظَرْتُ فَإِذَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ اذْهَبْ فَأَتِنِي

بِهَدَّيْنِ فَجِئْتُهُ بِهِمَا قَالَ مَنْ أَنْتُمَا أَوْ مِنْ أَيْنَ أَنْتُمَا قَالَا مِنْ أَهْلِ الطَّائِفِ قَالَ لَوْ كُنْتُمَا مِنْ أَهْلِ الْبَلَدِ لَأَوْجَعْتُكُمَا تَرْفَعَانِ أَصْوَاتَكُمَا فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

459 – Сайб ибн Язид (р.а.) риуаят етті: «Мешітте тұрған едім, бір кісі ұсақ тас атып (белгі беріп), мені шақырды, қарасам, Хазреті Омар екен. «Анау бір екі кісіні ертіп кел!»,- деді. Екеуін ертіп келдім. Хазреті Омар: «Кімсіңдер, қай жерденсіңдер?»,- деді. Олар: «Тайыфтықпыз»,- десті. Сонда Хазреті Омар (р.а.): «Егерде Мединелік болғандарыңда, дүре соқтыртар едім. Бұл не қылғандарың, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мешітінде дауыстарыңды көтересіңдер»,- деді.

460 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ كَعْبٍ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ تَقَاضَى ابْنُ أَبِي حَذْرَدٍ دَيْنًا لَهُ عَلَيْهِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ فَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا حَتَّى سَمِعَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى كَشَفَ سِجْفَ حُجْرَتِهِ وَنَادَى كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ يَا كَعْبُ قَالَ لَيْتَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَشَارَ بِيَدِهِ أَنْ ضَعِ الشَّطْرَ مِنْ دَيْنِكَ قَالَ كَعْبُ قَدْ فَعَلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَ قَاضِيهِ

460 – Бір күні мешітте Кағб ибн Мәлік, ибн Әбу Хадрадан қарызын сұрап, қысымға алды. Екеуінің жанжалдасқан дауыстарын Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үйінде (бөлмесінде) отырып естіп, бөлмесінен шығып: «Ей, Кағб»,- деді. Кағб: «Я Расулулла!»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мүбәрәк қолдарымен ишара белгі қылып, қарызыңның жартысын кеш!»,- деді. Кағб: «Кештім Я Расулулла»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Ибн Әбу Хадраға: «Тұр, қарызыңды бер!»,- деді.

84-бап. Мешітте адамдардың (алқа) болып отыруы

461 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ مَا تَرَى فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ قَالَ مَنَنْتِي مَنَنْتِي فَإِذَا خَشِيَ الصُّبْحَ صَلَّى وَاجِدَةً

فَأَوْتَرَتْ لَهُ مَا صَلَّى وَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ وَثِرًا فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِهِ

461 – Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мінберде тұрғанда: «Түнде оқылатын намазды қалай оқу керек?»,- деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Екі рәкаттан, екі рәкаттан оқиды, таң атып кетеді деп қауіптенсе, тағы бір рәкат оқысын, сонда оқығаны – үтір намазына есеп»,- деді. Ибн Омар (р.а.): «Түнгі намаздарыңды бір рәкаттан оқып аяқтаңыздар, өйткені Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) солай бұйырған»,- деп жиі айтатын.

462 - حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ
ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَخْطُبُ فَقَالَ كَيْفَ
صَلَاةُ اللَّيْلِ فَقَالَ مَنَى مَنَى فَإِذَا خَشِيتَ الصُّبْحَ فَأَوْتِرْ بِوَاحِدَةٍ تُوتِرُ لَكَ مَا قَدْ
صَلَّيْتَ قَالَ الْوَلِيدُ بْنُ كَثِيرٍ حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُمْ أَنَّ
رَجُلًا نَادَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ

462 - Хазреті Омар (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мінберде уағыз айтып тұрғанда, бір кісі келіп: «Түнгі намаз қалай оқылады?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Екі рәкаттан. Екі рәкаттан оқылады. Егер таң атып кетуден қауіптенсе және бір рәкат оқысын, сонда оқығаны үтірге есептеледі»,- деді.

463 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ
بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي وَاقِدِ اللَّيْثِيِّ
قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ فَأَقْبَلَ ثَلَاثَةَ نَفَرٍ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ
إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَدَهَبَ وَاحِدٌ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةَ فِي
الْحَلَقَةِ فَجَلَسَ وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ اللَّهُ وَأَمَّا الْآخَرُ
فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ

463 - Әбу Уақид әл-Ләйси (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітте жамағатпен бірге отырғанында, үш кісі келді. Соның екеуі Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қасына келді. Ал, біреуі кері қайтып кетті. Екі кісінің бірі дөңгелене отырғандардың арасынан бос жер тауып отырды.

Екіншісі болса, отырғандардың арт жағына келіп отырды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сұхбатын бітірген соң: «Сіздерге үш кісі туралы хабар айтайын ба? Біріншісі - Аллаға өзін тапсырды. (ниетімен Алладан отыратын орын тіледі) Алла тағала оған орын берді. Екіншісі болса, кері қайтып кетуге Алладан ұялды. Бірақ үшіншісі (Расулулланың мәжілісінен) жүзін теріс бұрды, Алла тағала да одан жүзін теріс бұрды»,- деді.

85-бап. Мешітте арқасымен аяған созып жату туралы

464 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ وَأَضِيعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى وَعَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ كَانَ عُمَرُ وَعُثْمَانُ يَفْعَلَانِ ذَلِكَ

464 – Ғиббат ибн Тамим ағасы Абдулла ибн Зәйд әл-Ансарийден естіп риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мешітте бір аяғының үстіне екінші аяғын қойып шалқасынан жатқанын ол көрген екен»,- деді.

Сағид ибн Мұсаыб айтты: «Хазреті Омар мен Осман ибн Аффандар да солай қылатын»,- деді.

86-бап. Мешітті жолдың бойына, адамдарға кедергі бермейтіндей етіп салу туралы

465 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ لَمْ أَعْقِلْ أَبِيَّ إِلَّا وَهَمًا يَدِينَانَ الدِّينَ وَلَمْ يَمُرَّ عَلَيْنَا يَوْمٌ إِلَّا يَأْتِينَا فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَرْفِي النَّهَارِ بُكْرَةً وَعَشِيَّةً ثُمَّ بَدَأَ لِأَبِي بَكْرٍ فَأَبْتَنِي مَسْجِدًا بِفِنَاءِ دَارِهِ فَكَانَ يُصَلِّي فِيهِ وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَيَقِفُ عَلَيْهِ نِسَاءُ الْمُشْرِكِينَ وَأَبْنَاؤُهُمْ يَعْجَبُونَ مِنْهُ وَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَجُلًا بَغَاءً لَا يَمْلِكُ عَيْنِيهِ إِذَا قُرَأَ الْقُرْآنَ فَأَفْرَعُ ذَلِكَ أَشْرَافَ فُرَيْشٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

465 - Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Есім кіргеннен бері, ата-анамның діндар, тақуа екендерін білем. Сол кездерде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) біздің үйге келмейтін күндері болмайтын, ертелі-кеш біздікінде болатын»,- деді.

Ғұруа ибн Зұбайр (р.а.) айтты: «Әбу Бәкір (р.а.) үйінің ауласынан мешіт салуды көптен бері ниет қылып жүретін. Ақыры салды да. Кейін

онда намаз бен құран оқи бастады. Жолдан өтіп бара жатқан мүшірік әйелдер мен олардың балалары ол кісінің қарсысына тоқтап, қызығып қарасар еді. Әбу Бәкір (р.а.) Құран оқып жатқанда көз жасын тоқтата алмайтын көңілі бос адам еді. Бұл құрайш тайпасына жататын мүшірік ағайындарын қорқынышқа сала бастады»,- деді. (Өйткені олар балашағаларының Ислам дініне кіріп кетуінен қауіптенетін)

87-бап. Базардағы мешітте намаз оқу туралы

وَصَلَّى ابْنُ عَوْنٍ فِي مَسْجِدٍ فِي دَارٍ يُعَلِّقُ عَلَيْهِمُ الْبَابُ

Ибн Ғаун қақпасы бекітіліп қойылып, ауладағы мешітте намаз оқылатын.

466 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ

أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ صَلَّى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَصَلَاتِهِ فِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وَأَتَى الْمَسْجِدَ لَا يُرِيدُ إِلَّا الصَّلَاةَ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ خَطِيئَةٌ حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ وَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَتْ تَحْبِسُهُ وَتُصَلِّيَ يَعْنِي عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مَا دَامَ فِي مَجْلِسِهِ الَّذِي يُصَلِّي فِيهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمَهُ مَا لَمْ يُحْدِثْ فِيهِ

466 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Жамағатпен бірге оқылған намаздың сауабы үйінде немесе базарда оқылған намаздың сауабынан жиырма бес мәрте артық. Өйткені қайсы бірін болса да, жақсылап дәрет алып, тек қана намаз оқимын деген ниетпен мешітке баратын болса, оның мешітке жеткенше басқан әрбір қадамы үшін мешітке кіргенге дейін Алла тағала оның дәрежесін көтерер. Мешітке кіріп, намаз оқыған сайын оған періштелер : “ Я Раббымыз, оны кешіре гөр, оған рахым ет” деп дұға етер.

88-бап. Мешітте және басқа жерлерде саусақтарды айқастыру туралы

467 - حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ عُمَرَ عَنْ يَشْرِ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ حَدَّثَنَا وَقَدْ عَنْ أَبِيهِ

عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَوْ ابْنِ عَمْرٍو شَبَكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَابِعَهُ وَقَالَ عَاصِمٌ بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ بْنُ مُحَمَّدٍ سَمِعْتُ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ أَبِي فَلَمْ أَحْفَظْهُ

فَقَوْمَهُ لِي وَاقْدُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي وَهُوَ يَقُولُ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو كَيْفَ بَكَ إِذَا بَقِيتَ فِي حُنَالَةٍ مِنَ النَّاسِ بِهَذَا

467 - Омар (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) саусақтарын айқастырды», - деді.

Асим ибн Мұхаммед (р.а.) айтты: «Мына хадисті атамнан естіген едім, бірақ есімде қалмапты, Ағам Уақид атамнан естіп, оны маған қайтадан айтып берді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Абдулла ибн Ғамрге: «Ей, Абдулла ибн Ғамр, адамдармен бірге сондай қарым-қатынас қыла берсең болмайды ма?», - деп саусақтарын бір-біріне айқастарған екен».

468 - حَدَّثَنَا خُذَّادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا سُهَيْبَانُ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

أَبِي بُرْدَةَ عَنْ جَدِّهِ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا وَشَبَّكَ أَصَابِعَهُ

468 - Әбу Мұса (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Салынған құрлыстың қабырғалары бір-бірін ұстап тұрғандай мұминдер де бір- бірлерін қолдап-қуаттап тұрады», - деп саусақтарын бір-біріне айқастырып көрсетті.

469 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شَمَيْلٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ

ابْنِ سَيْرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْدَى صَلَاتِي الْعَشِيِّ قَالَ ابْنُ سَيْرِينَ سَمَّاهَا أَبُو هُرَيْرَةَ وَلَكِنْ نَسِيتُ أَنَا قَالَ فَصَلَّى بِنَا رَكَعَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَقَامَ إِلَى خَشَبَةٍ مَعْرُوضَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَاتَّكَأَ عَلَيْهَا كَأَنَّهُ غَضْبَانٌ وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَوَضَعَ خَدَّهُ الْيُمْنَى عَلَى ظَهْرِ كَفِّهِ الْيُسْرَى وَخَرَجَتْ السَّرْعَانُ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالُوا قَصُرَتْ الصَّلَاةُ وَفِي الْقَوْمِ أَبُو بَكْرٍ وَعَمْرٌ فَهَابَا أَنْ يُكَلِّمَاهُ وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ فِي يَدَيْهِ طَوْلٌ يَقَالُ لَهُ دُو الْيَدَيْنِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْسِيتَ أَمْ قَصُرَتْ الصَّلَاةُ قَالَ لَمْ أَنْسَ وَلَمْ تُقْصِرْ فَقَالَ أَكَمَا يَقُولُ دُو الْيَدَيْنِ فَقَالُوا نَعَمْ فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى مَا تَرَكَ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ

رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ فَرُبَّمَا سَأَلُوهُ ثُمَّ سَلَّمَ فَيَقُولُ نُبِنْتُ أَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ ثُمَّ سَلَّمَ

469 – Ибн Сирин Әбу Хурайрадан (р.а.) естіп, мына хадисті риуаят етті: «Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) имамдыққа өтіп, бізбен бірге бесін немесе аср намазын оқыды», - деп айтқан еді Әбу Хурайра, бірақ менің есімнен шығынқырапты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі рәкат намаз оқып, сәлем берді. Содан соң орнынан тұрып, мешіттің алдындағы жатқан ағашқа барып сүйенді, бір нәрсеге ренжіп ашуланғандай, оң қолының саусақтарын, сол қолының саусақтарының арасына кіргізіп айқастырды да, оң жақ бетін сол алақанының сыртына қойды. Асығып тұрған кісілер мешіттің есігінен шыға бастады. Олар: «Бұл намаз қысқарды ма?», - десті. Олардың арасында Әбу Бәкір мен Омар да бар болатын. Бірақ та олар Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бір нәрсе деуге батпады. Сонда Зүлядайн деген қолы ұзын бір кісі: «О, расулалла, шатасып жаңылыстыңыз ба әлде намаз қысқарды ма?», - деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ұмытып жаңылысқаным да жоқ, қысқарған да жоқ», - деді. Кейін: «Зүлядайн айтқандай болды ма?», - деді. Олар: «Иә, солай болды», - десті. Содан соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) алдыға өтіп, қалған рәккаттарды оқыды. Кейін сәлем беріп және тәкбір айтып, әдеттегідей одан да ұзағырақ екі сәһу сәждесін қылды. Кейіннен басын көтеріп, тәкбір айтып, сәжде қылды және тәкбір айтып, әдеттегідей одан да ұзағырақ екі сәжде қылды. Ибн Сириннен: «Сәлем берді ме?», - деп сұрады. Ол: «Имран ибн Хұсайн маған: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кейін сәлем берді», - деп айтқан», - деді.

89-бап. Мединеге баратын жолдың бойындағы мешіттер мен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тоқтап намаз оқыған жерлер туралы

470 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ قَالَ رَأَيْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَتَحَرَّى أَمَاكِنَ مِنَ الطَّرِيقِ فَيُصَلِّي فِيهَا وَيُحَدِّثُ أَنَّ أَبَاهُ كَانَ يُصَلِّي فِيهَا وَآتَهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي تِلْكَ الْأَمْكِنَةِ وَحَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي تِلْكَ الْأَمْكِنَةِ وَسَأَلْتُ سَالِمًا فَلَا أَعْلَمُهُ إِلَّا وَافِقَ نَافِعًا فِي الْأَمْكِنَةِ كُلِّهَا إِلَّا أَنَّهُمَا اخْتَلَفَا فِي مَسْجِدِ يَشْرَفِ الرَّوْحَاءِ

470 – Мұса ибн Фғукба (р.а.) риуаят етті: «Сәлім ибн Абдулланың Мединеге баратын жолдың кейбір жерлерінде әдейі тоқтап, намаз оқып жатқанын көрдім. Оның айтуынша, атасы Абдулла ибн Омар да сол жерлерде намаз оқыған екен, ол Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сол жерлерде намаз оқығанын көрген екен», - деді.

Мұса ибн ҒҒукба риуаят етті: «Нафиғ айтты: «Ибн Омар (р.а.) сол жерлерде намаз оқитын еді»,- деді.

Мен Сәлімнен: «Осы дұрыс па?»,- деп сұрадым. Ол Нафиғтың «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сол жерлердің бірінде намаз оқыған»,- деген пікірге қосылды. Бірақ Нафиғ пен Сәлім Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Рауха төбесінде намаз оқығандығы турасында анық бір сөзге келе алмады.

471 - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ قَالَ

حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْزِلُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ حِينَ يَعْتَمِرُ وَفِي حَجَّتِهِ حِينَ حَجَّ تَحْتَ سَمُرَةٍ فِي مَوْضِعِ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِذِي الْحُلَيْفَةِ وَكَانَ إِذَا رَجَعَ مِنْ غَزْوٍ كَانَ فِي تِلْكَ الطَّرِيقِ أَوْ حَجًّا أَوْ عُمْرَةً هَبَطَ مِنْ بَطْنٍ وَادٍ فَإِذَا ظَهَرَ مِنْ بَطْنٍ وَادٍ أَنَاخَ بِالْبَطْحَاءِ الَّتِي عَلَى شَفِيرِ الْوَادِي الشَّرْقِيَّةِ فَعَرَّسَ تَمَّ حَتَّى يُصْبِحَ لَيْسَ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِحِجَارَةٍ وَلَا عَلَى الْأَكْمَةِ الَّتِي عَلَيْهَا الْمَسْجِدُ كَانَ تَمَّ خَلِيجٌ يُصَلِّي عَبْدُ اللَّهِ عِنْدَهُ فِي بَطْنِهِ كُنْتُ بَنَّ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَمَّ يُصَلِّي فَدَحَا السَّيْلُ فِيهِ بِالْبَطْحَاءِ حَتَّى دَفَنَ ذَلِكَ الْمَكَانَ الَّذِي كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُصَلِّي فِيهِ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى حَيْثُ الْمَسْجِدُ الصَّغِيرُ الَّذِي دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِشَرْفِ الرَّوْحَاءِ وَقَدْ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَعْلَمُ الْمَكَانَ الَّذِي كَانَ صَلَّى فِيهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ تَمَّ عَنْ يَمِينِكَ حِينَ تَقُومُ فِي الْمَسْجِدِ تُصَلِّي وَذَلِكَ الْمَسْجِدُ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ الْيُمْنَى وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمَسْجِدِ الْأَكْبَرِ رَمِيَّةَ بَحْرٍ أَوْ نَحْوِ ذَلِكَ وَأَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يُصَلِّي إِلَى الْعِرْقِ الَّذِي عِنْدَ مُنْصَرَفِ الرَّوْحَاءِ وَذَلِكَ الْعِرْقُ انْتِهَاءُ طَرَفِهِ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمُنْصَرَفِ وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ وَقَدْ ابْتَنَيْ تَمَّ مَسْجِدٌ فَلَمْ يَكُنْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ يُصَلِّي فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ كَانَ يَثْرُكُهُ عَنْ يَسَارِهِ وَوَرَاءَهُ وَيُصَلِّي أَمَامَهُ إِلَى الْعِرْقِ نَفْسِهِ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَرُوحُ مِنَ الرَّوْحَاءِ فَلَا يُصَلِّي الظُّهْرَ حَتَّى يَأْتِيَ ذَلِكَ الْمَكَانَ فَيُصَلِّي فِيهِ الظُّهْرَ وَإِذَا أَقْبَلَ مِنْ مَكَّةَ فَإِنْ

مَرَّ بِهِ قَبْلَ الصُّبْحِ بِسَاعَةٍ أَوْ مِنْ آخِرِ السَّحَرِ عَرَسَ حَتَّى يُصَلِّيَ بِهَا الصُّبْحَ وَأَنَّ
عَبْدَ اللَّهِ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْزِلُ تَحْتَ سَرْحَةٍ ضَخْمَةٍ
دُونَ الرُّوَيْتَةِ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ وَوَجَاهِ الطَّرِيقِ فِي مَكَانٍ بَطْحَ سَهْلٍ حَتَّى يُفْضِيَ
مِنْ أَكْمَةِ دُوَيْنَ بَرِيدِ الرُّوَيْتَةِ بِمِيلَيْنِ وَقَدْ انْكَسَرَ أَعْلَاهَا فَأَنْتَنَى فِي جَوْفِهَا وَهِيَ
قَائِمَةٌ عَلَى سَاقٍ وَفِي سَاقِهَا كُنْبٌ كَثِيرَةٌ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي طَرْفِ ثَلَاثَةٍ مِنْ وَرَاءِ الْعَرَجِ وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى
هَضْبَةٍ عِنْدَ ذَلِكَ الْمَسْجِدِ قَبْرَانَ أَوْ ثَلَاثَةَ عَلَى الْفُجُورِ رَضَمٌ مِنْ حِجَارَةٍ عَنْ يَمِينِ
الطَّرِيقِ عِنْدَ سَلَمَاتِ الطَّرِيقِ بَيْنَ أَوْلِيكَ السَّلَمَاتِ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَرُوحُ مِنَ الْعَرَجِ
بَعْدَ أَنْ تَمِيلَ الشَّمْسُ بِالْهَاجِرَةِ فَيُصَلِّيَ الظُّهْرَ فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ
عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَ عِنْدَ سَرَحاتٍ عَنْ يَسَارِ
الطَّرِيقِ فِي مَسِيلٍ دُونَ هَرَشَى ذَلِكَ الْمَسِيلُ لاصِقٌ بِكَرَاعِ هَرَشَى بَيْنَهُ وَبَيْنَ
الطَّرِيقِ قَرِيبٌ مِنْ غُلُوةٍ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُصَلِّيَ إِلَى سَرْحَةٍ هِيَ أَقْرَبُ السَرَحاتِ
إِلَى الطَّرِيقِ وَهِيَ أَطْوَلُهُنَّ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ كَانَ يَنْزِلُ فِي الْمَسِيلِ الَّذِي فِي أَدْنَى مَرِّ الظُّهْرَانَ قَبْلَ الْمَدِينَةِ حِينَ يَهْبِطُ
مِنَ الصَّفْرَاوَاتِ يَنْزِلُ فِي بَطْنِ ذَلِكَ الْمَسِيلِ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى
مَكَّةَ لَيْسَ بَيْنَ مَنْزِلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ إِلَّا رَمِيَّةٌ
بِحَجَرٍ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْزِلُ بِذِي
طَوَى وَيَبِيتُ حَتَّى يُصْبِحَ يُصَلِّيَ الصُّبْحَ حِينَ يَفْدُمُ مَكَّةَ وَمُصَلَّى رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَلِكَ عَلَى أَكْمَةٍ غَلِيظَةٍ لَيْسَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي بُنِيَ ثُمَّ وَلَكِنْ
أَسْفَلَ مِنْ ذَلِكَ عَلَى أَكْمَةٍ غَلِيظَةٍ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَقْبَلَ فُرْضَتِي الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَبَلِ الطَّوِيلِ نَحْوَ الْكَعْبَةِ
فَجَعَلَ الْمَسْجِدَ الَّذِي بُنِيَ ثُمَّ يَسَارَ الْمَسْجِدِ بِطَرْفِ الْأَكْمَةِ وَمُصَلَّى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْفَلَ مِنْهُ عَلَى الْأَكْمَةِ السَّوْدَاءِ تَدْعُ مِنَ الْأَكْمَةِ عَشْرَةَ أَدْرُعٍ أَوْ نَحْوَهَا
ثُمَّ تُصَلِّي مُسْتَقْبِلَ الْفُرْصَتَيْنِ مِنَ الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَ الْكَعْبَةِ

471 - Нафиғ (р.а.) айтты: «Маған Абдулла былай деген еді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Ғұмра немесе үлкен қажылық қылғалы жолға шықса, Зұлхулайфа деген жердегі Самра терегінің түбінде (көлеңкесінде) демалуға тоқтайтын. Кейіннен бұл жерге мешіт салынды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үлкен немесе ғұмра қажылықтан қайтқан кезінде (сол жолмен жүрсе) Уадидің шығыс жағындағы Батха деген жерде тоқтайтын еді. Кейін таң атқанша сол жерде болып, демалатын еді. Үлкен қой тас жанындағы мешітте де, үстіне мешіт салынған төбешікте де тоқтамайтын еді. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) таңдаған жері Уадидің шұңқыр жерінде еді. Абдулла бұл жерде намаз оқуды әдет қылған. Ілгеріректе Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) Абдулла намаз оқыған жерде намаз оқыған екен, кейіннен сол жерді сәл алып, көміп жіберген екен.

Абдулла ибн Омар айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Рауха төбесіндегі үлкен мешіт орнында емес, бәлкім кіші мешіт орнында намаз оқыған шығар», - деді. Кейін маған Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намаз оқыған жерлерін түсіндіріп жатып: «Иеменнен Меккеге апаратын жолдың бойындағы мешітте намаз оқып тұрғанында оң жағында болады, мешіт пен сол жер бір тас атымнан көп емес, не соған жақындау келеді», - деп те айтты. Ибн Омар Раухадан шыға берістегі Ғирқ деген жерге қарап намаз оқитын еді. Мединеге кетіп бара жатқанында Ғирқ пен Рауха төбелігі аралығында мешіт бар. Абдулла осы мешітте намаз оқымайтын еді. Мешітті сол жағымен артқарақ қалдырып, Ғирққа қарап намаз оқитын еді. Абдулла осы жерде намаз оқу үшін Раухадан бесін намазын оқымай қайтатын еді. Егер Меккеден келе жатқан болса, ол сол жерге таң атудан бірер сағат бұрын қалса, таң намазын оқу үшін әдейілеп тоқтайтын еді.

Абдулла былай деді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жолдың оң жағындағы Рувайса деген қыстақтың жанындағы үлкен теректің түбіне келіп тоқтайтын еді. Кең және тегіс жердегі бұл терек төбелікке жақынырақ, Рувайсадан екі шақырым (мил) шамасында болатын. Төбелік үсті тегіс болып, сәл қисығырақ төмендеу болса, көптеп құм үйінділері бар.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Арж ауылының артындағы құм төбешігінің шетінде намаз оқитын еді. Хайдаба деген төбешік жағына кетіп бара жатқанындағы мешіт жанында екі немесе үштей қабір бар. Қабірлердің үстіне үлкен үлкен тастар қойылған. Абдулла күн көтерілгеннен кейін жолдың оң жағындағы саламазар (Саламазар - ағаш түрі) аралап, Арждан жолға шығатын еді. Бесін намазын сол мешітке барып оқитын еді.

Абдулла былай деді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Харша тауының етегіндегі аласалау жолдың сол жағындағы теректер түбіне келіп тоқтар еді. Харша тауының бір жағы түгелдей аласа еді. Ол менен жол ортасындағы қашықтық садақ оғы жететін жердей еді.». Абдулла жолдың шетіне жақынырақ ең ұзын теректің түбінде намаз оқитын еді.

Абдулла былай деді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Медине жақтан келе жатқанында, Марризахран деген жерге жақынырақ орналасқан бір аласа жерде дем алатын. Ал, Меккеден келе жатса, жолдың сол жағында орналасқан Сафрават деген жер арқылы және сол пәстликке тоқтап түсетін еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) келіп түсетін жерлері мен жол ортасындағы қашықтық тас лақтырса жететіндей жер еді.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Зұтуван деген жерде таң атқанша қалатын еді. Меккеден келе жатқанында болса, ол жерде таң намазының уақытына шейін қалып, таң намазын оқып кететін еді.

НАМАЗ ОҚЫЛАТЫН ЖЕРДІҢ ҚЫБЛА ЖАҒЫНА (СҮТРА) БЕЛГІ ҚОЮ ТУРАЛЫ БАПТАР

90-бап. Имамның алдындағы белгі арттағы жамағаттарға да жарай береді

472 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ أَتَانِ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الْإِحْتِلَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ بِمِئَى إِلَى غَيْرِ حِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ فَنَزَلْتُ وَأُرْسَلْتُ الْأَتَانَ تَرْتَعُ وَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ فَلَمْ يُنْكِرْ ذَلِكَ عَلَيَّ أَحَدٌ

472 – Абдулла ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Минада (кұрбандық шалатын жерде) адамдармен бірге намаз оқып жатқан еді. Мен Балағат жасқа жетейін деп қалған кезім болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) алдына белгі қоймай, намаз оқып жатыр еді. Кенеттен мен, бір ұрғашы есекке мініп келіп қалдым, бірнеше намазхандардың алдынан өттім де, есектен түсіп, оны жайылсын деп қоя бердім, кейін өзім намазхандардың қатарына келіп сапқа тұрдым. Сонда маған ешкім ескерту бермеді», - деді.

473 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ يَعْنِي ابْنَ مَنْصُورٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ يَوْمَ الْعِيدِ أَمَرَ بِالْحَرْبَةِ فَنُوضِعُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا وَالنَّاسُ وَرَاءَهُ وَكَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السَّفَرِ فَمِنْ تَمَّ اتَّخَذَهَا الْأَمْرَاءُ

473 – Ибн Омар (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Айт намазын оқығалы шықса, өзінің алдына қысқарақ найзаны жерге қадап қоюды бұйыратын. Кейін жүзін соған қаратып намаз оқитын. Адамдар болса ол

кісінің арт жағында (белгі қоймай) намаз оқи беретін. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сапарға шыққанда да солай ететін. Сол себептен барлық Әмірлер де намазға шыққандарында солай істейтін болды», - деді.

474 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ

سَمِعْتُ أَبِي أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمْ بِالْبَطْحَاءِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَزْرَةُ
الظُّهْرَ رَكَعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ رَكَعَتَيْنِ تَمْرُ بَيْنَ يَدَيْهِ الْمَرْأَةُ وَالْحِمَارُ

474 – Гаун ибн Әбу Жухайфа мына хадисті атамнан естіген едім деді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әл-Батха⁸⁶ деген жерде алдына үші үшкір ағашты жерге шаншып қойып, бізбен бірге Бесінді екі рәкат, Асрды екі рәкат қылып намаз оқыды. Сол уақытта оның алдынан әйелдер де, есектер де өтіп жатты, бірақ оған көңіл аудармады», - деді.

91-бап. Намаз оқушы мен белгі (сәтр) арасы қанша болуы керек екені туралы

475 - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زُرَّارَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ

أَبِيهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَ بَيْنَ مُصَلِّي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَبَيْنَ الْجِدَارِ مَمَرٌ الشَّاةِ

475 – Сәһл ибн Сағд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намаз оқып жатқан жері мен дуалдың арасында бір қой өтерлік жер болатын», - деді.

476 - حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ عَنْ سَلْمَةَ قَالَ

كَانَ جِدَارُ الْمَسْجِدِ عِنْدَ الْمِئْبَرِ مَا كَادَتْ الشَّاةُ تَجُوزُهَا

476 – Сәлама ибн Әбу Кағб (р.а.) айтты: «Мінбер мен мешіттің қабырғасының арасы бір қой өтерліктей болатын», - деді.

92-бап. Алдына шаншып қойған найзаға қарап намаз оқу туралы

477 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ عَبْدِ

اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُرَكِّزُ لَهُ الْحَرْبَةَ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا

⁸⁶ әл-Батха - Меккенің манындағы тастақ жердің аты.

477 – Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына найза шаншып қойысатын еді, соған қарап намаз оқитын», - деді.

93-бап. Шаншылған найзаға қарап намаз оқу туралы

478 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْنُ بْنُ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْهَاجِرَةِ فَأَتَى بَوْضُوءٍ فَتَوَضَّأَ فَصَلَّى بِنَا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنزَةٌ وَالْمَرْأَةُ وَالْحِمَارُ يَمْرُونَ مِنْ وَرَائِهَا

478 – Гаун ибн Әбу Жухайфа мына хадисті атам айтып берген деді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн қатты ысыған кезде біздің алдымызға шықты, дәрет алды, содан кейін бізбен бірге Бесін мен Аср намазын оқыды. Алдыларына үшкір найза шаншылып қойылған болатын. Арғы жағынан әйелдер де есектерде өте беретін», - деді.

479 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ بْنُ بَزِيعٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَادَانُ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ تَبِعْتُهُ أَنَا وَعُغْلَامٌ وَمَعَنَا عُكَّازَةٌ أَوْ عَصَا أَوْ عَنزَةٌ وَمَعَنَا إِدَاوَةٌ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ حَاجَتِهِ نَاولْنَا الْإِدَاوَةَ

479 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қажеттілігін (дәретке) өтеуге шыққанда, бір жас бала екеуміз үші үшкір аса таяқ және ыдыспен су алып артынан еретінбіз. Ол кісі қажеттілігін өтегеннен соң, біз ыдыстағы суды беретін едік», - деді.

94-бап. Мекке Мұқаррама және басқа жерлерде намазхан алдына сәтр белгі қою туралы

480 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْهَاجِرَةِ فَصَلَّى بِالْبَطْحَاءِ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ رَكَعَتَيْنِ وَنَصَبَ بَيْنَ يَدَيْهِ عَنزَةً وَتَوَضَّأَ فَجَعَلَ النَّاسُ يَتَمَسَّحُونَ بَوْضُوءِهِ

480 - Әбу Жухайфа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түс кезінде жолға шығып, әл-Батха деген жерде алдына үші үшкір найзаны

сәтр белгі қылып жерге шаншып қойды да, бесін мен аср намаздарын екі рәкаттан оқыды. Хазреті Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет алғанда, шашырап түскен суды адамдар алып, денелеріне сүрте бастады», - деді.

95-бап. Тіреуге (бағана) қарап намаз оқу туралы

بَاب الصَّلَاةِ إِلَى الْأُسْطُوَانَةِ وَقَالَ عُمَرُ الْمُصَلُّونَ أَحَقُّ بِالسَّوَارِي مِنْ
الْمُتَحَدِّثِينَ إِلَيْهَا وَرَأَى عُمَرُ رَجُلًا يُصَلِّي بَيْنَ أُسْطُوَانَتَيْنِ فَأَدْنَاهُ إِلَى سَارِيَةٍ فَقَالَ
صَلِّ إِلَيْهَا

Хазреті Омар (р.а.) айтты: «Мешіттегі тіреулер, оларға сүйеніп, бекерден-бекер сөйлесіп отырғандардан гөрі, намаз оқушыларға қажет!», - деді.

Хазреті Омар екі тіреу арасында намаз оқып жатқан бір кісіні көріп, оған: «Тіреуге жақынырақ барып оқы!», - деді.

481 - حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ قَالَ كُنْتُ أَتِي
مَعَ سَلْمَةَ بِنِ الْأَكْوَعِ فَيُصَلِّي عِنْدَ الْأُسْطُوَانَةِ الَّتِي عِنْدَ الْمُصْحَفِ فَقُلْتُ يَا أَبَا مُسْلِمٍ
أَرَأَيْكَ تَتَحَرَّى الصَّلَاةَ عِنْدَ هَذِهِ الْأُسْطُوَانَةِ قَالَ فَإِنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَتَحَرَّى الصَّلَاةَ عِنْدَهَا

481 - Язид ибн Әбу Ғұбайд (р.а.) айтты: «Сәлама ибн әл-Акуатпен бірге мешітке келген едім, (Әбу Мүслим, Осман Мұсхафй жанындағы тіреудің алдында намаз оқып жатыр екен. Мен: «Ей, Әбу Мүслим, сіз әрдайым сол тіреудің алдында намаз оқуды жақсы көресіз, ә?»), - дедім. Ол : «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әрдайым осы тіреудің алдында намаз оқуға тырысатынын көргенмін», - деді.

482 - حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ
مَالِكٍ قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ كِبَارَ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْتَذِرُونَ السَّوَارِيَّ
عِنْدَ الْمَغْرِبِ وَزَادَ شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ أَنَسٍ حَتَّى يَخْرُجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ

482 - Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Сахабаларының кейбіреулері мешіттің батыс жағындағы тіреулердің түбінен орын алмаққа асығып жатқандарын көрдім», - деді.

Шұғба (р.а.) осы хадиске «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітке шыққанынша деп қосып қойды»

96-бап. Жамағатсыз жалғыз өзі тіреулердің арасында намаз оқу туралы

483 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَيْتَ وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ وَبِلَالٌ فَأُطَالَ ثُمَّ خَرَجَ وَكُنْتُ أَوَّلَ النَّاسِ دَخَلَ عَلَيَّ أَثَرَهُ فَسَأَلْتُ بِلَالًا أَيْنَ صَلَّى قَالَ بَيْنَ الْعَمُودَيْنِ الْمُفَدَّمَيْنِ

483 – Абдулла Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбатуллаға кірді, ол кісімен бірге Усама ибн Зәйд, Осман ибн Талха мен Біләл кірді. Ол жерде біраз болғаннан соң қайтадан шықты. Мен бірінші болып ішке кіріп, Біләлдан «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қай жерде намаз оқыды?»,-деп сұрадым. Ол: «Алдыңғы екі тіреудің арасында»,- деді.

484 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْكَعْبَةَ وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَبِلَالٌ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ الْحَجَبِيُّ فَأَغْلَقَهَا عَلَيْهِ وَمَكَثَ فِيهَا فَسَأَلْتُ بِلَالًا حِينَ خَرَجَ مَا صَنَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ جَعَلَ عَمُودًا عَنْ يَسَارِهِ وَعَمُودًا عَنْ يَمِينِهِ وَثَلَاثَةَ أَعْمِدَةٍ وَرَاءَهُ وَكَانَ الْبَيْتُ يَوْمَئِذٍ عَلَى سِتَّةِ أَعْمِدَةٍ ثُمَّ صَلَّى وَقَالَ لَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنِي مَالِكٌ وَقَالَ عَمُودَيْنِ عَنْ يَمِينِهِ

484 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаға кірді. Ол кісімен бірге Усама ибн Зәйд, Біләл және Осман ибн Талха кірді. Содан соң есікті жауып қойды. Ол жерде біраз болғаннан кейін барлығы қайтып шықты. Мен: Біләлдан «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ол жерде не істеді»,- деп сұрадым. Ол : «Бірінші тіреуді оң жағында, екінші тіреуді сол жағында, ал қалған үш тіреу арт жағында қаларлықтай тұрып, намаз оқыды,- деді. (Сол кезде Қағбаның төбесінде алты бағана тіреу болған)

Исмайл (р.а.): «Екі тіреу оң жағында болған еді»,- деп айтты.

97-бап.

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا دَخَلَ الْكَعْبَةَ مَشَى قِبَلَ وَجْهِهِ حِينَ يَدْخُلُ

وَجَعَلَ الْبَابَ قِبَلَ ظَهْرِهِ فَمَشَى حَتَّى يَكُونَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِدَارِ الَّذِي قِبَلَ وَجْهِهِ قَرِيبًا مِنْ ثَلَاثَةِ أذْرُعٍ صَلَّى يَتَوَخَّى الْمَكَانَ الَّذِي أَخْبَرَهُ بِهِ بِلَالٌ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِيهِ قَالَ وَلَيْسَ عَلَى أَحَدِنَا بَأْسٌ إِنْ صَلَّى فِي أَيِّ نَوَاحِي الْبَيْتِ شَاءَ

Нафиг (р.а.) айтты: «Абдулла ибн Омар (р.а.) Қағбаға кіретін болса, есікті арт жаққа қалдырып, қарсысындағы қабырғаға үш адымдай қалғанша жақын баратын да, Біләл «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намаз оқыған жерлері»,- деп көрсеткен жерде намаз оқитын»,- деді.

98-бап. Жатқан түйеге, терекке, ертоқымға қарап намаз оқу туралы

485 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يُعْرِضُ رَاحِلَتَهُ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا فَلْتُ أَفْرَأَيْتَ إِذَا هَبَّتِ الرِّكَابُ قَالَ كَانَ يَأْخُذُ هَذَا الرَّحْلَ فَيُعَدِّلُهُ فَيُصَلِّي إِلَى آخِرَتِهِ أَوْ قَالَ مُؤَخَّرِهِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَفْعَلُهُ

485 – Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Бір күні ҒҒубайдулла маған: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйесін алды жағына жерге шөгеріп қойып, жүзін сол жаққа қаратып намаз оқитын еді.

Нафиг (р.а.) айтты: «Мен Омардан: «Егер түйесі орнынан тұрып кетсе не істейді»,- деп сұрадым. Ол айтты: «Онда ертоқымын алдыңғы жағына қойып, оның артқы жағына қарап намаз оқи беретін»,- деді.

Ибн Омардың (р.а.) өзі де тура солай істейді екен.

99-бап. Төсекке қарап намаз оқу туралы

486 - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَعَدَلْتُمُونَا بِالْكَأْبِ وَالْحِمَارِ لَقَدْ رَأَيْتُنِي مُضْطَجِعَةً عَلَى السَّرِيرِ فَيَجِيءُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَتَوَسَّطُ السَّرِيرَ فَيُصَلِّي فَأَكْرَهُ أَنْ أُسَّحَهُ فَأَنْسَلُ مِنْ قِبَلِ رَجُلِي السَّرِيرِ حَتَّى أَنْسَلَ مِنْ لِحَافِي

486 - Айша анамызға (р.а.) біреу: «Намаз оқушының алдынан ит, есек немесе әйел адам өтсе, намазы бұзылады»,- дегенде, Айша анамыз: «Бізді итке немесе есекке теңедің бе?»,- деді. «Мен төсегімде жатқанда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) төсектің қақ ортасына қарап намаз оқитын еді. Мен

ол кісінің қыбла жағына тура келіп, қалғанымнан қысылыңқырап, аяғымды көрпенің ішіне тартып алатын едім»,- деді.

100-бап. Намаз оқушының алдынан өтіп бара жатқан адамды артына кері қайтару туралы

بَاب يَرُدُّ الْمُصَلِّيَّ مَنْ مَرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَرَدَّ ابْنُ عُمَرَ فِي التَّشَهُدِ وَفِي الْكُعْبَةِ وَقَالَ إِنَّ أَبِي إِلَّا أَنْ تُقَاتِلَهُ فَقَاتِلَهُ

Ибн Омар (р.а.) ташаххуда отырғанында да, Қағбатуллада да алдыларынан өтіп бара жатқан кісіні кейін қайтарды. «Егер қайтпаса, қолыңмен итеріп қайтар!»,- деді.

487 - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ حَمِيدِ

بْنِ هِلَالٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ح وَ حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمِيدُ بْنُ هِلَالٍ الْعَدَوِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ السَّمَّانُ قَالَ رَأَيْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ يُصَلِّي إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ شَابٌّ مِنْ بَنِي أَبِي مُعَيْطٍ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَدَفَعَ أَبُو سَعِيدٍ فِي صَدْرِهِ فَنظَرَ الشَّابُّ فَلَمْ يَجِدْ مَسَاعًا إِلَّا بَيْنَ يَدَيْهِ فَعَادَ لِيَجْتَازَ فَدَفَعَهُ أَبُو سَعِيدٍ أَشَدَّ مِنَ الْأُولَى فَنَالَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ ثُمَّ دَخَلَ عَلَى مَرْوَانَ فَشَكَا إِلَيْهِ مَا لَقِيَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ وَدَخَلَ أَبُو سَعِيدٍ خَلْفَهُ عَلَى مَرْوَانَ فَقَالَ مَا لَكَ وَلِابْنِ أَخِيكَ يَا أَبَا سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ أَحَدٌ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلْيَدْفَعْهُ فَإِنَّ أَبِي فَلْيُقَاتِلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ

487 - Әбу Салих (р.а.) риуаят етті: «Мен жұма күні Әбу Сағидтың адамдардан қалқалап, қарсы алдына сұтра белгісін қойып намаз оқып жатқанын көрдім. Әбу Мұғайт тайпасына қарасты бір жас бала оның алдынан өтпекші болды. Әбу Сағид баланы көкірегінен итеріп, кері қайтарды. Әлгі бала басқа өтетін жер таппағаннан кейін оның алдынан қайтадан өтпекші болды. Әбу Сағид ол баланы алғашқыдан гөрі қаттырақ итеріп жіберді. Баланың ашуы келіп, Әбу Сағидты тілдеді де, Маруанның алдына арыз айтуға кірді. Әбу Сағидта (р.а.) оның артынан кірді. Мәруан: «Ей, Әбу Сағид ағаңның баласымен араларында не болды?»,- деді. Сонда Әбу Сағид: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) егерде біреулерің сұтра (белгіге)

карап намаз оқып жатқандарында бірер кісі сутра мен сенің араңнан өтпекші болса, оны кері қайтарыңыз, егерде оған да көнбесе, қаттырақ итеріп қайтарыңыз, өйткені ол - шайтан!»,- дегенін естігенмін»,- деді.

101-бап. Намаз оқушының алдынан өтушінің күнәсі туралы

489 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ أُرْسِلَهُ إِلَى أَبِي جُهَيْمٍ يَسْأَلُهُ مَاذَا سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَارِّ بَيْنَ يَدَيْ الْمُصَلِّي فَقَالَ أَبُو جُهَيْمٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيْ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ قَالَ أَبُو النَّضْرِ لَا أَذْرِي أَقَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا أَوْ سَنَةً

489 – Абдулла ибн Юсуф (р.а.) айтты: «Зәйд ибн Халид Омар ибн ФГубайдулланың құлы Әбунәзірді «Намаз оқушылардың алдынан өтушілер турасында Әбу Жұхайм Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) не естіген екен, біліп кел!»,- деп жіберді. Әбу Жұхайм (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Намаз оқушы адамның алдынан өтушілер қандай күнә істеп жатқандарын білсе ғой, намаз оқушының алдын кесіп өтпей, оған қырық (күн, ай, жыл) тоқтап, күтіп тұрған хайырлы болар еді»,- деген»,- деді.

Әбунәзір сонда: «Қырық күн, әлде қырық ай, немесе қырық жыл деді ма, есімде жоқ»,- деді.

102-бап. Намаз оқып жатқан адамның қарсы алдына келіп тұру туралы

بَابِ اسْتِيقْبَالِ الرَّجُلِ صَاحِبَهُ أَوْ غَيْرَهُ فِي صَلَاتِهِ وَهُوَ يُصَلِّي وَكَرَهُ عُثْمَانُ أَنْ يُسْتَقْبَلَ الرَّجُلُ وَهُوَ يُصَلِّي وَإِنَّمَا هَذَا إِذَا اسْتَعْلَلَ بِهِ فَأَمَّا إِذَا لَمْ يَسْتَعْلَلْ فَقَدْ قَالَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ مَا بَالَيْتُ إِنْ الرَّجُلُ لَا يَقْطَعُ صَلَاةَ الرَّجُلِ

Осман Зуннұрайн (р.а.) намаз оқып жатқан кісінің қарсы алдына келіп тұруды мәкрухқа санады. Шындығында, бұл намаз оқушының көңілін бұзса немесе ойын бөлсе, мәкрух болады. Бірақ ой бөлмесе, онда болса зияны жоқ. Зәйд ибн Сәбит (р.а.) айтты: «Мен бұған көңіл қылмаймын намаз оқып жатқан ер кісінің қарсы алдына ер адамның келіп тұруы намазды бұзбайды»,- деді.

490 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُسْلِمٍ يَعْنِي ابْنَ صُبَيْحٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا ذَكَرَتْ عِنْدَهَا مَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ فَقَالُوا يَقْطَعُهَا الْكَلْبُ وَالْحِمَارُ وَالْمَرْأَةُ قَالَتْ لَقَدْ جَعَلْتُمُونَا كِلَابًا لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَإِنِّي لَبَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ وَأَنَا مُضْطَجِعَةٌ عَلَى السَّرِيرِ فَتَكُونُ لِي الْحَاجَّةُ فَأُكْرَهُ أَنْ أَسْتَقْبِلَهُ فَأَنْسَلُ أَنْسِلًا وَعَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ نَحْوَهُ

490 – Бұл туралы Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Айша анамыздың алдында намазды бұзатын нәрселер туралы сұхбат беретін еді. Сахабалар: «Намаз оқушының алдынан ит, есек немесе әйел адамның өтуі намазды бұзады», - десті. Сонда Айша (р.а.) анамыз: «Бізді итке теңестірдіңдер ме?! Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мен қыбла жақта орындықта жамбастап жатқанымда келіп, намаз оқи бастады. Ол кісінің қыбла жағында көлденеңдеп жатуды дұрыс көрмей, ақырын ғана орнымнан тұрып шығып кететін едім», - деді.

103-бап. Ұйықтап жатқан адамның артқы жағында намаз оқу туралы

491 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَنَا رَاقِدَةٌ مُعْتَرِضَةٌ عَلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُوتِرَ أَيَقْظَنِي فَأَوْتِرْتُ

491 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқитын еді, мен ол кісінің орнында қыбла жақта көлденеңнен жататынмын. Үтір намазын оқымақшы болса, мені оятатын. Ол кісімен бірге мен де үтір намазын оқитынмын», - деді.

104-бап. Әйелінің артқы жағында нәпіл намаз оқу туралы

492 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ كُنْتُ أَنَامُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَرَجُلَايَ فِي قِبْلَتِهِ فَإِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَفَبَضْتُ رَجُلِيَّ فَإِذَا قَامَ بَسَطْتُهُمَا قَالَتْ
وَالْبُيُوتُ يَوْمَئِذٍ لَيْسَ فِيهَا مَصَابِيحُ

492 – Айша анамыз (р.а.) айтты: «Аяғымды созып жатқан едім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) келіп, аяқ жағымда намаз оқи бастады. Ол кісі сәжде қылатын кезінде мені түртіп қоятын, мен бірден аяғымды жинап алатын едім. Егер қиямға тұрса, аяғымды қайтадан созатын едім. Сол уақыттарда үйлерде (шам) шырақ болмайтын», - деді.

105-бап. Намаз оқушының алдынан әр қандай нәрсе өтсе де намаз бұзылмайды дегеннің дәлелі

493 - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ عَنْ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ ح قَالَ الْأَعْمَشُ وَحَدَّثَنِي مُسْلِمٌ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ ذُكِرَ عِنْدَهَا مَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ الْكَلْبُ وَالْحِمَارُ وَالْمَرْأَةُ فَقَالَتْ شَبَّهْتُمُونَا بِالْحُمْرِ وَالْكَلابِ وَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَإِنِّي عَلَى السَّرِيرِ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ مُضْطَجِعَةً فَتَبَدُّو لِي الْحَاجَةَ فَأُخِّرَهُ أَنْ أَجْلِسَ فَأَوْذِيَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْسَلُ مِنْ عِنْدِ رَجُلِيهِ

493 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Алла тағалаға ант етіп айтамын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып жатқан кезінде, ол кісінің қыбла жағында төсекте жатқан едім. Орнымнан тұрып кетейін десем, ол кісіге қыбла болып ашуландырып алармын деп, жәйләп қана орнымнан суырылып шықтым да, аяқтарының жанынан өтіп кеттім», - деді.

106-бап. Намаз оқып жатып мойнына кішкене қыз баласын мінгізіп алса...

495 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمِ الزُّرْقِيِّ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أُمَامَةً بِنْتُ زَيْنَبَ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلِأَبِي الْعَاصِ بْنِ رَبِيعَةَ بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَهَا وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا

495 - Әбу Қатада (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қызы Зейнептің кішкене қызын (немересін) мойнына мінгізіп алып, намаз оқитын. Сәжде қылса, түсіріп қоятын, қиямға тұрса көтеріп алатын», - деді.

107-бап. Хайыз көрген әйел жатқан көрпеге қарап намаз оқыса мәкрүх бола ма ?

496 - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زُرَّارَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادِ بْنِ الْهَادِ قَالَ أَخْبَرْتَنِي خَالَتِي مَيْمُونَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ قَالَتْ كَانَ فِرَاشِي حِيَالَ مُصَلَّى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرُبَّمَا وَقَعَ تَوْبُهُ عَلَيَّ وَأَنَا عَلَى فِرَاشِي

496 – Мәймуна анамыз (р.а.) риуаят етті: «Менің жататын төсегім Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намаз оқитын жерінің қарама-қарсысында еді. Кейде мен орнымда жатқанымда оның киімдері маған тиіп кететін», - деді.

497 - حَدَّثَنَا أَبُو الثُّعْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ سُلَيْمَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَدَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ مَيْمُونَةَ تَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَنَا إِلَى جَنْبِهِ نَائِمَةٌ فَإِذَا سَجَدَ أَصَابَنِي تَوْبُهُ وَأَنَا حَائِضٌ وَزَادَ مُسَدِّدٌ عَنْ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ وَأَنَا حَائِضٌ

497 – Мәймуна анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқитын еді, мен болсам Хайыз көрген хәлде жанында ұйықтап жататын едім. Ол кісі сәждеге барса, киімдері маған тиетін», - деді.

108-бап. Сәждеде жатып: «Маған кедергі келтіріп жатырсың, сәл ығысыңқырап жат!», - деп әйелін түртіп қою мүмкін бе?

498 - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ بَسَمًا عَدَلْتُمُونَا بِالْكَلْبِ وَالْحِمَارِ لَقَدْ رَأَيْتَنِي وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَنَا مُضْطَجِعَةٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ غَمَزَ رَجُلِيَّ فَقَبَضْتُهُمَا

498 – Омар ибн Әли (р.а.) айтты: «Айша анамыз (р.а.): «Намаз оқушының алдынан ит, есек немесе әйел адам өтсе, намазы бұзылады деген кісілерге қарата: «Бізді ит пен есекке ұқсатып, қатты теңестірдіңіздер, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып жатқанында, ол кісінің қыбла жағында жататынмын. Сәжде қылмақшы болса, аяғымнан түртіп қоятын, мен аяғымды жинап алатын едім», - деді.

109-бап. Әйел кісінің намаз оқушының үстіндегі бірер жаман нәрсені алып тастауы туралы

499 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ السُّورِمَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يُصَلِّي عِنْدَ الْكَعْبَةِ وَجَمَعَ فُرَيْشٌ فِي مَجَالِسِهِمْ إِذْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ أَلَا تَنْظُرُونَ إِلَى هَذَا الْمُرَائِي أَيُّكُمْ يَقُومُ إِلَى جَزُورِ آلِ فُلَانٍ فَيَعْمِدُ إِلَى فُرْتِهَا وَدَمِهَا وَسَلَاهَا فَيَجِيءُ بِهِ ثُمَّ يُمْهَلُهُ حَتَّى إِذَا سَجَدَ وَضَعَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ فَأَنْبَعَتْ أَشْفَاهُمْ فَلَمَّا سَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضَعَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَتَبَّتِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدًا فَضَحِكُوا حَتَّى مَالَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ مِنَ الضَّحِكِ فَأَنْطَلَقَ مُنْطَلِقٌ إِلَى قَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامَ وَهِيَ جُوَيْرِيَةٌ فَأَقْبَلَتْ تَسْعَى وَتَبَّتِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدًا حَتَّى أَلْقَتْهُ عَنْهُ وَأَقْبَلَتْ عَلَيْهِمْ تَسْبُؤُهُمْ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَاةَ قَالَ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِفُرَيْشِ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِفُرَيْشِ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِفُرَيْشِ ثُمَّ سَمَى اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِعَمْرُو بْنِ هِشَامٍ وَعُثْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدَ بْنَ عُثْبَةَ وَأُمَيَّةَ بْنَ خَلْفٍ وَعُثْبَةَ بْنَ أَبِي مُعَيْطٍ وَعُمَارَةَ بْنَ الْوَلِيدِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَوَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُهُمْ صَرَغَى يَوْمَ بَدْرٍ ثُمَّ سَجَبُوا إِلَى الْقَلِيبِ قَلِيبِ بَدْرٍ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَتْبَعَ أَصْحَابُ الْقَلِيبِ لَعْنَةً

499 – Абдулла ибн Масғуд (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаның жанында намаз оқып жатқан болатын. Сол жерге жақын маңда Құрайыш руының бір топ адамдары сөйлесіп отырған еді. Солардың бірі: «Ана риякорға қарандаршы, қайсы бірің түйеқораға барып, түйенің қан-жынымен, тезегін алып келіп, оның үстіне (арқасына) төге аласың?!», - деді. Сонда олардың ішіндегі қаскөй біреуі барып, түйенің қан-жынымен тезегін алып келіп, сәжде істеп жатқан Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) үстіне (арқасына) төкті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәжде істеген бойы жата берді. Бұл көрініске мүшіріктер ішек сілелерінің қатқандарынша күлісті. Бір кісі бұл жағдайды Фатимаға (р.а.) айтып барды. (Фатима анамыздың ол уақытта әлі кішкене қыз кезі болатын) Сол кезде Фатима анамыз жүгіріп келген бойда әлі сәждеде жатқан Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) үстіндегі түйенің қан-жынымен тезегін тазалап алып тастады да, мүшіріктерге лағнет айтты.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазын оқып біткеннен соң: «Я Раббым, құрайыштарды пәлекетке ұшырат!», - деп үш рет қайталап айтты. Содан соң аттарын атап тұрып: «Я Раббым, Ғамр ибн Хишамды, ҒҒуқба ибн Рабиғаны, Шайиба ибн Рабиғаны, әл-Уалид ибн Ғұтбаны, Умаия ибн Халафты, ҒҒуқба ибн Әбу Мұғайтты, Ғұмар ибн әл-Уалидті пәлеге душар ет!», - деп дұға етті.

Абдулла айтты: «Алламен ант етіп айтамын, олардың барлығының Бәдір соғысында өліп жатқандарын көрдім. Оларды сүйреп апарып, сусыз құдыққа тастады. Кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Құдыққа тасталғандарды ахиретте лағнеттегейсің!», - деп Аллаға дұға етті», - деді.

БИСМИЛЛӘҺИР РАХМАНИР РАХИМ

НАМАЗ УАҚЫТТАРЫ ТУРАЛЫ КІТАП

قَوْلِهِ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْثُوتًا مُوقَّتًا وَقَتُّهُ عَلَيْهِمْ

Алла тағала Құран кәрімде: «Ал, мұьминдер үшін намаз оқудың парыздық уақыты белгіленген⁸⁷», - деді.

500 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ
عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ أَخَرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا فَدَخَلَ عَلَيْهِ عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ فَأَخْبَرَهُ أَنَّ
الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ أَخَرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا وَهُوَ بِالْعِرَاقِ فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَبُو مَسْعُودٍ
الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ مَا هَذَا يَا مُغِيرَةُ أَلَيْسَ قَدْ عَلِمْتَ أَنَّ جِبْرِيْلَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
نَزَلَ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى
فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ بِهِذَا أُمِرْتُ فَقَالَ عُمَرُ لِعُرْوَةَ اعْلَمْ مَا تُحَدِّثُ أَوْ أَنَّ جِبْرِيْلَ هُوَ
أَقَامَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَتَ الصَّلَاةِ قَالَ عُرْوَةُ كَذَلِكَ كَانَ بَشِيرُ
بْنِ أَبِي مَسْعُودٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ عُرْوَةُ وَلَقَدْ حَدَّثَنِي عَائِشَةُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ فِي حُجْرَتِهَا قَبْلَ أَنْ تَظْهَرَ

500 – Абдулла ибн Мүслима (р.а.) риуаят етті: «Бір күні Омар ибн Абдулазиз намазын кешіктіріп оқыды (аср намазы болса керек). Сонда оның алдына Ғұруа ибн Зубайр кіріп: «Бірде Муғира ибн Шуғба Иракта жүрген уақытында намазды кешіктіріп оқығанында, Әбу Масғуд әл-Ансарий»: «Бұның не, ей Муғира! Жебірейіл ғ.с. аспаннан түскеннен кейін намаз оқыды, Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) намаз оқыды. Содан соң Жебірейіл ғ.с. және намаз оқыды, Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) намаз оқыды! Содан соң Жебірейіл ғ.с. тағы намаз оқыды, Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) намаз оқыды. Содан соң Жебірейіл ғ.с. және намаз оқыды, Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) намаз оқыды. Содан соң Жебірейіл ғ.с. тағы да намаз оқыды, Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) намаз оқыды. Кейін Жебірейіл

⁸⁷ 4. «ән-Ниса», 103 аят.

ғ.с.: «Маған осылай етіп Пайғамбарға (с.ғ.с.) оқып көрсетуімді әмір етті»,- деді.

Омар ибн Абдулазиз Ғұруаға: «Нені мысал етіп сөйлеп жатқаныңызды білемін, Жебірейіл (ғ.с.) Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) намаз уақыттарын белгілеп берген»,- деді.

Ғұруа: «Башир ибн Әбу Масғудта атасы Әбу Масғуд турасында сондай деп хикая қылып айтып берген еді.

Айша анамыз: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аср намазын бөлмесіне күн түспестен бұрын оқып алатын»,- деді.

1-бап. Алла тағаланың «(Аллаға тәубе қылып одан қорқыңыз және намаз оқыңыз, мүшірік болып кетпеңіз!»,- деген сөзі туралы.

501 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبَّادٌ هُوَ ابْنُ عَبَّادٍ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَدِمَ وَقَدْ عَبْدَ الْقَيْسَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا إِنَّا مِنْ هَذَا الْحَيِّ مِنْ رَبِيعَةَ وَلَسْنَا نَصِلُ إِلَيْكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ فَمُرْنَا بِشَيْءٍ نَأْخُذُهُ عَنْكَ وَنَدْعُو إِلَيْهِ مَنْ وَرَاءَنَا فَقَالَ أَمْرُكُمْ بِأَرْبَعٍ وَأَنْهَأَكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ الْإِيمَانَ بِاللَّهِ ثُمَّ فَسَّرَهَا لَهُمْ شَهَادَةً أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيْتَاءُ الزَّكَاةِ وَأَنْ تُؤَدُّوا إِلَيَّ خُمْسَ مَا غَنِمْتُمْ وَأَنْتَهَى عَنِ الدُّبَاءِ وَالْحَنْتَمِ وَالْمُقْفِرِ وَالتَّقْيِيرِ

501 – Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына Әбул Қайс тайпасынан өкілдер келіп, Рабийға қауымы бізге кедергі келтіруде, алдыңызға қажылық айынан басқа уақытта келуімізге мүмкіндігіміз жоқ. Бізге бір нәрсе бұйырсаңыз, (үйретсеңіз) біз оны сізден үйреніп, үйіміздегілерге барып үйретсек!»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сендерге төрт түрлі нәрсені үйренуге бұйырамын;

- 1). Алла тағалаға иман келтірмек (яғни, Лә иләһа илла Алла деу);
- 2). Мені Алла тағаланың елшісі деп сену;
- 3). Намаз оқуларыңа;
- 4). Зекет берулеріңе.

Ал мына төрт түрлі нәрсені тиым салды :

- 1). **Дуббоғь**, кептірілген асқабақтан ішімдікті құйып қою үшін істелген ыдыс.
- 2). **Хантам**, Қыл мен қан араластырып саз балшықтан істелген ыдыс.
- 3). **Мукаййар**, ішімдікті құю үшін құрма ағашынан қашалып істелген ыдыс
- 4). **Нақийр**, ішімдікті (арақ) құю үшін істеліп қара маймен (смола) майланған ыдыс. Осыларды қолдануға тиым саламын»,- деді.

2-бап. Намаз оқымаққа ант беру турасында

502 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا قَيْسٌ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ

502 - Жарир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) намаз оқуды, зекет беруді және (бұл туралы) әрбір мұсылманға насихат, етуге ант еттім»,- деді.

3- бап. Намаздың (күнәлар үшін) каффарат екендігі туралы

503 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ الْأَعْمَشِ قَالَ حَدَّثَنِي شَقِيقٌ قَالَ سَمِعْتُ حُدَيْفَةَ قَالَ كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ أَيُّكُمْ يَحْفَظُ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْفِتْنَةِ قُلْتُ أَنَا كَمَا قَالَ قَالَ إِنَّكَ عَلَيْهِ أَوْ عَلَيْهَا لَجْرِيءٌ قُلْتُ فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَجَارِهِ تُكْفَرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَالصَّدَقَةُ وَالْأَمْرُ وَالنَّهْيُ قَالَ لَيْسَ هَذَا أُرِيدُ وَلَكِنَّ الْفِتْنَةَ الَّتِي تَمُوجُ كَمَا يَمُوجُ الْبَحْرُ قَالَ لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْهَا بَأْسٌ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابٌ مُغْلَقًا قَالَ أَيُّكُمُ أَمْ يُفْتَحُ قَالَ يُكْسَرُ قَالَ إِذَا لَمْ يُغْلَقْ أَبَدًا فَلَنَا أَكَّانَ عُمَرُ يَعْلَمُ الْبَابَ قَالَ نَعَمْ كَمَا أَنَّ دُونَ الْعَدْرِ اللَّيْلَةَ إِنِّي حَدَّثْتُهُ بِحَدِيثٍ لَيْسَ بِالْأَعْلِيَّةِ فَهَبْنَا أَنْ نَسْأَلَ حُدَيْفَةَ فَأَمَرَنَا مَسْرُوفًا فَسَأَلَهُ فَقَالَ الْبَابُ عُمَرُ

503 – Шақиқ (р.а.) Хузайфадан риуаят етті: «Хазреті Омардың (р.а.) алдында отыр едік. Ол (р.а.): «Қайсы біріңіз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бүлік (фитна) туралы айтқан сөздерін естеріңде сақтаған шығарсыңдар»,- деді. Мен: «Қалай деп айтқан болса, есіме солай сақтап қалдым»,- дедім. Ол: «Қане, айтшы!»,- деді. Мен: «Адамның өз әйелі, мал-дүниесі, балалары және көршісінен болатын бүліктерге (фитна) намаз, ораза, садақа хамда әмір мен таъқиққа рия қылу каффарат болар»,- дедім. Сонда хазреті Омар (р.а.): «Жоқ мен бұны емес, теңіздің толқынындай тулайтын бүліктерді айтқан едім»,- деді. Сонда мен: «Ей, Әмир ил-Мұъминин, сіз бұдан қорықпасаңыз да болады, өйткені сіз бен ол бүліктің (фитнаның) арасында бір жабық есік бар»,- дедім. Омар (р.а.) айтты: «Сол есік сындырыла ма немесе ашылады ма?»,- деді. Мен: «Сындырылады»,- дедім. Сонда хазреті Омар (р.а.): «Демек, кейін мүлде жабылмайды екен»,- деді. Біз Хузайфадан хазреті Омар (р.а.) қайсы есіктің мысалға алынғанын

түсінді ме?»,- деп сұрадық. Ол. «Иә, ертеңгі күннің алдында түн болмағын білетіндей жақсы біледі, мен ол кісіге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) хадистерін түгелдей айна қатесіз айтып бергенмін»,- деді. Кейін біз Хузайфадан қайта сұрауға батпай, Масрұкка: «Сен сұрашы!»,- дедік. Масрұк сұрап еді, ол кісі: «Ол есік хазреті Омардың (р.а.) нақ өзі»,- деді.

504 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّمِيمِيِّ عَنْ أَبِي عُمَانَ النَّهْدِيِّ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِنْ امْرَأَةٍ فُبْلَةً فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزَلْفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُدْهِنُ السَّيِّئَاتِ فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلِي هَذَا قَالَ لِجَمِيعِ أُمَّتِي كُلِّهِمْ

504 – Ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі бір әйел кісіні сүйіп алғаны жөнінде Пайғамбарымыздан сұраған еді, Сонда Алла тағала: «Таңғы, күндізгі намаздарды және күн батқаннан кейінгі, түнгі намазды оқы. Шындығында, жаман істер жақсы істер арқылы жойылады⁸⁸»,- деген аятты нәзіл қылды. Сонда әлгі кісі: «Я Расулулла, бұл маған ғана қатысты ма?»,-деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Барлық үмбеттеріме қатысты»,- деді.

4-бап. Намаздың артықшылығының өз уақытында екендігі туралы

505 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ الْوَلِيدُ بْنُ الْعِزَّارِ أَخْبَرَنِي قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَمْرٍو الشَّيْبَانِيَّ يَقُولُ حَدَّثَنَا صَاحِبُ هَذِهِ الدَّارِ وَأَشَارَ إِلَى دَارِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ قَالَ الصَّلَاةُ عَلَى وَفَّيْهَا قَالَ ثُمَّ أَيُّ قَالَ ثُمَّ بَرُّ الْوَالِدَيْنِ قَالَ ثُمَّ أَيُّ قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي بِهِنَّ وَلَوْ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي

505 - Әбу Омар мен Шайбаний екеуі (р.а.) риуаят етті: «Абдулла Пайғамбарымыздан (с.ғ.с) Алла тағаланың алдында қайсы амал абзалырақ?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Өз уақытында оқылған намаз»,- деді. Абдулла: «Содан кейін қайсы?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ата-анасына құрмет көрсету»,- деді. Абдулла:

⁸⁸ 11. Һүд-114 аят.

«Содан кейін қайсысы?»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла жолында күресу»,- деді.

Абдулла: «Бұларды маған Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтқан, егер оған титімдай бір нәрсе қосып-алған болсам, мені құдай ұрсын!»,- деді.

5-бап. Бес уақыт намаз күнәларға каффарат болады

506 - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْرَةَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي حَازِمٍ وَالْدَّرَاوَرْدِيُّ عَنْ
يَزِيدَ يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْهَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ
الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَرَأَيْتُمْ
لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِيَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا مَا تَقُولُ ذَلِكَ يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ
قَالُوا لَا يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا قَالَ فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا

506 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдардан: «Егерде сендердің біріңнің үйінің алдында су ағып жатса, ол суға күніне бес рет түссе, ол адамның бойында кір қалады ма?»,- деп сұрады. Олар: «Жоқ, әрине қалмайды»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бес уақыт намаз да сол сияқты: адамдардың күнәларына каффарат болады. Алла тағала олардың күнәларын кешіреді»,- деді.

6-бап. Намазды уақытынан кешіктіру туралы

507 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ عَنْ غَيْلَانَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ
مَا أَعْرَفُ شَيْئًا مِمَّا كَانَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيلَ الصَّلَاةُ قَالَ
أَلَيْسَ ضَيَعْتُمْ مَا ضَيَعْتُمْ فِيهَا

507 – Ғайлан (р.а.) риуаят етті: «Әнас (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманындағыдан жақсырақ нәрсені білмеймін, ол намаз деп аталады»,- деді. Кейін: «Намаздың уақытын кешіктіріп, одан тиетін сауапты да жоғалтып қойған жоқсың ба?»,- деп қосып қойды.

حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زُرَّارَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ وَاصِلٍ أَبُو عُبَيْدَةَ الْحَدَّادُ
عَنْ عَثْمَانَ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ أَخِي عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ
يَقُولُ دَخَلْتُ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ بِدِمَشْقَ وَهُوَ يَبْكِي فَقُلْتُ مَا يُبْكِيكَ فَقَالَ لَا أَعْرِفُ

شَيْئًا مِمَّا أُدْرِكْتُ إِلَّا هَذِهِ الصَّلَاةَ وَهَذِهِ الصَّلَاةُ قَدْ ضِيَّعَتْ وَقَالَ بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ الْبُرْسَانِيُّ أَخْبَرَنَا عُمَانُ بْنُ أَبِي رَوَادٍ نَحْوَهُ

Зүхрий (р.а.) риуаят етті: «Дамаскіде Әнас ибн Мәліктің (р.а.) алдына кірсем, ол жылап отыр екен. Мен: «Неге жылап отырсыз?», - дедім. Ол кісі: «Өзім білгендердің ішінде намаздан жақсырақ нәрсені білмеспін, бұл намаз болса, оның да қадір-сауабы азайып барады», - деп айтты», - деді.

7-бап. Намаз оқушы Алла тағалаға сиынады

508 - حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى يُنَاجِي رَبَّهُ فَلَا يَثْفَلَنَّ عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى وَقَالَ سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ لَا يَثْفُلُ قَدَامَهُ أَوْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمَيْهِ وَقَالَ شُعْبَةُ لَا يَبْزُقُ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ وَقَالَ حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَبْزُقُ فِي الْقِبْلَةِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ

508 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім намаз оқыса, Алла тағалаға мінәжат етеді (яғни Алламен сұхбаттасады), сол себепті оң жағына түкірмесін, бірақ сол аяғының астына түкірсе болады», - деді

Қатада (р.а.) айтты: «Намаз оқушы қарсысына немесе алды жағына түкірмейді, бірақ сол жағына немесе екі аяғының астына түкірсе болады», - деді.

Шұғба (р.а.) айтты: «Намаз оқушы алды жағына да, оң жағына да түкірмейді, бірақ сол жағына немесе аяғының астына түкірсе болады», - деді.

509 - حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ وَلَا يَسْطُرْ رِاعِيَهُ كَالْكَلْبِ وَإِذَا بَزَقَ فَلَا يَبْزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ

509 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Дененді тік ұстап сәжде етіңіз, білектеріңді ит сияқты (жерге) тастап алмаңыз, егерде түкіру керек болса, алды жағыңызға да, оң жағыңызға да түкірмеңіз, өйткені сіз намаз оқып жатқан кезде (жүрегіңіздің тілімен Алла тағаламен сөйлесерсіз)», - деп айтты.

8-бап. Қатты ыстық күндерде салқынның түсуін күтіп бесін
намазын оқу туралы

510 - حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ عَنْ سُلَيْمَانَ قَالَ
صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ حَدَّثَنَا الْأَعْرَجُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ وَغَيْرُهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَنَافِعُ مَوْلَى
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُمَا حَدَّثَاهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا عَنْ الصَّلَاةِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ

510 – Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.)
айтты: «Күн қатты ысып кетсе, намазды салқын түскенде оқыңыз, өйткені
қатты ыстық жәһаннамның шарпыған ыстығы сияқты»,- деді.

511 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْمُهَاجِرِ
أَبِي الْحَسَنِ سَمِعَ زَيْدَ بْنَ وَهْبٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ أَدَّنَ مُؤَدَّنُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ الظُّهْرَ فَقَالَ أَبْرِدْ أَبْرِدْ أَوْ قَالَ انْتَظِرْ انْتَظِرْ وَقَالَ شِدَّةُ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ
فَإِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا عَنْ الصَّلَاةِ حَتَّى رَأَيْنَا فِيءَ التُّلُولِ

511 - Әбу Зар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.)
азаншысы бесін намазына азан айтты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.):
«Салқындатқыл, салқындатқыл (яғни күннің салқындауын күт, күннің
салқындауын күт!) Қатты ыстық жәһаннамның шарпыған ыстығы сияқты.
Күн қатты ысып кетсе, төбешіктер жанында көлеңке сая пайда болғанын
көргенімізше, намаз оқымай тұра тұрыңыз!»,- деді.

512 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَدِينِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَفِظْنَاهُ مِنْ
الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ وَاشْتَكَّتِ النَّارُ
إِلَى رَبِّهَا فَقَالَتْ يَا رَبِّ أَكَلْ بَعْضِي بَعْضًا فَأَذِنَ لَهَا بِنَفْسَيْنِ نَفْسٍ فِي الشِّتَاءِ وَنَفْسٍ
فِي الصَّيْفِ فَهُوَ أَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهَرِيرِ

512 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн
қатты ысып кетсе, бесінді салқын түскенде оқыңыз, қатты ыстық
жәһаннамның шарпыған ыстық лебі сияқты! Жәһаннамның оты Алла
тағалаға арызданып: «Я Раббым, өзімді-өзім жеп қойдым»,- деді. Сонда

Алла тағала оған екі рет сыртқа дем шығаруға рұқсат етті. Бірін - жаздағы қатты ыстық болған кезде, екіншісі - қыстағы қатты суық аязда.

513 - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ

حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُبْرِدُوا بِالظَّهْرِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ تَابِعَهُ سُفْيَانُ وَيَحْيَى وَأَبُو عَوَانَةَ عَنْ الْأَعْمَشِ

513 - Әбу Сағид (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Күн қатты ыстық болып кетсе, бесін намазын салқын түскенде оқыңыз, қатты ыстық жәһаннамның лебі сияқты!», - деді.

9-бап. Сапар кезінде бесін намазын салқын түскенде оқу туралы

514 - حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا مُهَاجِرٌ أَبُو

الْحَسَنِ مَوْلَى لِبْنِي تَيْمٍ اللَّهُ قَالَ سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ وَهْبٍ عَنْ أَبِي ذَرِّ الْعَفَّارِيِّ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَرَادَ الْمُؤَدِّنُ أَنْ يُؤَدِّنَ لِلظَّهْرِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَدِّنَ فَقَالَ لَهُ أُبْرِدْ حَتَّى رَأَيْتَا فِيءَ النَّثُولِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ فَإِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأُبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ نَنَقِيًا نَنَمِيلًا

514 - Әбу Зар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге сапарда едік. Азаншы бесін намазына азан айтпақшы болды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Салқынның түсуін күте тұр!», - деді. Кейін, тағыда азан айтпақшы болды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Төбешіктердің жанында көлеңке пайда болғанын көрмегенімізше, күте тұр!», - деді да, «Қатты ыстық жәһаннам лебі сияқты, егер күн қатты ыстық болып кетсе, намазды салқын түскенде оқыңыз!», - деп қосып қойды», - деді.

10-бап. Күн ауғанда бесін намазын оқу туралы

قَالَ جَابِرٌ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِالْمُهَاجِرَةِ

Жәбір (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн қатты ыстық болған кезде намаз оқитын еді», - деді.

515 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى الظُّهْرَ فَقَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَذَكَرَ السَّاعَةَ فَذَكَرَ أَنَّ فِيهَا أُمُورًا عِظَامًا ثُمَّ قَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَسْأَلَ عَن شَيْءٍ فَلْيَسْأَلْ فَلَا تَسْأَلُونِي عَن شَيْءٍ إِلَّا أَخْبَرْتُكُمْ مَا دُمْتُ فِي مَقَامِي هَذَا فَأَكْثَرَ النَّاسُ فِي الْبُكَاءِ وَأَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُدَافَةَ السَّهْمِيُّ فَقَالَ مَنْ أَبِي قَالَ أَبُوكَ حُدَافَةَ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ أَنْفَا فِي عُرْضِ هَذَا الْحَائِطِ فَلَمْ أَرَ كَالْخَيْرِ وَالشَّرِّ

515 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн тас төбеден ауғанда бесін намазын оқыды. Содан соң мінберге шығып, қиямет туралы және сол күні болатын үлкен істер туралы есіне түсіріп сөйледі. Кейін: «Кімде-кім бірер нәрсе туралы сұрамақшы болса, менің осы жерде тұрғанымда сұрасын, сендерге айтпаған нәрселер турасында сұрап қалындар», - деді. Сонда адамдар өздерін жылаудан тиа алмады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ылғи да сұрап қалындар», - дейтін.

Абдулла ибн Хұзафа әс-Саһми орнынан тұрып: «Менің атам кім?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сенің атаң – Хұзафа», - деді. Кейін: «Тағы да сұрандар!», - деп қайталай берді. Сонда Хазреті Омар (р.а.) тізерлеп тұрып: «Біз Алла тағаланы Раббымыз деп, Исламды дініміз деп, Мұхаммедті (с.ғ.с.) Пайғамбарымыз деп тән (иман келтірдік) алдық», - деді да үндемей қалды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Маған қазір ғана қабырға жақтан жәннат пен жәннам көрсетілді, мен соншалықты жәннат сияқты жақсылықты, ал тозақ сияқты жамандықты көрген емеспін», - деді.

516 - حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا أَبُو الْمُهَالِبِ عَنْ أَبِي بَرْزَةَ كَانَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الصُّبْحَ وَأَحَدُنَا يَعْرِفُ جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ فِيهَا مَا بَيْنَ السُّنَيْنِ إِلَى الْمَاءِ وَيُصَلِّي الظُّهْرَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ وَالْعَصْرَ وَأَحَدُنَا يَذْهَبُ إِلَى أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجَعَ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيْتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَلَا يُبَالِي بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ إِلَى ثَلَاثِ اللَّيْلِ ثُمَّ قَالَ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ وَقَالَ مُعَاذُ قَالَ شُعْبَةُ لَقِيْتُهُ مَرَّةً فَقَالَ أَوْ ثَلَاثِ اللَّيْلِ

516 - Әбу Барза (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң намазын әрқайсымыз жанымыздағы тұрған адамның жүзін көріп

танитындай дәрежеге жеткенде оқитын, және алпыстан жүзге дейін аят оқитын. Бесін намазын күн ауғанда, ал аср намазын біреулеріміз шаһардың ең шетіне барып қайтқанымызда да күннің ыстық табы басылмаған уақытта оқитын»,- деді.

Шұғба риуаят етті: «Әбу Барза шам намазы жайында не дегенін білмеймін, есімнен шығып кетіпті, бірақ ол: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кұфтанды түннің үштен бір бөлігін өткізіп оқи беретін»,- еді деген болатын, кейін: «Түн жарым болғанға дейін»,- деп қосып қойды.

517 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا خَالِدٌ

بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَدَّثَنِي غَالِبُ الْقَطَّانُ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالظَّهَائِرِ فَسَجَدْنَا عَلَى ثِيَابِنَا اتِّقَاءَ الْحَرِّ

517 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Қатты ыстық күндері Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып намаз оқысақ, мандайымыз жердің ыстықтығынан күйіп қалуынан қорқып киімімізге сәжде қылатын едік»,- деді.

11-бап. Аср намазының уақыты туралы

519 - حَدَّثَنَا إِبرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ هِشَامِ عَنْ

أبيه أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ لَمْ تَخْرُجْ مِنْ حُجْرَتِهَا وَقَالَ أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ مِنْ قَعْرِ حُجْرَتِهَا

519 – Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күннің шуағы бөлмемнен шығып кетпей тұрып, аср намазын оқитын»,- деді.

Әбу Ұсама (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) асрды оқығанында Айша анамыздың бөлмесінен күннің сәулесі әлі кетпеген еді»,- деді.

520 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ فِي حُجْرَتِهَا لَمْ يَظْهَرَ الْفَيْءُ مِنْ حُجْرَتِهَا

520 – Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Күннің шуағы бөлмеге түсіп тұрғанда, бөлмеде көлеңке жоқ уақытта аср намазын оқитын»,- деді.

522 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِقَاتٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَوْفٌ عَنْ سَيَّارِ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ دَخَلْتُ أَنَا وَأَبِي عَلَى أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ فَقَالَ لَهُ أَبِي كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ فَقَالَ كَانَ يُصَلِّي الْهَجِيرَ الَّتِي تَدْعُونَهَا الْوَلَى حِينَ تَدْحَضُ الشَّمْسُ وَيُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَرْجِعُ أَحَدُنَا إِلَى رَحْلِهِ فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَكَانَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يُؤَخَّرَ الْعِشَاءَ الَّتِي تَدْعُونَهَا الْعَمَّةَ وَكَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَكَانَ يَنْقُتِلُ مِنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ حِينَ يَعْرِفُ الرَّجُلُ جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ بِالسُّنَيْنِ إِلَى الْمِائَةِ

522 – Сайиар ибн Сәләма (р.а.) риуаят етті: «Атам екеуміз Әбу Барзаның алдына кірдік. Атам ол кісіден: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бес уақыт намазды қалай оқитын еді?»,- деп сұрады. Ол кісі: «Сіздер үйле деп атайтын бесін намазды күн ауған уақытта, аср намазды біреуміз шаһардың ең шетіне барып қайтқанымызда күннің ыстық табы әлі басылмаған уақытта оқитын. (Шам намазы туралы сөздер есімнен шығып кетіпті), сіздер атама деп атайтұғын Құфтан намазды кешіктіріп оқуды дұрыс көретін еді. Бірақ құфтаннан бұрын ұйықтауды және одан кейін бекерден-бекер сөйлесіп отыруды ұнатпайтын. Таң намазды кісі жанында отырған намаз оқушыны танитындай дәрежеге жеткенде оқып болатын, және алпыстан жүзге дейін аяттарды тилауат қылып оқитын»,- деді.

523 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَخْرُجُ الْإِنْسَانُ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَتَجِدُهُمْ يُصَلُّونَ الْعَصْرَ

523 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Біз аср намазын оқып болғаннан кейін, бір кісі Бәни Амр ибн Ауф қауымына (солардың тұратын жеріне) барып қараса, олар да аср намазын оқып жатқан екен»,- деді.

524 - حَدَّثَنَا ابْنُ مِقَاتٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُمَانَ بْنِ سَهْلٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا أَمَامَةَ بْنَ سَهْلٍ يَقُولُ صَلَّيْنَا مَعَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الظُّهْرَ ثُمَّ خَرَجْنَا حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فَوَجَدْنَاهُ يُصَلِّي الْعَصْرَ

فَقُلْتُ يَا عَمَّ مَا هَذِهِ الصَّلَاةُ الَّتِي صَلَّيْتَ قَالَ الْعَصْرُ وَهَذِهِ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّتِي كُنَّا نُصَلِّي مَعَهُ

524 – Саһл ибн Хұнайф, Әбу Ұмамадан (р.а.) риуаят етті: «Біз Омар ибн Абдулазизбен бірге бесін намазын оқыдық, содан соң шығып, Әнас ибн Мәліктің (р.а.) алдына кірдік. Ол кісі аср намазын оқып жатқан екен. Мен: «Уа, аға, сіз қазір қайсы намазды оқыдыңыз?»,- деп сұрадым. Ол кісі: «Аср намазын оқыдым, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізбен бірге осылай намаз оқитын еді»,- деп жауап берді.

12-бап. Тағы да аср намазының уақыты туралы

525 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ حَيْثُ فَيَذْهَبُ الدَّاهِبُ إِلَى الْعَوَالِي فَيَأْتِيهِمْ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ وَبَعْضُ الْعَوَالِي مِنَ الْمَدِينَةِ عَلَى أَرْبَعَةِ أَمْيَالٍ أَوْ نَحْوِهِ

525 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн әлі жоғарыда тұрғанда және оның табы әлі басылмаған уақытта аср намазын оқитын еді. Кейін жолаушы шаһардың ең шетіне барып қайтса да, күн әлі де жоғарыда тұратын еді. Шаһардың шеткі жерлерімен мешіттің аралығы төрт (мил) немесе соған жақынырақ болатын»,- деді.

526 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَذْهَبُ الدَّاهِبُ مِنَّا إِلَى فُبَاءٍ فَيَأْتِيهِمْ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ

526 – Ибн Шихаб (р.а.) Әнас ибн Мәліктен риуаят етті: «Біз аср намазын оқитын едік. Кейін біреуміз Қағба мешітіне барып, қайтадан қайтқанымызда да күн әлі жоғары да тұратын»,- деді.

13-бап. Аср намазын қаза қылудың күнәсі туралы

527 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ نَافِعٍ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الَّذِي تَفَوُّهُ صَلَاةُ الْعَصْرِ كَأَنَّ مَا

وَتَرَّ أَهْلُهُ وَمَالُهُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ يَتَرَكُمُ وَتَرَّتْ الرَّجُلَ إِذَا قَتَلَتْ لَهُ قَتِيلًا أَوْ أَخَذَتْ لَهُ مَالًا

527 – Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Аср намазын қаза қылып қойған адам бала-шағасынан, мал-дүниесінен ажыраған кісі сияқты»,- деді. Әбу Абдулла (р.а.) айтты: «Аср намазын қаза қылып қойсаңыз, бірер кісіңіз өлтірілген немесе мал-дүниеніз ұрланған сияқты өте үлкен бір зат жоғалтқандай боласыз»,- деді.

14-бап. Кімде-кім аср намазын оқымаса

528 - حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِإِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ قَالَ كُنَّا مَعَ بُرَيْدَةَ فِي غَزْوَةٍ فِي يَوْمِ ذِي غَيْمٍ فَقَالَ بَكْرُوا بِصَلَاةِ الْعَصْرِ فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ

528 - Әбу Мүләйх (р.а.) риуаят етті: «Бұрайдамен бірге Зу-Ғайм күні соғыста болдық, сонда ол кісі: «Аср намазын ертерек оқыңыз, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім аср намазын оқымаса, оның барша амалдары зая (босқа) кетеді деп айтқан»,- деді.

15-бап. Аср намазының артықшылығы туралы

529 - حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ قَيْسِ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَظَرْنَا إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ يَعْنِي الْبَدْرَ فَقَالَ إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبِّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلِبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ثُمَّ قَرَأَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ قَالَ إِسْمَاعِيلُ افْعَلُوا لَا تَفُوتَكُمْ

529 – Жарир (р.а.) айтты: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге едік, түнде толған айға қарап: «Кейіннен, сендер мына айды көріп тұрғандарындай Раббыларыңды көрерсіңдер, оны көремін десендер, бір-біріңді ренжітпеңдер! Егер күн шығудан бұрынғы және күн батудан алдыңғы намаздарды шайтанға бой берместен, оларды әрқашан оқыңыз!»,- деп, «Күн шығардан бұрын да, күн батардан бұрын да, Раббыңды мақтап тасбих айт!»,- деген аятты оқыды.

531 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَدْرَكَ أَحَدُكُمْ سَجْدَةً مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَلْيُتِمَّ صَلَاتَهُ وَإِذَا أَدْرَكَ سَجْدَةً مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَلْيُتِمَّ صَلَاتَهُ

531 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Сендерді періштелер күндіз-түні күзетіп жүрер. Таң намаз мен Аср намазында Ғаршы-Ағлаға шығар. Алла тағала періштелерден артық білсе де: «Пенделерімді қандай жағдайда тастап келдіңдер?»,- деп олардан сұрар. Періштелер: «Келе жатқанымызда да, бара жатқанымызда да намаз оқып жатқан еді»,- деп айтар.

16-бап. Күн батардан бұрын аср оқып жатқан кісі қалған бір рәкатты оқып үлгерместігін байқап қалса, намазды оқып бітіреді

Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн батардан бұрын аср намазының бір сәждесін оқып үлгермейтіндігін байқап қалған адам намазды аяғына дейін жеткізеді. Күн шығардан бұрын таң намазының бір сәждесін оқып үлгермейтіндігіне көзі жеткен адам да намазды аяғына дейін оқиды»,- деп айтты.

17-бап. Шам намазының оқылатын уақыты туралы

Ғата (р.а.) айтты: «Науқас адам шам намазы мен құфтан намазын қосып оқиды»,- деді.

Рафиғ ибн Хадийж (р.а.) айтты: «Біз Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге шам намазын (атқан садақтың оғы түскен жерді көре алатындай) уақытта оқитын едік»,- деді.

Жәбир ибн Абдулла (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін намазын күн қызған уақытта, аср намазын күн тынық уақытта, шам намазын күн батқанда оқитын еді. Кейде құфтан намазды жамағаттардың жиналғаның көрсе, жылдамдатып, ал олардың кешігіп жатқаның көрсе, кешіктіріп оқитын еді. Таң намазын қараңғы уақытта оқитын»,- деді.

Сәлама (р.а.): «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге шам намазын күн батқанда (қызыл шапағы көрінгенде) оқитын едік»,- деді.

18-бап. Шам намазын құфтан намазы деп айтуды мәкрух қылған кісі туралы

538 - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ هُوَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ
الْحُسَيْنِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعْقَلِ الْمُرَزِيُّ أَنَّ
النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَعْلِبَنَّكُمْ الْأَعْرَابُ عَلَى اسْمِ صَلَاتِكُمُ الْمَعْرَبِ
قَالَ الْأَعْرَابُ وَنَقُولُ هِيَ الْعِشَاءُ

538 – Абдулла әл-Мұзаний (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бәдәуйлерге шам деп аталатын намаздарыңды басқа ат пен атауға жол бермеңдер. Өйткені Бәдәуйлер шамды құфтан деп айтып жүр екен», - деп айтты», - деді.

19-бап. Ашоғ пен атама баяны

بَاب ذِكْرِ الْعِشَاءِ وَالْعَتَمَةِ وَمَنْ رَأَهُ وَاسِعًا قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْقَلَ الصَّلَاةَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ وَالْفَجْرُ وَقَالَ لَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي
الْعَتَمَةِ وَالْفَجْرِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَالْبَاخْتِيَارُ أَنَّ يَفُوقَ الْعِشَاءِ لِقَوْلِهِ تَعَالَى وَمِنْ بَعْدِ
صَلَاةِ الْعِشَاءِ وَيُذَكَّرُ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ كُنَّا نَتَنَابَوُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
عِنْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ فَأَعْتَمَ بِهَا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَعَائِشَةُ أَعْتَمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ بِالْعِشَاءِ وَقَالَ بَعْضُهُمْ عَنْ عَائِشَةَ أَعْتَمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْعَتَمَةِ
وَقَالَ جَابِرٌ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْعِشَاءَ وَقَالَ أَبُو بَرَزَةَ كَانَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُؤَخِّرُ الْعِشَاءَ وَقَالَ أَنَسُ أَخْرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ الْأَخْرَةَ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَأَبُو أَيُّوبَ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ
صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَعْرَبَ وَالْعِشَاءَ

Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Ашоғ (құфтан) мен Фажр (таң) намаздары Мунафиқтерге ауырырақ келіп қалды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Құфтан мен Таң намаздарында қандай сауап бар екенін білсе ғой!», - деді.

Әбу Абдулла (р.а.) айтты: «Ашоғ (құфтан) деп атайды ма, атама (құфтан) деп атайды ма, кісінің өз еркінде. Мысалы; Алла тағала: «Кімде-кім ашоғдан (құфтаннан) кейін...», - деп айтады», - деді.

Әбу Мұса (р.а.) айтты: «мен Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) алма кезек құфтанға имамдық етер едік. Бұл сапарда біздің кезегіміз еді, келіскеніміздей ол кісі құфтанға имамдық етемін деп сәлде орап шықты», - деді.

Жәбир (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ашоғ оқитын еді», - деді.

Әбу Барза (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құфтанды кешіктіріп оқитын еді», - деді.

Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құфтанды өте кеш оқитын еді», - деді.

Ибн Омар, Аюб пен Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шам намазы мен құфтанды оқыды», - десті.

539 - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ

قَالَ سَأَلْتُ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ

صَلَاةِ الْعِشَاءِ وَهِيَ الَّتِي يَدْعُو النَّاسُ الْعَتَمَةَ ثُمَّ انْصَرَفَ فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا فَقَالَ أَرَأَيْتُمْ

لَيْلَتِكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ

539 – Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Түндердің бірінде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдар «атама» деп атайтын құфтан намазын бізбен бірге оқыды. Кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге қарап: «Біліп қойыңдар, мына сол кештен түп-тура жүз жыл өткен соң жер жүзінде қазір бар адамдардың бірде-біреуі қалмайды», - деді.

20-бап. Жамағаттар уақытында жиналғанда немесе кеш қалғанда құфтан намазы қашан оқылады?

540 - حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِإِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ

مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو هُوَ ابْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ سَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ صَلَاةِ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ كَانَ يُصَلِّي الظُّهْرَ بِالْهَاجِرَةِ وَالْعَصْرَ وَالشَّمْسُ

حَيَّةً وَالْمَغْرِبَ إِذَا وَجِبَتْ وَالْعِشَاءَ إِذَا كَثُرَ النَّاسُ عَجَلًا وَإِذَا قَلُّوا أَخَّرَ وَالصُّبْحَ

يُعَلِّسُ

540 – Мұхаммед ибн Ғамр (р.а.) риуаят етті: «Жәбирден (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай намаз оқитынын сұрадық. Ол кісі: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін намазын күн қатты қызған уақытта, аспр намазын күннің ыстық табы басылмаған уақытта, шам намазын күн батқанда, құфтан намазын жамағаттар мешітке көп жиналса тезірек оқи беретін. Ал, мешітке адамдар аз жиналғанда құфтанды кешіктіріп оқитын еді. Таң намазын қараңғыда оқитын», - деді.

21-бап. Құфтан намазының артықшылығы туралы

541 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ بِالْعِشَاءِ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَفْشُوَ الْإِسْلَامُ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى قَالَ عُمَرُ نَامَ النِّسَاءُ وَالصَّبِيَّانُ فَخَرَجَ فَقَالَ لِأَهْلِ الْمَسْجِدِ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ غَيْرِكُمْ

541 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Түндердің бірінде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құфтан намазына имамдық қылуы керек болатын. Бұл оқиға ислам діні таралмай тұрған кезде болған еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Әйелдер мен балалар ұйықтап қалды», - деп хазреті Омар (р.а.) дауыстағанға дейін үйінен шықпады. Содан кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шығып, мешітке жиналған намазхандарға қарап: «Бұл намазды (құфтанды) сендерден басқа жер жүзінде ешкім оқимын деп күтіп отырған жоқ», - деді.

542 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ كُنْتُ أَنَا وَأَصْحَابِي الَّذِينَ قَدِمُوا مَعِيَ فِي السَّفِينَةِ نُزُولًا فِي بَقِيعِ بَطْحَانَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ فَكَانَ يَتَنَاوَبُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ كُلَّ لَيْلَةٍ نَقَرُ مِنْهُمْ فَوَافَقْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَأَصْحَابِي وَلَهُ بَعْضُ الشُّغْلِ فِي بَعْضِ أَمْرِهِ فَأَعْتَمَ بِالصَّلَاةِ حَتَّى ابْتَهَارَ اللَّيْلُ ثُمَّ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى بِهِمْ فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ قَالَ لِمَنْ حَضَرَهُ عَلَى رِسْلِكُمْ أَبْشِرُوا إِنَّ مِنْ نِعْمَةِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ أَنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ يُصَلِّي هَذِهِ السَّاعَةَ غَيْرِكُمْ أَوْ قَالَ مَا صَلَّى هَذِهِ السَّاعَةَ أَحَدٌ غَيْرِكُمْ لَا يَدْرِي أَيُّ الْكَلِمَتَيْنِ قَالَ قَالَ أَبُو مُوسَى فَرَجَعْنَا فَفَرَحْنَا بِمَا سَمِعْنَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

542 - Әбу Мұса (р.а.) риуаят етті: «Менімен бірге кемеде келген жол серіктерім Бұтхан деген жерге келіп түскен едік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) болса ол кезде Мединеде болатын. Ол кісі әр кеште біздің бірімізге (кезек-кезек) құфтанға имамдық қылуға дайындайтын еді. Бір күні мен және серіктерім Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) келдік, ол кісінің кейбір жұмыстары болғандығы себепті құфтанды түннің жарымына шейін кешіктірді. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шығып, бізбен бірге намаз оқыды. Намазды оқып болған соң, осы жерде қазір отырғандарға қарап: «Асықпаңыздар,

қуаныңыздар, Алла тағала сіздерге берген нығметтен өзгелерді де жайлап қана хабардар етіңіздер, осы уақытта (сағатта) сендерден басқа ешкім намаз оқып жатқан жоқ!»,- деді.

Әбу Мұса (р.а.) айтты: «Біз Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естігендерімізге қуанып, үйімізге қайтыстық»,- деді.

22-бап. Құфтаннан бұрын ұйықтау - мәкрұх

543 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ النَّفَّيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ

الْحَدَّاءُ عَنْ أَبِي الْمُنْهَالِ عَنْ أَبِي بَرزَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَ الْعِشَاءِ وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا

543 - Әбу Барза (риуаят етті) : «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құфтаннан бұрын ұйықтауды және құфтаннан кейін сөйлесіп отыруды мәкрұх дейтін»,- деді.

23-бап. Құфтан намазынан бұрын шаршап ұйықтап қалған кісі туралы

544 - حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ هُوَ ابْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ عَنْ

سُلَيْمَانَ هُوَ ابْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْعِشَاءِ حَتَّى نَادَاهُ عُمَرُ الصَّلَاةَ نَامَ النِّسَاءُ وَالصَّبِيَّانُ فَخَرَجَ فَقَالَ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ غَيْرِكُمْ قَالَ وَلَا يُصَلِّي يَوْمَئِذٍ إِلَّا بِالْمَدِينَةِ وَكَانُوا يُصَلُّونَ فِيمَا بَيْنَ أَنْ يَغِيبَ الشَّفَقُ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ الْأَوَّلِ

544 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құфтан намазына имамдық қылуы керек еді, бірақ кешігіңкіреп шықпады. Сол кезде хазреті Омар (р.а.): «Әйелдер мен балалар ұйықтап қалды»,- деп дауыстап, ол кісіні шақырды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шығып: «Жер жүзінде сендерден басқа ешкім құфтан намазын оқимын деп күтіп отырған жоқ»,- деді. Айша анамыз (р.а.) айтты: «Сол кездерде Мединеден басқа еш жерде намаз оқылмайтын еді. Адамдар құфтан намазын күннің қызыл шапағы көрінбегеннен бастап, түннің бірінші бөлімінің үштен бірі аралығында оқитын»,- деді.

545 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ غَيْلَانَ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شُعَلَ عَنْهَا لَيْلَةً فَأَخْرَهَا حَتَّى رَقَدْنَا فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ اسْتَيْقَظْنَا ثُمَّ رَقَدْنَا ثُمَّ اسْتَيْقَظْنَا ثُمَّ خَرَجَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ غَيْرِكُمْ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يُبَالِي أَقَدَمَهَا أَمْ أَخْرَهَا إِذَا كَانَ لَا يَخْشَى أَنْ يَغْلِبَهُ النَّوْمُ عَنْ وَقْتِهَا وَكَانَ يَرَفُدُ قَبْلِهَا قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ قُلْتُ لِعَطَاءٍ وَقَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً بِالْعِشَاءِ حَتَّى رَقَدَ النَّاسُ وَاسْتَيْقَظُوا وَرَقَدُوا وَاسْتَيْقَظُوا فَقَامَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ الصَّلَاةُ قَالَتْ لِعَطَاءٍ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَخَرَجَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنِّي أَنْظَرُ إِلَيْهِ الْآنَ يَفْطِرُ رَأْسَهُ مَاءً وَأَضِعًا يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ فَقَالَ لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُصَلُّوَهَا هَكَذَا فَاسْتَنْبَتُ عَطَاءً كَيْفَ وَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَأْسِهِ يَدَهُ كَمَا أَنْبَأَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَبَدَدَ لِي عَطَاءٌ بَيْنَ أَصَابِعِهِ شَيْئًا مِنْ تَبْدِيدٍ ثُمَّ وَضَعَ أَطْرَافَ أَصَابِعِهِ عَلَى قُرْنِ الرَّأْسِ ثُمَّ ضَمَّهَا يُمَرُّهَا كَذَلِكَ عَلَى الرَّأْسِ حَتَّى مَسَّتْ إِبْهَامُهُ طَرَفَ الْأُذُنِ مِمَّا يَلِي الْوَجْهَ عَلَى الصُّدْغِ وَنَاحِيَةِ اللَّحْيَةِ لَا يُقْصَرُ وَلَا يَبْطِشُ إِلَّا كَذَلِكَ وَقَالَ لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُصَلُّوا هَكَذَا

545 – Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етти: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түндердің бірінде құфтан уақытында бір жұмыспен шұғылданып қалып, намазға кешігіңкіреп қалды. Біз ол кісіні тосып отырып, мешітте ұйықтап қалдық. Бір рет оянып қайтадан ұйықтап қалып, қайта ояндық. Содан кейін ғана Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) біздің алдымызға шығып, бізге қарап: «Жер жүзінде сендерден басқа ешкім құфтан намазын оқимын деп күтіп отырған жоқ», - деді.

Ибн Омардың (р.а.) өзін ұйқы қысып, құфтанды қаза қылып қоюдан қорықпаса, одан бұрын немесе одан кейін мызғып ала берер еді.

Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түндердің бірінде құфтан намазына кешікті, тіптен, адамдар ұйықтап қалды, оянып қайтадан бір ұйықтап тұрысты. Сонда хазреті Омар ибн әл-Хаттаб (р.а.) тұрып, «Намаз!», - деп дауыстады. Ғата және ибн Аббас (р.а.): «Сонда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) екі қолы басында, шашынан суы тамшылаған күйі шықты да: «Егерде үмбетіме бұндай ауыр машақат болмағанда, құфтанды солай (кешірек) оқуды бұйырап едім», - деп айтты», - деді

24-бап. Құфтан намазды түннің жарымына шейін оқыса болады

قَالَ أَبُو بَرَزَةَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَحِبُّ تَأْخِيرَهَا

Әбу Барза (р.а.) айты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құфтан намазын кешіктіріп оқуды жақсы көретін», - деді.

546 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ الْمُحَارِبِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ حُمَيْدِ الطَّوِيلِ عَنْ

أَنْسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أَخَّرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْعِشَاءِ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ
ثُمَّ صَلَّى ثُمَّ قَالَ قَدْ صَلَّى النَّاسُ وَتَأَمَّوْا أَمَا إِنَّكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا أَنْتُمْ بِمُؤَمَّرِيهَا وَزَادَ
ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ سَمِعَ أَنْسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ كَأَنِّي
أَنْظَرُ إِلَى وَبَيْصِ خَاتِمِهِ لِيَلْتَنِيذَ

546 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құфтан намазын түннің жарымына дейін кешіктіріп барып оқыды. Содан соң: «Адамдар әлдеқашан намаздарын оқып ұйықтады, бірақ сендер оқимыз деп күткен намаздарынды (яғни құфтанды) оқып жатырсындар», - деді.

25-бап. Таң намазының артықшылығы туралы

547 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا قَيْسٌ قَالَ لِي

جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ نَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ
الْبَدْرِ فَقَالَ أَمَا إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبِّكُمْ كَمَا تَرُونَ هَذَا لَا تُضَامُونَ أَوْ لَا تُضَاهُونَ فِي
رُؤْيَيْهِ فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا
فَأَفْعَلُوا ثُمَّ قَالَ فَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا

547 - Жарир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдында едік, ол кісі толған айға қарап «Сендер мына айды көріп тұрғандарындай Раббыларыңды көресіндер. Оны көремін десеңдер, бір-бірлеріңді ренжітпеңдер! Күн шығудан бұрынғы және күн батудан алдыңғы намаздарынды шайтанға бой бермеу қолдарыңнан келсе, оларды міндетті түрде оқындар!», - деді. Содан кейін: «Күн шығардан және батардан бұрын Раббыларыңды мақтап таспих айтындар», - деп айтты», - деді.

26-бап. Таң намазының оқылатын уақыты туралы

549 - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُمْ تَسَحَّرُوا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قُلْتُ كَمْ بَيْنَهُمَا قَالَ قَدْرُ خَمْسِينَ أَوْ سِتِّينَ يَعْنِي آيَةً

549 – Зәйд ибн Сәбит (р.а.) риуаят етті: «Біз Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге сәресі іштік. Кейіннен тұрып таң намазын оқыдық. Мен: «Таң намазы мен сәресінің арасында қанша уақыт бар?»,- деп сұрадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Елу немесе алпыс аят оқитындай уақыт бар»,- деп жауап берді.

550 - حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ صَبَّاحٍ سَمِعَ رَوْحَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَزَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ تَسَحَّرَا فَلَمَّا فَرَغَا مِنْ سَحُورِهِمَا قَامَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى فُلْنَا لِنَاسٍ كَمْ كَانَ بَيْنَ فَرَغِهِمَا مِنْ سَحُورِهِمَا وَدُخُولِهِمَا فِي الصَّلَاةِ قَالَ قَدْرُ مَا يَقْرَأُ الرَّجُلُ خَمْسِينَ آيَةً

550 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) Зәйд ибн Сәбит екеуі бірге сәресі ішті. Сәрелік ішіп болғаннан соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң намазын оқыды»,- деді.

Қатада (р.а.) айтты: «Мен Әнастан сәрелік ішіп болғаннан соң таң намазын оқырға дейін қанша уақыт өтті»,- деп сұрадым деді.

Сонда Әнас (р.а.): «Кісі елу аят оқырлықтай уақыт»,- деп жауап берді.

551 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ عَنْ أَخِيهِ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي حَازِمٍ أَنَّهُ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ يَقُولُ كُنْتُ أَتَسَحَّرُ فِي أَهْلِي ثُمَّ يَكُونُ سُرْعَةً بِي أَنْ أُدْرِكَ صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

551 – Саһл ибн Сағд (р.а.) айтты: «Бала-шағаммен бірге сәрелік ішіп жатқан едім, бірден Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге таң намазын оқу керектігі есіме түсіп, асығуыма тура келді»,- деді.

552 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُفَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ قَالَتْ كُنَّ نِسَاءُ الْمُؤْمِنَاتِ يَشْهَدْنَ

مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْفَجْرِ مُتَلَقَّاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَنْقَلِبْنَ
إِلَى بُيُوتِهِنَّ حِينَ يَقْضِينَ الصَّلَاةَ لَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الْعُلَسَّ

552 – Айша анамыз (р.а.) айтты: «Біз мұсылман әйелдер Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге таң намазын оқу үшін үйімізге келіп, мешітке баратын едік. Кейіннен, намазды оқып болып, үйімізге қайтып бара жатқанымызда қараңғыда бізді ешкім танымайтын еді (яғни, таң намазын оқып болған кезде, әлі жарық түспейтін)», - деді.

27-бап. Таң намазын оқып жатқан адам қалған бір рәкатты күн шыққанша оқып үлгермейтіндігін ұқса...

553 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ
يَسَّارٍ وَعَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ وَعَنْ الْأَعْرَجِ يُحَدِّثُونَهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الصُّبْحِ رَكْعَةً قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَقَدْ
أَدْرَكَ الصُّبْحَ وَمَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ
الْعَصْرَ

553 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде-кім таң намазының бір рәкатын күн шыққанша оқып үлгермейтінін байқап қалса, қалған рәкатын толық оқып бітірсін, ал кімде-кім аср намазының бір рәкатын күн батқанша оқып үлгермейтінін білсе, оны да толық оқып бітірсін!», - деді.

28-бап. Намаз оқып жатқан адам қалған бір рәкатты оқып үлгермейтінің біліп қалса...

554 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي
سَلْمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ

554 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім намазының бір рәкатын оқып үлгермейтінін байқап қалса, оны толық оқып бітірсін!», - деп айтты», - деді.

29-бап. Таң атқаннан кейін күн шығып болғанша намаз оқылмайды

555 - حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ شَهِدَ عِنْدِي رَجَالٌ مَرْضِيُونَ وَأَرْضَاهُمْ عِنْدِي عُمَرُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَشْرُقَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ سَمِعْتُ أَبَا الْعَالِيَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنِي نَاسٌ بِهَذَا

555 – Хазреті Омар (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң атқаннан кейін күн шығып болғанша және асрдан кейін күн батқанша намаз оқудан тиды», - деді.

556 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَحْرَوْا بِصَلَاتِكُمْ طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا وَقَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَأَخْرُوا الصَّلَاةَ حَتَّى تَرْتَفِعَ وَإِذَا غَابَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَأَخْرُوا الصَّلَاةَ حَتَّى تُغِيبَ تَابِعَهُ عَبْدُهُ

556 – Ибн Омардың айтуынша (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Күн шығып келе жатқанда және батып бара жатқан уақытта оқыған намазыңнан сауап үміт етпегейсің!», - деп айтқан екен.

Ибн Омардың (р.а.) айтқан және де басқа бірнеше риуаяттарға байланысты, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Егер күн жүзінен пердесін алып жатқан болса, (күн шығып келе жатқанда) толық алып болғанша немесе пердесін тартып жатқан болса, толық тартып болғанша намазыңды кешіктірі», - деді. (яғни күн толық көтерілгенше оқымай тұра тұр дегені).

558 - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ خُبَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ بَيْعَتَيْنِ وَعَنْ لِبْسَتَيْنِ وَعَنْ صَلَاتَيْنِ نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ وَعَنْ اسْتِثْمَالِ الصَّمَاءِ وَعَنْ الْإِحْتِبَاءِ فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ يُفْضِي بِفَرْجِهِ إِلَى السَّمَاءِ وَعَنْ الْمُنَابَذَةِ وَالْمُلَامَسَةِ

558 - Әбу Хурайраның (р.а.) айтуынша, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі түрлі сауда келісімінен, екі түрлі киім киюден және екі түрлі намазды оқудан тиған екен: «Таң атқаннан кейін күн шығып болғанша және асрдан кейін күн батып болғанға дейін намаз оқудан; Денеге жабысып тұратын және денесі көрініп тұратын киімдерді киюден; Біреумен сөз байластырып, дұшпандық қылудан», - деді.

30-бап. Күн батпай тұрып оқылған намаздың сауабы жоқ

559 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَتَحَرَّى أَحَدُكُمْ فَيُصَلِّيَ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَلَا عِنْدَ غُرُوبِهَا

559 – Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Күн шығып келе жатқанда және батып бара жатқан уақытта намаз оқысаңдар, оның сауабынан құр қаласыңдар!», - деп айтқан», - деді..

560 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي شَهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ الْجُنْدَعِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا صَلَاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَرْتَفَعَ الشَّمْسُ وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ

560 - Әбу Сағид Хұдри (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Таң атқаннан кейін күн шығып болғанша, асрдан кейін күн батып болғанша намаз оқылмайды» деген», - деді..

561 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي أَنَانَ قَالَ حَدَّثَنَا عُذْرَةُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ قَالَ سَمِعْتُ حُمْرَانَ بْنَ أَبِي أَنَانَ يُحَدِّثُ عَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ إِنَّكُمْ لَتُصَلُّونَ صَلَاةً لَقَدْ صَحَبْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَا رَأَيْنَاهُ يُصَلِّيَهَا وَلَقَدْ نَهَى عَنْهُمَا يَعْني الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ

561 – Химран ибн Абан (р.а.) риуаят етті: «Мұғауия бір күні: «Сендер оқып жатқан намазды Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге жүргенімізде бір рет те оқығанын көрмегенбіз, ол кісі асрдан кейін екі рәкат намаз оқудан тиған болатын», - деп айтты.

562 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُهُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ خُبَيْبٍ عَنْ

حَقِّصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاتَيْنِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ

562 – Хафс ибн Асимнің (р.а.) Әбу Хурайрадан риуаят етуінше: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң атқаннан кейін күн шыққанша және асрдан кейін күн батқанша намаз оқуды мәкрүх еткен болатын», - деді.

31-бап. Аср мен таң атқаннан кейінгі намаздардан басқасынан тиылмаған кісі туралы

563 - حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ

عُمَرَ قَالَ قَالَ أَصْلِي كَمَا رَأَيْتُ أَصْحَابِي يُصَلُّونَ لَا أَنَّهُى أَحَدًا يُصَلِّي بِلَيْلٍ وَلَا نَهَارَ مَا شَاءَ غَيْرَ أَنْ لَا تَحْرَوْا طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا

563 - Ибн Омар (р.а.) айтты: «Мен бауырларымның қалай намаз оқығанын көрген болсам, солай намаз оқимын. Мен бірер кісінің түнде немесе күндізгі уақытта намаз оқуларына қарсы емеспін, күн шығып келе жатқанда және батып бара жатқан уақытта оқымаса болды», - деді.

32-бап. Асрдан кейін оқылатын қосымша және соған ұқсас намаздар туралы

بَاب مَا يُصَلَّى بَعْدَ الْعَصْرِ مِنَ الْفَوَائِتِ وَنَحْوَهَا قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ

كُرَيْبٌ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ الْعَصْرِ رَكَعَتَيْنِ وَقَالَ شَعْلَانِي نَاسٌ مِنْ عَبْدِ الْفَيْسِ عَنْ الرِّكَعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ

Үмму Сәлама (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) асрдан кейін екі рәкат намаз оқыды да, «Әлгі Абд ул-Қайс тайпасынан келген кісілер менің бесіннен кейін екі рәкат намаз оқуыма кедергі етті», - деді.

564 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ أَيُّمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّهُ

سَمِعَ عَائِشَةَ قَالَتْ وَالَّذِي ذَهَبَ بِهِ مَا تَرَكْتُهُمَا حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ وَمَا لَقِيَ اللَّهَ تَعَالَى حَتَّى تَقُولَ عَنْ الصَّلَاةِ وَكَانَ يُصَلِّي كَثِيرًا مِنْ صَلَاتِهِ قَاعِدًا تَعْنِي الرِّكَعَتَيْنِ بَعْدَ

العَصْرُ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيهِمَا وَلَا يُصَلِّيهِمَا فِي الْمَسْجِدِ
مَخَافَةَ أَنْ يُثْقَلَ عَلَى أُمَّتِهِ وَكَانَ يُحِبُّ مَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ

564 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Алла тағаламен ант етемін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағалаға жолыққанға дейін (қайтыс болғанға дейін) бесін мен асрдан кейін оқитын екі рәкат намаздарын мүлде тәрк етпеді. Ол кісі науқастанып қалып, намаздарын көбінесе отырып оқитын болып қалғанында, Аллаға жолықты (қайтыс болды). Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қосымша екі рәкат намазды үмбеттерім де үйреніп алып, қиналып қалмасын деп, мешітте оқымайтын еді, керісінше үмбеттеріне жеңілдік жасауға ынтық болатын», - деді.

565 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَتْ

عَائِشَةُ ابْنِ أُخْتِي مَا تَرَكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّجْدَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ
عِنْدِي قَطُّ

565 – Хишамның атасы (р.а.) риуаят етті: «Айша анамыз (р.а.) айтты: «Ей, бауырымның ұлы (жиенім)! Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) асрдан кейінгі екі рәкат намазды менің алдымда оқымайтын күндері болмайтын», - деді.

566 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا

الشَّيْبَانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْأَسْوَدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ رَكْعَتَانِ لَمْ
يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُهُمَا سِرًّا وَلَا عَلَانِيَةً رَكْعَتَانِ قَبْلَ صَلَاةِ
الصُّبْحِ وَرَكْعَتَانِ بَعْدَ الْعَصْرِ

566 – Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң намазынан алдыңғы және асрдан кейінгі оқитын екі рәкат намаздарын жасырмайтын да, жария да қылмайтын», - деді.

567 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرُورَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ رَأَيْتُ

الْأَسْوَدَ وَمَسْرُوقًا شَهَدَا عَلَى عَائِشَةَ قَالَتْ مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَأْتِينِي فِي يَوْمٍ بَعْدَ الْعَصْرِ إِلَّا صَلَّى رَكْعَتَيْنِ

567 – Асуад пен Масрұқ (р.а.) екеуі риуаят етті: «Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күнде асрдан кейінгі екі рәкат намазын оқымай менің алдыма келмейтін», - деді.

33-бап. Күн бұлтты болған күні намазды ертерек оқу туралы

568 - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى هُوَ ابْنُ أَبِي كَثِيرٍ

عَنْ أَبِي قَلَابَةَ أَنَّ أَبَا الْمَلِيحِ حَدَّثَهُ قَالَ كُنَّا مَعَ بُرَيْدَةَ فِي يَوْمٍ ذِي غَيْمٍ فَقَالَ بَكَرُوا
بِالصَّلَاةِ فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ حَبِطَ عَمَلُهُ

568 - Әбу Мүләйх (р.а.) риуаят етті: «Күн бұлтты болған күні Бұрайдамен бірге едік. Ол: «Намазды ертерек оқыңыз! Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде-кім аср намазын оқымаса, оның амалының барлығы бекерге зая кетеді!», - деген», - деді.

34-бап. Азан уақыты өткен болса да, азан айтылғаны туралы

569 - حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ قَالَ حَدَّثَنَا

حُصَيْنٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سِرْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ لَيْلَةً فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ لَوْ عَرَسْتَ بِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَخَافُ أَنْ تَنَامُوا عَنْ
الصَّلَاةِ قَالَ بِلَالٌ أَنَا أَوْقِظُكُمْ فَاضْطَجَعُوا وَأَسْنَدَ بِلَالٌ ظَهْرَهُ إِلَى رَاحِلَتِهِ فَعَلِبَتْهُ
عَيْنَاهُ فَنَامَ فَاسْتَيْقِظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَقَالَ يَا
بِلَالُ أَيْنَ مَا أَثَلْتَ قَالَ مَا أَثَلْتُ عَلَيَّ نَوْمُهُ مِثْلَهَا قَطُّ قَالَ إِنَّ اللَّهَ قَبِضَ أَرْوَاحَكُمْ
حِينَ شَاءَ وَرَدَّهَا عَلَيْكُمْ حِينَ شَاءَ يَا بِلَالُ فَمَ فَاذَنْ بِالنَّاسِ بِالصَّلَاةِ فَنَوَضًا فَلَمَّا
ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ وَابْيَاضَتْ قَامَ فَصَلَّى

569 - Әбу Қатада (р.а.) аталарынан риуаят етті: «Біз Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге түнде жолға шықтық. Жолда кездескен қауымдардың бірі: «Я Расулулла, бізге бір рет қонақ болып кетсеңіз!», - десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ұйықтап қалып, намазға тұрмай қаласыздар ма, деп қорқамын», - деді. Сонда Біләл (р.а.): «Мен сіздерді оятып қоярмын», - деді. Қонақжайлықтан кейін ұйықтауға жатты. Хазреті Біләл (р.а.) түйесіне жастанып ұйықтап қалды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оянған кезде күн жиегінен көтеріліп қалған еді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей, Біләл! Қәне айтқаныңды қылғаның?», - деді. Біләл: «Ұйқы мені жеңіп қойды, ешқашан бұлай қатты ұйықтамағанмын», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағала өзі қалаған уақытында жандарынды алып, қалаған уақытында сендерге жан берер, ей Біләл, тұр, азан айтып, адамдарды намазға шақыр!», - деді. Кейін тұрып дәрет алды. Таң атып, күн толық көтеріліп кеткенде намаз оқыды», - деді.

35-бап. Уақыты өткен болса да адамдар мен бірге жамағат болып намаз оқу туралы

570 - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ جَاءَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ بَعْدَ مَا غَرَبَتْ الشَّمْسُ فَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ فُرَيْشٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كِدْتُ أُصَلِّيَ الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتْ الشَّمْسُ تَغْرُبُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا فُقُمْنَا إِلَى بَطْحَانَ فَنَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ وَتَوَضَّأْنَا لَهَا فَصَلَّى الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتْ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ

570 - Жәбір ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Хандақ күні, күн батқан соң, Омар ибн әл-Хаттаб (р.а.) келіп, Құрайыш кәпірлерін сөге бастады. Содан соң: «О, Расул Алла, күн батайын деп бара жатқанда асрды зорға оқып үлгердім», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Алламен ант етемін, мен (оны) әлі оқығаным жоқ», - деді. Кейін, Бұтханға жүрдік, жеткеннен соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет алды, біз де дәрет алдық. Содан кейін күн батқаннан соң Аср намазын оқыды, одан кейін шам намазын оқыды», - деді.

36-бап. Бірер намазды естен шығарып оқымаған адам есіне түскенде сол намазды ғана қайта оқиды

قَالَ إِبْرَاهِيمُ مَنْ تَرَكَ صَلَاةً وَاحِدَةً عِشْرِينَ سَنَةً لَمْ يُعِدْ إِلَّا تِلْكَ الصَّلَاةَ الْوَاحِدَةَ

Ибраһим (р.а.) айтты: «Кімде-кім жиырма жыл бойы бірде намаз оқымаған болса, сол оқымаған намазын ғана қайтадан оқиды», - деді.

571 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ وَمُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَا حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَنَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيُصَلِّ إِذَا ذَكَرَهَا لَا كَفَّارَةَ لَهَا إِلَّا ذَلِكَ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي قَالَ مُوسَى قَالَ هَمَّامٌ سَمِعْتُهُ يَقُولُ بَعْدُ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِلذِّكْرِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ حَبَّانُ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ حَدَّثَنَا قَنَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ

571 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде-кім бірер намазын ұмытып оқымаған болса, есіне түскенде оқиды, оқылмай қалған намаз үшін, намаздың өзін қайта оқымақтан басқа

каффарат жоқ, Алла тағала: «Алланы еске алып намаз оқы!»,- деп айтты»,- деді.

37-бап. Бірінші қаза болған намаз оқылады

572 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى

هُوَ ابْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ جَعَلَ عُمَرُ يَوْمَ الْخَنْدَقِ يَسُبُّ كُفَّارَهُمْ وَقَالَ مَا كِدْتُ أُصَلِّي الْعَصْرَ حَتَّى غَرَبَتْ قَالَ فَتَزَلْنَا بِطَحَانَ فَصَلَّى بَعْدَ مَا غَرَبَتْ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ

572 – Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Хандақ күні, күн батқан соң, Омар ибн әл-Хаттаб (р.а.) келіп, Құрайыш кәпірлерін сөге бастады. Содан соң: «Я Расулулла, күн батайын деп бара жатқанда асрды зорға оқып үлгердім»,- деді. Кейін, Бұтханға бардық, күн батқаннан соң Аср намазын оқып, содан кейін шам намазын оқыды»,- деді.

38- бап. Құфтаннан кейін сөйлесіп отыруды жақтырмағандары туралы

573 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْمِنْهَالِ

قَالَ انْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي إِلَى أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ فَقَالَ لَهُ أَبِي حَدَّثَنَا كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ قَالَ كَانَ يُصَلِّي الْهَجِيرَ وَهِيَ الَّتِي تَدْعُونَهَا الْأُولَى حِينَ تَدْحَضُ الشَّمْسُ وَيُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَرْجِعُ أَحَدُنَا إِلَى أَهْلِهِ فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيْتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ قَالَ وَكَانَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يُؤَخَّرَ الْعِشَاءَ قَالَ وَكَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَكَانَ يَنْقُتِلُ مِنْ صَلَاةِ الْعَدَاةِ حِينَ يَعْرِفُ أَحَدُنَا جَلِيْسَهُ وَيَقْرَأُ مِنَ السُّنَنِ إِلَى الْمِائَةِ

573 - Әбу Минһал (р.а.) риуаят етті: «Атам екеуміз Әбу Барзаның алдына кірдік. Атам ол кісіден: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бес уақыт намазды қалай оқитын еді?»,- деп сұрады. Ол кісі: «Сіздер үйле деп атайтын бесін намазды күн ауған уақытта, аср намазды біреуміз шаһардың ең шетіне барып қайтқанымызда күннің ыстық табы әлі басылмаған уақытта оқитын. (Шам намазы туралы сөздер есімнен шығып кетіпті), сіздер атама деп атайтұғын Құфтан намазды кешіктіріп оқуды дұрыс көретін еді. Бірақ құфтаннан бұрын ұйықтауды және одан кейін бекерден бекер сөйлесіп отыруды ұнатпайтын. Таң намазды кісі жанында отырған

намаз оқушыны танитындай дәрежеге жеткенде оқып болатын, және алпыстан жүзге дейін аяттарды тилауат қылып оқитын»,- деді.

39-бап. Құфтаннан кейін фикһ және сауап жайында сөйлесіп отыру туралы

574 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّبَّاحِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَنْفِيُّ حَدَّثَنَا فَرُّهُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ انْتَضَرْنَا الْحَسَنَ وَرَأَتْ عَلَيْنَا حَتَّى قَرُبْنَا مِنْ وَقْتِ قِيَامِهِ فَجَاءَ فَقَالَ دَعَانَا حَيْرَانًا هَوْلَاءِ ثُمَّ قَالَ قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ انْتَضَرْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ حَتَّى كَانَ شَطْرُ اللَّيْلِ يَبْلُغُهُ فَجَاءَ فَصَلَّى لَنَا ثُمَّ خَطَبَنَا فَقَالَ أَلَا إِنَّ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا ثُمَّ رَقَدُوا وَإِنَّكُمْ لَمْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا انْتَضَرْتُمْ الصَّلَاةَ قَالَ الْحَسَنُ وَإِنَّ الْقَوْمَ لَا يَزَالُونَ بِخَيْرٍ مَا انْتَضَرُوا الْخَيْرَ قَالَ فَرُّهُ هُوَ مِنْ حَدِيثِ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

574 - Әнас (р.а.) риуаят етті : «Бір күні жарым түнге жақындап қалған уақытта, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) келіп, бізбен бірге намаз оқыды, содан соң: «Адамдар намаз оқып болып, әлде қашан ұйықтады, солай емес пе?. Ал, сендер болсаңдар, әлі намазды тәрк еткен жоқсындар, сауаптан үміт етіп құлшылық қылудасыз, сауаптан үміт ете беріңіз!»,- деп құтпа айтты»,- деді.

575 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ وَأَبُو بَكْرِ ابْنُ أَبِي حَتْمَةَ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْعِشَاءِ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَرَأَيْتُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةٍ لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ فَوَهَلَ النَّاسُ فِي مَقَالَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى مَا يَحَدَّثُونَ مِنْ هَذِهِ الْأَحَادِيثِ عَنْ مِائَةِ سَنَةٍ وَإِنَّمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ يُرِيدُ بِذَلِكَ أَنَّهَا تَحْرُمُ ذَلِكَ الْقَرْنَ

575 – Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өмірінің соңғы бір күндерінде бізбен бірге құфтан намазын оқыды. Екі жағына сәлем бергеннен кейін тұрып: «Мына осы көріп тұрған түніңізден бастап, жүз жыл өткен соң жер жүзінде қазіргі бар адамдардан бірде-біреуі де қалмайды»,- деді. Адамдар Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жүз жыл ішінде ешкім қалмас деген сөзін дұрыс түсінбей қорқынышқа түсті.

Шындығында, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бүгін осы жерде отырған өзін көрген Сахабалардың бірде-біреуінің қалмайтынын мысал қылып айтқан еді.

40- бап. Құфтаннан кейін бала шағалары және қонақтар мен сөйлесіп отыру туралы

576 - حَدَّثَنَا أَبُو الثُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو عُمَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّ أَصْحَابَ الصُّفَّةِ كَانُوا أَنَا سَاءَ فُقَرَاءَ وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامٌ اثْنَيْنِ فَلْيَذْهَبْ بِثَالِثٍ وَإِنْ أَرْبَعٍ فَخَامِسٍ أَوْ سَادِسٍ وَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ جَاءَ بِثَلَاثَةٍ فَأَنْطَلَقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَشْرَةٍ قَالَ فَهُوَ أَنَا وَأَبِي وَأُمِّي فَلَا أُدْرِي قَالَ وَأَمْرَاتِي وَخَادِمٌ بَيْنَنَا وَبَيْنَ بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ تَعَسَى عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ لَبِثَ حَيْثُ صَلَّيْتُ الْعِشَاءَ ثُمَّ رَجَعْتُ فَلَبِثْتُ حَتَّى تَعَسَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَ بَعْدَ مَا مَضَى مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللَّهُ قَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ وَمَا حَبَسَكَ عَنْ أَضْيَافِكَ أَوْ قَالَتْ ضَيْفِكَ قَالَ أَوْ مَا عَشَيْتِيهِمْ قَالَتْ أَبَوَا حَتَّى تَحْيَى فَمَا عَرَضُوا فَأَبَوْا قَالَ فَذَهَبْتُ أَنَا فَاخْتَبَأْتُ فَقَالَ يَا غُنْتَرُ فَجَدَّعَ وَسَبَّ وَقَالَ كُلُوا لَا هَنِيئًا فَقَالَ وَاللَّهِ لَا أَطْعَمُهُ أَبَدًا وَإِيمَ اللَّهُ مَا كُنَّا نَأْخُذُ مِنْ لُقْمَةٍ إِلَّا رَبًّا مِنْ أَسْفَلِهَا أَكْثَرُ مِنْهَا قَالَ يَعْنِي حَتَّى شَبِعُوا وَصَارَتْ أَكْثَرُ مِمَّا كَانَتْ قَبْلَ ذَلِكَ فَنَظَرَ إِلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ فَإِذَا هِيَ كَمَا هِيَ أَوْ أَكْثَرُ مِنْهَا فَقَالَ لِامْرَأَتِهِ يَا أُخْتَ بَنِي فِرَاسٍ مَا هَذَا قَالَتْ لَا وَفِرَّةَ عَيْنِي لَهِيَ الْآنَ أَكْثَرُ مِنْهَا قَبْلَ ذَلِكَ بِثَلَاثِ مَرَّاتٍ فَأَكَلَ مِنْهَا أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ مِنْ الشَّيْطَانِ يَعْنِي يَمِينَهُ ثُمَّ أَكَلَ مِنْهَا لُقْمَةً ثُمَّ حَمَلَهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَصْبَحَتْ عِنْدَهُ وَكَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمٍ عَقْدٌ فَمَضَى الْأَجَلَ فَفَرَقْنَا اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا مَعَ كُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنَا اللَّهُ أَعْلَمُكُمْ مَعَ كُلِّ رَجُلٍ فَأَكَلُوا مِنْهَا أَجْمَعُونَ أَوْ كَمَا قَالَ

576 - Абдурахман ибн Әбу Бәкір (р.а.) риуаят етті: «Асхаб ус-суфа, яғни мешіттің ауласындағы қалқада өмір сүретін үйсіз кембағал кісілер еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде-кімнің үйінде екі кісіге жетерлік тамақ болса, үшіншісін, төрт кісіге жетерлік тамақ болса, бесіншісімен алтыншы адамды өзімен алып барып, тойғызсын!», - деді. Әбу Бәкір (р.а.)

үйіне үш кісіні ертіп келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) болса, өзімен бірге он кісіні алып кетті. (Олардың ішінде мен, атам, анам, және әйелім, Әбу Бәкір мен біздің үйдің арасында жүретін қызметші)»

Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) үйінде тамақтанып, кейін түнгі намазға қалды. Содан кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тамақтанып алғанға дейін біраз кідірді. Түннің бір бөлігі өткеннен кейін үйіне қайтты. Сонда әйелі: «Қонақтарды тастап қайда жүрдіңіз?», - деді. Әбу Бәкір (р.а.): «Оларды тамақтандырмадың ба?», - деді. Әйелі: «Олар сіз келгенше тамақ жеуден бас тартты», - деді. Әбу Бәкір дауыстап сөкті де: «Өздерің жей беріндер. Алламен ант етемін, мен бұл тамақтан жемеспін!», - деді.

Аллаға ант етіп айтамын, тамақты қанша жесек те, азаюдың орнына көбейіп барады. Біз тойғанымызша жедік, бірақ тамақ бұрынғысынан да көбейіп кетті. Әбу Бәкір (р.а.) мұны көріп, әйеліне: «Ей, Бәни Фиросының сіңлісі, неге бұлай болды?!», - деп сұрады. Сонда әйелі: «Өз көзіме сенгім келмейді, тамақ бұрынғысынан үш есе көбейіп кетті», - деді.

Әбу Бәкір (р.а.) тамақтан жеді да: «Бұл - шайтанның ісі деді», - деді. (Яғни тамақ жемеймін деп ішкен антын бұзғанын айтып тұр).

Кейін және бір алып жеп, қалғанын Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына алып кетті. Мен сол жерде қалып таңды атырдым. Бізбен бір қауым ортасында келісім жасалған болатын, оның уақыты біткен еді. Біз он екі кісі болып бөлініп шығып кеттік. Олардың әрбірімен қанша адам келгенін білетін едім барлығы біркелкі сол тамақтан жеді.

БИСМИЛЛӘҺИР РАХМАНИР РАХИМ

АЗАН КІТАБЫ

**1-бап. Азан айтудың басталуы (тарихы) және Алла тағаланың :
«Егер намазға азан айтсаңыз, олар оны ойын қылып келекеге алды.
Осы, олардың шынайы түрде түсінбейтін халық
болғандықтарынан⁸⁹» және «Жұма күні намаз үшін азан айтылған
кезде⁹⁰» - дегені туралы**

577 - حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسِرَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَدَّاءُ عَنْ

أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ ذَكَرُوا النَّارَ وَالنَّافُوسَ فَذَكَرُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى
فَأَمَرَ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنْ يُوتِرَ الْإِقَامَةَ

577 - Әнәс (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарды намазға шақыру үшін (әуелі) от жағу, (занг) қоңырау шалу керектігін айтты. Содан соң яхуди мен насаралардың құлышылыққа қалай шақыратындарын есіне түсіп, Біләлға азан сөздерін екі реттен, тақбир сөздерін болса бір реттен айтуды бұйырды».

578 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ

جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ كَانَ الْمُسْلِمُونَ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ
يَجْتَمِعُونَ فَيَتَحَيَّيْتُونَ الصَّلَاةَ لَيْسَ يُنَادَى لَهَا فَتَكَلَّمُوا يَوْمًا فِي ذَلِكَ فَقَالَ بَعْضُهُمْ
اتَّخَذُوا نَافُوسًا مِثْلَ نَافُوسِ النَّصَارَى وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ بُوَقًا مِثْلَ قَرْنِ الْيَهُودِ فَقَالَ
عُمَرُ أَوْلَا تَبْعَتُونَ رَجُلًا يُنَادِي بِالصَّلَاةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا
بِلَالُ فَمَنْ فَنَادِ بِالصَّلَاةِ

578 – Ибн Омар айтты: «Мұсылмандар Мединеге келгенде бір жерге жиналып, намаз уақытын белгілеп алысатын. Намазға азан айтпайтын еді. Бір күні намазға шақыру туралы ақылдасты. Кейбіреулер: «Насаралар қоңырау шалғандай қоңырау шалыңыз!» - десе, енді біреулер: «Яхудилердің мүйіз керней шалғаны сияқты бір нәрсе шалайық!»- десті. Сонда Хазіреті Омар: «Намазға шақыруға бір кісіні бекітпейсіз бе?»- деді.

⁸⁹ 5. «әл-Мәйида», 58 аят.

⁹⁰ 62. «әл-Жұма», 9 аят.

Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей, Біләл орныңнан тұр, намазға шақыр!»- деп айтты.

2-бап. Азанның сөздері екі реттен айтылады

579 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ سِمَاكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ أَمِيرَ بِلَالُ أَنْ يَشْفَعَ الْأَدَانَ وَأَنْ يُوتَرَ الْإِقَامَةَ إِلَّا الْإِقَامَةَ

579 - Әнәс (р.а.) риуаят етті: «Біләлға азанның сөздерін жұп-жұп қылып, тәкбирді тақ қылып, «қад қамат-иссалат»-ті болса екі рет айту бұйырылды.

580 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ النَّقَّاشِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا خَالِدُ الْحَدَّاءُ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ لَمَّا كَثُرَ النَّاسُ قَالَ ذَكَرُوا أَنْ يَعْلَمُوا وَقَتَ الصَّلَاةِ بِشَيْءٍ يَعْرِفُونَهُ فَذَكَرُوا أَنْ يُورُوا نَارًا أَوْ يَضْرِبُوا نَافُوسًا فَأَمَرَ بِلَالُ أَنْ يَشْفَعَ الْأَدَانَ وَأَنْ يُوتَرَ الْإِقَامَةَ

580 - Әнәс (р.а.) риуаят етті: «Адамдар жиналған соң намаз уақытының болғандығы туралы бір нәрсемен білдіру керектігі турасында ақылдасты. Бірінші от жағу немесе қоңырау соғу керек десті. Сонда Біләлға (р.а.) азанды жұп қылып, тәкбирді болса тақ қылып айту бұйырылды»- деді.

3 – бап. Тәкбир тақ, «Қад қамат-ис-салат» жұп айтылады

581 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبرَاهِيمَ حَدَّثَنَا خَالِدُ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ أَمِيرَ بِلَالُ أَنْ يَشْفَعَ الْأَدَانَ وَأَنْ يُوتَرَ الْإِقَامَةَ إِلَّا الْإِقَامَةَ

581 - Әнәс (р.а.) айтты: «Біләлға азан сөздерін жұп-жұп қылып, ал тәкбір сөздерін болса тақ айтуға бұйырылды»- деді. Исмағил айтты: «Осыны Аюбқа айтқан едім: «Бірақ, Қад қамат-ис-салат» жұп айтылады»- деді.

Ескерту: Имам Әбу Ханифа мазхабында Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мына хадисіне амал етіп қаматты да азан секілді жұп-жұп етіп айтады. Абдулла ибн Зәйд әл-Ансарий (р.а.) Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) келіп: «Мен түсімде үстінде екі жасыл шапан киген бір кісінің дуалдың үстіне шығып

алып, екі-екі реттен қайталап азан мен қамат айтып жатқанын көрдім»,- деді. (Ибн Мажа, Азан-6, Ибн Ханбал, Y, 232)

4-бап. Азан айтудың артықшылығы туралы

582 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّائِبِينَ فَإِذَا قُضِيَ النَّدَاءُ أَقْبَلَ حَتَّى إِذَا تَوَبَّ بِالصَّلَاةِ أَدْبَرَ حَتَّى إِذَا قُضِيَ التَّوْبِيبَ أَقْبَلَ حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ ادْكُرْ كَذَا ادْكُرْ كَذَا لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ لَا يَذْرِي كَمْ صَلَّى

582 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Намазға азан айтылған кезде шайтан артынан жел шығарып, азан естілмейтін жерге дейін қашар, азан айтылып болған соң, қайтадан қайтып келер. Тәкбир айтылғанда және артына қашар. Азаншы тәкбир айтқанын бітірген соң, намазхандардың ойына азғыру салу үшін тағы да қайтып келер. Шайтан айтар: «Пәлен нәрсені есіне түсір, мына нәрсені есіне түсір»- деп намаз оқушыны намаздан бұрын есіне түспеген нәрселерді есіне түсірер, тіпті намаз оқушы неше рәкат намаз оқығанын білмей қалар»- деді.

5- бап. Жоғары дауыспен азан айту турасында

قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ أَذُنٌ أَدَانَا سَمَحًا وَإِلَّا فَاعْتَرَلْنَا

Омар ибн Абдулазиз айтты: «Азанды анық, жоғары дауыспен, созбай айт. Егер сондай етпесең, бізге азаншы болуға жарамайсың!» - деді.

583 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ الْأَنْصَارِيِّ ثُمَّ الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ لَهُ إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْعَنَمَ وَالْبَادِيَةَ فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ أَوْ بَادِيَتِكَ فَأَذْنَتَ بِالصَّلَاةِ فَارْفَعْ صَوْتَكَ بِالنِّدَاءِ فَإِنَّهُ لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَدِّنِ حِينَ وَلَا إِسْ وَلَا شَيْءٌ إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

583 – Абдуррахман ибн Абдуллаға аталары мына хадисті айтып берген екен: «Абу Сағид ал-Худри маған: «Есімде сен қойды және даланы жақсы көретін көрінесің, егер де қой бағатын болсаң немесе сол сияқты далада жүрсең намазға азан айтсаң, азанды жоғары дауыс пен айт. Өйткені төмен дауыспен айтсаң ұзақтағы жың болсын, адам болсын, жанды нәрсе болсын, жансыз нәрсе болсын даусыңды естімей қалады. Олар қияметте сенің азан айтқаныңа куәлік берер»- деді.

Әбу Сағид әл-Худрий (р.а.) айтты: «Бұны мен Пайғамбарымыздан естігенмін»,- деді.

6-бап. Азанның дауысын естумен қан төгуді тоқтатады

584 - حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنِ

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا غَزَا بِنَا قَوْمًا لَمْ يَكُنْ يَعْزُو بِنَا حَتَّى يُصْبِحَ وَيَنْظُرَ فَإِنْ سَمِعَ أَذَانًا كَفَّ عَنْهُمْ وَإِنْ لَمْ يَسْمَعْ أَذَانًا أَغَارَ عَلَيْهِمْ قَالَ فَخَرَجْنَا إِلَى خَيْبَرَ فَانْتَهَيْنَا إِلَيْهِمْ لَيْلًا فَلَمَّا أَصْبَحَ وَلَمْ يَسْمَعْ أَذَانًا رَكِبَ وَرَكِبْتُ خَلْفَ أَبِي طَلْحَةَ وَإِنَّ قَدَمِي لَتَمَسُّ قَدَمَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَخَرَجُوا إِلَيْنَا بِمَكَاتِلِهِمْ وَمَسَاحِيهِمْ فَلَمَّا رَأَوْا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا مُحَمَّدٌ وَاللَّهِ مُحَمَّدٌ وَالْخَمِيسُ قَالَ فَلَمَّا رَأَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ خَرَبْتُ خَيْبَرُ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُؤَدَّرِينَ

584 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) егер бізбен бір қауыммен соғысуға барса, таң атқанша оларға шабуыл жасамайтын. Таңғы кезде азан дауысын естісе соғысты тоқтататын. Егер де азанның дауысын естімесе, оларға шабуыл жасайтын. Бір күні Хайбарды бетке алып жолға шықтық, ол жерге түнде жеттік. Таң атқаннан соң, әлі азан айтылмаған уақытта, атам Әбу Талһа түйесіне мінді, мен ол кісінің артына мінгесіп алдым. Сол кезде менің аяғым Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) аяғына тиіп бара жатты. Хайбарлықтар себеттерімен кетпендерін көтеріп, қарсы алдымыздан шықты. Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көріп: «Бұл Мұхаммед (с.ғ.с.), Алламен ант етеміз, бұл Мұхаммед!»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларды көріп: «Аллаһу Акбар, Аллаһу Акбар, Хайбар ойран болды. Шындығында, бізбен жауласып жатқандардың жұртына келгенімізде, олардың (ескерту алғандардың) атар таңы қаран болар»,- деді.

7-бап. Азан дауысын естіген кісі не айтады

585 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا سَمِعْتُمُ النَّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَدِّنُ

585 - Әбу Саъид әл-Худрий риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Азан дауысын естігенінде азаншы айтып жатқан сөздерді қайталап тұрыңыз», - деді.

586 - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ حَدَّثَنِي عَيْسَى بْنُ طَلْحَةَ أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاوِيَةَ يَوْمًا فَقَالَ مِثْلَهُ إِلَى قَوْلِهِ وَأَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

586 – Иса ибн Талһа (р.а.) айтты: «Бір күні мен Мұғауияның (р.а.) азаншы айтып жатқан сөздерді «Әшһадү әннә Мұхаммедан Расулулла» деген жерге дейін қайталап айтып тұрғаның көрдім», - деді.

587 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهُوَيْهِ قَالَ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى نَحْوَهُ قَالَ يَحْيَى وَحَدَّثَنِي بَعْضُ إِخْوَانِنَا أَنَّهُ قَالَ لَمَّا قَالَ حَيٌّ عَلَى الصَّلَاةِ قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَقَالَ هَكَذَا سَمِعْنَا نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

587 – Яхя ибн Әбу Касир (р.а.) жоғарыдағы хадиске ұқсас хадисті риуаят етіп тұрып айтты: «Кейбір бауырларымыз маған айтты, Мұғауия азаншы «Хайиа ғалас-салат» дегенде, «Лә хаула уа лақууата илла билла» деп айтыпты-да: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) солай дегенің естігенмін», - деді.

8-бап. Азанды естіп болған соң дұға ету

588 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيَّاشٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْرَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُكَدَّرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَالَ

حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةَ التَّامَّةَ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةَ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتُهُ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ

588 - Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім азанды естіген соң, «Иләһи, осы толық шақыру мен мәңгілік намаздың иесі болған Мұхаммедтің (с.ғ.с.) дәрежесін жоғары қылып, нығметтерінді оған нәсіп ет, ол адамға өзін уәде еткен мақами махмудты (ең шарапатты орынды) бергейсің!»,- десе, қиямет күні мен оған шапағат етермін»,- деді.

9-бап. Азанды мен айтамын деп таласу туралы

بَابِ الْإِسْتِهَامِ فِي الْأَذَانِ وَيُذَكَّرُ أَنَّ أَقْوَامًا اخْتَلَفُوا فِي الْأَذَانِ فَأَفْرَعَ بَيْنَهُمْ سَعْدٌ

Бір күні қауымдар азан айтуға таласып қалды. Сонда Сағд ибн Уаққас (р.а.) шек тастады, шекке түскен кісі азан айтты.

589 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سُمَيِّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَفُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا

589 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Адамдар азан айтудың және бірінші сапта тұрып намаз оқудың қаншалықты сауабының бар екенің білсе ғой, тіпті болмағанда шек тастап, өз ниеттеріне жеткен болар еді. Егер адамдар жамағатпен намаз оқудың сауабын білсе, жарысып мешітке жүгіріп кеткен болар еді. Егер де адамдар таң намазы мен құфтан намазын жамағатпен бірге оқығанда не сауап бар екенің білсе, еңбектеп болса да барған болар еді»,- деді.

10-бап. Азан айтып жатып басқа сөздерді айтып жіберу туралы

تَكَلَّمَ سُلَيْمَانُ بْنُ صُرَدٍ فِي أَذَانِهِ وَقَالَ الْحَسَنُ لِمَا بَأْسَ أَنْ يَضْحَكَ وَهُوَ يُؤَدِّنُ أَوْ يُقِيمُ

Сүлеймен ибн Сурд (р.а.) азан айтып жатып басқа сөздерді де айтып жіберді. Хасан Басри (р.а.) айтты: «Азан не такбір айтып жатып күлудің еш зияны жоқ»,- деді.

590 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ وَعَبْدِ الْحَمِيدِ صَاحِبِ الزِّيَادِيِّ وَعَاصِمِ الْأَحْوَلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ خَطَبَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ فِي يَوْمٍ رَدَّغَ فَلَمَّا بَلَغَ الْمُؤَدَّنُ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ فَأَمَرَهُ أَنْ يُنَادِيَ الصَّلَاةَ فِي الرَّحَالِ فَنَظَرَ الْقَوْمُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَقَالَ فَعَلَ هَذَا مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْهُ وَإِنَّهَا عَزْمَةٌ

590 – Абдулла ибн Харс (р.а.) риуаят етті: «Жауын-шашын болып тұрған күндердің бірінде Ибн Аббас (р.а.) бізге уағыз айтты. Азаншы «Хайиа ғалас салат» деп айтып жатқанда Ибн Аббас оны тоқтатып «Намазды әркім өз жерінде оқысын!»,- деп айқайлауды бұйырды. Бұған адамдар таңқалысып, бір-біріне қарасты. Сонда ибн Аббас (р.а.): «Ибн Аббастан да жақсырақ кісі (яғни, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) өзі солай істеген). Бүгін Жұма, сондай қылса болады»,- деді.

11-бап. Көзі әрең көретін адам, егерде оған намаз уақытының болғандығы хабар етілсе, ол азан айтуы мүмкін

591 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ بِلَالًا يُؤَدِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُّوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ ثُمَّ قَالَ وَكَانَ رَجُلًا أَعْمَى لَا يُنَادِي حَتَّى يُقَالَ لَهُ أَصْبَحْتَ أَصْبَحْتَ

591 – Сәлім ибн Абдулланың атасы Абдулла ибн Омар (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Біләл (таң намазына) азанды өте ерте айтады. Сендер ибн Үмми Мактум азан айтқанша ішіп-жей беріңдер»,- деді. Ибн Үмми Мактум көзі көрмейтін адам болатын. Бірер кісі оған: «Таң атты, таң атты»,- деп айтпағанынша, азан айтпайтын»,- деді.

12-бап. Таң атқаннан кейін азан айту туралы

592 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرْتَنِي حَفْصَةُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اعْتَكَفَ الْمُؤَدَّنُ لِلصُّبْحِ وَبَدَأَ الصُّبْحُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ تُقَامَ الصَّلَاةُ

592 – Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Үмму ул-Мұъминин Хафса анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) азаншы таң намазына азан айтудан кешігіп қалса, таң атып қалса мешітте намаз басталудан бұрын жеңіл ғана екі рәкат намаз оқып алатын»,- деді.

593 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ خَوِيفَتَيْنِ بَيْنَ النَّدَاءِ وَالْإِقَامَةِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ

593 – Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң намазына айтылатын азан мен тәкбір арасында жеңіл ғана екі рәкат намаз оқып алатын», - деді.

594 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ بِلَالًا يُنَادِي بِلَيْلٍ فَكُلُّوا وَأَشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ

594 – Абдулла ибн Омар (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Біләл (р.а.) түнде өте ерте азан айтады, сендер Ибн Үмми Мактүм азан айтқанша, ішіп-жей беріндер», - дейтін», - деді.

13-бап. Таң намазынан бұрын азан айту

595 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّمِيمِيُّ عَنْ أَبِي عُمَانَ التَّهْدِيَّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدَكُمْ أَوْ أَحَدًا مِنْكُمْ أَذَانُ بِلَالٍ مِنْ سَحُورِهِ فَإِنَّهُ يُؤَدِّنُ أَوْ يُنَادِي بِلَيْلٍ لِيَرْجِعَ قَائِمَكُمْ وَلِيُنَبِّئَهُ نَائِمَكُمْ وَلَيْسَ أَنْ يَقُولَ الْفَجْرُ أَوْ الصُّبْحُ وَقَالَ بِأَصَابِعِهِ وَرَفَعَهَا إِلَى فَوْقِ وَطْأَطَأَ إِلَى أَسْفَلِ حَتَّى يَقُولَ هَكَذَا وَقَالَ زُهَيْرٌ بِسَبَابَتَيْهِ إِحْدَاهُمَا فَوْقَ الْأُخْرَى ثُمَّ مَدَّهَا عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ

595 – Абдулла ибн Масғуд айтты: Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Біләл азан айтқанда біреулерін сәрелік ішуден тоқтамаңыз, өйткені азаншы ұйықтап жатқандарды ояту үшін, ояу адамдарды намазға шақыру үшін қараңғыда азан айтады»- деді. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) саусақтарын аспанға көтеріп төмен түсірді де: «Бұл әлі таң атқанды білдірмейді. Міне бұлай болса таң атқан болар»- деп саусақтарын енді көкжиек бойлап жүргізді» (яғни, күн нұры әуелі тігіне таралады, бұл таң атты дегені емес, нұр айналасына таралса ғана таң атқан боп есептеледі).

596 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ وَعَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ح وَ حَدَّثَنِي يُوسُفُ بْنُ عِيْسَى الْمَرْوَزِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ بِلَالًا يُؤَدِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُّوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُؤَدِّنَ ابْنُ أُمِّ مَكْنُومٍ

596 – Ибн Омар айтты: «Айша анамыз былай деген»,- деді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Білел түнде азан айтады. Сіздер Ибн Умму Мактум айтқанша, жеп-іше беріндер»,- деген.

14- бап. Азан мен тәкбір арасында қанша уақыт бар?

597 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُعَقَّلٍ الْمُزَنِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ ثَلَاثًا لِمَنْ سَاءَ

597 – Абдулла ибн Мағфал әл-Музаний риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Әрбір азан мен тәкбір арасындағы уақытта қалаған кісі бір рет намаз оқып алса да болады»,- деп үш рет қайталап айтты.

598 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُذْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ عَامِرٍ الْأَنْصَارِيَّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ كَانَ الْمُؤَدِّنُ إِذَا أَدَّنَ قَامَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْتَدِرُونَ السَّوَارِيَّ حَتَّى يَخْرُجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُمْ كَذَلِكَ يُصَلُّونَ الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْمَعْرَبِ وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ شَيْءٌ قَالَ عُثْمَانُ بْنُ جَبَلَةَ وَأَبُو دَاوُدَ عَنْ شُعْبَةَ لَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمَا إِلَّا قَلِيلٌ

598 - Әнәс ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Азаншы азан айтса, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сахабалары орындарынан тұрып, өздері намаз оқитын тіреулер қарсысында асығысатын еді. Тіпті Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үйінен шыққанда олар азан мен тәкбір арасында оқитын намазды оқып жатқан болатын еді. Шам намазынан бұрын олар де екі рәкат намаз оқып алар еді. Азан мен тәкбір арасындағы уақыт онша көп болмайтын»,- деді.

Имам Бұхарий (р.а.) айтты: «Шам намазының азаны мен тәкбірі арасында ешқандай уақыт жоқ»,- деді.

Имам Навауй (р.а.) айтты: «Шам намазының азаны мен тәкбірі арасында екі рәкат намаз оқу – мұстахап»,- деді.

Имам Мәлік (р.а.) айтты: «Шам намазының азаны мен тәкбірі арасында намаз оқу – дұрыс»,- деді.

Ханафилер айтты: «Шам намазының азаны мен тәкбірі арасында үш кадам ғана жүрерлік уақыт бар»,- деді.

15-бап. Тәкбір айтылуды күтіп тұрған кісі туралы

599 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَكَتَ الْمُؤَدِّنُ بِأَوَّلِي مِنْ صَلَاةِ الْفَجْرِ قَامَ فَرَكَعَ رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ بَعْدَ أَنْ يَسْتَبِينَ الْفَجْرُ ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُؤَدِّنُ لِلْإِقَامَةِ

599 – Айша анамыз айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) азаншы таң намазына азан айтып болған соң, орнынан тұрып, таң атқанша жеңіл ғана екі рәкат намаз оқып алатын, содан соң азаншы тәкбір айтқанша оң жағымен жанбастар еді»,- деді.

16-бап. Қалаған кісі әр бір азан мен тәкбір арасында намаз оқып алуы мүмкін

600 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ قَالَ حَدَّثَنَا كَثْمَسُ بْنُ الْحَسَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقَلٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ كُلِّ أَدَانَيْنِ صَلَاةٌ بَيْنَ كُلِّ أَدَانَيْنِ صَلَاةٌ ثُمَّ قَالَ فِي الثَّلَاثَةِ لِمَنْ شَاءَ

600 - Абдулла ибн Мағфал (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әрбір азан мен тәкбір арасында намаз бар, әрбір азан мен тәкбір арасында намаз бар, үшіншісі - қалаған кісіге»,- деп айтты»,- деді.

17-бап. «Біреуіңіз азан айтыңыз»,- деген кісі турасында

601 - حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَفَرٍ مِنْ قَوْمِي فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عَشْرِينَ لَيْلَةً وَكَانَ رَحِيمًا رَفِيقًا فَلَمَّا رَأَى شَوْقَنَا إِلَى أَهَالِينَا قَالَ ارْجِعُوا

فَكُونُوا فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ وَصَلُّوا فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَدِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ وَلْيُؤَمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ

601 – Мәлік ибн әл-Хуайрис (р.а.) риуаят етті: «Қауымға тиесілі бірнеше кісілермен бірге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) үйіне келдім. Біз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қасында жиырма күндей тұрдық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рақымды, мейірімді екен. Отбасыларымызды сағынғанымызды біліп, «Үйлеріңізге қайтыңыздар, олармен бірге болыңыздар, оларға үйретіңіздер, намаз оқыңыздар, намаз уақыты болса, бір кісі азан айтсын, араларыңыздағы жасы үлкендеуі имамдық етсін», - деп айтқан болатын», - деді.

18-бап. Мүсәпірлер үшін азан мен тәкбір айту, содан соң Муздалифада азан мен тәкбір айту; азаншының суық түнде немесе жауынды түнде «намазды жер-жерлерінде оқындар», - деп азан шақыруы

602 - حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْمُهَاجِرِ أَبِي الْحَسَنِ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ عَنْ أَبِي دُرٍّ قَالَ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَرَادَ الْمُؤَدِّنُ أَنْ يُؤَدِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَدِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَدِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ حَتَّى سَاوَى الظِّلُّ الثُّلُوثَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ

602 - Әбу Зар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге едік. Азаншы азан айтпақшы болғанда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған: «Салқындатқыл», - деді. Кейін ол және азан айтпақшы болғанда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағы да: «Салқындатқыл», - деді. . Кейін ол және азан айтпақшы болғанда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағы да: «Салқындатқыл», - деді. Төбешіктердің түбіне көлеңкелер пайда болғанда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Күннің ыстықтығы жәннамнан келіп жатқандай», - деді.

604 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكُ أُنْتِنَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَحْنُ شَبِيهَةٌ مُتَقَارِبُونَ فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ يَوْمًا وَلَيْلَةً وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِيمًا رَفِيقًا فَلَمَّا ظَنَّ أَنَّا قَدْ اسْتَهَيْبْنَا أَهْلَنَا أَوْ قَدْ اسْتَهَيْبْنَا سَأَلْنَا عَمَّنْ تَرَكَنَا بَعْدَنَا

فَأخْبَرْتَاهُ قَالَ ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِيكُمْ فَأَقِيمُوا فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ وَمُرُوهُمْ وَذَكَرَ أَشْيَاءَ أَحْفَظَهَا أَوْ لَا أَحْفَظَهَا وَصَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أَصْلِي فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَدِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ وَلْيُؤَمِّمْكُمْ أَكْبَرُكُمْ

604 - Мәлік ибн әл-Хуайрис (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) үйіне барып жас жігіт кезімізде жиырма күндей тұрдық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рақымды, мейірімді екен. Отбасыларымызды сағынғанымызды біліп, үйлерімізде кімдерді тастап келгенімізді сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Үйлеріңізге қайтыңыздар, олармен бірге болыңыздар, оларға шариғат үкімдерін үйретіңіздер. Менің сіздерге бұйырғанымды оларға да бұйырыңыз», - деп насихат айтты. (Олардың кейбірі есімнен шығып кетіпті), кейін: «Мен қалай намаз оқыған болсам, солай намаз оқыңыз, намаз уақыты болса, бір кісі азан айтсын, араларыңыздағы жасы үлкендеуі имамдық етсін», - деп айтқан болатын», - деді.

605 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ قَالَ قَالَ ابْنُ عُمَرَ فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ بَضْجَانًا ثُمَّ قَالَ صَلُّوا فِي رِحَالِكُمْ فَأَخْبَرَنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْمُرُ مُؤَدِّنًا يُؤَدِّنُ ثُمَّ يَقُولُ عَلَى إِثْرِهِ أَلَا صَلُّوا فِي الرَّحَالِ فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ أَوْ الْمَطِيرَةِ فِي السَّفَرِ

605 – Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) суық түндердің бірінде Дажнонда (төбенің аты) азан айтты, кейін бізге: «Үйлеріңе барып намаз оқыңдар, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) азан айтқаннан кейін азаншыға: «Сапардағы кезіңізде суық түнде немесе лайгершілікте, жер-жерлеріңізде намаз оқыңыздар», - деп айтуды бұйыратын», - деді.

606 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْأَبْطَحِ فَجَاءَهُ بِلَالٌ فَأَذَنَهُ بِالصَّلَاةِ ثُمَّ خَرَجَ بِلَالٌ بِالْعِزَّةِ حَتَّى رَكَزَهَا بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْأَبْطَحِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ

606 – Гаун ибн Әбу Жухайфа (р.а.) атасынан естігенін риуаят етеді: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) Абтахта (жердің аты) көрдім. Біләл келіп азан айтты. Кейін үшкір найзаны алып шығып, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қарсы алдына шаншып қойды, содан соң тәкбір айтты», - деді.

19-бап. Азаншы азан айтып жатқанда басын о жақ бұ жаққа қаратама, әлде кеудесін о жақ, бұл жаққа бұрады ма?

عَنْ بِلَالٍ أَنَّهُ جَعَلَ إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَجْعَلُ إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ وَقَالَ ابْنُ أَبِي هَيْمٍ لَا بَأْسَ أَنْ يُؤَدَّنَ عَلَى غَيْرِ وُضوءٍ وَقَالَ عطاءُ الوُضوءِ حَقٌّ وَسُنَّةٌ وَقَالَتْ عَائِشَةُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ

Хазреті Білал (р.а.) азан айтып жатқанда екі саусағын екі құлағына тығатын, ал Ибн Омар (р.а.) болса екі саусағын құлағына тықпайтын еді», - делінеді.

Ибраһим (р.а.) айтты: «Дәретсіз азан айтудың зияны жоқ», - деді.

Ғата (р.а.) айтты: «Азан айту үшін дәрет алу парыз да, сүннет те», - деген. Айша анамыз айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әр кезде Алланың зікірін айта беретін», - деді.

607 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ

عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ رَأَى بِلَالًا يُؤَدَّنُ فَجَعَلَتْ أُتْبَعُ فَأَهْ هَهُنَا وَهَهُنَا بِالْأَذَانِ

607 – Гаун ибн әбу Жухайфа (р.а.) риуаят етті: «Менің атам бір күні Білалдің азан айтып жатып басын о жақ, бұ жаққа бұрғанын көрген екен», - деді.

20-бап. Кісі: «Намаз уақыты өтіп кетіпті», - десе болады ма?

ابْنُ سِيرِينَ أَنْ يَقُولَ فَاتَتْنَا الصَّلَاةُ وَلَكِنْ لِيَقُلَ لَمْ نُذْرِكْ وَقَوْلُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَحُّ

Ибн Сирин (р.а.) «Намаз уақыты өтіп кетіпті», - дегенді мәкрұх санап, оның орнына намазға жете алмай қалыппыз десін», - деді.

Имам Бұхарий болса (р.а.) Ибн Сириннің сөзін қабыл етпей, «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): («Намаз өтіп кетіпті»), - деген сөзі дұрыс», - деп айтты.

608 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي

قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ سَمِعَ جَلْبَةَ رَجَالٍ فَلَمَّا صَلَّى قَالَ مَا شَأْنُكُمْ قَالُوا اسْتَعْجَلْنَا إِلَى الصَّلَاةِ قَالَ فَلَا تَفْعَلُوا إِذَا أَنْتُمْ الصَّلَاةَ فَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأْتِمُوا

608 – Абдулла ибн Әбу Қатаданың атасы айтты: «Бір кездері біз Пайғамбарымыз бен (с.ғ.с.) бірге намаз оқып жатыр едік, бірден адамдардың абыр-дабыр дауыстары естілді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып болғаннан кейін: «Сендерге не болды?»,- деді. Олар: «Намазға асықтық»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Намазға келгендеріңде олай етпендер, тыныштыққа бой ұсыныңыз. Намаздың қай жеріне үлгерсеңіз, сол жерінен қосылып оқи беріңіз, қаншасы өтіп кеткен болса да, кейін өзіңіз толықтырып оқып алыңыз!»,- деп айтты»,-деді.

21-бап. Намазға ақырын ғана жайлап келу туралы

قَالَ مَا أَدْرَاكُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأْتِمُوا قَالَ أَبُو قَتَادَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Қатада (р.а.) риуаят етті: Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Намазға қашан үлгеріп келсеңіз, келген жерден жалғастыра беріңіз, қалғанын кейін толтырып оқып алыңыз!»,- деген»,-деді.

609 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا سَمِعْتُمُ الْإِقَامَةَ فَأَمْسُوا إِلَى الصَّلَاةِ وَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ وَلَا تُسْرِعُوا فَمَا أَدْرَاكُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأْتِمُوا

609 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егер тәкбір айтылғанын естісеңіз асықпай, жәйлап қана намазға келіңіз. Намазға қай жерінен үлгеріп келсеңіз, сол жерінен жамағатқа қосылып, оқи беріңіз, қалғанын кейін өзіңіз толтырып оқып алыңыз!»,- деп айтқан»,- деді.

22-бап. Кісі имам тәкбір айтып жатқаның көрсе сапқа қашан тұрады?

610 - حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ كَتَبَ إِلَيَّ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي

610 – Абдулла ибн Әбу Қатаданың (р.а.) атасы риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Тәкбір айтылып жатқан уақытта мені көрмегеніңізге дейін сапқа тұрмаңыз!»,-деп айтқан»,- деді.

23-бап. Намазхандар сапқа асығып келіп тұрмасын, тыныштық сақтап, тәртіптілікпен тұрсын!

611 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي وَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ

611 – Абдулла ибн Өбу Қатаданың (р.а.) атасы риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Тәкбір айтылып жатқанда сапқа тұрмаңыз. Тыныштық сақтаңыз!»,-деп айтқан»,-деді.

24-бап. Тәкбір айтылғаннан соң бір себеппен мешіттен шықса бола ма?

612 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ وَقَدْ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَعَدَلَتْ الصُّفُوفُ حَتَّى إِذَا قَامَ فِي مُصَلَّاهُ انْتَهَرْنَا أَنْ يُكَبِّرَ انصَرَفَ قَالَ عَلَى مَكَانِكُمْ فَمَكَّنَا عَلَى هَيْبَتِنَا حَتَّى خَرَجَ إِلَيْنَا يَنْطِفُ رَأْسُهُ مَاءً وَقَدْ اغْتَسَلَ

612 - Өбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бөлмесінен шықты. Намазға тәкбір айтылды, саптар түзелді. Намазға тәкбір тахрима айтылуын күтіп тұрған едік, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Орындарыңыздан қозғалмаңыздар!»,- деп бөлмесіне кіріп кетті, біз сол бойымызда тұрып қалдық . Біраздан соң шаштары дымқыл, басынан су тамып тұрған бойы қайтып шықты, ол кісі ғұсыл алған екен»,- деді.

25-бап. Егер имам: «Орныңыздан қозғалмаңыз!»,- деп шығып кетсе, қайтып келгенше күтіп тұрады

613 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَسَوَّى النَّاسُ صُفُوفَهُمْ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَقَدَّمَ وَهُوَ جُنْبٌ ثُمَّ قَالَ عَلَى مَكَانِكُمْ فَرَجَعُ فَأَغْتَسَلَ ثُمَّ خَرَجَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ مَاءً فَصَلَّى بِهِمْ

613 - Өбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Намазға тәкбір айтылды, адамдар саптарын түзеді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бөлмесінен шығып,

алдыға өтті. Ол кісі жүніп халде екен: «Орындарыңыздан қозғалмаңыздар!»,- деп бөлмесіне қайта кіріп кетті. Содан кейін ғұсыл алып шықты, шаштары дымқыл, басынан су тамып тұрған еді. Кейін жамағатпен бірге намаз оқыды»,- деді.

26-бап. Кісінің «Әлі намаз оқымадық»,- деуі

614 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ أَخْبَرَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ مَا كِدْتُ أَنْ أُصَلِّيَ حَتَّى كَادَتْ الشَّمْسُ تَغْرُبُ وَذَلِكَ بَعْدَ مَا أَفْطَرَ الصَّائِمُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا فَنَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى بُطْحَانَ وَأَنَا مَعَهُ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ صَلَّى يَغْنِي الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ

614 – Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Хандақ күні, күн батқан соң, Омар ибн әл-Хаттаб (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келіп: «Я Расулудла, Алланың хақы құрметі күн батып кетті да, аср намазын оқи алмай қалдым»,- деді. Бұл сөзді айтқанында ифтар ішіліп болған еді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Алламен ант етемін, мен де (оны) әлі оқығаным жоқ»,- деді. Кейін, Бұтханға жүрдік, жеткеннен соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дәрет алды. Содан кейін күн батқаннан соң Аср намазын оқыды, одан кейін шам намазын оқыды»,- деді.

27-бап. Тәкбір айтылғаннан кейін имам бір зәрулікпен бөгеліп қалуы мүмкін бе?

615 - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُنَاجِي رَجُلًا فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ فَمَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ حَتَّى نَامَ الْقَوْمُ

615 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Намазға тәкбір айтылды, бірақ та Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешіттің жанында бір кісімен сөйлесіп тұра берді, сонда кейбір намазхандар ұйықтап қалды»,- деді.

28-бап. Намазға тәкбір айтылғаннан соң (біреумен) сөйлесу туралы

616 - حَدَّثَنَا عِيَّاشُ بْنُ الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ قَالَ سَأَلْتُ ثَابِتًا الْبُنَانِيَّ عَنِ الرَّجُلِ يَتَكَلَّمُ بَعْدَ مَا تُقَامُ الصَّلَاةُ فَحَدَّثَنِي عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَعَرَضَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَحَبَسَهُ بَعْدَ مَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ

616 – Хумайд (р.а.) риуаят етті: «Сәбит Бұнанидан намазға тәкбір айтылғаннан кейін (біреумен) сөйлескен кісі туралы сұрадым. Сонда ол: «Намазға тәкбір айтылғаннан кейін бір кісі келіп Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) сөзге айналдырып қалған еді», - деп, маған Әнас (р.а.) айтқан еді», - деді.

29-бап. Жамағатпен намаз оқудың уәжіптігі туралы

قَالَ الْحَسَنُ إِنْ مَنَعَتْهُ أُمُّهُ عَنِ الْعِشَاءِ فِي الْجَمَاعَةِ شَفَقَهُ لَمْ يُطْعَمَهَا

Хасан Басрийді (р.а.) анасы мейірбаншылық қылып, құфтан намазын жамағатпен оқу үшін мешітке барудан қайтарыпты, сонда ол кісіге бой ұсынбапты.

617 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ بِحَطْبٍ فَيُحْطَبُ ثُمَّ أَمُرَ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَدَّنَ لَهَا ثُمَّ أَمُرَ رَجُلًا فَيَوْمَّ النَّاسَ ثُمَّ أَخَالَفَ إِلَى رَجَالٍ فَأَحْرَقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عَرَقًا سَمِيئًا أَوْ مِرْمَاتَيْنِ حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ

617 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағаланың хақы құрметі адамдарға «Отын жиыңдар!», - деп бұйырсам, олар жияр, содан кейін «Намаз оқыңыз!», - десем, бір кісі азан айтса, екіншісі имамдық қылса, сосын намазға келмеген кісілердің үйлеріне барып, үстінен от қойып жағып жіберсем, Аллаға ант етіп айтамын, жамағатпен бірге намаз оқымаққа келмеген сол кісілердің бірері бұл жерге (мешітке) келгенде пісірілген ет жейді десе, әлбетте, құфтанға келген болар еді», - деді.

30-бап. Жамағатпен намаз оқудың артықшылығы

وَكَانَ الْأَسْوَدُ إِذَا قَاتَتْهُ الْجَمَاعَةُ ذَهَبَ إِلَى مَسْجِدٍ آخَرَ وَجَاءَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ إِلَى مَسْجِدٍ قَدْ صَلَّى فِيهِ فَأَذَّنَ وَأَقَامَ وَصَلَّى جَمَاعَةً

Асуад ибн Язид (р.а.) өз жамағатымен бірге намаз оқуға үлгермей қалса, басқа мешітке баратын еді. Әнас (р.а.) намаз оқып болғанда мешітке келді, содан соң және тәкбір айтып (басқа) жамағатпен бірге намаз оқыды.

618 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ صَلَّى الْجَمَاعَةَ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفَدَى بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً

618 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Жамағатпен бірге оқылған намаздың сауабы жалғыз оқылған намаздың сауабынан жиырма жеті есе (дәрежесі) артық болады», - деді.

619 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنِي ابْنُ الْهَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خَبَّابٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ صَلَّى الْجَمَاعَةَ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفَدَى بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً

619 - Әбу Сабыд әл-Худрий Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Жамағатпен бірге оқыған намаздың сауабы жалғыз оқыған намаздың сауабынан жиырма бес мәрте артық», - дегенін естігенмін», - деді.

620 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الرَّجُلُ فِي الْجَمَاعَةِ تُضَعَّفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ ضِعْفًا وَذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلْ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ اللَّهُمَّ ارْحَمَهُ وَلَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا انْتَهَرَ الصَّلَاةَ

620 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Кісінің жамағатпен оқыған намазының сауабы, үйде жалғыз өзі оқыған намаздың және базарда оқыған намаздың сауабынан жиырма бес мәрте дәрежесі артық болады . Бұл сауапқа кісі жақсылап дәрет алып, үйден мешітке тек намаз оқимын деген ниетте шықса ғана жетуі мүмкін. Сол ниетпен басқан әрбір қадамын көтеріп үлгерместен, Алла тағала оның мәртебесін бір дәрежеге көтеріп, бір күнәсін кешіреді. Намаз оқып жатқанда болса, періштелер оның жоғарысында: «Иләһи, бұл пендені жарылқағайсың, бұл пендеңе рахым еткейсің!», - деп дұға қылып тұрар. Қайсы біріңіз намаз оқимын, деп күтіп тұрған болсаңыз, намаз оқып жатқан болып есептелесіз!», - деді.

31-бап. Таң намазын жамағатпен оқудың артықшылығы

621 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْجَمِيعِ صَلَاةَ أَحَدِكُمْ وَحَدَهُ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا وَتَجْتَمِعُ مَلَائِكَةُ اللَّيْلِ وَمَلَائِكَةُ النَّهَارِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ فَافْرَأُوا إِنْ شِئْتُمْ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا قَالَ شُعَيْبٌ وَحَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ تَفْضُلُهَا بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً

621 - Мына хадисті Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естідім деп Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Әр біріңнің жамағатпен оқыған намаздарыңның сауабы жалғыз оқыған намаздарыңнан жиырма бес мәрте артық болады. Түнгі періштелермен бірге күндізгі періштелердің баршасы таң намазына келіп топ-топ болып жиналар», - деді.

Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Егер қаласаңыз, **«Әрі таң намазын оқы. Күмәнсіз таң намазына періштелер де қатынасады»⁹¹**», - деген аятты оқындар!», - деді.

Абдулла ибн Омар (р.а.) айтты: «Жамағат намазының дәрежесі жиырма жеті есе артық», - деді.

622 - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ سَالِمًا قَالَ سَمِعْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ تَقُولُ دَخَلَ عَلَيَّ أَبُو الدَّرْدَاءِ وَهُوَ مُغْضَبٌ فَقُلْتُ مَا أَغْضَبَكَ فَقَالَ وَاللَّهِ مَا أَعْرَفُ مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا إِلَّا أَنَّهُمْ يُصَلُّونَ جَمِيعًا

⁹¹ 17.әл-Исра-78 аят.

622 – Үмму Дарда (р.а.) риуаят етті: «Әбу Дарда алдыма ашуланып кіріп келді. Мен оған: «Неге ашуландыңыз?», - дедім. Ол. «Аллаға ант етіп айтамын, Мұхаммед (с.ғ.с.) үмбетінің жамағатпен намаз оқудан бөлек біреу сауапты іс қалмады», - деді.

623 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْظَمُ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أَبْعَدُهُمْ فَأَبْعَدُهُمْ مَمْسَى وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْإِمَامِ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الَّذِي يُصَلِّي ثُمَّ يَنَامُ

623 - Әбу Мұса (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Намаздан ең көп сауап алатын адам – мешіттен ең ұзақта тұратын адам, өйткені ол көп жүріп, көбірек азап шегіп келеді. Жамағатпен бірге намаз оқуды күтіп жатқан кісіге тиетін сауап, өзі намазды оқып, жатып алған адамға тиетін сауаптан көбірек артық», - деді.

32-бап. Бесін намазына ертерек барудың артықшылығы

624 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي صَالِحِ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخْرَهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَعَفَرَ لَهُ ثُمَّ قَالَ الشُّهَدَاءُ خَمْسَةَ الْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْغَرِيقُ وَصَاحِبُ الْهَذْمِ وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا لَاسْتَهَمُوا عَلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا

624 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Бір күні бір адам көшеде кетіп бара жатыр еді. Ол жолда жатқан тікенді көріп, шетке қарай алып тастады. Алла тағала оның қылған ісіне разы болды және күналарын кешірді. Мына бес түрлі себеппен өлген кісілер шаһид болар: «Обадан өлгендер, іш ауруымен өлгендер, суға батып өлгендер, бір нәрсенің астында қалып өлгендер және Алла тағаланың жолында жиһат қылып өлгендер. Адамдар азан айтудың және намазда бірінші сапта тұрудың қаншалықты сауап екенін білсе, еш амалын таппаса да, шек тастап өз ниеттеріне жеткен болар еді. Намазға ертерек барудың қандай сауабының бар екенін білсе, мешітке қарай бір-бірінен озып

жүгірісер еді. Құфтан мен таң намазының сауабын білген болса, еңбектеп болса да баратын еді»,- деді.

33-бап. Мешітке қарай басқан қадамдарды есептеу туралы

625 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوْشَبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا بَنِي سَلَمَةَ أَلَا تَحْتَسِبُونَ آثَارَكُمْ وَقَالَ مُجَاهِدٌ فِي قَوْلِهِ وَتَكْتَبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ قَالَ خُطَاهُمْ وَقَالَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ بَنِي سَلَمَةَ أَرَادُوا أَنْ يَتَحَوَّلُوا عَنْ مَنَازِلِهِمْ فَيَنْزِلُوا قَرِيبًا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَكَّرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُعْرُوا الْمَدِينَةَ فَقَالَ أَلَا تَحْتَسِبُونَ آثَارَكُمْ قَالَ مُجَاهِدٌ خُطَاهُمْ آثَارُهُمْ أَنْ يُمَشَى فِي الْأَرْضِ بِأَرْجُلِهِمْ

625 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Ей, Бәни Салама, қадамдарыңызды есептеп жүрмейсіз бе?»,- деді.

Мұжахиж: «Қылған істерінді және іздерінді жазып қоямыз деген аяттағы «Іздерді»,- деген сөзді «Қадамдарды»,- деп тәпсірледі.

Әнас (р.а.) риуаят етті: «Бәни Саламалықтар өз жерлерін тастап, Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жақынырақ жерге көшіп келмекші болды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединенің босап қалуын қаламай: «Іздеріңізді (қадамдарынды) есептеп жүрмейсіздер?»,- деп айтты. (яғни, мешітке қанша ұзақ жол жүріп келсеңіз, сонша сауап болады деген мағынада).

Мұжаһид: «Іздеріңізді дегенді «Жерде жаяу қадам басып келу»,- деді.

34-бап. Құфтан намазын жамағатпен оқудың артықшылығы туралы

626 - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ صَلَاةٌ أَثْقَلَ عَلَى الْمُتَأَفِّقِينَ مِنَ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لِأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ الْمُؤَدَّنَ فَيَقِيمَ ثُمَّ أَمَرَ رَجُلًا يَوْمَ النَّاسِ ثُمَّ أَخَذَ شَعْلًا مِنْ نَارٍ فَأَحْرَقَ عَلَى مَنْ لَا يَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ بَعْدُ

626 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мунафиқтарға таң намазы мен құфтаннан гөрі ауырырақ намаз жоқ. Бұл

екі намазда қанша сауап барын білсе ғой, мешітке еңбектеп болса да келер еді. Азаншыға бұйырсам, ол азан айтса, кейін бір кісіге бұйырсам, ол адамдарға имамдық қылса, кейін азанды естіп тұрып, намазға шықпағандардың үстінен от қойсам!»,- деп айтты»,- деді.

35-бап. Екі кісі немесе одан артығы жамағат болады

627 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَدَّاءُ عَنْ

أَبِي قِلَابَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَأَدِّنَا وَأَقِيمَا ثُمَّ لِيَوْمَكُمَا أَكْبَرُكُمَا

627 – Мәлік ибн әл-Хуайрис (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сапарға кетіп бара жатқан екі кісіге: «Намаз уақыты болса, біреуің азан мен тәкбір айтып, жасы үлкенің имам болсын»,- деді.

36-бап. Мешікте намаз уақытының болуын күтіп отырған кісінің және мешіттердің артықшылығы туралы

628 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكِ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيَّ أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي صَلَاتِهِ مَا لَمْ يُحْدِثِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ لَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا دَامَتْ الصَّلَاةُ تَحْسِبُهُ لَا يَمْنَعُهُ أَنْ يَنْقَلِبَ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا الصَّلَاةُ

628 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Дәретін бұзбай жайнамазда намаз уақыты болуын күтіп отырған әрбір кісіні періштелер «Иләһи бұл пенденің күнәларын кешіргейсін, бұл пендеңе рахымынды көрсеткейсің!»,- деп дұға етер. Намаз оқимын деген ниетте ғана үйіне кетпей мешітке отырған кісі намаз оқып жатқанмен парпар болады»,- деп айтқан»,- деді.

629 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ بِنْدَارٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ

حَدَّثَنِي حُبَيْبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبَعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّانِ فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ

إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالَهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ
اللَّهُ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ

629 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағала жеті топ мұминдерге ахирет күні еш сая-көлеңке қалмағанда Аршының көлеңкесінен орын берер олар: «Әділ басшыға, тақуалықпен құлшылық етіп өскен жігітке, жүрегі мешіттерге байланған кісіге, Алла үшін деп біреумен достасқанға және Алла үшін досынан ажырағанға, сұлу әйел зинақорлыққа жетелесе, оған «Мен Алладан қорқамын»,- деп айтқан адамға, оң қолымен берген садақасын сол қолы білмейтіндей еткен кісіге, мешітте Алла тағаланы есіне алып солқ-солқ жылаған кісіге»,- деп айтты»,-деді.

630 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ قَالَ سَأَلَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ هَلْ اتَّخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَاتِمًا فَقَالَ نَعَمْ أَخْرَ لَيْلَةً صَلَاةَ الْعِشَاءِ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ بَعْدَ مَا صَلَّى فَقَالَ صَلَّى النَّاسُ وَرَفَدُوا وَلَمْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مُنْذُ انْتَهَرْتُمُوهَا قَالَ فَكَأَنِّي أَنْظِرُ إِلَى وَبَيْصِ خَاتِمِهِ

630 – Хумайд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жүзік таққан ба еді?»,- деп Әнастан (р.а.) сұрады. Әнас (р.а.): «Иә таққан»,- деді. Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кұфтан намазды жарым түнге шейін кешіктірді, кейін бізбен бірге намаз оқығалы шықты. Намаздан кейін: «Адамдар әлдеқашан намаздарын оқып ұйқыға жатты, ал сендер болсаңдар Хануз намаз оқудасыздар»,- деді. Сол кезде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жалтыраған жүзігіне қарағаным әлі күнге дейін көз алдымда»,- деді.

37-бап. МЕШІТКЕ ЕРТЕ БАРЫП, КЕШ ҚАЙТУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҒЫ ТУРАЛЫ БАПТАР

631 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَرَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ نُزْلَهُ مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ

631 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім мешітке ерте барып, кеш қайтса, Алла тағала оған әр бір кеште (түнде) қайтқаны үшін жәннатта сый-сияпат дайындап қояр»,- деп айтқан»,- деді.

38-бап. Намазға тәкбір айтылса, парыз намаздан басқа намаздар тоқтатылады

632 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ ابْنِ بُحَيْنَةَ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ قَالَ ح وَحَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ يَعْنِي ابْنَ يَشْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا بِهِزُ بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ سَمِعْتُ حَفْصَ بْنَ عَاصِمٍ قَالَ سَمِعْتُ رَجُلًا مِنَ الْأَزْدِ يُقَالُ لَهُ مَالِكُ ابْنِ بُحَيْنَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا وَقَدْ أَقِيمَتِ الصَّلَاةُ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ فَلَمَّا انصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاتَ بِهِ النَّاسُ وَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصُّبْحَ أَرْبَعًا الصُّبْحَ أَرْبَعًا تَابَعَهُ عُذْرٌ وَمُعَادٌ عَنْ شُعْبَةَ فِي مَالِكٍ وَقَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ عَنْ سَعْدٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ وَقَالَ حَمَادٌ أَخْبَرَنَا سَعْدُ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مَالِكٍ

632 – Абдулла ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір кісінің жанынан өтті», - деп басталатын бір хадисті айтып берген екен.

Имам Бұхарий (р.а.) айтты: «Осы хадисті Азудтық Мәлік ибн Бұқайна есімді бір кісі Хафс ибн Асимға (р.а.) былай риуаят еткен екен», - деді.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазға тәкбір айтылғаннан кейін де, екі рәкат намаз оқыған бір кісіні көріп, ол жаққа бұрылды, оны адамдар қоршап алды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған: «Таң намазының сүннетін төрт рәкат қылып оқимысың?», - деп оған ескертті. (Өйткені имамға ұйю керек еді).

39-бап. Ауру кісінің жамағат алдына шығуға хақысы бар ма? (имамдыққа өте ала ма?)

633 - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَذَكَرْنَا الْمُوَاطَبَةَ عَلَى الصَّلَاةِ وَالتَّعْظِيمَ لَهَا قَالَتْ لَمَّا مَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةَ فَأَذَّنَ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ

فَقِيلَ لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ
وَأَعَادَ فَأَعَادُوا لَهُ فَأَعَادَ الثَّلَاثَةَ فَقَالَ إِنَّكَ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مَرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ
بِالنَّاسِ فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى فَوَجَدَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَةً
فَخَرَجَ يُهَادِي بَيْنَ رَجُلَيْنِ كَأَنِّي أَنْظِرُ رَجُلِيهِ تَخْطَانِ مِنَ الْوَجَعِ فَأَرَادَ أَبُو بَكْرٍ أَنْ
يَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ مَكَانَكَ ثُمَّ أَتَى بِهِ حَتَّى جَلَسَ إِلَى
جَنْبِهِ قِيلَ لِلْأَعْمَشِ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي
بِصَلَاتِهِ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ بِرَأْسِهِ نَعَمْ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ عَنْ شُعْبَةَ
عَنِ الْأَعْمَشِ بَعْضُهُ وَزَادَ أَبُو مُعَاوِيَةَ جَلَسَ عَنْ يَسَارِ أَبِي بَكْرٍ فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ
يُصَلِّي قَائِمًا

633 - Асуад (р.а.) риуаят етті: «Айша анамыздың алдында отыр едік. Жамағатпен бірге намаз оқу және оның абзалдығы турасында сөйлесіп отырғанымызда, Айша анамыз (р.а.) мыналарды айтып берді: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қайтыс боларының алдындағы науқас күндерінің бірінде азан айтылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Әбу Бәкірге (р.а.) бұйырыңыз, имамдыққа өтсін!», - деді. «Әбу Бәкір (р.а.) көңілі өте бос адам, сіздің орныңызға имамдық ете алмас», - десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) баяғы айтқан сөздерін қайталады. Айша анамыз бен басқалары және айтты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үшінші рет: «Сіздер әйелдер Жүсіптің қиссасындағы Зылиха және оның құрбыларына ұқсаған әйелсіндер (Бұл жерде Пайғамбарымыз ғ.с. Айша анамызды айтып тұр) Әбу Бәкірге бұйырыңыз жамағаттың алдына өтіп имамдық етсін!», - деді. Әбу Бәкір (р.а.) шығып имамдыққа өтті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзін біраз жеңіл сезінді. Содан соң екі кісі қолтықтап намазға алып шықты. Науқастығынан аяқтарын әрен басып бара жатқаны қазірге дейін көз алдымда. Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намазға шығып келе жатқаның көріп, орын босатпақшы болды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған: «Орнында тұр!», - деп ишара қылды. Содан соң Әбу Бәкірдің қасына келіп отырды.

Ағмаштан (р.а.): «Әбу Бәкір Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ал адамдар Әбу Бәкірге ұйыды ма?», - деп сұрасты. Ағмаш: «Иә», - деген мағынада басын изеп қойды. Әбу Мұғауия бұған қосымша: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазды Әбу Бәкірдің сол жағында отырып оқыды, Әбу Бәкір болса тік тұрып оқыды», - деді.

634 - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ عَنْ مَعْمَرٍ
عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ أَنْ يُمَرِّضَ فِي بَيْتِي فَأُذِنَ لَهُ
فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ تَحَطُّ رِجْلَاهُ الْأَرْضَ وَكَانَ بَيْنَ الْعَبَّاسِ وَرَجُلٍ آخَرَ قَالَ عُبَيْدُ
اللَّهِ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِابْنِ عَبَّاسٍ مَا قَالَتْ عَائِشَةُ فَقَالَ لِي وَهَلْ تُدْرِي مَنْ الرَّجُلُ الَّذِي
لَمْ نَسَمَّ عَائِشَةُ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ

634 – Ғубайдулла ибн Абдулла (р.а.) Айша анамыздан (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқастанып қалған уақытта тәуір болғанға дейін менің үйімде болмақшы екенін айтып, әйелдерінен рұқсат сұрады. Олар өз ризашылықтарын білдірді. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі кісінің демеуімен аяқтарын зорға басып, менің үйіме келді. Бір қолтығынан Аббас, ал екінші қолтығынан және бір кісі демеп алып шықты», - деді.

Ғубайдулла айтты: «Айша анамыз (р.а.) айтып берген хадисті Ибн Аббасқа айтып бердім», - деді. Ол менен: «Айша анамыз (р.а.) атын айтпаған адамның кім екенің білесің бе?», - деп сұрады. Мен: «Жоқ», - дедім. Ибн Аббас ол: «Әли ибн Әбу Талиб», - болатын», - деді.

40-бап. Жаңбыр немесе ауру себебінен мешітке бармай өз үйінде намаз оқуға рұқсат берілгені туралы

635 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ
أَدَّنَ بِالصَّلَاةِ فِي لَيْلَةٍ ذَاتِ بَرْدٍ وَرِيحٍ ثُمَّ قَالَ أَلَا صَلُّوا فِي الرَّحَالِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْمُرُ الْمُؤَدَّنَ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةٌ ذَاتُ بَرْدٍ وَمَطَرٍ
يَقُولُ أَلَا صَلُّوا فِي الرَّحَالِ

635 – Нафиғ риуаят етті: «Ибн Омар суық және жел (боран) болып тұрған түнде намазға азан айтты. Кейін «Намазды үй-жайларыңызда оқи беріңіздер. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) азаншыға: «Жаңбырлы суық түндерде намазды үй-жайларыңызда оқи беріңіздер деп айтуды бұйыратын», - деді.

636 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ
الرَّبِيعِ النَّصَارِيِّ أَنَّ عِثْبَانَ بْنَ مَالِكٍ كَانَ يَوْمَ قَوْمِهِ وَهُوَ أَعْمَى وَأَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهَا تَكُونُ الظُّلْمَةُ وَالسَّيْلُ وَأَنَا رَجُلٌ

ضَرِيرُ الْبَصَرِ فَصَلَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ فِي بَيْتِي مَكَانًا أُتْخِذُهُ مُصَلًى فَجَاءَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ فَأَشَارَ إِلَى مَكَانٍ مِنَ الْبَيْتِ فَصَلَّى فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

636 – Махмуд ибн әр-Рабиғ (р.а.) риуаят етті: «Ғатбан ибн Мәлік көзі көрмейтін қалде қауымға имамдық ететін еді. Бір күні ол Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «О, Расулалла, түн өте қараңғы болады, (гох) сел болады, мен болсам көзі көрмейтін адаммын, менің үйіме барып бір жерде намаз оқып беріңіз, сол жерді намаз оқитын жер қылып алайын»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оның үйіне келіп: «Қай жерде оқып беруімді қалайсың?»- деді. Ол бір жерді көрсетті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сол жерде намаз оқып берді.

41 – бап. Имам жұма күні, жанбыр жауып тұрған болса, әзір болғандармен намаз оқып, құтпа айта ма?

637 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ صَاحِبُ الزِّيَادِيِّ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَارِثِ قَالَ خَطَبْنَا ابْنَ عَبَّاسٍ فِي يَوْمٍ ذِي رَدْعٍ فَأَمَرَ الْمُؤَدِّنَ لَمَّا بَلَغَ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قَالَ قُلِ الصَّلَاةُ فِي الرَّحَالِ فَنَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَكَأَنَّهُمْ أَنْكَرُوا فَقَالَ كَأَنَّكُمْ أَنْكَرْتُمْ هَذَا إِنَّ هَذَا فَعَلَهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهَا عَزَمَةٌ وَإِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أُحْرَجَكُمْ وَعَنْ حَمَّادٍ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ نَحْوَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ كَرِهْتُ أَنْ أُؤْتَمَّكُمْ فَتَحْيِيُونَ تَدُوسُونَ الطِّينَ إِلَى رُكْبَتِكُمْ

637 – Абдулла ибн Харис (р.а.) риуаят етеді: «Ибн Аббас жанбыр жауып, лайгершілік болған күні бізге уағыз айтты. Содан соң азаншыға азанның «Хайя алас-салат» деген жеріне келгенде «намазды орын-орындарында оқи беріңдер»,- деп айтуды бұйырды. Әзір болғандар бұл сөздің жақпағандығынан бір-бірлеріне қарап қойысты. Сонда Ибн Аббас: «Сендер жақтырмаған бұл сөзді менен жақсырақ кісі, яғни Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтқан. Ол кісі солай қылуды бұйырған. Мен сендерді машақатқа салуды қаламадым»- деді.

Басқа бір хадисте Ибн Аббас айтты: «Мен сендерді күнәһар етуді қаламадым, сендер тізелеріңнен лай-батпақ кешіп келген болар едіңдер, деп айтқан еді»,- делінеді.

638 - حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ

قَالَ سَأَلْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ فَقَالَ جَاءَتْ سَحَابَةٌ فَمَطَرَتْ حَتَّى سَالَ السَّقْفُ وَكَانَ مِنْ جَرِيدِ النَّخْلِ فَأَقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ فِي الْمَاءِ وَالطَّيْنِ حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ الطَّيْنِ فِي جَبْهَتِهِ

638 - Әбу Саламадан (р.а.) риуаят етіледі: «Әбу Сағид әл-Худридан Ләйлат ул-Қадір (түні) туралы сұрадым. Ол кісі айтты: «Бір бұлт келіп, мешіттің үстіне жаңбыр жауды. Мешіт құрма ағашының сабақтарымен жабылған еді, жауын төбеден өтіп кетті. Намазға тәкбір айтылды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) лайдың үстіне сәжде қылып жатқанын және маңдайына лай тиіп жабысқанын көрдім», - деді.

639 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ قَالَ سَمِعْتُ

أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ إِنِّي لَأَسْتَطِيعُ الصَّلَاةَ مَعَكَ وَكَانَ رَجُلًا ضَخْمًا فَصَنَعَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا فَدَعَاهُ إِلَى مَنْزِلِهِ فَبَسَطَ لَهُ حَصِيرًا وَنَضَحَ طَرَفَ الْحَصِيرِ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَكَعَتَيْنِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ آلِ الْجَارُودِ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحَى قَالَ مَا رَأَيْتُهُ صَلَّاهَا إِلَّا يَوْمَئِذٍ

639 - Әнәс ибн Сирин (р.а.) риуаят етті: «Ансарилардан бір кісі Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Я Расулалла, мен сізбен бірге намаз оқи алмаймын», - деді. Ол (денесі) толық кісі еді. Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) тамақ әзірлеп үйіне шақырды. Су сеуіп тазалап, бір алаша (шиден тоқылған) астына салып берді. Алашаның үстінде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі рәкат намаз оқыды..

Алулжарудтық бір кісі Әнәсқа: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәске намазын оқитын ба еді?» - деп сұрады. Сонда Әнәс (р.а.): «Оқығанын тек қана сол күні көрдім», - деді.

42 – бап. Тамақ дайын болғанда намазға тәкбір айтылса...

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَبْدَأُ بِالْعِشَاءِ وَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ مِنْ فِئَةِ الْمَرْءِ إِقْبَالُهُ عَلَى

حَاجَتِهِ حَتَّى يُقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ وَقَلْبُهُ فَارِعُ

Ибн Омар (р.а.) тамақтанып алған соң, намаз оқитын еді. Жүрегімен беріліп намаз оқу үшін әуелі қажетін өтеп алушының кісінің білімділігінен», - деді Әбу Дарда.

640 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ سَمِعْتُ

عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ إِذَا وُضِعَ الْعِشَاءُ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ
فَابْدَءُوا بِالْعِشَاءِ

640 – Айша анамыз риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Егер алдыңызға кешкі тамақты алып келген болса, сол кезде намазға тәкбір айтылса, бірінші тамақты жеп алыңыз»,- деп айтқан.

641 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا قُدِّمَ الْعِشَاءُ فَابْدَءُوا بِهِ
قَبْلَ أَنْ تُصَلُّوا صَلَاةَ الْمَغْرِبِ وَلَا تَعْجَلُوا عَنْ عَشَائِكُمْ

641 - Әнәс ибн Мәлік риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кешкі тамағыңыз дайын болса, шам намазын оқудан бұрын тамақты жеп алыңыздар. Тамақты асықпай жеңдер»,- деді.

642 - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعِ

عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا وُضِعَ عِشَاءُ أَحَدِكُمْ
وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَابْدَءُوا بِالْعِشَاءِ وَلَا يَعْجَلْ حَتَّى يَفْرُعَ مِنْهُ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُوَضِعُ
لَهُ الطَّعَامَ وَيُقَامُ الصَّلَاةُ فَلَا يَأْتِيهَا حَتَّى يَفْرُعَ وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ قِرَاءَةَ الْإِمَامِ وَقَالَ زُهَيْرٌ
وَوَهَبُ بْنُ عُثْمَانَ عَنْ مُوسَى بْنِ عَقْبَةَ عَنْ نَافِعِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ عَلَى الطَّعَامِ فَلَا يَعْجَلْ حَتَّى يَقْضِيَ حَاجَتَهُ
مِنْهُ وَإِنْ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ رَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ عَنْ وَهْبِ بْنِ عُثْمَانَ وَوَهَبُ
مَدِينِي

642 – Ибн Омар риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Егер кешкі тамағыңды алдыңа алып келсе және сол кезде намаз уақыты болып қалса, бірінші тамақты жеп ал, асықпастан тойып ал»,- деген. Ибн Ғұмар алдына тамақ қойылса, намазға тәкбір айтылса, тамақты тойып жеп алғанша, намазға келмейтін еді. Имамның оқығанын естіп тұрса да, тамақтануды жалғастыра беретін еді..

Ибн Омар риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Қайсы бірінші тамақтанып жатқан болсаңдар, намазға тәкбір айтылса, тамаққа тойғанша намазға асықпаңыз»,- деген.

43 – бап. Имамның қолында жейтін нәрсе болса, намазға шақырылса....

643 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ عَنْ صَالِحِ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ أُمَيَّةَ أَنَّ أَبَاهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ ذِرَاعًا يَحْتَرُّ مِنْهَا فُدْعِي إِلَى الصَّلَاةِ فَقَامَ فَطَرَحَ السَّكِّينَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ

643 – Жағфар ибн Ғамр (р.а.) атасы Ғамр ибн Умайиадан естігенін риуаят етеді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қойдың етін кесіп жеп жатқанын көрдім. Сол кезде намазға шақырылды. Орнынан тұрып, пышақты тастап, дәрет алмай (қолын жумай) намаз оқыды», - деді.

44 – бап. Кімде кім үйінде зәру (тығыз) іс қылып жатқанда намазға тәкбір айтылса, істі тастап, намазға барады

644 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ قَالَتْ كَانَ يَكُونُ فِي مَهْنَةِ أَهْلِهِ تَعْنِي خِدْمَةَ أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ

644 – Асуад (р.а.) риуаят етті: «Айша анамыздан «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үйінде не қылатын еді?»- деп сұрадым. «Үй жұмыстарымен қолы тимейтін еді (Пайғамбарымыз әйелдеріне көмек беруге көңіл бөлді), намазға шақырылған кезде, істеп жатқан жұмысын тастап шығатын», - деді.

45 – бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қандай намаз оқығанын және оның бұйырған сүннеттерін үйрету ниетінде ғана адамдарға намаз оқып берген кісі

645 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ قَالَ جَاءَنَا مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ فِي مَسْجِدِنَا هَذَا فَقَالَ إِنِّي لَأُصَلِّي بِكُمْ وَمَا أُرِيدُ الصَّلَاةَ أُصَلِّي كَيْفَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فَقُلْتُ لِأَبِي قَلَابَةَ كَيْفَ كَانَ يُصَلِّي قَالَ مِثْلَ شَيْخِنَا هَذَا قَالَ وَكَانَ شَيْخًا يَجْلِسُ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ قَبْلَ أَنْ يَنْهَضَ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى

645 – Айюб (а.р.) риуаят етті: «Абу Қилаба былай деген еді», - деді: «Біздің мына осы мешітімізге Мәлік ибн Хуайрис келіп: Мен өзі намаз

оқымақшы болмасам да, сендерге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай намаз оқығанын көрген болсам, сондай намаз оқып берейін», - деді. Мен Абу Қилабадан: «Расулалла (с.ғ.с.) қалай намаз оқыр еді?» - деп сұрадым. «Мына бұл үлкен кісі (шейхы) сияқты», - деді. Шейхымыз (науқас адам еді) бірінші рәкатта сәждеден бас көтергеннен кейін азғана отырып алатын», - деді.

46 – бап. Ғалым және жақсы кісілер имамдық қылуға хақылы

646 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ عَنْ زَائِدَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ مَرَضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَدَّ مَرَضُهُ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ إِنَّهُ رَجُلٌ رَقِيقٌ إِذَا قَامَ مَقَامَكَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ قَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَعَادَتْ فَقَالَ مُرِي أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَإِنَّكَ صَوَاحِبُ يُوسُفَ فَأَنَاهُ الرَّسُولُ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

646 - Әбу Мұса риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқас болып қалды. Ауруы күшейген соң: «Әбу Бәкірге бұйырыңыз, жамағат алдына шығып имамдық етсін!» - деді. Айша анамыз айтты: «Әбу Бәкір көңілі жұмсақ адам, сіздің орныңызда тұрып имамдық қыла алмайды», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Адамдарға бұйырыңыз, Әбу Бәкір жамағат алдына шығып, имамдық қылсын!» - деп қайталап айтты. Айша анамыз және қайталап айтты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Әбу Бәкірге бұйырыңыз жамағат алдына шығып имамдық қылсын! Сендер әйелдер – Жүсіптің (ғ.с.) қиссасындағы әйелдердің сыңарысыңдар», - деп тағы да қайталап айтты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бұйырығын Әбу Бәкірге жеткізді. Әбу Бәкір Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) тірі кезінде жамағат алдына шығып имамдық қылды.

647 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي مَرَضِهِ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَفَعَلْتُ حَفْصَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَسَلَّمَ مَهْ إِنْ كُنَّ لَأَنْتَنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ حَفْصَةُ
لِعَائِشَةَ مَا كُنْتُ لِأُصِيبَ مِنْكَ خَيْرًا

647 - Айша анамыз риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқастанып жатқанында айтты. «Әбу Бәкірге бұйырыңыз, жамағат алдына шығып имамдық қылсын!»- деді. Мен: «Әбу Бәкір орныңызға имамдық қылса, жылап жібереді, адамдар оқығанын естімей қалады. Одан гөрі Омарға бұйырыңыз, имамдық қылсын!»- дедім.

Кейін Әбу Бәкір сіздің орныңызда тұрса, жылағанынан оқығаны естілмей қалады, имамдықты Омарға бұйырыңыз деп Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айт!»- дедім Хафсаға.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Тек тұр, сендер - Жүсіптің (ғ.с.) қиссасындағы әйелдердің сыңарысындар, Әбу Бәкірге бұйырыңыз, имамдық қылсын!»- деді Хафсаға. Сонда Хафса: «Сенен еш жақсылық көрмедім да!»-деп айтты Айша анамызға.

648 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيُّ وَكَانَ تَبِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَخَدَمَهُ وَصَحِبَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ كَانَ يُصَلِّي لَهُمْ فِي وَجَعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي تُوقِّيَ فِيهِ حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمَ الْيَائِسِينَ وَهُمْ صُفُوفٌ فِي الصَّلَاةِ فَكَشَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِثْرَ الْحُجْرَةِ يَنْظُرُ إِلَيْنَا وَهُوَ قَائِمٌ كَأَنَّ وَجْهَهُ وَرَقَّةٌ مُصْحَفٍ ثُمَّ تَبَسَّمَ يَضْحَكُ فَهَمَمْنَا أَنْ نَقْتَتِنَ مِنَ الْفَرَحِ بِرُؤْيَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانْكَصَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى عَقْبَيْهِ لِيَصِلَ الصَّفَّ وَظَنَّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَارَجَ إِلَى الصَّلَاةِ فَأَشَارَ إِلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أْتِمُّوا صَلَاتَكُمْ وَأَرْخَى السِّتْرَ فَنُوقِّيَ مِنْ يَوْمِهِ

648 - Әнәс (а.р.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) он жыл ілесіп жүрдім, ол кісінің қызметін қылып, сұхбаттарында бірге болдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қайтыс боларының алдында науқас болып жатқанда, Әбу Бәкір жамағатқа имамдық қылатын еді. Дүйсенбі күні біз сахабалар намазда сапта тұрған едік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бөлмесінің пердесін ашып, бізге қарады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аяғынан тік тұр еді. Жүзі кітаптың парағындай аппақ азған, бірақ әдемі еді. Кейін бізге қарап күлімсіреді. Біз Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көріп сүйсінгенімізден саптан шықпақшы болдық. Әбу Бәкір Сыддық болса бірінші сапқа кіріп алу үшін арқасына қарай ысырыла бастады. Ол Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) намазға шықпақшы деп ойлады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазды жалғастыра беріңіз деген мағынада бізге ишарат қылды да, пердені жауып қойды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сол күні дүниеден өтті.

649 - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ لَمْ يَخْرُجِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثًا قَاقِمَتِ الصَّلَاةُ فَذَهَبَ أَبُو بَكْرٍ يَتَقَدَّمُ فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحِجَابِ فَرَفَعَهُ فَلَمَّا وَضَحَ وَجْهَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا نَظَرْنَا مَنظَرًا كَانَ أَعْجَبَ إِلَيْنَا مِنْ وَجْهِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ وَضَحَ لَنَا فَأَوْمَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ أَنْ يَتَقَدَّمَ وَأَرَخَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحِجَابَ فَلَمْ يُقَدِّرْ عَلَيْهِ حَتَّى مَاتَ

649 - Әнәс (а.р.) риуаят етти: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үш күн намазға шыға алмады. Намазға тәкбір айтқанда Әбу Бәкір алдыға (имамдыққа) өтті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бөлмесінің пердесін көтерді. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жүзін көрген кезімізде (бүгінгідей) қатты сүйсінбеген едік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Әбу Бәкірге: «Алдыға (имамдыққа) өт!»- деп ишарат қылды да, пердені жапты. Кейін қайтыс болғанға дейін пердені ашуға дәрмені жетпеді.

650 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ حَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ لَمَّا اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعُهُ قِيلَ لَهُ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ إِذَا قُرَأَ عَلَيْهِ الْبُكَاءُ قَالَ مُرُوهُ فَيُصَلِّي فَعَاوَدَتْهُ قَالَ مُرُوهُ فَيُصَلِّي إِنْ كُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ تَابَعَهُ الزُّبَيْدِيُّ وَابْنُ أَخِي الزُّهْرِيُّ وَإِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى الْكَلْبِيُّ عَنْ الزُّهْرِيِّ وَقَالَ عَقِيلٌ وَمَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ حَمْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

650 – Хамза ибн Абдулланың атасы Абдулла ибн Омар риуаят етеді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ауыр халде жатқанда, «Намазға шыға аласыз ба?»- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әбу Бәкірге айтыңыз, жамағатқа имамдық қылсын!»- деді. Айша анамыз: «Әбу Бәкір көңілі бос адам, оқи бастаса, жылаудан тоқтай алмайды»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Оған бұйырыңыз, жамағатқа имамдық қылсын!»- деді. Айша анамыз және баяғы сөзді қайталап айтты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағы да: «Оған бұйырыңыз, жамағатқа имамдық қылсын! Сендер – Жүсіптің (ғ.с.) қиссасындағы әйелдердің сыңарысындар»,- деді.

47- бап. Бірер себепке бола намазхандардың бірі имамның жанында тұруы

651 - حَدَّثَنَا زَكَرِيَاءُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ ثَمِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَا بَكْرٍ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فِي مَرَضِهِ فَكَانَ يُصَلِّي بِهِمْ قَالَ عُرْوَةُ فَوَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً فَخَرَجَ فَإِذَا أَبُو بَكْرٍ يَوْمَ النَّاسِ فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ اسْتَأْخَرَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ أَنْ كَمَا أَنْتَ فَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِذَاءَ أَبِي بَكْرٍ إِلَى جَنْبِهِ فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ

651 – Айша анамыз риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқастанып жатқанда Әбу Бәкірге жамағатқа имамдық қылуын бұйырды. Әбу Бәкір (сонда) имамдық қылған еді». Ғуруа (а.р.) осы хадисті былай жалғастырады: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзін біраз жеңіл сезініп, намазға шықты. Әбу Бәкір жамағатқа имамдық қылып жатқан еді. Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көргеннен соң, (орын босату мақсатында) артына қарай ысырыла бастады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған: «Орныңнан жылжыма!»- деп ишарат қылды. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Әбу Бәкірдің қасына келіп, жақын отырды. Әбу Бәкір Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйыды. Ал адамдар болса Әбу Бәкірге ұйып намаз оқыды.

48-бап. Кешігіп қалған имамның орнына өтіп имамдық қылып жатқан адам, имам келіп қалса, жылжып орнын босатса да, босатпаса да намаз дұрыс болады

652 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي حَازِمٍ بْنِ دِينَارٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَهَبَ إِلَى بَنِي عَمْرٍو بْنِ عَوْفٍ لِيُصَلِّحَ بَيْنَهُمْ فَحَانَتْ الصَّلَاةُ فَجَاءَ الْمُؤَدِّنُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ أَتُصَلِّي لِلنَّاسِ فَأَقِيمَ قَالَ نَعَمْ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ فِي الصَّلَاةِ فَتَخَلَّصَ حَتَّى وَقَفَ فِي الصَّفِّ فَصَفَّقَ النَّاسُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التَّصْفِيقَ التَّفَتَ فَرَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ امْكُثْ مَكَانَكَ
فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللَّهُ عَلَى مَا أَمَرَهُ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ اسْتَأْخَرَ أَبُو بَكْرٍ حَتَّى اسْتَوَى فِي الصَّفِّ وَتَقَدَّمَ رَسُولُ
اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَنْبُتَ
إِذْ أَمَرْتُكَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا كَانَ لِأَبِي فُحَاقَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيِ رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لِي رَأَيْتُكُمْ أَكْثَرْتُمْ
التَّصْفِيقَ مَنْ رَأَيْتُهُ فِي صَلَاتِهِ فَلْيُسَبِّحْ فَإِنَّهُ إِذَا سَبَّحَ التُّنْفِتَ إِلَيْهِ وَإِنَّمَا
التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ

652 - Саһл ибн Сағд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Амр тайпасының ашу-ызаларын тыныштандыру үшін кеткен еді. Намаз уақыты болып қалған соң, азаншы Әбу Бәкірге (р.а.) келіп: «Тәкбір айтайын ба?»,- деп сұрады. Әбу Бәкір (р.а.): «Мейлі айтсаң айт»,- деді.

Әбу Бәкір (р.а.) жамағатқа имамдық қылып тұрғанда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) келіп қалды. Адамдар саптан орын берісті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бірінші сапқа келіп тұрды. Адамдар Әбу Бәкірге ескерту үшін шапалақ ұрды. Әбу Бәкір (р.а.) байқамады. Жамағаттар қаттырақ шапалақ ұра бастады. Сонда ғана Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) келгенін көрді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Орнында тұра бер!»,- деп ишара қылды.

Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ишара қылып: «Орнында тұра бер!»,- деп бұйырғанынан қуанып, Аллаға мақтау айтып, екі қолын жоғары көтерді да, артқа қарай шегініп, бірінші сапқа тұрды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орнына өтіп, жамағатқа имамдық қылды. Намаз оқылып болған соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Әбу Бәкірге: «Бұйырғанымнан кейін неге орнында тұра бермедің?»,- деді. Сонда Әбу Бәкір (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдында намаз оқуға Әбу Бәкірдің хақысы жоқ!»,- деп жауап берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сендерге не болды, көп шапалақ ұрдыңдар? Кімде-кім намазда бірер нәрсені көрсе, тасбих (Субханалла) деп айтсын, таспих айтса оған қарайды. Ал шапалақ ұру, ол - әйелдердің ісі»,- деді.

49-бап. Егер намазхандардың қирааты бірдей болса, араларындағы жасы үлкені имамдық етеді

653 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي

قَلَابَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ قَالَ قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ

شَبَّهَ فَلَبِثْنَا عِنْدَهُ نَحْوًا مِنْ عِشْرِينَ لَيْلَةً وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِيمًا فَقَالَ لَوْ رَجَعْتُمْ إِلَى بِلَادِكُمْ فَعَلِمْتُمْوَهُمْ مُرُوهُمْ فَلْيَصَلُّوا صَلَاةَ كَذَا فِي حِينِ كَذَا وَصَلَاةَ كَذَا فِي حِينِ كَذَا وَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَدِّنْ لَكُمْ أَحَدَكُمْ وَلْيَوْمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ

653 – Мәлік ибн Хуайрис (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келдік. Бәріміз бір келкі жас жігіттер едік. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қасында жиырма күндей тұрдық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рақымды, мейірімді екен. Отбасыларымызды сағынғанымызды білді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Үйлеріңізге қайтыңыздар, оларға дінді үйретіңіздер. Пәлен уақытта пәлен намазды, пәлен уақытта пәлен намазды оқысындар деп оларға бұйырыңыздар. Намаз уақыты болса, бір кісі азан айтсын, араларыңыздағы жасы үлкендеуі имамдық етсін!», - деп айтқан болатын», - деді.

50-бап. Имам бірер қауымға қонаққа барса, намаз уақытында оларға имамдық қылар

654 - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ أَسَدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الرَّبِيعِ قَالَ سَمِعْتُ عَثْبَانَ بْنَ مَالِكِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ اسْتَأْذَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَذِنْتُ لَهُ فَقَالَ أَيْنَ نُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ فَأَشْرَفْتُ لَهُ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي أَحَبُّ فَقَامَ وَصَفَّقَنَا خَلْفَهُ ثُمَّ سَلَّمَ وَسَلَّمْنَا

654 – Ғатбан ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) үйіме шақырған едім. Ол кісі келіп, үйге кіруге рұқсат сұрады. Кейін: «Үйіңнің қай жеріне намаз оқып бергенімді қалайсың?», - деп сұрады. Мен үйімнің бір жерін көрсеттім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазға тұрды. Біз ол кісіге ұйыдық. Намаздан кейін сәлем берді. Біз де сәлем бердік», - деді.

51-бап. Имамға ұйю керек, ол сол үшін имам қылынған!

بَابُ إِذَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ وَصَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي تُؤْفَى فِيهِ بِالنَّاسِ وَهُوَ جَالِسٌ وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ إِذَا رَفَعَ قَبْلَ الْإِمَامِ يَعُودُ فَيَمْكُتُ بِقَدْرِ مَا رَفَعَ ثُمَّ يَتَّبِعُ الْإِمَامَ وَقَالَ الْحَسَنُ فِيمَنْ يَرْكَعُ مَعَ الْإِمَامِ رَكَعَتَيْنِ وَلَا يَقْدِرُ عَلَى السُّجُودِ يَسْجُدُ لِلرَّكَعَةِ الْآخِرَةِ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ يَقْضِي الرَّكَعَةَ الْأُولَى بِسُجُودِهَا وَفِيمَنْ نَسِيَ سَجْدَةً حَتَّى قَامَ يَسْجُدُ

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қайтыс боларының алдындағы науқас кезінде, отырып имамдық қылатын еді. Ибн Масғуд (р.а.) айтты: «Намаз оқушы басын имамнан бұрын көтерсе, қайтып түсіреді де, имам басын екінші рет көтергенше күтіп тұрады, кейін имамға ілеседі», - деді.

Хасан Басрий (р.а.) айтты: «Имаммен бірге екі рәкат оқып, сәжде ете алмаған адам соңғы рәкатта, екі рет сәжде етеді. Кейін бір рәкатты қайта оқиды. Сәжде қылуды ұмытып, орнынан тұрып кеткен адам қайта отырып сәжде қылады», - деді.

655 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ

عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ فَقُلْتُ أَلَا تُحَدِّثِينِي عَنْ مَرَضِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ بَلَى تَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ فُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَفَعَلْنَا فَأَغْتَسَلَ فَذَهَبَ لِيَبُوءَ فَأَعْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَلَّى النَّاسُ فُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَفَعَدَ فَأَغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَبُوءَ فَأَعْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ فُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ فَفَعَدَ فَأَغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَبُوءَ فَأَعْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ فُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالنَّاسُ عُكُوفٌ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُونَ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِصَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ بِأَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَأَتَاهُ الرَّسُولُ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُكَ أَنْ تُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَكَانَ رَجُلًا رَقِيقًا يَا عُمَرُ صَلِّ بِالنَّاسِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ أَنْتَ أَحَقُّ بِذَلِكَ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ تِلْكَ النَّيَّامَ ثُمَّ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ خَفَةَ فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا الْعَبَّاسُ لِصَلَاةِ الظُّهْرِ وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ ذَهَبَ لِيَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَنْ لَا يَتَأَخَّرَ قَالَ أَجْلِسَانِي إِلَى جَنْبِهِ فَأَجْلَسَاهُ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ قَالَ فَجَعَلَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّيَ وَهُوَ

يَأْتُمْ بِصَلَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ

655 – ҒҒубайдулла ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Айша анамыздың (р.а.) алдына кірдім «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ауыр науқастанып жатқан кездері туралы айтып берсеңіз!», - деп өтініш қылдым. Айша анамыз (р.а.): «Мейлі», - деп айта бастады: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қатты науқастанып қалғанында: «Адамдар намаз оқыды ма?», - деп сұрады. Біз: «Жоқ, сізді күтуде», - дедік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): « Маған астауға су құйып беріңіз!», - деді. Біз айтқанын қылдық. Ол кісі толық жуынып тазаланып, орнынан тұрмақшы болып еді, күш-қуаты кетіп, есінен танып қалды. Есін жиған соң: «Адамдар намаз оқыды ма?», - деп қайтадан сұрады. Біз: «Жоқ, сізді күтуде», - дедік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): « Тағы да маған астауға су құйып беріңіз!», - деді. Біз айтқанын қылдық. Ол кісі толық жуынып тазаланып, орнынан тұрмақшы болып еді, күш-қуаты кетіп, есінен және танып қалды. Есін жиған соң: «Адамдар намаз оқыды ма?», - деп қайтадан сұрады. Біз: «Жоқ, сізді күтуде», - дедік «Адамдар мешітте жамағат лық толы. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) құфтан намазына шығуын тосуда. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Әбу Бәкірге (р.а.) имамдық қылуды бұйырды. Бір кісі барып, Әбу Бәкірге (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сізге жамағатқа имамдық етсін деп бұйырды», - деді. Әбу Бәкір (р.а.) көңілі жұмсақ адам еді. Сол үшін де Хазреті Омарға (р.а.): «Сіз имамдық қылыңыз!», - деді. Сонда Омар (р.а.): «Өзіңіз бұған менен гөрі хақылысыз!», - деді. Әбу Бәкір (р.а.) сол күні жамағатқа имамдық етті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзін біраз жеңіл сезініп, екі кісінің (оның бірі Аббас болатын) көмегімен намазға шықты. Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көріп, артқа шегініп орын босатпақшы болды. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Артқа шегінбе, орныңнан қозғалма!», - деп ишара қылды. Кейін Аббасқа (р.а.): «Мені қасына өткізіңіз!», - деді. Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) Әбу Бәкірдің (р.а.) жанына өткізді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) отырып намаз оқыды. Әбу Бәкір (р.а.) тік тұрып Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйыды. Жамағат болса Әбу Бәкірге (р.а.) ұйыды», - деді.

قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ فَدَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ فَقُلْتُ لَهُ أَلَا أَعْرَضُ عَلَيْكَ مَا حَدَّثَنِي عَائِشَةُ عَنْ مَرَضِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ هَاتِ فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ حَدِيثَهَا فَمَا أَنْكَرَ مِنْهُ شَيْئًا غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ أَسَمَّتْ لَكَ الرَّجُلَ الَّذِي كَانَ مَعَ الْعَبَّاسِ قُلْتُ لِمَا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

ҒҒубайдулла (р.а.) риуаят етті: Абдулла ибн Аббастың (р.а.) алдына кіріп, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) науқастанған кезі туралы Айша анамыздың (р.а.) маған айтып бергенін сізге айтайын ба?», - дедім. Ол: «айт!», - деді. Мен айтып бердім Бірер сөзімді қайтармады. Бірақ: «Атам

Аббаспен бірге болған екінші кісінің атын саған айтты ма?»,- деп сұрады. Мен: «Жок»,- дедім. Ол: «Әли ибн Әбу Талиб»,- болатын»,- деді.

656 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ

أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ فَصَلَّى جَالِسًا وَصَلَّى وَرَاءَهُ قَوْمٌ قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنْ اجْلِسُوا فَلَمَّا انصرفت قال إنما جعل الإمام ليؤتم به فإذا ركع فاركعوا وإذا رفع فارفعوا وإذا صلى جالسًا فصلوا جالسًا

656 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқас болғандығынан үйде намазды отырып оқыды. Ал артында ұйып тұрғандар тік тұрып оқыды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.)оларға: «Отырыңдар!»,- деп ишара қылды. Намаздан кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Имам ұйю үшін имам етілген, егер ол рүкүғ қылса, сендер де рүкүғ қылыңдар, рүкүғтен басын көтерсе, сендер де бастарыңды көтеріңдер, отырып намаз оқыса, отырып намаз оқыңдар!»,- деді.

657 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ

بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكِبَ فَرَسًا فَصُرِعَ عَنْهُ فَجَحَشَ شِقْهُ الْأَيْمَنِ فَصَلَّى صَلَاةً مِنَ الصَّلَوَاتِ وَهُوَ قَاعِدٌ فَصَلَّيْنَا وَرَاءَهُ فَعُودًا فَلَمَّا انصرفت قال إنما جعل الإمام ليؤتم به فإذا صلى قائمًا فصلوا قِيَامًا فإذا ركع فاركعوا وإذا رفع فارفعوا وإذا قال سمع الله لمن حمده فقولوا ربنا ولك الحمد وإذا صلى قائمًا فصلوا قِيَامًا وإذا صلى جالسًا فصلوا جُلُوسًا أجمعون قال أبو عبد الله قال الحميديُّ قوله إذا صلى جالسًا فصلوا جُلُوسًا هو في مرضه القديم ثم صلى بعد ذلك النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا وَالنَّاسُ خَلْفَهُ قِيَامًا لَمْ يَأْمُرْهُمْ بِالْفُعُودِ وَإِنَّمَا يُؤْخَذُ بِالْآخِرِ فَالْآخِرُ مِنَ فِعْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

657 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аттан жығылды, оң жағы сырылып кетті. Намазды отырған күйі оқыды. Сонда бізде отырып оқыдық. Намазды оқып болған соң бізге бұрылып: «Имам ұйымақ үшін имам қылынған, егер ол тік тұрып оқыса, тік тұрып оқыңыз, рүкүғ қылса, сідерде рүкүғ қылыңыздар, рүкүғтен бас көтерсе, бас көтеріңіздер, «Самиғаллаһу лиман хамидаһ»,- десе «Рәббәна

ләкалхамд»,- деп айтыңыз. Егер тік тұрып оқыса, сізде тік тұрып оқыңыз, егерде отырып оқыса сендерде отырып оқыңдар!»,- деді.

Имам Бұхари (р.а.) айтты: «Имам отырып оқыса, отырып оқыңыз!»,- деген сөздерін науқас кезінде айтқан. Соңғы ауыр науқастанғанында Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) отырып намаз оқыған, ал адамдар тік тұрып оқыған, оларға отыруды бұйырмаған. Соңғысы есепке алынады, өйткені соңғысы Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) табиғатына лайық»,- деді.

52-бап. Имамға ұйып намаз оқып жатқан адам қашан сәжде қылады

قَالَ أَنَسٌ فَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا

Әнас (р.а.) айтты: «Имам сәжде қылса, сәжде қыл!»,- деді.

658 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو

إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ قَالَ حَدَّثَنِي الْبَرَاءُ وَهُوَ غَيْرُ كُذُوبٍ قَالَ كَانَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ لَمْ يَحْنُ أَحَدٌ مِنَّا

ظَهْرَهُ حَتَّى يَقَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدًا ثُمَّ نَفَعُ سُجُودًا بَعْدَهُ حَدَّثَنَا أَبُو

نُعَيْمٍ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ نَحْوَهُ بِهَذَا

658 – Абдулла ибн Язид (р.а.) айтты: «Бұл хадисті маған Барра айтып берген болатын, ол ешқашан жалған сөйлемейді»,- деді. «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Самиғаллаһу лиман хамидаһ»,- деп сәждеге бармағанынша, ешқайсымыз сәждеге бармайтынбыз, ол кісі сәждеге барғаннан кейін ғана біз сәжде қылатын едік»,- деді.

53-бап. Имамнан бұрын сәждеден бас көтерудің күнәсі

660 - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِهَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ سَمِعْتُ

أَبَا هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَمَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ أَوْ لَا يَخْشَى

أَحَدُكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ

صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ

660 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Араларыңызда кім имамнан бұрын басын сәждеден көтерсе, оның басын Алла тағала есектің басына айналдырып жіберуінен немесе көрінісін есектің түріне ұқсатып қоюынан қорықпайды ма?»,- деді.

54-бап. Құл немесе азат етілген құлдың имамдыққа өтуі турасында

بَابُ إِمَامَةِ الْعَبْدِ وَالْمَوْلَى وَكَانَتْ عَائِشَةُ يَوْمَهَا عَبْدُهَا دَكْوَانٌ مِنَ الْمُصْحَفِ
وَوَلَدِ الْبَغِيِّ وَالْأَعْرَابِيِّ وَالْعُلَامِ الَّذِي لَمْ يَحْتَلِمِ لِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَوْمُهُمْ أَقْرَبُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ

Айша анамызға (р.а.) Закуан деген құлы имамдық ететін. Некесіз туған бала да, бәдәуи де, Балағатқа жетпеген бала да имам болуы дұрыс. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Имамдыққа Құран Кәрімді толық білген кісі өтеді дегенін имам Бұхари мысал ете отырып айтты: «Құлдың бірер айыбы болмаса, жамағатқа қатынасудан махрум етілмейді», - деді.

661 - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ
عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ لَمَّا قَدِمَ الْمُهَاجِرُونَ الْأَوْلُونَ الْعُصْبَةَ مَوْضِعُ
بُقْبَاءٍ قَبْلَ مَقْدَمِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَوْمُهُمْ سَالِمٌ مَوْلَى أَبِي
حُدَيْفَةَ وَكَانَ أَكْثَرَهُمْ قُرْآنًا

661 – Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Құбадағы Асаба деген жерге келген алғашқы мұхажирлерге (Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) келуінен бұрын) Әбу Хузайфаның азат етілген құлы Сәлім имамдық қылатын еді. Ол Құранды бәрінен жақсырақ білетін», - деді.

662 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو
الْتَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا
وَإِنْ اسْتَعْمِلَ حَبَشِيٌّ كَانَ رَأْسَهُ زَبِيئَةً

662 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Егерде сендерге басы мейіздей қап-қара түсті құл (эфиоптық) бастық болып тағайындалса да, оны құлақ салып, тыңдап, оған бойұсыныңдар!», - деді.

55-бап. Имам жаман имамдық қылса, күнәсі өзіне

663 - حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى الْأَشْيَبِيُّ قَالَ
حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُصَلُّونَ لَكُمْ فَإِنْ أَصَابُوا
فَلَكُمْ وَإِنْ أَخْطَأُوا فَلَكُمْ وَعَلَيْهِمْ

663 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Имамдар сендерге имамдық қылып намаз оқиды. Егерде дұрыс та толық оқыса, сендерге де, өзіне де сауап болады. Ал егерде қате оқыса, онда сауабы сендерге, ал күнәсі өзіне болады»,- деді.

56-бап. Жолдан азған және бидғатшы адамның имамдығы туралы

قَالَ الْحَسَنُ صَلَّى وَعَلَيْهِ بِدْعُهُ

Хасан Басри (р.а.): «Бидғатшының артында да (ұйып) намаз оқи бер, бидғатшының зияны өзіне»,- деп айтқан.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ لَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ
عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَدِيٍّ بْنِ خِيَارٍ أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عُثْمَانَ
بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَهُوَ مَحْصُورٌ فَقَالَ إِنَّكَ إِمَامٌ عَامَّةٌ وَنَزَلَ بِكَ مَا نَرَى
وَيُصَلِّي لَنَا إِمَامٌ فِتْنَةٌ وَتَتَحَرَّجُ فَقَالَ الصَّلَاةُ أَحْسَنُ مَا يَعْمَلُ النَّاسُ فَإِذَا أَحْسَنَ
النَّاسُ فَأَحْسَنَ مَعَهُمْ وَإِذَا أَسَاءُوا فَاجْتَنِبْ إِسَاءَتَهُمْ وَقَالَ الزُّبَيْدِيُّ قَالَ الزُّهْرِيُّ لَأ
نَرَى أَنْ يُصَلِّيَ خَلْفَ الْمُخْتَلَبِ إِلَّا مِنْ ضَرُورَةٍ لَأ بُدَّ مِنْهَا

Имам Бұхарий: «(Осы хадисті) бізге Мұхаммед ибн Юсуф айтып берді»,- деді.

ҒҒубайдулла ибн Ғадий ибн Хиари Осман ибн Аффанның алдына кірді. Хазреті Осман қысылып отырған екен. Османға (р.а.): «Сіз жамағат имамысыз, басыңызға не іс түсті, өзіңіз көргендей, бізге фитнашы кісілер имам болып алды. Біз оларға ұйып, күнаһар болудан қорқамыз»,- деді.

Сонда Осман (р.а.): «Намаз - адамдардың қылып жатқан сауапты істердің ең жақсысы. Егер адамдар қайырлы істер істеп жатқан болса, сен де олардың жақсы ісіне үлесінді қос, ал егерде жаман іске қол салған болса, онда олардың жамандығынан қаш!»,- деді.

Зухрий (р.а.) айтты: «Өте зәру болмаса, қызтеке (хунаса) адамға ұйып намаз оқуға болмайды»,- деді.

664 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ حَدَّثَنَا عُذْرٌ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ أَنَّهُ سَمِعَ

أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي دُرٍّ اسْمَعْ وَأَطِعْ وَلَوْ لِحَبَشِيٍّ
كَأَنَّ رَأْسَهُ زَبِيْبَةٌ

664 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Әбу Зарға айтты: «Егер басы мейіздей қап-қара түсті адам имам болса да, оған құлақ салып, бойұсын!»,- деді.

57-бап. Егер намаз оқып жатқандар екі кісі болса, бірі имам болып, екіншісі оның оң жағына тұрып оқиды

665 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ قَالَ سَمِعْتُ

سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ بَثُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مَيْمُونَةَ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ ثُمَّ جَاءَ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ فَحِجَّتْ فَفُتُّتُ عَنْ يَسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى خَمْسَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيْطَهُ أَوْ قَالَ خَطِيْطَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ

665 – Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Маймунаның үйінде түнеп қалдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құфтан намазын мешітте оқыды. Кейін үйіне келіп төрт рәкат намаз оқыды. Содан соң ұйықтады, кейін орнынан тұрып, дәрет алып намаз оқи бастады. Мен сол жағына барып тұрып едім мені оң жағына өткізіп қойды. Әуелі бес рәкат, кейін екі рәкат намаз оқыды. Содан соң қайтадан ұйықтады. Тіптен қорылдағанына дейін естідім. Кейін таң намазын оқуға шығып кетті»,- деді.

58-бап. Егер ұюшы біреу болып, имамның сол жағында тұрса, имам оны оң жағына өткізіп қойса, намазы бұзылмайды

666 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ

سَعِيدٍ عَنْ مَخْرَمَةَ بِنِ سُلَيْمَانَ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ نِمْتُ عِنْدَ مَيْمُونَةَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَهَا تِلْكَ اللَّيْلَةَ فَتَوَضَّأْتُ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَفُتُّتُ عَلَى يَسَارِهِ فَأَخَذَنِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكَعَةً ثُمَّ نَامَ حَتَّى نَفَخَ وَكَانَ إِذَا نَامَ نَفَخَ ثُمَّ أَتَاهُ الْمُؤَدِّنُ فَخَرَجَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ قَالَ عَمْرُو فَحَدَّثْتُ بِهِ بُكَيْرًا فَقَالَ حَدَّثَنِي كُرَيْبٌ بِذَلِكَ

666 – Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «: «Маймунаның (нағашымдікінде) үйінде түнеп қалдым. Сол түні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) осы үйде екен. Дәрет алып намаз оқыды. Мен сол жағына барып тұрып едім, мені оң жағына өткізіп қойды. Сонда он үш рәкат намаз оқыды. Кейін ұйықтады. Тіпті қорылдады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ұйықтаса, қорылдайтын еді. Кейін ол кісіні азаншы келіп шақырды. Ол жамағатқа имамдық қылды, дәрет алмады. (Жантайып дем алғанында, жүрегі ояу болғаны үшін дәреті бұзылмас еді»,- деді.

59-бап. Кісінің имамдық қылайын деген ниеті болмаса, адамдар келіп оған ұйыса.....

667 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ بَتُّ عِنْدَ خَالَتِي فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَقُمْتُ أَصَلِّي مَعَهُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَأَخَذَ بِرَأْسِي فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ

667 – Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Маймұна нағашымдікінде түнеп қалдым. Сол түні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) осы үйде екен. Түнде тұрып намаз оқыды. Мен де тұрып ол кісімен бірге намаз оқыдым. Сол жағына барып тұрып едім, ол мені белімнен ұстап, оң жағына өткізіп қойды»,- деді.

60-бап. Егер имам намазды созып жіберсе, үюшының біреу асығыс шаруасы болса, ол саптан шығып, өзі тездетіп оқып алса...

669 - حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُثْمَرُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كَانَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيَوْمُهُ فَصَلَّى الْعِشَاءَ فَقَرَأَ بِالْبَقَرَةِ فَأَنْصَرَفَ الرَّجُلُ فَكَانَ مُعَاذًا تَنَاولَ مِنْهُ فَبَلَغَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ فَنَانُ فَنَانُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ أَوْ قَالَ فَاتِنًا فَاتِنًا فَاتِنًا وَأَمْرَهُ بِسُورَتَيْنِ مِنْ أَوْسَطِ الْمُفَصَّلِ قَالَ عَمْرُو لَأُحْفَظَهُمَا

669 – Жәбір ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Муғаз ибн Жабал (р.а.) Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге құфтан намазын оқып, содан соң барып қауымға имамдық қылатын. Бір күні қауымына имамдық етіп жатып, әл-Бақара сүресін зәм қылып оқыды. Сонда бір кісі саптан ажырап шықты да, өз алдына намаз оқып кетті»,- деді. Муғаз (р.а.) ол кісіні жамандағандай болды. Бұны Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жеткізді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Муғазға: «Сен-фитнашысың, фитнашысың, фитнашысың! Немесе

«Бұндай хәлде фитнашы болып қалғайсың, фитнашы болып қалғайсың, фитнашы болып қалғайсың!»,- деп үш мәрте айтты да, бұдан кейін орташа екі сүрені зәм қылып оқуға бұйырды»,- деді.

Ғамр (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бұйырған сол сүренің қайсы екенін есіме түсіре алмай отырмын

61-бап. Имамның қиямды жеңілдірек рүкүғ пен сәждені толығырақ қылуы туралы

670 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ

سَمِعْتُ قَيْسًا قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو مَسْعُودٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَأَتَأَخَّرُ عَنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ مِنْ أَجْلِ فُلَانٍ مِمَّا يُطِيلُ بِنَا فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْهُ يَوْمَئِذٍ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مِنْكُمْ مُنْفَرِينَ فَأَيُّكُمْ مَا صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيَتَجَوَّزْ فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ

670 - Әбу Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) мен пәленше имамның намазды созып жіберетіні үшін таң намазына бармай жатырмын»,- деді. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) уағыз айтып жатып, бұлай ашуланғанын көрген емеспін. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сонда: «Сендердің араларында адамдарды жамағат намазынан бездіретіндер бар. Қайсы бірің жамағатқа имамдық қылсаңыз, намазды жеңілдетіңіз, өйткені намазхандардың арасында әлсіз, ауру және тығыз шаруасы бар адамдар бар!»,- деді.

62-бап. Егер кісі намазды жалғыз өзі оқыса қалағанынша ұзақ оқи берсін!

671 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ

الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِلنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ مِنْهُمْ الضَّعِيفَ وَالسَّقِيمَ وَالْكَبِيرَ وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ

671 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егер біреулерің жамағатқа имам болсаңыз, намазды жеңілдетіп оқыңдар, өйткені намазхандардың арасында, әлсіз, аурулар бар. Егер қайсы бірің намазды жалғыз өзі оқысаңыз, онда қалағанынша созып оқи берсін!»,- деді.

63-бап. Имам намазды созып жібергенде үстінен арыз қылған кісі

قَالَ أَبُو أُسَيْدٍ طَوَّلَتْ بِنَا يَا بُنَيَّ

Әбу Ғұсайд (р.а.): «Намазымызды өте тым созып жібердің, ей, балам!», - деген екен.

672 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ

قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَأَتَأَخَّرُ عَنْ الصَّلَاةِ فِي الْفَجْرِ مِمَّا يُطِيلُ بِنَا فُلَانٌ فِيهَا فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَأَيْتُهُ غَضِبَ فِي مَوْضِعٍ كَانَ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْهُ يَوْمَئِذٍ ثُمَّ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ مِنْكُمْ مُتَقَرِّينَ فَمَنْ أَمَّ النَّاسَ فَلْيَتَجَوَّزْ فَإِنَّ خَلْفَهُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ

672 - Әбу Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) О, Расулалла, мен пәленше имамның намазды созып жіберетіні үшін таң намазына бармай жатырмын», - деді. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ашуланды, бұлай ашуланғанын көрген емеспін. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сонда: «Ей, адамдар, сендердің араларында адамдарды жамағат намазынан бездіретіндер бар. Қайсы бірің жамағатқа имамдық қылсаңыз, намазды жеңілдетіңіз, өйткені намазхандардың арасында әлсіз, ауру және тығыз шаруасы бар адамдар бар!», - деді.

673 - حَدَّثَنَا آدمُ بْنُ أَبِي إِيسَى قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَارِبُ بْنُ دِيثَارٍ قَالَ

سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيَّ قَالَ أَقْبَلَ رَجُلٌ بِنَاضِحِينَ وَقَدْ جَنَحَ اللَّيْلُ فَوَافَقَ مُعَاذًا يُصَلِّيَ فَتَرَكَ نَاضِحَهُ وَأَقْبَلَ إِلَى مُعَاذٍ فَقَرَأَ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ أَوْ النَّسَاءِ فَأَنْطَلَقَ الرَّجُلُ وَبَلَغَهُ أَنَّ مُعَاذًا نَالَ مِنْهُ فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشَكَا إِلَيْهِ مُعَاذًا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مُعَاذُ أَفَتَانَ أَنْتَ أَوْ أَفَاتِنُ ثَلَاثَ مِرَارٍ فَلَوْلَا صَلَّيْتَ بِسَبْحِ اسْمِ رَبِّكَ وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا وَاللَّيْلِ إِذَا يَعْشَى فَإِنَّهُ يُصَلِّي وَرَاعَكَ الْكَبِيرُ وَالضَّعِيفُ وَذُو الْحَاجَةِ أَحْسِبُ هَذَا فِي الْحَدِيثِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَتَابِعَهُ سَعِيدُ بْنُ مَسْرُوقٍ وَمَسْعَرٌ وَالشَّيْبَانِيُّ قَالَ عَمَرُو وَعَبِيدُ اللَّهِ بْنُ مِقْسَمٍ وَأَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَرَأَ مُعَاذٌ فِي الْعِشَاءِ بِالْبَقَرَةِ وَتَابِعَهُ الْأَعْمَشُ عَنْ مُحَارِبِ

673 – Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Қараңғы түн еді. Муғаз (р.а.) жамағатқа имамдық етіп, құфтан намазын оқып жатқан уақытта, бір кісі екі түйені жетектеп келіп қалды. Түйелерін байлап қойып, Муғазға ұйып намаз оқыды. Муғаз (р.а.) «әл-Бақара»,- сүресін ба, жоқ әлде «ән-Ниса»,- сүресін ба қосымша қылып оқи бастағанда, әлгі адам саптан шығып кетті. Муғаз (р.а.) ол кісіні жамандағандай болды. Бұны Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жеткізген еді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Муғазға: «Ей, Муғаз, сен-бүлікшісің бе, әлде ғайбатшысың ба?»,- деп үш рет қайталап айтты. Кейін: «**Саббихисма раббикал ағла....**» немесе «**Уашшамси уаддухаха...**» немесе «**Уәлләйли иза яғша...**»,- деп басталатын сүрелерді зәм қылып оқысаң болмайтын ба еді?! Өйткені сенің артында әлсіз, ауру, қарт және тығыз шаруасы бар адамдар тұрады ғой!»,- деді. Ғамр (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бұйырған сол сүренің қайсы екенін есіме түсіре алмай отырмын»,- деді.

64-бап. Намазды қысқа және толық оқу туралы

674 - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ عَنْ

أَنْسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوجِزُ الصَّلَاةَ وَيُكْمِلُهَا

674 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазды қысқарақ қылып, бірақ толық етіп оқитын»,- деді.

65-бап. Сәби бала жылағанда намазды қысқарақ оқу туралы

675 - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا

الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَبِي قَتَادَةَ

عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنِّي لَأَقُومُ فِي الصَّلَاةِ أُرِيدُ أَنْ أُطَوَّلَ فِيهَا

فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي كَرَاهِيَةً أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّهِ تَابَعَهُ يَشْرُ بْنُ

بَكْرٍ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَبَقِيَّةٌ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ

675 - Әбу Қатада (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Мен намазымды ұзағырақ қылып оқымақшы болғанымда, сәби бала жылап қалса, анасына ауырлық түспесін деп, қысқарақ оқитынмын»,- деді.

676 - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَرِيكُ بْنُ

عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ مَا صَلَّيْتُ وَرَاءَ إِمَامٍ قَطُّ أَخَفَّ صَلَاةً وَلَا

أَتَمَّ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنْ كَانَ لَيَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَيُخَفِّفُ مَخَافَةَ أَنْ تُفْتَنَ أُمُّهُ

676 - Энас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) гөрі намазды қысқарақ және толығырақ оқитын бірде-бір адамды көрген емеспін. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жас сәби баланың жылағаның естіп, анасына қиындық болмасын деп, намазын қысқарақ оқитын», - деді.

677 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنِّي لَأَدْخُلُ فِي الصَّلَاةِ وَأَنَا أُرِيدُ إِطَالَتَهَا فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي مِمَّا أَعْلَمُ مِنْ شِدَّةِ وَجْدِ أُمِّهِ مِنْ بُكَائِهِ

677 - Энас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Мен намазымды ұзағырақ қылып оқимын дегенімде, жас сәби баланың жылағаның естіп қалсам, оның анасына ауырлық түспеуін ойлап намазымды қысқарақ оқитынмын», - деді.

678 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنِّي لَأَدْخُلُ فِي الصَّلَاةِ فَأُرِيدُ إِطَالَتَهَا فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ مِمَّا أَعْلَمُ مِنْ شِدَّةِ وَجْدِ أُمِّهِ مِنْ بُكَائِهِ وَقَالَ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبَانُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ

678 - Энас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Мен намазымды ұзағырақ оқымақшы болып бастасам, жас сәби баланың жылағанын естіп қалсам, оның анасына ауырлық түспеуін ойлап намазымды жеңілдетемін!», - деді.

66-бап. Бір кісі имамға ұйып, намаз оқыса, содан соң өзінің жамағатына барып имамдық қылса...

679 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ وَأَبُو النُّعْمَانِ قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عَمْرٍو بْنِ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كَانَ مُعَادٌ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَأْتِي قَوْمَهُ فَيُصَلِّي بِهِمْ

679 – Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Муғаз ибн Жабал (р.а.) Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып намаз оқыды. Содан соң қауымына барып имамдық қылды», - деді.

67-бап. Имамның айтқан тәкбірін адамдарға жеткізіп тұрған кісі

680 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا مَرَضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ أَتَاهُ بِلَالٌ يُؤَذِّنُهُ بِالصَّلَاةِ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ إِنْ يَفْعَمُ مَقَامَكَ يَبْكِي فَلَا يَقْدِرُ عَلَى الْقِرَاءَةِ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ فَقُلْتُ مِثْلَهُ فَقَالَ فِي الثَّلَاثَةِ أَوْ الرَّابِعَةِ إِنَّكَ صَوَّاحِبٌ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ فَصَلَّى وَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُهَادِي بَيْنَ رَجُلَيْنِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ يَخْطُ بِرَجْلَيْهِ الْأَرْضَ فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ دَهَبَ يَتَأَخَّرُ فَأَشَارَ إِلَيْهِ أَنْ صَلِّ فَتَأَخَّرَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَقَعَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى جَنْبِهِ وَأَبُو بَكْرٍ يُسْمَعُ النَّاسَ التَّكْبِيرَ تَابِعَهُ مُحَاضِرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ

680 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқастанып жатқан кезде Біләл намазға шақырып келді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әбу Бәкірге бұйырыңыз, жамағат алдына шығып имамдық етсін!»- деді. Айша анамыз айтты: «Әбу Бәкір көңілі жұмсақ адам, сіздің орныңызда тұрып имамдық қыла алмайды, дұрысы Омарға (р.а.) бұйырыңыз!»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Әбу Бәкірге бұйырыңыз жамағат алдына шығып имамдық қылсын!»- деп қайталап айтты Кейін мен Хафсаға: «Әбу Бәкір сіздің орныңызда тұрса, жылағанынан оқығаны естілмей қалады, имамдықты Омарға бұйыра қойыңыз деп Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айт!»- дедім.

Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сендер әйелдер Жүсіптің (ғ.с.) қиссасындағы әйелдердің сыңарысындар, бұйырындар Әбу Бәкірге жамағат алдына шығып имамдық қылсын!»- деді.

Сонда Хафса Айша анамызға: «Сенен еш жақсылық көрмедім да!»- деп айтты.

Әбу Бәкір (р.а.) намазды бастаған соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзін біраз жеңіл сезініп, екі кісінің (оның бірі Аббас болатын) көмегімен намазға шықты. Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көріп, артқа шегініп орын босатпақшы болды. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Артқа шегінбе, орныннан қозғалма!»,- деп ишара қылды. Кейін Аббасқа (р.а.): «Мені оның қасына өткізіңіз!»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Әбу Бәкірдің (р.а.) сол жағына келіп отырды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) отырып

намаз оқыды. Әбу Бәкір (р.а.) тік тұрып Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айтқан тәкбірлерін жамағатқа қайталап естіртіп тұрды»,- деді.

68-бап. Бір кісі имамға, ал адамдар оған ұйыса болады ма?

عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْتَمُوا بِي وَلِيَأْتَمَّ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ

Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Сен маған ұйы, саған арттағылар ұйысын!»,- дегені туралы мына хадис еске алынады.

681 - حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ

إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا تَقَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ بِلَالٌ يُؤَذِّنُهُ بِالصَّلَاةِ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ وَإِنَّهُ مِنِّي مَا يَفْعُمُ مَقَامَكَ لَا يُسْمَعُ النَّاسَ فَلَوْ أَمَرْتَ عُمَرَ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَقُلْتُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ وَإِنَّهُ مِنِّي يَفْعُمُ مَقَامَكَ لَا يُسْمَعُ النَّاسَ فَلَوْ أَمَرْتَ عُمَرَ قَالَ إِنَّكَ لَأَنْتَنَ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَلَمَّا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ وَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَفْسِهِ خَفَةً فَقَامَ يُهَادِي بَيْنَ رَجُلَيْنِ وَرَجُلَاهُ يَخْطَانِ فِي الْأَرْضِ حَتَّى دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَلَمَّا سَمِعَ أَبُو بَكْرٍ حِسَّهُ ذَهَبَ أَبُو بَكْرٍ يَتَأَخَّرُ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى جَلَسَ عَنْ يَسَارِ أَبِي بَكْرٍ فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّيَ قَائِمًا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيَ قَاعِدًا يَقْتَدِي أَبُو بَكْرٍ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ مُفْتَدُونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

681 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқастанып жатқан кезде Біләл ол кісіні намазға шақырып келді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әбу Бәкірге бұйырыңыз, жамағат алдына шығып имамдық етсін!»,- деді. Сонда мен: «О, Расулалла, Әбу Бәкір көңілі жұмсақ адам, ол кісі сіздің орныңызда имамдық қылса, жылағанынан адамдар оқығанын ести алмай қалады, дұрысы Омарға (р.а.) бұйырыңыз!»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Әбу Бәкірге бұйырыңыз жамағат алдына шығып имамдық қылсын!»,- деп қайталап айтты Кейін мен Хафсаға: «Әбу

Бәкір сіздің орныңызда тұрса, жылағанынан оқығаны естілмей қалады, имамдықты Омарға бұйыра қойыңыз деп Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айт!»- дедім.

Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сендер әйелдер Жүсіптің (ғ.с.) қиссасындағы әйелдердің сыңарысындар, бұйырындар Әбу Бәкірге жамағат алдына шығып имамдық қылсын!»- деді.

Сонда Хафса Айша анамызға: «Сенен еш жақсылық көрмедім-да!»- деп айтты. Әбу Бәкір (р.а.) намазды бастаған соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзін біраз жеңіл сезініп, екі кісінің (оның бірі Аббас болатын) көмегімен аяқтарын әрең басып, намазға шықты. Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) келе жатқанын сезіп, артқа шегініп орын босатпақшы болды. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Артқа шегінбе, орныңнан қозғалма!»,- деп ишара қылды. Кейін Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) Әбу Бәкірдің (р.а.) сол жағына алып келіп отырғызды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) отырған бойы имамдық қылды. Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып, ал жамағат болса Әбу Бәкірге (р.а.) ұйып намаз оқыды»,- деді.

69-бап

682 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ أَبِي تَمِيمَةَ السَّخْتِيَانِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انصَرَفَ مِنْ اثْنَيْنِ فَقَالَ لَهُ دُو الْيَدَيْنِ أَقْصَرَتْ الصَّلَاةُ أَمْ نَسِيتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصْدَقَ دُو الْيَدَيْنِ فَقَالَ النَّاسُ نَعَمْ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى اثْنَيْنِ أُخْرَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ

682 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі рәкат намаз оқып, сәлем беріп, адамдарға бұрылды. Сонда Зүлядайн деген қолы ұзын бір кісі: «Я Расулулла, шатасып жаңылыстыңыз ба, әлде намаз қысқарды ма?»,- деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ұмытып жаңылысқаным да жоқ, қысқарған да жоқ»,- деді. Кейін: «Зүлядайн айтқандай болды ма?»,- деді. Олар: «Иә, солай болды деп Зүлядайннің сөзін растады. Содан соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) алдыға өтіп, қалған рәккаттарды оқыды. Адамдар ол кісіге ұйыды. Кейін сәлем беріп және тәкбір айтып, әдеттегідей одан да ұзағырақ екі сәһу сәждесін қылды

683 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ رَكَعَتَيْنِ فَقِيلَ صَلَّيْتَ رَكَعَتَيْنِ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ

683 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін намазын екі рәкат қылып оқыды. Сонда Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Сіз екі рәкат қана оқыдыңыз», - десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) және екі рәкат намаз оқып сәлем берді. Кейін сәһу сәждесін қылды», - деді

70-бап. Имам намазда жыласа...

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَدَّادٍ سَمِعْتُ نَشِيحَ عُمَرَ وَأَنَا فِي آخِرِ الصُّفُوفِ يَقْرَأُ إِنَّمَا أَشْكُو بَنِّي وَحَزَنِي إِلَى اللَّهِ

Абдулла ибн Шаддад (р.а.) риуаят етті: «Хазреті Омардың (р.а.) «Иннама ашқу басий уа хузний илә-л-лаһи» (Мен күйзелісімді де, күйінішімді де Аллаға ғана шағамын...⁹²) деген аятты оқығанында жылап жатқанын мен де артқы сапта тұрып естідім.

684 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي مَرَضِهِ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَفَعَلَتْ حَفْصَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا إِنْ كُنَّ لَأَنْتِ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ قَالَتْ حَفْصَةُ لِعَائِشَةَ مَا كُنْتُ لِأُصِيبَ مِنْكَ خَيْرًا

684 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқастанып жатқан кезінде: «Әбу Бәкірге бұйырыңыз, жамағат алдына шығып имамдық етсін!» - деді. Мен: «Әбу Бәкір көңілі жұмсақ адам, сіздің орныңызда тұрып имамдық қыла алмайды, дұрысы Омарға (р.а.) бұйырыңыз!» - дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Әбу Бәкірге бұйырыңыз, жамағат алдына шығып имамдық қылсын!» - деп қайталап

⁹² 12. Жүсіп-86 аят.

айтты. Кейін мен Хафсаға: «Әбу Бәкір сіздің орныңызда тұрса, жылағанынан оқығаны естілмей қалады, имамдықты Омарға бұйыра қойыңыз,- деп Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айт!»- дедім. Ол солай деп айтты.

Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Тек тұрындар, сендер әйелдер Жүсіптің (ғ.с.) қиссасындағы әйелдердің сыңарысындар, тілдеріне, ойларыңа не келсе, соны айта саласындар. Бұйырындар, Әбу Бәкірге жамағат алдына шығып имамдық қылсын!»- деді.

Сонда Хафса Айша анамызға ренжіп: «Сенен еш жақсылық көрмедім да!»-деп айтты.

71-бап. Тәкбір айтып жатқанда және одан кейін сапты түзеу туралы

685 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ قَالَ سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ أَبِي الْجَعْدِ قَالَ سَمِعْتُ الثُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَتُسَوَّنَ صُفُوفُكُمْ أَوْ لِيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ

685 - Нұғман ибн Бәшир (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Аллаға ант етіп айтамын, саптарыңды дұрыстамасаңдар, Алла тағала жүректеріңді бір-біріңе қарама-қарсы қылып қояды!»,- деді.

72-бап. Саптар дұрысталып (түзеліп) жатқанда имамның адамдарға бұлылып қарауы

686 - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَقِيمُوا الصُّفُوفَ فَإِنِّي أَرَاكُمْ خَلْفَ ظَهْرِي

686 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Намазға тәкбір айтылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге бұрылып қарады да: «Саптарыңды тураңдар, бір-біріңе жақынырақ тұрындар мен сендерді алды жағыма қарап тұрып та көремін!»,- деді.

73-бап. Бірінші сап туралы

688 - حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ مَالِكٍ عَنْ سُمَيٍّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشُّهَدَاءُ الْعَرَقُ وَالْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ

وَالْهَدْمُ وَقَالَ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لاسْتَبَفُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَمَّةِ
وَالصَّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الصَّفِّ الْمُقَدَّمِ لاسْتَهَمُوا

688 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Суға батып өлгендер, іш ауруымен өлгендер, обадан өлгендер, бір нәрсенің астында қалып өлгендер шаһид болып өлгенге есеп болар. Егерде адамдар намазға ертерек барудың қандай сауабының бар екенін білсе, мешітке қарай бір-бірінен озып жүгірісер еді. Құфтан мен таң намазының сауабын білген болса, еңбектеп болса да (мешітке) жетер еді. Бірінші сапта тұрудың қаншалықты сауап екенін білсе, еш амалын таппаса да, шек тастап өз ниеттеріне жеткен болар еді.»,- деді.

74-бап. Сапты түзеу намаздың дұрыс болуының шарттарынан!

689 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ
عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ إِنَّمَا
جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَلَا تَخْتَلِفُوا عَلَيْهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ
حَمَدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا
أَجْمَعُونَ وَأَقِيمُوا الصَّفَّ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّ إِقَامَةَ الصَّفِّ مِنْ حُسْنِ الصَّلَاةِ

689 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Имам ұйымақ үшін имам қылынған, егер ол рүкүф қылса, сіздер де рүкүф қылыңыз, егер «Самиғаллаһу лиман хамидаһ»,- десе «Рәббәна ләкалхамд»,- деп айтыңыз. Егер сәжде қылса, сәжде қылыңдар, егерде отырып оқыса, сендер де отырып оқыңдар! Намазда сапты дұрыстандар, өйткені саптың түзу болуы – намаздың дұрыстығы!»,- деді.

75-бап. Сапты дұрыстамаған (толтырмаған) кісінің күнәсі

691 - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ أَسَدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا سَعِيدُ
بْنُ عُبَيْدِ الطَّائِيُّ عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ
فَقِيلَ لَهُ مَا أَنْكَرْتَ مِنَّا مُنْذُ يَوْمِ عَهْدَتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا
أَنْكَرْتُ شَيْئًا إِلَّا أَنَّكُمْ لَا تُقِيمُونَ الصُّفُوفَ وَقَالَ عُبَيْدُ بْنُ عُبَيْدٍ عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ
قَدِمَ عَلَيْنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ الْمَدِينَةَ بِهَذَا

691 – Башір ибн Ясар (р.а.) риуаят етті: «Әнас (р.а.) Басрадан Мединеге келді. Әнасқа: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманынан кейін

бізден қандай кемшілік таптыңыз?»,- деп сұрасты. Сонда Әнас (р.а.): «Сендер сапты дұрыстап толтырмайды екенсіңдер, бұдан басқа қате кемшілік таппадым,- деді.

(Имам Бұхарий сапты туралауды-уәжіпке, ал ижтаһатты болса-сүннет деп есептейді. Өйткені Әнас (р.а.) оларға намазды қайтадан оқуға бұйырмады).

76-бап. Сапқа тұрғанда аяқты аяққа, иыққа иықты тигізіп тұру туралы

قَالَ الثُّعْمَانُ بْنُ بَشِيرٍ رَأَيْتُ الرَّجُلَ مِمَّا يُلْزِقُ كَعْبَهُ بِكَعْبِ صَاحِبِهِ

Нұғман ибн Башір (р.а.) айтты: «(Сапта) тұрғанымызда әрбіріміздің тобығымыз жанымыздағының тобығына тиіп тұрғанының куәсі болғанмын»,- деді.

692 - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ

مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وِرَاءِ ظَهْرِي وَكَأَنَّا أَحَدُنَا يُلْزِقُ مَنكِبَهُ بِمَنكِبِ صَاحِبِهِ وَقَدِمَهُ بِقَدَمِهِ

692 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Саптарыңды тураландар, мен сендерді алды жағыма қарап тұрып та көремін!»,- деді.

Біз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында сапта тұрғанымызда әрбіріміздің иығымыз жанымыздағының иығына, ал аяғымыз оның аяғына тиіп тұратын»,- деді.

77-бап. Егер де ұюшы кісі имамның сол жағына айналдырып, он жағына тұрғызып қойса, намаз бұзылмайды

693 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا دَاوُدُ عَنْ عَمْرُو بْنِ دِينَارٍ عَنْ

كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَفَمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَأْسِي مِنْ وِرَائِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى وَرَقَدَ فَجَاءَهُ الْمُؤَدِّنُ فَقَامَ وَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ

693 – Ибн Аббас (р.а.) айтты: « Бір күні түнде Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге намаз оқыдым. Сонда сол жағына келіп тұрған едім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені басымнан ұстап, арқа жағынан айналдырып,

оң жағына тұрғызып қойды. Намаздан кейін жамбастап жатты, содан соң азаншы келді, орнынан тұрып намаз оқыды, (қайта) дәрет алмады»,- деді.

78-бап. Әйелдің жалғыз өзі бір сап болуы

694 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ إِسْحَاقَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلَّيْتُ أَنَا وَبَيْتِي فِي بَيْتِنَا خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأُمِّي أُمَّ سُلَيْمٍ خَلْفَنَا

694 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Мен және бір жетім бала екеуіміз, біздің үйде Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып намаз оқыдық, анам Үмму Сұлайм болса, біздің арт жағымызда тұрып ұйыды»,- деді.

79-бап. Имам мен мешіттің оң жағы абзал

695 - حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قُمْتُ لَيْلَةً أُصَلِّي عَنْ يَسَارِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخَذَ بِيَدِي أَوْ بَعْضُدِي حَتَّى أَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ وَقَالَ بِيَدِهِ مِنْ وَرَائِي

695 – Ибн Аббас (р.а.) айтты: «Бір күні түнде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сол жағында тұрып ұйып намаз оқыдым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолымнан ұстап, «Арт жағыммен айнал!»,- деп белгі берді де, оң жағына өткізіп қойды»,- деді.

80-бап. Егер имам мен жамағат арасында қабырға немесе қандай-да бір белгі болса...

قَالَ الْحَسَنُ لَا بَأْسَ أَنْ تُصَلِّيَ وَبَيْنَكَ وَبَيْنَهُ نَهْرٌ وَقَالَ أَبُو مَجْلَزٍ يَأْتُمُ بِالْإِمَامِ وَإِنْ كَانَ بَيْنَهُمَا طَرِيقٌ أَوْ جِدَارٌ إِذَا سَمِعَ تَكْبِيرَ الْإِمَامِ

Хасан Басрий (р.а.) айтты: «Имам мен сенің араңда дәрия болса да, оған ұйып намаз оқудың еш зияны жоқ»,- деді.

Әбу Мижлаз (р.а.) айтты: «Егер намазхан мен имамның арасынан жол өткен болса да, тәкбірдің дауысы естіліп тұрса, ұйып намаз оқи береді»,- деді.

696 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُهُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فِي حُجْرَتِهِ وَجِدَارُ الْحُجْرَةِ قَصِيرٌ فَرَأَى النَّاسُ شَخْصَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ أَنَسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ فَأَصْبَحُوا فَتَحَدَّثُوا بِذَلِكَ فَقَامَ اللَّيْلَةَ الثَّانِيَةَ فَقَامَ مَعَهُ أَنَسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ صَنَعُوا ذَلِكَ لِيَلْتَنِينَ أَوْ ثَلَاثًا حَتَّى إِذَا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَخْرُجْ فَلَمَّا أَصْبَحَ ذَكَرَ ذَلِكَ النَّاسُ فَقَالَ إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُكْتَبَ عَلَيْكُمْ صَلَاةُ اللَّيْلِ

696 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде бөлмесінде намаз оқи бастады, бөлменің қабырғасы аласа болатын. Адамдар Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көріп, араларында қабырға болса да, ол кісіге ұйып намаз оқыды. Таң атқанша намаз оқыды, кейін арада белгі болғанда намаз оқу туралы сөйлесті. Ертеңгі түніде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазға тұрды. Адамдар және ол кісіге ұйыды. Бұл жағдай екі немесе үш түн қайталанған соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ол жерге намаз оқуға шықпады. Таң атқан соң, адамдар Пайғамбарымыздан бұл түні намазға шықпағанының себебін сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен түнде тұрып намаз оқу сендерге парыз болып қалуынан қорықтым», - деп жауап берді.

81-бап. Түнде тұрып намаз оқу туралы

697 - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَيْبٍ عَنِ الْمُقْبَرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَهُ حَصِيرٌ يَبْسُطُهُ بِالنَّهَارِ وَيَحْتَجِرُهُ بِاللَّيْلِ فَتَابَ إِلَيْهِ نَاسٌ فَصَلُّوا وَرَاءَهُ

697 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бір алашасы бар еді. Күндіз үстінде отырып, түнде болса намаз оқып жатқанында онымен қыбла жағын тосып (жауып) қоятын. Ал адамдар болса, ол кісіге ұйып намаз оқитын», - деді.

698 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّخَذَ حُجْرَةً قَالَ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ مِنْ حَصِيرٍ فِي رَمْضَانَ فَصَلَّى فِيهَا لِيَالِي فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمَّا عَلِمَ بِهِمْ جَعَلَ يَفْعُدُ فَخَرَجَ

إِلَيْهِمْ فَقَالَ قَدْ عَرَفْتُ الَّذِي رَأَيْتُ مِنْ صَنِيعِكُمْ فَصَلُّوا أَيُّهَا النَّاسُ فِي بُيُوتِكُمْ فَإِنَّ
أَفْضَلَ الصَّلَاةِ صَلَاةَ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ قَالَ عَقَانُ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا
مُوسَى سَمِعْتُ أَبَا النَّضْرِ عَنْ بُسْرِ عَنْ زَيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

698 – Зәйд ибн Сәбит (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзіне белгі қылып алды (есімде, Бұсур ибн Сағид маған: «Рамазанда алаша мен тосып белгі қылып алды», - деп айтты. Рамазанда бірнеше түн намаз оқыды, кейбір Сахабалар ілінген белгінің артында тұрып, ол кісіге ұйып намаз оқыды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бұны біліп қалып, сыртқа шықпай, үйінде намаз оқыды. Кейін шығып: «Ей, адамдар, мен сендердің қылып жатқан істеріңнен бейхабармын, нәпіл намазды үйлеріңде оқыңдар. Өйткені нәпіл намазды үйде, парыз намазды мешітте оқу - абзал», - деді.

82-бап. Намазды «Аллаһу Ақбар», - деп тәкбір тахрима айтумен бастаудың артықшылығы

699 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ
بْنُ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيُّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكِبَ فَرَسًا فَجَحِشَ شِفْهُ
الْأَيْمَنِ قَالَ أَنَسُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَصَلَّى لَنَا يَوْمَئِذٍ صَلَاةً مِنَ الصَّلَوَاتِ وَهُوَ قَاعِدٌ
فَصَلَّيْنَا وَرَاءَهُ فُعُودًا ثُمَّ قَالَ لَمَّا سَلَّمَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا صَلَّى قَائِمًا
فَصَلُّوا قِيَامًا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَإِذَا قَالَ
سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ

699 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аттан жығылып, оң жағы сырылып кетті. Намазды отырған күйі оқыды. Сонда бізде отырып оқыдық. Намазды оқып болған соң бізге бұрылып: «Имам ұйымақ үшін имам қылынған, егер ол тік тұрып оқыса, тік тұрып оқыңыз, рүкүғ қылса, сідер де рүкүғ қылыңыздар. Егер «Самиғаллаһу лиман хамидаһ», - десе «Рәббәна ләкалхамд», - деп айт!», - деді.

700 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ
مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ خَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ فَرَسٍ فَجَحِشَ فَصَلَّى لَنَا
قَاعِدًا فَصَلَّيْنَا مَعَهُ فُعُودًا ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ إِنَّمَا الْإِمَامُ أَوْ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ

فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ
حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا

700 - Энас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аттан жығылды, оң жағы сырылып, жарақаттанып қалды. Сонда бізбен бірге отырған күйі намаз оқыды. Сонда біз де отырып оқыдық. Намазды оқып болған соң бізге бұрылып: «Имам ұйымақ үшін имам қылынған, егер ол тәкбір тахрима айтса, сендер де тәкбір тахрима айтыңдар, рүкүф қылса, сендер де рүкүф қылыңдар, рүкүфтан тұрса, сендер де тұрыңдар. Егер «Самиғаллаһу лиман хамидаһ»,- десе «**Рәббәна ләкалхамд**» деп айтыңдар! Сәжде қылса, сендер де сәжде етіңдер»,-деді.

701 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا أَجْمَعُونَ

701 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Имам ұйымақ үшін имам қылынған, егер имам тәкбір тахрима айтса, сендер де тәкбір тахрима айтыңдар, рүкүф қылса, сендер де рүкүф қылыңдар, рүкүфтан тұрса, сендер де тұрыңдар. Егер «Самиғаллаһу лиман хамидаһ»,- десе «**Рәббәна ләкал хамд**» деп айтыңдар! Сәжде қылса, сендер де сәжде етіңдер, отырып оқыса, сендер де отырып оқыңдар!»,-деді.

83-бап. Тәкбір тахрима айту бір уақытта қолды көтерумен басталады

702 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ رَفَعَهُمَا كَذَلِكَ أَيْضًا وَقَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَكَانَ لَا يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السُّجُودِ

702 – Сәлім ибн Абдулланың атасы Абдулла ибн Омар риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқуды бастап жатқанында қолдарын иық тұсына дейін көтеретін еді, тәкбір айтып рүкүф қылып жатқанында да, рүкүфтан бас көтеріп жатқанында да қолдарын иық тұсына дейін көтеретін еді және «Сәмиғаллоһу лиман хамидаһ», «**Раббанә ләкә-л хамду**», - дейтін еді. Бірақ сәжде қылып жатқанда бұлай қылмайтын»,- деді.

704 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ خَالِدٍ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ أَنَّهُ رَأَى مَالِكَ بْنَ الْحُوَيْرِثِ إِذَا صَلَّى كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ رَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكُوعِ رَفَعَ يَدَيْهِ وَحَدَّثَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَنَعَ هَكَذَا

704 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намаз оқып жатып, қолдарын иығының тұсына дейін көтергенін көрдім. Тәкбір айтып, рүкүғ қылып жатқанында да, рүкүғдан басын көтеріп жатқанында да солай қылатын», - деді.

Ескерту: Ханафи мәзхабы бойынша тәкбір тәхрима кезінде қол құлақтың жұмсақ жеріне тигізеді және рүкүғ пен сәжде тәкбірлері айтылғанда қолды көтермейді. Бұған дәлел ретінде мына хадисті ұстанады. Уайл ибн Хужр риуаят еткен хадисте былай делінеді: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намаз бастаған кезінде екі қолын көтеріп тәкбір тахрима айтқанда қолдарын құлақтарының жұмсақ жеріне тигізгенін көрдім», - деді. (Муслим, Салат-21. Әбу Дауд, Салат-115. Тирмизи, Салат-63).

Әнәс ибн Малик риуаят еткен хадисте былай делінеді: «Пайғамбарымыз намаз оқыған кезінде тәкбір тахримада бас бармақтарын құлақтарына дейін көтергенін көрдім», - деді. (Ибн Мажа, Иқама-15. Насай, Ифтитах-4 хадис)

84-бап. Тәкбір тахрима айтып жатқанда қолын қай жерге дейін көтеру ләзім?

قَالَ أَبُو حُمَيْدٍ فِي أَصْحَابِهِ رَفَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ

Әбу Хумайд (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сахабалармен бірге намаз оқып жатып қолдарын иық тұсына дейін көтерді», - деді.

705 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنَا سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ افْتَتَحَ التَّكْبِيرَ فِي الصَّلَاةِ فَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ يُكَبِّرُ حَتَّى يَجْعَلَهُمَا حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ فَعَلَّ مِثْلَهُ وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمَدَهُ فَعَلَّ مِثْلَهُ وَقَالَ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَلَا يَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَ يَسْجُدُ وَلَا حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ

705 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) тәкбір тахрима айтып жатқанында қолдарын иық тұсына дейін көтергенін көрдім. Рүкүғта тәкбір айтып жатқанында да және

«Сәмиғаллаһу лиман хамидаһ», - дегенінде де солай қылды. Және «Раббанә ләкә-л хамду», - деді, бірақ қолдарын көтермеді, сәждеден басын көтеріп жатқанында да бұлай қылмады», - деді.

Ескерту: Ханафи мәзһабы бойынша тәкбір тәхрима кезінде қол құлақтың жұмсақ жеріне тигізеді және рүкғ пен сәжде тәкбірлері айтылғанда қолды көтермейді. Бұған дәлел ретінде мына хадисті ұстанады. Уайл ибн Хужр риуаят еткен хадисте былай делінеді: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намаз бастаған кезінде екі қолын көтеріп тәкбір тахрима айтқанда қолдарын құлақтарының жұмсақ жеріне тигізгенін көрдім», - деді. (Муслим, Салат-21. Әбу Дауд, Салат-115. Тирмизи, Салат-63).

85-бап. Екінші рәкаттан тұрғанда қолын көтеру

706 - حَدَّثَنَا عِيَّاشٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ

ابْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ رَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا قَامَ مِنَ الرَّكَعَتَيْنِ رَفَعَ يَدَيْهِ وَرَفَعَ ذَلِكَ ابْنُ عُمَرَ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَوَاهُ ابْنُ طَهْمَانَ عَنْ أَيُّوبَ وَمُوسَى بْنُ عُقْبَةَ مُحْتَصِرًا

706 - Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) тәкбір тахрима айтып намазын бастап жатқанында қолдарын иық тұсына дейін көтеретін. Рүкүғта тәкбір айтып жатқанында да «Сәмиғаллаһу лиман хамидаһ», - дегенінде де, екінші рәкаттан тұрғанында да солай қылатын», - деді. (Ибн Омар (р.а.) бұны Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) сілтеме береді)

86-бап. Намазда (қиямда) оң қолды сол қолдың үстіне қою туралы

707 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ

سَعْدٍ قَالَ كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ الْيَدَ الْيُمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ قَالَ أَبُو حَازِمٍ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا يَنْمِي ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِسْمَاعِيلُ يُنْمَى ذَلِكَ وَلَمْ يَقُلْ يَنْمِي

707 – Саһл ибн Сағд (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарға намазда (қиямда) тұрғанда оң қолын сол қолының үстіне қояды бұйырды. Ибн Хазм айтты: «Бұлай қылуды кімнің бұйырғандығын анық айта

алмаспын, бірақ Саһл ибн Сағд бұны Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) сілтеме береді»,- деді.

Имам Бұхарий (р.а.) айтты: «Сілтеме беріледі»,- деді-ау, бірақ кімге сілтеме беруді айтпады.

Ескерту: Ханафи мәзһабында намазда қол байлағанда оң қолды сол қолдың үстіне қойып, кіндіктің астына байланады. Бұған дәлел мына хадис: «Хазреті Әлидің риуаят етуінше оң қол сол қолдың үстіне кіндіктің астына қойылып, байлану сүннеттен»,- деді. (Әбу Дауд, Салат 118, Ахмад ибн Ханбал, I - 110).

87-бап. Намазда (Аллаға) басын иіп тұру

708 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ

أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ هَلْ تَرَوْنَ قِبْلَتِي هَا هُنَا وَاللَّهِ مَا يَخْفَى عَلَيَّ رُكُوعُكُمْ وَلَا خُشُوعُكُمْ وَإِنِّي لَأَرَاكُمْ وَرَاءَ ظَهْرِي

708 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Мені сендер тек қана қарсы алдымдағыны көреді деп ойлайсыңдар ма? Аллаға ант етіп айтамын, маған сендердің рүкүғтерін де, Аллаға бастарыңды иіп тұрғандарың да құпия емес, мен сендерді арқамды бұрып тұрғанымда да көремін»,- деді.

709 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُذْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ

قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَقِيمُوا الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاكُمْ مِنْ بَعْدِي وَرَبِّمَا قَالَ مِنْ بَعْدِ ظَهْرِي إِذَا رَكَعْتُمْ وَسَجَدْتُمْ

709 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Рүкүғ пен сәжделеріңді толық етіп орындандар, мен сендердің рүкүғ пен сәжделеріңді арқамды бұрып тұрып та көремін»,- деді.

88-бап. Намаз оқушы тәкбір тахримадан кейін не оқиды?

710 - حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانُوا يَقْتَحُونَ الصَّلَاةَ بِالحَمْدِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

710 - Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.), Әбу Бәкір (р.а.) және Омар (р.а.) намазды «Әлхамду лилләһи рабби-л-ғаламин»,- ді оқумен бастайтын»,- деді.

711 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرَةُ بْنُ الْقَعْقَاعِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْكُتُ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَبَيْنَ الْقِرَاءَةِ إِسْكَاتَهُ قَالَ أَحْسِبُهُ قَالَ هُنَّيَّةٌ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِسْكَاتُكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ مَا تَقُولُ قَالَ أَقُولُ اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اللَّهُمَّ نَفِّئْنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يَنْقَى الثُّوبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالنَّالِجِ وَالْبَرْدِ

711 - Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тәкбір тахрима мен намаз қирааты арасында тыныш (үндемей) қалатын»,- деді.

Сонда Әбу Хурайра (р.а.) «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) біраз үндемей қалатын еді»,- деп айтқан секілді еді.

Әбу Зар (р.а.) айтты: «Мен бір күні Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «О, Расулалла, ата-анам хақы құрметі, тәкбір тахрима мен намаз қирааты арасында үндемей қалғаныңызда ішіңізден не оқисыз?»,- деп сұрадым деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Иләһи, менімен қателерімнің арасын Мағрип пен Машриқ арасындай алыс ете гөр, әппақ матаға тиген дақты су, қар және мұзбен жуып кетіргендей, мені күналарымнан пәк еткің деймін»,- деп жауап берді»,- деді.

712 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى صَلَاةَ الْكُسُوفِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرَّكُوعَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرَّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرَّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرَّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ انصَرَفَ فَقَالَ قَدْ دَنَتْ مِنِّي الْجَنَّةُ حَتَّى لَوْ اجْتَرَأْتُ عَلَيْهَا لَجِئْتُكُمْ بِقِطَافٍ مِنْ قِطَافِهَا وَدَنَتْ مِنِّي النَّارُ حَتَّى قُلْتُ أَيُّ رَبِّ وَأَنَا مَعَهُمْ فَإِذَا امْرَأَةٌ

حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ تَخَذِثُهَا هِرَّةٌ فَلْتُ مَا شَأْنُ هَذِهِ قَالُوا حَبَسْتَهَا حَتَّى مَاتَتْ جُوعًا لِمَا
أَطْعَمْتَهَا وَلَا أُرْسَلَتْهَا تَأْكُلُ قَالَ نَافِعٌ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ مِنْ خَشْيِشٍ أَوْ خَشَاشِ
الْأَرْضِ

712 - Асма бинти Әбу Бәкір (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн тұтылғанда оқылатын намазды (Солат-л-кусуф)» оқыды. Қиямда ұзақ тұрып қалды. Кейін рүкүф қылды, рүкүфта да ұзақ тұрып қалды. Кейін және рүкүф қылды, бұл жолы да ұзақ тұрып қалды. Содан соң бойын тіктеп, одан да ұзағырақ тұрып қалды. Содан соң ұзақ рүкүф қылды. Кейін сәжде қылды, сәждеде ұзағырақ тұрып қалды. Сәждеден басын көтеріп және сәжде қылды. Бұл жолы да ұзағырақ тұрып қалды. Содан соң қиямға тұрып, ұзақ үндемей қалды. Кейін ұзақ рүкүфта тұрды, содан соң тұрып қиямда ұзақ тұрды, кейін және рүкүф қылды, рүкүфта ұзақ тұрды. Содан соң рүкүфтан тұрып, қиямда ұзақ тұрды, кейін және рүкүф қылды, рүкүфта ұзақ тұрды, сосын рүкүфтан тұрып және сәжде қылды, сәждеде ұзақ тұрды, кейін сәждеден басын көтеріп және сәжде қылды, сәждені ұзақ етті. Содан соң намазды бітіріп бұрылды да, былай айтты: «Осы қазір ғана маған жәннат өте жақын келді, тіптен, батылдық қылып, оған қолымды созсам, жемістерінен сендерге алып берген болар едім. Тозақта солай маған жақын келгені сондай, тіптен: «Я Раббым,, мен солармен біргемін бе? (Солармен бірге мені де азаптағайсың ба?)», - деп жібердім. Тіптен мысық тырнап, азаптап жатқан әйелге көзім түсті: «Бұның не күнәсі бар?», - дедім. «Мысықты қамап қойып, оған тамақ бермеген, өзі тамақ тауып жесін деп те қоя бермеген, нәтижесінде мысықты аштан өлтірген», - деді.

Нафиғ айтты: «Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Өзі тамақ тауып жесін деп те қоя бермеген», - деген секілді», - деді.

89-бап. Намаз оқып жатып имамға қарамақ

بَاب رَفَعِ الْبَصَرِ إِلَى الْإِمَامِ فِي الصَّلَاةِ وَقَالَتْ عَائِشَةُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ فَرَأَيْتُ جَهَنَّمَ يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا حِينَ رَأَيْتُمُونِي
تَأَخَّرْتُ

Айша анамыз (с.ғ.с.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн тұтылғанда оқылатын намаз туралы айтып жатып: «Мен тозақтың паршаланып, айқыш-ұйқыш болып кеткенін көріп, қорыққанымнан артқа жылжыдым», - деді.

713 - حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ عُمَارَةَ

بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ قَالَ قُلْنَا لِحَبَابٍ أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ قُلْنَا بِمَ كُنْتُمْ تَعْرِفُونَ ذَلِكَ قَالَ بِاضْطِرَابٍ لِحَيْتِهِ

713 - Әбу Мағмар (р.а.) риуаят етті: «Біз Хаббабтан «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесінде және Асрада зәм (қосымша) сүре оқитын ба еді?»,- деп сұрадық. Ол: «Иә, оқитын»,- деді. Мен: «Оны қалай білетін едің?»,- дедім. Ол: «Сақалының қимылдағанынан»,- деді. (Демек, ол кісі кезінде имамға караған).

714 - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَنْبَأَنَا أَبُو إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ

بْنَ يَزِيدَ يَخْطُبُ قَالَ حَدَّثَنَا الْبَرَاءُ وَكَانَ غَيْرَ كَذُوبٍ أَتَّهُمْ كَانُوا إِذَا صَلَّوْا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامُوا قِيَامًا حَتَّى يَرَوْنَهُ قَدْ سَجَدَ

714 – Барра (р.а.) риуаят етті: «Сахабалар Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып намаз оқып жатқандарында Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сәждеге барғанын көрмегенше сәжде қылмайтын еді»,- деді.

715 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ

يَسَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْنَاكَ تَنَاوَلْتَ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ ثُمَّ رَأَيْنَاكَ تَكَعَّكَعْتَ قَالَ إِنِّي أُرِيتُ الْجَنَّةَ فَنَنَاوَلْتُ مِنْهَا عُقُودًا وَلَوْ أَخَذْتُهُ لَأَكَلْتُمْ مِنْهُ مَا بَقِيَتْ الدُّنْيَا

715 – Абдулла ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: « Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында күн тұтылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн тұтылғанда оқылатын намазды оқыды. Намаздан кейін: «О, Расулалла, қиямда тұрғаңыңызда бір нәрсені ұстамақшы болып қол созғаныңызды және артқа жылжығаныңызды көрдік»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен жәннатты көріп, оның жемісінен алмақшы болдым. Егерде оны алғанымда, оны қияметке шейін тамақтанып жүрген болар едіңдер»,- деді.

716 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانَ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا هِلَالُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ

أَنْسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلَّى لَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ رَقِيَ الْمِنْبَرَ فَأَشَارَ

بِيَدَيْهِ قَبْلَ قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ ثُمَّ قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ الْآنَ مُنْذُ صَلَّيْتُ لَكُمْ الصَّلَاةَ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ مُمْتَلِئِينَ فِي قِبْلَةِ هَذَا الْجِدَارِ فَلَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ ثَلَاثًا

716 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізбен бірге намаз оқып, содан соң мінберге шықты. Қолдары мен мешіттің қыбла жағына ишара белгі қылып: «Қазір ғана, сіздермен намаз оқып жатқанымда ана дуал жақта жәннат пен тозақты көрдім, тура суреті түсірілгендей өте анық көрдім, жақсылық пен жаманшылықтың айырмасын бүгінгідей анық көрген емеспін», - деп үш рет айтты», - деді.

90-бап. Намаз оқып жатып аспанға қарамақ туралы

717 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَرُوبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُمْ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي صَلَاتِهِمْ فَاشْتَدَّ قَوْلُهُ فِي ذَلِكَ حَتَّى قَالَ لِيِنَّهُنَّ عَنْ ذَلِكَ أَوْ لِنُحْطَفْنَ أَبْصَارُهُمْ

717 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Адамдарға не болған өзі? Намаз оқып жатып ылғи да аспанға қарайды?», - деді. Кейін, бұл туралы: «Адамдар намаз оқып жатып, аспанға қарауды тоқтатпаса, олардың көздері соқыр қылынады», - деп қаттырақ айтты», - деді.

91-бап. Намаз оқып жатып о жақ бұ жаққа қарап аландаудың мәкрүхтігі туралы

718 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ قَالَ حَدَّثَنَا أَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الْإِتِّفَاتِ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ هُوَ اخْتِلَاسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ الْعَبْدِ

718 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Намаз оқып жатып о жақ, бұ жаққа қарап аландау турасында Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) сұрадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Ол – шайтанның адамның намазынан бір бөлігін ұрлап алуы!», - деп жауап берді»

719 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي خَمِيصَةٍ لَهَا أَعْلَامٌ فَقَالَ شَغَلْتَنِي أَعْلَامُ هَذِهِ
أَذْهَبُوا بِهَا إِلَى أَبِي جَهْمٍ وَأَتُونِي بِأَنْبِجَانِيَّةٍ

719 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бірде гүлді көйлек киіп намаз оқыды. Содаң соң: «Бұл киімнің гүлдері менің ойымды бұзды (алаңдатты). Бұны Әбу Жаһмге апарып бер, орнына (көйлек) алып кел!»,- деді.

92-бап. Намаз оқушы намаз уақытында пайда болған бірер іске мән береді ме әлде тура қыбла жақтағы бірер нәрсеге қарайды ма?

قَالَ سَهْلُ التَّمْتِ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Саһл (р.а.) айтты: «Әбу Бәкір (р.а.) бұрылып қараған еді, жанында Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көрді»,- деді.

720 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ

رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نُخَامَةً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ وَهُوَ يُصَلِّي بَيْنَ يَدَيْ
النَّاسِ فَحَتَّهَا ثُمَّ قَالَ حِينَ انْصَرَفَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا كَانَ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّ اللَّهَ قَبَلَ
وَجْهَهُ فَلَا يَنْتَخِمَنَّ أَحَدٌ قَبَلَ وَجْهِهِ فِي الصَّلَاةِ رَوَاهُ مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ وَابْنُ أَبِي رَوَادٍ
عَنْ نَافِعٍ

720 – Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жамағат алдында намаз оқып жатып, мешіттің қыбла жағындағы қабырғасындағы түкірікке көзі түсті. Дереву оны қырып тастады. Намаз біткеннен соң: «Қайсы бірің намаз оқып жатқан болсаңдар, Алла тағала алды жақтарыңда болады. Сондықтан ешбірін, алды жақтарына түкірмендер!»,- деп айтты»

721 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ بْنُ سَعْدٍ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ

شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ بَيْنَمَا الْمُسْلِمُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ لَمْ يَفْجَأْهُمْ
إِلَّا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَشَفَ سِثْرَ حُجْرَةِ عَائِشَةَ فَنَظَرَ إِلَيْهِمْ وَهُمْ
صُوفٌ فَتَبَسَّمَ يَضْحَكُ وَتَكَصَّ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى عَقْبِيهِ لِيَصِلَ لَهُ

الصَّفَّ فَظَنَّ أَنَّهُ يُرِيدُ الْخُرُوجَ وَهُمْ الْمُسْلِمُونَ أَنْ يَقْتَتِبُوا فِي صَلَاتِهِمْ فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ
أَتَمُّوا صَلَاتَكُمْ فَأَرْخَى السُّتْرَ وَتَوَقَّى مِنْ آخِرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ

721 - Энас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Сахабалар таң намазын оқып жатқанда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Айша анамыздың (р.а.) бөлмесінің пердесін ашып, оларға жымыып қарап қойғанына Сахабалар таң қалысты.

Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) намазға шықпақшы деп ойлап, орын босатпақшы болды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сахабалардың намазды тоқтатпақшы болып жатқандарын байқап: «Намазды жалғастыра беріндер!», - деп ишара қылды да, пердені жауып қойды. Сол күннің кешінде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қайтыс болды.

93-бап. Имам және оған ұюшылардың барша намаздарда-сапарда немесе сапарда болмаған кездерде оқылатын намаздарда да, дауыс шығарып және іштен құпия оқитын намаздарда да қираат қылудың уәжіптігі туралы

722 - حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ
عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ شَكَأ أَهْلُ الْكُوفَةِ سَعْدًا إِلَى عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَعَزَلَهُ
وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ عَمَّارًا فَشَكَوْا حَتَّى ذَكَرُوا أَنَّهُ لَا يُحْسِنُ يُصَلِّي فَأُرْسِلَ إِلَيْهِ فَقَالَ
يَا أَبَا إِسْحَاقَ إِنَّ هَؤُلَاءِ يَزْعُمُونَ أَنَّكَ لَا تُحْسِنُ تُصَلِّي قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ أَمَا أَنَا وَاللَّهِ
فَإِنِّي كُنْتُ أَصَلِّي بِهِمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أُخْرِمُ عَنْهَا
أَصَلِّي صَلَاةَ الْعِشَاءِ فَأَرُكُدُ فِي الْأُولِيِّينَ وَأُخْفُ فِي الْآخِرِيِّينَ قَالَ ذَلِكَ الظَّنُّ بِكَ يَا
أَبَا إِسْحَاقَ فَأُرْسِلَ مَعَهُ رَجُلًا أَوْ رَجَالًا إِلَى الْكُوفَةِ فَسَأَلَ عَنْهُ أَهْلَ الْكُوفَةِ وَلَمْ يَدْعُ
مَسْجِدًا إِلَّا سَأَلَ عَنْهُ وَيُثْنُونَ مَعْرُوفًا حَتَّى دَخَلَ مَسْجِدًا لِبَنِي عَبْسٍ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ
يُقَالُ لَهُ أُسَامَةُ بْنُ قَتَادَةَ يُكْنَى أَبَا سَعْدَةَ قَالَ أَمَا إِذْ نَشَدْتَنَا فَإِنَّ سَعْدًا كَانَ لَا يَسِيرُ
بِالسَّرِيَّةِ وَلَا يَقْسِمُ بِالسَّوِيَّةِ وَلَا يَعْدِلُ فِي الْقَضِيَّةِ قَالَ سَعْدُ أَمَا وَاللَّهِ لَأَدْعُونَ بِثَلَاثِ
اللَّهِمْ إِنْ كَانَ عَبْدُكَ هَذَا كَاذِبًا قَامَ رِيَاءٌ وَسَمْعَةٌ فَأَطِلْ عُمْرَهُ وَأَطِلْ فَقْرَهُ وَعَرِّضْهُ
بِالْفِتَنِ وَكَانَ بَعْدُ إِذَا سُئِلَ يَقُولُ شَيْخٌ كَبِيرٌ مَقْنُونٌ أَصَابْتَنِي دَعْوَةُ سَعْدٍ قَالَ عَبْدُ
الْمَلِكِ فَأَنَا رَأَيْتُهُ بَعْدُ قَدْ سَقَطَ حَاجِبَاهُ عَلَى عَيْنَيْهِ مِنَ الْكِبَرِ وَإِنَّهُ لَيَتَعَرَّضُ
لِلْجَوَارِي فِي الطَّرْقِ يَعْمِرُهُنَّ

722 - Жәбир ибн Сумра (р.а.) риуаят етті: «Куфа халқы Сағдтың үстінен халифа Омарға арыз қылғанда, оның орнына Ғаммарды тағайындаған екен. Сонда Куфа халқы Сағдтың әрбір ісінен кір іздеп, арыз қылысқан еді. Тіптен: «Сағд намазды дұрыс оқымайды», - деп те айтқан болатын» Хазреті Омар (р.а.) Сағдқа адам жіберді. Келген соң оған: «Ей, Әбу Исхақ, Куфа халқы сені намазды дұрыс оқымайды деп айтуда», - деді. Әбу Исхақ айтты: «Олар не десе дей берсін, бірақ мен Аллаға ант етіп айтамын, оларға имамдық қылғанымда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қалай намаз оқыған болса, солай намаз оқып жатырмын. Бірер нәрсені түсіріп, қалдырып жатқаным жоқ, дауыс шығарып оқитын жерді дауыс шығарып, іштен оқитын жерді ішімнен оқып жатырмын, құфтан намазының алғашқы екі рәкатында ұзағырақ тұрамын, кейінгі екі рәкатында болса, азырақ тұрамын», - деді.

Хазреті Омар (р.а.) айтты: «Бұл сенің пікірің ғана», - деп онымен бірге бір кісіні (әлде бірнеше кісіні) Куфаға жіберді. Сағдпен бірге барған кісі Куфаның әрбір мешітіне кіріп, жамағаттардан Сағд туралы сұрады. Олардың барлығы Сағдты мақтады. Бірақ Бәний Абс мешітіне кіргендерінде бір кісі (аты-жөні Усама ибн Қатада, лақап аты - Әбу Сағдта) орнынан тұрып: «Алланы ортаға қойып, бізден сұрайды екенсің, онда тұп-тура дұрысын айту керек. Сағд кіші жорық пен ұрысқа бармайды, олжаларды тең бөлмейді, әділетті үкім шығармайды», - деп айтты.

Бұған жауап берген Сағд: «Аллаға ант етіп айтамын, саған үш мәрте теріс дұға қыламын. Иләһи, егер осы адамың жалған сөйлеп жатқан болса, бедел үшін рия жолға түскен болса, оның жасын ұзақ етіп, мұқтаждығын (кедейлігін) көп қылғайсың, басы бүлікшіліктен шықпасын!», - деп айтты.

Кейіннен ибн Қатаданы көріп, одан хал-жағдай сұрадым. Сонда ол: «Мен пәлеге кіріптар болған бір кәрі шалмын. Маған Сағдтың теріс батасы тиді», - деп айтты.

Абдулла (р.а.) маған: «Кейінірек мен де оны көрдім. Кәріліктен қастары ісіп кеткен, тіпті көздерінде жауып тұр, өзі болса жолда кездескен қыз-келіншектерге көзін қысады», - деді.

723 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ

مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَفْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ

723 – Ғұбада ибн Самит (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Әлхамдыны (әл-Фатиха сүресі) оқымаған адамның намазы (толық) болмайды!», - деп айтты».

724 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي

سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَدَّ وَقَالَ
 ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ فَرَجَعَ يُصَلِّي كَمَا صَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ ثَلَاثًا فَقَالَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا
 أَحْسِنُ غَيْرَهُ فَعَلَّمَنِي فَقَالَ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَيَسَّرَ مَعَكَ مِنَ
 الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْدَلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى
 تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا

724 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбармыз (с.ғ.с.) мешітке кірді. Артынан бір кісі де мешітке кіріп, намаз оқыды. Намаздан соң Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) сәлем берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәлемін алып: «Қайтадан намаз оқы, өйткені сен намаз оқымадың!», - деді. Ол кісі қайтадан барып, алғашқыдай намаз оқыды. Содан соң Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) сәлем берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қайтадан намаз оқы, өйткені сен намаз оқымадың!», - деді. Үш рет солай қылды. Ол кісі ақыры: «Сізді хақ Пайғамбар етіп жіберген Аллаға ант етіп айтамын, бұдан артық оқи алмаймын. Маған үйретіңіз», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әуелі тәкбір тахрима айт, содан соң Құраннан білгенінді оқы, кейін асықпай рүкүф қыл. Рүкүфта біраз дем ал, кейін бойынды жақсылап тіктеп тұр, содан соң сәжде ет, біраз демал, сосын сәждеден тұрып отыр және біраз демал. Намазыңның қалғаның да солай қылып оқы!», - деп айтты».

94-бап. Бесін намазында қираат қылу туралы

725 - حَدَّثَنَا أَبُو الثُّعْمَانِ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ
 جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ قَالَ سَعْدٌ كُنْتُ أُصَلِّي بِهِمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ صَلَاتِي الْعَشِيِّ لَا أَخْرُمُ عَنْهَا أَرْكُذُ فِي الْأُولِيِّينَ وَأُحْنِفُ فِي الْأُخْرِيِّينَ فَقَالَ
 عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذَلِكَ الظَّنُّ بِكَ

725 – Жәбир ибн Самура (р.а.) риуаят етті: «Сағд (р.а.) хазреті Омарға (р.а.): «Оларға имамдық қылғанымда бесін мен асп намазын Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оқығандай қылып оқып жатқан едім. Ешнәрсені ұмытқаным жоқ еді. Алғашқы екі рәкатты созыңқырап, кейінгі екі рәкатында болса, қысқарақ қылып оқитын едім», - деді. Сонда Хазреті Омар (р.а.): «Бұл сенің пікірің ғана», - деген еді.

726 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقرأ في الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ يُطَوِّلُ فِي الْأُولَى وَيُقْصِرُ فِي الثَّانِيَةِ وَيُسْمِعُ الْآيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يقرأ فِي الْعَصْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الْأُولَى وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَيُقْصِرُ فِي الثَّانِيَةِ

726 – Абдулла ибн Қатаданың (р.а.) атасы риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін намазының алғашқы екі рәкатында «әл-Фатиха» сүресіне қоса және бір сүре оқитын еді. Бірінші рәкатын ұзынырақ, ал екінші рәкатын болса қысқарақ оқитын. Ал кейде кейбір аятты естіртіп оқитын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аср намазында да, таң намазында да, «әл-Фатиха» сүресіне және бір сүре қосып оқитын, бірінші рәкатты ұзағырақ, екінші рәкатты болса қысқарақ оқитын», - деді.

727 - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنِي عُمَارَةُ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ قَالَ سَأَلْنَا خَبَابًا أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقرأ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ فَلَمَّا بَأَى شَيْءٍ كُنْتُمْ تَعْرِفُونَ قَالَ بِاضْطِرَابٍ لِحَيْتِهِ

727 - Әбу Мағмар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін мен аср намаздарында қираат қылатын ба еді?»,- деп Хаббаннан сұрадық. Ол: «Иә»,- деді. Біз: «Оны қайдан білдіңіз?»,- дегенімізде. Ол: «Сақалының қимылдағанынан»,- деп жауап берді.

95-бап. Аср намазында қираат қылу туралы

728 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ قَالَ قُلْتُ لِخَبَابِ بْنِ الْأَرْتِ أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقرأ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ قَالَ قُلْتُ بَأَى شَيْءٍ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ قِرَاءَتَهُ قَالَ بِاضْطِرَابٍ لِحَيْتِهِ

728 - Әбу Мағмар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аср мен бесін намаздарында қираат қылатын ба еді?»,- деп Хаббаннан сұрадық. Ол: «Иә»,- деді. Біз: «Оны қайдан білдіңіз?»,- дегенімізде. Ол: «Сақалының қимылдағанынан»,- деп жауап берді», - деді.

729 - حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقرأ فِي الرَّكْعَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَةَ سُورَةٍ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ أَحْيَانًا

729 – Абдулла ибн Қатаданың (р.а.) атасы Әбу Қатада риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін мен аср намазының алғашқы екі рәкатында «әл-Фатиха» сүресіне қоса және бір сүре оқитын еді. Ал кейде кейбір аятты естіртіп оқитын», - деді.

96-бап. Шам намазында қираат қылу туралы

730 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ إِنَّ أُمَّ الْفَضْلِ سَمِعَتْهُ وَهُوَ يقرأ وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا فَقَالَتْ يَا بُنَيَّ وَاللَّهِ لَقَدْ ذَكَّرْتَنِي بِقِرَاءَتِكَ هَذِهِ السُّورَةَ إِنَّهَا لِأَخْرُ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقرأ بِهَا فِي الْمَغْرِبِ

730 - Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Анам Үммул Фазл менің «Уәл мүрсалату ғұрфан» сүресін оқып жатқанымды естіп: «Ей, балам, Аллаға ант етіп айтамын, осы сүрені оқуыңмен бір нәрсені есіме түсірдің. Бұл сүре менің Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естіген ақырғы сүрем, оны шам намазында оқыған еді», - деді.

731 - حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ قَالَ لِي زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ مَا لَكَ تَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِقِصَارٍ وَقَدْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقرأ بِطُولِي الطُّوَلِيِّينَ

731 – Маруан ибн Хакам (р.а.) риуаят етті: «Зәйд ибн Сәбит маған: «Саған не болды, Шам намазында қысқа сүрелерді оқып жатырсың? Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ең ұзын сүрелерді оқығанын естігенмін», - деді.

97-бап. Шам намазында дауысты шығарып оқу туралы

732 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ فِي الْمَغْرِبِ بِالطُّورِ

732 – Мұхаммед ибн Жұбайраның атасы: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) шам намазында «әт-Тұр» сүресін оқып жатқанын естігенмін», - деді.

98-бап. Құфтан намазында дауысты шығарып оқу туралы

733 - حَدَّثَنَا أَبُو الثُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَكْرِ عَنْ أَبِي رَافِعٍ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ الْعَتَمَةَ فَقَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ فَسَجَدَ فَقُلْتُ لَهُ قَالَ سَجَدْتُ خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا أُرَالُ أَسْجُدُ بِهَا حَتَّى أَلْقَاهُ

733 - Әбу Рафиғ (р.а.) риуаят етті: «Мен Әбу Хурайрамен құфтан намазын оқыдым. Сонда Әбу Хурайра құфтан намазында «Иза-с-самоу иншаққат» сүресін қираат қылып сәжде қылды. Мен бұнысының себебін сұрадым. Сонда Әбу Хурайра: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құфтанда имамдық қылғанында осы сүрені оқып сәжде қылған, мен де ұйып сәжде еткенмін, енді ол кісімен қияметте кездескенімше, осы сүрені оқып, сәжде қыла беремін», - деп айтты»

734 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَدِيِّ قَالَ سَمِعْتُ الْبِرَاءَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي سَفَرٍ فَقَرَأَ فِي الْعِشَاءِ فِي إِحْدَى الرَّكَعَتَيْنِ بِالنِّينِ وَالزَّيْتُونِ

734 – Адий (р.а.) риуаят етті: «Мен Барраның «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сапарда жүргенінде құфтан намазының екі рәкатының бірінде «Уәт-тин уәз-зәйтун» сүресін оқыды», - дегенін естігенмін», - деді.

99-бап. Құфтан намазында (сүре) қираат қылып, сәжде қылу туралы

735 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنِي النَّيْمِيُّ عَنْ بَكْرِ عَنْ أَبِي رَافِعٍ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ الْعَتَمَةَ فَقَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ فَسَجَدَ فَقُلْتُ مَا هَذِهِ قَالَ سَجَدْتُ بِهَا خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا أُرَالُ أَسْجُدُ بِهَا حَتَّى أَلْقَاهُ

735 - Әбу Рафиғ (р.а.) риуаят етті: «Мен Әбу Хурайрамен кұфтан намазын оқыдым. Сонда Әбу Хурайра (р.а.) кұфтан намазында «Иза-с-самоу иншаққат» сүресін қираат қылып сәжде қылды. Мен бұнысының себебін сұрадым. Сонда Әбу Хурайра (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кұфтанда имамдық қылғанында осы сүрені оқып сәжде қылған, мен де ұйып сәжде еткенмін, енді ол кісімен қияметте кездескенімше, осы сүрені оқып сәжде қыла беремін», - деп айтты», - деді.

100-бап. Құфтан намазында қираат қылу туралы

736 - حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ سَمِعَ الْبِرَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ وَاللَّيْنِ وَالزَّيْنُونَ فِي الْعِشَاءِ وَمَا سَمِعْتُ أَحَدًا أَحْسَنَ صَوْتًا مِنْهُ أَوْ قِرَاءَةً

736 – Адийге (р.а.) Барра былай деді: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) кұфтан намазында «Уәт-тин уәз-зәйтун» сүресін оқығанын естідім. Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) дауысы мен қирааты жақсы адамды көрген емеспін», - деді.

101-бап. Намаз оқушы кұфтанның алғашқы екі рәкатында ұзынырақ, кейінгі екі рәкатында қысқарақ оқиды

737 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي عَوْنٍ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ النَّفْعِيِّ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ قَالَ قَالَ عُمَرُ لِسَعْدٍ لَقَدْ شَكَوْكَ فِي كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى الصَّلَاةِ قَالَ أَمَا أَنَا فَأَمُدُّ فِي الْأُولِيِّينَ وَأَحْذِفُ فِي الْأَخْرِيِّينَ وَلَا أَلُو مَا اقْتَدَيْتُ بِهِ مِنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ صَدَقْتَ ذَلِكَ الظَّنُّ بِكَ أَوْ ظَنِّي بِكَ

737 - Әбу Ғаунға Жәбир ибн Сумра (р.а.) былай деп айтқан екен: «Хазреті Омар (р.а.): «Сағд, сенің үстіңнен әрбір нәрсе турасында, тіпті намаз туралы да арыз қылысып жатыр», - деп айтты.

Сонда Сағд (р.а.): «Бірақ та мен алғашқы екі рәкатта ұзынырақ, кейінгі екі рәкатта болса қысқарақ оқимын. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып оқығанымдай оқып жатырмын», - деді. Хазреті Омар (р.а.): «Дұрыс айттың, бұл өзің туралы пікірің ғана» немесе «Менің сен туралы пікірім ғана», - деді.

102-бап. Таң намазында қираат қылу туралы

قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ قَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالطُّورِ

Умму Сәлама (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «әт-Тұр» сүресін оқыды», - деді.

738 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سَيَّارُ بْنُ سَلَامَةَ قَالَ دَخَلْتُ أَنَا

وَأَبِي عَلِيٍّ أَبِي بَرَزَةَ الْأَسْلَمِيُّ فَسَأَلْنَاهُ عَنْ وَقْتِ الصَّلَوَاتِ فَقَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الظُّهْرَ حِينَ تَزُولُ الشَّمْسُ وَالْعَصْرَ وَيَرْجِعُ الرَّجُلُ إِلَى أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَتَسِيْتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَلَا يُبَالِي بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ إِلَى ثَلَاثِ اللَّيْلِ وَلَا يُحِبُّ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَلَا الْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَيُصَلِّي الصُّبْحَ فَيَنْصَرِفُ الرَّجُلُ فَيَعْرِفُ جَلِيْسَهُ وَكَانَ يَفْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ أَوْ إِحْدَاهُمَا مَا بَيْنَ السَّنَيْنِ إِلَى الْمِائَةِ

738 – Ясар ибн Сәләма (р.а.) риуаят етті: «Атам екеуміз Әбу Барза Асламидың алдына кірдік. Атам ол кісіден: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бес уақыт намазды қалай оқитын еді?»,- деп сұрады. Ол кісі: «Сіздер үйле деп атайтын бесін намазды күн ауған уақытта, аср намазды біреуміз шаһардың ең шегіне барып қайтқанымызда, күннің ыстық табы әлі басылмаған уақытта оқитын. (Шам намазы туралы сөздер есімнен шығып кетіпті). Түннің үштен бір бөлігі өткенше күтіп отырмай, құфтан намазды оқып алатын еді. Бірақ құфтаннан бұрын ұйықтауды және одан кейін бекерден-бекер сөйлесіп отыруды ұнатпайтын. Таң намазды бір кісі жанында отырған намаз оқушыны танитындай дәрежеге жеткенде оқып болатын, таң намазының екі рәкатында немесе бір рәкатының өзінде алпыстан жүзге дейін аяттарды тилауат қылып оқитын», - деді.

739 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ

قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ فِي كُلِّ صَلَاةٍ يُقْرَأُ فَمَا أَسْمَعْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْمَعْنَاكُمْ وَمَا أَخْفَى عَنَّا أَخْفَيْنَا عَنْكُمْ وَإِنْ لَمْ تَزِدْ عَلَى أُمَّ الْقُرْآنِ أَجْرَاتُ وَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ

739 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Әрбір намазда Құран оқылады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге не деген болса, барлығын сендерге жеткіздік, нені бізге айтпаған болса, соны біз де сендерге айтпадық. «әл-Фатиха» сүресіне басқа сүрені зәм қылмасаңдар да болады, бірақ зәм қылсаңыз, нұр үстіне нұр!»,- деп айтты.

103-бап. Таң намазын дауыстап оқу туралы

قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ طُفْتُ وَرَاءَ النَّاسِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَيَقْرَأُ
بِالطُّورِ بَابِ الْجَهْرِ بِقِرَاءَةِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ طُفْتُ وَرَاءَ النَّاسِ وَالنَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَيَقْرَأُ بِالطُّورِ

Үмму Сәлама (р.а.) айтты: «Адамдарға ілесіп Қағбатулланы тауаф еттім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) болса таң намазын оқып жатып, «әт-Тұр» сүресін оқып жатқан болатын»,- деді.

740 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشْرٍ هُوَ جَعْفَرُ بْنُ أَبِي
وَحْشِيَّةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ انْطَلَقَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي طَائِفَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ عَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَازٍ وَقَدْ
حِيلَ بَيْنَ الشَّيَاطِينِ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْهِمُ الشُّهُبُ فَرَجَعَتْ الشَّيَاطِينُ
إِلَى قَوْمِهِمْ فَقَالُوا مَا لَكُمْ فَقَالُوا حِيلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْنَا الشُّهُبُ
قَالُوا مَا حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ إِلَّا شَيْءٌ حَدَّثَ فَأَضْرَبُوا مَشَارِقَ الْأَرْضِ
وَمَغَارِبَهَا فَانْظَرُوا مَا هَذَا الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَأَنْصَرَفَ أُولَئِكَ
الَّذِينَ تَوَجَّهُوا نَحْوَ تِهَامَةَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِنَخْلَةَ عَامِدِينَ إِلَى
سُوقِ عُكَازٍ وَهُوَ يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ صَلَاةَ الْفَجْرِ فَلَمَّا سَمِعُوا الْفُرْقَانَ اسْتَمَعُوا لَهُ
فَقَالُوا هَذَا وَاللَّهِ الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَهَذَا الَّذِي حِينَ رَجَعُوا إِلَى قَوْمِهِمْ
وَقَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا فُرْقَانًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَأَمَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا
أَحَدًا فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْ أُوْحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنْ
الْجِنِّ وَإِنَّمَا أُوْحِيَ إِلَيْهِ قَوْلُ الْجِنَّ

740 – Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір топ Сахабаларымен бірге Ғұказ базарына баруды ниет қылып жолға шықты. Сол кезде шайтандарға аспаннан келетін хабар жолы бөгелді. Аспанға құлақ салмақшы болған шайтандарға (жындарға) от атылды. Шайтандар мен жындар бір-біріне: «Аспаннан келетін хабар жолының бөгеліп қалуы-жерде бір нәрсенің пайда болуының себебінен болуы мүмкін. Жерді батыстан шығысқа дейін аралап көріңдерші, неге аспаннан келетін хабар

жолы бізге бөгеліп қалды?»,- десті. Тиһама тауы жағына қараған шайтандар ол жерден қайтып бара жатып, Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) Нахла деген жерде Сахабаларымен Таң намазын оқып жатқандарында кездесіп қалды. Сонда шайтандар Құранды естіп: «Алламен ант етемін, аспаннан келетін хабар жолын бізден бөгеп тұрған нәрсе тура осы»,- деп өз қауымдарының ортасына қайтып кетісті. Барғаннан соң: «Ей, қауымымыз, біз тура жолға бастаушы керемет Құран естідік, оған иман келтірдік, Раббымызға ешбір серік қоспаймыз»,- деді. Сонда Алла тағала Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) «Құл ухйя илайиа» сүресін нәзіл қылды. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жындардың айтқан сөздерін де уәхи етті.

741 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا أَمَرَ وَسَكَتَ فِيمَا أَمَرَ وَمَا كَانَ رُبُّكَ نَسِيًّا لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ

741 - Ибн Аббас (p.a.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаздың дауыс шығарып оқуға бұйырылған жерін дауыс шығарып оқыды, бұйырылмаған жерді ішінен оқыды. Алла тағаланың «Уә мә кана раббука насийан»,- «Раббыңыз ұмытушы емес» (Осы аятта Алла тағала намаздың қайсы жерін дауыс шығарып оқу керектігін, қайсы жерін құпия іштен оқу керектігін Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) аян етті). Бірақ «Ләқад кана ләкум фи расуллилләһи усуәтан хасанатан». Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сендерге жақсы ғибраттары бар» (Осы аятта Алла тағала Ислам дінін тек қана Құранмен емес, мүмкін Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) істегендерімен де толық қылатынын айтады) деген аят міне осындай»,- деді.

104-бап. Бір рәкатта екі сүрені зәм қылып оқымақ ; Сүренің соңғы аяттарын оқымақ ; Сүренің ұзынынан кішірегін оқу және сүренің алғашқы аяттарын оқу туралы

بَابُ الْجَمْعِ بَيْنَ السُّورَتَيْنِ فِي الرَّكْعَةِ وَالْقِرَاءَةَ بِالْخَوَاتِيمِ وَبِسُورَةِ قَبْلِ سُورَةٍ وَيَأْوِلُ سُورَةٍ وَيَذْكُرُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ قَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُونَ فِي الصُّبْحِ حَتَّى إِذَا جَاءَ ذِكْرُ مُوسَى وَهَارُونَ أَوْ ذِكْرُ عِيسَى أَخَذَتْهُ سَعْلَةٌ فَرَكِعَ وَقَرَأَ عُمَرُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى بِمِائَةٍ وَعِشْرِينَ آيَةً مِنَ الْبَقَرَةِ وَفِي الثَّانِيَةِ بِسُورَةٍ مِنَ الْمَنَانِيِّ وَقَرَأَ الْأَحْنَفُ بِالْكَهْفِ فِي الْأُولَى وَفِي الثَّانِيَةِ يُوْسُفَ أَوْ يُوسَى وَذَكَرَ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ الصُّبْحَ بِهِمَا وَقَرَأَ ابْنُ مَسْعُودٍ بِأَرْبَعِينَ آيَةً مِنَ الْأَنْفَالِ وَفِي الثَّانِيَةِ بِسُورَةٍ مِنَ الْمُفَصَّلِ وَقَالَ قَتَادَةُ فِيمَنْ

يَقْرَأُ سُورَةً وَاحِدَةً فِي رَكْعَتَيْنِ أَوْ يُرَدِّدُ سُورَةً وَاحِدَةً فِي رَكْعَتَيْنِ كُلُّ كِتَابِ اللَّهِ وَقَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ رَجُلٌ مِنْ الْأَنْصَارِ يَوْمُهُمْ فِي مَسْجِدِ قُبَاءٍ وَكَانَ كُلَّمَا افْتَتَحَ سُورَةً يَقْرَأُ بِهَا لَهُمْ فِي الصَّلَاةِ مِمَّا يَقْرَأُ بِهِ افْتَتَحَ بِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهَا ثُمَّ يَقْرَأُ سُورَةً أُخْرَى مَعَهَا وَكَانَ يَصْنَعُ ذَلِكَ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ فَكَلَّمَهُ أَصْحَابُهُ فَقَالُوا إِنَّكَ تَفْتَتِحُ بِهِذِهِ السُّورَةَ ثُمَّ لَا تَرَى أَنَّهَا تُجْزئُكَ حَتَّى تَقْرَأَ بِأُخْرَى فَلَمَّا تَقْرَأَ بِهَا وَإِمَّا أَنْ تَدْعَهَا وَتَقْرَأَ بِأُخْرَى فَقَالَ مَا أَنَا بِتَارِكِهَا إِنْ أَحْبَبْتُمْ أَنْ أُوْمِّكُمْ بِذَلِكَ فَعَلْتُ وَإِنْ كَرِهْتُمْ تَرَكْتُكُمْ وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّهُ مِنْ أَفْضَلِهِمْ وَكَرَهُوا أَنْ يَوْمَهُمْ غَيْرُهُ فَلَمَّا أَتَاهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرُوهُ الْخَبَرَ فَقَالَ يَا فُلَانُ مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَفْعَلَ مَا يَأْمُرُكَ بِهِ أَصْحَابُكَ وَمَا يَحْمِلُكَ عَلَى لُزُومِ هَذِهِ السُّورَةِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ فَقَالَ إِنِّي أُحِبُّهَا فَقَالَ حُبُّكَ إِيَّاهَا أَذْخَلَكَ الْجَنَّةَ

Абдулла ибн Сайиб (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң намазында «әл-Мұъминун» сүресін оқыды. Мұса және Һарун немесе Иса турасындағы аятқа келген уақытта ол кісіні жөтел қысқан еді, рүкүф қылды (Бұл сүренің кейбір бөлігін зәм қылу мүмкіндігін білдіреді).

Хазреті Омар (р.а.) бірінші рәкатта «әл-Бақара»,- дан 100 аятқа жақын оқыды.

Ахнаф ибн Қайс (р.а.) бірінші рәкатта «әл-Кәһф»,- сүресін, екінші рәкатта болса «Юсуф» немесе «Юнус»,- сүресін оқыды.

Ахнаф (р.а.) Хазреті Омар (р.а.) мен бірге таң намазында осы екі сүрені оқығанын айтты.

Ибн Масғуд (р.а.) бірінші рәкатта «әл-Әнфал»,- сүресінен 40 аят, екінші рәкатта болса «Муфассал»,- дан бір сүре оқыды. «Бір сүрені екі рәкатқа қайталап оқу дұрыс, өйткені бұлардың әрбірі - Алланың кітабы»,- деді. Әнас (р.а.) риуаят етті: «Ансарилардан бір кісі Құба мешітінде имамдық қылатын. Ол әр сапар намазда бір сүре қосып оқитын болса, «Құл һу аллаһу аһад»,- ты қосып оқитын. Әрбір рәкатта солай қылатын. Сонда оның қауымы: «Сіз намазды ылғи да «әл-Ыхлас»,- сүресімен бастайсыз. Соның өзі жеткілікті болмайды деп ойлайсыз ба? Не үшін оған және бір сүре қосасыз? «Ыхлас сүресінің өзін ғана немесе оның орнына басқа бір сүрені оқысаңыз болмай ма?»,- деп сұрасты. Сонда ол кісі: «Мен олай ете алмаймын. Егер мені құрметтесеңіз соған көнесіздер, мен сіздерге басқаша имамдық қыла алмаймын»,- деді. Қауым жамағаты ол кісіні өте қатты құрметтейтін және ол кісіден басқа біреудің имам болуын қаламайтын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сол қауымның ауылына барғанында,

бұл туралы ол кісіні хабардар етті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей, пәленше, қауымыңның өтінген нәрсесін істеуіңе не кедергі қылады, не себепті әр рәкатқа сол сүрені оқысың?»,- деп сұрады. Имам: «Мен сол сүрені жақсы көремін»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл сүреге нәсіп болған махаббатың сені жәннатқа кіргізуші»,- деді.

742 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى ابْنِ مَسْعُودٍ فَقَالَ قَرَأْتُ الْمُفَصَّلَ اللَّيْلَةَ فِي رَكْعَةٍ فَقَالَ هَذَا كَهَذَا الشَّعْرَ لَقَدْ عَرَفْتُ النَّطَائِرَ الَّتِي كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْرُنُ بَيْنَهُنَّ فَذَكَرَ عَشْرِينَ سُورَةً مِنَ الْمُفَصَّلِ سُورَتَيْنِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ

742 - Әбу Уәйл (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Ибн Масғудтың (р.а.) алдына келіп: «Кешкі намаздың бір рәкатына «Мұфассал»,- дағы сүрелердің барлығын оқыдым»,- деді. Сонда Ибн Масғуд оған: «Бұл істегенің жақсы емес, онда өлеңді судыратып оқығандай оқыпсың да! Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір-біріне қосып оқитын ұқсас сүрелерді білетін едің ғой!»,- деп, «Мұфассал»,- дағы жиырма шақты сүрені естіртті.

105-бап. Парыз намаздың соңғы екі рәкатында «әл-Фатиха» сүресін ғана оқу туралы

743 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْرَأُ فِي الظُّهْرِ فِي الْأُولَيَيْنِ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَفِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأَخْرَيَيْنِ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ وَيُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مَا لَا يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ وَهَكَذَا فِي الْعَصْرِ وَهَكَذَا فِي الصُّبْحِ

743 – Абдулла ибн Қатаданың (р.а.) атасы риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін мен аср намазының алғашқы екі рәкатында «әл-Фатиха» сүресіне қоса екі сүре және кейінгі екі рәкатта «әл-Фатиха» сүресін ғана оқитын еді. Ал, кейде кейбір аятты естіртіп оқитын. Бірінші рәкатты созынқырап, екінші рәкатты болса қысқарақ оқитын. Аср намазында да Таң намазында да солай қылатын»,- деді.

106-бап. Бесін мен Аср намазын дауысты шығармай оқу туралы

744 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ قُلْتُ لِخَبَّابٍ أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ قُلْنَا مِنْ أَيْنَ عَلِمْتَ قَالَ بِاضْطِرَابٍ لِحَيْتِهِ

744 - Әбу Мағмар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін мен аср намаздарында қираат қылатын ба еді?»,- деп Хаббаннан сұрадық. Ол: «Иә»,- деді. Біз: «Оны қайдан білдіңіз?»,- дегенімізде. Ол: «Сақалының қимылдағанынан»,- деп жауап берді»,- деді.

107-бап. Имам (кейбір) аятты естіртпін оқыса...

745 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَسُورَةَ مَعَهَا فِي الرَّكَعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ وَيُسْمِعُنَا آيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يُطِيلُ فِي الرَّكَعَةِ الْأُولَى

745 – Абдулла ибн Қатаданың (р.а.) атасы риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін мен аср намазының алғашқы екі рәкатында «әл-Фатиха» сүресіне қоса және бір сүре оқитын еді. Ал, кейбір аятты бізге естіртпін оқитын. Бірінші рәкатта ұзынырақ оқитын»,- деді.

108-бап. Намаз оқушы бірінші рәкатта ұзынырақ оқиды

746 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُطَوِّلُ فِي الرَّكَعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَيُقَصِّرُ فِي الثَّانِيَةِ وَيَفْعَلُ ذَلِكَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ

746 - Абдулла ибн Қатаданың (р.а.) атасы риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін намазының бірінші рәкатын ұзынырақ, ал екінші рәкатын болса қысқарақ оқитын. Таң намазында да солай қылатын»,- деді.

109-бап. Имамның «Әмин» деп айтуы туралы

بَابُ جَهْرِ الْإِمَامِ بِالتَّأْمِينِ وَقَالَ عَطَاءٌ أَمِينَ دُعَاءُ أَمَّنَ ابْنُ الزُّبَيْرِ وَمَنْ وَرَاءَهُ حَتَّىٰ إِنَّ لِلْمَسْجِدِ لِلجَّةِ وَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ يُنَادِي الْإِمَامَ لَا تُقْتَنِي بِأَمِينٍ وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَدْعُهُ وَيَحْضُهُمْ وَسَمِعْتُ مِنْهُ فِي ذَلِكَ خَيْرًا

Ғата (р.а.) айтты: «Әмин-дұға»,- деді.

Абдулла ибн Зүбәйр: «Әмин»,- деді, артындағылар да: «Әмин»,- десті, тіпті мешіттің іші қатты күркіреп кетті.

Әбу Хурайра (р.а.) имамға: «Әминді» асықпай айтыңыз!»,- деді.

Нафиг (р.а.) айтты: «Ибн Омар (р.а.): «Әмин»,- да жақсылық (сауап, фазилат) бар деп айтатын»,- деді.

Ескерту: Фатихадан кейін Имам Әбу Ханифа мазхабында «әминді» құпия іштей айтады. Сондай-ақ Абдулла ибн Мәсғуд риуаят еткен хадисте Пайғамбарымыз: «Төрт нәрсені имам іштей айтады: Әғузу билләһ, бисмилләһ, әмин және тахмид айту. Яғни, **раббәнә ләкәл хамд деу**»,- деді. (Ибнул Хумам, Фәтхул қадир, Ітом, 204 хадис). Имам әминді іштей айтқандықтан жамағат та имамға ұйып тұрғандықтан «әминді» іштей құпия айтуы абзал болады.

747 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلْمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهُمَا أَخْبَرَاهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمُّوا فَإِنَّهُ مَنْ وَاَفَّقَ تَأْمِينُهُ تَأْمِينِ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَقَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ آمِينَ

747 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Имам «Әмин»,- десе, сендер де «Әмин»,- деп айтындар, өйткені кімнің «Әмин»,- дегені періштелердің «Әмин»,- дегеніне тура келсе, қылған күналары кешіріледі»,- деп айтқан»,- деді.

Ибн Зүһрий (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Әмин»,- дейтін»,- деді.

Ескерту: Ханафи мазхабында «әминді» құпия іштей айтады)

110-бап. «Әмин» деп айту туралы

748 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزُّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا قَالَ

أَحَدَكُمْ آمِينَ وَقَالَتِ الْمَلَائِكَةُ فِي السَّمَاءِ آمِينَ فَوَافَقَتْ إِحْدَاهُمَا الْآخْرَى غُفْرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

748 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Сендер «Әмин»,- десендер, аспанда періштелер де сендермен бірге «Әмин»,- десе, қылған күнәлары кешірілер»,- деп айтқан».

111-бап. Намазхандардың «Әмин»,- деп айтуы туралы

749 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ سُمَيِّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِي صَالِحِ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا قَالَ الْإِمَامُ غَيْرَ الْمَعْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ فَقُولُوا آمِينَ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلَهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ تَابِعَهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَعِيمِ الْمُجْمِرِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

749 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Имам «Ғайрил мағдуби ғалайһим уаладдалин»,- десе, «Әмин»,- деп айтыңдар! Өйткені кімде-кімнің «Әмин»,- дегені періштелердің «Әмин»,- дегеніне тура келсе, қылған күнәлары кешіріледі»,- деп айтқан»,- деді.

Ескерту: Ханафи мазһабында Әминді құпия іштей айтады.

112-бап. Намазхан сапқа тұрмастан бұрын рүкүғ қылса, дұрыс па?

750 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ الْأَعْلَمِ وَهُوَ زِيَادٌ عَنْ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ أَنَّهُ انْتَهَى إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ رَاكِعٌ فَرَكَعَ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى الصَّفِّ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ زَادَكَ اللَّهُ حِرْصًا وَلَا تُعْذُ

750 - Мұса ибн Исмайл (р.а.) риуаят етті: «Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рүкүғ қылып тұрғанында мешітке жетіп келді, содан соң сапқа жетпестен бұрын рүкүғ қылды, кейін бұлай істегенін Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағала намазға ықласыңызды қабыл етсін, бұдан кейін олай етпеңіз!»,-

деді. (Басқа бір риуаятта Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған: «Намазға келсеңіз, алдымен сапқа тұрып, содан соң рүкүғ қылыңыз!», - деп айтқан делінеді).

113-бап. Рүкүғта тәкбірді толық айту туралы

751 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ مُطَرِّفٍ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ صَلَّى مَعَ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِالْبَصْرَةِ فَقَالَ ذَكَرْنَا هَذَا الرَّجُلَ صَلَاةً كُنَّا نُصَلِّيهَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ أَنَّهُ كَانَ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَفَعَ وَكُلَّمَا وَضَعَ

751 - Ғимран ибн Хұсайн (р.а.) риуаят етті: «Хазреті Әлимен (р.а.) бірге Басрада намаз оқыдық. Хазреті Әли (р.а.) Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге оқып жүрген намазымызды есімізге түсіріп: «Ол кісі әр кезде сәждеден басын көтергенде де, әр кез сәжде қылғанында да тәкбір айтатын еді», - деді.

752 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي بِهِمْ فَيُكَبِّرُ كُلَّمَا خَفَضَ وَرَفَعَ فَإِذَا انْصَرَفَ قَالَ إِنِّي لَأُشَبِّهُكُمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

752 - Әбу Хурайра (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) туралы айтып жатып: «Ол кісі намазда Сахабаларға имамдық қылса, әр сәждеге барған кезінде және сәждеден басын көтергенінде тәкбір айтатын, мен бәріннен гөрі көбірек Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұқсатып намаз оқимын», - деді.

114-бап. Сәждеге бара жатқанда және сәждеден бас көтергенде тәкбірді толық айту туралы

753 - حَدَّثَنَا أَبُو الثُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ غَيْلَانَ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَا وَعِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ فَكَانَ إِذَا سَجَدَ كَبَّرَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ كَبَّرَ وَإِذَا نَهَضَ مِنَ الرَّكَعَتَيْنِ كَبَّرَ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ أَخَذَ بِيَدِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ فَقَالَ قَدْ ذَكَرَنِي هَذَا صَلَاةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ قَالَ لَقَدْ صَلَّى بِنَا صَلَاةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

753 – Мұтарраф ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: « Мен және Ғимран ибн Хұсайн хазреті Әлиге (р.а.) ұйып намаз оқыдық. Хазреті Әли (р.а.) сәждеге бара жатқанында да, сәждеден бас көтеріп жатқанында да, екі

ракаттан тұрып жатқанында да тәкбір айтатын еді. Намаз біткен соң, Гимран ибн Хұсайн менің қолымды ұстап тұрып: «Міне бұл кісінің (яғни хазреті Әлидің) қазір оқыған намазы маған Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намазын есіме түсірді. Бізге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намазын оқып берді»,- деді.

754 - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ أَبِي بَشْرِ عَنْ عِكْرَمَةَ

قَالَ رَأَيْتُ رَجُلًا عِنْدَ الْمَقَامِ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ خَفْضٍ وَرَفَعٍ وَإِذَا قَامَ وَإِذَا وَضَعَ فَأَخْبَرْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَوْلَيْسَ تِلْكَ صَلَاةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا أُمَّ لَكَ

754 - Икрима (р.а.) риуаят етті: «Бір кісінің (Әбу Хурайраның) Меккедегі Мақами Ибраһимде намаз оқып жатып, сәждеге бас қойғанда да, сәждеден бас көтергенде де тәкбір айтқанын көрдім. Бұны Ибн Аббасқа (р.а.) айтып берген едім, ол: «Ей, жетімек! Бұл - Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намазы ғой»,- деді.

115-бап. Сәждеден тұрғанда тәкбір айту туралы

755 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ أَخْبَرَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَنَادَةَ عَنْ عِكْرَمَةَ

قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ شَيْخٍ بِمَكَّةَ فَكَبَّرَ ثِنْتَيْنِ وَعِشْرِينَ تَكْبِيرَةً فَقُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ إِنَّهُ أَحْمَقُ فَقَالَ تَكَلِّمُكَ أُمَّكَ سُنَّةُ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبَانٌ حَدَّثَنَا قَنَادَةُ حَدَّثَنَا عِكْرَمَةَ

755 - Икрима (р.а.) риуаят етті: «Меккеде бір қарияға (Әбу Хурайраға) ұйып намаз оқыдым. Ол жиырма екі мәрте тәкбір айтты. Сонда ибн Аббасқа: «Бұл кісінің ақыл-есі дұрыс па өзі?»,- дедім. Сонда ибн Аббас: «Иә, тұқымың жайылғыр, бұл Әбу-л-Қасым Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннеттері ғой»,- деп айтты».

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ

أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَارِثِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ يُكَبِّرُ حِينَ يَرُكِعُ ثُمَّ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ حِينَ يَرْفَعُ صُلْبَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ ثُمَّ يَقُولُ وَهُوَ قَائِمٌ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ عَنْ اللَّيْثِ وَلَكَ الْحَمْدُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَهْوِي

ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَسْجُدُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ ثُمَّ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي الصَّلَاةِ كُلِّهَا حَتَّى يَقْضِيَهَا وَيُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ مِنَ التَّنَتْنِ بَعْدَ الْجُلُوسِ

Әбу Бәкір ибн Абдуррахманға (р.а.) Әбу Хурайра (р.а.) мына хадисті айтып берген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқыса, әуелі тік тұрып тәкбір тахрима айтатын, кейін рүкүғ қылып жатқанда және рүкүғтен тұрып жатқанда «Самиғаллаһу лиман хамдах»,- дейтін еді. Қиямда болса «Рәббана ләкал хамд»,- деп айтатын.

Абдулла (р.а.) болса былай деді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Уәләкал хамд»,- дер еді. Кейін бірінші сәждеге бара жатып та, одан бас көтергенде де, сондай екінші сәждеге бара жатқанда да, одан бас көтергенде де тәкбір айтатын. Намаздың барлық рәкаттарында солай қылатын еді. Екінші рәкатқа тұрып жатқанда және отырып жатқанда да тәкбір айтатын»,- деді.

116-бап. Рүкүғта қолды тізеге қою туралы

بَابُ وَضْعِ الْأَخْفِ عَلَى الرُّكْبِ فِي الرُّكُوعِ وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ فِي أَصْحَابِهِ أَمَكَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ

Әбу Хумайд айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Сахабалар алдында рүкүғ қылып жатып, тізелерін ұстады»,- деді.

756 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي يَعْقُورٍ قَالَ سَمِعْتُ مُصْعَبَ بْنَ سَعْدٍ يَقُولُ صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ أَبِي فَطَبَّقْتُ بَيْنَ كَفِّيَّ ثُمَّ وَضَعْتُهُمَا بَيْنَ فَخْذِيَّ فَنَهَانِي أَبِي وَقَالَ كُنَّا نَفْعَلُهُ فَنُهَيْنَا عَنْهُ وَأَمَرْنَا أَنْ نَضَعَ أَيْدِينَا عَلَى الرُّكْبِ

756 - Мұсағаб ибн Сағд (р.а.) айтты: «Атам Сағд ибн Әбу Уақастың жанында намаз оқыдым.(рүкүғта) қолдарымды екі санымның арасына қойдым. Атам мені көріп: «Бізде ілгеріде солай қылатын едік, қазір бұл мәкрүх етілген, енді қолымызды тізенің үстіне қою бұйырылған»,- деді.

117-бап. Намаз оқушы шала рүкүғ етсе...

757 - حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ وَهْبٍ قَالَ رَأَى حُدَيْفَةَ رَجُلًا لَا يُتِمُّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ قَالَ مَا صَلَّيْتَ وَلَوْ مُتَّ مُتَّ عَلَى غَيْرِ الْفِطْرَةِ الَّتِي فَطَرَ اللَّهُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهَا

757 – Зайд ибн Уахб (р.а.) риуаят етті: «Хузайфа рүкүғ пен сәждені толық қылмай жатқан бір кісіні көріп: «Намаз оқығаның жоқ. Егер өлсең,

Алла тағала Мұхаммедке (с.ғ.с.) көрсетілген тура жолдан басқа жолда кетесің»,- деді.»

118-бап. Рүкүғта белді түзу етіп бұғу туралы

بَابِ اسْتِوَاءِ الظُّهْرِ فِي الرُّكُوعِ وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ فِي أَصْحَابِهِ رَكَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ هَصَرَ ظَهْرَهُ

Әбу Хумайд (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір топ Сахабаларының алдында рүкүғ қылғанында белін тіп-тік түзу қылып бүкті»,- деді.

119-бап. Рүкүғтың толық және түзулік шекарасы және оның туралығынан қанағат қылу

758 - حَدَّثَنَا بَدَلُ بْنُ الْمُحَبَّرِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي الْحَكَمُ عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ الْبَرَاءِ قَالَ كَانَ رُكُوعُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسُجُودُهُ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ مَا خَلَا الْقِيَامَ وَالْفُعُودَ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ

758 - Барра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рүкүғтері мен сәжделері, екі сәжде арасындағы отырысы, рүкүғтан бас көтеріп, бойын түзулегенге (қиямға) дейін біраз уақыт жұмсар еді»,- деді.

120-бап. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рүкүғті толық қылмаған адамға намазды қайтадан оқуға бұйырды

759 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ الْمَقْبُرِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَدَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ فَصَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ ثَلَاثًا فَقَالَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ فَمَا أَحْسِنُ غَيْرَهُ فَعَلَّمَنِي قَالَ إِذَا فُتِمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ

ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَيَسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ افْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا

759 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбармыз (с.ғ.с.) мешітке кірді. Артынан бір кісіде мешітке кіріп, намаз оқыды. Намаздан соң Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) сәлем берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәлемін алып: «Барып қайтадан намаз оқы, өйткені сен намаз оқымадың!», - деді. Өлгі кісі үш рет қайтадан намаз оқыды. Содан соң келіп: «Сізді хақ Пайғамбар етіп жіберген Аллаға ант етіп айтамын, бұдан артық оқи алмаймын. Маған үйретіңіз», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әуелі тәкбір тахрима айт, содан соң Құраннан білгеніңді оқы, кейін асықпай рүкүф қыл. Рүкүфта біраз демал, кейін бойыңды жақсылап тіктеп тұр, содан соң сәжде ет, біраз демал, сосын сәждеден тұрып отыр және біраз демал. Намазының қалғанын да солай қылып оқы!», - деп айтты».

121-бап. Рүкүф қылып жатқанда дұға ету туралы

760 - حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَنصُورٍ عَنْ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَيَحْمَدُكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي

760 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рүкүф және сәжде қылып жатқанында «Субханака Аллаһумма рәббәна уа бихамдика Аллаһуммаағфирли», - дейтін», - деді.

122-бап. Имам рүкүфтан бас көтергенде не дейді және арқасындағы намазхандар не дейді?

761 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَيْنَبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمَدَهُ قَالَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ يُكَبِّرُ وَإِذَا قَامَ مِنَ السَّجْدَتَيْنِ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ

761 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рүкүфтен тұрып жатқанында «Самиғаллаһу лиман хамидах», - десе, бойын түзегеннен кейін, «Аллаһумма рәббәна уә ләкал хамд», - дейтін еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рүкүф қылғанында және сәждеден бас

көтергенінде «Аллаһу Акбар»,- деп тәкбір айтатын. Екінші сәждеден тұрғанында да «Аллаһу Акбар»,- деп тәкбір айтатын еді»,- деді.

123-бап. «Аллаһумма рәббәна уә ләкал хамд»-ның фазилаты туралы

762 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سُمَيٍّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ فَإِنَّهُ مَنْ وَاَفَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

762 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Имам «Самиғаллаһу лиман хамидаһ»,- десе, «Аллаһумма рәббәна уә ләкал хамд»,- деп айтыңыз. Өйткені кімде-кімнің айтқаны періштелердің айтқанына тура келіп қалса, қылған құналары кешіріледі»,- деп айтқан»,- деді.

124-бап.

بَاب حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لِأَقْرَبِنَ صَلَاةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقْنُتُ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَصَلَاةِ الْعِشَاءِ وَصَلَاةِ الصُّبْحِ بَعْدَ مَا يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَيَذَعُو لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَلْعَنُ الْكُفَّارَ

Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Мен, әлбетте, сендерге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) оқыған намазына ұқсатып намаз оқып беремін»,- деді.Әбу Хурайра (р.а.) бесін, құфтан және таң намаздарының соңғы рәкаттарында «Самиғаллаһу лиман хамидаһ»,- дегеннен соң «Құнұт» дұғасын оқып мұьминдерге дұға қылып, кәпірлерге лағнет айтар еді.

763 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَعْرَبِ وَالْفَجْرِ

763 - Әнас (р.а.) айтты: «Құнұт» дұғасы шам мен таң намаздарында оқылатын»,- деді.

764 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُجَمِّرِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى بْنِ خَلَادٍ الزُّرْقِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعِ الزُّرْقِيِّ قَالَ كُنَّا يَوْمًا نُصَلِّي وَرَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ قَالَ رَجُلٌ وَرَاءَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ فَلَمَّا انصَرَفَ قَالَ مَنْ الْمُتَكَلِّمُ قَالَ أَنَا قَالَ رَأَيْتُ بَضْعَةَ وَثَلَاثِينَ مَلَكًا يَبْتَدِرُونَهَا أَيُّهُمْ يَكْتُبُهَا أَوَّلُ

764 - Рифоат ибн Рафиғ (р.а.) риуаят етті: «Бір күні Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып намаз оқып жатқан едік, рүкүгтен бас көтеріп жатып, “Самиғалаллаһу лиман хамидаһ»,- дегенінде бір кісі: «Рэббэне лэкал хамд хамдан касиран тайибан мүбаракан фикхи»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазды бітірген соң, артқа бұрылып: «Сөйлеген кім?»,- деді. Ол: «Мен»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «отыздан аса періштелердің бірінші болып жазып алуға асығысып жатқандарын көрдім»,- деді.

125-бап. Намазханның рүкүгтен бас көтергенде сәл ғана тік тұруы туралы

بَاب الطَّمَأِينَةِ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ رَفَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاسْتَوَى جَالِسًا حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَّارٍ مَكَانَهُ

Әбу Хумайд (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рүкүгтен басын көтерген соң омыртқаларының әрбірін буын-буынына түсіріп, біраз тыныс алатын еді»,- деді.

765 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ ثَابِتٍ قَالَ كَانَ أَنَسُ يَنْعَتُ لَنَا صَلَاةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ يُصَلِّي وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى نَقُولَ قَدْ نَسِيَ

765 – Сәбит (р.а.) риуаят етті: «Әнас (р.а.) бізге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай намаз оқитынын түсіндіріп және рүкүгтен бас көтергенде бір сәл тік тұрып қалатын. Тіпті, біз сәжде қылу есінен шығып кетті ме»,- дер едік.

766 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ
الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رُكُوعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسُجُودَهُ وَإِذَا
رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ

766 – Барра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) рүкүғ, сәжде және қиямға да, екі сәжде арасында отыруға белгілі бір уақыт кететін еді», - деді.

767 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي
قَلَابَةَ قَالَ كَانَ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ يُرِينَا كَيْفَ كَانَ صَلَاةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ وَذَلِكَ فِي غَيْرِ وَقْتِ صَلَاةٍ فَقَامَ فَأَمَّكَنَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَمَّكَنَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ
رَأْسَهُ فَأَنْصَبَ هُنَيْئَةً قَالَ فَصَلَّى بِنَا صَلَاةَ شَيْخِنَا هَذَا أَبِي بُرَيْدٍ وَكَانَ أَبُو بُرَيْدٍ إِذَا
رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السَّجْدَةِ الْآخِرَةِ اسْتَوَى قَاعِدًا ثُمَّ نَهَضَ

767 - Әбу Қилаба риуаят етті: «Мәлік ибн Хуайрис (р.а.) бізге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай намаз оқитынын көрсетіп беретін.

Бұл намаздан тыс уақытта болатын еді. Бойын тіктеді де, біраз тұрды, кейін рүкүғ қылды және біраз үнсіз тұрды, содан соң басын көтеріп бір аз тұрды. Мәлік ибн Хуайрис (р.а.) бізге міне сол шайхымыз Әбу Бұрданың намазына ұқсас намаз оқып берді. Әбу Бұрайд соңғы сәждеден бас көтерсе, біраз отырып алып, кейін тұратын», - деді.

126-бап. Тәкбір айтып сәжде қылынады

قَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ يَضَعُ يَدَيْهِ قَبْلَ رُكْبَتَيْهِ

Нафиғ (р.а.) айтты: «Ибн Омар сәждеге барғанда, тізесін жерге қоярдан бұрын қолын қоятын», - деді. (Бұл Мәликилер мазһабында, ал қалған үш мәзһабта бірінші жерге тізе, содан кейін қол қойылады).

768 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو
بَكْرٍ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا

هُرَيْرَةَ كَانَ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ صَلَاةٍ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ وَغَيْرَهَا فِي رَمَضَانَ وَغَيْرِهِ فَيُكَبِّرُ
حِينَ يَقُومُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْكَعُ ثُمَّ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ثُمَّ يَقُولُ رَبَّنَا وَلَكَ
الْحَمْدُ قَبْلَ أَنْ يَسْجُدَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ أَكْبَرُ حِينَ يَهْوِي سَاجِدًا ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ
رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَسْجُدُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ ثُمَّ
يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ مِنَ الْجُلُوسِ فِي الْإِثْنَيْنِ وَيَفْعَلُ ذَلِكَ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ حَتَّى يَفْرُغَ مِنَ
الصَّلَاةِ ثُمَّ يَقُولُ حِينَ يَنْصَرِفُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لَأَفْرُبُكُمْ شَبَهًا بِصَلَاةِ رَسُولِ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْ كَانَتْ هَذِهِ لصلَاتِهِ حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا

768 - Зухрий (р.а.) риуаят етті: «Әбу Һұрайра (р.а.) барша намазда, бұйырылған және бұйырылмаған намаздарда да тәкбір айтатын. Парызда да, сүннетте де, Рамазанда да, қиямда да, рүкүкте де тәкбір айтатын. Кейін «Самиғаллаһу лиман хамидах», - деп басын көтеретін еді, содан соң сәждеге барардан бұрын, «Рәббәна уә ләкал хамд», - дейтін. Кейін, «Аллаһу Акбар», - деп сәждеге баратын, содан соң сәждеден бас көтеріп жатқанда тәкбір айтатын. Кейін, екінші сәждеге бара жатқанда тәкбір айтатын еді, содан соң екінші сәждеден бас көтеріп жатқанда тәкбір айтатын, және ташаһудтан тұрып жатқанда тәкбір айтатын. Жоғарыдағы көрсеткендерін әрбір рәкатта, намаз біткенге дейін қылатын еді.

Намаздан қайтып бара жатып: «Жаным қолында болғанмен (Алламен) ант етіп айтамын, барлығыңыздың намаз оқығандарыңыздан гөрі, менің намаз оқысым көбірек Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намаз оқысына ұқсайды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дүниеден ахиретке өтіп кеткенге дейін осылай намаз оқыған болатын», - деді.

قَالَ وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ يَدْعُو لِرِجَالِ قَيْسِيَّيْهِمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَيَقُولُ اللَّهُمَّ أَنْجِ الْوَالِدَ بْنَ الْوَالِدِ وَسَلْمَةَ بْنَ هِشَامٍ وَعَيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطَأْتِكَ عَلَى مُضَرَ وَاجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ سِنِينَ كَسِنِي يُوسُفَ وَأَهْلَ الْمَشْرِقِ يَوْمَئِذٍ مِنْ مُضَرَ مُخَالِفُونَ لَهُ

Әбу Хурайра (р.а.) Әбу Бәкір мен Әбу Саламаға (р.а.) былай деп айтыпты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рүкүктен бас көтеріп жатып, «Самиғалаллаһу лиман хамидах», - десе қиямда: «Рәббәне ләкал хамд», - дейтін. Кейін: «Иләһи, Уәлид ибн Уәлидті, Сәлама ибн Хишамды, Ғияш ибн Әбу Рабиғаны, сондай-ақ әлсіз езілген мұьминдерді құтқар. Иләһи, Мұзар кәпірлеріне қатты азап бер және оларға Жүсіптің ғ.с. заманындағы

кұрғақшылықтай құрғақшылық жібер!»,- деп айтатын. Сол күндері Мұзар тайпасындағы машриқ иелері Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) дұшпан кісілер болатын»,- деді.

769 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ غَيْرَ مَرَّةٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ سَقَطَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ فَرَسٍ وَرُبَّمَا قَالَ سُفْيَانُ مِنْ فَرَسٍ فَجُحِشَ شِقَّةُ الْأَيْمَنِ فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ نَعُوذُهُ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى بِنَا قَاعِدًا وَقَعَدْنَا وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً صَلَّيْنَا فَعُوذًا فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا قَالَ سُفْيَانُ كَذَا جَاءَ بِهِ مَعْمَرٌ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ لَقَدْ حَفِظَ كَذَا قَالَ الزُّهْرِيُّ وَلَكَ الْحَمْدُ حَوِظْتُ مِنْ شِقَّةِ الْأَيْمَنِ فَلَمَّا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِ الزُّهْرِيِّ قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ وَأَنَا عِنْدَهُ فَجُحِشَ سَافَهُ الْأَيْمَنِ

769 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аттан жығылып қалды (Әбу Сұфьян: «Аттан жығылды»,- деген секілді еді) Сонда оң жағы сырылып кетті. Біз Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көргелі кірдік. Намаз уақыты болды. Бізге отырған бойы имамдық қылды, біз де отырып оқыдық. Сұфьян: «Бір мәрте ғана отырып оқыдық»,- деген еді) Намазды оқып болған соң бізге бұрылып: «Имам ұйымақ үшін имам қылынған, егер ол тәкбір айтса, тәкбір айт, егер рүкүғ қылса, рүкүғ қыл, рүкүғдан бас көтерсе, басыңды көтер, «Самиғаллаһу лиман хамдах»,- десе «Рәббәна ләкалхамд»,- деп айтыңдар. Ол сәжде қылса, сендер де сәжде қылыңдар!»,- деді.

Әли ибн Абдулла (р.а.): «Мағмар да осы хадисті риуаят қылған ба еді?»,- деп сұрады. Мен: «Иә»,- дедім. Сұфьян: «Мағмар, Зүһрий қандай айтып берген болса, солай есімде қалыпты»,- деді.

Мағмар (р.а.): «Иләһи, өзіңе шүкір! Зүһридің «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аттан оң жағымен жығылды»,- дегенін жақсы есіме сақтап қалғанмын, Зүһридың алдынан шыққанымызда Ибн Жұрайж (р.а.): «Сонда мен де Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдында едім. Оң аяғы (балтыры) жарақаттанған болатын»,- деді.

127-бап. Сәжденің артықшылығы

770 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ

بْنُ الْمُسَيَّبِ وَعَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ اللَّيْثِيُّ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ أَخْبَرَهُمَا أَنَّ النَّاسَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ هَلْ تُمَارُونَ فِي الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ دُونَهُ سَحَابٌ قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَهَلْ تُمَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ قَالُوا لَا قَالَ فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْ فَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الشَّمْسَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الْقَمَرَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الطَّوَاغِيَةَ وَتَبَقَى هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُنَافِقُوهَا فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ هَذَا مَكَانُنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا فَإِذَا جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَا فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ أَنْتَ رَبُّنَا فَيَذَعُوهُمْ فَيَضْرِبُ الصِّرَاطَ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأَمْتِهِ وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ إِلَّا الرُّسُلَ وَكَلَامُ الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ اللَّهُمَّ سَلِّمْ وَسَلِّمْ وَفِي جَهَنَّمَ كَلَالِبُ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ هَلْ رَأَيْتُمْ شَوْكَ السَّعْدَانِ قَالُوا نَعَمْ قَالَ فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ قَدْرَ عَظَمِهَا إِلَّا اللَّهُ تَخَطَّفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ يُبَوِّقُ بِعَمَلِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُخَرِّدُ ثُمَّ يَنْجُو حَتَّى إِذَا أَرَادَ اللَّهُ رَحْمَةً مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَمَرَ اللَّهُ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ فَيُخْرِجُونَهُمْ وَيَعْرِفُونَهُمْ بِآثَارِ السُّجُودِ وَحَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ فِكْلُ ابْنِ آدَمَ تَأْكُلُهُ النَّارُ إِلَّا أَثَرَ السُّجُودِ فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ قَدْ امْتَحَسُوا فَيَصَبُّ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ ثُمَّ يَفْرَعُ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ وَيَبْقَى رَجُلٌ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ النَّارِ دُخُولًا الْجَنَّةَ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ قَبْلَ النَّارِ فَيَقُولُ يَا رَبِّ اصْرِفْ وَجْهِي عَنِ النَّارِ قَدْ قَسَيْتَنِي رِيحُهَا وَأَحْرَقَتَنِي ذُكَاؤُهَا فَيَقُولُ هَلْ عَسَيْتَ أَنْ تُفْعَلَ ذَلِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَ ذَلِكَ فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ فَيُعْطِي اللَّهُ مَا يَشَاءُ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ فَإِذَا أَقْبَلَ بِهِ عَلَى الْجَنَّةِ رَأَى بِهَجَّتَهَا سَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ قَالَ يَا رَبِّ قَدَّمَنِي عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعَهْدَ

وَالْمِيثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنْتَ سَأَلْتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لِمَ أَكُونُ أَشَقَى خَلْقِكَ
فَيَقُولُ فَمَا عَسَيْتَ إِنْ أُعْطِيتَ ذَلِكَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَهُ فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ لَا أَسْأَلُ
غَيْرَ ذَلِكَ فَيُعْطِي رَبُّهُ مَا شَاءَ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيُقَدِّمُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا بَلَغَ
بَابَهَا فَرَأَى زَهْرَتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ النَّضْرَةِ وَالسُّرُورِ فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ
فَيَقُولُ يَا رَبِّ أَدْخِلْنِي الْجَنَّةَ فَيَقُولُ اللَّهُ وَيْحَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْدَرَكَ أَلَيْسَ قَدْ
أَعْطَيْتَ الْعُهُودَ وَالْمِيثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي أُعْطِيتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لِمَ تَجْعَلَنِي
أَشَقَى خَلْقِكَ فَيَضْحَكُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ ثُمَّ يَأْذُنُ لَهُ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ تَمَنَّ
فَيَمْتَنِي حَتَّى إِذَا انْقَطَعَ أُمْنِيَّتُهُ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا أَقْبَلَ يُدْكَرُهُ رَبُّهُ
حَتَّى إِذَا انْتَهَتْ بِهِ الْأُمَانِيُّ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ
الْحُدْرِيُّ لِأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
قَالَ اللَّهُ لَكَ ذَلِكَ وَعَشْرَةٌ أَمْثَالِهِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَمْ أَحْفَظْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا قَوْلَهُ لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ إِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ ذَلِكَ لَكَ
وَعَشْرَةٌ أَمْثَالِهِ

770 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.)
Адамдар: О, Расулалла, қиямет күні Раббымызды көреміз бе?»,- деп
сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ауа ашық түнде он төрт күндік толған
айды көруге күмән етпейсіңдер ғой?»,- деді. Сахабалар: «Жоқ, я
Расулалла!»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Рабыларыңды да солай
күмәнсіз көресіңдер. Қиямет күні адамдар топталып жиналады, сонда Алла
тағала: «Кім не нәрсеге сенген болса, соған ілессін!»,- деп әмір етер.
Сонда кейбір адамдар күнге, кейбірі айға, енді біреулері шайтанға ілеседі.
Махшарда тек қана ислам үмбеті қалады, олардың ішінде Мунафиқтары да
болады. Содан соң, Алла тағала көрінбей келіп: «Мен сенің Раббыңмын»,-
дер. Адамдар: «Раббымыз келгенше тұратын жеріміз осы жер ма?
Раббымыз келсе, біз оны танимыз»,- деседі (Аллаға серік қосып қоюдан
қорқып, солай деседі) Сонда Алла тағала келіп (көрініп): «Мен
Раббыңмын!»,- дейді. Мұғминдер: «Сен Раббымызсың!»,- деп айтады.
Оларды Алла тағала дағуат қылады. Жәһаннамның үстіне сират көпірі
құрылады. Мен Пайғамбарлар ішінде бірінші болып үмбетіммен бірге
сират көпірінен өтемін. Сол күні Пайғамбарлардан басқа ешкім сөйлемес.
Сол уақытта Пайғамбарлар: «Иләһи, сәләмат қыл!»,- деп барша
үмбеттеріне мейір-шапағат тілейді. Жәһаннамда қияқ тікендері сияқты
тікендері бар. Қияқ тікенді көргенбісіңдер?»,- деді.

Сахабалар: «Иә, көргенбіз»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сөзін ары қарай жалғастырып: «Қиек тікеніне ұқсайды, бірақ оның қаттылығын Алладан басқа ешкім білмейді. Күналарына қарап, кейбіреулер отқа, кейбіреулерін тікенге тастап жіберілер. Содан соң тозаққа түскен қайсы біріне Алла тағала рахмет қылмақты қалар, ол құтылушылардан болады. Алла тағала періштелерге өзіне ғана құлшылық қылған кісілерді тозақтан шығаруды бұйырады, содан кейін оларды тозақтан шығарады. Жалғыз Аллаға ғана құлшылық еткен пенделерін денелерінде сәжде іздері қалған ағзаларын күйдіруден тияр. Адам баласы бүтін денесі күйген, бірақ та сәжде қылған жерлері ғана күймеген халде тозақтан шығарылады. Тозақ отынан шыққан адамдардың үстінен өмір суы құйылар. Денелері құдды сол лай-батпақты жерге түсіп өңген тұқым сияқты жасарып көркемденер. Алла тағала барлық пенделерінің арасында, әділет таразысы арқылы қазылық үкімін аяғына жеткізген соң, бір кісі жәннат пен тозақтың ортасында қалар. Тозақтың иесі болған бұл кісі жәннатқа ең сонынан кірер. Ол жүзі тозақ отына күйген халде: «Я Раббым, жүзімді тозақ отынан басқа жаққа бұра гөр, тозақтың ащы түтіні мені улап, оның жалыны мені күйдіруде»,- дейді. Алла тағала: «Егер айтқаның болса, одан кейін басқа нәрсені сұрамайсың ба?»,- дейді. Әлгі адам: «Я Раббым, сұрамаспын»,- деп ант ішер. Алла тағала пендесінің уәдесін алғаннан соң, оның жүзін тозақ жақтан жәннат жаққа бұрады. Пенде жәннаттың сұлу да көркемдігін көріп, Алла тағала қалаған уақытқа дейін үндемей қалар, содан соң: «Я Раббым, мені жәннат есігінің жанына жеткізе гөр!»,- деп айтар. Сонда Алла тағала оған: «Әлгі сұраған нәрсеннен басқа ешнәрсе сұрамаспын деп уәде қылмап па едің?»,- дейді. Пенде айтар: «Я Раббым, уәде бердім ау, бірақ сенің лүтфу құдретіңнен үміт етемін»,- деп айтады. Алла тағала: «Егер айтқаның болса, одан кейін басқа нәрсені сұрамайсың ба?»,- дейді. Әлгі адам Раббысына ант етіп: «Басқа ешнәрсе сұрамаспын»,- деп айтар. Оны жәннат есігіне келтіреді. Жәннат есігіне жеткенде ондағы әдемілік сұлулықты көріп, қайран халге түседі. Тағы да Алла тағала қалаған уақытқа дейін үндемей қалар. Содан соң: «Я Раббым, мені жәннатқа кіргізе гөр!»,- деп айтар. Алла тағала: «Сен неше уәдеңе опасыздық қылдың. Ей, адам баласы, бұдан басқа нәрсе сұрамаспын деп уәде бермеп пе едің?»,- деп айтар. Әлгі адам: «Я Раббым, мені ең бақытсыз пенде етіп қойма!»,- деп айтады. Сол кезде Алла тағала күліп, пендесіне жәннатқа кіруге рұқсат беріп: «Қалағаныңша тілек тілей бер, пендем!»,- деп айтар. Адам көңіліндегі қалаған нәрсесенің бәрін тілер. Сонда Алла тағала оған: «Пәлен және пәлен, пәлен нәрселерді қосып сұра!»,- деп айтар. Пендесі Алла тағала айтқан нәрселерінің баршасын тілер. Алла тағала оған: «Бұл да саған, ол да саған»,- деп және қанша нәрселерді айтады.

128-бап. Намазхан білегінің іш жағын көрсетіп, ішін санынан алысырақ ұстау туралы

771 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي بَكْرُ بْنُ مُضَرَ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ ابْنِ هُرْمُزَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكِ ابْنِ بُحَيْنَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطِئِهِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ نَحْوَهُ

771 - Абдулла ибн Мәлік айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқыса, (сәждеде) санын мықынынан (ішінен) алыс ұстайтыны соншалық, тіптен, қолтықтарының әппақтығы да көрініп тұратын», - деді.

129-бап. Намазхан аяқтарының ұшын қыблаға қаратады

قَالَ أَبُو حُمَيْدٍ السَّاعِدِيُّ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
Әбу Хумайд (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) осылай деп айтқан», - деді.

130-бап. Намазхан сәждені толық қылмаса...

772 - حَدَّثَنَا الصَّلْتُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ عَنْ وَاصِلِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُدَيْفَةَ رَأَى رَجُلًا لَا يُتِمُّ رُكُوعَهُ وَلَا سُجُودَهُ فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ قَالَ لَهُ حُدَيْفَةُ مَا صَلَّيْتَ قَالَ وَأَحْسِبُهُ قَالَ وَلَوْ مُتَّ مُتَّ عَلَى غَيْرِ سُنَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

772 - Хузайфа (р.а.) бір кісінің шала рүкүғ пен сәжде қылып жатқанын көріп, намазын бітірген соң: «Намаз оқымадың!», - деді.
Әбу Уәйл айтты: «Есімде, «Егер өлсең, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннетінен басқа жолда өлген боласың деп те айтқан болатын», - деді.

131-бап. Дененің жеті мүшесі мен сәжде ету туралы

773 - حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو بْنِ دِينَارٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْضَاءٍ وَلَا يَكْفَأَ شَعْرًا وَلَا ثَوْبًا الْجَبْهَةَ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَالرَّجْلَيْنِ

773 - Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) денесінің жеті мүшесімен сәжде қылуды бұйырып, шашты артқа қарай тарауға және

киімді (етегін, жеңін) бүктеуді тиды. Осы жеті мүше: маңдай, екі қол, екі тізе және екі аяқпен сәжде қылады бұйырды»,- деді.

774 - حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو عَنْ طَاوُسٍ عَنْ

ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَمَرْنَا أَنْ نَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ وَلَا نَكْفُفَ تَوْبًا وَلَا شَعْرًا

774 - Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Шашты артқа қарай тармауға, киімді артқа қайырмауға және жеті мүшемен сәжде қылуға бұйырылды», - деді.

775 - حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ

الْخَطَمِيِّ حَدَّثَنَا الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ وَهُوَ غَيْرُ كَذُوبٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ لَمْ يَحْنُ أَحَدٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَبْهَتَهُ عَلَى الْأَرْضِ

775 – Барра ибн Азиб (р.а.) (ол жалған сөйлемейді) риуаят етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып намаз оқитын едік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Самиғаллаһу лиман хамидаһ» дегенінде, сәждеге басын жерге қоймағанына дейін бірде-біреуміз белімізді имейтінбіз», - деді.

132-бап. Мұрынмен сәжде қылу туралы

776 - حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ عَنْ

أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ عَلَى الْجَبْهَةِ وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أَنْفِهِ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ وَلَا نَكْفِتَ النَّيَابَ وَالشَّعْرَ

776 – Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) денесінің жеті мүшесімен маңдай (қолдары мен мұрнын көрсетті) екі қол, екі тізе және екі аяқтың ұшымен сәжде қылуға және шашты артқа қарай тармауға, киімді артқа қайырмауға бұйырылды», - деді.

133-бап. Жер лай болған кезде мұрынмен сәжде қылу туралы

777 - حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ انْطَلَقْتُ

إِلَى أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ فَقُلْتُ أَلَا تَخْرُجُ بِنَا إِلَى النَّخْلِ تَتَحَدَّثُ فَخَرَجَ فَقَالَ قُلْتُ حَدَّثَنِي مَا سَمِعْتَ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ قَالَ اعْتَكَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ الْأُولِ مِنْ رَمَضَانَ وَاعْتَكَفْنَا مَعَهُ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ إِنَّ الَّذِي تَطْلُبُ أَمَامَكَ فَاعْتَكَفَ الْعَشْرَ الْأَوْسَطَ فَاعْتَكَفْنَا مَعَهُ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ إِنَّ الَّذِي تَطْلُبُ أَمَامَكَ فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيْبًا صَبِيحَةَ عَشْرِينَ مِنْ رَمَضَانَ فَقَالَ مَنْ كَانَ اعْتَكَفَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلْيَرْجِعْ فَإِنِّي أُرِيتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ وَإِنِّي نُسِيْتُهَا وَإِنَّهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ فِي وَثْرِ وَإِنِّي رَأَيْتُ كَأَنِّي أَسْجُدُ فِي طِينٍ وَمَاءٍ وَكَانَ سَقْفُ الْمَسْجِدِ جَرِيدَ النَّخْلِ وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ شَيْئًا فَجَاءَتْ قَزَعَةٌ فَأَمْطَرْنَا فَصَلَّى بِنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ الطِّينِ وَالْمَاءِ عَلَى جَبْهَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَرْنَبَيْهِ تَصْدِيقَ رُؤْيَاهُ

777 - Әбу Сәлама (р.а.) риуаят етті: «Әбу Сағид әл-Худрийдың алдына кірдім да: «Бізбен сұқбаттасуға құрма бағына шықпайсыз ба?»,- дедім. Ол кісі: «Мақұл»,- деп шықты. «Бізге қадір түні туралы Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естігеніңізді айтып беріңіз»,- дедім. Әбу Сағид (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Рамазанның алғашқы он күнінде мешіттен шықпай, құлшылық етуге ниет етті, біз де ниет қылдық. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қасына Жебірейіл ғ.с. келіп: «Сен сұрап жатқан нәрсеге әлі уақыт ерте»,- деп айтыпты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екінші он күндікте де иғтикаф қылды. Біз де ол кісімен бірге иғтикаф қылдық. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жанына Жебірейіл ғ.с. келіп: «Сен сұраған нәрсеге әлі уақыт бар»,- депті.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Рамазанның 20-шы күнінде таң намазында құтпаға шығып айтты: «Кімде-кім Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) иғтикаф қылған болса, тағы да иғтикаф қылсын, өйткені маған қадір түнінің уақыты айтылған еді, мен оны ұмыттым. Ол соңғы он күндіктің тақ түнінің бірінде болуы керек. Мен түсімде лайға сәжде етіп жатқанымды көрдім»,- деді.

Мешіттің төбесі құрма ағашының бұтақтарымен жабылған болатын, аспанда бірде-бір бұлтты көрмейтін едік. Бірден аспанда бір кішкене бұлт пайда болып, үстімізге жаңбыр жауды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқыды, біз ол кісіге ұйыдық. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) маңдайы

мен мұрнының ұшына лай мен су жұқанын көрдік. Бұнымен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көрген түсі расталды», - деді.

134-бап. Киімді байлап немесе артқа қайырып алу туралы

778 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَ النَّاسُ يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُمْ عَاقِدُوا أَزْرَهُمْ مِنَ الصَّغَرِ عَلَى رِقَابِهِمْ فَقِيلَ لِلنِّسَاءِ لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرَّجَالُ جُلُوسًا

778 - Намаз оқушы әуретінің ашылып қалуынан қорықса, намаздан бұрын дұрыстап байлап алады. Саһл ибн Саһл (р.а.) айтты: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге намаз оқып жатқан адамдар көйлектерінің кішкенеелігінен иықтарына байлап алатын, ер адамдар толық отырып алмағанша, әйелдерге сәждеден бастарын көтермеулеріне бұйырған болатын», - деді.

135-бап. Намазхан (намазда) шашын артқа қайырмайды

779 - حَدَّثَنَا أَبُو الثُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ وَهُوَ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ أَمْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظَمٍ وَلَا يَكْفَ تَوْبَهُ وَلَا شَعْرَهُ

779 – Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) денесінің жеті мүшесімен сәжде қылуға және де киім мен шашты артқа қайырмауға бұйырылды», - деді.

136-бап. Намаз оқушы киімін артқа қайырмайды

780 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَمَرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ لَا أَكْفُ شَعْرًا وَلَا تَوْبًا

780 - Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Жеті мүшемен сәжде қылуға және де намазда шашым мен киімімді артқа қайырмауға бұйырылдым», - деп айтқан»

137-бап. Сәждеде дұға және таспих айту туралы

781 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ عَنْ مُسْلِمٍ هُوَ ابْنُ صَيْحِحٍ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ

781 - Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рүкүф және сәжде қылғанында «Субханәка аллаһумма, рәббәна уа бихамдика, Аллаһуммағфирли», - деген дұғаны көп оқитын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құрандағы («Фасаббих бихамди раббика уастағфирһу») аятын тілге салып (талқин) оқитын», - деді.

138-бап. Екі сәжде арасында біраз тұру, отыру туралы

782 - حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ أَنَّ مَالِكََ بْنَ الْحُوَيْرِثِ قَالَ لِأَصْحَابِهِ أَلَا أُنَبِّئُكُمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَذَلِكَ فِي غَيْرِ حِينٍ صَلَاةٍ فَقَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَكَبَّرَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَامَ هُنَيْيَةً ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ هُنَيْيَةً فَصَلَّى صَلَاةَ عَمْرٍو بْنِ سَلَمَةَ شَيْخِنَا هَذَا قَالَ أَيُّوبُ كَانَ يَفْعَلُ شَيْئًا لَمْ أَرَهُمْ يَفْعَلُونَهُ كَانَ يَقْعُدُ فِي الثَّالِثَةِ وَالرَّابِعَةِ قَالَ فَاتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ فَقَالَ لَوْ رَجَعْتُمْ إِلَى أَهْلِيكُمْ صَلُّوا صَلَاةَ كَذَا فِي حِينٍ كَذَا صَلُّوا صَلَاةَ كَذَا فِي حِينٍ كَذَا فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَدِّنْ أَحَدُكُمْ وَلْيُؤَمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ

782 – Мәлік ибн Хуайрис серіктеріне: «Мен сендерге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай намаз оқығанын айтып берейін бе, әлде көрсетіп берейін бе?», - деді.

Әбу Қилаба (р.а.): «Бұл намаздан тыс уақытта болатын еді», - деді.

Мәлік ибн Хуайрис орнынан тұрып, тәкбір айтып, намаз оқуға кірісті, кейін рүкүф қылды, содан соң тәкбір айтып рүкүфтен басын көтерді, кейін біраз отырып сәжде қылды, содан соң сәждеден бас көтеріп, біраз отырды.

Әбу Қилаба (р.а.): «Ол шейхымыз Әмр ибн Сәламаға ұқсап намаз оқыды», - деді. Аюб (р.а.) айтты: «Сол шейх намазда басқалар істемейтін нәрселерді қылатын еді, 3-рәкаттың соңғы, ал 4-ші рәкаттың басында біраз демалатын, - деді. Мәлік ибн Хуайрис (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қасында бір ай тұрдық. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге: «Отбастарыңа қайтсандар, пәлен намазды пәлен уақытта және пәлен

намазды пәлен уақытта оқындар. Намаз уақыты болса, араларыңнан бір кісі азан айтсын, жасы үлкені имам болсын!»,- деп айтқан болатын»,- деді.

783 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ

الزُّبَيْرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ الْبَرَاءِ
قَالَ كَانَ سُجُودُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرُكُوعُهُ وَفَعُودُهُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ قَرِيبًا
مِنَ السَّوَاءِ

783 - Барра ибн Азиб (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәжде, рүкүф және екі сәжде арасындағы отырыста біраз ғана уақыт тоқтап отыратын»,- деді.

784 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ

بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِنِّي لَأَلُو أَنْ أُصَلِّيَ بِكُمْ كَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِنَا قَالَ ثَابِتٌ كَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَصْنَعُ شَيْئًا لَمْ أَرَكُمُ تَصْنَعُونَهُ
كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ
حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ

784 - Әнас (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізбен қалай намаз оқыған болса, мен де сендермен де тура солай оқимын»,- деді.

Сәбит (р.а.) айтты: «Әнас (р.а.) намазда басқалар істемейтін нәрселерді қылатын еді. Мен сендердің бұлай қылғандарыңды көрмегенмін. Ол рүкүфтен бас көтергенде және екі сәжде арасында біраз отыратын еді. Тіпті, біз сәждеге бару есінен шығып кетті ме екен деп ойлайтынбыз»,- деді.

139-бап. Намаз оқушы сәждеде білектерін жерге тигізбейді

قَالَ أَبُو حُمَيْدٍ سَجَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُقْتَرَشٍ

وَلَا قَابِضِهِمَا

Әбу Хумайд (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) білектерін жерге тигізбей және мықынына қысып алмайтын кейіпте сәжде қылатын»,- деді.

785 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ

قَالَ سَمِعْتُ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ وَلَا يَبْسُطُ أَحَدُكُمْ ذِرَاعَيْهِ انْبِسَاطَ الْكَلْبِ

785 - Әнас ибн Мәлік (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге: «Орташа түзу сәжде қылыңдар, білектеріңді өте созып, итжатыс қылмаңдар!», - деп айтқан», - деді.

140-бап. Намаз оқушының тақ рәкат оқығанда, бірінші бір-аз отырып алып, кейін тұрады

786 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ قَالَ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ قَالَ أَخْبَرَنَا خَالِدُ الْحَدَّاءُ

عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ اللَّيْثِيُّ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فَإِذَا كَانَ فِي وَثْرٍ مِنْ صَلَاتِهِ لَمْ يَنْهَضْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَاعِدًا

786 - Мәлік ибн Хуайрис (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намаз оқып жатқанын көрді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тақ рәкат оқығанында да әуелі біраз демін алып кейін тұрды

141-бап. Намаз оқушы рәкаттан тұрып жатқанда жерге қалай тіреледі

787 - حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ

جَاءَنَا مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ فَصَلَّى بِنَا فِي مَسْجِدِنَا هَذَا فَقَالَ إِنِّي لَأُصَلِّي بِكُمْ وَمَا أُرِيدُ الصَّلَاةَ وَلَكِنْ أُرِيدُ أَنْ أُرِيَكُمْ كَيْفَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي قَالَ أَيُّوبُ فَقُلْتُ لِأَبِي قِلَابَةَ وَكَيْفَ كَانَتْ صَلَاتُهُ قَالَ مِثْلَ صَلَاةِ شَيْخِنَا هَذَا يَعْنِي عَمْرَوُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ أَيُّوبُ وَكَانَ ذَلِكَ الشَّيْخُ يُتِمُّ التَّكْبِيرَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ عَنْ السَّجْدَةِ الثَّانِيَةِ جَلَسَ وَاعْتَمَدَ عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ قَامَ

787 - Әбу Қилаба (р.а.) Аюбка айтты: «Мәлік ибн Хуайрис мешітімізге келіп, бізбен бірге намаз оқыды. Ол кісі бізге: «Өзім намаз оқымақшы болмасам да, сендерге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай намаз оқығанын көрсетіп берейін», - деді. Аюб айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазды қалай оқитын еді?», - деп сұрадым. Сонда Әбу Қилаба: «Мына осы шейхымыз сияқты оқитын», - деді.

142-бап. Намазхан екінші рәкаттан тұрып жатып тәкбір айтады

كَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ يُكَبِّرُ فِي نَهْضَتِهِ

Ибн Зубайр (р.а.) рәкаттан тұрып жатып тәкбір айтатын еді.

788 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ

الْحَارِثِ قَالَ صَلَّى لَنَا أَبُو سَعِيدٍ فَجَهَرَ بِالْكَبِيرِ حِينَ رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ
وَحِينَ سَجَدَ وَحِينَ رَفَعَ وَحِينَ قَامَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ وَقَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

788 – Сағид ибн Харс (р.а.) риуаят етті: «Әбу Сағид бізге намаз оқып берді. Тәкбірді дауыс шығарып айтты. Сәждеге бара жатқанда да және одан бас көтеріп жатқанда да, екі рәкаттан тұрып жатқанда да тәкбір айтты. Кейін: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) солай намаз оқып жатқанын көргенмін», - деді.

789 - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا غَيْلَانُ

بْنُ جَرِيرٍ عَنْ مُطَرِّفٍ قَالَ صَلَّيْتُ أَنَا وَعِمْرَانُ صَلَاةً خَلَفَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَانَ إِذَا سَجَدَ كَبَّرَ وَإِذَا رَفَعَ كَبَّرَ وَإِذَا نَهَضَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ كَبَّرَ
فَلَمَّا سَلَّمَ أَخَذَ عِمْرَانُ بِيَدِي فَقَالَ لَقَدْ صَلَّى بِنَا هَذَا صَلَاةً مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ أَوْ قَالَ لَقَدْ نَكَّرَنِي هَذَا صَلَاةً مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

789 – Мұтараф ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: « Мен және Ғимран ибн Хұсайн хазреті Әлиге (р.а.) ұйып намаз оқыдық. Хазреті Әли (р.а.) сәждеге бара жатқанында да, сәждеден бас көтеріп жатқанында да, екі ракаттан тұрып жатқанында да тәкбір айтатын еді. Намаз біткен соң, Ғимран ибн Хұсайн менің қолымды ұстап тұрып: «Міне, бұл кісінің (яғни хазреті Әлидің) қазір оқыған намазы маған Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) оқыған намазын есіме түсірді», - деді.

143-бап. Ташаһудта отырудың сүннеті

وَكَانَتْ أُمُّ الدَّرْدَاءِ تَجْلِسُ فِي صَلَاتِهَا جِلْسَةَ الرَّجُلِ وَكَانَتْ فِقِيهَةً

Үмму Дарда намазда еркек кісі сияқты отыратын еді. Ол фик ілімінің білгірі болатын.

790 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ كَانَ يَرَى عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَتَرَبَّعُ فِي الصَّلَاةِ إِذَا جَلَسَ فَفَعَلْتُهُ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ حَدِيثُ السَّنِّ فَهَآئِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ وَقَالَ إِنَّمَا سُنَّةُ الصَّلَاةِ أَنْ تَنْصِبَ رِجْلَكَ الْيُمْنَى وَتَنْبِيَ الْيُسْرَى فَقُلْتُ إِنَّكَ تَفْعَلُ ذَلِكَ فَقَالَ إِنَّ رِجْلِي لَا تَحْمِلَانِي

790 – Абдулла ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Омардың (р.а.) малдас құрып ташаһудта отырғанын көрдім. Жастықпен мен де солай қылдым. Сонда Абдулла ибн Омар (р.а.) маған: «Бұндай қылма, намаздың сүннетіне қара, оң аяғын тіктеп, сол аяғын бүгіп отыру керек»,- деді. Мен: «Сіз малдас құрып отырсыз ғой!»,- дедім. Ол: «Менің аяғым жармайды»,- деп жауап берді.

791 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ خَالِدٍ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدٍ

بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَلْحَلَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ وَحَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ وَيَزِيدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَلْحَلَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا مَعَ نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرْنَا صَلَاةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ السَّاعِدِيُّ أَنَا كُنْتُ أَحْفَظُكُمْ لِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتُهُ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ يَدَيْهِ جِذَاءً مَنَكِبَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ أَمَكَّنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ هَصَرَ ظَهْرَهُ فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ اسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَّارٍ مَكَانَهُ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ وَلَا قَابِضِيهِمَا وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ فَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى وَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْآخِرَى وَقَعَدَ عَلَى مَفْعَدَتِهِ وَسَمِعَ اللَّيْثُ يَزِيدَ بْنَ أَبِي حَبِيبٍ وَيَزِيدَ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَلْحَلَةَ وَابْنُ حَلْحَلَةَ مِنْ ابْنِ عَطَاءٍ قَالَ أَبُو صَالِحٍ عَنْ اللَّيْثِ كُلُّ فَقَّارٍ وَقَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَمْرٍو حَدَّثَهُ كُلُّ فَقَّارٍ

791 – Мұхаммед ибн Амр ибн Ғата (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бір топ Сахабаларымен бірге отырған едім. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай намаз оқығанын еске түсірдік. Сонда

Әбу Хумайд әс-Сағдий (р.а.): «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қалай намаз оқығанын бәріннен де артығырақ білемін. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тәкбір тахрима айтқанында, қолдарын иық тұсына көтерді, рүкүғқа барғанда тізелерін ұстады, кейін арқасын түзуледі, рүкүғтен бас көтергенінде омыртқаларының әрбір буыны орын-орнына келгенше бойын түзуледі. Кейін білектерін жерге тигізбей және мықынына қысып алмай, аяқтарының ұшын қыблаға қаратып сәжде қылды.

Екінші рәкатта оң аяғын тіктеп, сол аяғының үстіне отырды. Соңғы рәкатта болса, сол аяғын алдыға созып, оң аяғын тіктеп, тобықтарын жерге қойып отырды», - деді.

144-бап. Алғашқы ташаһудта отыру парыз емес

Өйткені Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екінші рәкаттан кейін отырмастан тұрып кеткенінде (Сахабалар таспих айтып ескерткенде) қайтып отырмады.

792 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ هُرْمُزٍ مَوْلَى بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَقَالَ مَرَّةً مَوْلَى رَيْبَعَةَ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ ابْنَ بُحَيْئَةَ وَهُوَ مِنْ أُرْدِ شَنْوَاءَ وَهُوَ حَلِيفٌ لِبَنِي عَبْدِ مَنَافٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمْ الظُّهْرَ فَقَامَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ لَمْ يَجْلِسْ فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ حَتَّى إِذَا قَضَى الصَّلَاةَ وَانْتَهَرَ النَّاسُ نَسْلِيمَهُ كَبَّرَ وَهُوَ جَالِسٌ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلَّمَ ثُمَّ سَلَّمَ

792 - Зухрий (р.а.) риуаят етті: «Маған Абдуррахман ибн Хұрмуз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) олармен бесін намазын оқығанын айтты.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екінші рәкаттан кейін отырмастан тұрып кетіпті, адамдар да ол кісімен бірге орындарынан тұрыпты. Намаз біткен соң адамдар Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сәлем беруін күтіпті. Ал Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) болса, отырған бойы сәлем бермей тұрып, тәкбір айтып, екі мәрте сәһу сәждесін қылып, содан соң ғана сәлем беріпті», - деді.

145-бап. Алғашқы ташаһудте отыру туралы

793 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا بَكْرٌ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكِ ابْنِ بُحَيْنَةَ قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ فَقَامَ وَعَلَيْهِ جُلُوسٌ فَلَمَّا كَانَ فِي آخِرِ صَلَاتِهِ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ

793 - Абдулла ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізбен бірге бесін намазын оқыды. Екінші рәкаттан кейін ташаһудқа отыру керек болса да, отырмастан тұрып кетті. Намаз біткен соң, екі мәрте сәһу сәждесін қылды», - деді.

146-бап. Соңғы ташаһудта отырудың уәжіптігі

794 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَا السَّلَامَ عَلَى جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ السَّلَامَ عَلَى فُلَانٍ وَفُلَانٍ فَأَلْتَفَتَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ فَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامَ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامَ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمُوهَا أَصَابَتْ كُلَّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

794 – Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып намаз оқығанымызда ол кісі: «Жебірейіл ғ.с. мен Микайлға сәлем, пәленше мен түгеншеге сәлем», - деп айтатынбыз. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге: «Алла тағаланың есімдерінің бірі – сәлем. Қайсы бірің намаз оқысаңыз, «Барлық мақтау-сәлемдеріміз, тағат-ғибадат жақсы амалдарымыз Алла тағалаға ғана лайық, о, Пайғамбар (с.ғ.с.) саған Алла тағаланың сәлемі, рахметі және берекеті болсын, бізге де, барлық жақсы пенделерге де Алла тағаланың сәлемі болсын!», - деп айтындар. Егер солай (барлық жақсы пенделерге) десеңіз, жер-көктегі барлық салих пенделерге сауабы тиеді», - деп айтатын», - деді. (Дұғаның жалғасы): «Алладан басқа тәңір жоқ, деп куәлік беремін, сондай-ақ Мұхаммед (с.ғ.с.) Алланың құлы және бізге жіберілген елшісі, деп те куәлік беремін».

147-бап. Намазда сәлем беруден бұрын дұға оқу туралы

795 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنَا عُرْوَةُ
بْنُ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرْتُهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ
وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ اللَّهُمَّ
إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ الْمَأْتَمِ وَالْمَعْرَمِ فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِيدُ مِنَ الْمَعْرَمِ فَقَالَ
إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَرِمَ حَدَّثَ فَكَذَّبَ وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ وَعَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ
بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَسْتَعِيدُ فِي صَلَاتِهِ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَالِ

795 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазда «Аллахумма инни ағузу бика мин ғазаби қабрин уа ағузу бика мин фитнат-ил-масихи-д-Дажжали уа ағузу бика мин фитнат-ил-махйа уа фитнат-ил-мамати, Аллахумма инни ағузу бика миналмағсами уа-л-мағрами» деген дұғаны оқитын еді. Бұл дұғаның мағнасы: «Иләһи, мені қабір азабынан, Дажжал фитнасынан сақта, тіршілікте және өлім алдында болатын бүліктерден сақта! Иләһи, мені күнаһар және адамдарға қарыздар болудан өзін сақта!». Сонда бір кісі Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Не үшін мұнша қарыздар қылып қойма деп тілейсіз?», - деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): “ Егер кісі төлей алмайтындай дәрежеде қарыздар болып қалса, әрқашан өтірік жалған сөйлейді, уәде қылса, уәдесінен шыға алмайды», - деді.

Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намаз соңында Дажжал фитнасынан сақтауды Алладан тілегенін естідім», - деді.

796 - حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ بِنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ
أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ
لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي قَالَ قُلْ اللَّهُمَّ
إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ
عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

796 - Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Намазда оқитын бір дұға үйретіңіз», - деп өтінді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иләһи, мен өз жаныма көп зұлымдық қылдым, бұндай күнәларды сенен басқа ешкім кешіре алмайды, тек өзің ғана кешіре аласың. Иләһи, жақсылық мәрхеметіңді дариг тұтпай, мені кешіргейсің, менен рахметіңді

аямағайсың. Сен күнәларды кешіруші және пенделерді мағфират қылушысың деген дұғаны оқы!»,- деді.

Бұл дұғаның арабшасы: «**Аллаһумма инни зәлашту нафсий зұлман касира уа лә яғфиру-з-зунуба илла әнта, фағфирли мағфиратан мин гиндика уәрхамний, иннака әнта-әл-ғафурур-рахим**»

148-бап. Ташаһудтан кейін оқуға дұға тандамақ туралы

797 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ الْأَعْمَشِ حَدَّثَنِي شَقِيقٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ إِذَا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ قُلْنَا السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ مِنْ عِبَادِهِ السَّلَامُ عَلَى فُلَانٍ وَفُلَانٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَقُولُوا السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ وَلَكِنْ قُولُوا التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمْ أَصَابَ كُلَّ عَبْدٍ فِي السَّمَاءِ أَوْ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ثُمَّ يَتَخَيَّرُ مِنَ الدُّعَاءِ أُعْجِبُهُ إِلَيْهِ فَيَدْعُو

797 - Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып намаз оқығанымызда: «Әссаламу ғала аллаһи мин ғибадихи. Әссаламу ғала фуланин уа фуланин»,- деп айтатынбыз. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге: «Әссаламу ғала аллаһи демендер, өйткені сәлем Аллаһ тағаланың есімдерінің бірі. Қайсы біреулерің намаз оқысаңыздар, «**Әттахияту лиллаһи уәссәлауату уәт-ғайибату, әссаламу ғалайка аюханнәбию уа рахматуллаһи уә бәрәкатуһу. Әссаламу ғалайна уа ғала ғибадилләһис-салихин**»,- деп айтсын Егер солай (барлық жақсы пенделерге) десеңіз, жер мен көктің ортасындағы барлық салих пенделерге сауабы тиеді. (Дұғаның жалғасы): «**Әшһаду ән лә иләһа илла аллаһ, уә әшһаду әнна мүхаммедан ғабдуһу уа расулуһу**», бұдан кейін дұғалардан өзіңізге ұнағанын таңдап алып оқи беріндер»,- деп айтты»,- деді.

149-бап. Маңдайға және мұрынға тиген лайды намазды оқып болғанға дейін сүртпеген кісі туралы

قال أبو عبد الله رأيت الحميدي يَحْتَجُّ بِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْ لَا يَمَسَّحَ الْجَبْهَةَ فِي الصَّلَاةِ

Имам Бұхарий айтты: «Хумаидтың намаз уақытында маңдайға тиген (жұққан) лайды, шаңды сүртуге болмайтындығына мына хадисті дәлел қылып жатқанының куәсі болдым»,- деді.

798 - حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ فَقَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ فِي الْمَاءِ وَالطِّينِ حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ الطِّينِ فِي جَبْهَتِهِ

798 - Әбу Сәлама (р.а.) айтты: «Әбу Сағид әл-Хұдридан сол туралы сұрадым», - деді. Әбу Сағид әл-Худрий (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) лай жерде сәжде қылып жатқанын, тіпті, маңдайына тиген лайды намаз біткенге дейін сүртпегенін көрген едім», - деп жауап берді.

150-бап. Намаз оқып болған соң сәлем беру туралы

799 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ هِنْدِ بِنْتِ الْحَارِثِ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءَ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ وَمَكَثَ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَرَى وَاللَّهِ أَعْلَمُ أَنَّ مَكَّتَهُ لِكَيْ يَنْفِذَ النِّسَاءَ قَبْلَ أَنْ يُدْرِكَهُنَّ مَنْ أَنْصَرَفَ مِنَ الْقَوْمِ

799 – Үмму Сәлама (р.а.) Хинд бинти әл-Харсқа: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазда сәлем бергеннен кейін де әйелдер кетпей тұрар еді. Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) дереу кетіп қалмайтын», - деп айтқан.

Әбу Шиһаб (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.), әйелдердің еркектермен араласып кетпеулерін, еркектер кетіп болған соң, алаңсыз өздерінің кетулері үшін солай қылған болса керек», - деді.

151-бап. Ұюшы имам сәлем бергенде сәлем береді

كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَسْتَحِبُّ إِذَا سَلَّمَ الْإِمَامُ أَنْ يُسَلَّمَ مَنْ خَلْفَهُ

Ибн Омар (р.а.) айтты: «Имам сәлем бергеннен соң арттағылар да сәлем беруін мақұлдар еді.»

800 - حَدَّثَنَا حَبَّانُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ عَنْ عَثْبَانَ بْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ

800 – Ғұтбан (р.а.) айтты: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге намаз оқыдық, ол сәлем бергенде біз де сәлем бердік», - деді.

152-бап. «Имамның сәлеміне әлік қайтармаса да болады, намазда берілген сәлем кифая болады»,- деген кісі

801 - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الرَّبِيعِ وَزَعَمَ أَنَّهُ عَقَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَقَلَ مَجَّةً مَجَّهَا مِنْ دَلْوٍ كَانَ فِي دَارِهِمْ قَالَ سَمِعْتُ عِثْبَانَ بْنَ مَالِكِ الْأَنْصَارِيِّ ثُمَّ أَحَدَ بَنِي سَالِمٍ قَالَ كُنْتُ أُصَلِّي لِقَوْمِي بَنِي سَالِمٍ فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ إِنِّي أَنْكَرْتُ بَصْرِي وَإِنَّ السُّيُولَ تَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَ مَسْجِدِ قَوْمِي فَلَوَدِدْتُ أَنَّكَ جِئْتَ فَصَلَّيْتَ فِي بَيْتِي مَكَانًا حَتَّى أَخْذَهُ مَسْجِدًا فَقَالَ أَفْعَلُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَعَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ مَعَهُ بَعْدَ مَا اشْتَدَّ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَذِنْتُ لَهُ فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى قَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ مِنَ الْمَكَانِ الَّذِي أَحَبَّ أَنْ يُصَلِّيَ فِيهِ فَقَامَ فَصَفَّقْنَا خَلْفَهُ ثُمَّ سَلَّمَ وَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ

801 – Махмуд ибн әр-Рабиғ (р.а.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) жақсы есіме сақтағанмын, ол кісі біздің үйімізге келгенде, мен жас бала едім, бақырдан бір уыс су алып, әзілдесіп бетіме шашып жібергені де жақсы есімде. Маған Ғұтбан ибн Мәлік (р.а.) мына хадисті айтып берген еді: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) келіп: «Я Расулулла, көзімнің көруі нашарлады, мен өз қауымыммен намаз оқимын. Жаңбыр жауғанда менің үйім мен қауымымның арасындағы құрғақ жерде су жиналып, олардың мешітіне барып намаз оқып бере алмай жатырмын. Я Расулулла сізден өтінемін, менің үйіме барып, намаз оқысаңыз, мен сол жерді өзіме намаз оқитын жер етіп алайын»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған: «Иншалла, солай етермін»,- деді. Ғұтбан айтты: «Пайғамбарымыз бен (с.ғ.с.) Әбу Бәкір Сыддық (р.а.) ертеменен күн біраз көтерілгеннен кейін келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үйге кіруге рұқсат сұрады. Оларды үйге кіргіздім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үйге кіргеннен соң отырмастан: «Үйіңнің қай жеріне намаз оқып беруімді қалайсың?»,- деді Мен үйімнің өзіме ұнайтын жерін Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) көрсеттім. Ол кісі сол жерде намазға тәкбір тахрима айтты. Біз арт жағында сапқа тұрып ұйыдық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәлем бергенінде, біз де сәлем бердік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазда қандай сәлем берсе, сондай ғып сәлем бердік, бірақ та әлік алмадық»,- деді.

153-бап. Намаздан кейін зікір айту туралы

802 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو أَنَّ أَبَا مَعْبُدٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ رَفَعَ الصَّوْتِ بِالذِّكْرِ حِينَ يَنْصَرِفُ النَّاسُ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ كَانَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ كُنْتُ أَعْلَمُ إِذَا انْصَرَفُوا بِذَلِكَ إِذَا سَمِعْتُهُ

802 – Ибн Аббастың (р.а.) азат етілген құлы Әбу Мағбад (р.а.) айтты: «Маған ибн Аббас (р.а.) былай деген еді: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) дәуірінде адамдар парыз намаздан кейін дауыстап зікір айтатын еді, мен оны жақсы есіме сақтап қалғанмын»,- деді.

Ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намазды бітіргенін тәкбір айтқанынан білетінмін»,- деді. (Намаздан соң. «Сұбхан алла, әлхамдулилла, Аллаһу акбар»,- деп зікір айту).

804 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ سَمِيِّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ الْفُقَرَاءُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ مِنَ الْأَمْوَالِ بِالذَّرَجَاتِ الْعُلَا وَالنَّعِيمِ الْمُقِيمِ يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ وَلَهُمْ فَضْلٌ مِنْ أَمْوَالٍ يَحْجُونَ بِهَا وَيَعْتَمِرُونَ وَيُجَاهِدُونَ وَيَتَصَدَّقُونَ قَالَ أَلَا أُحَدِّثُكُمْ إِنْ أَخَذْتُمْ أَدْرَكْتُمْ مِنْ سَبَقِكُمْ وَلَمْ يُدْرِكْكُمْ أَحَدٌ بَعْدَكُمْ وَكُنْتُمْ خَيْرَ مَنْ أَنْتُمْ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِ إِلَّا مَنْ عَمِلَ مِثْلَهُ نُسَبِّحُونَ وَتَحْمَدُونَ وَتُكَبِّرُونَ خَلْفَ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ فَاخْتَلَفْنَا بَيْنَنَا فَقَالَ بَعْضُنَا نُسَبِّحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَنَحْمَدُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَتُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ تَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ حَتَّى يَكُونَ مِنْهُنَّ كُلُّهُنَّ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ

804 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті. «Пақырлар Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жанына келіп: «Жәннаттың ең жақсы жерлері де, дүниенің ең жақсы нығметтері де байларға тиеді, ал біз қандай намаз оқып, ораза тұтсақ, олар да сондай намаз оқып, ораза тұтады ғой»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларға айтты: «Сендерге байлар жеткен мәртебеден де артығырақ мәртебеге жеткізетін бір нәрсені үйретейін бе? Егер (менің айтқандарымды қылсаңдар), сендерден жақсырақ адам болмайды, сендер жеткен мәртебеге ешкім жете алмайды. Құлақ салыңдар, әрбір парыз намаздан соң «Сұбхан алла, әлхамдулиллаһ және Аллаһу акбар»,- деп отыз үш мәртеден

айтасындар»,- деді. Сонда біз: «Субханалла 33-рет, Әлхамдулилла 33-рет, және Аллаһу акбар 34-рет деп өзара тартысып қалдық. Кейін Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына кірдік. Сонда: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сұбхан алла, әлхамдулилла мен Аллаһу акбарды 33-реттен айтасындар»,- деп айтты»,- деді Әбу Хурайра (р.а.).

805 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ وَرَادٍ كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ أَمَلَى عَلِيَّ الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ فِي كِتَابِ إِلَى مُعَاوِيَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي ذُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أُعْطِيَْتَ وَلَا مُعْطِيَّ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ وَقَالَ شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ بِهِذَا وَعَنْ الْحَكَمِ عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُخَيْمِرَةَ عَنْ وَرَادٍ بِهِذَا وَقَالَ الْحَسَنُ الْجَدُّ غَنَى

805 – Муғира ибн Шуғбаның хат жазушысы Уаррад (р.а.) риуаят етті: «Муғира Муғауйяға арнап былай деп хат жазды: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әрбір парыз намаздан соң «Лә иләһә илла аллаһу уәхдаһу лә шарика ләһу, ләһул мүлкү уә ләһул хамд уә һуа ғала күлли шайин қадир. Аллаһумма лә маниға лима ағтайта уә лә муғтия лима манағта уә лә янфағу зәл-жадди минка-л-жадду»,- деп айтатын»,- деді.

154-бап. Имам намаздан соң сәлем берген соң, адамдарға қарап бұрылып отырады

806 - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَارِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى صَلَاةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ

Сумра ибн Жүндуб (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып болса, артқа бұрылып, бізге қарап отыратын еді.

807 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ أَنَّهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَّةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ

مِنَ اللَّيْلَةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا اللَّهُ
 وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطِرْنَا بِفَضْلِ
 اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ وَأَمَّا مَنْ قَالَ بِنَوْءٍ كَذَا وَكَذَا فَذَلِكَ
 كَافِرٌ بِي وَمُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ

807 – Зәйд ибн Халид әл-Жауһаний (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Худайбия деген жерде кешқұрым жауған жауынның дымқыл нәмінің үстінде бізбен бірге таң намазын оқыды. Намаздан соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жамағаттарға бұрылып: «Раббыларың не дейді, білесіңдер ме?»,- деп сұрады. Адамдар: «Алла мен оның елшісі біледі»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Алла тағала: «Пенделерімнің кейбірі маған сеніп мұьмин болды, кейбіреулері болса, маған сенбей, кәпір болды. Бірақ кімде-кім біздің жаңбырымызды Алла тағаланың жақсылық рахметінен пайда болды, десе ол маған иман келтіріп, ірі жұлдыздарға сенуді жоққа шығарған болады. Бірақ кімде-кім пәлен жұлдыздың ондай болуы және пәленше жұлдыздың мұндай болуынан жауын жауды десе, ол кәпір болып, аспан денелеріне сиынған болады»,- деді.

808 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ سَمِعَ يَزِيدَ بْنَ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ عَنْ
 أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أَخَّرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَاةَ ذَاتَ لَيْلَةٍ إِلَى
 شَطْرِ اللَّيْلِ ثُمَّ خَرَجَ عَلَيْنَا فَلَمَّا صَلَّى أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ إِنَّ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا
 وَرَقَدُوا وَإِنَّكُمْ لَنْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا أَنْتَظِرْتُمْ الصَّلَاةَ

808 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір күні кұфтан намазын оқуды жарым түнге дейін кешіктірді. Намаздан соң бізге бұрылып: «Адамдар әлдеқашан намаздарын оқып болып ұйқыға жатты, ал сендер болсандар, хануздың⁹³ үстінде отырсыңдар»,- деді.

155-бап. Имамның сәлем бергеннен кейін де жайнамаз үстінде қалуы туралы

بَابُ مَكْتَبِ الْإِمَامِ فِي مُصَلَّاهُ بَعْدَ السَّلَامِ وَقَالَ لَنَا أَدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَيُّوبَ
 عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ يُصَلِّي فِي مَكَانِهِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ الْفَرِيضَةَ وَفَعَلَهُ
 الْقَاسِمُ وَيُذَكَّرُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَفَعَهُ لَا يَتَطَوَّعُ الْإِمَامُ فِي مَكَانِهِ وَلَمْ يَصِحَّ

⁹³ Хануз-Құрма жапырағынан тоқылған жайнамаз.

Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) парыз намазды оқып болғаннан кейін жайнамаздан жылжымастан нәпіл намаз оқи беретін еді. Хазреті Әбу Бәкірдің (р.а.) немересі Қасым да солай қылатын», - деді.

Әбу Хурайра (р.а.) айтты: «Имам парыз оқыған жерде, нәпіл оқымайды, деген хадисті Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) дұрыс емес сілтеме беріседі», - деді.

809 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ هِنْدِ بِنْتِ الْحَارِثِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَلَّمَ يَمُكِّثُ فِي مَكَانِهِ يَسِيرًا قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَنَرَى وَاللَّهِ أَعْلَمُ لِكَيْ يَنْفَعُ مَنْ يَنْصَرَفُ مِنَ النِّسَاءِ وَقَالَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ قَالَ أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ أَنَّ ابْنَ شِهَابٍ كَتَبَ إِلَيْهِ قَالَ حَدَّثَنِي هِنْدُ بِنْتُ الْحَارِثِ الْفِرَاسِيَّةُ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَتْ مِنْ صَوَاحِبَاتِهَا قَالَتْ كَانَ يُسَلِّمُ فَيَنْصَرَفُ النِّسَاءُ فَيَدْخُلْنَ بُيُوتَهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَنْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

809 – Үмму Сәлама (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазды бітіріп, сәлем бергеннен соң, әйелдер мешіттен шығып кететін еді. Олар Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешіттен шыққанға дейін үйлеріне жетіп алатын», - деді.

156-бап. Имам (намаз бітіп, сәлем бергеннен соң) біраз зәру нәрсені ойлап намазхандарды тәрк етуі мүмкін бе?

810 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ بْنِ مَيْمُونٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُقْبَةَ قَالَ صَلَّيْتُ وَرَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ الْعَصْرَ فَسَلَّمَ ثُمَّ قَامَ مُسْرَعًا فَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ إِلَى بَعْضِ حُجَرِ نِسَائِهِ فَفَزَعَ النَّاسُ مِنْ سُرْعَتِهِ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ فَرَأَى أَنَّهُمْ عَجِبُوا مِنْ سُرْعَتِهِ فَقَالَ ذَكَرْتُ شَيْئًا مِنْ تَبَرٍّ عِنْدَنَا فَكْرَهْتُ أَنْ يَحْسِبَنِي فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ

810 - ҒҒуқба (р.а.) риуаят етті: «Мединеде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге намазда имамдық қылды. Намаз бітіп, сәлем бергеннен соң, жамағаттың арасынан өтіп, әйелдерінің бірінің бөлмесіне кіріп кетті. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) асығыс тұрып кеткені жамағатты әртүрлі ойға салды. Біраздан кейін ол кісі бөлмеден қайтадан шығып келіп, асығыс тұрып кеткенінің себебін айтты: «Бізде біраз ділдә ақша бар еді, сол есіме

түсіп кетті. Ойымды бөле ме деп адамдарға үлестіріп беруді бұйырдым»,- деді.

157-бап. Сол немесе оң жағымен намазхандарға бұрылып қарау туралы

بَابِ الْإِنْفِتَالِ وَالْإِنصِرَافِ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَالِ وَكَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَنْفَتِلُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ وَيَعِيبُ عَلَى مَنْ يَتَوَخَّى أَوْ مَنْ يَعْمِدُ الْإِنْفِتَالَ عَنْ يَمِينِهِ

Әнас (р.а.) оң жағымен де, сол жағымен де намазхандарға бұрылып қарай беретін еді. Тек қана бір жағымен бұрылып қарайтындарды айыптайтын еді.

811 - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ الْأَسْوَدِ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ لَا يَجْعَلْ أَحَدُكُمْ لِلشَّيْطَانِ شَيْئًا مِنْ صَلَاتِهِ يَرَى أَنْ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ لَا يَنْصَرِفَ إِلَّا عَنْ يَمِينِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَثِيرًا يَنْصَرِفُ عَنْ يَسَارِهِ

811 - Әсуад (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Масғуд (р.а.) айтты: «Еш қайсың өзінше, тек қана оң жақпен бұрылу керек деп айтып, шайтанға намазыннан бөліп берме! Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сол жағымен де бұрылғаның көп көргенмін»,- деді.

158-бап. Шікі сарымсақ, жабайы пияз жеу туралы

812 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي غَزْوَةِ خَيْبَرَ مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ يَعْنِي الثُّومَ فَلَا يَفْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا

812 – Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хайбар соғысы болып жатқан күндердің бірінде: «Кімде-кім мына сарымсақтан жеген болса, біздің мешітімізге жақындамасын!»,- деп айтқан»,- деді.

813 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ يُرِيدُ الثُّومَ فَلَا يَعْشَانَا فِي مَسَاجِدِنَا قُلْتُ مَا
يَعْنِي بِهِ قَالَ مَا أَرَاهُ يَعْنِي إِلَّا نَبِيَّهُ وَقَالَ مَخْلُذُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ إِلَّا نَتْنَهُ

813 – Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде-кім мына сарымсақтан жеген болса, біздің мешіттерімізге келмесін!», - деп айтқан», - деді.

814 - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَفِيرٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ
شِهَابٍ زَعَمَ عَطَاءُ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ زَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلْيَعْتَزِلْنَا أَوْ قَالَ فَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ وَأَنَّ
النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِقَدْرٍ فِيهِ خَضِرَاتٌ مِنْ بُقُولٍ فَوَجَدَ لَهَا رِيحًا
فَسَأَلَ فَأَخْبَرَ بِمَا فِيهَا مِنَ الْبُقُولِ فَقَالَ قَرَّبُوهَا إِلَيَّ بَعْضُ أَصْحَابِهِ كَانَ مَعَهُ فَلَمَّا
رَأَاهُ كَرِهَ أَكْلَهَا قَالَ كُلُّ فَنَائِي أَنَا حِي مَنْ لَا تُنَاجِي وَقَالَ أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ
وَهْبٍ أَتَى بِبَدْرٍ وَقَالَ ابْنُ وَهْبٍ يَعْنِي طَبَقًا فِيهِ خَضِرَاتٌ وَلَمْ يَذْكَرِ اللَّيْثُ وَأَبُو
صَفْوَانَ عَنْ يُونُسَ قِصَّةَ الْقَدْرِ فَلَا أُدْرِي هُوَ مِنْ قَوْلِ الزُّهْرِيِّ أَوْ فِي الْحَدِيثِ

814 - Ғата (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шикі сарымсақты айтты ма әлде піскенін ба?», - деп менен сұрады. Мен: «Есімдегісі - тек қана шикіні айтты», - деп жауап бердім.

Ғата (р.а.) Жәбир ибн Абдулладан естігенін ибн Шихабқа былай деп риуаят еткен екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім (шикі) сарымсақ немесе» пияз (чеснок) жесе, бізден де, мешіттерімізден де алысырақ жүрсін, үйінде отырсын!», - деп айтқан», - деді.

Бір уақыттарда Пайғамбарымызға сарымсақ араластырып дайындалған тамақ әкелді. Онда бір түрлі иіс барлығын сезіп, неден жасалғанын сұрады. Тамақтың ішінде сарымсақтың бар екенін айтып берісті. Содан соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Сахабаларды тамаққа шақырды, бірақ олар ол кісінің өзінің жемегені үшін тартынды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сендер жей беріңдер, маған болмайды, өйткені мен періштелермен сөйлесем, олар бұл иісті ұнатпайды», - деді.

815 - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ
أَنْسَ بَنَ مَالِكٍ مَا سَمِعْتَ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي الثُّومِ فَقَالَ قَالَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ فَلَا يَقْرَبْنَا أَوْ لَا يُصَلِّينَا مَعَنَا

815 - Абдулазиз (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Өнастан (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сарымсақ туралы не айтты?»,- деп сұрады. Өнас (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім мына сарымсақты жесе, бізге жақындамасын және бізбен бірге намаз оқымасын!»,- деп айтқан».

**159-бап. Қашан балаларға ғұсыл мен дәрет алу уәжіп болады?
Жамағат пен айт намаздарына қашан қатысады**

816 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنِي عُذْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ

سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ الشَّيْبَانِيَّ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ مَرَّ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَبْرِ مَنبُودٍ فَأَمَّهُمْ وَصَفُّوا عَلَيْهِ فَقُلْتُ يَا أَبَا عَمْرٍو مَنْ حَدَّثَكَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ

816 - Шағбий (р.а.) мына хадисті Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге тастанды баланың қабіріне барып, жаназа оқыған кісіден естіпті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жаназада имамдық қылды. Адамдар Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйыды (жас балалар да қатынасты). Сүлеймен (р.а.) менен: «Бұл хадисті кім айтып берген еді?»,- деп сұрады. Мен: «Ибн Аббас (р.а.)», - дедім.

817 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ قَالَ حَدَّثَنِي صَفْوَانُ بْنُ

سُلَيْمٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ

817 - Әбу Саьид әл-Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Жұма күні ғұсыл алу - әрбір Балағат жасына жеткен адамға уәжіп (парыз)», - деді.

818 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانٌ عَنْ عَمْرٍو قَالَ أَخْبَرَنِي

كُرَيْبٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ بَتُّ عِنْدَ خَالَتِي مَيْمُونَةَ لَيْلَةً فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا كَانَ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَوَضَّأَ مِنْ شَنْ مَعْلَقٍ وَضُوءًا خَفِيفًا يُخَفِّفُهُ عَمْرٍو وَيَقْلِلُهُ جِدًّا ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَفَمِتُ فَتَوَضَّأْتُ نَحْوًا مِمَّا تَوَضَّأْتُ ثُمَّ جِئْتُ فَفَمِتُ عَنْ يَسَارِهِ فَحَوْلَنِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ ثُمَّ صَلَّى مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ اضْطَجَعَ فَنَامَ حَتَّى نَفَخَ قَاتَاهُ الْمُنَادِي

يَأْتِيهِ بِالصَّلَاةِ فَقَامَ مَعَهُ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ فَلَنَا لِعَمْرٍو إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ
 إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَنَامُ عَيْنُهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ قَالَ عَمْرٍو سَمِعْتُ عُبَيْدَ بْنَ
 عَمِيرٍ يَقُولُ إِنَّ رُؤْيَا الْأَنْبِيَاءِ وَحْيٌ ثُمَّ قَرَأَ لِي فِي الْمَنَامِ أَنِّي أُدْبِكُكَ

818 – Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «: «Маймунаның (нағашымдікінде) үйінде түнеп қалдым. Пайғамбарымызда (с.ғ.с.) ұйықтауға жатты. Түннің бір бөлігі өткеннен соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орнынан тұрып, қабырғада ілулі тұрған торсықты алып, содан соң жеңіл-желпі дәрет алып, намаз оқи бастады. Мен де ол кісі сияқты дәрет алып, сол жағына барып тұрып едім, мені оң жағына өткізіп қойды. Содан соң, Алла тағала қалағанша намаз оқыды, кейін жанбастап жатты, тіпті, қорылдағаны да естілді. Біраздан кейін ол кісіні азаншы келіп шақырды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қайтадан дәрет алмай, азаншымен бірге намазға шығып кетті.

Суфян (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көздері ұйықтағанымен, жүрегі ояу болады», - деді.

Ғамр (р.а.): «Пайғамбарлардың көрген түстері – Алла тағаланың оларға жіберген уәхиі», - деп: «Мен түсімде, сені Алла жолында құрбан қылып жатқан екенмін», - деген аятты оқыды.

819 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي

طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ جَدَّتَهُ مُلَيْكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 لَطْعَامٍ صَنَعْتَهُ فَأَكَلَ مِنْهُ فَقَالَ فُؤَمُوا فَلِأَصْلِي بِكُمْ فَفُئِمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَدْ اسْوَدَّ
 مِنْ طَوْلٍ مَا لَيْتَ فَنَضَحْتُهُ بِمَاءٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْيَتِيمُ
 مَعِي وَالْعَجُوزُ مِنْ وَرَائِنَا فَصَلَّى بِنَا رَكَعَيْنِ

819 - Әнас ибн Мәлік айтты: «Үлкен әжем Мулайка тамақ даярлап, Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) шақырды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзіне арналып әзірленген тамақтан жеді. Содан соң: «Тұрыңыздар, бірге намаз оқимыз, мен имамдық қыламын», - деді. Мен тұрып, көп қолданыстан ескіріп, қарайып тозып кеткен **бойраға**⁹⁴ су шашып тазаладым. Содан кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бойраның үстіне шықты. Мен және бір жетім бала артына тұрдық. Әжем болса, біздің артымызға тұрды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі рәкат намаз оқыды.

⁹⁴ Бойра- Шиден тоқылған алаша.

820 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ أَتَانِ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الْإِحْتِلَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ بِمِنَى إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ فَنَزَلْتُ وَأُرْسَلْتُ الْآتَانِ تَرْتَعُ وَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ فَلَمْ يُنْكَرْ ذَلِكَ عَلَيَّ أَحَدٌ

820 – Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Бір күні ұрғашы есекке мініп, Минаға келдім. Балағат жасына жетіп қалған кезім болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Минада сутра белгісіз адамдармен намаз оқып жатқан екен. Кейбір бір саптарды аралап өттім де, есектен түсіп, оны жайылуға қоя бердім, кейін сапқа келіп тұрдым. Бұлай қылғаным үшін маған ешкім ескерту бермеді», - деді.

821 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي

عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ أَعْتَمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ عِيَّاشُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْعِشَاءِ حَتَّى نَادَاهُ عُمَرُ قَدْ نَامَ النِّسَاءُ وَالصَّبِيَّانُ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ يُصَلِّي هَذِهِ الصَّلَاةَ غَيْرِكُمْ وَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ يَوْمَئِذٍ يُصَلِّي غَيْرَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

821 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құфтан намазына имамдық қылуы керек еді, бірақ кешігіңкіреп шықпады. Сол кезде хазреті Омар (р.а.): «Әйелдер мен балалар ұйықтап қалды», - деп дауыстап ол кісіні шақырды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шығып: «Жер жүзінде сендерден басқа ешкім құфтан намазын оқимын деп күтіп отырған жоқ», - деді. Айша анамыз (р.а.) айтты: «Сол кездерде Медине халқынан басқа ешкім намаз оқымайтын», - деді.

822 - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنِي عَبْدُ

الرَّحْمَنِ بْنُ عَابِسٍ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَهُ رَجُلٌ شَهِدْتَ الْخُرُوجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ وَلَوْ لَا مَكَانِي مِنْهُ مَا شَهِدْتُهُ

يَعْنِي مِنْ صِغَرِهِ أَتَى الْعِلْمَ الَّذِي عِنْدَ دَارِ كَثِيرِ بَنِ الصَّلْتِ ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ
فَوَعَّظَهُنَّ وَذَكَرَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ أَنْ يَتَّصِدَّقْنَ فَجَعَلَتْ الْمَرْأَةُ تُهْوِي بِيَدِهَا إِلَى حَلْقِهَا
تُلْقِي فِي ثَوْبِ بِلَالٍ ثُمَّ أَتَى هُوَ وَبِلَالُ الْبَيْتِ

822 – Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Маған бір кісі: «Пайғамбарымызбен бірге айт намазына қатысқан ба едіңіз?»,- деп сұрады. Мен: «Иә, қатысқанмын, Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жақындығым болмағанда, жасымның кішілігі себебінен қатынаса алмаған болар едім»,- деп айттым да, төмендегіні хикая қылып айтып бердім: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Кусайр ибн Салат ауласы жанында маған туды ұстатты, содан соң әуелі еркектерге, кейін әйелдерге уағыз айтты, ахиретті ескертіп, садақа беруге бұйырды. Әйелдер жүзік пен сырғаларын алып, Біләлдің етегіне тастай бастады. Содан кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.). Абдулла мен Біләл үйлеріне кетті»,- деді.

160-бап. Әйелдердің түнде немесе елен аланда мешітке барулары туралы

823 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي
عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْعَتَمَةِ حَتَّى نَادَاهُ عُمَرُ نَامَ النِّسَاءَ وَالصَّبِيَّانُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ غَيْرُكُمْ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ وَلَا يُصَلِّي يَوْمَئِذٍ إِلَّا
بِالْمَدِينَةِ وَكَأَنَّهُمْ يُصَلُّونَ الْعَتَمَةَ فِيمَا بَيْنَ أَنْ يَغِيبَ الشَّفَقُ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ الْأَوَّلِ

823 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құфтан намазына имамдық қылуы керек еді, бірақ кешігіңкіреп шықпады. Сол кезде хазреті Омар (р.а.): «Әйелдер мен балалар ұйықтап қалды»,- деп дауыстады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шығып: «Жер жүзінде сендерден басқа ешкім құфтан намазын оқимын деп күтіп отырған жоқ»,- деді. Айша анамыз (р.а.) айтты: «Сол кездерде Мединеден басқа еш жерде намаз оқылмайтын еді. Адамдар құфтан намазын күннің қызыл шапағы ғайып болғаннан бастап түннің бірінші бөлімінің үштен бірі аралығында оқитын»,- деді.

824 - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ حَنْظَلَةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ
ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا اسْتَأْذَنْكُمْ

نِسَاؤُكُمْ بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسْجِدِ فَأَدْنُوا لَهُنَّ تَابِعَهُ شُعْبَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ مُجَاهِدٍ عَنِ
ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

824 – Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егер әйелдерің түнде намаз оқу үшін мешітке шығуға рұқсат сұраса, рұқсат беріңдер»,- деп айтты»

825 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا عُمَانُ بْنُ عُمَرَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ
الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي هُنْدُ بِنْتُ الْحَارِثِ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ أَخْبَرَتْهَا أَنَّ النَّسَاءَ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُنَّ إِذَا سَلَّمْنَ
مِنَ الْمَكْتُوبَةِ فَمَنْ وَتَبَتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ صَلَّى مِنَ الرَّجَالِ
مَا شَاءَ اللَّهُ فَإِذَا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ الرَّجَالُ

825 – Үмму Сәлама (р.а.) Хинд бинти әл-Харсқа мына хадисті айтып берген екен: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында әйелдер парыз намазын оқып болып, сәлем бергеннен кейін орындарынан тұрып, үйлеріне қайтатын еді. Пайғамбарымыз бен (с.ғ.с.) ер кісілер болса, әйелдер кетіп болсын деп біршама уақыт күтіп тұратын»,- деді

826 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ ح وَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ
قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ
قَالَتْ إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيُصَلِّيَ الصُّبْحَ فَيَبْصُرُ النِّسَاءَ
مُتَلَفِّعَاتٍ بِمِرْطَاهُنَّ مَا يُعْرِفَنَّ مِنَ الْعُلْسِ

826 – Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітке таң намазын оқитын. Намаздан соң әйелдер паранжыларына оранып, елең-алаңда үйлеріне қайтатын, қараңғыда оларды ешкім танымайтын»,- деді.

827 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْكِينٍ قَالَ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرِ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ
حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَأَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أُطَوَّلَ فِيهَا
فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي كَرَاهِيَّةَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّه

827 – Абдулла ибн Қатаданың атасы (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Мен ұзағырақ намаз оқиын дегенімде,

сәби баланың жылағаның естіп, анасына ауырлық түспесін деймін де намазымды жеңілдетемін»,- деп айтты»,- деді.

828 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَوْ أَدْرَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَحْدَثَ النِّسَاءُ لَمَنَعَهُنَّ كَمَا مُنِعَتْ نِسَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ قُلْتُ لِعَمْرَةَ أَوْمُنِعْنَ قَالَتْ نَعَمْ

828 - Айша анамыз (р.а.) айтты: «Егер Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тірі болып, әйелдердің ұятты жерлерін ашық-шашық қылып жүргендерін көргенінде, Бәни Исраил сияқты олардың мешітке баруларын, әлбетте, тиған болар еді»,- деген екен.

Яхя сол туралы сөйлеп тұрып: «Бәни Исраил әйел-қыздарының мешіттерге баруынан тиған ба?»,- деп Омратадан сұрапты. Сонда Омрата: «Иә»,- деп айтыпты.

161-бап. Әйелдердің ер адамдардың артына сапқа тұруы

829 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ قَزَعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدِ بِنْتِ الْحَارِثِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءُ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ وَيَمْكُثُ هُوَ فِي مَقَامِهِ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ قَالَ نَرَى وَاللَّهِ أَعْلَمُ أَنَّ ذَلِكَ كَانَ لِكَيْ يَنْصَرَفَ النِّسَاءُ قَبْلَ أَنْ يُدْرِكَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الرِّجَالِ

829 – Үмму Сәлама (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазын оқып болып, сәлем бергеннен кейін, әйелдер орындарынан тұрып, үйлеріне қайтатын. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) өзі болса, орнынан тұрмай біраз уақыт отыратын»,- деді.

Зухрий (р.а.) бұл туралы: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ер адамдардан бұрын әйелдер үйлеріне жетіп алсын, деп солай еткен болса керек оны Алла біледі»,- деді.

830 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِ أُمِّ سَلِيمٍ فَفَمَتُّ وَبَيْتِي خَلْفَهُ وَأُمُّ سَلِيمٍ خَلْفَنَا

830 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Үмму Сүләймдікінде намаз оқыды. Бір жетім бала екеуміз артына тұрып ұйыдық. Үмму Сүләйм болса біздің артымызға тұрды», - деді.

162-бап. Әйелдердің таң намазынан кейін үйлеріне қайтулары және мешітте бір аз кідіре тұру туралы

831 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي الصُّبْحَ يَغْتَسِلُ فَيَنْصَرِفُ نِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ لَا يُعْرِفْنَ مِنْ الْغَلَسِ أَوْ لَا يَعْرِفُ بَعْضُهُنَّ بَعْضًا

831 – Айша анамыз (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітте таң намазын оқып болғаннан соң әйелдер үйлеріне қайтатын, қараңғыда оларды ешкім де танымайтын», - деді.

163-бап. Әйел адамның мешітке бару үшін ерінен рұқсат сұрауы туралы

832 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اسْتَأْذَنْتُ امْرَأَةً أَحَدِكُمْ فَلَا يَمْنَعُهَا

832 - Сәлім ибн Абдулланың атасы Абдулла Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Егер біреулеріңнің әйелдерің мешітке бару үшін рұқсат сұраса, оған рұқсат беріңдер», - деп айтты»

Мазмұны

<i>БИСМИЛЛАҒИР РАХМАНИР РАХИМ</i>	3
<i>1- бап. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) уәхидің қалай келе бастағаны және Алла тағаланың «Біз саған Нұх және одан кейінгі Пайғамбарларға қалай уәхи жіберген болсақ, сондай уәхи жібердік» деген үкімі туралы</i>	3
ИМАН КІТАБЫ	Ошибка! Закладка не определена.
1- бап. Ислам бес түрлі нәрсенің үстіне құрылған	14
2- бап. Иманның шарттары.....	16
3- бап. Біреуге тілімен, қолымен зияның тигізбеген адам нағыз мұсылман... 16	
4- бап. Исламдағы ең абзал амал қайсы?	17
5- бап. Ашыққанды тойдыру- Исламнан.....	17
6- бап. Өзі жақсы көрген нәрсені өзгегеде тілеу- иманнан.....	17
7- бап. Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) жақсы көру- иманнан.....	18
8 - бап. Иманның тәттілігі	18
9- бап. Ансарларды жақсы көру- иманның кәміл белгілерінен.....	18
10-бап. Пайғамбар (с.ғ.с.) насихаттары.....	19
11 - бап. Бүліктен қашу - Исламнан	19
12-бап.....	20
13 – бап.....	20
14-бап. Қайтадан кәпір болуды отта күйетіндей жаман көру- иманнан	20
15 - бап. Иман иелерінің істеген амалдарына байланысты бір-бірінен артықшылықтары туралы.....	21
16 - бап. Ұят- иманнан.....	22
17-бап. Амал қылу - иманнан	22
18-бап. Иман дегеніміз-Ислам әміріне амал қылу	23
19 - бап. Исламды өлуден қорқып қабылдаған кісінің иманы туралы	23
20 - бап. Сәлем беру- Исламның амалдарынан.....	24
21 - бап. Ерінің қадіріне жетпеу күпірлікке жақын нәрсе болып саналады.....	25
22 - бап. Күнәлар - надандықтың әмірінен	25
23 - бап. Екі мұсылман тайпалар бір- бірімен араздасып қалса, араларына түсіп татуластырып қойыңыз, шынында ,Алла тағала оларды да мұғминдер деп атаған.....	26
24 - бап. Ең үлкен зұлымдық.....	27

25 - бап. Мунафиқтың белгілері.....	27
26 - бап. Қадір түнінде құлшылық етіп отыру- иманнан.....	28
27 - бап. Алла жолында күрес қылу - иманнан.....	28
28 - бап. Рамазан түндерінде құлшылық ету иманнан.....	29
29 - бап. Алла тағаладан сауап үміт етіп, Рамазан оразасын ұстау иманнан..	29
30 - бап. Ислам - ең жеңіл дін.....	29
31 - бап. Намаз оқу – иманнан.....	30
32 - бап. Бір кісі Исламды қабылдап, оны жақсылап күтсе, істеген жамандықтары Алла тағала кешіреп.....	31
33 - бап. Алла тағаланың ең жақсы көретін амалы - ұзағырақ қылынатын құлшылық.....	31
34 - бап. Иманның көбеюі және азаюы туралы.....	32
35 - бап. Зекет беру - Исламнан.....	33
36 - бап. Жаназаға қатысу - иманнан.....	34
37 - бап. Мұъмин өзінің амалын өзі білмегендей халде сауапсыз болып қалуынан қорқуы туралы.....	34
38-бап. Жебірейіл періштенің иман, Ислам, ихсан және қияметтің уақыты туралы Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) сұрауы және Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) берген жауаптары, «Жебірейіл ғ.с. сендерге діндеріңді үйрету үшін келді, айтылғандардың барлығы дін деген сөз»,- дегені Әбдулқайс тайпасынан келген адамдарға иманды баян қылғаны.....	35
39 - бап.....	36
40-бап. Дін үшін күмәнді күнәлардан тиылудың артықшылығы.....	37
41-бап. Олжаның (бейнетсіз табылған малдың) бестен бірін (Байт ул – Малға) беру - иманнан.....	37
42-бап. Амалдар ниет пен ықыласқа қарап қабыл болатындығының баяны туралы.....	38
43-бап. Дін - насихат.....	40
БИСМИЛЛӘҺИР РАХМАНИР РАХИМ.....	42
ІЛІМ - ҒЫЛЫМ КІТАБЫ.....	42
1-бап. Білімнің артықшылығы туралы.....	42
2-бап. Сөйлеп тұрған адамнан ілім сұралғанда, оның сөзін бітіріп, кейін жауап беру туралы.....	42
3-бап. Бірер ілімді дауысты көтеріп айтудың мүмкіндігі туралы.....	43
4-бап. Хадис айтқан адамды (мухаддисті) «бізге хадис айтты, хабар берді, хабар қылды»,- деген сөздермен атау туралы.....	43
5-бап. Имамның кісілердің ілімін сынау мақсатында бірер мәселені ортаға тастауы туралы.....	44

6-бап. Алла тағаланың ілім турасында нәзіл еткен аяттары туралы.....	44
7-бап. Құран қираатын тексеруден өткізіп алу керектігі туралы.....	44
8-бап. Құран мен хадисті басқа мемлекеттерге таратудың дұрыстығы туралы.....	46
9-бап. Дөнгелене отырғандардың арасынан бос орынды көріп, сол жерге барып отырған адам туралы.....	47
10-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Менен естіген адамнан гөрі, кейін одан естіген адам есінде сақтайтын болса», - деген сөздері туралы.....	48
11-бап. Бір істі істеуден және сөйлеуден бұрын ілім үйрену туралы.....	48
12-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) адамдарға қиыншылық болмасын деп ыңғайлы күндерді ілім мен уағыз айту үшін белгілеп қойғаны туралы.....	50
13-бап. Ілім үйренушілер үшін белгілі күндерді белгілеген кісі туралы.....	50
14-бап. Алла тағала кімге жақсылық қаласа, соны дін ілімінің ғалымы етер..	51
15-бап. Ілімді терең түсіну туралы.....	51
16-бап. Ілім хикметіне қызығу және қызғану туралы.....	52
17-бап. Мұсаның ғ.с. теңізді жағалап Қызырдың ғ.с. алдына баруы.....	52
18-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Иләһи, бұл жігітке Құран кәрімді жатқа алып, оны терең түсінуді нәсіп еткейсің!», - деп дұға етуі туралы.....	53
19-бап. Қандай жағдайда жас балаға ескерту беру дұрыс болады.....	54
20-бап. Білім алу ниетімен жолға шығу туралы.....	54
21-бап. Ілім үйренудің және оны басқаға үйретудің артықшылығы туралы....	54
22-бап. Ілімді жоғалту және надандықтың пайда болуы.....	55
23-бап. Ілімнің артықшылықтары туралы.....	56
24-бап. Түйенің немесе басқа бір нәрсенің үстінде тұрып пәтуа айту туралы.	56
25-бап. Пәтуа сұраған адамға баспен немесе қолмен ишара белгі қылып жауап берудің дұрыстығы туралы.....	57
26-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Әбд ул-Қайс тайпасынан келген меймандарға иман мен ілімді сақтау керектігін айтқаны және бұл туралы отбасыларын да хабардар қылындар!», - дегені туралы.....	59
27-бап. Көңілге келген мәселені сұрап, біліп алу үшін сапарға шығу және одан қайтып келіп, отбасын үйрету туралы.....	60
28-бап. Кезектесіп ілім алу туралы.....	60
29-бап. Уағыз айтып және ілім үйреніп жатқан кісінің жақтырмаған нәрсені байқағанда ашуланудың дұрыс екендігі туралы.....	61
30-бап. Имамның немесе хадисшінің алдында тізерлеп отырудың абзалдығы туралы.....	63
31-бап. Түсінікті болу үшін әрбір сөзді үш реттен қайталап айтудың абзалдығы туралы.....	63

32-бап. Адамның өзінің отбасына, құлы мен күңіне ілім үйретудің артықтығы туралы 64

33-бап. Имамның әйелдерге уағыз айтуы және оларға дінді үйретуі туралы.. 65

34-бап. Хадис ілімін үйренуге тырысудың артықшылығы туралы..... 65

35-бап. Ілім қалай жоғалады?..... 66

36-бап. Әйелдерге ілім үйрету үшін арнайы бір күнді белгілеуге бола ма? 67

37-бап. Естігенін жақсылап ұғып алу үшін қайталап сұраудың дұрыстығы туралы 67

38-бап. Хадис естігендер естімегендерге жеткізуінің керектігі туралы..... 68

39-бап. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) туралы жалған сөз сөйлеген адамның күнәсі туралы 69

40-бап. Дін ілімін кітап етіп жазу туралы 71

41-бап. Түнде ілім (үйрету) беру және уағыз айту туралы..... 73

42-бап. Түнде ілім туралы сұхбаттасу туралы 73

43-бап. Ілімді (хадисті) жатқа алу туралы..... 74

44-бап. Ғұламаларды көңіл бөліп тындаудың дұрыстығы туралы..... 76

45-бап. «Адамдардың ең ғалымы кім?»,- деп сұрағанда, «Ғалым кісіні Алла біледі»,- деп жауап берудің дұрыстығы туралы 76

46-бап. Отырған ғалым кісіден тік тұрып сұрақ сұраудың дұрыстығы туралы 79

47-бап. Рамил-Жұммарда (шайтанға тас ататын жер) сауал мен пәтуа сұрау туралы 79

48-бап. Алла тағаланың: «Сендерге өте аз ілім берілді»,- деген аят кәрімі туралы 80

49-бап. Кейбіреулер дұрыс түсінбей қалмасын деп өзі қалаған нәрселерден безіну туралы 80

50-бап. Ілімді ұғуды қаламаған қауымнан гөрі ұғатын қауымға үйрету туралы 81

51-бап. Ілімді үйренуден ұялу туралы 82

52-бап. Сауалды сұраудан өзі ұялса, басқа біреу арқылы сұратудың дұрыстығы туралы 83

53-бап. Мешітте ілім туралы сөйлесу мен пәтуа айтудың дұрыстығы туралы 84

54-бап. Шариғаттан мәселе сұраған адамға сұрағанынан да көбірек жауап берудің дұрыстығы туралы 84

ТАХАРАТ КІТАБЫ 85

1-бап. Алла тағаланың мына аят кәрімінің мазмұны туралы 85

2-бап. Дәретсіз намаз қабыл болмайды..... 85

3-бап. Дәрет алудың артықшылығы және (Қиямет күнінде) дәрет алғанда жуылған жерлердің жарқырауы (әл-ғурр ул-мухажжалун).....	86
4-бап. Дәретінің бұзылғаның анық білгенге дейін қайтадан дәрет алмайтындығы туралы.....	86
5-бап. Дәрет алуды жеңілдету туралы	87
6-бап. Дәретті толық алу туралы	88
7-бап. Бір уыс сумен екі қолдап бетті жуу туралы	88
8-бап. Барлық жағдайда Алланың атымен бастау туралы.....	89
9-бап. Дәретханаға кірерде не айтады?.....	89
10-бап. Дәретхананың алдына сауап үшін су дайындап қою туралы	89
11-бап. Қыблаға қарап дәретке отыруға болмайды. Салынған нәрсенің ішінде қабырғаға (дуалға) қарап отырса ғана болады.....	90
12-бап. Екі қыштың үстіне шығып дәретке отыру туралы.....	90
13-бап. Әйелдердің дәретке отыруы үшін ауладан сыртқа шығуы туралы.	91
14-бап. Үйде дәрет сындыру туралы.....	91
15-бап. Сумен мұстахаб ету (ас дәрет алу) туралы.....	92
16-бап. Дәрет алу үшін өзімен бірге су алып жүру туралы	92
17-бап. Дәрет алар кезде (үшкір аса таяқ) және ыдыспенен су дайындап тұру туралы	92
18-бап. Оң қолменен дәрет алудан қайтару туралы.....	93
19-бап. Ұятты жерін оң қолымен ұстап дәрет сындырмайды	93
20-бап. Тас немесе кесекпен тазалану туралы	93
21-бап. Мұсылман кісі тезекпен дәрет құрғатпайды.....	94
23-бап. Дәрет алғанда мүшелерді екі реттен жуу туралы.....	95
24-бап. Дәрет алғанда мүшелерді үш реттен жуу туралы	95
25-бап. Дәрет алып жатқанда мұрынға су тартып сіңбіру туралы.....	96
26-бап. Кесекті (тас) тақ істемек туралы.....	96
27-бап. Аяқ жуу туралы.....	97
28-бап. Дәрет алғанда ауызды шаю туралы	97
29-бап. Өкшені (табанды) жақсылап жуу туралы.....	98
30-бап. Нағлға (тақыр теріден істелген аяқ киім) масих тартпай, оны шешіп аяқты жуу туралы	98
31-бап. Дәрет және ғұсыл алуды оң жағынан бастау туралы.....	99
32-бап. Намаз уақыты жақындағанда дәрет алуға су сұрау туралы.....	100
33-бап. Адамның шашы жуылған судың үкімі (халал не харам) туралы.....	100

34-бап. Ыдысты ит жаласа, жеті рет жуу керектігі туралы	101
35-бап. Үлкен және кіші дәреттен басқасы таһаратты бұзбайды, деп есептеушілер туралы	102
36-бап. Дәрет алып жатқанда су құйып тұру туралы	105
37-бап. Дәретсіз Құран оқу және де одан басқа нәрселердің дұрыстығы туралы	106
38-бап. Көзі қатты талып қарауытып кеткенде ғана бастан су құю туралы ..	107
39-бап. Бастың бәріне масих тарту туралы	108
40-бап. Аяқты тобыққа дейін жуу туралы.....	109
41-бап. Адамдардың дәрет алған суын қолдануға болатындығы туралы	110
42-бап.....	111
43-бап. Бір уыс сумен ауыз бен мұрынды шаю туралы.....	111
44-бап. Басқа бір рет масих тарту туралы.....	112
45-бап. Ер адамның өз әйелімен бір ыдыстан дәрет алуының дұрыстығы және әйел кісінің үйінен алынған судың үкімі туралы.....	112
46-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) дәрет алғанынан қалған суды есінен танып ауырған адамның үстіне құйғаны туралы.....	113
47-бап. Тас немесе ағаштан істелген ыдыстардағы сумен дәрет және ғұсыл алу туралы	113
48-бап. Қазандағы судан дәрет алу туралы.....	115
49-бап. Бір <i>муд</i> (мөлшері бір литр) сумен дәрет алу туралы.....	116
50-бап. Мәсіге масих тарту туралы	116
51-бап. Мәсіні дәретті аяққа кигенде.....	118
52-бап. Қойдың еті мен талқан жегеннен кейін дәрет алмайтыны туралы...	118
53-бап. Талқан жегеннен кейін ауыз шаю және дәрет алмау туралы.....	119
54-бап. Сүт ішкеннен соң ауыз шайқау керек пе?	119
55-бап. Ұйықтап тұрғаннан кейінгі дәрет мәселесі. «Біраз қалғыса қажет емес»,- деп есептеушілер туралы	120
56-бап. Дәреті бұзылмаса да дәрет алу туралы.....	120
57-бап. Зәрінен сақтанбау үлкен күнә екендігі туралы.....	121
58-бап. Зәрді жуу туралы хадистер	122
59-бап.....	122
60-бап. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жәнede басқа адамдардың бір бәдәуі араптың мешітте кіші дәрет сындырғанда үндемей тұрғандықтары туралы	122
61-бап. Мешітке отырып тастаған зәрді жуып тастау туралы.....	123
62-бап. Зәрдің үстіне су құю туралы.....	123

63-бап. Сәби балалардың зәрі туралы.....	124
64-бап. Тік тұрып және отырып зәр сындырудың үкімі туралы	124
65-бап. Серігінің қасында зәр сындыру және серігінің оны қалқалап тұруы туралы	124
66-бап. Қауымның дәретханасында дәрет сындыру туралы	125
67-бап. Қанды жуудың үкімі туралы.....	125
68-бап. Мәниді жуу және ысқылап тастау және жыныстық қатынас кезінде әйелден шығатын сұйықтық нәрсені жуып тастау	126
туралы	126
69-бап. Жыныстық қатынаста жұққан мәниді және басқа да нәрселерді жуғанда кетпесе де бола береді	127
70-бап. Түйе, жылқы және қойдың зәрінің және оларды қамайтын мал қоралардың үкімі туралы.....	127
71-бап. Майға және суға түскен лас нәрселердің үкімі туралы.....	129
72-бап. Көлшік су туралы.....	130
73-бап. Егер намаз оқушының үстіне лас нәрсе тасталса, намазының бұзылмайтындығы туралы	130
74-бап. Киімге жұққан түкіріктің, мұрын судың және де соларға ұқсас нәрселердің үкімі туралы	132
75-бап. <i>Набиз</i> немесе мас қылатын ішімдіктермен дәрет алуға болмайтындығы туралы	133
76-бап. Әйел адам атасының бетіндегі қанды жуып қоюының дұрыстығы туралы	133
77-бап. Мисуакпен тіс тазалау туралы.....	134
78-бап. Мисуакты (екі кісі тұрған болса) жасы үлкеніне беру туралы	134
79-бап. Дәрет алып жатудың абзалдығы туралы	135

ҒҰСЫЛ КІТАБЫ..... Ошибка! Закладка не определена.

1-бап. Ғұсыл құйындан бұрын дәрет алу туралы.....	137
2-бап. Ері мен әйелінің бірге ғұсыл қылуы туралы	137
3-бап. Бір <i>сағ</i> (3-6 литр) немесе осыған жақын сумен ғұсыл құйыну туралы	138
4-бап. Басқа үш шөміш су құю туралы	139
5-бап. Бір рет жуу туралы.....	140
6-бап. Ғұсыл құйынуды хош иістерді себуден бастау туралы	140
7-бап. Ғұсыл құйынғанда ауыз бен мұрынды шаюдың үкімі туралы	140
8-бап. Қолды тазалау үшін жерге ысқылау туралы	141
9-бап. Әйеліне жақындық қылған кісі қолына лас нәрсе тимеген болса, қолын жумай тұрып суға салса бола ма?	141

10-бап. Ғұсыл мен дәретті жеке-жеке алу дұрыс па? 142

11-бап. Ғұсыл құйынғанда бірінші оң алақанына су алып, кейін сол алақанына құю туралы..... 143

12-бап. Кісі әйелімен бір рет жақындық қылып, кейін ғұсыл құйынбастан тағыда жақындық қылуына немесе барлық әйелдерін бірақ айналып шығып бір рет қана ғұсыл қылса бола ма?..... 144

13-бап. Мәзий келгенде дәрет алса жеткілікті бола ма?..... 144

14-бап. Өзіне хош иісті нәрселерді сеуіп, кейін ғұсыл қылса, бірақ денесінде иісі қалса болады ма?..... 145

15-бап. Денемнің барлық жерін жуып болдым деп есептегеннің өзінде де шаштын арасын саусақтармен ысқылап жуу туралы 145

16-бап. Бір кісі жыныстық қатынастан соң дәрет алса, кейін денесінің қалған жерлерін жуса, дәрет алғандағы жуған жерлерін қайтадан жумаса болады ма? 146

17-бап. Егерде бір кісінің мешітте тұрғанында жақындық қылғаннан соң жуынбағаны есіне түссе, сол кезде мешіттен шығып кетеді ме әлде таяммум қылады ма?..... 147

18-бап. Жақындықтан соң ғұсыл құйынғанда қолда қалған суды сілку туралы 147

19-бап. Ғұсыл құйынуды оң жақтан бастау керектігі туралы 148

20-бап. ХИЛУАТТА (ОҢАША ЖЕРДЕ) ЖАЛАҢАШ ШОМЫЛУҒА БОЛАДЫ МА? ХИЛУАТТА ДА ҚАЛҚАЛАУ ЖЕРДЕ ШОМЫЛҒАН ДҰРЫС!..... 148

21-бап. Адамдар бар жерде ғұсылды өзін қалқалап тұрып құйыну туралы ... 149

22-бап. Әйел кісі ихтилам болып (былғанып) қалса..... 150

23-бап. Дәретсіз кісінің (ұялғанынан) терлегені және мұъмин кісінің дәретсіз жүрмейтіндігі туралы 151

24-бап. Жүніп күйі үйден шығып, базар немесе басқа жерлерде жүруге болады ма? 151

25-бап. Жүніп болған адам ғұсыл құйынбай тек қана дәрет алып жатса болады ма?..... 152

26-бап. Ғұсылы жоқ адам дәрет алып, содан соң ұйықтайды 152

27-бап. Ері мен әйелінің ұятты жерлері бір біріне тисе..... 153

28-бап. Әйел кісінің әуретіне тиген ылғалды жуу туралы 153

ХАЙЫЗ КИТАБЫ..... Ошибка! Закладка не определена.

1-бап. Әйелдер қашаннан бастап Хайыз (етеккір) көре бастайды?..... 155

2-бап. Хайыз (етеккір) көрген әйелдерге бұйрық 155

3-бап. Хайыз (етеккір) көрген әйел күйеуінің басын жуып, шашын тарап қоюына болады 156

4-бап. Хайыз көрген әйелдің құшағында тұрып Құран оқу туралы..... 157

5-бап. «Хайыз көру» деген сөздің орнына «ай көру» деген сөзді қолдану туралы	157
6-бап. Хайыз көрген әйелді күйеуі құшақтаса болады ма?	157
7-бап. Хайызы келген әйел ораза ұстамағаны дұрыс	158
8-бап. Хайыз көрген әйел қажылықтың амалдарының барлығын істей береді, тек қана Қағбаны тәуеп етпейтіндігі туралы	159
9-бап. Истихаза (тамырдан тоқтаусыз келетін қан) туралы	161
10-бап. Хайыз қанын жуу туралы	161
11-бап. Истихаза болған әйелдің мешітте иғтикафта отыруы туралы	162
12-бап. Әйел адам Хайыз көрген киімінде намаз оқиды ма?	163
13-бап. Әйел адам Хайыздан кейін ғұсыл құйынғаннан соң өзіне хош иісті нәрселерді себу туралы.....	163
14-бап. Әйелдің Хайыздан тазаланған кезінде денесін ысқылап жуынуы туралы	163
15-бап. Хайыз келген жерді жуу туралы.....	164
16-бап. Әйелдің етеккірден соң ғұсыл құйынып жатқанында	164
шашын тарауы туралы.....	164
17-бап. Етеккір көрген әйел ғұсыл құйынуынан бұрын алдымен шашын жайып тарауы туралы.....	165
18-бап. Ай-күні жетіп туылған бала мен шала туылған бала туралы	166
19-бап. Етеккір көрген әйел үлкен қажылық пен кіші қажылыққа қалай ихрам киеді	166
20-бап. Етеккірдің келуі және тоқтауы туралы.....	167
21-бап. Етеккір көрген әйел намазының қазасын оқымайды	168
22-бап. Етеккір көрген әйелмен егерде ол етеккір киімінде болса, бірге жатудың дұрыстығы туралы	168
23-бап. Әйел кісінің етеккір көрмеген кезінде киетін киімінен бөлек, етеккір кезінде киетін киім дайындап қою туралы	169
24-бап. Етеккір көрген әйелдің екі айтта және мұсылмандардың тілек дұғаларында (мысалы тасаттық бергенде) шеткерірек жерде тұрып қатынасуы туралы	170
25-бап.	171
26-бап. Етеккір келетін күндерден басқа уақытта келетін сарғыш және бұлыңғыр түсті сұйықтық туралы.....	171
27-бап. Истихаза - тамырдан келетін қан.....	172
28-бап. Қажылықта Арафат тауынан түскеннен кейін етеккір көріп қалған әйел туралы	172
29-бап. Истихаза көретін әйел тазаланса.. ..	173

30-бап. Босана алмай өлген әйелге жаназа оқу және оның сүннеті 173
31-бап. 174

ТАЯММУМ КІТАБЫ..... Ошибка! Закладка не определена.

1- бап. Егерде дәрет алуға су, ал таяммум соғуға таза топырақ табылмаса не істейді? 177
2-бап. Бір жерде тоқтап қалған адам су табылмады деп намазын қаза қылып алудан қорықса, таяммум соғып оқиды 177
3-бап. Таяммум соққан кісі қолдарын топыраққа ұрғаннан кейін, үрлеп тастайды ма? 178
4-бап. Таяммум бетке және екі қолға соғылады 179
5-бап. Таза топырақ - мұсылман адам үшін (су жоқта) судың орнына жүретін дәреттің тәсілі 179
6-бап. Ғұсылсыз адам, егерде ғұсыл құйынсам ауырып қаламын немесе өліп қалапмын деп қорықса, әйтпесе суды жұмсап қойып сусыз қалармын деп ойласа, таяммум соғады 183
7-бап. Таяммум - қолды топыраққа бір рет ұру 184
8-бап. 186

НАМАЗ КІТАБЫ..... Ошибка! Закладка не определена.

1- бап. Миғраж түнінде намаз қалай парыз болды ? 186
2-бап. Киім киіп намаз оқымақтың уәжіптігі, Алла тағаланың «Әрбір намаз оқығаныңда және тәуеп еткеніңде киім киген болыңыз!»- деген аяты және бір ғана матаны оранып намаз оқымау туралы 190
3- бап. Намаз оқудан бұрын изарды белге байлап алу туралы 191
4- бап. Бір киімге (матаға) оранып намаз оқудың үкімі 191
5- бап. Егерде бір киімде намаз оқыса, екі иығынан асыра орап алсын 193
6- бап. Егер киімдік мата еңсіз болса, не істейді? 194
7- бап. Шамда (мәжуси тоқыған) киімде намаз оқу туралы 195
8- бап. Намаз уақытында және қасиетті жерлерде жалаңаш болудың мәкрухтігі туралы 196
9- бап. Көйлек-шалбар немесе қысқа шалбар мен шапан киіп намаз оқу туралы 196
10- бап. Әурет жабушы киімдер туралы 197
11-бап. Ридосыз намаз оқу 198
12-бап. Адамның саны әурет екендігі туралы 199
13-бап. Әйел кісінде намаз оқығанында неше киімі болуы керек ... 201
14-бап. Егер де ою-өрнегі бар көйлек кесе, оның өрнегіне көзі түсіп жаңылысса, осы киімде намаз оқуға болама? 202

15-бап. Егер әртүрлі суреттер салынған киімде намаз оқыса, намаз бұзылады ма?.....	202
16-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жібек шапанда намаз оқып, кейін оны шешіп тастағаны туралы	203
17-бап. Қызыл түсті киімде намаз оқудың үкімі	203
18-бап. Үйдің немесе мінбердің және ағаштан жасалған нәрселердің үстінде намаз оқудың үкімі	204
19-бап. Намаз оқушы сәжде еткен уақытта киімі әйелге тиіп кетсе, намазы бұзыла ма?.....	206
20-бап. Бойра үстінде намаз оқудың үкімі.....	206
21-бап. Хұмра үстінде намаз оқу туралы	207
22-бап. Төсек орынның үстінде намаз оқудың үкімі.....	207
23-бап. Қатты ыстықта киімнің үстіне сәжде ету туралы	208
24-бап. Аяқ киіммен намаз оқудың үкімі.....	209
25-бап. Мәсіде намаз оқудың үкімі.....	209
26-бап. Намаз оқушы қиямға жеткізіп сәжде етпесе, (намазы қабыл болмайды)	210
27-бап. Екі білекті жерге тигізбей, қолтығын көрінетіндей дәрежеде сәжде ету туралы	210

ҚЫБЛА БӨЛІМІ..... Ошибка! Закладка не определена.

28-бап. Намаз оқығанда аяқты қыбла жаққа қаратудың абзалдығы туралы..	211
29-бап. Медине, Шам және Машриқ тұрғындарының қыбласы; қыбла шығыста да, батыста да емес.....	212
30-бап. Алла тағала: « Мақам Ибраһимде намаз оқы!», -деп бұйырды	212
31-бап. Қай жерде болса да қыблаға қарап намаз оқу керек	214

ҚЫБЛА ТУРАЛЫ АЙТЫЛҒАН ХАДИСТЕР..... Ошибка! Закладка не определена.

32-бап. Қыбладан жаңылысып, басқа жаққа қарап намаз оқыған кісі намазын қайтадан оқымайтындығы туралы	216
---	-----

МЕШІТ БӨЛІМІ..... 217

33-бап. Мешіт қабырғасындағы түкірікті сүртіп тазалау туралы	217
34-бап. Мешіттегі түкірікті (қақырық) майда таспен тазалап тастау туралы..	218
35-бап. Намаз оқушы оң жағына түкірмесін!	219
36-бап. Сол жағына немесе сол аяғының астына түкірсін!	220
37-бап. Мешітте түкіргеннің күнәсінің кешірімі	220
38-бап. Мешіттегі түкірікті көму	220

39-бап. Егер келіп қалған түкірікті қайта жұта алмаса, онда киімінің бір шетіне түкірсін.....	221
40-бап. Имамның намазды толық оқуы және қыбланы естен шығармау керектігі туралы жамағатқа уағыз айтуы.....	221
41-бап. Пәлен қауымның мешіті деп айту дұрыс па?.....	222
42-бап.....	222
43-бап.....	223
44-бап. Ер мен әйелдің арасына мешітте қазылық ету және бір-біріне лағынет айтқызу.....	224
45-бап. Шақырған біреудің үйіне барса, оның үйінің таза әлде лас екенін көрмей, намазын өзі қалаған жерде оқи береді ме әлде үйдің иесі көрсеткен жерде оқиды ма?.....	224
46-бап. Үйлерді (мешіт) сияқты намаз оқитын жерге айналдырып алу туралы.....	225
47-бап. Мешітке және басқа жерлерге оң аяқпен кіру туралы.....	226
48-бап. Жаһили кездегі (исламнан бұрынғы кез) мүшіріктердің қабірін бұзып орнына мешіт салса, болады ма?.....	227
49- бап. Қой қораларда намаз оқудың үкімі.....	229
50-бап. Түйе қораларда намаз оқудың үкімі.....	229
51-бап. Алдында таңдыр пеш немесе от сияқты әр нәрсеге сиынбай, тек Алла тағаланы назарына ұстап намаз оқыған кісі туралы.....	229
52-бап. Қабірстанда намаз оқымау туралы.....	230
53-бап. Адам қорлыққа ұшыраған жерлерде және азап жіберілген жерлерде намаз оқымау туралы.....	230
54-бап. Шіркеуде намаз оқудың үкімі.....	230
55-бап.....	231
56-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) «Жер маған сәжде мен дәрет құралы етіп берілді»,- дегені туралы.....	232
57-бап. Әйел адамның мешітте ұйықтауы.....	232
58-бап. Мешітте ер кісілердің ұйықтауы туралы.....	234
59-бап. Сапардан келген соң оқылатын намаз.....	235
60-бап. Кімде-кім мешітке кірсе, екі рәкат намаз оқысын!.....	236
61-бап. Мешітте дәрет сындыру туралы.....	236
62-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мешітінің салынуы туралы.....	236
63-бап. Мешіт салуға асар қылу туралы.....	237
64-бап. Ұста мен шеберлерден мешіт пен мінберді жасауға жәрдем сұрау ..	238
65-бап. Мешіт салған адамның жақсылығы туралы.....	239

66-бап. Мешітке кірген адам (садақ) оғының ұшынан қолымен ұстап жүруі керек.....	239
67- бап. Мешітте жүрудің тәртібі.....	240
68-бап. Мешітте өлең оқу туралы	240
69-бап. Адамдардың мешітке найзамен кіруіне болады.....	240
70-бап. Мешіт мінберінде тұрып сату мен сатып алу туралы сөйлеу.....	241
71-бап. Мешітте қарыз ақшасын бересін деп қысым көрсеу туралы.....	242
72- бап. Мешіттің ішіне түскен (шүберек) қоқым-шөп немесе басқа да тасталған нәрселерді жинау және мешітті сыпыру туралы.....	242
73-бап. Мешітте мас қылатын ішімдіктерді сатудан тыю туралы	243
74-бап. Мешітке қызмет ету туралы	243
76-бап. Кәпірдің мұсылман болғаннан кейін ғұсыл құйынуының ләзімдігі және мешітке тұтқынды байлап қою туралы.....	244
77-бап. Мешітке ауру адамдар мен басқалар үшін шатыр тігудің дұрыстығы туралы	245
78-бап. Қысылтаяң кезде мешітке түйемен кіру туралы	245
80-бап. Мешітке үйден есік пен жол ашу туралы.....	246
81-бап. Қағбатулла мен мешіттердің есігін ашу және оларды бекіту туралы	247
82-бап. Мешітке мүшіріктердің кіруі туралы	248
83-бап. Мешітте қатты дауыс пен сөйлеудің орынсыздығы туралы.....	248
84-бап. Мешітте адамдардың (алқа) болып отыруы.....	249
85-бап. Мешітте арқасымен аяған созып жату туралы.....	251
86-бап. Мешітті жолдың бойына, адамдарға кедергі бермейтіндей етіп салу туралы	251
87-бап. Базардағы мешітте намаз оқу туралы.....	252
88-бап. Мешітте және басқа жерлерде саусақтарды айқастыру туралы	252
89-бап. Мединеге баратын жолдың бойындағы мешіттер мен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тоқтап намаз оқыған жерлер туралы.....	254

НАМАЗ ОҚЫЛАТЫН ЖЕРДІҢ ҚЫБЛА ЖАҒЫНА (СҰТРА) БЕЛГІ ҚОЮ ТУРАЛЫ.....

90-бап. Имамның алдындағы белгі арттағы жамағаттарға да жарай береді ...	258
91-бап. Намаз оқушы мен белгі (сәтр) арасы қанша болуы керек екені туралы	259
92-бап. Алдына шаншып қойған найзаға қарап намаз оқу туралы	259
93-бап. Шаншылған найзаға қарап намаз оқу туралы.....	260

94-бап. Мекке Мұқаррама және басқа жерлерде намазхан алдына сәтр белгі кою туралы.....	260
95-бап. Тіреуге (бағана) қарап намаз оқу туралы	261
96-бап. Жамағатсыз жалғыз өзі тіреулердің арасында намаз оқу туралы.....	262
97-бап.....	262
98-бап. Жатқан түйеге, терекке, ертоқымға қарап намаз оқу туралы	263
99-бап. Төсекке қарап намаз оқу туралы	263
100-бап. Намаз оқушының алдынан өтіп бара жатқан адамды артына кері қайтару туралы	264
101-бап. Намаз оқушының алдынан өтушінің күнәсі туралы	265
102-бап. Намаз оқып жатқан адамның қарсы алдына келіп тұру туралы	265
103-бап. Ұйықтап жатқан адамның артқы жағында намаз оқу туралы	266
104-бап. Әйелінің артқы жағында нәпіл намаз оқу туралы.....	266
105-бап. Намаз оқушының алдынан әр қандай нәрсе өтсе де намаз бұзылмайды дегеннің дәлелі.....	267
106-бап. Намаз оқып жатып мойнына кішкене қыз баласын мінгізіп алса.....	267
107-бап. Хайыз көрген әйел жатқан көрпеге қарап намаз оқыса мәкрұх бола ма ?.....	268
108-бап. Сәждеде жатып: «Маған кедергі келтіріп жатырсың, сәл ығысыңқырап жат!», - деп әйелін түртіп кою мүмкін бе?.....	268
109-бап. Әйел кісінің намаз оқушының үстіндегі бірер жаман нәрсені алып тастауы туралы	269

НАМАЗ УАҚЫТТАРЫ ТУРАЛЫ КІТАП *Ошибка! Закладка не определена.*

1-бап. Алла тағаланың «(Аллаға тәубе қылып одан қорқыңыз және намаз оқыңыз, мүшірік болып кетпеңіз!», - деген сөзі туралы.....	272
2-бап. Намаз оқымаққа ант беру турасында	273
3- бап. Намаздың (күнәлар үшін) каффарат екендігі туралы	273
4-бап. Намаздың артықшылығының өз уақытында екендігі туралы	274
5-бап. Бес уақыт намаз күнәларға каффарат болады.....	275
6-бап. Намазды уақытынан кешіктіру туралы	275
7-бап. Намаз оқушы Алла тағалаға сиынады.....	276
8-бап. Қатты ыстық күндерде салқынның түсуін күтіп бесін намазын оқу туралы	277
9-бап. Сапар кезінде бесін намазын салқын түскенде оқу туралы.....	278
10-бап. Күн ауғанда бесін намазын оқу туралы.....	278

11-бап. Аср намазының уақыты туралы.....	280
12-бап. Тағы да аср намазының уақыты туралы.....	282
13-бап. Аср намазын қаза қылудың күнәсі туралы.....	282
14-бап. Кімде-кім аср намазын оқымаса	283
15-бап. Аср намазының артықшылығы туралы	283
16-бап. Күн батардан бұрын аср оқып жатқан кісі қалған бір рәкатты оқып үлгерместігін байқап қалса, намазды оқып бітіреді	284
17-бап. Шам намазының оқылатын уақыты туралы.....	284
18-бап. Шам намазын құфтан намазы деп айтуды мәкрух қылған кісі туралы	285
19-бап. Ашоғ пен атама баяны	285
20-бап. Жамағаттар уақытында жиналғанда немесе кеш қалғанда құфтан намазы қашан оқылады?.....	286
21-бап. Құфтан намазының артықшылығы туралы.....	287
22-бап. Құфтаннан бұрын ұйықтау - мәкрух	288
23-бап. Құфтан намазынан бұрын шаршап ұйықтап қалған кісі туралы	288
24-бап. Құфтан намазды түннің жарымына шейін оқыса болады.....	290
25-бап. Таң намазының артықшылығы туралы	290
26-бап. Таң намазының оқылатын уақыты туралы.....	291
27-бап. Таң намазын оқып жатқан адам қалған бір рәкатты күн шыққанша оқып үлгермейтіндігін ұқса... ..	292
28-бап. Намаз оқып жатқан адам қалған бір рәкатты оқып үлгермейтінін біліп қалса... ..	292
29-бап. Таң атқаннан кейін күн шығып болғанша намаз оқылмайды.....	293
30-бап. Күн батпай тұрып оқылған намаздың сауабы жоқ	294
31-бап. Аср мен таң атқаннан кейінгі намаздардан басқасынан	295
тиылмаған кісі туралы	295
32-бап. Асрдан кейін оқылатын қосымша және соған ұқсас намаздар туралы.....	295
33-бап. Күн бұлтты болған күні намазды ертерек оқу туралы.....	297
34-бап. Азан уақыты өткен болса да, азан айтылғаны туралы	297
35-бап. Уақыты өткен болса да адамдар мен бірге жамағат болып намаз оқу туралы	298
36-бап. Бірер намазды естен шығарып оқымаған адам есіне түскенде сол намазды ғана қайта оқиды	298
37-бап. Бірінші қаза болған намаз оқылады.....	299
38- бап. Құфтаннан кейін сөйлесіп отыруды жақтырмағандары туралы.....	299

39-бап. Құфтаннан кейін фикһ және сауап жайында сөйлесіп отыру туралы .300
40- бап. Құфтаннан кейін бала шағалары және қонақтар мен сөйлесіп отыру туралы 301

АЗАН КІТАБЫ..... Ошибка! Закладка не определена.

1-бап. Азан айтудың басталуы (тарихы) және Алла тағаланың : «Егер намазға азан айтсаңыз, олар оны ойын қылып келекеге алды. Осы, олардың шынайы түрде түсінбейтін халық болғандықтарынан» және «Жұма күні намаз үшін азан айтылған кезде» - дегені туралы 303
2-бап. Азанның сөздері екі реттен айтылады..... 304
3 – бап. Тәкбір тақ, «Қад қамат-ис-салат» жұп айтылады..... 304
4-бап. Азан айтудың артықшылығы туралы..... 305
5- бап. Жоғары дауыспен азан айту турасында 305
6-бап. Азанның дауысын естумен қан төгуді тоқтатады..... 306
7-бап. Азан дауысын естіген кісі не айтады..... 307
8-бап. Азанды естіп болған соң дұға ету..... 307
9-бап. Азанды мен айтамын деп таласу туралы..... 308
10-бап. Азан айтып жатып басқа сөздерді айтып жіберу туралы..... 308
11-бап. Көзі әрең көретін адам, егерде оған намаз уақытының болғандығы хабар етілсе, ол азан айтуы мүмкін..... 309
12-бап. Таң атқаннан кейін азан айту туралы 309
13-бап. Таң намазынан бұрын азан айту..... 310
14- бап. Азан мен тәкбір арасында қанша уақыт бар?..... 311
15-бап. Тәкбір айтылуды күтіп тұрған кісі туралы..... 312
16-бап. Қалаған кісі әр бір азан мен тәкбір арасында намаз оқып алуы мүмкін 312
17-бап. «Біреуіңіз азан айтыңыз»,- деген кісі турасында 312
18-бап. Мүсәпірлер үшін азан мен тәкбір айту, содан соң Муздалифада азан мен тәкбір айту; азаншының суық түнде немесе жауынды түнде «намазды жер-жерлерінде оқындар»,- деп азан шақыруы 313
19-бап. Азаншы азан айтып жатқанда басын о жақ бұ жаққа қаратама, әлде кеудесін о жақ, бұл жаққа бұрады ма?..... 315
20-бап. Кісі: «Намаз уақыты өтіп кетіпті»,- десе болады ма? 315
21-бап. Намазға ақырын ғана жайлап келу туралы 316
22-бап. Кісі имам тәкбір айтып жатқаның көрсе сапқа қашан тұрады?..... 316
23-бап. Намазхандар сапқа асығып келіп тұрмасын, тыныштық сақтап, тәртіптілікпен тұрсын! 317

24-бап. Тәкбір айтылғаннан соң бір себеппен мешіттен шықса бола ма? 317

25-бап. Егер имам: «Орныңыздан қозғалмаңыз!»,- деп шығып кетсе, қайтып келгенше күтіп тұрады 317

26-бап. Кісінің «Әлі намаз оқымадық»,- деуі 318

27-бап. Тәкбір айтылғаннан кейін имам бір зәрулікпен бөгеліп қалуы мүмкін бе?..... 318

28-бап. Намазға тәкбір айтылғаннан соң (біреумен) сөйлесу туралы..... 319

29-бап. Жамағатпен намаз оқудың уәжіптігі туралы..... 319

30-бап. Жамағатпен намаз оқудың артықшылығы 320

31-бап. Таң намазын жамағатпен оқудың артықшылығы 321

32-бап. Бесін намазына ертерек барудың артықшылығы..... 322

33-бап. Мешітке қарай басқан қадамдарды есептеу туралы 323

34-бап. Құфтан намазын жамағатпен оқудың артықшылығы туралы 323

35-бап. Екі кісі немесе одан артығы жамағат болады 324

36-бап. Мешітте намаз уақытының болуын күтіп отырған кісінің және мешіттердің артықшылығы туралы 324

37-бап. МЕШІТКЕ ЕРТЕ БАРЫП, КЕШ ҚАЙТУДЫҢ
АРТЫҚШЫЛЫҒЫ..... 325

38-бап. Намазға тәкбір айтылса, парыз намаздан басқа намаздар тоқтатылады 326

39-бап. Ауру кісінің жамағат алдына шығуға хақысы бар ма?
(имамдыққа өте ала ма?)..... 326

40-бап. Жаңбыр немесе ауру себебінен мешітке бармай өз үйінде намаз оқуға рұқсат берілгені туралы..... 328

41 – бап. Имам жұма күні, жаңбыр жауып тұрған болса, әзір болғандармен намаз оқып, құтпа айта ма? 329

42 – бап. Тамақ дайын болғанда, намазға тәкбір айтылса..... 330

43 – бап. Имамның қолында жейтін нәрсе болса, намазға шақырылса.... 332

44 – бап. Кімде кім үйінде зәру (тығыз) іс қылып жатқанда намазға тәкбір айтылса, істі тастап, намазға барады..... 332

45 – бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қандай намаз оқығанын және оның бұйырған сүннеттерін үйрету ниетінде ғана адамдарға намаз оқып берген кісі 332

46 – бап. Ғалым және жақсы кісілер имамдық қылуға хақылы 333

47- бап. Бірер себепке бола намазхандардың бірі имамның жанында тұруы.. 336

48-бап. Кешігіп қалған имамның орнына өтіп имамдық қылып жатқан адам, имам келіп қалса, жылжып орнын босатса да, босатпаса да намаз дұрыс болады.....	336
49-бап. Егер намазхандардың қирааты бірдей болса, араларындағы жасы үлкені имамдық етеді.....	337
50-бап. Имам бірер қауымға қонаққа барса, намаз уақытында оларға имамдық қылар.....	338
51-бап. Имамға ұйю керек, ол сол үшін имам қылынған!.....	338
52-бап. Имамға ұйып намаз оқып жатқан адам қашан сәжде қылады.....	342
53-бап. Имамнан бұрын сәждеден бас көтерудің күнәсі.....	342
54-бап. Құл немесе азат етілген құлдың имамдыққа өтуі турасында.....	343
55-бап. Имам жаман имамдық қылса, күнәсі өзіне.....	343
56-бап. Жолдан азған және бидғатшы адамның имамдығы туралы.....	344
57-бап. Егер намаз оқып жатқандар екі кісі болса, бірі имам болып, екіншісі оның оң жағына тұрып оқиды.....	345
58-бап. Егер ұюшы біреу болып, имамның сол жағында тұрса, имам оны оң жағына өткізіп қойса, намазы бұзылмайды.....	345
59-бап. Кісінің имамдық қылайын деген ниеті болмаса, адамдар келіп оған ұйыса.....	346
60-бап. Егер имам намазды созып жіберсе, ұюшының бірер асығыс шаруасы болса, ол саптан шығып, өзі тездетіп оқып алса.....	346
61-бап. Имамның қиямды жеңілдірек рүкүг пен сәждені толығырақ қылуы туралы.....	347
62-бап. Егер кісі намазды жалғыз өзі оқыса қалағанынша ұзақ оқи берсін! ...	347
64-бап. Намазды қысқа және толық оқу туралы.....	349
65-бап. Сәби бала жылағанда намазды қысқарақ оқу туралы.....	349
66-бап. Бір кісі имамға ұйып, намаз оқыса, содан соң өзінің жамағатына барып имамдық қылса... ..	350
67-бап. Имамның айтқан тәкбірін адамдарға жеткізіп тұрған кісі.....	351
68-бап. Бір кісі имамға, ал адамдар оған ұйыса болады ма?.....	352
69-бап.....	353
70-бап. Имам намазда жыласа.....	354
71-бап. Тәкбір айтып жатқанда және одан кейін сапты түзеу туралы.....	355
72-бап. Саптар дұрысталып (түзеліп) жатқанда имамның адамдарға бұлылып қарауы.....	355
73-бап. Бірінші сап туралы.....	355
74-бап. Сапты түзеу намаздың дұрыс болуының шарттарынан!.....	356
75-бап. Сапты дұрыстамаған (толтырмаған) кісінің күнәсі.....	356

76-бап. Сапқа тұрғанда аяқты аяққа, иыққа иықты тигізіп тұру туралы	357
77-бап. Егер де ұюшы кісі имамның сол жағына айналдырып, оң жағына тұрғызып қойса, намаз бұзылмайды	357
78-бап. Әйелдің жалғыз өзі бір сап болуы	358
79-бап. Имам мен мешіттің оң жағы абзал	358
80-бап. Егер имам мен жамағат арасында қабырға немесе қандай-да бір белгі болса.....	358
81-бап. Түнде тұрып намаз оқу туралы.....	359
82-бап. Намазды «Аллаһу Акбар»,- деп тәкбір тахрима айтумен бастаудың артықшылығы.....	360
83-бап. Тәкбір тахрима айту бір уақытта қолды көтерумен басталады.....	361
84-бап. Тәкбір тахрима айтып жатқанда қолын қай жерге дейін көтеру ләзім?	362
85-бап. Екінші рәкаттан тұрғанда қолын көтеру	363
86-бап. Намазда (қиямда) оң қолды сол қолдың үстіне қою туралы	363
87-бап. Намазда (Аллаға) басын иіп тұру	364
88-бап. Намаз оқушы тәкбір тахримадан кейін не оқиды?.....	364
89-бап. Намаз оқып жатып имамға қарамақ	366
90-бап. Намаз оқып жатып аспанға қарамақ туралы.	368
91-бап. Намаз оқып жатып о жақ бұ жаққа қарап алаңдаудың мәкрүхтігі туралы	368
92-бап. Намаз оқушы намаз уақытында пайда болған бірер іске мән береді ме әлде тура қыбла жақтағы бірер нәрсеге қарайды ма?.....	369
93-бап. Имам және оған ұюшылардың барша намаздарда-сапарда немесе сапарда болмаған кездерде оқылатын намаздарда да, дауыс шығарып және іштен құпия оқитын намаздарда да қираат қылудың уәжіптігі туралы.....	370
94-бап. Бесін намазында қираат қылу туралы	372
95-бап. Аср намазында қираат қылу туралы.....	373
96-бап. Шам намазында қираат қылу туралы	374
97-бап. Шам намазында дауысты шығарып оқу туралы	374
98-бап. Құфтан намазында дауысты шығарып оқу туралы.....	375
99-бап. Құфтан намазында (сүре) қираат қылып, сәжде қылу туралы.....	375
100-бап. Құфтан намазында қираат қылу туралы.....	376
101-бап. Намаз оқушы құфтанның алғашқы екі рәкатында ұзынырақ, кейінгі екі рәкатында қысқарақ оқиды	376
102-бап. Таң намазында қираат қылу туралы	376
103-бап. Таң намазын дауыстап оқу туралы.....	378

104-бап. Бір рәкатта екі сүрені зәм қылып оқымақ ; Сүренің соңғы аяттарын оқымақ ; Сүренің ұзынынан кішірегін оқу және сүренің алғашқы аяттарын оқу туралы	379
105-бап. Парыз намаздың соңғы екі рәкатында «әл-Фатиха» сүресін ғана оқу туралы	381
106-бап. Бесін мен Аср намазын дауысты шығармай оқу туралы	381
107-бап. Имам (кейбір) аятты естіртiп оқыса... ..	382
108-бап. Намаз оқушы бiрiншi рәкатта ұзынырақ оқиды.....	382
109-бап. Имамның «Әмин» деп айтуы туралы	382
110-бап. «Әмин» деп айту туралы.....	383
111-бап. Намазхандардың «Әмин»,- деп айтуы туралы	384
112-бап. Намазхан сапқа тұрмастан бұрын рүкүғ қылса, дұрыс па?.....	384
113-бап. Рүкүғта тәкбiрдi толық айту туралы.....	385
114-бап. Сәждеге бара жатқанда және сәждеден бас көтергенде тәкбiрдi толық айту туралы.....	385
115-бап. Сәждеден тұрғанда тiкбiр айту туралы	386
116-бап. Рүкүғта қолды тiзеге қою туралы	387
117-бап. Намаз оқушы шала рүкүғ етсе... ..	387
118-бап. Рүкүғта белдi түзу етiп бұғу туралы.....	388
119-бап. Рүкүғтың толық және түзулiк шекарасы және оның туралығынан қанағат қылу	388
120-бап. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рүкүғтi толық қылмаған адамға намазды қайтадан оқуға бұйырды.....	388
121-бап. Рүкүғ қылып жатқанда дұға ету туралы	389
122-бап. Имам рүкүғтан бас көтергенде не дейдi және арқасындағы намазхандар не дейдi?	389
123-бап. «Аллаһумма рәббәна уә ләкал хамд»-ның фазилаты туралы	390
124-бап.	390
126-бап. Тәкбiр айтып сәжде қылынады.....	392
127-бап. Сәжденiң артықшылығы.....	394
128-бап. Намазхан бiлегiнiң iш жағын көрсетiп, iшiн санынан алысырақ ұстау туралы	397
129-бап. Намазхан аяқтарының үшiн қыблаға қаратады.....	398
130-бап. Намазхан сәжденi толық қылмаса... ..	398
131-бап. Дененiң жетi мүшесi мен сәжде ету туралы.....	398
132-бап. Мұрынмен сәжде қылу туралы.....	399
133-бап. Жер лай болған кезде мұрынмен сәжде қылу туралы.....	399

134-бап. Киімді байлап немесе артқа қайырып алу туралы	401
135-бап. Намазхан (намазда) шашын артқа қайырмайды.....	401
136-бап. Намаз оқушы киімін артқа қайырмайды	401
137-бап. Сәждеде дұға және таспих айту туралы	401
138-бап. Екі сәжде арасында біраз тұру, отыру туралы	402
139-бап. Намаз оқушы сәждеде білектерін жерге тигізбейді	403
140-бап. Намаз оқушының тақ рәкат оқығанда, бірінші бір-аз отырып алып, кейін тұрады.....	404
141-бап. Намаз оқушы рәкаттан тұрып жатқанда жерге қалай тіреледі	404
142-бап. Намазхан екінші рәкаттан тұрып жатып тәкбір айтады.....	404
143-бап. Ташаһудта отырудың сүннеті	405
144-бап. Алғашқы ташаһудта отыру парыз емес	407
145-бап. Алғашқы ташаһудте отыру туралы	407
146-бап. Соңғы ташаһудта отырудың уәжіптігі	408
147-бап. Намазда сәлем беруден бұрын дұға оқу туралы.....	408
148-бап. Ташаһудтан кейін оқуға дұға таңдамақ туралы	410
149-бап. Мандайға және мұрынға тиген лайды намазды оқып болғанға дейін сүртпеген кісі туралы	410
150-бап. Намаз оқып болған соң сәлем беру туралы.....	411
151-бап. Ұюшы имам сәлем бергенде сәлем береді	411
152-бап. «Имамның сәлеміне әлік қайтармаса да болады, намазда берілген сәлем кифая болады», - деген кісі	412
153-бап. Намаздан кейін зікір айту туралы.....	412
154-бап. Имам намаздан соң сәлем берген соң, адамдарға қарап бұрылып отырады.....	414
155-бап. Имамның сәлем бергеннен кейін де жайнамаз үстінде қалуы туралы	415
156-бап. Имам (намаз бітіп, сәлем бергеннен соң) біраз зәру нәрсені ойлап намазхандарды тәрк етуі мүмкін бе?.....	416
157-бап. Сол немесе оң жағымен намазхандарға бұрылып қарау туралы	417
158-бап. Шикі сарымсақ, жабайы пияз жеу туралы	417
159-бап. Қашан балаларға ғұсыл мен дәрет алу уәжіп болады? Жамағат пен айт намаздарына қашан қатысады.....	419
160-бап. Әйелдердің түнде немесе елен аланда мешітке барулары туралы	422
161-бап. Әйелдердің ер адамдардың артына сапқа тұруы.....	424
162-бап. Әйелдердің таң намазынан кейін үйлеріне қайтулары және мешітте бір аз кідіре тұру туралы	425

163-бап. Әйел адамның мешітке бару үшін ерінен рұқсат сұрауы туралы.....	425
Мазмұны.....	426

БИСМИЛЛӘҺИР РАХМАНИР РАХИМ

Жұма кітабы

1-бап. Жұманың парыз екендігі туралы

لَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ
وَدَرُّوا النَّبِيعَ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Алла тағала құран кәрімде: «Егер де жұма күні жұма намазына азан шақырылса, сауда саттықты қойып, Алла тағаланы еске алуға асығындар. Егерде білсеңдер, Алла тағаланы еске алуға асығу сендер үшін қайырлы¹», - деді.

1- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الزُّنَادِ أَنَّ عَبْدَ
الرَّحْمَنِ بْنَ هُرْمُزَ الْأَعْرَجَ مَوْلَى رِبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ نَحْنُ الْآخِرُونَ
السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بَيِّدَ أَنَّهُمْ أَوْثُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِنَا ثُمَّ هَذَا يَوْمُهُمُ الَّذِي فُرِضَ
عَلَيْهِمْ فَاحْتَلَفُوا فِيهِ فَهَدَانَا اللَّهُ فَالْتَأَسُّ لَنَا فِيهِ تَبِعَ الْيَهُودُ غَدًا وَالتَّصَارَى بَعْدَ غَدٍ

1- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Бұл дүниеде біз ең соңғысымыз, ал бірақ-та қиямет күнінде ең біріншісі боламыз. Кітап иелеріне бізден бұрын кітап түскендіктен, оларға да жұма күні апталық мейрам сияқты парыз етілген. Бірақ-та олар жұма күнін мейрам қылуға өзара келісе алмады. Бұл күнді мейрам қылуымызды Алла тағала бізге нәсіп етті. Бізден кейінгілер де мейрам қылады. Яһудилер болса, бұл күннің ертеңін, ал насаралар болса, одан арғы күнді мейрам қылды», - деді.

¹ 62. «Жұма», - 9 аят.

2-бап. Жұма күні ғұсыл құйынудың абзалдығы және балағат жасқа жетпеген балалардың және әйелдердің жұмаға қатынасуы қажет пе?

2- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ

2 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Қайсы бірін болсаң да жұмаға ғұсыл құйынып келіңдер!»,- деді.

3- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَسْمَاءَ قَالَ أَخْبَرَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ عَنْ مَالِكٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ بَيْنَمَا هُوَ قَائِمٌ فِي الْخُطْبَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ الْأَوَّلِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَادَاهُ عُمَرُ أَيُّهُ سَاعَةٌ هَذِهِ قَالَ إِنِّي شُغِلْتُ فَلَمْ أَنْقَلِبْ إِلَى أَهْلِي حَتَّى سَمِعْتُ التَّأْذِينَ فَلَمْ أَرُدْ أَنْ تَوَضَّأْتُ فَقَالَ وَالْوَضُوءُ أَيْضًا وَقَدْ عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْمُرُ بِالْغُسْلِ

3 - Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Омар ибн әл-Хаттаб (р.а.) жұма күні мінберде тік тұрып уағыз айтып жатқан еді. Сол кезде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сахабаларының бірі мешітке кіріп келді. Сонда Хазреті Омар (р.а.) дауысын көтеріңкіреп: «Қазір қай уақыт болды? (не үшін кешіктің)»,-деді. Әлгі кісі: «Мен бір іспенен шұғылданып жатыр едім, үйіме де барғаным жоқ, азанды ести салып, дәрет алдым да мешітке асықтым»,- деді. Сонда хазреті Омар (р.а.): «Ғұсыл құйынбастан дәрет ала салғанын қараңдар! Сен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жұма намазына ғұсыл құйынып келуді бұйырғандығын білетін шығарсын»,-деді.

4- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ

4 - Әбу Саьид әл-Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жұма күні ғұсыл құйыну әр бір балағат жасына жеткен адам үшін уәжіп!», - деп айтқан», - деді.

3-бап. Жұма намазына жұпар иісті сулардан себініп бару туралы

5- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ سُلَيْمٍ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ أَشْهَدُ عَلَى أَبِي سَعِيدٍ قَالَ أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ وَأَنْ يَسْتَنَّ وَأَنْ يَمَسَّ طَيِّبًا إِنْ وَجَدَ

5 - Әбу Саьид (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жұма күні ғұсыл құйыну, содан кейін тіс тазалау, табылса хош иіс себініп бару әр бір балағат жасына жеткен адамға уәжіп», - деді.

وَجَدَ قَالَ عَمْرُو أَمَّا الْغُسْلُ فَأَشْهَدُ أَنَّهُ وَاجِبٌ وَأَمَّا الْإِسْتِنَانُ وَالطَّيِّبُ فَاللَّهُ أَعْلَمُ أَوْاجِبٌ هُوَ أَمْ لَا وَلَكِنْ هَكَذَا فِي الْحَدِيثِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ هُوَ أَخُو مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ وَلَمْ يُسَمَّ أَبُو بَكْرٍ هَذَا رَوَاهُ عَنْهُ بُكَيْرُ بْنُ الْأَشَّجِّ وَسَعِيدُ بْنُ أَبِي هِلَالٍ وَعَدَّةٌ وَكَانَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ يُكْنَى بِأَبِي بَكْرٍ وَأَبِي عَبْدِ اللَّهِ

Ғамр (р.а.) айтты: «Ғұсыл құйынудың уәжіп екендігіне куәлік етемін, бірақ-та тіс тазалау мен хош иіс себіну уәжіп пе жоқ па, оны бір Алла біледі. Бірақ-та хадисте болса уәжіп деп айтылған», - деді.

4-бап. Жұманың артықшылықтары туралы

6 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سُمَيِّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي صَالِحِ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَهُ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقْرَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّلَاثَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَنْبَشًا أَقْرَنَ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً

وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتْ
الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ

6-Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Кімде-кім жұма күні (жүніп болғанда құйынатындай етіп) ғұсыл құйынып, мешітке бірінші болып келсе, ол бір түйені құрбандық шалғанның сауабын алады. Ал кімде-кім екінші болып келсе, ол бір сиырды құрбандыққа шалғанның сауабын алады. Ал кімде-кім үшінші болып келсе, ол бір қойды құрбандыққа шалғанның сауабын алады. Ал кімде-кім төртінші болып келсе, ол бір тауықты садақа еткеннің сауабын алады. Ал бесінші болып келген адам бір жұмыртқа садақа еткеннің сауабын алады. Имам уағыз айтқалы шықса, періштелерде уағыз тыңдауға ыңғайланар. Бірақ-та бұдан кейін кешігіп келгендерге періштелер сауап жазбайды», - деді.

5-бап.

7- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى هُوَ ابْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي
سَلْمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَيْنَمَا هُوَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ
دَخَلَ رَجُلٌ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لِمَ تَحْتَبِسُونَ عَنِ الصَّلَاةِ فَقَالَ
الرَّجُلُ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ سَمِعْتُ النِّدَاءَ تَوَضَّأْتُ فَقَالَ أَلَمْ تَسْمَعُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا رَاحَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ

7-Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Хазреті Омар (р.а.) жұма күні уағыз айтып тұрған болатын. Мешітке бір кісі кіріп келді. Сонда Хазреті Омар (р.а.) оған: «Намазға неге кешіктің?», - деді. Ол кісі: «Азанды естідім де бірден дәрет алып мешітке келдім», - деді. Сонда хазреті Омар (р.а.): «Сен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Әр қайсын Жұма намазына ғұсыл құйынып барыңдар!», - дегенің естімегенбісің?», - деді.

6-бап. Жұмаға хош иісті мисктер² жағынып бару туралы

8 - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي
عَنْ ابْنِ وَدِيعَةَ عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغْتَسِلُ
رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمَسُّ مِنْ

² Миск – Хош иісті гүлдің сығынды майы.

طَيْبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ
الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى

8- Салман Фарсий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Кімде-кім жұма күні ғұсыл құйынып, шамасының жеткенінше тазаланып, хош иісті мискті (әтір) шашына, сақалына жағып, немесе үйінен табылған хош иісті сулардан себініп, мешітке келіп, екі кісінің арасынан оларға кедергі қылмай өтіп, Алла тағала нәсіп еткенше намаз оқыса, имам уағыз айтқанда тыныш отырып тындаса, осы жұма менен өткен жұманың арасындағы күналарының баршасы кешіріледі», - деді.

9 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ طَاوُسٌ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ ذَكَرُوا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اغْتَسِلُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْسِلُوا رُءُوسَكُمْ وَإِنْ لَمْ تَكُونُوا جُنُبًا وَأَصِيبُوا مِنَ الطَّيِّبِ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَمَّا الْغُسْلُ فَنَعَمْ وَأَمَّا الطَّيِّبُ فَلَا أُدْرِي

9 – Тауыс (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Жұма күні жүніп болмасаңдар да ғұсыл құйыныңдар, бастарыңды жуыңдар, үстілеріне хош иістен себініңдер!», - деген», - деседі, ал ол туралы сіз не дейсіз», - деп ибн Аббастан сұрадым. Сонда ибн Аббас (р.а.): «Иә, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ғұсыл туралы солай деп айтқан, бірақ хош иісті нәрселер туралы не дегенін білмеймін», - деді.

10 - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامٌ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَيْسَرَةَ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ ذَكَرَ قَوْلَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ أَيَمَسُّ طَيِّبًا أَوْ دُهْنًا إِنْ كَانَ عِنْدَ أَهْلِهِ فَقَالَ لَا أَعْلَمُهُ

10 – Ибн Аббас (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ. с.) жұма күні ғұсыл құйыну туралы айтқан сөздерін айтып берді. Тауыс айтты мен Ибн Аббастан (р.а.): «Хош иісті нәрселерді себеді ме, әлде бар болса хош иісті майлардан себеді ме?», - деп сұрадым», - деді. Сонда ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қайсысын айтқанын анық білмеймін», - деді.

7-бап. Жұма намазына ең жақсы киімдерді киіп бару туралы

11 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَأَى حُلَّةَ سَيِّرَاءَ عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اشْتَرَيْتَ هَذِهِ فَلَبِسْتَهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلِلْوَفْدِ إِذَا قَدِمُوا عَلَيْكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا يَلْبَسُ هَذِهِ مَنْ لَا خَلْقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ ثُمَّ جَاءَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهَا حُلَّةٌ فَأَعْطَى عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنْهَا حُلَّةً فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَسَوْتَنِيهَا وَقَدْ قُلْتَ فِي حُلَّةِ عَطَارِدٍ مَا قُلْتَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَمْ أَكْسُهَا لِتَلْبَسَهَا فَكَسَاهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَحَا لَهُ بِمَكَّةَ مُشْرِكًا

11 - Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Омар ибн әл-Хаттаб (р.а.) мешіттің алдында жібек шапан сатып жатқандарды көріп Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Я Расулулла, мына шапаннан сатып алсаңыз жұмада және меймандар келгенде киер едіңіз»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұндай шапанды ахиреттен үмітін үзген адам ғана киеді»,- деді. Кейінірек Пайғамбарымызға осы шапандардың бір нешеуін сыйлыққа беріп жіберді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шапандардың біреуін хазреті Омарға (р.а.) берді. Хазреті Омар (р.а.): «Я Расулулла, бұл жібек шапанды маған бердіңіз бірақ-та бұл туралы өзіңіз басқаша деп едіңіз?!»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен саған шапанды өзін ки деп бергенім жоқ»,- деді. Хазреті Омар ибн әл-Хаттаб (р.а.) ол шапанды Меккедегі мүшірік ағасына кигізіп жіберді»,- деді.

8-бап. Жұма күні мисуакпенен тіс тазалау туралы

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَنُّ

Әбу Саьид әл-Худрий (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тісін мисуакпенен тазалайтын»,- деді.

12 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْلَا أَنْ أَشْتَقَّ عَلَى أُمَّتِي أَوْ عَلَى النَّاسِ لَأَمَرْتَهُمْ بِالسَّوَالِكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ

12 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Үмбетіме ауыртпашылық болады деп ойламағанымда, әр намаздың алдында тістерін мисуакпен тазалауға бұйыратын едім», - деді.

13 - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ الْحَبَابِ

حَدَّثَنَا أَنَسٌ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السَّوَاكِ

13 - Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сендерге мисуакпен тіс тазалау туралы өте көп айттым», - деді.

14 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ وَحُصَيْنٍ عَنْ

أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُدَيْفَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشْوِصُ فَاَهُ

14 – Хузайфа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде ташаһудқа (түнгі намазға) тұрғанында тісін мисуакпен тазалайтын», - деді.

9-бап. Біреудің мисуагімен³ тіс тазалаған адам туралы

15 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ قَالَ هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ

أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ وَمَعَهُ سِوَاكٌ يَسْتَنُّ بِهِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ لَهُ أَعْطِنِي هَذَا السَّوَاكَ يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ فَأَعْطَانِيهِ فَقَصَمْتُهُ ثُمَّ مَضَعْتُهُ فَأَعْطَانِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَنَّنَّ بِهِ وَهُوَ مُسْتَسْنِدٌ إِلَى صَدْرِي

15 – Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Абдуррахман ибн Әбу Бәкір қолындағы мисуагімен бөлмеге кіріп келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған қарады. Мен Абдуррахманға: «Қолындағы мисуагінді маған бер», - дедім. Ол маған берді. Мисуактың қолданылған бас жағын сындырып тастадым-да, үш жағын аршып жұмсартып, Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бердім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқастанып жатқандықтан менің көкірегіме сүйеніп тұрып, тісін тазалады», - деді.

³ Мисуак – Тіс тазалауға пайдаланатын құрма ағашының бұтағы.

10-бап. Жұма күні таң намазында оқылатын зәм сүре туралы

16 - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ هُرْمَزٍ الْأَعْرَجُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ الْم تَنْزِيلُ السَّجْدَةِ وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ

16 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жұма күні таң намазының бірінші рәкатында «Әлиф, ләм, мим танзил» сүресін, ал екінші рәкатында болса, «Хал ата ғала-л инсан» сүресін оқитын», - деді.

11-бап. Ауылды, қалалы жерлерде жұма намазын оқу туралы

17 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ الضُّبَعِيِّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ أَوَّلَ جُمُعَةٍ جُمِعَتْ بَعْدَ جُمُعَةٍ فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْجِدِ عَبْدِ الْقَيْسِ بِجَوَاتِي مِنَ الْبَحْرَيْنِ

17- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мешітінде оқылған жұма намазынан кейінгі бірінші жұма намазы Бахрейн ауылдарының біріндегі Абд ул-Қайс мешітінде оқылды», - деді.

Ибн Омар (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әр бірін бақташысындар», - дегенің естігенмін», - деді.

Ләйс ибн Сағид (р.а.) болса: «Маған Юнус былай деген еді», - деп төмендегіні айтты: «Бір күні Разийқ ибн Хаким Уадий ул-Қурада тұрғанында Ибн Шиһабқа мәселе сұрап: «Ей Ибн Шиһаб, қол астымдағыларды жұма намазына жинайын ба әлде жоқ па?»,- деп хат жазды. Сонда мен де сол жерде едім. Разийқ сол кездерде далада іс басқарушы болып, қол астында Судандық бір топ қызметшілер және басқалар жұмыс істейтін еді. Разийқ Айла деген шаһарға әмірлік қылып тұрған күндерінің бірінде Ибн Шиһаб оған жауап жолдады. Разий ол хатты оқып жатқанында мен естіп тұрған болатынмын. Онда Ибн Шиһаб Разийққа қол астындағыларды жұма намазына жинауын бұйырып, былай деген еді: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Әрбірін өз қол астындағыларға бақташы және оларға жауаптысындар. Имам өз қол астындағыларға

бақташы және жауапты. Ер адамдар өз отбасы мүшелеріне бақташы және жауапты, әйелдер күйеулерінің үйіндегі бар нәрселеріне жауапты. Қызметші өзінің қожайынының малына жауапты болып оларды сақтамағы керек»,- дегенің Абдулла ибн Омардан естігенмін». Есімде Ибн Шиһаб: «Бала өзінің әкесінің малына жауапты болып, оны сақтамағы қажет әрбірін өздеріннің қол астындағыларға бақташы және жауапты»,- деп те жазған секілді»,- деді.

12-бап. Жұмаға қатыспайтын әйелдерге, балаларға және басқаларға жұма күні ғұсыл құйыну қажет пе жоқ па?

قَالَ ابْنُ عُمَرَ إِتْمَا الْغُسْلُ عَلَى مَنْ تَجِبُ عَلَيْهِ الْجُمُعَةُ

Ибн Омар (р.а.): «Жұма намазы парыз болғандарға ғана жұма күні ғұсыл құйыну керек»,- деді.

19 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ

عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ جَاءَ مِنْكُمْ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ

19 – Салим ибн Абдулланың атасы Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім жұма намазына келетін болса, ғұсыл құйынып келсін!», - деп айтқан»,- деді.

20 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ عَطَاءِ

بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ

20 - Әбу Сағид әл-Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жұма күні ғұсыл құйыну әр бір балағат жасына жеткен адам үшін уәжіп!», - деп айтқан»,- деді.

21- حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ

أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْنُ الْآخِرُونَ

السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَوْثُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِنَا وَأَوْتَيْنَاهُ مِنْ بَعْدِهِمْ فَهَذَا الْيَوْمُ الَّذِي

اِخْتَلَفُوا فِيهِ فَهَدَانَا اللَّهُ فَعَدَا لِلْيَهُودِ وَبَعَدَ غَدِ لِلنَّصَارَى فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا يَغْسِلُ فِيهِ رَأْسَهُ وَجَسَدَهُ رَوَاهُ ابْنُ بِنُ صَالِحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلَّهِ تَعَالَى عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ حَقٌّ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا

21 - Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Біз осы дүниеде ең ақырғылармыз. Бірақ-та қиямет күні ең құрметтілерден және ең алдыңғылардан боламыз. Кітап алдымен оларға содан кейін бізге нәзіл болды. Олар өзара тартысып жұма күнін өздеріне мейрам күні етіп, белгілей алмады. Бұл күнді мейрам қылуды Алла тағала бізге нәсіп етті. Яһудилер осы күннің ертеңін ал насаралар болса оның арғы күнін мейрам күні қылды, деп бір-аз үнсіз қалды-да, кейін: «Әрбір мұсылман 7 күнде бір рет бастан аяқ жуынып ғұсыл құйынуы ләзім!»,- деді.

Әбу Хурайра (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алланың хақы құрметі, әрбір мұсылман 7 күннің ішінде бір рет ғұсыл құйынуы ләзім!»,- деп айтқан»,- деді.

22- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا شَبَابَةُ حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ انذِنُوا لِلنِّسَاءِ بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسَاجِدِ

22 – Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әйелдерге түнде мешітке барып намаз оқуларына рұқсат беріндер!»,- деп айтқан»,- деді.

23- حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَتْ امْرَأَةٌ لِعُمَرَ تَشْهَدُ صَلَاةَ الصُّبْحِ وَالْعِشَاءِ فِي الْجَمَاعَةِ فِي الْمَسْجِدِ فَقِيلَ لَهَا لِمَ تَخْرُجِينَ وَقَدْ تَعْلَمِينَ أَنَّ عُمَرَ يَكْرَهُ ذَلِكَ وَيَعَارُ قَالَتْ وَمَا يَمْنَعُهُ أَنْ يَنْهَانِي قَالَ يَمْنَعُهُ قَوْلُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ

23 – Омардың (р.а.) бір әйелі бар болатын. Таң және Құфтан намаздарын мешітке жамағатпен бірге оқитын. Оған: «Неге жамағаттың алдына шығасын? Бұның Омарға жақпайтының және адамдардан сені қызғанатының білесін-ғой!»,- десті. Сонда әйел: «Мені бұдан қайтаруына не тиым салады?»,- деді. Олар: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Алла

тағаланың пенделерінің Алланың мешіттеріне баруларына тиым салмандар!»,- деген сөздері қайтарады»,- десті.

13-бап. Жаңбырлы күндерде жұма намазына келмей-ақ қоюға рұқсат

24- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْحَمِيدِ صَاحِبُ الزِّيَادِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَارِثِ ابْنُ عَمِّ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لِمُؤَدِّنِهِ فِي يَوْمِ مَطِيرٍ إِذَا قُلْتَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَلَا تَقُلْ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قُلْ صَلُّوا فِي بُيُوتِكُمْ فَكَأَنَّ النَّاسَ اسْتَنْكَرُوا قَالَ فَعَلَهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي إِنَّ الْجُمُعَةَ عَزْمَةٌ وَإِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أُحْرَجَكُمْ فَتَمَشُّونَ فِي الطَّيْنِ وَالذَّحْضِ

24 - Ибн Аббас (р.а.) жаңбыр жауып жер лайланып жатқанда азаншыға: «**Әшһадү әнна Мұхаммадан расулулла**», дегеннен кейін «**Хайиағалас сала**», деген сөздің орнына: «**Салуу фи буйутикум**» (намазды үйлерінде оқыңдар) деп айт!»,- деді. Сонда адамдарға бұл сөз ұнамағандай болды. Сонда ибн Аббас (р.а.): «Менен жақсырақ кісі (яғни, Пайғамбарымызда (с.ғ.с.) солай істеген. Бүгін жұма намазына келу ауырырақ. Лай суды кешіп келіп, сендерге ауырлық түспесін дегенім»,- деді.

14-бап. Қаншалықты ұзақ жерден жұмаға келеді және жұма намазы кімдерге уәжіп?

لِقَوْلِ اللَّهِ جَلَّ وَعَزَّ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَقَالَ عَطَاءٌ إِذَا كُنْتَ فِي قَرْيَةٍ جَامِعَةٍ فَنُودِيَ بِالصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَحَقَّ عَلَيْكَ أَنْ تَشْهَدَهَا سَمِعْتَ النِّدَاءَ أَوْ لَمْ تَسْمَعْهُ وَكَانَ أَنْسُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي قَصْرِهِ أَحْيَانًا يُجْمَعُ وَأَحْيَانًا لَا يُجْمَعُ وَهُوَ بِالزَّوَايَةِ عَلَى فَرَسَخَيْنِ

Алла тағала құран кәрімде: «**Жұма күні жұма (намазына) азан айтылса, сауда-саттықты қойып, Алла тағаланы еске алуға асығыңдар!**⁴», - деді.

Ғата (р.а.) айты: «Егер де жұма намазы оқылатын ауылда болсан, азан айтылса, азанды естісен де, естімесен де, жұмаға келуін парыз!»,- деді.

⁴ 62. «Жұма», - 9 аят.

Әнас (р.а.) жұма намазды кейде өз ауылында, ал кейде мешітте оқитын еді. Ауылы Басрадан 2 фарсах (15-16 км) аралығында еді.

25- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ حَدَّثَهُ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ كَانَ النَّاسُ يَنْتَابُونَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ مَنَازِلِهِمْ وَالْعَوَالِيِّ فَيَأْتُونَ فِي الْعُبَارِ يُصِيبُهُمُ الْعُبَارُ وَالْعَرَقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُمْ الْعَرَقُ فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْسَانٌ مِنْهُمْ وَهُوَ عِنْدِي فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ أَنَّكُمْ تَطَهَّرْتُمْ لِيَوْمِكُمْ هَذَا

25- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Адамдар ұзақ ауылдардан, қаланың маңайынан шаң топыраққа батып, терлеп тепшіп, жұма намазына келетін. Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) менікінде отырғанда солардың бірі кіріп келді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл жұма сендердің күндерін, осы күндерін де жақсылап тазаланып жуынсаңдар!»,- деді.

15-бап. Күн төбеден ауғанда жұма намазының уақыты басталады

26- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ أَنَّهُ سَأَلَ عَمْرَةَ عَنِ الْعُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَتْ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا كَانَ النَّاسُ مَهْنَةً أَنْفُسِهِمْ وَكَانُوا إِذَا رَاحُوا إِلَى الْجُمُعَةِ رَاحُوا فِي هَيْئَتِهِمْ فَقِيلَ لَهُمْ لَوْ اغْتَسَلْتُمْ

26- Яхя ибн Сағд (р.а.) риуаят етті: «Амра деген әйелден жұма күні ғұсыл құйыну турасында сұрағанымда, ол Айша анамыздың (р.а.) сол туралы айтқан сөздерін айтты: «Бейнетқорлықпен жұмыс істеп күн көріп жүрген адамдар күн төбеден ауғанда, сол қалыптарымен жұма намазына келе беретін. Сонда оларға, ғұсыл құйынып келсеңдер болар еді, тердің иісі шығып кетті»,- делінетін.

حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ الْعُمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ عُمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ النَّيْمِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ حِينَ تَمِيلُ الشَّمْسُ

Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жұма намазын күн төбеден ауғанда оқитын»,- деді.

28- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

قَالَ كُنَّا نُبَكِّرُ بِالْجُمُعَةِ وَتَقِيلُ بَعْدَ الْجُمُعَةِ

28- Энас (р.а.): «Жұма намазды ертерек оқып, кейін біраз ұйықтап тынығып алатын едік»,- деді.

16-бап. Жұма күні күн қатты ысып кетсе...

29- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ

حَدَّثَنَا أَبُو خَلْدَةَ هُوَ خَالِدُ بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اشْتَدَّ الْبَرْدُ بَكَرَ بِالصَّلَاةِ وَإِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ أَبْرَدَ بِالصَّلَاةِ يَعْنِي الْجُمُعَةَ قَالَ يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ أَخْبَرَنَا أَبُو خَلْدَةَ فَقَالَ بِالصَّلَاةِ وَلَمْ يَذْكُرْ الْجُمُعَةَ وَقَالَ بَشْرُ بْنُ تَابِتٍ حَدَّثَنَا أَبُو خَلْدَةَ قَالَ صَلَّى بِنَا أَمِيرٍ الْجُمُعَةَ ثُمَّ قَالَ لِأَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَيْفَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الظُّهْرَ

29- Энас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) суық күндері жұма намазды ертерек, ал күн қатты ысып кетсе, кешірек оқитын»,- деді. Әбу Хулда (р.а.) айтты: «Әміріміз бізбен бірге жұма намазын оқыды»,- деді. Содан кейін Энастан: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін намазын қалай оқитын еді?»,- деп сұрады. (Байһакий: «Қатты суықта ертерек, ал қатты ыстықта кешірек оқитын»,- деді).

17-бап. Жұма намазына бару; Алла тағаланың Жұма намазына азан айтылса, Алланы еске түсіруге асығындар!» деген аят кәрімі; «асығындар» деген сөз «жұмаға тезірек дайындалып, мешітке асықпай бару керектігі айтылып тұр» деген кісілер туралы

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَحْرُمُ الْبَيْعُ حِينَئِذٍ وَقَالَ عَطَاءٌ تَحْرُمُ الصَّنَاعَاتُ كُلُّهَا وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ إِذَا أَدَّنَ الْمُؤَدَّنُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَهُوَ مُسَافِرٌ فَعَلَيْهِ أَنْ يَتَنَهَدَ

Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Жұма намазына азан айтылғаннан соң сауда-саттық қылуға тиым салынған»,- деді.

Ғата (р.а.) болса: «Әрқандай тіршілік пен айналысуға тиым салынған»,- деді.

Зухрий (р.а.) айтты: «Жұма күні азаншы азан айтса, жолаушы болсаңда жұма намазына баруың керек»,- деді.

30- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ رِفَاعَةَ قَالَ أَدْرَكَنِي أَبُو عَبْسٍ وَأَنَا أَذْهَبُ إِلَى الْجُمُعَةِ فَقَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ

30- Абайиа ибн Рифаға (р.а.) риуаят етті: «Жұма намазына кетіп бара жатыр едім жолда Әбу Абс жолығып: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Кімде-кімнің аяғы Алла жолында жүріп шаң болса, Алла тағала оны тозақ отына күйдірмейді», - деп айтқаның естідім», - деді.

31- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ قَالَ الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدِ وَأَبِي سَلْمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ح وَحَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلْمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَأْتَوْهَا تَسْعُونَ وَأَتَوْهَا تَمْشُونَ عَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأْتِمُوا

31- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Намазға тәкбір айтылса, сапқа тұруға асықпаңдар, ақырын ғана келіп сапқа тұрыңдар. Намаздың қай жеріне келсеңдер сол жерінен қосылып оқи беріңдер, қалғаның кейін өздерін оқып алыңдар!», - деді.

32- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو قُنَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي وَعَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ

32- Абдулла ибн Әбу Қатада (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мені көрмегендерінше сапқа тұрмаңдар, тыныштыққа бой ұсыныңдар!», - деді.

18-бап. Жұма күні намазда сапта тұрған кісілердің арасынан аралап өтпесін!

33- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنْ سَعِيدِ
 الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ وَدِيعَةَ حَدَّثَنَا سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَتَطَهَّرَ بِمَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ ثُمَّ أَذْهَنَ أَوْ
 مَسَّ مِنْ طَيِّبٍ ثُمَّ رَاحَ فَلَمْ يُفَرِّقْ بَيْنَ اثْنَيْنِ فَصَلَّى مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ إِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ
 أَنْصَتَ غُفْرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْآخِرَى

33- Салман Фарсий (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім жұма күні ғұсыл құйынып, үстіне жұпар иіс себініп, намазға келсе, және сапта тұрғандардың арасына қысылып-қымтарылып кірмесе, нәсіп еткенше намаз оқыса, имам мінберге шығып уағыз айтып жатқанда тыныш отырып тыңдаса, оның сол жұмамен өткен жұманың арасындағы күналары кешіріледі»,- деді.

19-бап. Жұма күні (діндес) бауырын тұрғызып жіберіп орнына отырып алмайды

34- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا مَخْلَدُ بْنُ يَزِيدَ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ
 جُرَيْجٍ قَالَ سَمِعْتُ نَافِعًا يَقُولُ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ نَهَى النَّبِيُّ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُقِيمَ الرَّجُلُ أَخَاهُ مِنْ مَقْعَدِهِ وَيَجْلِسَ فِيهِ قُلْتُ لِنَافِعِ
 الْجُمُعَةَ قَالَ الْجُمُعَةَ وَغَيْرَهَا

34- Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Мен Ибн Жұрайжға: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) діндес бауырын орнынан тұрғызып жіберіп, оның орнына отырып алуды қаралапты, бұны маған Ибн Омар айтқан»,- дедім. Сонда Ибн Жұрайж: «Жұма намазында ма?»,- деді. Мен: «Жұмада да, басқа намазда да»,- дедім.

20-бап. Жұма күні азан айту туралы

35- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ
 قَالَ كَانَ النَّدَاءُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَوَّلَهُ إِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهُ وَكَثُرَ النَّاسُ زَادَ النَّدَاءَ الثَّلَاثَ عَلَى الزُّورَاءِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الزُّورَاءُ
مَوْضِعٌ بِالسُّوقِ بِالْمَدِينَةِ

35- Сайб ибн Язид (р.а.) риуаят етті: «Жұма күніндегі бірінші азан, Расулұланың және Әбу Бәкір мен Омардың (р.а.) замандарында, имам мінберге барып отырғанда айтылатын. Осман (р.а.) халифалық қылған заманда Мединеде адам көбейіп **Заурада**⁵ үшінші азан айтылатын болды», - деді.

21-бап. Жұма күні бір кісінің азаншы болатыны туралы

36- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجِشُونُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ أَنَّ الَّذِي زَادَ التَّأْدِينَ الثَّلَاثَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عُمَانُ بْنُ عَفَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ كَثُرَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ وَلَمْ يَكُنْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُؤَدِّنٌ غَيْرَ وَاحِدٍ وَكَانَ التَّأْدِينَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ يَعْنِي عَلَى الْمُنْبَرِ

36- Сайиб ибн Язид (р.а.) риуаят етті: «Жұма күніндегі үшінші азанды Осман ибн Аффан (р.а.) жария қылған. Ал Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) азаншысы біреу-ақ болған және жұма күнгі азан имам мінберге барып отырғанда айтылған», - деді.

22-бап. Имам, мінберде отырып азанды естісе сөздерін қайталап отырады

حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجِشُونُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ أَنَّ الَّذِي زَادَ التَّأْدِينَ الثَّلَاثَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عُمَانُ بْنُ عَفَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ كَثُرَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ وَلَمْ يَكُنْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُؤَدِّنٌ غَيْرَ وَاحِدٍ وَكَانَ التَّأْدِينَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ يَعْنِي عَلَى الْمُنْبَرِ

Әбу Умама (р.а.) риуаят етті: «Мұғауия ибн Әбу Суфянның мінберде отырып, азанның сөздерін қайталап айтып отырғанын естідім. Азаншы: «**Аллаһу акбар, Аллаһу акбар**» дегенде ол да: «**Аллаһу акбар, Аллаһу акбар**», - деді. Азаншы: «**Әшһадү ән ла илаһа илла Алла**» дегенде, Мұғауия: «**Менде куәлік етемін**», - деді. Азаншы: «**Әшһадү әнна Мұхаммадан расулұлла**», - дегенде, Мұғауия: «**Менде куәлік етемін**», - деді. Азаншы азанды айтып болғаннан соң, Мұғауия: «Ей адамдар, мен

⁵ Заура- Медине базарындағы орынның аты.

Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) азаншы азан айтып жатқанда мына осы жерде отырып жаңағы мен айтқан сөздерді айтқанын естігенмін»,- деді.

23-бап. Азан айтылып жатқанда имам хатибтың мінберде отыруы сүннет

38- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ أَخْبَرَهُ أَنَّ التَّائِذِينَ الثَّانِيَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَمَرَ بِهِ عُمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ كَثُرَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ وَكَانَ التَّائِذِينَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ

38- Сайб ибн Язид (р.а.) риуаят етті: «Жұма күні мешітте адам көбейіп кеткенде хазреті Осман (р.а.) екінші рет азан айтуды бұйырды. Жұма күні азан имам мінберде отырғанда айтылатын»,- деді.

24-бап. Құтпа уақытында азан айту туралы

39- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِقَاتٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ سَمِعْتُ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ يَقُولُ إِنَّ الْأَذَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كَانَ أَوَّلَهُ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَلَمَّا كَانَ فِي خِلَافَةِ عُمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَثُرُوا أَمَرَ عُمَانُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِالْأَذَانِ الثَّلَاثِ فَأَذَّنَ بِهِ عَلَى الزَّوْرَاءِ فَتَبَتِ الْأَمْرُ عَلَى ذَلِكَ

39- Зухрийге Сайиб ибн Язид (р.а.) былай депті: «Жұма күніндегі бірінші азан Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) және Әбу Бәкір мен Омардың (р.а.) замандарында имам мінберде отырғандарында айтылатын еді. Ал хазреті Османның (р.а.) халифалық қылған кезінде адамдар көбейгендіктен ол кісі жұма күні **Заура**⁶ деген орында үшінші азанды айтуға бұйырды. Содан бұл әдет болып қалды»,- деді.

25-бап. Мінберде құтпа айту туралы

⁶ Заура- Медине базарындағы орынның аты.

قَالَ أَنَسُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَطَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ

Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мінберге шығып құтпа айтты», - деді.

40- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ الْقُرَشِيِّ الْإِسْكَندَرَانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ بْنُ دِينَارٍ أَنَّ رَجُلًا أَتَوْا سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ السَّاعِدِيَّ وَقَدْ امْتَرَوْا فِي الْمِنْبَرِ مِمَّ عُوْدُهُ فَسَأَلُوهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْرِفُ مِمَّا هُوَ وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ أَوَّلَ يَوْمٍ وَضِعَ وَأَوَّلَ يَوْمٍ جَلَسَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُرْسِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى فُلَانَةِ امْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ قَدْ سَمَّاهَا سَهْلٌ مُرِي غُلَامِكِ النَّجَّارَ أَنْ يَعْمَلَ لِي أَعْوَادًا أَجْلِسُ عَلَيْهِنَّ إِذَا كَلَّمْتُ النَّاسَ فَأَمَرْتُهُ فَعَمَلَهَا مِنْ طَرْفَاءِ الْعَابَةِ ثُمَّ جَاءَ بِهَا فَأَرْسَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَ بِهَا فَوَضِعَتْهَا هُنَا ثُمَّ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى عَلَيْهَا وَكَبَّرَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ رَكَعَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ نَزَلَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ فِي أَصْلِ الْمِنْبَرِ ثُمَّ عَادَ فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا صَنَعْتُ هَذَا لِتَأْتُمُّوا وَتَلْعَلُمُوا صَلَاتِي

40- Әбу Хазм ибн Динар (р.а.) риуаят етті: «Бірнеше адам мінбердің неден жасалғандығы туралы тартысып қалды. Содан Саһл ибн Сағд әс-Сағидидің алдына келіп сол туралы сұрады. Сонда Саһл ибн Сағд әс-Сағиди былай деді: «Ант етіп айтамын мен оның неден жасалғанын өте жақсы білемін. Оны алып келіп қойған күннің өзінде-ақ көрдім. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сол күні оған бірінші рет отырғанында көргенмін. Мінбердің жасалу тарихына келсек: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) пәленше әйелге адам жіберді. (Саһл әйелдің атын айтқан еді) келгеннен соң оған: «Шебер құлына айтсаң ол маған адамдарға уағыз айтқанымда үстіне шығып отыратын бір мінбер жасап берсе», - деді. Әйел құлына бұйырды. Шебер құл **тарфа** деген орман ағашынан мінбер жасап әйелге әкеліп берді. Әйел оны Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) беріп жіберді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мінберді осы жерге қоюды бұйырды. Содан Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мінбердің үстінде намаз оқығанын көрдім. Мінбердің үстінде тәкбір тахрима айтты. Содан мінбердің үстінде тұрып рүкүф қылды. Кейін мінберден артқа шегінген бойы түсіп, жерде сәжде етті. Кейін мінберге қайтадан шықты. Намазды оқып болғаннан соң адамдарға

карап: «Ей адамдар, менің намаз оқысымды үйреніп алыңдар, сендерде мен сияқты намаз оқысын деп осылай істедім», - деді.

41- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَنَسٍ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كَانَ جِدْعٌ يَفُومُ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا وُضِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ سَمِعْنَا لِلجِدْعِ مِثْلَ أَصْوَاتِ الْعِشَارِ حَتَّى نَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ قَالَ سُلَيْمَانُ عَنْ يَحْيَى أَخْبَرَنِي حَفْصُ بْنُ عُبيدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ

41- Жәбір ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Алғашқы кездерде (мінбер болмаған уақытта) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құрма ағашының түбірінің үстіне шығып құтпа айтатын. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) мінбер жасалып қойылып берілген кезде, әлгі түбірдің (томар) жаңа туған түйенің боздағанындай дыбыс шығарып жылағанын естідік. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мінберден түсіп мұбарак қолдарын оның үстіне қойды. Содан кейін ғана әлгі түбір (томар) тынышталды.

42- حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذُنَبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ سَالِمٍ عَنِ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ مَنْ جَاءَ إِلَى الْجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ

42- Сәлімнің атасы Ибн Омар (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мінбер үстінде тұрып: «Кімде-кім жұмаға келетін болса, ғұсыл құйынып келсін!», - дегенін естіген екен.

26-бап. Тік тұрып құтпа айту туралы

قَالَ أَنَسُ بْنُ بَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ قَائِمًا

Әнас (р.а.) риуаят етті: «Бір кезде қарағанымда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тік тұрып құтпа айтып жатыр екен», - деді.

43- حَدَّثَنَا عُبيدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عُبيدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ قَائِمًا ثُمَّ يَفْعُدُ ثُمَّ يَفُومُ كَمَا تَفْعَلُونَ الْآنَ

43- Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қазір сіз істеп жатқандай тік тұрып құтпа айтатын. Содан соң отыратын, кейін және тұратын», - деді.

27-бап. Имам адамдарға қарап тұрып уағыз айтады, ал адамдар болса имамға қарап тыңдайды

Ибн Омар мен Әнас ибн Мәлік (р.а.) имамның қарсы алдында тұрды.

44- حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ يَسَارٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى الْمِثْبَرِ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ

44- Әбу Саьид әл-Худрий риуаят етті: «Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мінберде отырды, ал біз болсақ ол кісінің айналасында отырып тыңдадық», - деді.

28-бап. Хұтпада Аллаға мақтау айтқаннан соң «Амма бағд» деген адам туралы

رَوَاهُ عِكْرَمَةُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ مَحْمُودٌ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ قَالَ أَخْبَرْتَنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ الْمُنْذِرِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ قُلْتُ مَا شَأْنُ النَّاسِ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا إِلَى السَّمَاءِ قُلْتُ آيَةٌ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا أَي نَعَمْ قَالَتْ فَأَطَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِدًّا حَتَّى تَجَلَّانِي الْعَشِيُّ وَإِلَى جَنْبِي قَرْبَةً فِيهَا مَاءٌ فَفَتَحْتُهَا فَجَعَلْتُ أُصَبُّ مِنْهَا عَلَى رَأْسِي فَأَنْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ وَحَمِدَ اللَّهُ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ قَالَتْ وَلَعَطَ نِسْوَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَاكْفَأَتْ إِلَيْهِنَّ لِأَسْكَنْهُنَّ فَقُلْتُ لِعَائِشَةَ مَا قَالَ قَالَتْ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أُرِيئُهُ إِلَّا قَدْ رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي هَذَا حَتَّى الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَإِنَّهُ قَدْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّكُمْ تُفْتَنُونَ فِي الْفُجُورِ مِثْلَ أَوْ قَرِيبَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ يُؤْتِي أَحَدَكُمْ فَيَقَالُ لَهُ مَا عَلِمَكَ بِهَذَا الرَّجُلِ

فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوْ قَالَ الْمُؤْمِنُ شَكَ هِشَامٌ فَيَقُولُ هُوَ رَسُولُ اللَّهِ هُوَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَأَمَّا وَأَجِبْنَا وَاتَّبَعْنَا وَصَدَقْنَا فَيُقَالُ لَهُ نَمَّ صَالِحًا قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ إِنْ كُنْتَ لِنُؤْمِنُ بِهِ وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوْ قَالَ الْمُرْتَابُ شَكَ هِشَامٌ فَيُقَالُ لَهُ مَا عِلْمُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُ قَالَ هِشَامٌ فَلَقَدْ قَالَتْ لِي فَاطِمَةُ فَأَوْعَيْتُهُ غَيْرَ أَنَّهَا ذَكَرَتْ مَا يُعْلِظُ عَلَيْهِ

Хишам ибн Ғуруа (р.а.) мына хадисті Фатима бинти әл-Мунзирден естіпті, ол кісіге Асма бинти Әбу Бәкір айтқан екен: «Айша анамыздын алдына кірсем, адамдар намаз оқып жатыр екен. Мен: «Адамдарға не болды?»,- деп сұрадым. Айша анамыз (р.а.) басымен аспанға ишара қылды. Мен: «Бұл қияметтің белгілерінен ба?»,- дедім. Ол кісі: «Иә»,- дегендей басын изеді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазды өте ұзақ оқыды. Тіптен менің көзім қарауытып кетті. Жанымда торсықта су бар болатын дереу ауызын шешіп басыма құя бастадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып болды. Күннің тұтылғаны тоқтап, күн жадырап шыға келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағалаға мақтаулар айтып, содан соң «Амма бағд» деп адамдарға құтпа айтты. Сол кезде бір топ Ансарий әйелдер шулап кетті. Мен оларды тыныштандырып (естімей қалғандықтан) Айша анамыздан: «Расулулла не деді?»,- деп сұрадым. Айша анамыз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айтқандарының бәрін былай қылып айтып берді: «Маған көрсетілмеген нәрсе қалмады, тіпті мына осы жерде тұрып жәннатты да, тозақты да көрдім. Маған уәхи қылынды, сендер қабірде Масих Дажжалдың бүлігі сияқты немесе соған ұқсас бір сынақтан өтесіндер. Алдыларына келіп: «Мына кісіні (яғни, Пайғамбарымызды ғ.с.) танысындар ма?»,- деп сұрайды. Сұралушы кісі мұьмин (осы жерде Хишам: «әлде тақуа»,- деп те айтады) болса, «Бұл кісі Мұхаммед (с.ғ.с.) бізге мұғжизалар мен тура жолды алып келген кісі, біз ол кісіге сеніп айтқандарын қабыл еткенбіз, және ол кісіге ілескенбіз айтқандарын дәлелдегенбіз»,- дейді. Сонда оған: «Рахаттанып ұйықтай бер. Біз сенің мұьмин екендігіңді білгеміз»,- деседі. Бірақ сұралушы Мунафиқ (осы жерде Хишам: «әлде күмәнданушы»,- деп екі түрлі ой айтады) болса, «Бұл кісіні танысын ба?»,- дегенде, «Жоқ білмеймін, адамдар бұл кісі туралы не айтса, солардан естігенімді айтамын-да»,- дейді.

(Хишам: «Сол Мунафиққа айтқан ауыр сөздерді Фатима маған айтып берген болатын бірақ-та есімнен шығып кетіпті»,- деді).

45- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ قَالَ

سَمِعْتُ الْحَسَنَ يَقُولُ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَتَى بِمَالٍ أَوْ سَبِيٍّ فَفَسَمَهُ فَأَعْطَى رَجَالًا وَتَرَكَ رَجَالًا فَبَلَغَهُ أَنَّ الَّذِينَ تَرَكَ عَتَبُوا فَحَمِدَ اللَّهَ ثُمَّ أَتَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَمَا بَعْدُ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْطِي الرَّجُلَ وَأَدْعُ الرَّجُلَ وَالَّذِي أَدْعُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الَّذِي أُعْطِي وَلَكِنْ أُعْطِيَ أَقْوَامًا لِمَا أَرَى فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْجَزَعِ وَالْهَلَعِ وَأَكُلُ أَقْوَامًا إِلَى مَا جَعَلَ اللَّهُ فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْغِنَى وَالْخَيْرِ فِيهِمْ عَمْرُو بْنُ تَعْلَبٍ فَوَاللَّهِ مَا أَحَبُّ إِلَيَّ لِي بِكَلِمَةٍ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُمْرَ النَّعَمِ تَابِعَهُ يُؤُسُّ

45- Амр ибн Тағлиб (р.а.) риуаят етті: «Бірде Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) олжа малдар мен тұтқындар әкелінді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әкелінген олжаларды бөліп, кейбір адамдарға берді, ал кейбіреулеріне бермеді. Сонда олжадан тимеген адамдар наразылықтарын білдірді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағалаға мақтау айтып содан соң «Амма бағд»,- деп қойды-да: «Алла тағаланың хақы құрметі мен кей адамдарға олжадан беріп, ал кейбіріне бермеймін. Бірақ-та олжадан алмаған кісі маған олжадан алған адамнан гөрі жақынырақ. Жүрегінде қанағатсыздық, мал-дүниеге құмарлығы барлығын сезген адамыма ғана олжадан беремін. Алла тағала жүректерінде көздері тоқ қанағатты місе тұтқан адамдарды, және де көзі тоқ қанағатты болуға үндеймін. Амр ибн Тағлиб (р.а.) сол сабырлылар қауымынан»,- деді. Алланың хақы құрметі Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айтқан бұл сөздері маған қандайда мал дүниеден артығырақ»,- деді.

46- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ ذَاتَ لَيْلَةٍ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ فَصَلَّى فِي الْمَسْجِدِ فَصَلَّى رَجَالٌ بِصَلَاتِهِ فَأَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا فَاجْتَمَعَ أَكْثَرُ مِنْهُمْ فَصَلُّوا مَعَهُ فَأَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا فَكَثَرَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّلَاثَةِ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلُّوا بِصَلَاتِهِ فَلَمَّا كَانَتْ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةَ عَجَزَ الْمَسْجِدُ عَنْ أَهْلِهِ حَتَّى خَرَجَ لِصَلَاةِ الصُّبْحِ فَلَمَّا قَضَى الْفَجْرَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَتَشَهَّدَ ثُمَّ قَالَ أَمَا بَعْدُ فَإِنَّهُ لَمْ يَخْفَ عَلَيَّ مَكَانُكُمْ لَكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْرَضَ عَلَيْكُمْ فَتَعْجِزُوا عَنْهَا قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ تَابِعَهُ يُؤُسُّ

46- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір күні жарым түнде мешітке шығып намаз оқыды. Адамдар да ол кісіге ұйып

нәпіл намаз оқыды. Таң атқаннан кейін, адамдар: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жарым түнде мешітке шығып намаз оқыды деп»,- өзара сөйлесті. Келесі күні түнде адамдар одан да көбірек жиналып Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге намаз оқыды. Таң атқаннан соң және сол туралы сөйлесті. Үшінші түні мешіт жамағаты тіптен көбейіп кетті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітке шығып намаз оқыды. Адамдар да ол кісімен бірге намаз оқыды. Төртінші түні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітке шықпады. Тек қана таң намазына шықты. Намазды оқып болып, Алла тағалаға мақтаулар айтқаннан соң «Амма бағд»,- деп сөзін бастап: «Сендердің бұндай әрекетке көшкендерін өте жақсы, бірақ-та түнде намаз оқу сендерге парыз болып қалып, кейін қиналып қалмасын дегенім ғой»,- деді.

47- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ عَشِيَّةَ بَعْدَ الصَّلَاةِ فَتَشَهَّدَ وَأَنْتَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ تَابِعَهُ أَبُو مُعَاوِيَةَ وَأَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَمَّا بَعْدُ تَابِعَهُ الْعَدَنِيُّ عَنْ سَفْيَانَ فِي أَمَّا بَعْدُ

47- Әбу Хумайд әс-Сағиди (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаздан кейін орнынан тұрып, Алла тағалаға мақтау айтқаннан соң, «Амма бағд»,- деп сөзін бастады»,- деді.

48- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ حُسَيْنٍ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ قَالَ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعْتُهُ حِينَ تَشَهَّدَ يَقُولُ أَمَّا بَعْدُ تَابِعَهُ الزُّبَيْدِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ

48- Мисуар ибн Махрама (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орнынан тұрып Алла тағалаға мақтау айтқанында «Амма бағд»,- деп айтқаның естігенмін»,- деді.

49- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْعَسِيلِ قَالَ حَدَّثَنَا عِكْرَمَةُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَعِدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ وَكَانَ آخِرَ مَجْلِسٍ جَلَسَهُ مُتَعَطِّفًا مِلْحَفَةً عَلَى مَكْبِيهِ قَدْ عَصَبَ رَأْسَهُ بِعِصَابَةٍ دَسِمَةٍ فَحَمِدَ اللَّهُ وَأَنْتَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِلَيَّ فَتَأْبُوا إِلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ هَذَا

الْحَيِّ مِنَ الْأَنْصَارِ يَقُولُونَ وَيَكْتُرُ النَّاسُ فَمَنْ وَلِيَ شَيْئًا مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَطَاعَ أَنْ يَضُرَّ فِيهِ أَحَدًا أَوْ يَنْفَعَهُ فِيهِ أَحَدًا فَلْيَقْبَلْ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَيَتَجَاوَزْ عَنْ مُسِيئِهِمْ

49- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үстіне *изар* киіп басына үлкен сәлде орап, соңғы рет мінберге шықты. Алла тағалаға мақтау айтқаннан соң: «Ей адамдар маған жақынырақ келіндер!», - деді. Адамдар Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айналасына топталды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Амма бағд», - деп сөз бастады: «Мына бұ ансарийлар қауымы келешекте азайады, ал басқа адамдар болса көбейеді. Мұхаммедтің ғ.с. үмбетіне тиесілі мәнсапқор адамның бірер кісіге зияны немесе пайдасы тисе, жақсылығын қабыл қылып, жамандығын кешірсін!», - деді.

29-бап. Жұма күні имамның екі құтпаның ортасында отырып дем алуы туралы

50- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ خُطْبَتَيْنِ يَقْعُدُ بَيْنَهُمَا

50- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жұмада екі рет құтпа оқитын. Екінші құтпаны бастардын алдында отырып біраз дем алатын», - деді.

30-бап. Жұма күні құтпа тындау туралы

51- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَيْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَبِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَقَفَتِ الْمَلَائِكَةُ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ فَالْأَوَّلَ وَمَثَلُ الْمُهْجَرِ كَمَثَلِ الَّذِي يُهْدِي بَدَنَةً ثُمَّ كَالَّذِي يُهْدِي بَقْرَةً ثُمَّ كَبِشًا ثُمَّ دَجَاجَةً ثُمَّ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوَّأَ صُحُفَهُمْ وَيَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ

51- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты: «Жұма күні періштелер мешіттің есігінде тұрып, бірінші келгендерді бірінші, ал екінші келгендерді екінші деп жазып тұрады. Далада қатты ыстық болып тұрғанда бірінші болып келгендер бір түйені, екінші болып

келгендер бір сиырды, одан кейін келгендер бір қошқарды, одан кейін келгендер бір тауықты, одан кейін келгендері бір жұмыртқа садақа еткеннің сауабын алады. Содан кейін имам уағыз айтуға шықса, періштелер дәптерлерін жауып, оның сөзіне құлақ салар»,- деді.

31-бап. Имам құтпа айтып тұрғанда бір кісінің кіріп келгенін көрсе, оған екі рәкат намаз оқуды бұйырады

52- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخُطُبُ النَّاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ أَصَلَيْتَ يَا فُلَانُ قَالَ لَا قَالَ فَمُ فَارَكِعْ رَكَعَيْنِ

52- Жабир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Жұма күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарға уағыз айтып тұрған еді, бір кісі кіріп келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған: «Ей пәленше намаз оқыдың ба?»,- деп сұрады. Ол: «Жоқ»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Тұр, екі рәкат намаз оқы!»,- деді.

32-бап. Имам құтпа айтып жатқанда келіп, екі рәкат жеңіл намаз оқыған кісі туралы

53- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو سَمِعَ جَابِرًا قَالَ دَخَلَ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخُطُبُ فَقَالَ أَصَلَيْتَ قَالَ لَا قَالَ فَمُ فَصَلِّ رَكَعَيْنِ

53- Жабир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Жұма күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарға уағыз айтып тұрғанында мешітке бір кісі кіріп келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған: «Намаз оқыдың ба?»,- деп сұрады. Ол: «Жоқ»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Тұр, екі рәкат намаз оқы!»,- деді.

33-бап. Имамның құтпа айтып қолдарын көтеріп дұға қылуы туралы

54- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسٍ وَعَنْ يُوسُفَ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخُطُبُ

يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ قَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْكَ الْكُرَاعُ وَهَلْكَ الشَّاءُ فَادْعُ اللَّهَ أَنْ
يَسْقِينَا فَمَدَّ يَدَيْهِ وَدَعَا

54- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Жұма күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) уағыз айтып тұрған болатын. Бір кісі орнынан тұрып: «Я Расулулла, жылқылар мен қойлар қырылып жатыр. Алла тағаладан бізге жаңбыр сұрап беріңіз!», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолын көтеріп дұға қылды.

34-бап. Жұма күні құтпада жаңбыр сұрау туралы

55- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو
عَمْرٍو الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ
قَالَ أَصَابَتْ النَّاسَ سَنَةٌ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ قَامَ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْكَ الْمَالُ
وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَمَا تَرَى فِي السَّمَاءِ قَرَعَةً فَوَالَّذِي نَفْسِي
بِيَدِهِ مَا وَضَعَهَا حَتَّى تَارَ السَّحَابُ أُمَّتَالَ الْجِبَالَ ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ عَنْ مِئْبَرِهِ حَتَّى رَأَيْتُ
الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى لِحْيَتِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمُطِرْنَا يَوْمَنَا ذَلِكَ وَمِنَ الْعَدِ
وَبَعْدَ الْعَدِ وَالَّذِي يَلِيهِ حَتَّى الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى وَقَامَ ذَلِكَ الْأَعْرَابِيُّ أَوْ قَالَ غَيْرُهُ فَقَالَ
يَا رَسُولَ اللَّهِ تَهْدَمُ الْبِنَاءُ وَغَرِقَ الْمَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا
وَلَا عَلَيْنَا فَمَا يُشِيرُ بِيَدِهِ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ السَّحَابِ إِلَّا انْفَرَجَتْ وَصَارَتْ الْمَدِينَةُ مِثْلَ
الْجَوْبَةِ وَسَالَ الْوَادِي قَنَاةً شَهْرًا وَلَمْ يَجِئْ أَحَدٌ مِنْ نَاحِيَةٍ إِلَّا حَدَّثَ بِالْجَوْدِ

55- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында құрғақшылық болды. Жұма күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құтпа айтып тұрған еді, бір бәдәуі орнынан тұрып: «Я Расулулла, мал-мүлкіміз қырылып құрыды, бала шағамыз аш қалды. Алла тағаладан бізге жаңбыр сұрап беріңіз!», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолдарын көтеріп дұға қыла бастады. Сол уақытта аспанда бірде-бір бұлт жоқ болатын. Жаным қолымда болғанға ант етіп айтамын Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолдарын түсірместен-ақ аспанды таудай-таудай бұлттар торлап алды. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мінберден түсіп үлгерместен-ақ сақалдарынан су тамшылап жатқандарын көрдім. Осы күні және ертенінде одан арғы күндері де тіптен келесі жұмаға дейін жалғасты. Кейінгі жұмада сол бәдәуі ма әлде басқасы ма: «Я Расулулла, үйлерді су басып, мал-мүлікіміз

судың астында қалып жатыр. Бізге Алла тағаладан жауынның тоқтауын сұрап беріңіз!»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дұғаға қолдарын көтеріп: «Илаһи, жауынды үстімізге емес айналамызға жаудыр!»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолдарымен қай жаққа нұсқаса бұлттар сол жаққа бытырап тарап жатты. Мединенің аспаны лездемде шайдай ашылды. Ал жаңбыр болса, далалы алқапқа бір ай бойы жауды. Сол жақтан кім келсе де, жаңбырдың қалың жауып жатқаны туралы айтатын»,- деді.

35-бап. Жұма күні имам уағыз айтып жатқанда өзара сөйлесіп жатқандарды тыныштандыру туралы

قَالَ سَلْمَانُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُنصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ

Салман (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Имам уағыз айтып жатқанда адамдар тыныш отырып тыңдаулары керек»,- деді.

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَنْصِتْ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَقَدْ لَعَوْتَ

Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жұма күні имам уағыз айтып жатқанда жанындағы кісіге: «тыныш отыр!»,- десең-де, орынсыз сөйлеген боласың»,- деді.

36-бап. Жұма күнгі дұға қабыл болатын уақыт туралы

57- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ فِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَأَشَارَ بِيَدِهِ يُقَالُهَا

57- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жұма күні уағыз айтып тұрып: «Жұма күні белгілі бір уақыт бар. Мұсылман адамның оқып жатқан намазы осы уақытқа тура келіп қалуы қиын, бірақ-та тура келіп қалса, сол адам Алла тағаладан бірер нәрсе тілесе тілегі қабыл болады»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) осы уақыттың өте қысқа екенін қолымен ишара етіп көрсетті.

37-бап. Жұма күні адамдар имамды тастап намаздан шығып кетсе, имам және онымен қалған адамдардың намазы дұрыс екендігі туралы

58- حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ حُصَيْنٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ قَالَ حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ أَقْبَلَتْ عَيْرٌ تَحْمِلُ طَعَامًا فَالْتَفَتُوا إِلَيْهَا حَتَّى مَا بَقِيَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا فَانزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكَوْكَ قَائِمًا

58- Жабир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Бір күні Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге жұма намазын оқып жатқанымызда, Шам жақтан бидай артқан керуен келіп қалды. Адамдар мешітте оқып жатқан намаздарын тастап, керуен жаққа шығып кетті. Ал Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге тек қана 12 кісі қалды. Сол кезде: «Егер адамдар бірер саудасаттықты немесе ойын-күлкіні көріп қалса, сені намазда тік тұрған бойынша қалдырып кетіседі⁷», - деген аят нәзіл болды.

38-бап. Жұмадан кейін және жұмадан бұрын намаз оқу туралы

59- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الظُّهْرِ رَكَعَتَيْنِ وَبَعْدَهَا رَكَعَتَيْنِ وَبَعْدَ الْمَغْرَبِ رَكَعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ وَبَعْدَ الْعِشَاءِ رَكَعَتَيْنِ وَكَانَ لَا يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ حَتَّى يَنْصَرِفَ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ

59- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін намазынан бұрын 2 рәкат, бесіннен кейін 2 рәкат, шам намазынан кейін 2 рәкат және құптан намазынан кейін 2 рәкат намаз оқитын. Жұма намаздан кейін де үйіне келгеннен соң 2 рәкат намаз оқитын», - деді.

⁷ 62. Жұма-11 аят.

39-бап. Алла тағаланың «Намаз өтелген кезде, жер жүзіне таралындар да Алланың мәрхаметінен несібе іздендер⁸», - деген аяты туралы

60- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَتْ فَيْنَا امْرَأَةٌ تَجْعَلُ عَلَى أَرْبَعَاءَ فِي مَزْرَعَةٍ لَهَا سِلْقًا فَكَانَتْ إِذَا كَانَ يَوْمُ جُمُعَةٍ تَنْزِعُ أَصُولَ السِّلْقِ فَتَجْعَلُهُ فِي قَدْرٍ ثُمَّ تَجْعَلُ عَلَيْهِ قَبْضَةً مِنْ شَعِيرٍ تَطْحَنُهَا فَتَكُونُ أَصُولُ السِّلْقِ عَرْقَهُ وَكُنَّا نَنْصَرِفُ مِنْ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ فَنَسَلِمُ عَلَيْهَا فَنُقَرِّبُ ذَلِكَ الطَّعَامَ إِلَيْنَا فَنَلْعَفُهُ وَكُنَّا نَتَمَنَّى يَوْمَ الْجُمُعَةِ لَطْعَامِهَا ذَلِكَ

60- Саһл ибн Сағд (р.а.) риуаят етті: «Біз жақта бір әйел бар болатын. Ол даладағы егістігіне қант қызылшасын егетін. Жұма күні болса, қант қызылшасынан жұлып, бір уыс арпаменен араластырып (қазанда) қайнатып қоятын еді. Жұма намазынан қайтып бара жатқанымызда сол әйелге сәлемдесіп өтетінбіз, ол сол істеген тамағынан бізге беретін. Оның берген тамағын жалайтынбыз. Кейін, тағыда жұма күні қашан болады екен дейтінбіз. Жұма күні намаздан кейін ғана тынығатынбыз. Түскі тамақты-да тек қана жұма намаздан кейін ішетінбіз», - деді.

40-бап. Жұма намаздан соң тынығу туралы

62- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُقَبَةَ الشَّيْبَانِيُّ الْكُوفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ عَنْ حُمَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ كُنَّا نُبْكَرُ إِلَى الْجُمُعَةِ ثُمَّ نَقِيلُ

62- Әнәс (р.а.) риуаят етті: «Жұмаға ертерек барып келіп, тынығатынбыз», - деді.

63- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجُمُعَةَ ثُمَّ تَكُونُ الْقَائِلَةَ

63- Саһл (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге жұма намазын оқып, содан соң демалатынбыз», - деді.

⁸ 62. Жұма. 10 аят.

41-бап. Қауип-қатер кезде оқылатын намаз

وَقَوْلِ اللّٰهِ تَعَالٰى وَاِذَا ضَرَبْتُمْ فِى الْاَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَقْصُرُوْا مِنْ الصَّلَاةِ اِنْ خِفْتُمْ اَنْ يَّفْتِنَكُمْ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اِنَّ الْكٰفِرِيْنَ كَانُوْا لَكُمْ عَدُوًّا مُّبِيْنًا وَاِذَا كُنْتُمْ فِيْهِمْ فَاَقَمْتُمْ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلَنْتَقِمَ طٰىفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكُمْ وَلْيَاْخُذُوْا اَسْلِحَتَهُمْ فَاِذَا سَجَدُوْا فَلْيَكُوْنُوْا مِنْ وَّرَائِكُمْ وَاَلْتَأْتِ طٰىفَةٌ اٰخَرٰى لَمْ يُصَلُّوْا فَلْيُصَلُّوْا مَعَكُمْ وَلْيَاْخُذُوْا حِذْرَهُمْ وَاَسْلِحَتَهُمْ وَاَلَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَوْ تَعَفَّلُوْنَ عَنْ اَسْلِحَتِكُمْ وَاَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيْلُوْنَ عَلَيْكُمْ مِيْلَةً وَّاحِدَةً وَّلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِنْ كَانَ بِكُمْ اَدٰى مِنْ مَطَرٍ اَوْ كُنْتُمْ مَرَضٰى اَنْ تَضَعُوْا اَسْلِحَتَكُمْ وَاَخُذُوْا حِذْرَكُمْ اِنَّ اللّٰهَ اَعَدَّ لِلْكَٰفِرِيْنَ عَذٰبًا مُّهِیْنًا

Алла тағала құран кәрімде: «Қашан жер жүзінде сапарда болсаңдар, кәпірлердің өздеріне бір қастандық істеуінен қорықсаңдар, сендерге намаздан қысқартуларында күнә жоқ. Негізінен сендерге кәпірлер ашық қаскүнем. (Мұхаммед ғ.с.) Сен олардың ішінде (соғыс майданында имам болып) тұрған кезде, олардан бір бөлегі сенімен бірге намазға тұрсын, барлығы құралдарын алсын. Сонда қашан олар сәжде қылса, (саған ұйып бір рәкат оқыса,) олар арт жақтарында (жау жақта) болсын. Екінші намаз оқымаған топ келіп, сенімен бірге намаз оқысын, қорғаныстарын, құралдарын да алсын. Өйткені, кәпірлер құралдарынан, нәрселерінен қаперсіз болуларыңды, үстеріңе бір-ақ шабуыл жасауды ойлар. Егер сендерге жаңбырдан бір қиналыс немесе ауру болсаңдар, сендерге құралдарыңды қойып қоюларыңның оқасы жоқ. Сондай-ақ сақтық шарасын қолданыңдар. Негізінен Алла кәпірлер үшін қорлаушы азап әзірлеген⁹», - деді.

64- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ سَأَلْتُهُ هَلْ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْنِي صَلَاةَ الْخَوْفِ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ عَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ نَجْدٍ

⁹ 4. «Ниса», 101-102 аяттар.

فَوَازَيْنَا الْعَدُوَّ فَصَافَقْنَا لَهُمْ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي لَنَا فَقَامَتِ طَائِفَةٌ مَعَهُ تُصَلِّي وَأَقْبَلَتْ طَائِفَةٌ عَلَى الْعَدُوِّ وَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْ مَعَهُ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ انصَرَفُوا مَكَانَ الطَّائِفَةِ الَّتِي لَمْ تُصَلِّ فَجَاءُوا فَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِمْ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَقَامَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ فَرَكَعَ لِنَفْسِهِ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ

64- Шүғайб (р.а.) айтты Зухрийден (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қауіп намазын оқушы ма еді?», - деп сұрадым. Ол: «Маған атам Абдулла ибн Омар (р.а.) бұл туралы былай деген еді», - деп төмендегіше айтып берді: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге соғысқа шықтым. Нажд жақта дұшпандарымыздың қарсы алдына келгенімізде сапка тұрдық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқуға тұрды. Бір топ адамдар ол кісіге ұйыды, ал қалған бір тобы дұшпандарды бақылап тұрды. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып намаз оқып жатқан адамдар бір рет рүкүф қылып екі сәжде қылды да, намаз оқып жатқан жерлерінен тұрды. Олардың орындарына бақылаушы екінші топ адамдар барып намазға тұрды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) олармен бірге бір рет рүкүф, екі рет сәжде істеді. Содан соң сәлем берді. Екінші топтағы адамдар әр қайсысы өз беттерінше бір рүкүф екі сәждені қылып алысты», - деді.

42-бап. Тік тұрып немесе ат мініп тұрған бойы қауіп намазын оқу туралы

65- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْفَرَسِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ نَحْوًا مِنْ قَوْلِ مُجَاهِدٍ إِذَا اخْتَلَطُوا قِيَامًا وَزَادَ ابْنُ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَلْيُصَلُّوا قِيَامًا وَرُكْبَانًا

65- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Дұшпандар жан-жақтан қысым қылып тұрған уақытта тік тұрған бойы намаз оқи береді. Өйткені Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Дұшпанның қауіптігі күшейіп кетсе, тік тұрып немесе аттың үстінде отырып болса да намаз оқи беріңдер!», - деп айтқан», - деді.

43-бап. Қауіп намазы оқылып жатқанда намазхандар бір-бірлерін қорғап тұрады

66- حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شَرِيحٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ عَنِ الزُّبَيْدِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ فَكَبَّرَ وَكَبَّرُوا مَعَهُ وَرَكَعَ وَرَكَعَ نَاسٌ مِنْهُمْ مَعَهُ ثُمَّ سَجَدَ وَسَجَدُوا مَعَهُ ثُمَّ قَامَ لِلثَّانِيَةِ فَقَامَ الَّذِينَ سَجَدُوا وَحَرَسُوا إِخْوَانَهُمْ وَأَتَتْ الطَّائِفَةُ الْآخَرَى فَرَكَعُوا وَسَجَدُوا مَعَهُ وَالنَّاسُ كُلُّهُمْ فِي صَلَاةٍ وَلَكِنْ يَحْرُسُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا

66- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге бір топ адамдар намаз оқуға тұрды. Расулулла тәкбір тахрима айтты. Қалғандары да айтты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рүкүф қылды, қалғандары да рүкүф қылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәжде етті, қалғандары да сәжде етісті. Содан соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екінші рәкатты оқымаққа тұрды. Бірге намаз оқып жатқан топ, екінші топқа орын босатып оларды қорғап тұрды. Екінші топтағы адамдар Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге рүкүф, сәжде қылды. Сол сияқты кезек-кезек бір-бірлерін қорғап тұрып, барлық намаздарын оқып алысты», - деді.

44-бап. Қамалды (бекініс) басып алудың және дұшпанға шабуылға шығардың алдында оқылатын намаз

قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ إِنْ كَانَ تَهَيَّأَ الْفَتْحُ وَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الصَّلَاةِ صَلُّوا إِيْمَاءً كُلُّ امْرئٍ لِنَفْسِهِ فَإِنْ لَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الْإِيْمَاءِ أُخْرُوا الصَّلَاةَ حَتَّى يَنْكَشِفَ الْقِتَالُ أَوْ يَأْمَنُوا فَيُصَلُّوا رَكَعَتَيْنِ فَإِنْ لَمْ يَقْدِرُوا صَلُّوا رَكَعَةً وَسَجَدَتَيْنِ فَإِنْ لَمْ يَقْدِرُوا لَمْ يَجْزِئُهُمُ التَّكْبِيرُ وَيُؤَخَّرُهَا حَتَّى يَأْمَنُوا وَبِهِ قَالَ مَكْحُولٌ وَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ حَضَرْتُ عِنْدَ مُنَاهِضَةِ حِصْنِ نُسْتَرَ عِنْدَ إِضَاءَةِ الْفَجْرِ وَاشْتَدَّ اشْتِعَالُ الْقِتَالِ فَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الصَّلَاةِ فَلَمْ نُصَلِّ إِلَّا بَعْدَ ارْتِفَاعِ النَّهَارِ فَصَلَّيْنَاهَا وَنَحْنُ مَعَ أَبِي مُوسَى فَفُتِحَ لَنَا وَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ وَمَا يَسْرُنِي بِتِلْكَ الصَّلَاةِ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا

Әл-Аузағий (р.а.) риуаят етті: «Егерде бекіністі алуға кіріскенде намаз оқуға мүмкіншілік болмаса, әрбір кісі ишарамен өз орындарында намаз оқып алады. Егерде ишарамен де намаз оқудың мүмкіншілігі

болмаса, соғыс басылғанша намазды кешіктіре тұрады. Соғыс басылғанда 2 рәкат намаз оқиды. Егерде бұғанда мүмкіншілік болмаса, бір рәкат екі сәжде қылып намаз оқиды. Тіпті бұғанда мүмкіншілігі болмаса, онда құры тәкбір намаз орнына жүрмейді. Сол себепті намазды дұшпанның қауіпі сейілгенге дейін кешіктіре тұрады»,- деді. Әнас (р.а.) бұл туралы былай деді: «**Тастур** бекінісін алғанда қатынастым.Сахабалар таң атар уақытта шабуылға шығып, күн шыққанша намаз оқи алмады. Күн көтеріліп кеткеннен соң ғана намаз оқыдық. Бізбен бірге Әбу Мұса әл-Ашғарий да бар болатын. Содан соң қамал алынып, ішіндегі тұрғындары Исламға кіргізілді. Сол қаза болған намаздың орнына бүтін дүниені, ондағы бар нәрселерді берсе де риза болмас едім!»,- деді.

67- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرِ الْبُخَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُبَارَكٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ جَاءَ عُمَرُ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ فُرَيْشٍ وَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا صَلَّيْتُ الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتْ الشَّمْسُ أَنْ تَغِيبَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا بَعْدُ قَالَ فَنَزَلَ إِلَى بَطْحَانَ فَتَوَضَّأَ وَصَلَّى الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَابَتْ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ بَعْدَهَا

67- Жабир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Хандақ күні (хижраның 4-ші жылы) Хазреті Омар (р.а.) келіп Құрайыш кәпірлерін (мұьминдерді намаздан қалдырғандары үшін) сөге бастады. Содан соң: «Я Расулулла, күн батып кетті, мен әлі аср намазын оқығаным жоқ»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Аллаға ант етіп айтамын, менде әлі оқығаным жоқ»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Батхан деген жерде (түйеден) түсіп, дәрет алды. Содан күн батқаннан соң аср намазын, одан кейін шам намазын оқыды»,- деді.

45-бап. Дұшпанды қуып бара жатқан немесе артынан дұшпан қуып келе жатқан адамның ат үстінде намаз оқуы туралы

قَالَ الْوَلِيدُ ذَكَرْتُ لِلْأَوْزَاعِيِّ صَلَاةَ شَرْحَبِيلَ بْنِ السَّمْطِ وَأَصْحَابِهِ عَلَى ظَهْرِ الدَّابَّةِ فَقَالَ كَذَلِكَ الْأَمْرُ عِنْدَنَا إِذَا نُحِوِّفَ الْقَوْتَ وَاحْتَجَّ الْوَلِيدُ بِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُصَلِّيَنَّ أَحَدٌ الْعَصْرَ إِلَّا فِي بَنِي فَرِيظَةَ

Уалийд (р.а.) әл-Аузағиға: «Мен Шархабийл ибн әс-Самт пен оның серіктерінің аттың үстінде намаз оқып кетіп бара жатқандарын көрдім»,- деді. Сонда әл-Аузағий: «Иә, намаздың қаза болуынан қауіптенсек, аттың

үстінде ишарамен намаз оқып кете беретін едік»,- деді. Уалид (р.а.)
Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Ешкім Бәний Құрайзадан басқа жерде аср
намазын оқымасын!»,- деген сөздерін дәлел қылды.

46-бап.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَسْمَاءَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ
عُمَرَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَنَا لَمَّا رَجَعْنَا مِنَ الْأَحْزَابِ لَا يُصَلِّينَ أَحَدٌ
الْعَصْرَ إِلَّا فِي بَنِي قُرَيْظَةَ فَأَذْرَكَ بَعْضُهُمُ الْعَصْرَ فِي الطَّرِيقِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا
نُصَلِّي حَتَّى نَأْتِيَهَا وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ نُصَلِّي لَمْ يَرِدْ مِنَّا ذَلِكَ فَذَكَرَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يُعَفِّ وَاحِدًا مِنْهُمْ

Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хандақ
соғысынан қайтқанынан соң: «Бірде-бір кісі Бәний Құрайзаға жетіп
алмағанша аср намазын оқымасын!»,- деді. Кейбіреулер аср намазын
жолда оқыды, кейбірі: «Барғанымызша оқымаймыз»,- десті, енді біреулері:
«Оқи береміз, «Намаз оқымандар!» дегендегі мақсат, баратын жерге
тезірек жетіп алу үшін»,- десті. Кейіннен бұл сөздерді Пайғамбарымызға
(с.ғ.с.) айтқанда. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) олардың бірде біреуін сөкпеді де
ескерту бермеді де,- деді.

47-бап. Таң намазын таң атпастан бұрынырақ оқымақ; шабуыл мен соғыстың алдында намаз оқып алу туралы

68- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ
وَتَابِتِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى
الصُّبْحَ بَعَثَ نَجْدًا ثُمَّ رَكِبَ فَقَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ خَرِبَتْ خَيْبَرُ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ فَسَاءَ
صَبَاحُ الْمُؤَذِّنِينَ فَخَرَجُوا يَسْعُونَ فِي السَّكَاكِ وَيَقُولُونَ مُحَمَّدٌ وَالْخَمِيسُ قَالَ
وَالْخَمِيسُ الْجَيْشُ فَظَهَرَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَتَلَ الْمُقَاتِلَةَ
وَسَبَى الدَّرَارِيَّ فَصَارَتْ صَفِيَّةُ لِذِيئَةَ الْكَلْبِيِّ وَصَارَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ تَرَوَّجَهَا وَجَعَلَ صَدَاقَهَا عِثْقَهَا فَقَالَ عَبْدُ الْعَزِيزِ لِتَابِتِ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ
أَنْتَ سَأَلْتَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ مَا أَمْرُهَا قَالَ أَمْرُهَا نَفْسُهَا فَتَنَبَّسَ

68- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) (Хайбарды басып алардың алдында) елең-алаң уақытта таң намазын оқып алды. Содан соң атқа мініп жолға шықты. Хайбар көрінген уақытта: «Аллаһу акбар, Хайбар ойран болды, біз бірер қауымның жеріне келіп түссек, олардың халі мүшкіл!», - деді. Хайбар халқы үрейленіп көшелерге шықты. Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көріп: «Мұхаммед ғ.с. қалың қолменен келіпті», - десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) олардың қарсылық көрсеткендерін өлтіріп, қалғандарын тұтқынға алды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тұтқын Сафийяны Дихья әл-Калбийға берді. Бірақ-та сахабалардың айтуымен Дихьяны разы қылып, Сафийяны қайтарып алды. Кейін Сафийяны азат етіп, оған үйленді. Абдулазиз Сәбитке: «Сіз маһрге не бергені туралы Әнастан сұрадыңыз ба?», - дегенде, ол: «маһрге бостандықты берді», - деп күліп қойды.

Екі айт кітабы

1-бап. Екі айт және сәндену туралы

69- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ أَخَذَ عُمَرُ جُبَّةً مِنْ إِسْتَبْرَقٍ تُبَاعُ فِي السُّوقِ فَأَخَذَهَا فَأَتَى بِهَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ابْتِعْ هَذِهِ تَجْمَلْ بِهَا لِلْعِيدِ وَالْوُفُودِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا هَذِهِ لِبَاسُ مَنْ لَا خَلْقَ لَهُ فَلَبِثَ عُمَرُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَلْبِثَ ثُمَّ أُرْسِلَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ قُلْتَ إِنَّمَا هَذِهِ لِبَاسُ مَنْ لَا خَلْقَ لَهُ وَأُرْسِلْتَ إِلَيَّ بِهَذِهِ الْجُبَّةِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَبِعُهَا أَوْ تُصِيبُ بِهَا حَاجَتَكَ

69- Сәлім ибн Абдуллаға Абдулла ибн Омар (р.а.) былай деп айтқан екен: «Хазреті Омар (р.а.) базардан бір жібек шапанды сатып алды-да, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келіп: «Я Расулулла, мына шапанды сатып алыңыз, айтта, немесе мейман күткенде киесіз»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл киім ахиретте несібесі жоқ адамның киімі!»,- деді. Арада Алла тағала қалағанша уақыт өткеннен соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хазреті Омарға (р.а.) бір жібек шапанды сыйлыққа жіберді. Хазреті Омар (р.а.) жібек шапанды алып Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келді-де: «Я Расулулла, сіз: «Бұл (жібек) шапан ахиретте несібесі жоқ адамның киімі!»,- деп айтқан едіңіз ғой! Ал енді бұны маған беріп жіберіпсіз?!»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Шапанды сатып, бірер қажетіне жаратарсың»,- деді.

2-бап. Айт күнінде қылышкерлік, найзагерлік ойындарды көрсетудің дұрыстығы туралы

70- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَسَدِيِّ حَدَّثَهُ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ دَخَلَ عَلِيٌّ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدِي جَارِيَّتَانِ تُغَيَّيَانِ بِغِنَاءٍ بُعَاثَ فَاضْطَجَعَ عَلَى الْفِرَاشِ وَحَوْلَ وَجْهِهِ وَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ فَانْتَهَرَنِي وَقَالَ مِزْمَارَةُ الشَّيْطَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ دَعُهُمَا فَلَمَّا غَفَلَ غَمَزْتُهُمَا فَخَرَجَتَا وَكَانَ يَوْمَ عِيدِ يَلْعَبُ السُّودَانُ بِالدَّرَقِ وَالْحِرَابِ فِيمَا سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِمَّا قَالَ تَسْتَهِينِ تَنْظُرِينَ فَقُلْتُ نَعَمْ فَأَقَامَنِي وَرَاءَهُ خَدِّي عَلَى خَدِّهِ وَهُوَ يَقُولُ دُونَكُمْ يَا بَنِي أَرْفِدَةَ حَتَّى إِذَا مَلِئْتُ قَالَ حَسْبُكَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَادْهَبِي

70- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) менің бөлмеме кіргенде екі күң (қызметші) қыз жанымда отырып «Буғас» деген атақты бәйітті айтып жатқан еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орнына жанбастап жатты да, бетін теріс бұрып алды. Сонда Хазреті Әбу Бәкір Сыддық (Айшаның әкесі) кіріп келіп мені және бәйітші қыздарды қатты сөгіп: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдында шайтанның сырнайы шалынады ма?», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Әбу Бәкір Сыддыққа қарап: «Оларға тиіспей-ақ қой!», - деді. Әбу Бәкір Сыддық біз жаққа қарамай тұрғанда күң (қызметші) қыздарға ымдап белгі бердім, олар шығып кетті. Бұл оқиға айт күні болған еді. Сол күні Судандықтар найзагерлік, қылышкерлік ойындарды көрсеткен болатын. Сонда мен өзім бе Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Көрсем болады ма?», - деп сұрадым ба, әлде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзі маған: «Қызықтайсың ба?», - деді ғой деймін. Мен: «Иә», - дегенмін. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) артында тұрып қызықтадым, бетім бетіне тиіп тұрды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей Бәний Арфада, бос келмеңіз!», - деп айтқан болатын. Кейіннен менің зеріккенімді біліп: «Болды ма?», - деді. Мен: «Иә», - деп айттым. Сонда: «Бара бер немесе кете бер!», - деді.

3-бап. Айт күні дұға ету туралы

71- حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي زُبَيْدٌ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فَقَالَ إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبَدْنَا مِنْ يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ فَمَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا

71- Барра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) уағыз айтып тұрып: «Әлбетте бүгін (айт күні) бірінші істейтін ісіміз-намаз оқу, кейін болса, барып құрбандық шалу. Кімде-кім осылай істесе біздің сүннетімізге амал қылыпты!», - деді.

72- حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعِنْدِي جَارِيَتَانِ مِنْ جَوَارِي الْأَنْصَارِ تُعْنِيَانِ بِمَا تَقَاوَلَتِ الْأَنْصَارُ يَوْمَ بُعِثَ قَالَتْ وَلَيْسَنَا بِمُعْنِيَيْنِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ أَمْزَامِيرُ الشَّيْطَانِ فِي بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَذَلِكَ فِي يَوْمِ عِيدِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ عِيدًا وَهَذَا عِيدُنَا

72- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Маған (әкем) Әбу Бәкір (р.а.) келді. Қасымда екі ансарий күң (қызметші) қыз ансарийлардың «Буғас» күніне арналған бәйітті айтып жатқан еді. Бірақ-та, күң қыздардың екеуі де әнші емес болатын. Сонда Әбу Бәкір (р.а.): «Шайтанның сырнайы (келіп-келіп) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) үйінде шалынатын болған ба?»,- деп сөкті. Бұл оқиға айт күні болған еді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей Әбу Бәкір, әр бір қауымның өз мейрамы бар, бұл күн біздің мейрамымыз»,- деді.

4-бап. Рамазан айты күні айт намазына шығудан бұрын тамақтану туралы

73- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ قَالَ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ تَمْرَاتٍ وَقَالَ مُرَجَّأُ بْنُ رَجَاءٍ حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيَأْكُلُهُنَّ وَثَرًا

73- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бірнеше тал құрма жеп алмастан бұрын айт намазына шықпайтын»,- деді.

Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құрманы тақ қылып (1, 3, 5) жейтін»,- деді.

5-бап. Құрбан айты күні тамақты айт намазынан кейін ішу туралы

74- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَيْرِينَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ دَبَحَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَلْيُعِدْ فَقَامَ رَجُلٌ

فَقَالَ هَذَا يَوْمٌ يُسْتَهَى فِيهِ اللَّحْمُ وَذَكَرَ مِنْ حَيْرَانِهِ فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 صَدَّقَهُ قَالَ وَعِنْدِي جَذَعَةٌ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتِي لَحْمٌ فَرَحَّصَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا أُدْرِي أْبَلَّغْتَ الرَّحْصَةَ مَنْ سِوَاهُ أَمْ لَا

74- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім айт намазынан бұрын құрбандық шалса, қайтадан құрбандық шалсын!»,- деді. Сонда бір кісі: «Бұл күн тойып ет жейтін күн!»,- деп көршілері туралы айтты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оның өзінің көршілері туралы айтқандарын мақұлдағандай болды. Кейіннен әлгі кісі: «Менің екі жасқа толайын деп қалған ешкім бар, ол маған екі қойдан да артық»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сол ешкіні құрбандыққа шалуға рұқсат берді. Ешкіні құрбандыққа шалуға тек қана сол кісіге ме әлде баршаға рұқсат берді ма білмеймін»,- деді.

75- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنصُورٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ الْبِرَاءِ بْنِ
 عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْأَضْحَى
 بَعْدَ الصَّلَاةِ فَقَالَ مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَنَسَكَ نُسُكَنَا فَقَدْ أَصَابَ النُّسُكَ وَمَنْ نَسَكَ قَبْلَ
 الصَّلَاةِ فَإِنَّهُ قَبْلَ الصَّلَاةِ وَلَا نُسُكَ لَهُ فَقَالَ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَّارٍ خَالَ الْبِرَاءِ يَا رَسُولَ
 اللَّهِ فَإِنِّي نَسَكْتُ شَاتِي قَبْلَ الصَّلَاةِ وَعَرَفْتُ أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمُ أَكْلِ وَشُرْبٍ وَأَحْبَبْتُ أَنْ
 تَكُونَ شَاتِي أَوْلَّ مَا يُذْبَحُ فِي بَيْتِي فَذَبَحْتُ شَاتِي وَتَعَدَّيْتُ قَبْلَ أَنْ آتِيَ الصَّلَاةَ قَالَ
 شَأْنُكَ شَاءَ لَحْمٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّ عِنْدَنَا عَنَاقًا لَنَا جَذَعَةٌ هِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ
 شَاتَيْنِ أَفَجَزِي عَنِّي قَالَ نَعَمْ وَلَنْ تُجْزِيَّ عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ

75- Барра ибн Азиб (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құрбан айты күні уағыз айтып тұрып: «Кімде-кім біз сияқты намаз оқып, құрбандық шалса, құрбандығы қабыл болар. Ал кімде-кім айт намазынан бұрын құрбандық шалса, құрбандыққа есептелмейді»,- деді.

Әбу Бурда ибн Наййар (Барраның нағашысы): «Мен құрбандық қойымды айт намазынан бұрын сойдым. Бүгін жеп ішетін күн болғандықтан, қойымды құрбандыққа шалынатын қойлардың біріншісі болсын деп үйімде сойғанды дұрыс көрдім. Сол себепті құрбандық қойымды айт намазға келуден бұрын сойып, етін пісіріп тамақтанып келдім»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сенің ол сойған қойын құрбандық емес әншейін етін жеуге сойылған қой болыпты»,- деді. Ибн Наййар (р.а.): «Я Расулулла, менде екі жасқа толайын деп қалған ешкі бар. Ол ешкі маған екі қойдан да артығырақ, соны құрбандыққа шалсам

(орнына өтеді ма) болады ма?»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә, саған болады. Бірақ-та сенен басқа ешкімге екі жасқа толмаған ешкіні құрбандыққа шалуға рұқсат жоқ»,- деді.

6-бап. Мінбер болмаған намазханада уағыз айту туралы

76- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى إِلَى الْمُصَلَّى قَائِلًا شَيْءٌ يَبْدَأُ بِهِ الصَّلَاةُ ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَيَقُومُ مُقَابِلَ النَّاسِ وَالنَّاسُ جُلُوسٌ عَلَى صُفُوفِهِمْ فَيَعْظُمُهُمْ وَيُوصِيهِمْ وَيَأْمُرُهُمْ فَإِنْ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يَقْطَعَ بَعْثًا قَطَعَهُ أَوْ يَأْمُرَ بِشَيْءٍ أَمَرَ بِهِ ثُمَّ يَنْصَرِفُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ فَلَمَّ يَزِلُّ النَّاسُ عَلَى ذَلِكَ حَتَّى خَرَجْتُ مَعَ مَرْوَانَ وَهُوَ أَمِيرُ الْمَدِينَةِ فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرٍ فَلَمَّا أَتَيْنَا الْمُصَلَّى إِذَا مِنْبَرٌ بَنَاهُ كَثِيرٌ بِنِ الصَّلَاتِ فَإِذَا مَرْوَانٌ يُرِيدُ أَنْ يَرْتَفِعَهُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَجَبَدْتُ بِتَوْبِهِ فَجَبَدَنِي فَأَرْتَفَعُ فَخَطَبَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَقُلْتُ لَهُ غَيْرْتُمْ وَاللَّهِ فَقَالَ أَبَا سَعِيدٍ قَدْ ذَهَبَ مَا تَعْلَمُ فَقُلْتُ مَا أَعْلَمُ وَاللَّهِ خَيْرٌ مِمَّا لَأِ أَعْلَمُ فَقَالَ إِنَّ النَّاسَ لَمْ يَكُونُوا يَجْلِسُونَ لَنَا بَعْدَ الصَّلَاةِ فَجَعَلْنَاهَا قَبْلَ الصَّلَاةِ

76- Әбу Саъид әл-Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Ораза айты мен Құрбан айттың намазына шығып, бастап намаз оқитын еді. Содан соң орнынан тұрып, адамдарға бұрылатын. Адамдар болса, сап түзеп отыратын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларға уағыз, өсиет айтатын. Барлығын адалдыққа шақырып, харамдықтан тыялуларын бұйыратын. Егерде бір жаққа әскер жібермекші болса, бұйыратын. Содан соң Мединеге қайтатын. Адамдардың бойы сол тәртіпке үйренісіп қалды. Бұл тәртіп Мединенің әмірі (басшысы) Мәруанның дәуіріне дейін жетті. Бір күні Мәруәнменен бірге Құрбан айты ма әлде Ораза айты ма еді бірге намазға шықтық. Намаз оқитын жерге келгенімізде Касир ибн Салт жасап берген мінберге көзім түсті. Сол уақытта Мәруан намаз оқымастан бұрын мінберге шықпақшы болды. Мен оның етегінен тартып (ескерту үшін) едім, ол менен етегін тартып алып мінберге шықты-да, намаздан бұрын құтпа айтты. Содан соң мен оған: «Құдай хақы сіз өзгертіп жібердіңіз!»,- дедім. Мәруан (р.а.): «Ей Әбу Саъид, білген нәрселеріміз ұмыт болды!»,- деді. Мен оған: «Білген нәрселерім, Құдай хақы, білмеген нәрселерімнен артығырақ!»,- дедім. Мәруан: «Адамдар намаздан кейін құтпаға (уағызға)

құлақ салып отырмайтын болғаннан соң құтпаны (уағызды) намаздан бұрын айттым»,- деді.

7-бап. Айт намазына жаяу немесе түйеге мініп бару және құтпадан бұрын азанда, такбірде айтпай намаз оқу туралы

77- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي فِي الْأَضْحَى وَالْفِطْرِ ثُمَّ يَخْطُبُ بَعْدَ الصَّلَاةِ

77- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құрбан айтында да Ораза айтында да алдымен намаз оқып, содан кейін ғана құтпа оқитын»,- деді.

78- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمَ الْفِطْرِ فَبَدَأَ بِالصَّلَاةِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ

78- Жабир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Ораза айты күні намазға шықты. Бірінші намаз оқып, содан соң құтпа (уағыз) айтты»,- деді.

قَالَ وَأَخْبَرَنِي عَطَاءٌ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ أُرْسِلَ إِلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ فِي أَوَّلِ مَا بُوِيعَ لَهُ إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ يُؤَدِّنُ بِالصَّلَاةِ يَوْمَ الْفِطْرِ إِمَّا الْخُطْبَةَ بَعْدَ الصَّلَاةِ

Абдулла ибн Зубайр (р.а.) халифалықты қабыл қылып, ант еткен күні Ибн Аббас (р.а.) жіберген кісі келіп, оған: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында айт намазына азан айтылмайтын, және құтпа (уағыз) намаздан соң айтылатын»,- деп айтқан екен.

وَأَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَا لَمْ يَكُنْ يُؤَدِّنُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَلَا يَوْمَ الْأَضْحَى

Жабир ибн Абдулла мен Ибн Аббас (р.а.): «Ораза және Құрбан айттарында азан айтылмайтын»,- деді.

وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ
 فَبَدَأَ بِالصَّلَاةِ ثُمَّ خَطَبَ النَّاسَ بَعْدُ فَلَمَّا فَرَغَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَ
 فَأَتَى النِّسَاءَ فَدَكَّرَهُنَّ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى يَدِ بِلَالٍ وَبِلَالٌ بَاسِطٌ تَوْبَهُ يُلْقِي فِيهِ النِّسَاءُ
 صَدَقَةً قُلْتُ لِعَطَاءٍ أَرَى حَقًّا عَلَى الْإِمَامِ الْآنَ أَنْ يَأْتِيَ النِّسَاءَ فَيَدَكَّرَهُنَّ حِينَ يَفْرُغُ
 قَالَ إِنَّ ذَلِكَ لِحَقٌّ عَلَيْهِمْ وَمَا لَهُمْ أَنْ لَا يَفْعَلُوا

Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айт күні орнынан тұрып алдыменен намаз оқыды. Кейіннен ер адамдарға құтпа айтты. Құтпадан соң әйелдердің жанына барып Біләлдің қолына сүйеніп тұрған бойы уағыз айтты. Хазреті Біләл, етегін түріп ұстап тұратын. Әйелдер оған садақа тастайтын. Ибн Жүрайж (р.а.) Ғатадан: «Қазіргі күні де имамның әйелдерге уағыз айтуы керек пе?», - деп сұрады. Ғата: «Әрине, солай істеуі керек. Бірақ-та неге бұлай істемейтіндіктерін білмеймін», - деді.

8-бап. Айт намазын оқып болғаннан соң уағыз айту туралы

79- حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ
 عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ شَهِدْتُ الْعِيدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَكُلُّهُمْ كَانُوا يُصَلُّونَ قَبْلَ الْخُطْبَةِ

79- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.), Әбу Бәкір (р.а.), Османмен (р.а.) бірге айт намазын оқыдым. Олардың барлығы да құтпадан (уағыздан) бұрын айт намазын оқитын», - деді.

Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымызда (с.ғ.с.), Әбу Бәкір мен Омар да (р.а.) екі айт намазды да құтпадан бұрын оқитын», - деді.

81- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ سَعِيدِ
 بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى يَوْمَ الْفِطْرِ رَكَعَتَيْنِ
 لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَجَعَلْنَ يُلْقِينَ
 لُثْقِي الْمَرْأَةِ خُرْصَهَا وَسِخَابَهَا

81- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Ораза айты күні екі рәкат айт намазын оқыды. Айт намазының алдынан да соңынан да ешқандай намаз оқымады. Содан кейін жамағат әйелдердің алдына барды. Ол кісінің қасында хазреті Біләл да бар болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.)

әйелдерді садақа беруге бұйырды. Сонда әйелдер хазреті Біләлдің етегіне садақаларын тастап, бірі сырғасын енді бірі білезіктерін беріп жатты»,- деді.

82- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا زُبَيْدٌ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبَدْنَا فِي يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا وَمَنْ نَحَرَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَإِنَّمَا هُوَ لَحْمٌ قَدَّمَهُ لِأَهْلِهِ لَيْسَ مِنَ النَّسْكَ فِي شَيْءٍ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ دَبَحْتُ وَعِنْدِي جَذَعَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُسِنَّةٍ فَقَالَ اجْعَلْهُ مَكَانَهُ وَلَنْ تُؤْفِيَ أَوْ تُجْزِيَ عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ

82- Барра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бүгін айт күні, әуелі айт намазын оқимыз. Кейін барып құрбандығымызды шаламыз. Кімде-кім солай істесе біздің сүннетімізге амал қылған болады. Кімде-кім айт намаздан бұрын құрбан шалса, онда бала шағасын етпен қамтамасыз еткен болады. Бірақ-та құрбан шалмаған болып есептеледі»,- деді. Сонда ансарий Әбу Бурда деген сахаба: «Я Расулулла, мен айт намазға келерден бұрын құрбандық қойымды сойып қойдым. Бірақ-та менде екі жасқа толмаған, бірақ-та семіз жарамды ешкі бар, соны құрбандыққа шалсам болады ма?»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қойдың орнына соны құрбандыққа шал, бірақ сенен басқа ешкімге бұлай істеуге рұқсат етілмейді!»,- деді. (Бұл жерде екі жасқа толмаған ешкінің құрбандыққа жарамайтындығы айтылып тұр)

9-бап. Айт күнінде және Харамда құрал көтеріп жүрудің мәкрухтығы туралы

Хасан Басрий (р.а.) айтты: «Айт күні сыйлы сақабалар да құрал тағынып жүруден тиылған болатын. Тек қана дұшпаннан қауіп-қатер төнгенде ғана рұқсат етілген»,- деді.

83- حَدَّثَنَا زَكَرِيَاءُ بْنُ يَحْيَى أَبُو السُّكَيْنِ قَالَ حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَوْفَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ حِينَ أَصَابَهُ سِنَانُ الرَّمْحِ فِي أَحْمَصَ قَدَمِهِ فَلَزَقَتْ قَدَمُهُ بِالرَّكَابِ فَنَزَلَتْ فَنَزَعْتُهَا وَذَلِكَ بِمِئَى فَبَلَغَ الْحَجَّاجَ فَجَعَلَ يَعُوذُهُ فَقَالَ الْحَجَّاجُ لَوْ نَعْلَمُ مَنْ أَصَابَكَ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ أَنْتَ

أَصَبْتَنِي قَالَ وَكَيْفَ قَالَ حَمَلَتَ السَّلَاحَ فِي يَوْمٍ لَمْ يَكُنْ يُحْمَلُ فِيهِ وَأَدْخَلَتِ السَّلَاحَ
الْحَرَمَ وَلَمْ يَكُنْ السَّلَاحُ يُدْخَلُ الْحَرَمَ

83- Сағид ибн Жубайр (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омармен (р.а.) бірге ат мініп кетіп бара жатқанымызда ол кісінің аяғына (тізесіне) найзаның үші кіріп қадалып қалды. Мен аттан түсіп оны суырып тастадым. Бұл жағдай Минада болған еді. Бұл жайлы естіген Хажжаж көргелі келіп: «Сізге найзаны тыққан адамның кім екенің білгенімізде болар еді!», - деді. Сонда Ибн Омар (р.а.): «Сіз тықтыңыз!», - деді. Хажжаж: «Қалай мен тықтым!», - деді. Ибн Омар (р.а.): «Құрал алып жүруге рұқсат жоқ уақытта, сіз құрал алып жүруге рұқсат бердіңіз. **Харамға**¹⁰ құрал тағынып кіруге рұқсат болмаса да, сіз оған рұқсат бердіңіз!», - деді.

Сағид ибн әл-Ғасим (р.а.) атам былай деп айтқан еді деді: «Хажжаж Ибн Омардың (р.а.) алдына кірген кезде мен де сонда едім. Хажжаж: «Қалыңыз қалай?», - деді. Ибн Омар (р.а.): «Жақсы», - деді. Хажжаж: «Сізге найза тыққан кім?», - деп сұрады. Ибн Омар (р.а.): «Құрал тағуға рұқсат жоқ кезде, құрал тағынып жүруге рұқсат берген адам тықты», - деді.

10-бап. Айт намазына ертерек бару туралы

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسُرٍ إِنَّ كُنَّا فَرَعْنَا فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَذَلِكَ حِينَ التَّسْبِيحِ

Абдулла ибн Бусур (р.а.) риуаят етті: «Біз тура сол кезде айт намазын оқып болған болар едік. Бұл нәпіл намаз оқуға мүмкін болған уақытқа тура келетін», - деді.

85- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ زُبَيْدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبَدْنَا بِهِ فِي يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا وَمَنْ دَبَحَ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَإِنَّمَا هُوَ لَحْمٌ عَجَلَهُ لِأَهْلِهِ لَيْسَ مِنَ النَّسُكِ فِي شَيْءٍ فَقَامَ خَالِي أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا دَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أُصَلِّيَ وَعِنْدِي جَدْعَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُسِنَّةٍ قَالَ اجْعَلْهَا مَكَانَهَا أَوْ قَالَ ادْبَحْهَا وَلَنْ تَجْزِيَ جَدْعَةٌ عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ

85- Барра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құрбан айты күні бізге уағыз айтып тұрып: «Әлбетте, мына осы күнімізде ең бірінші қылатын ісіміз-намаз оқимыз, содан соң қайтып барып құрбан шаламыз.

¹⁰ Харам-Меккедегі Кағбаны қоршап жатқан қасиетті мешіті.

Кімде-кім солай істесе біздің сүннетімізді орындаған болады. Ал кімде-кім айт намаздан бұрын қой сойса, онда отбасына ет даярлап берген болар, бірақ-та құрбан шалғанға есептелмейді»,- деді. Сонда менің нағашым Әбу Бурда (р.а.) орнынан тұрып: «Я Расулулла, мен айт намаздан бұрын құрбандыққа арнаған қойымды сойып қойыппын. Менде екі жасқа толмаған бір ешкі бар»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Онда (сойып қойған қойынның) орнына сол ешкіні құрбандыққа шал, бірақ-та бұлай істеу сенен кейін ешкімге рұқсат етілмейді!»,- деді.

11-бап. (Ташриқ күндерде) Айттың 1- 4-ші күндерінде қылынатын сауапты амалдардың артықшылығы туралы

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَادْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ أَيَّامِ الْعَشْرِ وَالْأَيَّامِ
الْمَعْدُودَاتِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ وَأَبُو هُرَيْرَةَ يَخْرُجَانِ إِلَى السُّوقِ فِي
أَيَّامِ الْعَشْرِ يُكَبِّرَانِ وَيُكَبِّرُ النَّاسُ بِنُكْبِيرِهِمَا وَكَبَّرَ مُحَمَّدٌ بْنُ عَلِيٍّ خَلْفَ النَّافِلَةِ

Ибн Аббас (р.а.): «Зүлхижжа айының бірінші он күндігін, «... және санақты күндерде»,- дегенде, айттың 1-4 күндері деп түсіну керек»,- деді.

Ибн Омар және Әбу Хурайра (р.а.) Зүлхижжа айының 1-10-шы күндері базарға барып тәкбір айтатын еді. Мұхаммед ибн Әли (р.а.) нәпіл намаздан кейін де тәкбір ташриқ айтты».

86- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرَعَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ مُسْلِمِ الْبَطِينِ
عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ مَا
الْعَمَلُ فِي أَيَّامٍ أَفْضَلَ مِنْهَا فِي هَذِهِ قَالُوا وَلَا الْجِهَادُ قَالَ وَلَا الْجِهَادُ إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ
يُخَاطِرُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ

86- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Зүлхижжа айының алғашқы оң күнінде қылынған жақсы амалдардан гөрі сауабырақ амал жоқ!»,- деді. Сахабалар: «Я Расулулла, жиһат қылғаннан да артығырақ па?»,- деп сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә, жиһаттан да артығырақ!»,- деді, өзінің жаның, малын қатерге тігіп, Алла жолына тігіп шыққан және малынан еш нәрсені қайтарып алмаған адам артық!»,- деді.

12-бап. Арафатқа шығып бара жатқанда және Мина күндерінде тәкбір ташриқ айту туралы

وَكَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُكَبِّرُ فِي قُبَّتِهِ بِمِئَى فَيَسْمَعُهُ أَهْلُ الْمَسْجِدِ
فَيُكَبِّرُونَ وَيُكَبِّرُ أَهْلُ الْأَسْوَاقِ حَتَّى تَرْتَجَّ مِئَى تَكْبِيرًا وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُكَبِّرُ بِمِئَى
تِلْكَ الْأَيَّامِ وَخَلْفَ الصَّلَوَاتِ وَعَلَى فِرَاشِهِ وَفِي فُسْطَاطِهِ وَمَجْلِسِهِ وَمَمَشَاهُ تِلْكَ
الْأَيَّامَ جَمِيعًا وَكَانَتْ مِيمُونَةُ تُكَبِّرُ يَوْمَ النَّحْرِ وَكُنَّ النِّسَاءُ يُكَبِّرْنَ خَلْفَ أَبَانَ بْنِ
عُثْمَانَ وَعُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ لِيَالِي التَّشْرِيقِ مَعَ الرَّجَالِ فِي الْمَسْجِدِ

Омар (р.а.) Минадағы тігіліп тұрған шатырларда тәкбір ташриқ айтатын еді. Оны естіген мешіт пен базар халқы да бірге қосылып айтатындығы соншалық, тіптен Мина күңіреніп кететін. Ибн Омар (р.а.) Сол күндері Минада тоқтаусыз тәкбір ташриқ айтатын. Бес уақыт намаздан кейін де, шатырдың ішінде де, төсек орын үстінде де, отырған орнында да, жүрген жолдарында да тәкбір ташриқ айтатын. Мәймуна анамыз бен басқа әйелдерде ташриқ күндері мешітте Абан ибн Осман мен Омар ибн Абдулазиз (р.а.) және де басқа ер адамдардың арт жақтарында отырып тәкбір ташриқ айтысты.

87- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ
الثَّقَفِيُّ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ وَنَحْنُ غَادِيَانِ مِنْ مِئَى إِلَى عَرَاقَاتٍ عَنِ الثَّلْبِيَّةِ
كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ يُلَبِّي الْمُلَبِّي لَا يُنْكَرُ
عَلَيْهِ وَيُكَبِّرُ الْمُكَبِّرُ فَلَا يُنْكَرُ عَلَيْهِ

87- Мұхаммед ибн Әбу Бәкір (р.а.) риуаят етті: «Минадан Арафатқа кетіп бара жатып Әнастан тәлбия (ләббайка Аллаһумма, ләббайка, деп айту) туралы сұрап: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге қандай тәлбия айтушы едіңіздер?», - дедім. Әнас (р.а.): «Қалаған кісі тәлбия, қаламағаны- тәкбір ташриқ айтатын, оған ешкім еш нәрсе демейтін», - деді.

88- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ عَاصِمٍ عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ
عَطِيَّةَ قَالَتْ كُنَّا نُؤْمَرُ أَنْ نَخْرُجَ يَوْمَ الْعِيدِ حَتَّى نُخْرَجَ الْبُكَرَ مِنْ خِدْرِهَا حَتَّى
نُخْرَجَ الْحَيْضَ فَيَكُنَّ خَلْفَ النَّاسِ فَيُكَبِّرْنَ بِتَكْبِيرِهِمْ وَيَدْعُونَ بِدُعَائِهِمْ يَرْجُونَ
بِرَكَّةِ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَطَهْرَتَهُ

88- Үмму Атияа (р.а.) риуаят етті: «Айт күні бізге айт намазына шығуымызға бұйыратын. Тіпті жас қыздар мен етеккір көрген әйелдер де айт намазына шығатын. Ер адамдардың арт жақтарында тұрып олар тәкбір

айтса, бізде тәкбір айтатын едік. Олар дұға істесе, бізде дұға ететінбіз. Осы күннің берекетін тілеп, құналарымыздан тазаруды ниет ететінбіз»,- деді.

13-бап. Жерге шаншып қойылған найзаға қарап намаз оқу туралы

89- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُرَكِّزُ الْحَرْبَةَ فِدَامَهُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالنَّحْرِ ثُمَّ يُصَلِّي

89- Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі айтта да алды жағына (қыбла жағына сутра белгі қылып) найзаны шаншып қойып, намаз оқыды»,- деді.

14-бап. Айт күні имамның алдында үші темір таяқ немесе қысқарақ найзаны көтеріп жүру туралы

90- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْدُو إِلَى الْمُصَلَّى وَالْعَنْزَةَ بَيْنَ يَدَيْهِ يُحْمَلُ وَتُنْصَبُ بِالْمُصَلَّى بَيْنَ يَدَيْهِ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا

90- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазға шықса, артынан найзаны бірге алып жүрісер еді. Намаз оқудан бұрын оны қарсы алдына шаншып қойысатын. Хазреті Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) соған қарап намаз оқитын»,- деді.

15-бап. Етеккір көрмеген және етеккір көрген әйелдердің намазға шығуы туралы

91- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ أَمَرْنَا نَبِيَّنَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَنْ نُخْرَجَ الْعَوَاتِقَ وَدَوَاتِ الْخُدُورِ وَعَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ خُوَيْمَرَةَ فِي حَدِيثِ حَفْصَةَ قَالَ أَوْ قَالَتْ الْعَوَاتِقَ وَدَوَاتِ الْخُدُورِ وَيَعْتَزِلْنَ الْحَيْضَ الْمُصَلَّى

91- Үмму Атияа (р.а.): «Паранжы жамылатын қыздарымызға да айт намазына шығуға бұйыратын»,- деді.

Хафса анамыз (р.а.) осы хадиске қосымша қылып: «Енді ғана бой жеткен қыздарға да, паранжы жамылатын қыздарға да айт намазына қатысуға бұйыратын. Ал етеккір көрген әйелдер болса, намаз оқылып жатқан жерден шеткерірек тұратын», - деді.

16-бап. Жас балалардың намазға қатынасуы туралы

92- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَابِسٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ فِطْرِ أَوْ أَضْحَى فَصَلَّى ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ فَوَعظَهُنَّ وَذَكَرَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ

92- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Ораза айты ма әлде Құрбан айты күні ме бірге намазға шықтым. Мен онда әлі жас бала едім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айт намазын оқып болып, ер адамдарға уағыз айтты. Содан кейін әйелдердің алдына барып, оларға да уағыз, насихат айтып, оларды садақа беруге шақырды», - деді.

17-бап. Айт намазы оқылып болғаннан кейін имамның адамдарға қарап құтпа (уағыз) айтуы туралы

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُقَابِلَ النَّاسِ

Әбу Саъид (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарға қарап құтпа айтты», - деді.

93- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ عَنْ زُبَيْدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ الْبَرَاءِ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أَضْحَى إِلَى الْبَقِيعِ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بَوَّجْهِهِ وَقَالَ إِنَّ أَوَّلَ نُسُكِنَا فِي يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نَبْدَأَ بِالصَّلَاةِ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحِرَ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ وَافَقَ سُنَّتَنَا وَمَنْ دَبَحَ قَبْلَ ذَلِكَ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْءٌ عَجَلُهُ لِأَهْلِهِ لَيْسَ مِنَ النَّسُكِ فِي شَيْءٍ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي دَبَحْتُ وَعِنْدِي جَذَعَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُسِنَّةٍ قَالَ ادْبَحْهَا وَلَا تَفِي عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ

93- Барра (р.а.) айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құрбан айтында екі рәкат намаз оқып болғаннан соң, бізге қарап: «Біздің бүгінгі ең бірінші қылатын құрбандығымыз-ең әуелі намаз оқуымыз, кейін, қой сойып құрбандық қылуымыз. Кімде-кім осылай істесе, біздің сүннетімізді орындағаны болады. Ал кімде-кім айт намаздан бұрын қой сойса, онда ол өзінің отбасына ет даярлап бергені болар. Оның құрбандыққа еш қатысы жоқ!»,- деді. Сонда бір кісі тұрып: «Я Расулулла, мен айт намазынан бұрын құрбандық қойымды сойып қойыппын. Менде әлі екі жасқа толмаған бір ешкі бар»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Онда соны құрбандыққа шал, бірақ-та бұлай істеу сенен кейін ешкімге рұқсат етілмейді!»,- деді.

18-бап. Намаз оқитын жерге орнатылған ту туралы

94- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا سُوَيْبَانُ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَاصِمٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قِيلَ لَهُ أَشْهَدْتَ الْعِيدَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ وَلَوْلَا مَكَانِي مِنَ الصَّغَرِ مَا شَهِدْتُهُ حَتَّى أَتَى الْعَلَمَ الَّذِي عِنْدَ دَارِ كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ فَصَلَّى ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَوَعَّظَهُنَّ وَتَكَرَّهْنَ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَرَأَيْتُهُنَّ يَهْوِينَ بِأَيْدِيهِنَّ يَقْذِفْنَ فِي ثَوْبِ بِلَالٍ ثُمَّ انْطَلَقَ هُوَ وَبِلَالٌ إِلَى بَيْتِهِ

94- Ибн Аббастан (р.а.) : «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге айт намазына қатысқанбысыз?»,- деп сұрасты. Ибн Аббас (р.а.): «Иә, қатысқанмын, бірақ-та Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жақын адам болмағанымда намазға қатыса алмағандай екенмін. Өйткені, мен әлі жас бала болатынмын!»,- деді. Кейін ары қарай жалғастырып былай деді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Касир ибн Салттың ауласының жанында орнатылған тудың қасына келіп, айт намазын оқыды. Содан соң ер адамдарға уағыз айтты. Кейін жанында Біләл бар әйел жамағаттарға үгіт-насихат қылып, оларды садақа берулеріне шақырды. Сонда әйелдердің қолдарын созып тағып жүрген асыл бұйымдарын хазреті Біләлдің етегіне садақа қылып тастап жатқандарын көрдім. Кейіннен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Біләлмен бірге үйіне қайтты»,- деді.

19-бап. Имамның айт намазында әйелдерге уағыз-насихат айтуы туралы

95- حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْفِطْرِ فَصَلَّى فَبَدَأَ بِالصَّلَاةِ ثُمَّ خَطَبَ فَلَمَّا فَرَغَ نَزَلَ فَأَتَى النِّسَاءَ فَذَكَرَهُنَّ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى يَدِ بِلَالٍ وَبِلَالٌ بَاسِطٌ تَوْبَهُ يُلْقِي فِيهِ النِّسَاءُ الصَّدَقَةَ قُلْتُ لِعَطَاءٍ زَكَاةَ يَوْمِ الْفِطْرِ قَالَ لَا وَلَكِنْ صَدَقَهُ يَتَصَدَّقَنَ حِينَئِذٍ لُتْقِي فَتَخَهَا وَيُلْقِينَ قُلْتُ أُنْزِيَ حَقًّا عَلَى الْإِمَامِ ذَلِكَ وَيُذَكَّرُهُنَّ قَالَ إِنَّهُ لِحَقُّ عَلَيْهِمْ وَمَا لَهُمْ لَا يَعْلَمُونَهُ

95- Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Ораза айтында орнынан тұрып айт намазын оқыды. Содан кейін құтпа айтты. Құтпа айтып болып, мінберден түсті де жамағат әйелдердің алдына барып, Біләлдің қолына сүйеніп тұрып оларға уағыз айтты. Әйелдер хазреті Біләлдің етегіне садақа тастай бастады. Мен Ғатадан: «Сонда оразаның пітірін берді ме?», - деп сұрадым. Ғата: «Жоқ оразаның пітірі емес, әйелдер сонда сырғалары мен білезіктерін садақа қылып беріскен болатын», - деді. Мен: «Қалай ойлайсыз имам қазірде сол кездегідей әйелдерге садақа берулеріне бұйыруы және оларға уағыз-насихат айтуы мүмкін бе?», - деп сұрадым. Сонда Ғата: «Әрине, солай қылулары керек, бірақ-та имамдардың неге бұлай істемейтіндіктерін білмеймін», - деді.

قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ وَأَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ طَلُوسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ شَهِدْتُ الْفِطْرَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ يُصَلُّونَهَا قَبْلَ الْخُطْبَةِ ثُمَّ يُخْطَبُ بَعْدُ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ حِينَ يُجْلِسُ بِيَدِهِ ثُمَّ أَقْبَلَ يَشْفُوهُمْ حَتَّى جَاءَ النِّسَاءَ مَعَهُ بِلَالٌ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعَنَّكَ الْآيَةَ ثُمَّ قَالَ حِينَ فَرَغَ مِنْهَا أَنْتُنَّ عَلَى ذَلِكَ امْرَأَةٌ وَاحِدَةٌ مِنْهُنَّ لَمْ يُجِبْهُ غَيْرُهَا نَعَمْ لَا يَذْرِي حَسَنٌ مَنْ هِيَ قَالَ فَتَصَدَّقْنَ فَبَسَطَ بِلَالٌ تَوْبَهُ ثُمَّ قَالَ هَلُمَّ لَكُنَّ فِدَاءً أَبِي وَأُمِّي فَيُلْقِينَ الْفَتْخَ وَالْحَوَاتِيمَ فِي تَوْبِ بِلَالٍ قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ الْفَتْخُ الْحَوَاتِيمُ الْعِظَامُ كَانَتْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ

Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.), Әбу Бәкір, Омар және Османменде (р.а.) бірге ораза айттарында намаз оқығанмын. Бұл кісілердің барлығы айт намазын құтпадан бұрын оқитын. Содан кейін құтпа (уағыз) айтатын. Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айт намазына шықты. Сол күнгі оқиға әлі күнге дейін көз алдымда. Сол күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ер адамдарға қолдарымен «Отырыңдар!»,- деп ишара қылып, ер адамдардың саптарының арасынан өтіп, әйел жамағаттардың алдына барды, Ол кісінің жанында Біләлда бар болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «**Ей Пайғамбар! Егер мұьмин әйелдер саған ант етуге келсе...**»¹¹,- деген аятты оқып: «Ей әйелдер, сендер осы уәде де тұрыпсыңдар ма?»,- деді. Сонда әйелдердің бірі: «Әрине, біз осы уәде де тұрдық»,- деді. Ал басқа әйелдер болса үндемеді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Солай екен онда садақа беріңдер!»,- деді. Хазреті Біләл болса, шапанының етегін түріп: «Ата-Анам сіздердің жолдарыңызда жан пида болсын, мәрхаметтік қылыңыздар!»,- деді. Сонда әйелдер сырғалары бар ма, жүзіктері бар ма барлығын Біләлдің етегіне тастады»,- деді.

Абдурраззақ (р.а.) айтты: «Жаһили¹² дәуіріндегі жүзік пен сырғалар үлкен-үлкен көлемді болатын»,- деді.

20-бап. Әйел кісінің айт намазына жамылып шығатын паранжасы болмаса...

96- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سَيْرِينَ قَالَتْ كُنَّا نَمْنَعُ جَوَارِيَنَا أَنْ يَخْرُجْنَ يَوْمَ الْعِيدِ فَجَاءَتْ امْرَأَةٌ فَنَزَلَتْ قَصْرَ بَنِي خَلْفٍ فَأَتَيْتُهَا فَحَدَّثَتْ أَنَّ زَوْجَ أَخْتِهَا غَزَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً فَكَانَتْ أَخْتُهَا مَعَهُ فِي سِتِّ غَزَوَاتٍ فَقَالَتْ فَكُنَّا نَقُومُ عَلَى الْمَرْضَى وَنُدَاوِي الْكَلْمَى فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعَلَى إِحْدَانَا بَأْسٌ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ أَنْ لَا تَخْرُجَ فَقَالَ لِنُلْبِسْهَا صَاحِبَتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا فَلْيَشْهَدَنَّ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ حَفْصَةُ فَلَمَّا قَدِمَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ أَتَيْتُهَا فَسَأَلْتُهَا أَسْمَعْتِ فِي كَذَا وَكَذَا قَالَتْ نَعَمْ بِأَبِي وَقَلَّمَا ذَكَرْتَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا قَالَتْ بِأَبِي قَالَ لِيَخْرُجِ الْعَوَاتِقُ ذَوَاتُ الْخُدُورِ أَوْ قَالَ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ شَكََّ أَيُّوبُ وَالْحَيْضُ

¹¹ 60. Мұмтахина-12

¹² Жаһили дәуір-Исламнан бұрынғы уақыт.

وَيَعْتَزِلُ الْحَيْضُ الْمُصَلَّى وَلَيَشْهَدَنَّ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ فَقُلْتُ لَهَا
الْحَيْضُ قَالَتْ نَعَمْ أَلَيْسَ الْحَائِضُ تَشْهَدُ عَرَاقَاتٍ وَتَشْهَدُ كَذَا وَتَشْهَدُ كَذَا

96- Хафса бинти Сирин (р.а.) риуаят етті: «Айт күні әйелдердің айт намазына шығуларына тиым салатын едік. Бір әйел (Үмму Атияа) Бәний Халаф ауласына келіп түсті. Мен барып ол кісімен сөйлестім. Оның апасының күйеуі Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге 12 рет соғысқа қатысқан екен. Апасы да күйеуімен бірге 6 рет соғысқа қатысыпты. Сол апасы: «Біз ауруларға қарап, жарақат алғандарды емдейтінбіз. Бір күні: «Я Расулулла, егер де біздің біріміздің жамылғымыз (паранжы) болмаса, айт күні намазға шықпасақ күнә болмайды ма?»,- деп сұрапты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Таныстарының бірінің жамылғысын ала тұрсын, жақсылыққа (айт намазына) қатысып, мұьминдермен бірге дұға етсін!»,- депті. Үмму Атияадан: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) пәлен нәрселер туралы не дегенің естігенбісіз?»,- деп сұрадым. Ол: «Иә, Атам хақы-құрметі естігенмін (ол, Пайғамбарымыз ғ.с. туралы айтқанда, көбінесе «атам хақы-құрметі»,- деп қоятын). Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) енді ғана бой жеткен қыздарға да, паранжы жамылатын әйелдерге де, етеккір көрген әйелдерге де, намазға шығуларына бұйыратын»,- деді. Мен: «Етеккір көрген әйелдерге де ме?»,- деп сұрадым. Сонда ол: «Иә, етеккір көрген әйелдер Арафатқа шықпаушы ма еді? Немесе пәлен-түген нәрселерді қылмаушы ма еді? Деп қажылықтың рәсімдерін санай кетті»,- деді.

21-бап. Етеккір көрген әйелдердің намаз оқитын жерден шеткерек тұруы туралы

97- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ ابْنِ عَوْنٍ عَنْ
مُحَمَّدٍ قَالَ قَالَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ أَمْرًا أَنْ نَخْرُجَ فَنُخْرِجَ الْحَيْضَ وَالْعَوَاتِقَ وَدَوَاتِ
الْخُدُورِ قَالَ ابْنُ عَوْنٍ أَوْ الْعَوَاتِقَ دَوَاتِ الْخُدُورِ فَأَمَّا الْحَيْضُ فَيَشْهَدَنَّ جَمَاعَةَ
الْمُسْلِمِينَ وَدَعْوَتَهُمْ وَيَعْتَزِلْنَ مُصَلَّاهُمْ

97- Үмму Атияа (р.а.): «Бізге намаз оқитын жерге шығуымызға бұйыратын. Етеккір көрген әйелдер де, енді ғана бой жеткен қыздар да, паранжы жамылушы әйелдер де барлығымыз шығатын едік. Бірақ-та етеккір көрген әйелдер намаз оқитын жерден шеткерек тұрып, дұға етісетін»,- деді.

22-бап. Айт күні намаз оқылатын жерде құрбан шалу туралы

98- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ فَرْقِدٍ
عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْحَرُ أَوْ يَدْبَحُ
بِالْمُصَلَّى

98- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құрбан айты күні намаз оқылатын жерде (түйе, сиыр әлде қой) сойып құрбандық қылатын»,- деді.

23-бап. Айт намазының құтпасында имам мен адамдардың сөйлеуі; Имамнан бірер нәрсе туралы сұраса, жауап береді ме?

99- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ قَالَ حَدَّثَنَا مَنصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ
عَنْ الشَّعْبِيِّ عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَوْمَ النَّحْرِ بَعْدَ الصَّلَاةِ فَقَالَ مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَنَسَكَ نُسُكَنَا فَقَدْ أَصَابَ النُّسُكَ وَمَنْ
نَسَكَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَتِلْكَ شَاةٌ لِحْمٍ فَقَامَ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نَبَارَةَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ لَقَدْ
نَسَكْتُ قَبْلَ أَنْ أُخْرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ وَعَرَفْتُ أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمُ أَكْلِ وَشُرْبٍ فَتَعَجَّلْتُ
وَأَكَلْتُ وَأَطَعَمْتُ أَهْلِي وَجِيرَانِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِلْكَ شَاةٌ
لِحْمٍ قَالَ فَإِنَّ عِنْدِي عَنَاقَ جَدْعَةٍ هِيَ خَيْرٌ مِنْ شَاتِي لِحْمٍ فَهَلْ تَجْزِي عَنِّي قَالَ نَعَمْ
وَلَنْ تَجْزِي عَن أَحَدٍ بَعْدَكَ

99- Барра ибн Азиб (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құрбан айты күні намаздан соң құтпаға шығып: «Кім біз сияқты намаз оқып, құрбандық шалса, ол еш күмәнсіз тура құрбандық қылыпты. Ал кімде-кім құрбандыққа арналған қойын айт намаздан бұрын сойса болса, ол құрбандық емес, жәй ғана ет!»,- деді. Сонда Әбу Бурда орнынан тұрып: «Я Расулулла, Аллаға ант етіп айтамын айт намазға шығардың алдында, құрбандыққа атаған қойымды бүгін ішіп-жейтін күн деп ойлап, асығып сойып қойыппын. Етінен өзім де, көршілерім де және бала-шағаларым да жеді»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол етке сойылған қой!»,- деді. Әбу Бурда: «Менде бір жасар ешкі бар, ол екі жасар қойданда жақсырақ, соны сойсам құрбандыққа жатады ма?»,- деді. Хазреті Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә, болады, бірақта бұлай істеу сенен кейін басқа ешкімге рұқсат етілмейді!»,- деді.

24-бап. Айт намазынан қайтқанда келген жолдан басқа жолмен қайту туралы

100- حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ عُمَرَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي يُوْبَ عَنْ مُحَمَّدٍ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى يَوْمَ النَّحْرِ ثُمَّ خَطَبَ فَأَمَرَ مَنْ دَبَحَ قَبْلَ الصَّلَاةِ أَنْ يُعِيدَ ذَبْحَهُ فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ حَيْرَانٌ لِي إِمَّا قَالَ بِهِمْ خِصَاصَةٌ وَإِمَّا قَالَ بِهِمْ فَفَرُّوا وَإِنِّي دَبَحْتُ قَبْلَ الصَّلَاةِ وَعِنْدِي عِنَاقٌ لِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتِي لَحْمٌ فَرَخَّصَ لَهُ فِيهَا

100- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құрбан айты күні айт намазын оқып, кейін құтпаға шықты. Кім айт намаздан бұрын құрбандықтарын шалған болса, қайтадан шалуларына бұйырды. Сонда ансарийлардан бір кісі тұрып: «Я Расулулла, менің мұқтаж кедей көршілерім бар»,- деді. Сол үшін мен намаздан бұрын құрбандығымды шалдым. Менде тағыда бір жасар ешкі бар ол маған екі қойдан да артығырақ»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған сол ешкіні құрбандыққа шалуды бұйырды»,- деді.

101- حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْأَسْوَدِ عَنْ جُنْدَبِ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ النَّحْرِ ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ دَبَحَ فَقَالَ مَنْ دَبَحَ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَلْيَدْبِحْ أُخْرَى مَكَانَهَا وَمَنْ لَمْ يَدْبِحْ فَلْيَدْبِحْ بِاسْمِ اللَّهِ

101- Жүндуб (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айт күні намаз оқып, құтпа айтты. Содан кейін құрбан шалды»,- деді. Кейін және былай деді: «Кімде-кім айт намаздан бұрын құрбандық шалған болса, намаздан кейін оның орнына басқасын шалсын! Ал кімде-кім шалмаған болса, намаздан кейін «Бисмилла»,- деп сойсын!»,- деді.

102- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو ثُمَيْلَةَ يَحْيَى بْنُ وَاصِحٍ عَنْ فُلَيْحِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ يَوْمَ عِيدِ خَالَفَ الطَّرِيقَ تَابِعَهُ يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ فُلَيْحٍ وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ عَنْ فُلَيْحٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هُرَيْرَةَ وَحَدِيثُ جَابِرٍ أَصَحُّ

102- Жәбір (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айт күні намазға барған жолымен емес басқа жолмен қайтатын», - деді.

25-бап. Айт намазға үлгере алмай қалған ер адамдар да, намаз оқитын жерге келе алмаған әйелдер де, үйде және ауылда қалғандар да екі рәкат (нәпіл) намаз оқитыны туралы

بَابُ إِذَا فَاتَهُ الْعِيدُ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ وَكَذَلِكَ النِّسَاءُ وَمَنْ كَانَ فِي الْبُيُوتِ
وَالْفُرَى لِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا عِيدُنَا أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَأَمَرَ أَنَسُ بْنُ
مَالِكٍ مَوْلَاهُمْ ابْنَ أَبِي عَثْبَةَ بِالزَّوَايَةِ فَجَمَعَ أَهْلَهُ وَبَنِيهِ وَصَلَّى كَصَلَاةِ أَهْلِ الْمِصْرِ
وَتَكْبِيرِهِمْ وَقَالَ عِزْرَمَةُ أَهْلُ السَّوَادِ يَجْتَمِعُونَ فِي الْعِيدِ يُصَلُّونَ رَكَعَتَيْنِ كَمَا
يَصْنَعُ الْإِمَامُ وَقَالَ عَطَاءٌ إِذَا فَاتَهُ الْعِيدُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ

Әнас ибн Мәлік (р.а.) шаһардың шетінде тұратын Ибн Әбу Ғутба деген (азаттық алған құлына) бала-шағаларды жинауға бұйырды. Ибн Әбу Ғутба бала-шағаларды шақырып келгеннен соң, Әнас қалалықтар қалай намаз оқып, тәкбір айтса, сондай намаз оқып, тәкбір айтты.

Икрима (р.а.): «Қара халық айтта топтанып-мемлекет басшылығы оқығандай қылып, екі рәкат намаз оқиды», - деді.

Ғата: «Айт намазына үлгермей қалған адам екі рәкат намаз оқиды», - деді.

103- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ
عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا جَارِيَتَانِ فِي
أَيَّامِ مَنَى تُدَقِّفَانِ وَتَضْرِبَانِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَغَشٍّ بِثَوْبِهِ فَانْتَهَرَهُمَا
أَبُو بَكْرٍ فَكَشَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ وَجْهِهِ فَقَالَ دَعُهُمَا يَا أَبَا بَكْرٍ
فَإِنَّهَا أَيَّامُ عِيدٍ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ أَيَّامُ مَنَى وَقَالَتْ عَائِشَةُ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَسْتُرْنِي وَأَنَا أَنْظِرُ إِلَى الْحَبَشَةِ وَهُمْ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ فَزَجَرَهُمْ عُمَرُ فَقَالَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعُهُمْ أُمَّنًا بَنِي أَرْفَدَةَ يَعْنِي مِنَ الْأَمْنِ

103- Ғұруа (р.а.) риуаят етті. «Әбу Бәкір (р.а.) Айша анамыздың үйіне кірді. Айша анамыздың жанында екі күң (қызметші) қыз, Мина күндерінің болғанына қарамастан сырнай шалып жатқан еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) киіміне бүркеніп жатқан болатын. Әбу Бәкір күң (қызметші) қыздарды

сөге бастады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бетін ашып: «Ей Әбу Бәкір! Оларға тимей қоя бер. Бұл күн мейрам күндері, Минаға шығатын күндер», - деді.

Айша анамыз (р.а.): «Мешіттің ауласында соғыс қимылдарын ойын қылып көрсетіп жатқан хабаштықтарды тамашалап тұрғанымда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мені паналап тұрғаны есімде. Сонда Омар (р.а.) ойынды тоқтаттырғанда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Омарға: «Қоя бер, біз оларға рұқсат бердік, ей Бәний Арфада ойнай беріңдер!», - деген болатын», - деді.

26-бап. Айт намазынан бұрын және кейін намаз оқу мүмкін бе?

قَالَ أَبُو الْمُعَلَّى سَمِعْتُ سَعِيدًا عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ كَرِهَ الصَّلَاةَ قَبْلَ الْعِيدِ

Әбулмуғалла: «Ибн Аббас, айт намазынан бұрын намаз оқу мәкрух; деп айтыпты, бұны маған Сағид (р.а.) айтты», - деді.

104- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ

سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمَ

الْفِطْرِ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا وَمَعَهُ بِلَالٌ

104- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Ораза айтында намаз оқитын жерге шығып екі рәкат айт намазын оқыды. Айт намазының алдында да артында да ешқандай намаз оқымады. Сол кезде Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге хазреті Біләлда бар болатын», - деді.

27-бап ҮТІР ЖАЙЫНДАҒЫ ХАДИСТЕР

105- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمْ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً ثَوَّرَ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى وَعَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يُسَلِّمُ بَيْنَ الرَّكْعَتَيْنِ وَالرَّكْعَتَيْنِ فِي الْوُثْرِ حَتَّى يَأْمُرَ بِبَعْضِ حَاجَتِهِ

105- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) түнде оқылатын намаз турасында сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Түнгі намаз екі рәкаттан, екі рәкаттан оқылады. Қайсы бірін таң намазының қаза болып қалуынан қорықса, бір рәкат қылып оқысын, сол оқығаны үтір болады», - деді.

Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Омар үтір намазының бірінші рәкатымен екінші рәкатының арасында сәлем беретін еді. Тіптен бірер тығыз шаруасы болса, тындырып келуді бұйыратын», - деді.

106- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ مَخْرَمَةَ بِنِ سُلَيْمَانَ عَنْ كُرَيْبِ بْنِ أَبِي عُبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ بَاتَ عِنْدَ مَيْمُونَةَ وَهِيَ خَالَتُهُ فَاضْطَجَعَتْ فِي عَرْضِ وَسَادَةٍ وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلُهُ فِي طُولِهَا فَنَامَ حَتَّى انْتَصَفَ اللَّيْلُ أَوْ قَرِيبًا مِنْهُ فَاسْتَيْقَظَ يَمْسَحُ النَّوْمَ عَنْ وَجْهِهِ ثُمَّ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ آلِ عِمْرَانَ ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى شَنٍّْ مُعَلَّقَةٍ فَنَوَّضًا فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَصَنَعَتْ مِثْلَهُ فَفُتَتْ إِلَى جَنْبِهِ فَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى رَأْسِي وَأَخَذَ بِأُذُنِي يَقْتُلُهَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ أَوْتَرَ ثُمَّ اضْطَجَعَ حَتَّى جَاءَهُ الْمُؤَدُّنُ فَقَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الصُّبْحَ

106- Курайбқа (р.а.) Ибн Аббас төмендегі мына хадисті айтып беріпті: «Бір күні Мәймуна апайымдікінде түнеп қалдым. Жастықтың еңсіз жағына мен ал енді жағына Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) әйелі Мәймуна басымызды қойып жаттық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жарым түнге дейін ұйықтады. Содан соң орнынан тұрып ұйқысын ашу үшін бетін қолымен ысқылады. Кейін, «Әл Ғимран» сүресінен 10 аят оқыды. Содан кейін орнынан тұрып ілулі тұрған торсықты алып, жақсылап тұрып дәрет алып намазға тұрды. Мен де дәрет алып жанына барып тұрдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оң қолымен құлағымнан (еркелетіп) тартып қойды. Содан соң екі рәкат, кейін екі рәкат, кейін екі рәкат, кейін екі рәкат, кейін және екі рәкат намаз оқыды. Одан кейін бір рәкат үтір оқыды. Содан соң азаншы келгенше жамбастады. Азаншы келгеннен соң орнынан тұрып екі рәкат намаз оқыды. Кейін бөлмесінен шығып (мешітке) адамдармен екі рәкат таң намазын оқыды», - деді.

107- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْقَاسِمِ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَنْصَرِفَ فَارْكَعْ رَكْعَةً تُوتِرُ لَكَ مَا صَلَّيْتَ قَالَ الْقَاسِمُ وَرَأَيْنَا أَنَا مُنْذُ أَدْرَكْنَا يُوتِرُونَ بِثَلَاثٍ وَإِنَّ كُلًّا لَوَاسِعٌ أَرْجُو أَنْ لَا يَكُونَ بِشَيْءٍ مِنْهُ بَأْسٌ

107- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Түнгі намаз екі-екі рәкаттан оқылады. Намаздан үйіне қайтқын келгенде бір рәкат оқы. Осы жоғарыдағы оқыған намаздарыңның барлығы үтір болып есептеледі», - деді.

Қасым (р.а.): «Балағат жасына жеткенімізден бастап, адамдардың үш рәкаттан қылып үтір оқып жатқандарын көрдік. Меніңше бір рәкат қылып та, үш рәкат қылып та оқыса да еш бір зияны болмаса керек», - деді.

108- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً كَانَتْ تِلْكَ صَلَاتِهِ تَعْنِي بِاللَّيْلِ فَيَسْجُدُ السَّجْدَةَ مِنْ ذَلِكَ قَدْرًا مَا يَقْرَأُ أَحَدَكُمْ خَمْسِينَ آيَةً قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ وَيَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَضْطَجِعُ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمَوْتُ لِلصَّلَاةِ

108- Ғұруа ибн Зубайрге Айша анамыз (р.а.) былай депті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) он бір рәкат үтір оқитын еді (бұл жерде түнде

оқылытын намаз айтылып тұр). Сәжде қылған кезінде сіз елу аятты оқуға қанша уақытты сарп етсеңіз сонша уақыт басын сәждеден көтермейтін. Таң намазының парызын оқырдың алдында екі рәкат сүннет оқитын. Содан соң азаншы келіп намазға шақырғанша оң қолын басып (яғни, оң жағымен) жамбастап жататын»,- деді.

28-бап. Үтір оқылатын уақыт туралы

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ أَوْصَانِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْوُثْرِ قَبْلَ النَّوْمِ

Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ұйқыға жатардың алдында үтірді оқуды өсиет қылды»,- деді.

109- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ

قَالَ قُلْتُ لِابْنِ عُمَرَ أَرَأَيْتَ الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ أُطِيلُ فِيهِمَا الْقِرَاءَةَ فَقَالَ
كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَنَتَى مَنَتَى وَيُوتِرُ بِرَكْعَةٍ
وَيُصَلِّي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ وَكَانَ الْأَذَانَ بِأُذُنَيْهِ قَالَ حَمَّادُ أَيُّ سُرْعَةٍ

109- Әнас ибн Сирин (р.а.) Ибн Омардан (р.а.): «Айтыңызшы, таң намазының алдында оқылатын екі рәкат сүннетті ұзағырақ қылып оқиын ба?»,- деп сұрапты. Сонда Ибн Омар былай депті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде екі рәкат-екі рәкат (нәпіл) намаз және бір рәкат үтір оқитын еді. Таң намазының алдында, жылдамырақ қылып екі рәкат намаз оқып алатын»,- деді.

29-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелдерін үтір намазын оқуға оятқаны туралы

110- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي

مُسْلِمٌ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُلَّ اللَّيْلِ أُوتِرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ وَأَنْتَهَى وَثْرَهُ إِلَى السَّحَرِ

110- Айша анамыз (р.а.): «Әр түні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң атқанға дейін үтір оқитын»,- деді.

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ
قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَنَا رَاقِدَةٌ مُعْتَرِضَةٌ عَلَى فِرَاشِهِ
فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُوتِرَ أَيْقَظَنِي فَأُوتِرْتُ

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде намаз оқитын еді. Мен болсам ол кісінің қарсы алдында төсегімде көлденеңімнен жататынмын. Қашан үтір оқитын болса, мені оятатын. Менде тұрып үтір оқитынмын», - деді.

30-бап. Намаз оқушы түнгі намазының соңғысын үтір қылсын!

111- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اجْعَلُوا
آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وَثْرًا

111- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Түнгі намаздарыңның соңғысын үтір қылыңдар!», - деп айтқан», - деді.

31-бап. Аттың, Түйенің үстінде үтір оқу туралы

113- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ
الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّهُ قَالَ كُنْتُ أُسِيرُ
مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بِطَرِيقِ مَكَّةَ فَقَالَ سَعِيدٌ فَلَمَّا خَشِيتُ الصُّبْحَ نَزَلْتُ فَأُوتِرْتُ
ثُمَّ لَحِقْتُهُ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ أَيْنَ كُنْتَ فَقُلْتُ خَشِيتُ الصُّبْحَ فَنَزَلْتُ فَأُوتِرْتُ
فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ أَلَيْسَ لَكَ فِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ فَقُلْتُ
بَلَى وَاللَّهِ قَالَ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُوتِرُ عَلَى الْبَعِيرِ

113- Сағид ибн Ясар (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Омармен (р.а.) бірге Меккенің көшелерінің бірінде кетіп бара жатыр едім. Сонда таңның атып кетуінен қауіптеніп, аттан түстім де үтір намазын оқыдым. Кейіннен Абдуллаға жетіп алдым. Абдулла маған: «Қай жерде қалып кеттің?», - деді. Мен: «Таңның атып кетуінен қауіптеніп, үтір намазын оқып алдым», - дедім. Сонда Абдулла (р.а.): «Бұл арада Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) үлгі алсаң болмады ма?!», - деді. Мен: «Алла хақысы, әлбетте солай», - дедім. Абдулла (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйенің үстінде отырып та үтір оқи беретін», - деді.

32-бап. Сапарда үтір оқу туралы

114- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي السَّفَرِ عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ يَوْمِيَّ إِيْمَاءً صَلَاةَ اللَّيْلِ إِلَّا الْفَرَائِضَ وَيُوتِرُ عَلَى رَاحِلَتِهِ

114- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жол жүргенде қай жаққа қарап кетіп бара жатқан болса, сол жаққа қараған бойы түйенің үстінде ишарамен түнгі нәпіл намаздарды оқып кете беретін. Бірақ-та парыз бен үтір намаздарын түйенің үстінде оқымайтын (яғни, жерге түсіп оқитын)»,- деді.

33-бап. Рүкүғтан бұрын және рүкүғтан кейін Құнұт дұғасын оқу туралы

115- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَيْرِينَ قَالَ سَأَلَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَقْنَتَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصُّبْحِ قَالَ نَعَمْ فَقِيلَ لَهُ أَوْقَنْتَ قَبْلَ الرُّكُوعِ قَالَ بَعْدَ الرُّكُوعِ يَسِيرًا

115- Мұхаммед ибн Сири (р.а.) риуаят етті: Әнастан (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң намазында Құнұт дұғасын оқушы ма еді?»,- деп сұрасты. Әнас: «Иә, оқитын»,- деді. Рүкүғтан бұрын оқушы ма еді?»,- деп сұрасты. Сонда Әнас: «Рүкүғтан кейін оқитын»,- деді.

116- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنِ الْفُتُوتِ فَقَالَ قَدْ كَانَ الْفُتُوتُ فُلْتُ قَبْلَ الرُّكُوعِ أَوْ بَعْدَهُ قَالَ قَبْلَهُ قَالَ فَإِنَّ فُلَانًا أَخْبَرَنِي عَنْكَ أَنَّكَ فُلْتِ بَعْدَ الرُّكُوعِ فَقَالَ كَذَبَ إِنَّمَا قَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ الرُّكُوعِ شَهْرًا أَرَاهُ كَانَ بَعَثَ قَوْمًا يُقَالُ لَهُمُ الْفُرَاءُ زُهَاءَ سَبْعِينَ رَجُلًا إِلَى قَوْمٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ دُونَ أَوْلِيكَ وَكَانَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَهْدٌ فَقَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْرًا يَدْعُو عَلَيْهِمْ

116- Ғасим (р.а.) риуаят етті: «Әнас ибн Мәліктен (р.а.) Құнұт дұғасы туралы сұрадым. Әнас: «Құнұт дұғасы шариғаттағы, бар нәрсе»,- деді. «Рүкүғтың алдында оқиды ма?»,- деп сұрасты. Әнас: «Рүкүғтың алдында

оқиды»,- деді. Мен: «Маған пәленше айтқан болатын, сіз «Рүкүғтан кейін» деп айтқан екенсіз?!»,- дедім. Әнас ибн Мәлік (р.а.): «Ол адам жалған айтыпты!»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір айдай ғана уақытта рүкүғтан кейін Құнұт дұғасын оқыған болатын. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жетпіске жуық қариларды мүшірік қауымдарының біріне исламды уағыздауға жіберген болатын. Екі жақтың арасында келісім жүргізілгеніне де қарамастан мүшіріктер қариларды өлтіріп тастаған болатын. Сол себепті ғана Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір ай бойы бес уақыт намаздың соңғы рәкаттарында қариларды өлтіргендерге теріс дұға қылып, құнұт дұғасын оқыған болатын»,- деді.

117- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ التَّيْمِيِّ عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ عَنْ

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَدَّتِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْرًا يَدْعُو عَلَى رَعْلِ
وَدَكْوَانَ

117- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір ай бойы бес уақыт намаздың соңғы рәкаттарында Рағл және Зәкуан тайпаларына теріс дұға қылып, Құнұт дұғасын оқыды»,- деді.

118- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ الْفُتُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ

118- Әнас (р.а.): «Құнұт дұғасы шам мен таң намаздарында оқылатын»,- деді.

БИСМИЛЛӘҺИР РАХМАНИР РАХИМ

**34-бап. АЛЛА ТАҒАЛАДАН ЖАҢБЫР СҰРАУ;
ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ (С.Ғ.С.) ЖАҢБЫР СҰРАП ДҰҒА
ҚЫЛҒАНЫ ЖАЙЛЫ**

119- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَبْدِ

بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَسْقِي وَحَوْلَ رِذَاءِ

Ғибад ибн Тәмиимнің (р.а.) ағасы былай депті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағаладан жаңбыр сұрамақ үшін (намаз оқитын жерге) шығып, *ридоларын* денесіне жақсылап орап алып, дұға қыла бастады», - деді.

**35-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Иләһи, оларға Жүсіптің
ғ.с. заманындағыдай құрғақшылық (жылдарды) жібер!»,- деп теріс
дұға қылғаны туралы**

120- حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا مُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ

الْآخِرَةِ يَقُولُ اللَّهُمَّ أَنْجِ عِيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ اللَّهُمَّ أَنْجِ سَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ اللَّهُمَّ أَنْجِ

الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ اللَّهُمَّ أَنْجِ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطَأْتِكَ عَلَى

مُضَرَ اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا سِنِينَ كَسَنِي يُوسُفَ وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ غَفَارُ

غَفَرَ اللَّهُ لَهَا وَأَسْلَمُ سَأَلَهَا اللَّهُ قَالَ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أَبِيهِ هَذَا كُلُّهُ فِي الصُّبْحِ

120- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әр дәйім соңғы рәкаттан бас көтергенде: «Иләһи, Ғайиаш ибн Әбу Рабиғаға құтылу бер! Иләһи, Сәлама ибн Хишамға нажат бер! Иләһи, Уалид ибн Уалидке құтылу бер! Иләһи, әлсіз мұьминдерге құтылу бер! Иләһи, Мұзар қауымына азабынды күшейтіп, оларға Жүсіптің ғ.с. дәуіріндегі құрғақшылық (жылдарды) жібер!»,- деп дұға қылатын еді. Кейіннен:

«Алла тағала Ғифар тайпасының күнәларын кешіргеі! Алла тағала Аслам тайпасына амандығын бергеі!»,- деп қоятын»,- деді.

Ибн Әбу әз-Зинад (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бұл дұғалардың барлығын таң намазында жасайтын деп маған атам айтқан болатын»,- деді.

121- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ فَقَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا رَأَى مِنَ النَّاسِ إِذْبَارًا قَالَ اللَّهُمَّ سَبْعُ كَسْبَعٍ يُوسُفَ فَأَخَذْتَهُمْ سَنَةً حَصَّتْ كُلُّ شَيْءٍ حَتَّى أَكَلُوا الْجُلُودَ وَالْمَيْتَةَ وَالْحَيْفَ وَيَنْظُرُ أَحَدُهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فَيَرَى الدُّخَانَ مِنَ الْجُوعِ فَأَتَاهُ أَبُو سَفْيَانَ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّكَ تَأْمُرُ بِطَاعَةِ اللَّهِ وَبَصِلَةِ الرَّحِمِ وَإِنَّ قَوْمَكَ قَدْ هَلَكُوا فَادْعُ اللَّهَ لَهُمْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ إِلَى قَوْلِهِ إِنَّكُمْ عَائِدُونَ يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْتَقِمُونَ فَالْبَطْشَةُ يَوْمَ بَدْرٍ وَقَدْ مَضَتْ الدُّخَانُ وَالْبَطْشَةُ وَاللِّزَامُ وَآيَةُ الرُّومِ

121- Масрук (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Масғудтың (р.а.) алдында отырған едік. Сонда ол: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құрайыш қауымының Исламнан бет бұрғаның көріп: «Иләһи, Құрайшқа жеті жыл бойы Жүсіптің ғ.с. заманындағыдай құрғақшылық жібер!»,- деп теріс дұға қылған болатын»,- деді. Кейіннен, содан кейінгі болған оқиғаларды бірден-бір қылып айтып берді: «Құрайштықтардың бастарына құрғақшылық зобалаңы түсті. Өсімдіктердің барлық түрі қурап жойылып кетті. Құрайыштықтар тіптен арам өлген хайуандардың терісіне дейін жеп бытырап кетісті. Аштықтан құр сұлдерлері қалып, аспанға қараса көздері қарауытып, бастары айналатын халге душар болды. Сонда Әбу Суфьян Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) келіп: «Ей Мұхаммед (с.ғ.с.), сіз бізге Алла тағалаға бой ұсынуды, бауырмашылдыққа жік түсірмей мейрім-шапағатты болуға бұйырасыз ғой! Өзіңіздің бауырларыңыз болып есептелетін Құрайыш тайпасы құрғақшылық пен аштықтан жапа шегіп қырылуда. Олардың хақысы үшін Алла тағаладан құтқару тілеп дұға қылыңыз!»,- деді. «Ендеше аспанның бір ашық түтін келтіретін күнін күт!»,- деген жерден, «...Өте қатты ұстаумен ұстаған күні, әрине тиісті жазасын береміз¹³», - деген жерге дейін оқыды. (Өзіңіз білетіндей) аспанды түтін қаптайтын күн де, қатты жазалап, өш алатын күн де болып өтті. Сонда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) оқыған аяттары - «Рұм» сүресінің бастапқы аяттары болатын.

¹³ 44. Дұхан-10-16 аяттар.

36-бап. Құрғақшылық болғанда адамдардың «Алла тағаладан жаңбыр сұрап дұға етіп беріңіз!» деп имамға айтуы туралы

122- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو فُتَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَتَمَثَّلُ بِشِعْرِ أَبِي طَالِبٍ وَأَبْيَضَ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ ثِمَالُ الْيَنَامَى عِصْمَةَ لِلْأَرَامِلِ وَقَالَ عُمَرُ بْنُ حَمْزَةَ حَدَّثَنَا سَالِمٌ عَنْ أَبِيهِ رُبَّمَا ذَكَرْتُ قَوْلَ الشَّاعِرِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَى وَجْهِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَسْقِي فَمَا يَنْزِلُ حَتَّى يَجِيثَ كُلُّ مِيزَابٍ وَأَبْيَضَ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ ثِمَالُ الْيَنَامَى عِصْمَةَ لِلْأَرَامِلِ وَهُوَ قَوْلُ أَبِي طَالِبٍ

122- Абдулла ибн Динарға (р.а.) атасы айтып беріпті: «Ибн Омардың «Ей Тәңірім, байғұс-бейшаралардың, жетім-жесірлердің құрметі үшін жауын жаудыра гөр!»,- деген мазмұндағы Әбу Тәліптің жазған сөздерін айтып дұға қылғаның естідім»,- депті.

Сәлімге атасы Абдулла ибн Омар (р.а.) былай депті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мінберде тұрып жаңбыр тілеп дұға етісімен жүзіне жауынның тамшысы тамшылай бастағанын көргенімде ақын Әбу Тәліптің «Ей Тәңірім, байғұс бейшаралар мен жетім жесірлердің құрметі үшін жауын жаудыра гөр!»,- деген мазмұндағы бәйіті есіме түсті»,- депті.

123- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُثَنَّى عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ إِذَا فَحَطُوا اسْتَسْقَى بِالْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّنَا فَتَسْقِينَا وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ نَبِيِّنَا فَاسْقِنَا قَالَ فَيُسْقَوْنَ

123- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Хазреті Омар (р.а.), құрғақшылық болғанда, Аббас ибн Әбд ул-Муталлибты ортаға қойып Алла тағаладан жаңбыр сұрайтын. «Иләһи, біз сенен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) арқылы жаңбыр сұрағанымызда, жаңбыр жауғызатынсын. Енді біз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ағасын араға салып сенен жаңбыр сұраймыз, бізге жаңбыр жаудыра гөр!»,- деп дұға қылатын. Содан соң Алла тағала жаңбыр жауғызатын»,- деді.

37-бап. Жаңбыр сұрап дұға еткенде *ридоны* денеге жақсылап орап алу туралы

124- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَسْقَى فَقَلَبَ رِذَاءَهُ

124- Абдулла ибн Зәйд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с) *ридоларын* жақсылап орап алып, кейін Алла тағаладан жаңбыр сұрап дұға қылды», - деді.

125- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهُ سَمِعَ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ يُحَدِّثُ أَبَاهُ عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى فَاسْتَسْقَى فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَقَلَبَ رِذَاءَهُ وَصَلَّى رَكَعَيْنِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ كَانَ ابْنُ عُيَيْنَةَ يَقُولُ هُوَ صَاحِبُ الْأَذَانِ وَلِكِنَّهُ وَهُمْ لِأَنَّ هَذَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَاصِمِ الْمَازِنِيِّ مَازِنُ الْأَنْصَارِ

125- Абдулла ибн Зәйд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с) намаз оқитын жерге шығып жаңбыр сұрады. Содан соң, қыблаға қарап тұрып *ридоларын* денесіне жақсылап тұрып орап алды-да екі рәкат намаз оқыды», - деді.

38-бап. Көпшілік болып мешітте жаңбыр сұрау туралы

126- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو ضَمْرَةَ أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمْرٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَذْكُرُ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ بَابِ كَانَ وَجَاهَ الْمِنْبَرِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتَ الْمَوَاشِي وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُغِيثَنَا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ اسْقِنَا اللَّهُمَّ اسْقِنَا قَالَ أَنَسُ وَلَا وَاللَّهِ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ

سَحَابٍ وَلَا قَزَعَةٍ وَلَا شَيْئًا وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ سَلْعٍ مِنْ بَيْتٍ وَلَا دَارٍ قَالَ فَطَلَعَتْ مِنْ
وَرَائِهِ سَحَابَةٌ مِثْلُ الثُّرْسِ فَلَمَّا تَوَسَّطَتْ السَّمَاءَ انْتَشَرَتْ ثُمَّ أَمْطَرَتْ قَالَ وَاللَّهِ مَا
رَأَيْتَا الشَّمْسَ سِتًّا ثُمَّ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ فِي الْجُمُعَةِ الْمُقْبِلَةِ وَرَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَخُطُبُ فَاِسْتَقْبَلَهُ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتَ الْأَمْوَالُ
وَأَنْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُمَسِّكْهَا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا اللَّهُمَّ عَلَى النَّكَامِ وَالْحِبَالِ وَالْأَجَامِ وَالظَّرَابِ
وَالْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ قَالَ فَاِنْقَطَعَتْ وَخَرَجْنَا نَمْشِي فِي الشَّمْسِ قَالَ شَرِيكُ
فَسَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَهُوَ الرَّجُلُ الْأَوَّلُ قَالَ لَا أَدْرِي

126- Энас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі жұма күні мешітке мінбер жақтағы есіктен кіріп келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тік тұрып уағыз айтып жатқан болатын. Әлгі кісі тік тұрған бойы Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) қарап: «Я Расулулла, мал-шаруашылығымыз күйреп, көшелер кеуіп кетті. Алла тағаладан бізге жаңбыр сұрап беріңіз!», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолын көтеріп: «Иләһи, бізге жаңбыр жаудыр! Иләһи, бізге жаңбыр жаудыр! Иләһи, бізге жаңбыр жаудыр!», - деп үш рет дұға қылды. Аллаға ант етіп айтамын сол уақытта аспанда бір парша да бұлт жоқ болатын. Ауа райында жауын жауатын белгі жоқ болатын. Біз тұрған жермен Саль (Мединедегі тау) аралығында ешқандай қоныс та салынған үйде жоқ болатын. Кенеттен таудың ар жағынан бір парша бұлт пайда болып, келе-келе бүтін аспанды торлап алды. Содан соң жаңбыр жауды. Алты күн бойы күннің көзін көрмедік. Келесі жұмада да Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тік тұрған бойы уағыз айтып жатқан еді. Сол баяғы есіктен бір кісі кіріп келіп: «Я Расулулла, жаңбырдың көп жауғандығынан мал-шаруашылығымыз күйреп қырылып барады. Көшелер суға толып жүре алмай қалдық. Алла тағаладан жаңбырды тоқтатуын сұрап беріңіз!», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолын көтеріп: «Иләһи, үстімізге емес айналамызға жаудыр! Иләһи, тауларға, төбелерге, алқаптарға, жайылымдарға жаудыр!», - деп дұға қылды. Жаңбыр демарада тоқтады. Мешіттен шығып кетіп бара жатқанымызда күннің көзі жарқырап тұрды», - деді.

Кейіннен Шарийк (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келген адам, сол баяғы жаңбыр сұрап келген адамның өзі ма еді?», - деп сұрағанда, Энас: «Есімде жоқ», - деп жауап берді.

39-бап. Жұманың құтпасында қыблаға қарамай жаңбыр сұрау туралы

127- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ شَرِيكَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ الْمَسْجِدَ يَوْمَ جُمُعَةٍ مِنْ بَابٍ كَانَ نَحْوَ دَارِ الْقَضَاءِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمًا ثُمَّ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتَ الْأَمْوَالُ وَأَنْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُغْنِنَا فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْنِنَا اللَّهُمَّ اغْنِنَا قَالَ أَنَسٌ وَلَا وَاللَّهِ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ سَحَابٍ وَلَا قَرَعَةً وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ سَلْعٍ مِنْ بَيْتٍ وَلَا دَارٍ قَالَ فَطَلَعَتْ مِنْ وَرَائِهِ سَحَابَةٌ مِثْلُ الثُّرْسِ فَلَمَّا تَوَسَّطَتِ السَّمَاءَ انْتَشَرَتْ ثُمَّ أَمْطَرَتْ فَلَا وَاللَّهِ مَا رَأَيْنَا الشَّمْسَ سِتًّا ثُمَّ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ فِي الْجُمُعَةِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَهُ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتَ الْأَمْوَالُ وَأَنْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُمَسِّكْهَا عَنَّا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ حَوِّالِنَا وَلَا عَلَيْنَا اللَّهُمَّ عَلَى الْكَامِ وَالظَّرَابِ وَبُطُونِ الْأُودِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ قَالَ فَأَقْلَعَتْ وَخَرَجْنَا نَمْشِي فِي الشَّمْسِ قَالَ شَرِيكٌ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَهْوَى الرَّجُلُ الْأَوَّلُ فَقَالَ مَا أَدْرِي

127- Энас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Жұма күні мешітте Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тік тұрып уағыз айтып жатқан болатын. Қазылық үйі жақтағы есіктен бір кісі кіріп келіп: «Я Расулулла, мал-шаруашылығымыз күйреп, көшелер кеуіп кетті. Алла тағаладан бізге жаңбыр сұрап беріңіз!»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолын көтеріп: «Иләһи, бізге жаңбыр жаудыр! Иләһи, бізге жаңбыр жаудыр! Иләһи, бізге жаңбыр жаудыр!»,- деп үш рет дұға қылды. Аллаға ант етіп айтамын сол уақытта аспанда бір парша да бұлт жоқ болатын. Біз тұрған жермен Саль (Мединедегі тау) аралығында ешқандай қоныс та салынған үйде жоқ болатын. Кенеттен таудың ар жағынан бір парша бұлт пайда болып, келе-келе бүтін аспанды торлап алды. Содан соң жаңбыр жауды. Алты күн бойы күннің көзін көрмедік. Келесі жұмада да Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тік тұрған бойы уағыз айтып жатқан еді. Сол баяғы есіктен бір кісі кіріп келіп: «Я Расулулла, жаңбырдың көп жауғандығынан мал-

шаруашылығымыз күйреп қырылып барады. Көшелерді су кеулеп жүре алмай қалдық. Алла тағаладан жаңбырды тоқтатуын сұрап беріңіз!», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолын көтеріп: «Иләһи, үстімізге емес айналамызға жаудыр! Иләһи, тауларға, төбелерге, ойпатты-алқаптарға, бау-бақшаларға жаудыр!», - деп дұға қылды. Жаңбыр демарада тоқтады. Мешіттен шығып кетіп бара жатқанымызда күннің көзі жарқырап тұрды», - деді.

Кейіннен Шарийк (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келген адам, сол баяғы жаңбыр сұрап келген адамның өзі ма еді?», - деп сұрағанда, Әнас: «Есімде жоқ», - деп жауап берді.

40-бап. Мінберде тұрып жаңбыр сұрау туралы

128- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ

بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَحَطَ الْمَطَرُ فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يَسْقِيَنَا فَدَعَا فَمَطَرْنَا فَمَا كِدْنَا أَنْ نَصِلَ إِلَى مَنَازِلِنَا فَمَا زِلْنَا نُمْطَرُ إِلَى الْجُمُعَةِ الْمُقْبِلَةِ قَالَ فَقَامَ ذَلِكَ الرَّجُلُ أَوْ غَيْرُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَصْرِفَهُ عَنَّا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا قَالَ فَلَقَدْ رَأَيْتُ السَّحَابَ يَتَقَطَّعُ يَمِينًا وَشِمَالًا يُمَطِرُونَ وَلَا يُمَطِرُ أَهْلُ الْمَدِينَةِ

128- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Жұма күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құтпа айтып тұрған болатын. Бір кісі кіріп келіп: «Я Расулулла, жаңбыр жаумай қойды. Алла тағаладан сұрап беріңіз, бізге жаңбыр жауғызсын!», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дұға қылды. Алла тағала бізге жаңбыр жаудырды. Жаңбырдың көп жауғандығы соншалық тіптен үйімізге жете алмай қала жаздадық. Жаңбыр келесі жұмаға дейін тыңбай жауды. Сонда жаңбыр сұрап келген (әлде басқа бір) адам: «Я Расулулла, Алла тағаладан сұрап беріңіз, жаңбырды бізден басқа жаққа жаудырсын!», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иләһи, үстімізге емес айналамызға жаудыр!», - деп дұға қылды. Сол кезде-ақ қап-қара бұлттардың (оңға солға) жан-жаққа тарап жатқаның көрдім. Мединенің оң-солына (айналасына) жаңбыр жауғанымен Мединенің үстіне жаумады», - деді.

41-бап. Жаңбыр сұрағанда жұма намазының өзі мен ғана шектелу туралы

129- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ شَرِيكَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ هَلَكْتَ الْمَوَاشِي وَتَقَطَّعَتِ السُّبُلُ فَدَعَا فَمَطَرْنَا مِنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ وَتَقَطَّعَتِ السُّبُلُ وَهَلَكْتَ الْمَوَاشِي فَأَدْعُ اللَّهَ يُمَسِّكْهَا فَقَامَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اللَّهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالظَّرَابِ وَالْأُودِيَةِ وَمَنَايِبِ الشَّجَرِ فَأَنْجَابْتَ عَنِ الْمَدِينَةِ ائْحْيَابَ الثُّوبِ

129- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келіп: «Я Расуллұлла, шаруашылығымыз күйреп, көшелер кеуіп кетті»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дұға қылып еді, жұмадан жұмаға дейін жаңбыр жауды. Баяғы кісі тағы да келіп: «Я Расуллұлла, үйлерді су басып, көшелер суға толып, шаруашылығымыз қырылып барады, Алла тағаладан сұрап дұға қылсаңыз жаңбырды тоқтатса!»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иләһи, сай-салаға жазық жерлерге, егістіктер мен жайылымдарға жаудыр!»,- деп дұға қылды. Киім шешілгенде дене қалай ашылып қалатын болса, Мединенің аспаны да бұлыттан солай ашылды»,- деді.

42-бап. Жаңбырдың көп жауғандығынан көшелер бүлінгенде дұға қылу туралы

130- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ شَرِيكَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتَ الْمَوَاشِي وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَأَدْعُ اللَّهَ فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَطَرُوا مِنْ جُمُعَةٍ إِلَى جُمُعَةٍ فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ وَتَقَطَّعَتِ السُّبُلُ وَهَلَكْتَ الْمَوَاشِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ عَلَى رُءُوسِ الْجِبَالِ وَالْآكَامِ وَبُطُونِ الْأُودِيَةِ وَمَنَايِبِ الشَّجَرِ فَأَنْجَابْتَ عَنِ الْمَدِينَةِ ائْحْيَابَ الثُّوبِ

130- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келіп: «Я Расулулла, құрғақшылықтан шаруашылық күйреп, көшелер кеуіп кетті, Алла тағаладан жаңбыр сұрап беріңіз!»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дұға қылып еді, жұмадан жұмаға дейін жаңбыр жауды. Содан соң бір кісі келіп: «Я Расулулла, үйлер бұзылып, көшелерді су кеулеп бүлініп, шаруашылығымыз қырылып барады»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолын жайып: «Иләһи, тау-тасқа, жазық жерлерге, егістіктер мен жайылымдарға жаудыр!»,- деп дұға қылды. Қаптаған қалың бұлт Мединеден «шешілген киімдей» жан-жаққа тарап кетті»,- деді.

43-бап. Жұма күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жаңбыр сұрағанында ридоларын жақсылап орап алмағаны туралы айтылған сөздер туралы

131- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ بِشْرِ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عِمْرَانَ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلًا شَكَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلَاكَ الْمَالِ وَجَهْدَ الْعِيَالِ فَدَعَا اللَّهَ يَسْتَسْقِي وَلَمْ يَذْكُرْ أَنَّهُ حَوَّلَ رِدَاءَهُ وَلَا اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ

131- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) келіп мал-шаруашылықтарының қырылып отбастарының қиналып қалғаны туралы»,- шағымданды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жаңбыр сұрап дұға қылды,- деді.

Осы хадисте Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ридоларын жақсылап орап алғаны туралы да, қыблаға қарап дұға қылғаны туралы да еш нәрсе айтылмаған.

44-бап. Адамдар «Жаңбыр сұрап беріңіз!»,- деп өтінсе, олардың өтінішін имам орындауы қажет

132- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ شَرِيكَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتَ الْمَوَاشِي وَتَقَطَّعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ فَدَعَا اللَّهَ فَمُطِرْنَا مِنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ نَهَدَمَتِ الْبُيُوتُ وَتَقَطَّعَتِ السُّبُلُ وَهَلَكْتَ الْمَوَاشِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى ظُهُورِ الْجِبَالِ وَالْأَكَامِ وَبَطُونِ الْأُودِيَّةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ فَأَنجَابَتْ عَنْ الْمَدِينَةِ انْجِيَابَ الثُّوبِ

132- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келіп: «Я Расулулла, шаруашылық күйреп, көшелер кеуіп кетті, Алла тағаладан сұрап беріңіз, бізге жаңбыр жауғызсын!»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дұға қылып еді, жұмадан жұмаға дейін жаңбыр жауды. Содан соң бір кісі келіп: «Я Расулулла, үйлер бұзылып, көшелерді су кеулеп кетті, шаруашылығымыз қырылып барады»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолын жайып: «Иләһи, тау-тасқа, төбелерге, егістіктер мен жайылымдарға жаудыр!»,- деп дұға қылды. Бұлттар «судырап шешілген киімдей» Мединеден басқа жаққа тарап кетті»,- деді.

45-бап. Мүшіріктер құрғақшылықта мұсылмандардан көмек қылуын сұрағанда...

133- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ عَنْ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا مَنصُورٌ وَالْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ أَتَيْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ فَقَالَ إِنَّ فُرَيْشًا أَبْطَنُوا عَنْ الْإِسْلَامِ فَدَعَا عَلَيْهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخَذْتُهُمْ سَنَةً حَتَّى هَلَكُوا فِيهَا وَأَكَلُوا الْمَيْتَةَ وَالْعِظَامَ فَجَاءَهُ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ جِئْتَ تَأْمُرُ بِصِلَةِ الرَّحِمِ وَإِنَّ قَوْمَكَ هَلَكُوا فَادْعُ اللَّهَ فَقَرَأَ فَارْتَقَبَ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ ثُمَّ عَادُوا إِلَى كُفْرِهِمْ فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْتَقِمُونَ يَوْمَ بَدْرٍ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَزَادَ أَسْبَاطُ عَنْ مَنْصُورٍ فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسُفُوا الْعَيْتَ فَأَطْبَقَتْ عَلَيْهِمْ سَبْعًا وَسَكَا النَّاسُ كَثْرَةَ الْمَطَرِ قَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَاَنْحَدَرْتَ السَّحَابَةَ عَنْ رَأْسِهِ فَسُفُوا النَّاسُ حَوْلَهُمْ

133- Масруқ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Масғудтың (р.а.) алдында барған едім, маған мына хадисті айтып берді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құрайыш қауымының Исламнан бет бұрғанын көріп, Алла тағаладан оларға құрғақшылық пен ашаршылық жіберуін сұрап теріс дұға қылды. Құрайыштықтар сол жылдары пәлекет ашаршылыққа ұшырап, тіпті өлекселерді жеп сүйектерді кемірді. Сонда Әбу Суфян Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) келіп: «Ей Мұхаммед (с.ғ.с.), сіз бізге Алла тағалаға бой ұсынуды, бауырмашылдыққа жік түсірмей мейірім-шапағатты болуға бұйырасыз ғой! Құрайыш тайпасы өзіңіздің бауырларыңыз, олар құрғақшылық пен аштықтан жапа шегіп қырылуда. Олардың хақысы үшін Алла тағаладан

күтқару тілеп дұға қылыңыз!»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ендеше аспанның бір ашық түтін келтіретін күнін күт!...¹⁴»,- деген аятты оқыды. Осы бір қиыншылық күндер өтіп кеткеннен соң мүшіріктер тағыда кәпірліктерін қыла берді. Осыған байланысты Алла тағала: «...Өте қатты ұстаумен ұстаған күні, әрине тиісті жазасын береміз¹⁵»,- деді Бәдір соғысы болған күн-осы күн болатын

Мансұр (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағаладан жаңбыр сұрап дұға етті. Алла тағала жеті күн бойы жаңбыр жаудырды. Адамдар жаңбырдың қалын әрі ұзақ жауғанынан шағымданды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иләһи, үстімізге емес айналамызға жаудыр!»,- деп дұға қылды. Бұлттар Мединенің үстінен жан-жаққа тарқап кетті де тек қана қаланың айналасына жауды»,- деді.

46-бап. Өте қатты жаңбыр жауып сел аққанда «Үстімізге емес айналамызға жаудыр!»,- дұға қылу туралы

134- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ يَوْمَ جُمُعَةٍ فَقَامَ النَّاسُ فَصَاحُوا فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَحَطَّ الْمَطَرُ وَاحْمَرَّتِ الشَّجَرُ وَهَلَكَتِ الْبِهَائِمُ فَادْعُ اللَّهُ يَسْقِينَا فَقَالَ اللَّهُمَّ اسْقِنَا مَرَّتَيْنِ وَإِنَّمِ اللَّهُ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ قَزَعَةً مِنْ سَحَابٍ فَتَشَاتُ سَحَابُهُ وَأَمْطَرَتْ وَنَزَلَ عَنِ الْمُنْبَرِ فَصَلَّى فَلَمَّا انْصَرَفَ لَمْ تَزَلْ تُمَطِّرُ إِلَى الْجُمُعَةِ الَّتِي تَلِيهَا فَلَمَّا قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ صَاحُوا إِلَيْهِ تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ وَأَنْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهُ يَحْبِسْهَا عَنَّا فَتَبَسَّمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَكَشَطَتْ الْمَدِينَةَ فَجَعَلَتْ تَمْطُرُ حَوْلَهَا وَلَا تَمْطُرُ بِالْمَدِينَةِ قَطْرَةً فَانْظَرْتُ إِلَى الْمَدِينَةِ وَإِنَّهَا لَفِي مِثْلِ الْبَاكِلِيلِ

134- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Жұма күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) уағыз айтып жатқан болатын. Адамдар ол кісіге дауыстап: «Я Расулудда, жаңбыр жаумай қойды, ағаштар сарғайып қурап кетті, Алла тағаладан бізге жаңбыр сұрап беріңіз!»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолын көтеріп: «Иләһи, бізге жаңбыр жаудыр!»,- деп екі рет дұға қылды. Аллаға ант етіп айтамын, сол уақытта аспанда бір парша да бұлт жоқ болатын. Кенеттен қайдан екені белгісіз бұлт пайда болып, жаңбыр жауды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мінберден түсіп жұма намазын оқыды.

¹⁴ 44. Дұхан-10 аят.
¹⁵ 44. Дұхан-16 аят.

Намаз оқып болған кезде жауған жаңбыр келесі жұмаға дейін бір тыңбай жауды.

Келесі жұмада да Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орнынан тұрып уағыз айтып жатқан болатын. Адамдар дауыстап: «Я Расулулла, (жаңбырдың көп жауғандығынан) үйлер бұзылып, көшелерді су кеулеп кетті, Алла тағаладан бізге жаңбырды тоқтатуын сұрап беріңіз!», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жымыып: «Иләһи, үстімізге емес айналамызға жаудыр!», - деп дұға қылды. Мединеде күн ашылып, жаңбыр қаланың айналасына жауа бастады. Мединенің үстіне бір тамшы да жаумады. Мединеге қарасам тәж сияқты болып тұр екен», - деді.

47-бап. Тік тұрған бойы жаңбыр сұрап дұға қылу туралы

وَقَالَ لَنَا أَبُو نُعَيْمٍ عَنْ زُهَيْرٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ خَرَجَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ
الْأَنْصَارِيُّ وَخَرَجَ مَعَهُ الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ وَزَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ
فَاسْتَسْقَى فَقَامَ بِهِمْ عَلَى رَجْلَيْهِ عَلَى غَيْرِ مَنْبَرٍ فَاسْتَعْفَرَ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ يَجْهَرُ
بِالْقِرَاءَةِ وَلَمْ يُؤَدِّنْ وَلَمْ يَقُمْ قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ وَرَأَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيُّ
النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Әбу Исхақ (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Язид және ол кісімен бірге Барра ибн Азиб және Зәйд ибн Арқам (Алла ол кісілерге разы болсын) Алла тағаладан жаңбыр сұрап дұға қылу үшін сахараға шықты. Абдулла ибн Язид және ол кісімен бірге барған адамдар жалан аяқ бойы тік тұрды. Абдулла ибн Язид Алла тағалаға истиғфар¹⁶ айтып жаңбыр сұрады. (Мінберге шықпады, өйткені мінбер жоқ болатын). Содан соң азан да, тәкбір де айтпай, дауыстап қираат қылып екі рәкат намаз оқыды. Абдулла ибн Язид (р.а.) Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көрген сақаба болатын», - деді.

135- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَبَّادُ بْنُ
تَمِيمٍ أَنَّ عَمَّهُ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ بِالنَّاسِ يَسْتَسْقِي لَهُمْ فَقَامَ فَدَعَا اللَّهَ قَائِمًا ثُمَّ تَوَجَّهَ قِبَلَ
الْقِبْلَةِ وَحَوْلَ رِذَاءِهِ فَاسْتَفُوا

135- Сахаба Ғаббад ибн Тамимнің ағасы былай деп риуаят етеді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағаладан адамдарға жаңбыр сұрап беру

¹⁶ Истиғфар – Алла тағаладан жарылқау тілеу.

үшін оларман бірге намаз оқитын жерге шықты. Сонда мінберге шықпай тік тұрған бойы Алла тағаладан жаңбыр сұрап дұға қылды. Содан соң *ридоларын* жақсылап орап алды-да, намаз оқыды, кейіннен жаңбыр жауды»,- деді.

48-бап. Жаңбыр сұрап намаз оқығанда дауыс шығарып оқу туралы

136- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَسْقِي فَنَوَّجَهُ إِلَى الْقِبْلَةِ يَدْعُو وَحَوْلَ رِءَاةِهِ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ جَهْرًا فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ

136- Ғаббад ибн Тамим (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағаладан адамдарға жаңбыр сұрап беру үшін намаз оқитын жерге шықты. Қыблаға қарап тұрып дұға қылды. Содан соң *ридоларын* жақсылап орап алды-да, дауысын шығарып қираат пен намаз оқыды»,- деді.

49-бап. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жаңбыр сұрап жатқанда адамдарға қалай қылып (арқасымен) бұрылып тұрды?

137- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ خَرَجَ يَسْتَسْقِي قَالَ فَحَوْلَ إِلَى النَّاسِ ظَهْرَهُ وَأَسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ يَدْعُو ثُمَّ حَوْلَ رِءَاةَهُ ثُمَّ صَلَّى لَنَا رَكَعَتَيْنِ جَهْرًا فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ

137- Ғаббад ибн Тамимнің ағасы риуаят етті: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) Алла тағаладан адамдарға жаңбыр сұрап беру үшін намаз оқитын жерге шыққан күні көрдім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарға арқасымен бұрылды-да, қыблаға қарап дұға қылды. Содан соң *ридоларын* жақсылап түзулеп алды-да, екі рәкат намаз оқыды. Сондағы қирааты бізге анық естіліп тұрды»,- деді.

50-бап. Жаңбыр сұрап (тасаттық бергенде) оқылатын намаз екі рәкат екендігі туралы

138- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُوَيْفَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ سَمِعَ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَسْقَى فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ وَقَلْبَ رِذَاءَهُ

138- Ғаббад ибн Тамимнің ағасы риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағаладан жаңбыр сұрап, екі рәкат намаз оқыды. Намаз оқудан бұрын ридоларын жақсылап түзеп орап алған болатын», - деді.

51-бап. Намаз оқитын жерге шығып жаңбыр сұрау туралы

139- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُوَيْفَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ سَمِعَ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمُصَلَّى يَسْتَسْقِي وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ وَقَلْبَ رِذَاءَهُ قَالَ سُوَيْفَانُ فَأَخْبَرَنِي الْمَسْعُودِيُّ عَنْ أَبِي بَكْرٍ قَالَ جَعَلَ الْيَمِينِ عَلَى الشَّمَالِ

139- Ғаббад ибн Тамимнің ағасы риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқитын жерге шығып жаңбыр сұрады. Ридоларын жақсылап түзетіп алып, екі рәкат намаз оқыды. Әбу Суфянға Әл-Масғудий, ал оған Әбу Бәкір (р.а.) былай деген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ридоларын оңынан солына қарай орап, түзетіп алды», - депті.

52-бап. Жаңбыр сұрағанда қыблаға қаратұру туралы

140- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ بْنُ مُحَمَّدٍ أَنَّ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَيْدٍ الْأَنْصَارِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى يُصَلِّي وَأَنَّهُ لَمَّا دَعَا أَوْ أَرَادَ أَنْ يَدْعُوَ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَحَوْلَ رِذَاءَهُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ هَذَا مَازِنِيٌّ وَالْأَوَّلُ كُوفِيٌّ هُوَ ابْنُ يَزِيدَ

140- Ибад ибн Тамимнің ағасы риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағаладан жаңбыр сұрап намаз оқығалы адамдармен бірге намаз

оқитын жерге шықты. Ридоларын түзетіп алды-да, қыблаға қарап дұға қылды», - деді.

53-бап. Имам жаңбыр сұрап жатқанында адамдардың да онымен бірге дұғаға қол жайюлары туралы

بَاب رَفَعِ النَّاسِ أَيْدِيَهُمْ مَعَ الْإِمَامِ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ قَالَ أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ قَالَ قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ أَتَى رَجُلٌ أَعْرَابِيٌّ مِنْ أَهْلِ الْبَدْوِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَتِ الْمَاشِيَةُ هَلَكَ الْعِيَالُ هَلَكَ النَّاسُ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ يَدْعُو وَرَفَعَ النَّاسُ أَيْدِيَهُمْ مَعَهُ يَدْعُونَ قَالَ فَمَا خَرَجْنَا مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى مُطِرْنَا فَمَا زِلْنَا نُمَطِرُ حَتَّى كَانَتْ الْجُمُعَةُ الْآخِرَى فَأَتَى الرَّجُلُ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ بَشِقَ الْمُسَافِرُ وَمُنِعَ الطَّرِيقُ وَقَالَ الْأُوَيْسِيُّ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ وَشَرِيكَ سَمِعَا أَنَسًا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى رَأَيْتَ بَيَاضَ إِبْطِيهِ

Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Жұма күні бір бәдәуи Пайғамбарымыздың алдына келіп: «Я Расулулла, шаруашылығымыз күйреп етті. Бала-шағаларымыз, адамдар жапа шегуде», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолын көтеріп дұға қылды. Адамдар да ол кісімен бірге дұғаға қолдарын көтерді. Сол мезетте мешіттен шығып үлгермегенімізше үстімізге жаңбыр тамшылай бастады. Жаңбыр келесі жұмаға дейін тыңбай жауды. Баяғы кісі Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына тағы-да келіп: «Я Расулулла, жолда (көшелерде) жүру мүмкін болмай қалғандығынан мүсәпірлер кете алмай қалды», - деді. Әнас (р.а.) Яхья ибн Сағидпен оның серіктеріне: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолын дұға қылуға көтерді. Сонда мен ол кісінің қолтықтарының соншалықты әппақ екендігін көрдім», - деді.

54-бап. Имамның жаңбыр сұрағанда дұғаға қол жаюы туралы

141- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى وَابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي شَيْءٍ مِنْ دُعَائِهِ إِلَّا فِي الْإِسْتِسْقَاءِ وَإِنَّهُ يَرْفَعُ حَتَّى يُرَى بَيَاضَ إِبْطِيهِ

141- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ешқашан қолын көтеріп дұға қылмайтын еді. Бірақ-та, Алла тағаладан жаңбыр сұрағаныңда, қолын жоғары көтеріп дұға қылатын. Тіпті сонда қолтықтарының әппақтығы көрінетін»,- деді.

55-бап. Жаңбыр жауғанда не дейді?

Ибн Аббас (р.а.): «Құран кәрімдегі «Ау ка-саййибин» аятындағы «саййиб» сөзін жаңбыр деген сөз»,- деді.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ الْمَرْزِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَأَى الْمَطَرَ قَالَ اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا تَابِعَهُ الْقَاسِمُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ وَرَوَاهُ الْأَوْزَاعِيُّ وَعُقَيْلٌ عَنْ نَافِعٍ

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жаңбыр жауып жатқаның көріп: «Аллаһумма саййибан нафиған (Иләһи, пайдасы тиетін жаңбыр бер!)»,- деп айтатын»,- деді.

56-бап. Сақалынан су тамғанша жаңбырды4 астында тұрған кісі туралы

143- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ أَصَابَتْ النَّاسَ سَنَةٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَامَ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا أَنْ يَسْقِيَنَا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ وَمَا فِي السَّمَاءِ قَزَعَةٌ قَالَ فَتَنَرَ سَحَابٌ أَمْثَالُ الْجِبَالِ ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ عَنْ مَنْبَرِهِ حَتَّى رَأَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى لِحْيَتِهِ قَالَ فَمَطَرْنَا يَوْمَنَا ذَلِكَ وَفِي الْعَدِّ وَمِنْ بَعْدِ الْعَدِّ وَالَّذِي يَلِيهِ إِلَى الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى فَقَامَ ذَلِكَ الْأَعْرَابِيُّ أَوْ رَجُلٌ غَيْرُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَهْدَمُ الْبِنَاءُ وَغَرِقَ الْمَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ وَقَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا

عَلَيْنَا قَالَ فَمَا جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُشِيرُ بِيَدِهِ إِلَى نَاحِيَةِ مِنَ
السَّمَاءِ إِلَّا تَقَرَّجَتْ حَتَّى صَارَتْ الْمَدِينَةَ فِي مِثْلِ الْجَوْبَةِ حَتَّى سَالَ الْوَادِي وَادِي
فَنَاءَ شَهْرًا قَالَ فَلَمْ يَجِءْ أَحَدٌ مِنْ نَاحِيَةِ إِلَّا حَدَّثَ بِالْجَوْدِ

143- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында құрғақшылық жылы болды. Жұма күндерінің бірінде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) уағыз айтып тұрған болатын. Бір бәдәуи орнынан тұрып: «Я Расулулла, мал-шаруашылығымыз күйреп қырылып, бала-шағамыз аш қалды. Алла тағаладан бізге жаңбыр сұрап беріңіз!»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолын көтеріп дұға қылды. Сол кезде аспанда бірде-бір бұлт жоқ болатын. Кенеттен қайдан екені белгісіз таудай-таудай бұлттар пайда болды. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мінберден түспей жатып сақалындағы жаңбырдың тамшыларын сыдырып түсіріп жатқанын көрдім. Жаңбыр осы күні, ертенгі күні, тіптен келесі жұмаға дейін тынбай жауды. Келесі жұмада баяғы бәдәуи (әлде басқасы) орнынан тұрып: «Я Расулулла, жаңбырдың көп жауғандығынан үйлер судың астында қалып, малдарымыз батып қылылып жатыр. Алла тағаладан жаңбырды тоқтатуын сұрап беріңіз!»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолын көтеріп: «Иләһи, үстімізге емес айналамызға жаудыр!»,- деп дұға қылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аспанның қай жағына қолымен нұсқаса бұлттар сол жаққа тарқап кететін еді. Тіптен Мединенің төбесі демде шәйдай ашылып кетті.) Жаңбыр далалы алқаптарда бір ай бойы тоқтаусыз жауып, ағыл-тегіл сел ақты. Сол күндері бізге дала жақтан кім келсе де, барлығы қалын жауынның жауып жатқандығы туралы айтатын»,- деді.

57-бап. Қатты жел (дауыл) соққанда ...

144 - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي
حُمَيْدٌ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَتْ الرِّيحُ الشَّدِيدَةُ إِذَا هَبَّتْ عُرْفَ ذَلِكَ فِي
وَجْهِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

144- Хумайд (р.а.) Әнастан былай деп естіген екен: «Қатты жел соқса, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жүзінен аландаушылықтың белгісі сезілетін»,- деді.

58-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) «Алла тағала маған таңғы самалмен зафар жолдады»,- дегені туралы

145- حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نُصِرْتُ بِالصَّبَا وَأَهْلِكْتُ عَادٌ بِالدَّبُورِ

145- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағала маған таңғы самал мен жеңіс жолдады. Ғад қауымын, Дабур желімен (Күнбатыс жақтан соғатын кешкі жел) азапқа ұшыратты»,- деді.

59-бап. Зілзала және әр түрлі апаттар туралы айтылған хадистер

146- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنْ عَبْدِ

الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَقُومُ

السَّاعَةُ حَتَّى يُفْبِضَ الْعِلْمُ وَتَكْثُرَ الزَّلَازِلُ وَيَتَفَارَبَ الزَّمَانُ وَتَظْهَرَ الْفِتْنُ وَيَكْثُرَ

الْهَرَجُ وَهُوَ الْقَتْلُ الْقَتْلُ حَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمْ الْمَالُ فَيَفِيضَ

146- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Білім (ислам білімі) бүтіндей құрымағанша, зілзаланың (жер сілкінісі) көбеймегенінше, уақыт (өмір) тез өтетін болмағанша, фитна¹⁷ және күнәлі істер әшкере қылынбағанынша қиямет болмайды. Қиямет жақындағанда байығандықтарың соншалықты тіптен мал-дүниелерің (үйлеріне) симай кетеді»,- деді.

147- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ

عَوْنٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمِينِنَا قَالَ قَالُوا

وَفِي نَجْدِنَا قَالَ قَالَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمِينِنَا قَالَ قَالُوا وَفِي نَجْدِنَا قَالَ

قَالَ هُنَاكَ الزَّلَازِلُ وَالْفِتْنُ وَبِهَا يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ

147- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иләһи, біздің оң жағымыздағы және сол жағымыздағы мемлекеттерге берекет бере гөр!»,- деді. Сахабалар: «Біздің Наждқа да»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үндеместен: «Иләһи, біздің оң жағымыздағы және сол жағымыздағы мемлекеттерге берекет бере гөр!»,- деді. Сахабалар: «Біздің Наждқа да»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол жерлерде

¹⁷ Фитна – Бүлік шығару, іріткі салу.

жер сілкіністері, бүліктер (фитна) болады. Жәнеде ол жерде шайтан (өз бүлігін іске асырып) басын көтерер»,- деді

60-бап. Алла тағаланың «Рыздықты жоққа шығармандар!»,- деген аят кәрімі; және Ибн Аббастың «рыздық» сөзін «шүкір» деп түсіндіргені туралы

148- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَثْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ أَنَّهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَّةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطْرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ فُذِّكَ مُؤْمِنٌ بِي كَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ وَأَمَّا مَنْ قَالَ بِنُوءِ كَذَا وَكَذَا فُذِّكَ كَافِرٌ بِي مُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ

148- Зәйд ибн Халид (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түндердің бірінде Худайбияда жаңбырдан дымқылданған жерде (бізге имамдық қылып) таң намазын оқыды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаздан соң адамдарға бұрылып: «Раббыларыңның не дейтінің білесіңдер ме?»,- деді. Сахабалар: «Алла тағала және оның елшісі біледі»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): Алла тағала: «Пенделерімнің кейбірі маған иман келтірді, ал кейбірі маған қарсылық қылып кәпір болды. Кімде-кім жауған жаңбырды Алла тағаланың пенделеріне жіберген рахымшылығы десе, ол мұьмин болып, жұлдыздарды Тәңір сипатынан тәрк еткен болады. Ал кімде-кім жауған жаңбырды жұлдыздардың олай-бұлай болуынан болды десе, ол кәпір болып, жұлдыздаға сиынған болады»,- деп айтты»,- деді.

61-бап. Жаңбырдың қашан жауатының Алла тағаладан басқа ешкім білмейді

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمْسٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ

Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бес түрлі нәрсені Алла тағаладан басқа ешкім білмейді»,- деп айтқан»,- деді.

149- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِفْتَاحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا اللَّهُ

لَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي عَدٍ وَلَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي الْأَرْحَامِ وَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَادَا تَكْسِبُ عَدَاً وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ وَمَا يَدْرِي أَحَدٌ مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ

149- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ғайып (адам білмейтін) нәрселер бесеу оларды Алланың өзі ғана біледі. Олар:

1. Ертең не боларын;
2. Туылатын баланың ұл немесе қыз екенін;
3. Ертең қай жерден рыздық тауып жейтінін;
4. Қай жерде өлетінін;
5. Жаңбырдың қашан жауатынын білмейді»,- деді.

БИСМИЛЛӘҺИР РАХМАНИР РАХИМ

КҮН ТҰТЫЛУ КІТАБЫ

1-бап. Күн тұтылғанда намаз оқу туралы

150- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ يُونُسَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْكَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجُرُّ رِدَاءَهُ حَتَّى دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلْنَا فَصَلَّى بِنَا رَكَعَيْنِ حَتَّى انْجَلَتِ الشَّمْسُ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا وَادْعُوا حَتَّى يُكْشَفَ مَا بَكُمْ

150- Әбу Бәкір (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдында сұхбаттасып отырған едік. Сол кезде күн тұтылып қалды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орнынан тұрды-да, *ридоларын* дұрыстап мешітке кіріп кетті. Ол кісінің артынан бізде кірдік. Күн тұтылып болғанға дейін бізбен бірге екі рәкат намаз оқыды (намазды өте ұзақ оқыды). Содан соң: «Күн мен ай бір кісінің өлгені үшін тұтылмайды. Қашан күн немесе айдың тұтылғанын көрсе, тұтылып болғанша намаз оқып, Алла тағалаға дұға қылсын!»,- деді.

151- حَدَّثَنَا شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ عَنْ قَيْسٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا مَسْعُودٍ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّمْسَ

وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ وَلَكِنَّهُمَا آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَقُومُوا فَصَلُّوا

151- Қайс (р.а.) риуаят етті, Әбу Масғұд маған: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Күн мен ай бір кісінің өлгені үшін тұтылмайды, бірақ әлбетте олар Алла тағаланың құдретінің шексіз екендігін дәлелдейтін екі дәлел. Қашан олардың тұтылғанын көрсең, тезірек орныңнан тұрып намаз оқы!»,- деп айтқан»,- деді.

152- حَدَّثَنَا أَصْبَعُ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ يُخْبِرُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنَّهُمَا آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا

152- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Күн менен ай бірер кісінің өлгендігінен тұтылмайды. Бірақ-та күн менен ай Алла тағаланың құдретін көрсетуші екі дәлел. Қашан олардың тұтылғанын көретін болсаң, намаз оқы!»,- деді.

153- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ عَنْ الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ كَسَفَتْ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ مَاتَ إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ النَّاسُ كَسَفَتْ الشَّمْسُ لِمَوْتِ إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُ فَصَلُّوا وَاذْعُوا اللَّهَ

153- Муғира ибн Шуғба (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында ол кісінің ұлы Ибраһим қайтыс болған күні күн тұтылды. Сонда адамдар: «Ибраһим қайтыс болғаны үшін күн тұтылды»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Күн менен ай бірер кісінің өлгені немесе туылғаны үшін тұтылмайды. Қашан олардың тұтылғанын көрсеңдер, намаз оқып, дұға қылып, Алла тағалаға сиыныңдар!»,- деп айтты»,- деді.

154- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنَّاسِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ فَعَلَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الْأُولَى ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ انْجَلَتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْعُوا اللَّهَ وَكَبِّرُوا وَصَلُّوا وَتَصَدَّقُوا ثُمَّ قَالَ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللَّهِ مَا مِنْ أَحَدٍ أُغْيِرُ مِنَ اللَّهِ أَنْ يَزْنِيَ عَبْدُهُ أَوْ تَزْنِيَ أُمَّتُهُ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللَّهِ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحَكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا

154- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында күн тұтылды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жамағатпен бірге намаз оқыды. Қиямда ұзағырақ тұрды. Содан соң рүкүф қылып, рүкүфта да ұзақ тұрды. Кейін бойын тіктеп, қиямда ұзағырақ тұрды. Бірақ-та рүкүфтың алдындағы қиямға қарағанда азырақ тұрды. Содан соң және рүкүф қылды. Рүкүфтада ұзағырақ тұрды. Бірақ-та алдыңғы рүкүфқа қарағанда азырақ тұрды. Кейін сәжде қылды. Сәждедеде ұзағырақ тұрды. Соңғы рәкатта да солай қылды. Намаз біткенде күн тұтылып болған болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарға уағыз айтты. Кейіннен Алла тағалаға мақтаулар айтып: «Күн менен ай Алла тағаланың құдретін білдіретін екі дәлел болады. Қашан олардың тұтылғанын көретін болсаңдар, Алла тағалаға сиынып дұға қылыңдар, тәкбір айтып, намаз оқып, садақа беріңдер!», - деді. Содан соң біраз үндемей тұрып: «Ей Мұхаммед ғ.с.» үмбеті, Алла тағалаға ант етіп айтамын, мейлі әйел мейлі еркек болсын зина қылса, Алла тағаладан басқа қатты ашуланушы болмаса керек! Егерде менің білгенімді білгендеріңде, көбірек жылап, азырақ күлетін едіңдер!», - деп қосып қойды.

3-бап. Күн тұтылғанда жамағат болып намаз оқымақ үшін адамдарды намазға шақыру туралы

155- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَامٍ
بْنُ أَبِي سَلَامٍ الْحَبَشِيُّ الدَّمَشَقِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو
سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ الزُّهْرِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نُودِيَ
إِنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةٌ

155- Абдулла ибн Ғамр (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында күн тұтылғанда жамағат болып намаз оқу үшін адамдар шақырылды», - деді.

4-бап. Күн тұтылғанда имамның уағыз айтуы туралы

قَالَتْ عَائِشَةُ وَأَسْمَاءُ خَطَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Күн тұтылғанда адамдарға уағыз айтты», - деді.

156- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ ح
و حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْسَةُ قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ
حَدَّثَنِي عُرْوَةُ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ خَسَفَتِ الشَّمْسُ
فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَصَفَّ النَّاسُ وَرَأَاهُ فَكَبَّرَ
فَاقْتَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً ثُمَّ كَبَّرَ فَرَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا
ثُمَّ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقَامَ وَلَمْ يَسْجُدْ وَقَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً هِيَ أَدْنَى مِنْ
الْقِرَاءَةِ الْأُولَى ثُمَّ كَبَّرَ وَرَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ أَدْنَى مِنَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَالَ
سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ قَالَ فِي الرُّكُوعَةِ الْآخِرَةِ مِثْلَ ذَلِكَ
فَاسْتَكْمَلَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ وَأَنْجَلَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَنْصَرِفَ ثُمَّ قَامَ

فَأَتْنَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ هُمَا آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَافْزِعُوا إِلَى الصَّلَاةِ وَكَانَ يُحَدِّثُ كَثِيرٌ بِنِ عَبَّاسٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يُحَدِّثُ يَوْمَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ بِمِثْلِ حَدِيثِ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ فَقُلْتُ لِعُرْوَةَ إِنَّ أَخَاكَ يَوْمَ خَسَفَتِ بِالمَدِينَةِ لَمْ يَزِدْ عَلَى رَكْعَتَيْنِ مِثْلَ الصُّبْحِ قَالَ أَجَلٌ لِأَنَّهُ أَخْطَأَ السَّنَةَ

156- Ғұруа (р.а.) Айша анамыздан естіп риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) тірі кезінде күн тұтылды. Бұны көріп мешітке шықты. Адамдар Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) артына сапқа тұрды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тәкбір тахрима айтып, намазды бастады. Содан ұзағырақ қираат қылды. Кейін тәкбір айтып рүкүғ қылды. Рүкүғта ұзақ тұрды. Содан соң «Самиғаллаһу лиман хамидаһ», - деп рүкүғтен тұрды. Сәждеге бармастан бұрын алдыңғыға қарағанда қысқарақ қираат қылды. Содан соң тәкбір айтып рүкүғ қылды. Рүкүғте алдыңғыға қарағанда азырақ тұрды. Кейін, «Самиғаллаһу лиман хамидаһ, Раббәна уа ләка-л-хамд», - деп сәжде қылды. Содан соң екінші рәкатта да тура солай қылды. Одан кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) төрт рүкүғ пен төрт сәжде қылып екі рәкат намаз оқыды. Күн тұтылып болған кезде әлі намаз оқылып бітпеген болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып болғаннан соң орнынан тұрып Алла тағалаға мақтаулар айтып: «Күн менен ай Алла тағаланың құдретін білдіретін екі дәлел. Олар біреудің өлуінен немесе туғанынан тұтылмайды. Егерде (біреу) олардың тұтылғанын көрсе, намаз оқысын!», - деді.

Ғұруа (р.а.) Айша анамыздан естіп риуаят етіп берген аталмыш хадиске қоса басқа бір хадисті Ибн Аббаста хикая қылып берген екен: «Зуһрий (р.а.): «Сенің бауырын Абдулла ибн Зүбайр Күн тұтылғанда Мединеде таң намазына ұқсас екі рәкат намаз оқыды, одан артық еш нәрсе оқымады-ғой!», - дегенінде Ғұруа: «Иә, дұрыс, бауырым намаздың сүннетінде жаңылысты», - деп айтқан екен.

5-бап. «Күн тұтылды» деп айтылады ма әлде «Күн күйді» деп айтылады ма?

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَخَسَفَ الْقَمَرُ

Алла тағала: «Уа хасафа-л-Қамар (Ай тұтылды)», - деді.

157- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَفِيرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرَتْهُ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى يَوْمَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ فَكَبَّرَ فَقَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ وَقَامَ كَمَا هُوَ ثُمَّ قَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً وَهِيَ أَدْنَى مِنَ الْقِرَاءَةِ الْأُولَى ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهِيَ أَدْنَى مِنَ الرَّكْعَةِ الْأُولَى ثُمَّ سَجَدَ سُجُودًا طَوِيلًا ثُمَّ فَعَلَ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ سَلَّمَ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ إِنَّهُمَا آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَأَفْزِعُوا إِلَى الصَّلَاةِ

157- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Күн тұтылған күні намаз оқыды. Орнынан тұрып, бірінші тәкбір тахрима айтты. Содан соң «Фатиха» сүресін оқып, оған ұзынырақ бір сүрені зәм қылды. Кейін ұзағырақ рүкүғ қылды. Одан соң «Самиғаллаһу лиман хамидах», - деп бойын тіктеді. Кейін алдыңғыдан гөрі қысқарақ оқып, ұзағырақ сәжде қылды. Екінші рәкатта тура солай қылып, сәлем берді. Күн тұтылып болғаннан соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарға уағыз айтты. Күн мен айдың тұтылуы туралы сөйлеп тұрып: «Күн менен ай Алла тағаланың құдретін білдіретін екі дәлел. Олар біреудің туылғанынан немесе өлгенінен тұтылмайды. Егерде кімде кім олардың тұтылғанын көрсе намаз оқысын!»,- деді.

6-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) «Алла тағала пенделерін күннің тұтылуымен қорқытады»,- деген сөздері туралы

158 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُخَوِّفُ بِهَا عِبَادَهُ وَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَلَمْ يَذْكُرْ عَبْدُ الْوَارِثِ وَشُعْبَةُ وَخَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَحَمَّادُ بْنُ سَلْمَةَ عَنْ يُونُسَ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهَا عِبَادَهُ وَتَابَعَهُ أَشْعَثُ عَنْ الْحَسَنِ وَتَابَعَهُ مُوسَى عَنْ مُبَارَكٍ عَنِ الْحَسَنِ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُخَوِّفُ بِهِمَا عِبَادَهُ

158- Әбу Бәкір (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Күн менен ай Алла тағаланың құдретін білдіруші екі айқын дәлел. Олар бір

кісінің өлгені себепті тұтылмайды. Бірақ-та Алла тағала осылай істеуімен пенделерін қорқытады»,- деп айтты»,- деді.

7-бап. Күн тұтылғанда намаз оқып жатып, Алла тағаладан көр азабынан сақтауды сұрау туралы

159- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ يَهُودِيَّةً جَاءَتْ تَسْأَلُهَا فَقَالَتْ لَهَا أَعَادَكَ اللَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَسَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْعَذَّبُ النَّاسُ فِي قُبُورِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَائِدًا بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ غَدَاةٍ مَرَكَبًا فَخَسَفَتِ الشَّمْسُ فَرَجَعَ ضَحَى فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ ظَهْرَانِي الْحَجْرِ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي وَقَامَ النَّاسُ وَرَاءَهُ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ ثُمَّ قَامَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ وَأُصْرَفَ فَقَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَتَّعَوْدُوا مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ

159- Ғамра бинти Абдурахманнан: «Бір яһудий әйел Айша анамыздан қайыр-садақа сұрай келіп: «Алла тағала сені көр азабынан сақтасын!»,- деді. Айша анамыз (р.а.) Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Адамдар қабірде азапталады ма?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағаладан көр азабынан пана тілеп: «Иә, қабір азабы шындық!»,- деді. Бір күні таң сәріде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйеге мініп шығып кетті. Сол күні күн тұтылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ертерек қайтып келіп, бөлмесінің арт жағына өтіп, намаз оқымаққа тұрды. Адамдар да Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) арт жағына тұрып намаз оқыды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қиямда ұзақ тұрды. Содан соң ұзағырақ рүкүф қылды. Кейін рүкүфтан тұрып, қиям қылды бірақ алғашқыға қарағанда азырақ тұрды. Содан соң алғашқы рүкүфқа қарағанда қысқарақ рүкүф қылып, кейіннен бойын түзеді-де сәжде қылды. Бойын түзулегеннен кейін қиямда алғашқы ретке қарағанда азырақ тұрды. Кейін қысқарақ қылып рүкүф етіп, бойын түзулеп басын сәждеге қойды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.)

намазды бітіргеннен соң бұрылып Алла тағала қалағанша уағыз-насихат айтты. Содан соң адамдарға Алла тағаладан қабір азабынан құтқаруын тілеп дұға етулеріне бұйырды»,- деді.

8-бап. Күн тұтылғанда оқылатын намаздың сәждесі туралы

160- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّهُ قَالَ لَمَّا كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نُودِيَ إِنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةٌ فَرَكَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكَعَيْنِ فِي سَجْدَةٍ ثُمَّ قَامَ فَرَكَعَ رَكَعَيْنِ فِي سَجْدَةٍ ثُمَّ جَلَسَ ثُمَّ جَلِيَ عَنِ الشَّمْسِ قَالَ وَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مَا سَجَدْتُ سُجُودًا قَطُّ كَانَ أَطْوَلَ مِنْهَا

160- Абдулла ибн Амр (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында Күн тұтылғанда адамдар жамағат пен бірге намаз оқуға шықты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі рет рүкүғ қылып, бір рет сәжде қылды. Кейін тұрып және екі рет рүкүғ бір рет сәжде қылды. Содан соң отырды. Күнде тұтылып болды. Сонда Айша анамыз: «Бұл намаздан гөрі ұзағырақ намаз оқыған емеспін»,- деген болатын»,- деді.

9-бап. Күн тұтылғанда оқылатын намазды жамағат болып оқу туралы

بَابُ صَلَاةِ الْكُسُوفِ جَمَاعَةً وَصَلَّى ابْنُ عَبَّاسٍ لَهُمْ فِي صَفَّةٍ زَمَزَمَ وَجَمَعَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ وَصَلَّى ابْنُ عُمَرَ

Ибн Аббас Зэм-зэм (шатырының) астында жамағат пен намаз оқыды. Оның ұлы Әли болса, адамдарды намазға жинады. Ибн Омар да жамағатпен бірге намаз оқыды.

161- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ انْخَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا نَحْوًا مِنْ قِرَاءَةِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا

طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ انصَرَفَ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْتَ تَنَاوَلْتَ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ ثُمَّ رَأَيْتَ أَنَّكَ كَعَكَعْتَ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي رَأَيْتُ الْجَنَّةَ فَنَنَاوَلْتُ عَنْقُودًا وَلَوْ أَصَبْتُهُ لَأَكَلْتُ مِنْهُ مَا بَقِيَتْ الدُّنْيَا وَرَأَيْتُ النَّارَ فَلَمْ أَرَ مَنظَرًا كَالْيَوْمِ قَطُّ أَفْطَعُ وَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ قَالُوا بِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ بِكُفْرِهِنَّ قِيلَ يَكْفُرْنَ بِاللَّهِ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ كُلَّهُ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ

161- Абдулла ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында күн тұтылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқуға тұрды. «Бақара» сүресін оқитындай уақыт кеткенше қиямда тұрды. Кейін жүз аят оқитындай уақыт рүкүфта тұрды. Содан соң бойын тіктеп, «Әли Имран» сүресін оқитындай уақыт қиямда тұрды. Бұл жолы алдыңғыға қарағанда азырақ уақыт жұмсады. Кейін ұзақ рүкүф қылды. Бұғанда алдыңғыға қарағанда азырақ уақыт жұмсады. Кейін сәжде қылды. Содан соң ұзағырақ қиямда тұрды. Бұнысы алдыңғысынан қысқарақ болды. Кейін ұзақ рүкүф қылды, бұнысы алдыңғысынан гөрі қысқарақ болды. Содан соң ұзағырақ қиямда тұрды. Бұнысы алдыңғысынан қысқарақ болды. Кейін ұзақ рүкүф қылды, бұнысы да алдыңғысынан гөрі қысқарақ болды. Кейін сәжде қылды. Намазды оқып болғанда күн де тұтылып болды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарға бұрылып: «Күн менен ай Алла тағаланың құдретін білдіруші айқын екі дәлел. Олардың тұтылуы біреудің туылуына немесе өлуіне байланысты емес. Егерде олардың тұтылғанын көрсендер, Алланы зікір қылындар!», - деді. Сонда сахабалар: «Я Расулулла, біз сіздің тұрған орныңыздан бір нәрсені алмақшы болып қолыңызды созғаныңызды және кейіннен артқа қарай шегінгеніңізді көрдік», - десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен жәннәтты көрдім бір жүзімдікке қолымды создым. Егерде ала-алғанымда осы дүниеде оны жеп тауыса алмас едіңдер. Кейін тозақты көрдім, бүгінгідей қорқынышты нәрсені ешқашан да көрмегенмін. Қарасам тозақтықтардың көбі әйелдер екен», - деді. Сахабалар: «Я Расулулла, неліктен көпшілігі әйелдер екен?», - деп сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағалаға шүкіршілік қылмағандықтарынан, ерлерінің қадіріне жетпегендіктерінен және ерінің істеген жақсылықтарын білмегендіктері

себебінен. Егерде әйелдердің бірегіне өмір бойы жақсылық қылсаң да, сенен бір ғана жаманшылық көріп қалса, сенен еш жақсылық көрмедім-да»,- деп айтады»,- деді.

10-бап. Күн тұтылғанда ер адамдар мен бірге әйелдердің де намаз оқуы туралы

162- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ
 امْرَأَتِهِ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُذَرِّ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهَا قَالَتْ
 أَنْتِ عَائِشَةُ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَإِذَا النَّاسُ
 قِيَامٌ يُصَلُّونَ وَإِذَا هِيَ قَائِمَةٌ تُصَلِّي فَقُلْتُ مَا لِلنَّاسِ فَأَشَارَتْ بِيَدِهَا إِلَى السَّمَاءِ
 وَقَالَتْ سُبْحَانَ اللَّهِ قُلْتُ آيَةً فَأَشَارَتْ أَيَّ نَعَمْ قَالَتْ فُقِّمْتُ حَتَّى تَجَلَّانِي الْعَشِيُّ
 فَجَعَلْتُ أَصْبُ فَوْقَ رَأْسِي الْمَاءَ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 حَمِدَ اللَّهَ وَأَنْتَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ كُنْتُ لَمْ أَرَهُ إِلَّا قَدْ رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي هَذَا
 حَتَّى الْجَبَّةَ وَالنَّارَ وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنْكُمْ تُفَنِّونَ فِي الْقُبُورِ مِثْلَ أَوْ قَرِيبًا مِنْ فِتْنَةٍ
 الدَّجَالِ لَا أُدْرِي أَيَّتَهُمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ يُؤْتَى أَحَدَكُمْ فَيُقَالُ لَهُ مَا عَلِمَكَ بِهَذَا الرَّجُلِ
 فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوْ الْمُؤَقِنُ لَا أُدْرِي أَيُّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَأَجَبْنَا وَأَمَّا وَابْتَعْنَا فَيُقَالُ لَهُ نَمَّ
 صَالِحًا فَقَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُوقِنًا وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوْ الْمُرْتَابُ لَا أُدْرِي أَيَّتَهُمَا قَالَتْ
 أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لَا أُدْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فُقِّلْتُهُ

162- Асма (р.а.) риуаят етті: «Күн тұтылған күні Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі сіңлім Айшаникіне бардым. Қарасам адамдар намаз оқып жатыр екен. Айша қиямда тұрғанда: «Адамдарға не болды?»,- деп сұрадым. Ол: қолымен аспанға ишара белгі қылып: «Субханалла»,- деді. Мен: «Азап (қиямет) белгісі ме?»,- дедім. Ол: «Иә»,- деген мағынада басын изеп қойды. Кейін менде олармен бірге намаз оқуға тұрдым. Тіптен көп оқығандығымнан басым айланып кетті. Кейіннен өз-өзіме келейін деп басымнан су құя бастадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып болған соң, Алла тағалаға мақтау айтып, содан соң: «Көрмеген бірер нәрсем қалмады. Мына осы тұрған жерімде, тіптен жәннат пен тозақты да көрдім. Маған: «Сендер қабірлерінде Дажжалдың фитнасындай немесе

соған ұқсас бір сынақтан (емтиханнан) өтесіндер деген уәхи етілді», - деді. Сонда «Джалдың бүлігі сияқты» дедіме әлде «Джалдың бүлігіне жақын» деді ме есімде жоқ. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деп жалғастырды: «Әр бірің қабірде жатқандарыңда бір періште келіп: «Бұл кісіні (Расулулланы) танысын ба?»,- деп сұрайды. Егер қабірде жатқан адам шын иманды (әлде «такуа» деген секілді) болса: «Бұл Мұхаммед (с.ғ.с.) бізге Алла тағаланың тура жолын алып келген, кереметтер көрсеткен, біз қабыл қылғанбыз, және артынан ергеміз», - дер. «Біз сенің шын иманды екенінді білгенбіз, қылған жақсылықтарыңның рахатын көріп ұйықтай бер», - дейді. Ал жауап беруші Мунафиқ (әлде «Екіжүзді» деген секілді) болса, «Білмеймін, адамдар (бұл кісі туралы) не десе, мен де соны айтамын-да», - дейді.

11-бап. Күн тұтылғанда құлды азат етуді жақсы көретін адам туралы

163- حَدَّثَنَا رَيْعُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ

أَسْمَاءَ قَالَتْ لَقَدْ أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْعَتَاقَةِ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ

163- Асма (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Күн тұтылғанда құлға азаттық беруді бұйырды», - деді.

12-бап.

164- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ

عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ يَهُودِيَّةً جَاءَتْ تَسْأَلُهَا فَقَالَتْ أَعَادَكِ اللَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَسَأَلْتُ عَائِشَةَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْعَذَّبُ النَّاسُ فِي قُبُورِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَائِدًا بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَاتَ غَدَاةٍ مَرْكَبًا فَكَسَفَتِ الشَّمْسُ فَرَجَعَ ضَحَى فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ ظَهْرَانِي الْحَجْرِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى وَقَامَ النَّاسُ وَرَاءَهُ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ سُجُودًا طَوِيلًا ثُمَّ قَامَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا

طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ وَهُوَ دُونَ السُّجُودِ الْأَوَّلِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَتَعَوَّدُوا مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ

164- Ғамра бинти Абдуррахманнан: «Бір яһудий әйел Айша анамыздан қайыр-садақа сұрай келді. Мақсатына жеткен соң: «Алла тағала сені қабір азабынан сақтасын!», - деді. Айша анамыз (р.а.) Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Адамдар қабірде азапталады ма?», - деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) (жауаптын орнына): «Иләһи, қабір азабынан өзін сақта!», - деп қойды. Бір күні таң сәріде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйеге мініп шығып кетті. Біраз уақыттан кейін күн тұтылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ертерек қайтып келіп, бөлмесінің арт жағына (яғни мешітке) өтіп, намаз оқымаққа тұрды. Адамдар да Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) арт жағына тұрып намаз оқыды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қиямда ұзақ тұрды. Содан соң рүкүғ қылды. Кейін бойын тіктеп қиям қылды бірақ алғашқыға қарағанда азырақ тұрды. Содан соң алғашқы рүкүғқа қарағанда қысқарақ рүкүғ қылып кейіннен бойын түзеді-да сәжде қылды. Сәждеде ұзақ тұрды. Бойын түзулегеннен кейін қиямда алғашқы ретке қарағанда азырақ тұрды. Кейін қысқарақ қылып рүкүғ етіп, бойын түзулеп басын сәждеге қойды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазды бітіргеннен соң бұрылып Алла тағала қалағанша уағыз-насихат айтты. Содан соң адамдарға Алла тағаладан қабір азабынан құтқаруын тілеп дұға етулеріне бұйырды», - деді.

13-бап. Күн біреудің туғаны немесе өлгені себепті тұтылмайды

165- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنِي قَيْسٌ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنَّهُمَا آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا

165- Әбу Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Күн мен ай біреудің өлгені немесе туылғаны үшін тұтылмайды. Бірақ олар Алла тағаланың құдіретінің екі дәлелі. Егерде олардың тұтылғанын көрсеңдер екі рәкат намаз оқыңдар!», - деді.

166- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ وَهِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَصَلَّى بِالنَّاسِ فَأَطَالَ الْقِرَاءَةَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَأَطَالَ الْقِرَاءَةَ وَهِيَ دُونَ قِرَاءَتِهِ الْأُولَى ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ دُونَ رُكُوعِهِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ قَامَ فَصَنَعَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ قَامَ فَقَالَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنَّهُمَا آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ يُرِيهِمَا عِبَادَهُ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَافْزَعُوا إِلَى الصَّلَاةِ

166- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында күн тұтылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орнынан тұрып жамағат пен бірге намаз оқуға кірісті. Қиямда тұрып ұзақ оқып, рүкүф қылды рүкүфқа ұзақ тұрды. Кейін басын көтеріп ұзақ қираат қылды. Бірақ-та бұл жолы қысқарақ қираат қылды. Содан соң рүкүф қылды. Бірақ бұл жолы рүкүфқа қысқарақ тұрды. Кейін басын көтеріп екі рет сәжде қылды. Екінші рәкатты да тура солай оқыды. Намаздан соң, адамдарға уағыз айту үшін орнынан тұрды. Хамд мақтаудан соң: «Күн менен Ай біреудің туылғанынан немесе өлгенінен тұтылмайды бірақ екеуі Алла тағаланың құдіретінің екі дәлелі. Алла тағала оларды пенделеріне көрсетіп, өзінің құдіретін білдіреді. Егер де Күн мен Айдың тұтылғанын көрсеңдер, дереу намаз оқыңдар!»,- деп айтты»,- деді.

14-бап. Күн тұтылғанда зікір айту туралы

167- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَعَا يَخْشَى أَنْ تَكُونَ السَّاعَةُ فَأَتَى الْمَسْجِدَ فَصَلَّى بِأَطْوَلِ قِيَامٍ وَرُكُوعٍ وَسُجُودٍ رَأَيْتُهُ قَطُّ يَفْعَلُهُ وَقَالَ هَذِهِ الْآيَاتُ الَّتِي يُرْسِلُ اللَّهُ لَا تَكُونُ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنْ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهِ عِبَادَهُ فَإِذَا رَأَيْتُمْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَافْزَعُوا إِلَى ذِكْرِهِ وَدُعَائِهِ وَاسْتِغْفَارِهِ

167- Әбу Мұса (р.а.) риуаят етті: «Күн тұтылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қиямет болып қалды ма?»,- деп абыржып орнынан тұрды-да, мешітке шығып намаз оқыды. Қиям, рүкүф пен сәждеде ұзақ тұрып қираат қылды. Мен ол кісінің солай намаз оқығанын көрмегенмін. Намаздан соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағала жіберіп жатқан бұл нәрселер (күн мен айдың тұтылуы) біреудің туылғаны немесе өлгені үшін тұтылмайды. Мүмкін Алла тағала осылай істеуі арқылы пенделерін қорқытады. Егер де

олардың біреуінің тұтылғанын көретін болсаңдар дереу намаз оқыңдар!»,- деді.

15-бап. Күн тұтылғанда дұға қылу туралы

168- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ قَالَ حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ عَلِيٍّ قَالَ سَمِعْتُ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ يَقُولُ انْكَسَفَتِ الشَّمْسُ يَوْمَ مَاتَ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ النَّاسُ انْكَسَفَتْ لِمَوْتِ إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَادْعُوا اللَّهَ وَصَلُّوا حَتَّى يَنْجِلِي

168- Муғиира ибн Шуғба (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ұлы қайтыс болған күні Күн тұтылды. Адамдар: «Күн Ибраһим қайтыс болғаны үшін тұтылды», - десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Күн менен ай Алла тағаланың құдретінің екі дәлелі. Олар біреудің туылғаны немесе өлгені үшін тұтылмайды. Егерде олардың тұтылғанын көрсеңдер және тұтылып болғанша Алла тағалаға дұға қылып намаз оқыңдар!», - деді.

16-бап. Имамның Күн тұтылғанда уағыз айтып жатып, «Амма баъд» деп айтуы

بَابُ قَوْلِ الْإِمَامِ فِي خُطْبَةِ الْكُؤُوفِ أَمَّا بَعْدُ وَقَالَ أَبُو أُسَامَةَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ أَخْبَرَنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ الْمُنْذِرِ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ فَأَنْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ تَجَلَّتْ الشَّمْسُ فَخَطَبَ فَحَمِدَ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ

Асма (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып болғанда күн тұтылып болған еді. Содан соң, құтпа айтты. Құтпаның сонында Алла тағалаға хамд сәна айтқаннан кейін: «баъд», - деп айтты.

17-бап. Күн немесе Ай тұтылғанда намаз оқу туралы

169- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ يُونُسَ عَنْ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ انْكَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ

169- Әбу Бәкір (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында күн тұтылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі рәкат намаз оқыды»,- деді.

170- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ خَسَفَتْ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَرَجَ يَجْرُ رِدَاءَهُ حَتَّى انْتَهَى إِلَى الْمَسْجِدِ وَتَابَ النَّاسُ إِلَيْهِ فَصَلَّى بِهِمْ رَكَعَيْنِ فَأَنْجَلَتْ الشَّمْسُ فَقَالَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَإِنَّهُمَا لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَصَلُّوا وَادْعُوا حَتَّى يُكْشَفَ مَا بَكُمْ وَذَلِكَ أَنَّ ابْنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَاتَ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ النَّاسُ فِي ذَلِكَ

170- Әбу Бәкір (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында күн тұтылды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) *ридоларын* дұрыстап мешітке шықты. Жанына адамдар жиналған соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) олармен бірге екі рәкат намаз оқыды. Сол уақытта күн де тұтылып болды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Күн менен ай Алла тағаланың құдіретінің екі дәлелі. Олар біреудің өлгені үшін тұтылмайды. Егерде (күн немесе ай) тұтылса, тұтылып болғанша намаз оқып, Алла тағалаға дұға қылындар!»,- деді. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бұлай деуінің себебі бар болатын. Өйткені Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ұлы Ибраһим осы күні қайтыс болып, адамдар күннің тұтылуы содан деп ойлаған болатын.

18-бап. Күн тұтылғанда оқылатын намаздың бірінші рәкаты-ен ұзын рәкат екендігі туралы

171- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمْ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي سَجْدَتَيْنِ الْأُولَى الْأُولُ أَطْوَلُ

171- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн тұтылғанда төрт рүкүф пен екі сәжде қылып намаз оқыды. Бірінші рәкат екіншісіне қарағанда ұзағырақ болатын»,- деді.

19-бап. Күн тұтылғанда оқылатын намазды дауыстап оқу туралы

172- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ سَمِعَ ابْنَ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا جَهَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ الْخُسُوفِ بِقِرَاءَتِهِ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ قِرَاءَتِهِ كَبَّرَ فَرَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ مِنَ الرَّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ ثُمَّ يُعَاوِدُ الْقِرَاءَةَ فِي صَلَاةِ الْخُسُوفِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي رَكَعَتَيْنِ وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ وَقَالَ الْأَوْزَاعِيُّ وَغَيْرُهُ سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الشَّمْسَ خَسَفَتْ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَعَثَ مُنَادِيًا بِلِلِّ الصَّلَاةِ جَامِعَةً فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي رَكَعَتَيْنِ وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ نُمَيْرٍ سَمِعَ ابْنَ شِهَابٍ مِثْلَهُ قَالَ الزُّهْرِيُّ فَقُلْتُ مَا صَنَعَ أَحُوكَ ذَلِكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ مَا صَلَّى إِلَّا رَكَعَتَيْنِ مِثْلَ الصُّبْحِ إِذْ صَلَّى بِالْمَدِينَةِ قَالَ أَجَلٌ إِنَّهُ أَخْطَأَ السَّنَةَ تَابَعَهُ سُفْيَانُ بْنُ حُسَيْنٍ وَسُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ فِي الْجَهْرِ

172- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн тұтылған кездегі намазды дауысын шығарып оқыды. Оқып болған соң, тәкбір айтып рүкүф қылды. Рүкүфтан басын көтеріп жатып: «Самиғаллаһу лиман хамидаһ, раббана уа ләка-л-хамд»,- деді. Кейін күн тұтылғанда оқылатын намазды екі рәкат, төрт рүкүф және төрт сәжде қылып оқитын болды»,- деді.

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың заманында күн тұтылды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жамағатпен бірге намаз оқу үшін адамдарды жина!»,- деп жаршы жіберді. Адамдар жиналғаннан соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) имамдыққа өтіп, екі рәкат, төрт рүкүф және төрт сәжде қылып намаз оқыды»,- деді.

Зухрий (р.а.) Ғұруаға: «Бауырын Абдулла ибн Зубайр күн тұтылғанда Мединеде таң намазына ұқсас екі рәкат намаз оқыды. Бірақ-та артық еш нәрсе оқымады - ғой?!»,- дегенінде, Ғұруа: «Иә, дұрыс, ағам намаздың сүннетінде жаңылысты»,- деп жауап берген екен.

БИСМИЛЛӘҢИР РАХМАНИР РАХИМ

ҚҰРАНДЫ (АУДАРЫП) ОҚЫҒАНДА СӘЖДЕ ҚЫЛУ ЖӘНЕ ОНЫҢ
СҮННЕТ ЕКЕНДІГІ ТУРАСЫНДАҒЫ БАПТАР

173- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُذْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ الْأَسْوَدَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّجْمَ بِمَكَّةَ فَسَجَدَ فِيهَا وَسَجَدَ مَنْ مَعَهُ غَيْرَ شَيْخٍ أَخَذَ كَفًّا مِنْ حَصَى أَوْ تُرَابٍ فَرَفَعَهُ إِلَى جَبْهَتِهِ وَقَالَ يَكْفِينِي هَذَا فَرَأَيْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ قَتِلَ كَافِرًا

173- Ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеде «ән-Нажм» сүресін оқып сәжде етті. Ол кісімен қасындағылардың барлығы бірге сәжде қылды. Тек қана бір кісі сәжде қылмай жерден топырақты (әлде ұсақ құмды) алып мандайына тигізіп маған осы да жеткілікті», - деді. Кейіннен мен сол адамның кәпірлердің санатында (соғыста) өлтірілгенінің куәсі болдым», - деді.

1-бап. «Танзийл ус-сажда» сүресін оқып сәжде қылу туралы

174- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ الْمُنْزِلُ السَّجْدَةَ وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ

174- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жұма күні таң намазында «Әлиф, ләм, мим танзийл ус-сажда» сүресін және «Уа һал ата ғала-л-инсани» сүрелерін оқитын», - деді.

2-бап. «Сад» сүресін оқып сәжде қылу туралы

175- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ وَأَبُو الثُّعْمَانِ قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَ لَيْسَ مِنْ عَزَائِمِ السُّجُودِ وَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ فِيهَا

175- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Сад» сүресін оқып сәжде қылу бұйрылмаса-да, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сол сүрені оқып сәжде қылғаның көрдім», - деді.

3-бап. «Ән-Нажм» сүресін оқып сәжде қылу туралы

176- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ سُورَةَ النَّجْمِ فَسَجَدَ بِهَا فَمَا بَقِيَ أَحَدٌ مِنَ الْقَوْمِ إِلَّا سَجَدَ فَأَخَذَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ كَفًّا مِنْ حَصَى أَوْ تُرَابٍ فَرَفَعَهُ إِلَى وَجْهِهِ وَقَالَ يَكْفِينِي هَذَا قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ بَعْدُ قِيْلَ كَافِرًا

176- Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Ән-Нажм» сүресін оқып сәжде қылды. Сол жердегі адамдардың Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге сәжде қылмағаны қалмады. Тек қана бір кісі бір уыс топырақты (әлде құм) алып мандайына сүртті де: «Маған осы да жеткілікті болады», - деді. Кейіннен сол адамның кәпірлердің санатында (соғыста) өлтірілгенің көрдім», - деді.

4-бап. Мұсылмандардың мүшіріктермен бірге сәжде қылуы туралы

وَالْمُشْرِكُ نَجَسٌ لَيْسَ لَهُ وُضُوءٌ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَسْجُدُ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ

Ақиқатында, мүшірік-нәжіс! Ол дәреттің не екендігін білмейді. Ибн Омар (р.а.) дәретсіз де сәжде қыла беретін еді.

177- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَجَدَ بِالنَّجْمِ وَسَجَدَ مَعَهُ الْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ وَرَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ أَيُّوبَ

177- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Ән-Нажм» сүресін оқып сәжде қылғанында, мұсылмандар да, мүшіріктер де, жындар мен адамдар да сәжде қылатын», - деді.

5-бап. Сүрені оқып сәжде қылмаған адам туралы

178- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ أَبُو الرَّبِيعِ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ خُصَيْفَةَ عَنْ ابْنِ فَسَيْطٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَعَمَ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاللَّجْمَ فَلَمْ يَسْجُدْ فِيهَا

178- Ғата ибн Ясар Зайд ибн Сәбиттен (р.а.) «Ән-Нажм» сүресін оқып болып сәжде қылу туралы сұрады. Зайд өзінің Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдында «Ән-Нажм» сүресін оқып сәжде қылмағанын алдыға тартты.

6-бап. «Иза-с-сама-ун-шаққат» сүресін оқып сәжде қылу туралы

179- حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ وَمُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَا أَخْبَرَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ فَسَجَدَ بِهَا فَقُلْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَلَمْ أَرَكَ تَسْجُدُ قَالَ لَوْ لَمْ أَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ لَمْ أُسْجُدْ

179- Әбу Сәлама (р.а.) риуаят етті: «Әбу Хурайраның «Иза-с-самау-н-шаққат» сүресін оқып сәжде қылғаның көрдім. Сонда мен: «Ей Әбу Хурайра, сіздің сәжде қылып жатқаныңызды көріп қалдым-ғой!»,- дедім. Сонда Әбу Хурайра (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сол сүрені оқып сәжде қылғанын көрмегенімде мен де сәжде қылмас едім!»,- деді.

7-бап. Қаридың (сәждесіне) қосылып бірге сәжде қылу туралы

قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ لِتَمِيمِ بْنِ حَذَلِمٍ وَهُوَ غُلَامٌ فَقَرَأَ عَلَيْهِ سَجْدَةً فَقَالَ اسْجُدْ فَإِنَّكَ إِمَامُنَا فِيهَا

Тамим ибн Хазламның (р.а.) бала кезі болатын. Бір күні ол сәжде қылатын аятты оқып бергенінде, Ибн Масғуд (р.а.) оған: «Сәжде қыл, сен біздің имамымызсың!»,- деді.

181- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ
عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْرَأُ عَلَيْنَا السُّورَةَ
فِيهَا السَّجْدَةُ فَيَسْجُدُ وَنَسْجُدُ حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدُنَا مَوْضِعَ جَبْهَتِهِ

181- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәжде қылынатын сүрені оқитын да сәжде қылатын. Бізде біргелкі сәжде қылатынбыз. Кейде (адамның көптігінен) мандайымыз тиетін жер таппай қалатынбыз», - деді.

8-бап. Имам сәжде қылынатын аятты оқығанда адамдардың жиналуы туралы

182- حَدَّثَنَا يَشْرُ بْنُ أَدَمَ قَالَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ
عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْرَأُ السَّجْدَةَ وَنَحْنُ
عِنْدَهُ فَيَسْجُدُ وَنَسْجُدُ مَعَهُ فَتَنْزِدْ حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدُنَا لِحَبْهَتِهِ مَوْضِعًا يَسْجُدُ عَلَيْهِ

182- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәжде қылынатын аяттарды оқығанында біз де ол кісінің жанында болатынбыз. Ол кісі сәжде қылғанда бізде ол кісімен бірге сәжде қылатын едік. Адамдардың көптігінен кейбіріміз мандайымызды қоятын жер таппай қалатынбыз», - деді.

9-бап. «Алла тағала сәжде етілетін аят оқылғаннан кейін сәжде етуді уәжіп етпеген», - деген пікірге жүгінген кісілер туралы

قِيلَ لِعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ الرَّجُلُ يَسْمَعُ السَّجْدَةَ وَلَمْ يَجْلِسْ لَهَا قَالَ أَرَأَيْتَ لَوْ
فَعَدَ لَهَا كَأَنَّهُ لَا يُوجِبُهُ عَلَيْهِ وَقَالَ سَلْمَانُ مَا لِهَذَا غَدَوْنَا وَقَالَ عَثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ إِنَّمَا السَّجْدَةُ عَلَى مَنْ اسْتَمَعَهَا وَقَالَ الزُّهْرِيُّ لَا يَسْجُدُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ طَاهِرًا
فَإِذَا سَجَدْتَ وَأَنْتَ فِي حَضْرٍ فَاسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ فَإِنْ كُنْتَ رَاكِبًا فَلَا عَلَيْكَ حَيْثُ كَانَتْ
وَجْهُكَ وَكَانَ السَّائِبُ بْنُ يَزِيدَ لَا يَسْجُدُ لِسُجُودِ الْقَاصِّ

Ғимран ибн Хусайынға: «Бір кісі сәжде қылатын аятты естісе де, тоқтамай өтіп кете береді», - десті. Ғимран (р.а.): «Тоқтамаса не болады екен?»,- деді. Имам Бұхарий: «Ғимран бұны уәжіп деп есептемеген секілді», - деді.

Сәжде қылынатын аят оқылғаннан кейін басқалар сәжде қылып, Салман Фарсий сәжде етпей өтіп кетіп бара жатқандарында ол кісіге

адамдар: «Сіз неге сәжде етпедіңіз!»,- десті. Сонда Салман Фарсий: «Біз бұл аятты естуге ниет қылып шыққанымыз жоқ болатын біз оны кенеттен естіп қалдық»,- деді. Хазреті Осман: «Бұл-сәжде қылатын аятты естуге әдейілеп ниет еткен адамдарға ғана уәжіп!»,- деді. Зухрий: «Дәреті бар адам ғана сәжде етеді. Егерде сәжде етпекші болсаңыз онда қыблаға қарап сәжде етіңіз. Атқа мініп сапарға кетіп бара жатқаныңызда, кетіп бара жатқан жағыңызға қарап сәжде ете беріңіз, оның зияны жоқ»,- деді. Сайб ибн Язид (р.а.) болса, қысқарақ оқыған кезінде сәжде етпейтін еді.

183- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ التَّمِيمِيِّ عَنْ رَيْبَعَةَ بِنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْهَدَيْرِ التَّمِيمِيِّ قَالَ أَبُو بَكْرٍ وَكَانَ رَيْبَعَةُ مِنْ خِيَارِ النَّاسِ عَمَّا حَضَرَ رَيْبَعَةُ مِنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَرَأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ بِسُورَةِ التَّحْلِ حَتَّى إِذَا جَاءَ السَّجْدَةَ نَزَلَ فَسَجَدَ وَسَجَدَ النَّاسُ حَتَّى إِذَا كَانَتْ الْجُمُعَةُ الْقَابِلَةَ قَرَأَ بِهَا حَتَّى إِذَا جَاءَ السَّجْدَةَ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا نَمْرُؤُ بِالسُّجُودِ فَمَنْ سَجَدَ فَقَدْ أَصَابَ وَمَنْ لَمْ يَسْجُدْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَلَمْ يَسْجُدْ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَزَادَ نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَفْرِضْ السُّجُودَ إِلَّا أَنْ نَشَاءَ

183- Әбу Бәкір ибн Әбу Мулайка (р.а.) риуаят етті: «Рабийға адамдардың тазасы еді. Ол маған Хазреті Омардың (р.а.) алдында болғаның айтып: «Хазреті Омар жұма күні мінберде тұрып «Ән-Нахл» сүресін оқыды. Сәжде қылатын аятқа келгенде, мінберден түсіп сәжде етті. Ол кісімен бірге адамдар да сәжде қылды. Кейінгі жұмада және «Ән-нахл» сүресін оқыды. Сәжде қылынатын аятқа келгенде: «Ей адамдар, біз сәжде қылынатын аятқа келдік, кімде-кім сәжде етсе, сүннетке амал қылғаны. Ал кімде-кім сәжде етпесе, оның күнәсі жоқ»,- деп өзі сәжде етпеді.

Нафиғ (р.а.) Хазреті Омар туралы айтылған хадиске қосымша қылып: «Сонда Хазреті Омар (р.а.), «Алла тағала сәжде қылынатын аят оқылғаннан соң сәжде қылуды парыз қылған жоқ, егерде қаласақ сәжде қыламыз»,- деп айтқан болатын»,- деді.

10-бап. Намаз оқып жатып сәжде аятына келгенде сәжде қылған кісі жайында

184- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي بَكْرٌ عَنْ أَبِي رَافِعٍ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ الْعَتَمَةَ فَقَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ فَسَجَدَ فَقُلْتُ مَا هَذِهِ قَالَ سَجَدْتُ بِهَا خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا أزالُ أُسْجِدُ فِيهَا حَتَّى أَلْقَاهُ

184- Әбу Рафиғ (р.а.) риуаят етті: «Әбу Хурайрамен бірге құптан намазын оқыдым. Сонда ол кісі: **«Иза-с-самау-н-шаққат»** сүресін оқып жатып сәжде қылатын аятқа келгенде сәжде етті. Мен намаз біткеннен соң: «Бұл қандай сәжде болды?»,- дедім. Әбу Хурайра (р.а.): «Осы аятқа келгенде Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ұйып сәжде еткенмін. Сол себепті қияметте Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жолыққанымша (өлгенімше) сәжде қыла беремін!»,- деді.

11-бап. Тығыздықтан сәжде қылуға орын таппай қалған кісі туралы

185- حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ السُّورَةَ الَّتِي فِيهَا السَّجْدَةُ فَيَسْجُدُ وَنَسْجُدُ مَعَهُ حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدًا مَكَانًا لِمَوْضِعِ جَبْهَتِهِ

185- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәжде аяты бар сүрені оқып, сәжде ететін еді. Бізде ол кісімен бірге сәжде ететінбіз. Адамдардың көптігінен кейбіреуіміз сәждеге мандайымызды қоятын жер таппай қалатын едік»,- деді.

НАМАЗДЫ ҚЫСҚАРТЫП ОҚУ ТУРАСЫНДАҒЫ БАПТАР

1-бап. Қысқартып оқу және оның мерзімі жайлы хадистер

186- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَاصِمٍ وَحُصَيْنٍ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِسْعَةَ عَشَرَ يَفْصِرُ فَنَحْنُ إِذَا سَافَرْنَا تِسْعَةَ عَشَرَ فَصَرْنَا وَإِنْ زِدْنَا أَثْمَمْنَا

186- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) 19 күн бойы Меккеде тұрып қаср (қысқартып) оқыды (Мекке алынғанда). Сол үшін біз де сапарда 19 күн қаср (қысқартып) оқимыз», - деді.

187- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ فَكَانَ يُصَلِّي رَكَعَيْنِ رَكَعَيْنِ حَتَّى رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ فُلْتُمْ أَقْمْتُمْ بِمَكَّةَ شَيْئًا قَالَ أَقْمْنَا بِهَا عَشْرًا

187- Әнас (р.а.) Яхя ибн Әбу Исхаққа былай деп риуаят еткен екен: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Мединеден Меккеге жолға шықтық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединеге қайтып келгенімізше парыз намазды екі рәкат-екі рәкаттан оқыды», - деді. Яхя ибн Әбу Исхақ Әнастан: «Меккеде көп тұрмаған боларсыздар?», - деп сұрапты. Сонда Әнас: «Меккеде он күн тұрдық», - деп жауап беріпті.

2-бап. Минада намаз оқу туралы

188- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِنَى رَكَعَيْنِ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَمَعَ عُثْمَانَ صَدْرًا مِنْ إِمَارَتِهِ ثُمَّ أَثْمَمَهَا

188- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Минада екі рәкат қаср (қысқартып) оқыдым. Әбу Бәкір Сыздық, Омар және енді ғана әмірлік қылып жатқан Османмен де екі рәкат қаср (қысқартып) оқығанмын. Кейін, Осман (р.а.) толық оқитын болды», - деді.

189- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ أُنْبَأَنَا أَبُو إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ حَارِثَةَ

بْنَ وَهَبٍ قَالَ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آمَنَ مَا كَانَ بِمِئَى رَكَعَتَيْنِ

189- Хариса ибн Уахб: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізбен бірге Минада төрт рәкаттың орнына екі рәкат намаз оқыды», - деді.

190- حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ يَزِيدٍ يَقُولُ صَلَّى بِنَا عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمِئَى أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ فَقِيلَ ذَلِكَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

فَاسْتَرْجَعَ ثُمَّ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِئَى رَكَعَتَيْنِ

وَصَلَّيْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمِئَى رَكَعَتَيْنِ وَصَلَّيْتُ مَعَ عُمَرَ

بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمِئَى رَكَعَتَيْنِ فَلَيْتَ حَطَّيْتُ مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ رَكَعَاتَانِ

مُتَقَبِّلَانِ

190- Абдуррахман ибн Язид (р.а.) риуаят етті: «Осман ибн Ғаффан бізбен бірге Минада төрт рәкат намаз оқыды. Бұны Абдулла ибн Масғудке жеткізді. Сонда Абдулла ибн Масғуд сол сияқты бір оқиғаны есіне алып былай деді: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Минада намазды төрт рәкаттың орнына екі рәкат қылып оқыдық, Әбу Бәкір мен де, Омар мен де Минада екі рәкаттан оқыдық. парыз (намаз) төрт рәкат орнына екі рәкат деп қабыл қылынған болса, қанеки!»,- деді.

3-бап. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қажылықта неше күн тұрды?

191- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي

الْعَالِيَةِ الْبَرَاءِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ لِيُصْبِحَ رَابِعَةَ يَلْبُثُونَ بِالْحَجِّ فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً إِلَّا مَنْ مَعَهُ

الْهَدْيُ تَابَعَهُ عَطَاءٌ عَنْ جَابِرٍ

191- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) және сахабалары Мекке Мұқаррамаға Зүлхижжа айының 4-ші күні таң ата жетіп келді. 4-ші күннің бесінінен бастап 8-ші күнінің асрына дейін қажылық үшін тәлбия айтты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) 8-ші күні Минаға шықты. Меккеде 21 рәкат парыз намазын оқыды. Кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құрбандық алып келмеген сахабаларға ғұмра (кіші қажылық) қылып ихрамды шешуді, ал құрбандық алып келгендерге болса, ихрамды шешпей үлкен қажылықты жалғастыруларын бұйырды», - деді.

4-бап. Неше күндік сапарда намаз (қысқартылып) оқылады?

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا وَلَيْلَةً سَفَرًا وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقْضُرَانِ وَيُفْطِرَانِ فِي أَرْبَعَةِ بُرْدٍ وَهِيَ سِتَّةٌ عَشَرَ فَرَسًا

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір күн бір түндік жолды «сапар» деп атаған. Ибн Омар мен Ибн Аббас (р.а.) 4 *бурудтық* (16 фарсах-36 км) жолға шығатын болса, намазды қаср қылып, оразаны ашып жіберетін еді.

192- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي أُسَامَةَ حَدَّثَكُمْ عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ

192- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әйел кісі 3 тәуліктік жолға жалғыз өзі шықпайды. Тек *маһрамы*¹⁸ мен бірге жолға шығады», - деді.

193- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلَاثًا إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ تَابِعَهُ أَحْمَدُ عَنْ ابْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

193- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағалаға және ахирет күніне иман келтірген әйелдің *маһрамсыз* жалғыз өзі бір тәулікке сапарға шығуы дұрыс емес», - деді.

¹⁸ Маһрам- неке жүрмейтін жақын адам.

5-бап. Үйден сапарға шыға салысымен-ақ намазды қаср¹⁹ қылып оқи береді

خَرَجَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَصَرَ وَهُوَ يَرَى النَّبُوتَ فَلَمَّا رَجَعَ قِيلَ لَهُ هَذِهِ الْكُوفَةُ قَالَ لَا حَتَّى نَدْخُلَهَا

Хазреті Әли (р.а.) сапарға шықты. Жолда кетіп бара жатып әлі үйі көрініп тұрса да, намазды қаср оқыды. Сапардан қайтқанда серіктері Хазреті Әлиге: «Міне, Куфа да көрініп қалды, енді намазды толық оқимыз ба?»,- десті. Сонда Хазреті Әли: «Жоқ, қалаға кіргенімізше толық оқымаймыз»,- деп жауап берді.

195- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ وَإِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ الظُّهْرَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَبِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ

195- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге бесін намазын Мединеде оқыдық. Зүл-Хұлайфа деген жерге барғанда, екі рәкат аср намазын оқыдық. (Меккеге 6 мил) қалған еді»,- деді.

196- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ صَلَّاتُ الصَّلَاةِ أَوْلُ مَا فُرِضَتْ رَكْعَتَيْنِ فَأَقْرَبَتْ صَلَاةَ السَّفَرِ وَأَيْمَّتْ صَلَاةَ الْحَضَرِ قَالَ الزُّهْرِيُّ فَقُلْتُ لِعُرْوَةَ مَا بَالُ عَائِشَةَ تَبِيءُ قَالَ تَأَوَّلَتْ مَا تَأَوَّلَ عُمَانُ

196- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Алғашқы да, намаз екі рәкат болып парыз етілген еді. Сапарда сол екі рәкат бойынша қалды. Бірақ *муқимдықта*²⁰ төрт рәкат қылып толтырылды. Зухрий Ғұрудан: «Айша анамыз «толтырылды» дегенінде не нәрсені меңзеп айтты»,- деп сұрады. Ғұруа: «Осман (р.а.) бұл туралы (яғни, намазды төрт рәкат қылып оқу туралы) не айтқан болса, соны айтты»,- деді.

¹⁹ Қаср-қыскартып оқу.

²⁰ Мұқим-жергілікті, тұрғылықты жер.

6-бап. Шам намазы сапарда да үш рәкат болып оқылады

197- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ فِي السَّفَرِ يُؤَخِّرُ الْمَغْرِبَ حَتَّى يَجْمَعَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْعِشَاءِ قَالَ سَالِمٌ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ وَزَادَ اللَّيْلُ قَالَ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ سَالِمٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِالْمُزْدَلِفَةِ قَالَ سَالِمٌ وَأَخَّرَ ابْنُ عُمَرَ الْمَغْرِبَ وَكَانَ اسْتُصْرَخَ عَلَى امْرَأَتِهِ صَفِيَّةَ بِنْتِ أَبِي عُبَيْدٍ فَقُلْتُ لَهُ الصَّلَاةُ فَقَالَ سِرٌّ فَقُلْتُ الصَّلَاةُ فَقَالَ سِرٌّ حَتَّى سَارَ مِائِلِينَ أَوْ ثَلَاثَةَ ثُمَّ نَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ يُؤَخِّرُ الْمَغْرِبَ فَيُصَلِّيهَا ثَلَاثًا ثُمَّ يُسَلِّمُ ثُمَّ قَلَّمَا يَلْبَثُ حَتَّى يُقِيمَ الْعِشَاءَ فَيُصَلِّيهَا رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ يُسَلِّمُ وَلَا يُسَبِّحُ بَعْدَ الْعِشَاءِ حَتَّى يَقُومَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ

197- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сапарда асығып тұрғанында шам намазын кешіктіріп, құфтан намазына қосып оқығанын көрдім», - деді. Сәлім: «Менің атам Абдуллада сапарда асығып тұрса, солай қылатын еді», - деді.

Ибн Шихаб Зухрийге Сәлім былай деп риуаят еткен екен: «Ибн Омар (р.а.) Муздалифа деген жерде құфтанның уақыты болды бірақ-та шам намазын оқымады. Бір уақытта Ибн Омар (р.а.) әйелі Сафия бинти Әбу Убайдаға дауыстап сөйлеп тұрған еді, мен: «Намазға!», - дедім. Ол: «Әлі жүре бер», - деді. Мен тағыда: «Намазға!», - дедім. Ол: «Әлі жүре бер», - деді. Мен және: «Намазға!», - дедім. Ол кісі тағы да: «Жүре бер», - деді. Сөйтіп 2-3 мил жүрдік, содан соң түсіп намаз оқыдық. Намаздан кейін: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сапарда асығып тұрғанда солай намаз оқығаның көргенмін. Ол кісі шам намазын үш рәкат қылып оқып, сәлем берді. Ал біраздан соң, тәкбір айтып, екі рәкат құфтан намазын оқып, сәлем берді. Құфтан намазынан кейін таң атқанша нәпіл оқымады», - деді.

7-бап. Түйенің үстінде нәпіл намаз оқу туралы

198- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى قَالَ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ

198- Абдулла ибн Амрдың (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түйенің үстінде кетіп бара жатқан жағына қарап намаз оқып жатқанын көргенмін», - деді.

199- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي التَّطَوُّعَ وَهُوَ رَاكِبٌ فِي غَيْرِ الْقِبْلَةِ

199- Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйенің үстінде қыбладан да басқа жаққа қарап намаз оқи беретін», - деді.

200- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ وَيُوتِرُ عَلَيْهَا وَيُخْبِرُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْعَلُهُ

200- Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) түйенің үстінде отырған бойы нәпіл және үтір намаздарын оқи беретін. Кейін: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) солай істейтін», - деп айтатын», - деді.

8-бап. Түйенің үстінде ишарамен нәпіл намаз оқу туралы

201- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ قَالَ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي فِي السَّفَرِ عَلَى رَاحِلَتِهِ أَيْنَمَا تَوَجَّهَتْ يَوْمِيٌّ وَذَكَرَ عَبْدُ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْعَلُهُ

201- Абдулла ибн Динар (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Омар (р.а.) сапарда түйеге мініп кетіп бара жатқан жағына қарап нәпіл оқи беретін еді. Рүкүф пен сәждені ишара мен қылатын еді. Яғни тура рүкүф және сәжде

кылып жатқандай әрекет қылатын еді. Пайғамбарымызда (с.ғ.с.) тура осылай қылатын», - деді.

9-бап. Парыз намазды түйеден түсіп оқиды

202- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ بْنِ رَبِيعَةَ أَنَّ عَامِرَ بْنَ رَبِيعَةَ أَخْبَرَهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الرَّاحِلَةِ يُسَبِّحُ يَوْمِي بِرَأْسِهِ قَبْلَ أَيِّ وَجْهِ تَوَجَّهَ وَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ ذَلِكَ فِي الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ قَالَ سَالِمٌ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي عَلَى دَابَّتِهِ مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُسَافِرٌ مَا يُبَالِي حَيْثُ مَا كَانَ وَجْهَهُ قَالَ ابْنُ عُمَرَ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَبِّحُ عَلَى الرَّاحِلَةِ قَبْلَ أَيِّ وَجْهِ تَوَجَّهَ وَيُوتِرُ عَلَيْهَا غَيْرَ أَنَّهُ لَا يُصَلِّي عَلَيْهَا الْمَكْتُوبَةَ

202- Амир ибн Рабийға (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түйенің үстінде (кетіп бара жатқан жағына қарап) рүкүғ пен сәждені ишара мен қылып нәпіл оқып кетіп бара жатқанын көргенмін. Бірақ, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) парыз намазды бұлай оқымайтын (түйеден түсіп оқитын)», - деді.

Ибн Шихаб (р.а.) риуаят етті (ол кісіге Зухрий, ал Зухрийге Салим айтқан екен): «Абдулла ибн Омар (р.а.) сапарда жүргенінде түнде түйенің үстінде намаз оқитын. Қай жаққа кетіп бара жатқанына көңіл аудармайтын. Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйенің үстінде қай жаққа қарап болса да, нәпіл және үтір оқи беретін. Бірақ парыз намазды түйенің үстінде оқымайтын», - деді.

203- حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ قَالَ حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ نَحْوَ الْمَشْرِقِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُصَلِّيَ الْمَكْتُوبَةَ نَزَلَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ

203- Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйеге мініп шығыс жаққа кетіп бара жатқан болса да, сол жаққа қарап нәпіл оқи беретін. Бірақ-та қашан парыз намазды оқымақшы болса, түйеден түсіп, қыблаға қарап оқитын», - деді.

10-бап. Есекке мініп бара жатып нәпіл оқу туралы

204- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَبَّانُ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ قَالَ اسْتَقْبَلَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ حِينَ قَدِمَ مِنَ الشَّامِ فَلَقِينَاهُ بَعَيْنَ النَّمْرِ فَرَأَيْنَهُ يُصَلِّي عَلَى حِمَارٍ وَوَجْهُهُ مِنْ دَا الْجَانِبِ يَعْنِي عَنْ يَسَارِ الْقِبْلَةِ فَقُلْتُ رَأَيْتَكَ تُصَلِّي لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ فَقَالَ لَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَهُ لَمْ أَفْعَلْهُ رَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ حَجَّاجٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

204- Әнас ибн Сирин (р.а.) риуаят етті: «Әнас ибн Мәлік Шам шаһарынан келе жатқанда біз ол кісіні күтіп алу үшін алдынан шықтық. «Айн ут-Тамр» деген жерде жолықтық. Сонда ол кісінің есектің үстінде нәпіл оқып келе жатқанын көрдім. Беті қыбланың сол жағына қараған хәлде еді. Мен ол кісіге: «Сіздің қыбладан басқа жаққа қарап намаз оқығаныңызды көрдім»,- дедім. Сонда Әнас ибн Мәлік: «Егерде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) солай істегенін көрмегенімде, мен де бұлай қылмайтын едім»,- деді.

11-бап. Сапарда парыз намаздан кейін нәпіл оқымаған кісі туралы

205- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَنَّ حَفْصَ بْنَ عَاصِمٍ حَدَّثَهُ قَالَ سَافَرَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ صَحِبْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ أَرَهُ يُسَبِّحُ فِي السَّفَرِ وَقَالَ اللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ

205- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге сапарға шықтым. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сапар кезінде парып намаздан кейін нәпіл оқығаның көрген емеспін. Алла тағала: «Пайғамбарымызда (с.ғ.с.) сендерге үлгі боларлық жақсы нәрселер көп!»,- деді.

206- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عَيْسَى بْنِ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ صَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَكَانَ لَا يَزِيدُ فِي السَّفَرِ عَلَى رَكَعَتَيْنِ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ كَذَلِكَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ

206- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сапар қылып жолға шыққанда қасында бірге болдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) парыз намазды екі рәкаттан артық оқымайтын (яғни, сүннетін оқымайтын). Әбу Бәкір мен де, Омар және Осман мен де сапарда бірге жүрдім. Олар да солай қылатын», - деді.

12-бап. Сапарда парыз намаздан бұрын және кейін оқылатын сүннеттерден бөлек нәпіл оқыған кісі туралы

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكَعَتِي الْفَجْرِ فِي السَّفَرِ

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң намазының екі рәкат сүннетін оқыды.

207- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ مَا أَخْبَرْنَا أَحَدًا أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الضُّحَى غَيْرُ أُمَّ هَانِئٍ ذَكَرْتُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ اغْتَسَلَ فِي بَيْتِهَا فَصَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ فَمَا رَأَيْتُهُ صَلَّى صَلَاةً أَخْفَّ مِنْهَا غَيْرَ أَنَّهُ يُتِمُّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى السُّبْحَةَ بِاللَّيْلِ فِي السَّفَرِ عَلَى ظَهْرِ رَأْسِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ

207- Ибн Әбу Ләйла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сәске уақытында намаз оқып жатқанын бір кісі көріп айтып берді. Үмму Ханиғ болса айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мекке алынған күні менің үйіме кіріп ғұсыл құйынды да 8 рәкат нәпіл намаз оқыды. Бұған дейін ол кісінің мұншалықты қысқа (жеңіл) намаз оқығанын көрмегенмін. Бірақ қысқа (жеңіл) оқысы да, рүкүғ пен сәждені толық қылып орындады», - деді.

Абдулла ибн Амирдың атасы (р.а.) риуаят етті: «Сапарда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түнде түйенің үстінде кетіп бара жатып нәпіл оқығанын көрдім», - деді.

208- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَبِّحُ عَلَى ظَهْرِ رَأْسِهِ حَيْثُ كَانَ وَجْهُهُ يُؤْمَى بِرَأْسِهِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ

208- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сапарда түйеге мініп кетіп бара жатып (түйе кетіп бара жатқан жаққа қарап) ишара қылып рүкүф-сәжде қылып нәпіл намаз оқи беретін», - деді.

Ибн Омарда (р.а.) тура солай қылатын еді.

13-бап. Сапар кезінде шам мен құфтан намаздарын қосып оқу туралы

209- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ إِذَا جَدَّ بِهِ السَّيْرُ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ الْحُسَيْنِ الْمُعَلَّمِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ إِذَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ سَيْرٍ وَيَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ وَعَنْ حُسَيْنٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ فِي السَّفَرِ وَتَابَعَهُ عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ وَحَرَبٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ حَفْصِ بْنِ أَنَسٍ جَمَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

209- Сәлімнің атасы Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сапар ауыр болса, шам мен құфтан намазын қосып оқитын», - деді.

Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жол жүргенде түйе мініп кетіп бара жатқан болса, бесін мен асрды, шам менен құфтанды қосып оқитын еді», - деді.

Энас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шам менен құфтанды бірге қосып оқитын», - деді.

14-бап. Сапарда намаз оқушы шам менен құфтанды қосып оқығанда, азан мен тәкбір айтады ма әлде жоқ па?

210- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ فِي السَّفَرِ يُؤَخِّرُ صَلَاةَ الْمَغْرِبِ حَتَّى يَجْمَعَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْعِشَاءِ قَالَ سَالِمٌ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ وَيُقِيمُ الْمَغْرِبَ فَيُصَلِّيَهَا ثَلَاثًا ثُمَّ يُسَلِّمُ ثُمَّ قَلَّمَا يَلْبَثُ حَتَّى يُقِيمَ الْعِشَاءَ فَيُصَلِّيَهَا رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ يُسَلِّمُ وَلَا يُسَبِّحُ بَيْنَهُمَا بِرُكْعَةٍ وَلَا بَعْدَ الْعِشَاءِ بِسُجْدَةٍ حَتَّى يَفُومَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ

210- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) асығыс сапар уақытында шам намазын кешіктіріп, құфтанға қосып оқығанын көргенмін», - деді.

Сәлім (р.а.): «Абдулланың өзі де тура солай істейтін», - егерде сапар кезінде асығыс болса, тәкбір айтып үш рәкат шам намазын оқитын еді. Кейін, сәлем беріп, бір аз тұратын-да, құфтан намазына тәкбір айтып екі рәкат оқып сәлем беретін еді. Шам менен құфтанның арасында да, құфтаннан кейін де қосымша сүннет намаз оқымайтын еді. Тек қана жарым түнде таһажжуд намазын оқитын», - деді.

211- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا حَرْبٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنِي حَفْصُ بْنُ عُبَيْدٍ اللَّهُ بْنُ أَنَسٍ أَنَّ أَنَسًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ فِي السَّفَرِ يَعْنِي الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ

211- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жол жүргенде мына екі намазды, яғни, шам менен құфтанды бірге қосып оқитын», - деді.

15-бап. Күн аумастан бұрын жолға шықса, бесінді асрға қосып оқиды

212- حَدَّثَنَا حَسَّانُ الْوَأَسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ عَنْ عَقِيلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ إِذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ أَخْرَ الظُّهْرَ إِلَى وَقْتِ العَصْرِ ثُمَّ يَجْمَعُ بَيْنَهُمَا وَإِذَا زَاغَتْ صَلَّى الظُّهْرَ ثُمَّ رَكِبَ

212- Энас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн аумастан жолға шығатын болса, бесінді асрдың уақытына дейін кешіктіріп, кейін екі намазды қосып біріктіріп оқитын еді. Егерде күн төбеден ауғаннан кейін жолға шығатын болса, онда бесінді оқып алып, кейін жолға шығатын»,- деді.

16-бап. Күн ауғаннан кейін сапарға шығатын болса, бесін намазын оқып содан кейін жолға шығады

213- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ أَخْرَ الظُّهْرَ إِلَى وَقْتِ العَصْرِ ثُمَّ نَزَلَ فَجَمَعَ بَيْنَهُمَا فَإِنْ زَاغَتْ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَحِلَ صَلَّى الظُّهْرَ ثُمَّ رَكِبَ

213- Энас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн аумастан бұрын жолға шықса, бесінді аср намазына дейін кешіктіріп, кейін түйеден түсіп, екі намазды қосып оқитын еді. Егерде жолға күн ауғаннан кейін шығатын болса, бесінді оқып содан кейін жолға шығатын»,- деді.

17-бап. Отырып оқитын намаз туралы

214- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ مَالِكٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ فَصَلَّى جَالِسًا وَصَلَّى وَرَاءَهُ قَوْمٌ قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنْ اجْلِسُوا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا

214- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқас болып қалғанында, намазды үйде отырып оқыды. Адамдар болса, тік тұрған бойлары ұйыды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларға: «Отырып оқындар!»,- деп ишара белгі қылды. Намаз біткеннен соң: «Имам ұйымақ үшін имам етілген, егерде ол рүкүғ қылса, сендерде рүкүғ қылындар, рүкүғтен бас көтерсе сендерде бастарынды көтеріңдер!»,- деді.

215- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَقَطَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ فَرَسٍ فَخُدِشَ أَوْ فَجُحِشَ شِقُّهُ الْأَيْمَنُ فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ نَعُوذُهُ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى قَاعِدًا فَصَلَّيْنَا فَعُوذًا وَقَالَ إِمَامًا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَعُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ

215- Энас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) аттан жығылып, оң аяғы сырылып жарақаттанып қалды. Сонда ол кісіні көргелі кірдік. Біраздан кейін намаз уақыты болды. Ол кісі бізге отырған күйі имамдық қылды. Бізде отырып оқыдық. Намаздан кейін бізге: «Имам ұйымақ үшін имам қылынған. Имам тәкбір айтса, тәкбір айтыңдар, рүкүф қылса, рүкүф қылыңдар, рүкүфтан бас көтерсе, сендерде бас көтеріңдер. Егерде «Самғаллаһу лиман хамидаһ» десе, сендер «Раббәна ләка-л-хамд» деп айтыңдар!»,- деді.

216- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ أَخْبَرَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ أَخْبَرَنَا حُسَيْنٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَأَلَ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ عَنْ أَبِي بُرَيْدَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ وَكَانَ مَبْسُورًا قَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ قَاعِدًا فَقَالَ إِنْ صَلَّى قَائِمًا فَهُوَ أَفْضَلُ وَمَنْ صَلَّى قَاعِدًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ وَمَنْ صَلَّى نَائِمًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَاعِدِ

216- Имран ибн Хусайн (р.а.) риуаят етті: «Менің бауасир²¹ ауруым бар болатын. Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) намазды отырып оқу турасында сұрадым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деді: «Тік тұрып оқыған намаз отырып оқыған намаздан артығырақ болады. Өйткені намазды отырып оқыған кісіге тік тұрып оқыған кісіге тиетін сауаптын жартысы ғана беріледі. Ал кімде кім жатып оқыса, оған отырып оқығанның жарты сауабы жазылады»,- деді.

²¹ Бауасир – Гемморой ауруы.

18-бап. Отырған бойы ишарамен намаз оқу туралы

217- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا حُسَيْنُ الْمُعَلَّمِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ أَنَّ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ وَكَانَ رَجُلًا مَبْسُورًا وَقَالَ أَبُو مَعْمَرٍ مَرَّةً عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ وَهُوَ قَاعِدٌ فَقَالَ مَنْ صَلَّى قَائِمًا فَهُوَ أَفْضَلُ وَمَنْ صَلَّى قَاعِدًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ وَمَنْ صَلَّى نَائِمًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَاعِدِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ نَائِمًا عِنْدِي مُضْطَجِعًا هَا هُنَا

217- Гимран (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) намазды отырып оқу турасында сұрадым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деді: «Кімде-кім тік тұрып оқыса, отырып оқыған намаздан артық. Ал кімде-кім намазды отырып оқитын болса, оған тік тұрып оқыған кісіге тиетін сауаптын жартысы ғана беріледі. Ал кімде кім жатып оқыса, оған отырып оқығанның жарты сауабы ғана беріледі», - деді.

19-бап. Егерде кісі намазды отырып оқуға жарамаса, жатып оқиды, егерде қыблаға бұрылуға шамасы келмесе, қарап жатқан жағына қарап оқи береді

218- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ الْمُكْتَبُ عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَتْ بِي بَوَاسِيرٌ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الصَّلَاةِ فَقَالَ صَلِّ قَائِمًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ

218- Гимран ибн Хусайн (р.а.) риуаят етті: «Менің бауасир²² ауруым бар еді. Сол себепті мен Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) ауру адамның намаз оқуы турасында сұрадым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әуелі тік тұрып оқы, егерде оған шаман келмесе, отырып оқы, тіпті оған да шаман келмесе, жатып оқы!», - деді.

²² Бауасир – Гемморой ауруы.

20-бап. Егерде отырып намаз оқып жатқан кісі намаздың үстінде жазылып кетсе, немесе өзін жеңіл сезінсе, намазды аяғына жеткізеді, намазды қайтадан оқымайды

قَالَ الْحَسَنُ إِنْ شَاءَ الْمَرِيضُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ قَائِمًا وَرَكَعَتَيْنِ قَاعِدًا

Хасан Басрий: «Ауру адам, қаласа, намаздың екі рәкатын тік тұрып ал кейінгі екі рәкатын отырып оқыса болады», - деді.

219- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ

أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْمُؤْمِنِينَ أَخْبَرْتُهُ أَنَّهَا لَمْ تَرَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي صَلَاةَ اللَّيْلِ قَاعِدًا قَطُّ حَتَّى أَسَنَّ فَكَانَ يَقْرَأُ قَاعِدًا حَتَّى إِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ قَامَ فَقَرَأَ نَحْوًا مِنْ ثَلَاثِينَ آيَةً أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً ثُمَّ رَكَعَ

219- Абдулла ибн Юсуф (р.а.) риуаят етті: «Айша анамыз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) науқастанғанына дейін түнде отырған күйі намаз оқығанын көрмеген екен. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) рүкүф қылмақшы болса, әуелі орнынан тұрып 30 немесе 40-тай аят оқып, кейін рүкүф қылатын», - деді.

220- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ

وَأَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي جَالِسًا فَيَقْرَأُ وَهُوَ جَالِسٌ فَإِذَا بَقِيَ مِنْ قِرَاءَتِهِ نَحْوُ مِنْ ثَلَاثِينَ أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً قَامَ فَقَرَأَهَا وَهُوَ قَائِمٌ ثُمَّ يَرْكَعُ ثُمَّ سَجَدَ يَفْعَلُ فِي الرَّكَعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ فَإِذَا قَضَى صَلَاتَهُ نَظَرَ فَإِنْ كُنْتُ يَقْظَى تَحَدَّثَ مَعِي وَإِنْ كُنْتُ نَائِمَةً اضْطَجَعَ

220- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) отырған бойы намаз оқып, қираат қылатын еді. Қираат қылуға 30 немесе 40 аяттай қалғанда орнынан тұрып қираат қылып содан соң рүкүф қылатын. Кейін сәжде қылатын еді. Екінші рәкатта да тура солай қылатын. Намазды бітірген соң маған қарайтын егер ояу болсам, менімен сөйлесіп отыратын. Ал ұйықтап жатсам, өзі де жамбастап жататын еді», - деді.

БИСМИЛЛӘҺИР РАХМАНИР РАХИМ

ТҮНДЕ ТАҢАЖЖУД НАМАЗЫН ОҚУ ЖӘНЕ АЛЛА ТАҒАЛАНЫҢ:
«ТҮННЕН ОЯНЫП (ҚҰРАНМЕН) ӨЗИНЕ ТӘН НӘПІЛ ОҚЫ!²³»,
ДЕГЕН СӨЗІ ТУРАЛЫ

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ
عَنْ طَاوُسِ بْنِ سَمْعَانَ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَنْهَجِدُ قَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ
فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكَ
الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ وَقَوْلُكَ حَقٌّ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ
وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ وَمُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ حَقٌّ اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ
وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أُنْبِتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ فَاعْفِرْ لِي مَا
قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا
أَنْتَ أَوْ لَا إِلَهَ غَيْرُكَ قَالَ سُفْيَانُ وَزَادَ عَبْدُ الْكَرِيمِ أَبُو أُمِيَّةَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا
بِاللَّهِ قَالَ سُفْيَانُ قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ سَمِعَهُ مِنْ طَاوُسِ بْنِ عَبَّاسٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде таһажжүд намазын оқығанда мына төменгі дұғаны оқитын еді: «Аллаһумма ләка-л-хамду, әнта қаййиму-с-самауати уә-л-арди уә ман фийхинна, уә ләка-л- хамду, ләка мүлку-с-самауати уә-л-арди уә ман фийхинна, уә ләка-л-хамду, әнта нуру-с-самауати уә-л-арди, уә ләка-л-хамду, әнта маликус-с-самауати уә-л-арди, уә ләка-л-хамду, әнта-л-хаққу уә уағдука-л-хаққу уә лиқаука хаққун уә қаулука хаққун уә-л-жәннату хаққун уә-н-нару хаққун уә-н-нәбиййуна хаққун уә Мұхаммадун саллалаһу ғалайхи уа саллам хаққун уә-с-сағату хаққун,

²³ 17. «Исра», 79 аят.

Аллаһумма эсламту ләка уа бика әманту уа ғалайка тәуаккалту уа илайка анабту уа бика хасамту уә илайка хакамту, фағфирли ма қаддамту уә ма аххарту уә ма асрарту уа ма ағланту, әнта-л-мүқаддаму уә әнта-л-муаххару, лә илаһа илла әнта аула илаһа ғайрука». Суфян (р.а.): «Абд ул-Карим Әбу Умайя жоғарыдағы дұғаға: «Уә ләхаула уә лақууата иллә би-л-ләһ» сөзін қосымша қылған»,- деді.

Бұл дұғаның мағнасы:

«Иләһи, барлық мақтау саған лайық! Сен жердегі аспандағы және ондағы барлық нәрселердің жаратушысы және басқарып тұрушысың, барша мақтаулар саған лайық! Сен жердегі аспандағы ондағы барша нәрселердің иесісін, барша мақтаулар саған лайық! Сен жер мен аспанның нұрысың, барша мақтаулар саған лайық! Сен хақсың және уәдеңде хақ, ахиретте сені көру де хақ. Сенің сөзің де хақ, жәннат пен тозақ та хақ. Барлық Пайғамбарлар да хақ, Мұхаммад саллалаһу ғалайхи уассалламда хақ және қияметте хақ. Иләһи, саған бойұсындым және саған иман келтірдім. Және өзіңе тәуекел еттім. Саған тәубе қылдым. Сен үшін деп (дұшпандарынмен) күрестім, оларға өзін жаза бергейсің. Өткен және келер күндерімді, құпия және әшкерә қателерімді өзін кешіре гөр, әуелі де, ахыры да өзінсін, сенен басқа тәнір жоқ!».

1-бап. Түнде тұрып намаз оқудың артықшылығы туралы

222- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ ح وَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى رُؤْيَا فَصَّهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَمَنَّيْتُ أَنْ أَرَى رُؤْيَا فَأُفَصِّهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكُنْتُ غُلَامًا شَابًّا وَكُنْتُ أَنَامُ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّ مَلَكَيْنِ أَخَذَانِي فَذَهَبَا بِي إِلَى النَّارِ فَإِذَا هِيَ مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ النَّبْرِ وَإِذَا لَهَا قَرْنَانِ وَإِذَا فِيهَا أَنَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ فَجَعَلْتُ أَقُولُ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ قَالَ فَلَقِينَا مَلَكَ آخَرَ فَقَالَ لِي لَمْ تُرْعَ فَفَصِّصْنَاهَا عَلَى حَفْصَةَ فَفَصَّصْنَاهَا حَفْصَةَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ نِعَمَ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَكَانَ بَعْدُ لَا يَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا

222- Сәлімнің атасы Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) тірі кезінде бірер кісі түс көрсе, (Расулуллаға) айтып беретін еді. Мен де бір түс көрсем оны Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтып берсем-ғой, деп ойлайтын едім. Менің жігіт шағым болатын. Бір күні мешітте ұйықтап жатқанымда түс көрдім. Түсімде екі періште мені ұстап тозаққа алып барды. Қарасам тозақ құдық сияқты айналасы (таспен) өріліп оның екі тіреуі бар екен. Тозақта адамдар жүр екен. Мен оларды таныдым. Содан соң, «Мені тозақ отынан сақтай-гөр!», - деп Алла тағалаға дұға қыла бастадым. Сол кезде жаныма басқа бір періште келіп маған: «Қорықпа!», - деді (кейін оянып кеттім). Көрген түсімді Хафса апайыма айтып бердім. Ол кісі болса Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтып беріпті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Абдулла өзі жақсы жігіт-қой, бірақ-та түнде тұрып намаз оқуды әдетке айналдырса жақсы болар еді!», - депті. Содан кейін Абдулла түндерде көп ұйықтамай намаз оқып шығатын болыпты.

2-бап. Түнгі намазда ұзағырақ сәжде қылу туралы

223- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً كَانَتْ تِلْكَ صَلَاتَهُ يَسْجُدُ السَّجْدَةَ مِنْ ذَلِكَ قَدْرَ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ وَيَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَضْطَجِعُ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُنَادِي لِلصَّلَاةِ

223- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнгі уақытта 11 рәкат намаз оқитын еді. Әрбір сәжде қылғанында сендер 50 аяттай оқығанда кететін уақыттай басын көтермейтін еді. Таң намазынан бұрын, екі рәкат сүннет оқып алатын. Кейін, азаншы намазға шақырғанша жамбастап жататын», - деді.

3-бап. Науқас адам түнгі намазды орнынан тұрмай, отырып оқиды

224- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَسْوَدِ قَالَ سَمِعْتُ جُنْدَبًا يَقُولُ اشْتَكَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَقُمْ لَيْلَةً أَوْ لَيْلَتَيْنِ

224- Асуад (р.а.) Жүндуб (р.а.) мына төмендегі хадисті риуаят еткен екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқас болып қалды. Сонда түнгі уақытта оқылатын намазды орнынан тұрмай, (отырып) оқиды», - деді.

225- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ احْتَبَسَ جَبْرِيلُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ مِنْ فُرَيْشٍ أَبْطَأَ عَلَيْهِ شَيْطَانُهُ فَنَزَلَتْ وَالضُّحَى وَاللَّيْلَ إِذَا سَجَى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى

225- Жүндуб ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Жебірейіл ғ.с. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бір мұнша уақыт келмей қалды. Құрайыш тайпасының бір әйелі: «Шайтан оның алдына келмей қойды», - деп сөз таратты. Сонда, «Уа-д-духа уә-л-ләйли иза сажа ма уадағака раббука уа ма қала», - деген аят нәзіл болды. Мағынасы: «Сәске уақытында, Тым-тырыс түнге ант. Раббың сені тастамады да кейімеді²⁴», - деді.

4-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түнгі және нәпіл намаз оқуға мәжбүрлемей үндегені; Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) (қызы) Фатиманы және (күйеу баласы) Әлиді (р.а.) есікті тықылдатып, түнгі намазға оятқаны туралы

226- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِقَاتٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدِ بِنْتِ الْحَارِثِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَيْقِظَ لَيْلَةً فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أَنْزَلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِئْتَةِ مَاذَا أَنْزَلَ مِنَ الْخَزَائِنِ مَنْ يُوقِظُ صَوَاحِبَ الْحُجُرَاتِ يَا رَبَّ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةٍ فِي الْآخِرَةِ

226- Үмму Сәлама (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір күні түнде оянып: «Субханалла, бұл түні қандай бүліктер мен (қайғылы) жамандықтар нәзіл болды екен?! (яғни, кімдерге азап ал кімдерге рахмет нәзіл болды екен?!). Кім бөлмелерде ұйықтап жатқандарды оятады! Ей Раббым, бұ дүниедегі киімділер о дүниеде жаланап болады!», - деді.

227- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ حُسَيْنٍ أَنَّ حُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَرَفَهُ وَقَاطِمَةَ بِنْتَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَيْلَةً فَقَالَ أَلَا نُصَلِّيَانِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْفُسُنَا بِيَدِ اللَّهِ فَإِذَا شَاءَ أَنْ يَبْعَتَنَا بَعَثَنَا فَأَنْصَرَفَ حِينَ فُلْنَا

²⁴ 93. «Зұха», 1-3 аяттар.

ذَلِكَ وَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْبًا ثُمَّ سَمِعْتُهُ وَهُوَ مُوَلِّ يَضْرِبُ فِخْدَهُ وَهُوَ يَقُولُ وَكَانَ
الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدًّا

227- Хазреті әли ибн Әбу Талиб (р.а.) риуаят етті: «Бір күні түнде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені және қызы Фатиманы есікті тықылдатып оятты-да, «Намаз оқысаңдар болмайды ма?»,- деді. Сонда мен: «Я Расулулла, жанымыз Алла тағаланың қолында, егерде бізді оятуды қаласа, өзі оятады»,- деген едім, маған бір ауыз сөз айтпады. Бірақ кетіп бара жатып қолдарын санына ұрып: «Адам әуел бастан бері сондай айтысқақ еді»,- дегенін естіп қалдым»,- деді.

228- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ
عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
لِيَدْعُ الْعَمَلَ وَهُوَ يُحِبُّ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ خَشْيَةً أَنْ يَعْمَلَ بِهِ النَّاسُ فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ وَمَا
سَبَّحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُبْحَةَ الضُّحَى قَطُّ وَإِنِّي لَأَسْبِحُهَا

228- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарға парыз болып қалмағынан қорқып өзі ұнатқан кейбір амалдарды қылмайтын еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Зұха» намазын оқығанда, әлбетте менде бірге оқитынмын»,- деді.

229- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ
عُرْوَةَ بِنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى ذَاتَ لَيْلَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ نَاسٌ ثُمَّ صَلَّى مِنْ
الْقَابِلَةِ فَكَثُرَ النَّاسُ ثُمَّ اجْتَمَعُوا مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّلَاثَةِ أَوْ الرَّابِعَةِ فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمْ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ قَدْ رَأَيْتُ الَّذِي صَنَعْتُمْ وَلَمْ يَمْنَعْنِي مِنَ
الْخُرُوجِ إِلَيْكُمْ إِلَّا أَنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْرَضَ عَلَيْكُمْ وَذَلِكَ فِي رَمَضَانَ

229- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір күні түнде мешітке намаз оқыды. Ол кісіге ілесіп бір қанша кісілер де оқыды. Ертенгі күнгі түнде адамдар одан да көбейді. Үшінші және төртінші түндерде болса адамдардың қатары тіптен көбейіп кетті. Келесі түнде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітке шықпай қойды. Таң намаздан соң: «Тарауих намазын оқимын, деп қылған істерінді көрдім. Сендердің алдыларына шығуыма еш нәрсе кедергі болған жоқ. Бірақ-та, түнде намаз

оку сендерге парыз болып қалуынан қауіптендім»,- деді. Бұл оқиға Рамазан айында болған еді».

5-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) аяқтарының ісіп кеткенінше нәпіл намаз оқығаны туралы

قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا كَانَ يَوْمٌ حَتَّى تَفْطَرَ قَدَمَاهُ وَالْفُطُورُ الشُّفُوقُ
انْفَطَرَتْ انشَقَّتْ

Айша анамыз (р.а.): «Тіпті аяқтары жарылып кететін еді»,- деді.

230- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ عَنْ زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ الْمُغِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ إِنْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيَفُومُ لِيُصَلِّيَ حَتَّى تَرْمُقَدَمَاهُ أَوْ سَاقَاهُ فَيُقَالُ لَهُ فَيَقُولُ أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا

230- Мұғира ибн Шуғба (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде тұрып намаз оқитын еді. Тіпті (рүкүғ, сәжде қыла бергеннен), аяқтары (немесе балтыры) ісіп кететін еді. Бір күні Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Сіздің күнәларыңызды Алла тағала кешірген-ғой!»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Шүкір қылушы пенде болмаймын ба?»,- деді.

6-бап. Таң сәріде тұрмай ұйықтаған кісі туралы

231- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ أَنَّ عَمْرَو بْنَ أَوْسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو بْنَ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ أَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللَّهِ صَلَاةُ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللَّهِ صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَفُومُ ثَلَاثَةً وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا

231- Абдулла ибн Амр (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір күні маған былай деді: «Алла тағалаға Дәуіттің ғ.с. көбірек намаз оқып ораза ұстағаны ұнайтын еді. Дәуіт ғ.с. жарым түнге дейін ұйықтайтын. Түннің 1/3 бөлімінде құлшылық ететін, ал 1/6 бөлімінде ұйықтайтын еді. Күн ара ораза ұстайтын»,- деді.

232- حَدَّثَنِي عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَسْعَثَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ سَمِعْتُ مَسْرُوقًا قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَيُّ الْعَمَلِ كَانَ أَحَبَّ إِلَى النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ الدَّائِمُ فُلْتُ مَتَى كَانَ يَفُومُ قَالَتْ كَانَ يَفُومُ إِذَا سَمِعَ الصَّارِخَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنِ الْأَشْعَثِ قَالَ إِذَا سَمِعَ الصَّارِخَ قَامَ فَصَلَّى

232- Масрук (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) не істеуді жақсы көретін еді?»,- деп Айша анамыздан сұрадым. Айша анамыз: «Үнемі құлшылық етуді»,- деді. Мен: «Қашан тұрып намаз оқушы еді?»,- деп сұрадым. Айша анамыз: «Қораз шақырғанда»,- деп жауап берді.

Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қораздың бірінші шақырғанын естіп-ақ тұрып намаз оқитын»,- деді.

234- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ ذَكَرَ أَبِي عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا أَلْفَاهُ السَّحَرُ عِنْدِي إِلَّا نَائِمًا تَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

234- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) менікінде жатып қалған күндері бір ретте тұрып таң сәріні қарсы алған емес»,- деді.

236- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ قَلَمٍ يَزُلُ قَائِمًا حَتَّى هَمَمْتُ بِأَمْرٍ سَوْءٍ فُلْنَا وَمَا هَمَمْتُ قَالَ هَمَمْتُ أَنْ أَقْعُدَ وَأَذَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

236- Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Бір түні Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге намаз оқыдым. Мен Әбу Уәйлге: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қиямда ұзақ тұрып қалғанынан тіпті ниетім бұзылды»,- дедім. Сонда Әбу Уәйл: «Не қылмақшы болдын?»,- деп сұрады. Мен: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) қиямда қалдырып, өзім отырып алсам ба екен, деген ойға бардым»,- дедім.

237- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ حُصَيْنٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُدَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَامَ لِلتَّهَجُّدِ مِنَ اللَّيْلِ يَشْوُصُ فَاَهُ بِالسَّوَاكِ

237- Хузайфа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде таһажжуд намазына тұрса, аузын мисуакпенен тазалайтын»,- деді.

**7-бап. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнгі намазды қалай оқитын еді?
Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түнгі намазы неше рәкат болатын?**

238- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ إِنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ صَلَاةُ اللَّيْلِ قَالَ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خِفْتَ الصُّبْحَ فَأَوْتِرْ بِوَاحِدَةٍ

238- Абдулла Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі: «Я Расулалла, түнгі намаз қалай оқылады?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Екі-екі рәкаттан болады, таң атып кетеді ма екен, деп ойласа, бір рәкат оқып, үтір қыласын»,- деді.

239- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو جَمْرَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَتْ صَلَاةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً يَعْنِي بِاللَّيْلِ

239- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түнгі намаздары 13 рәкат болатын. Әр екі рәкаттан соң сәлем беретін»,- деді.

240- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ وَثَابٍ عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ فَقَالَتْ سَبْعٌ وَتِسْعٌ وَإِحْدَى عَشْرَةَ سِوَى رَكْعَتِي الْفَجْرِ

240- Масрук (р.а.) риуаят етті: «Айша анамыздан Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түнгі намаздары туралы сұрадым. Сонда Айша анамыз (р.а.): «Кейде 7 рәкат, кейде 9 рәкат ал кейбір кезде 11 рәкат болатын. Таң намазының 2 рәкат сүннеті бұған кірмейді»,- деді.

241- حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً مِنْهَا الْوُتْرُ وَرَكْعَتَا الْفَجْرِ

241- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде 13 рәкат намаз оқитын еді. Бұған үтір және таң намазының 2 рәкат сүннеті кірмейтін», - деді.

8-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түнгі намаздары және ұйқылары туралы және түнде намаз оқудың парыз емес екендігі туралы

بَابُ قِيَامِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ مِنْ نَوْمِهِ وَمَا نُسِيخَ مِنْ قِيَامِ اللَّيْلِ وَقَوْلُهُ تَعَالَى يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ فَمِ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا نِصْفَهُ أَوْ انْقِصُ مِنْهُ قَلِيلًا أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطَاءً وَأَقْوَمُ قِيلًا إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا وَقَوْلُهُ عَلِمَ أَنْ لَنْ نُحْصِيَهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَافْرَعُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَى وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَافْرَعُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا نَسَأَ قَامَ بِالْحَبَشِيَّةِ وَطَاءً قَالَ مُوَاطَّةُ الْقُرْآنِ أَشَدُّ مُوَافَقَةً لِسَمْعِهِ وَبَصَرِهِ وَقَلْبِهِ لِيُوَاطِّئُوا لِيُؤَافِقُوا

Алла тағала түнгі намаз туралы былай деді: «Әй бүркеніп жатушы (Мұхаммед ғ.с.)! Түнде тұр. Біраз ұйықта; Түннің жарымын немесе одан да аздап кеміт. Не оған біраз қос. (Түннің жартысында не одан аз, я көп тұруда еріктісің.) Сондай-ақ Құранды өте анықтап оқы. (Намаз парыз болудан бұрын, түнде ояу тұру парыз болған. А.Т.Х.) Әрине саған салмақты (маңызды) Құранды түсіреміз. Шын мәнінде түнде тұру, нәпсіге әсерлі, оқуға қолайлы... Расында күндіз сенің ұзын жұмысың бар²⁵», - деді.

Және Алла тағала айтты: «Оған сендердің есептей алмайтындарың мәлім. Сондықтан сендерге рахым қылды. (Түнде тұруды қалдырды. Б. Ж. М.) Ал енді Құраннан жеңіл келгенің оқындар. Сендерден науқас болғандар, басқалай Алланың мәрхаметінен несібе іздеп, жер жүзінде кезгендер, тағы басқа Алла жолында соғысқандар Аллаға мәлім. Ендеше Құраннан оңай келгенін оқындар. Және намазды толық орындандар да зекет беріндер. Алла үшін көркем қарыз

²⁵ 73. «Мүзәммил», 1-7 аяттар.

беріңдер. Және өздерің үшін алдын ала хайыр істесеңдер, оны Алланың қасында жақсы, зор сыйлық түрінде табасындар. Алладан жарылқау тілендер. Шын мәнінде Алла, тым жарылқаушы, ерекше мейірімді²⁶»,- деді.

Ибн Аббас (р.а.): «Аяттағы «**Нашиат ал - лайли**» деген сөзді түнде тұрып таһажжуд намазын оқуды білдіреді»,- деді. Ал имам Бұхарий (р.а.): «**Ашадду уатған**» деген сөз Құран аяттарының адамның құлағына, көзі мен жүрегіне жақсылап орналасуды білдіреді»,- деді.

242- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفْطِرُ مِنَ الشَّهْرِ حَتَّى نَظَنَّ أَنْ لَا يَصُومَ مِنْهُ وَلَا نَائِمًا إِلَّا رَأَيْتُهُ تَابَعَهُ سُلَيْمَانُ وَأَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ حُمَيْدٍ

242- Әнас (р.а.) Хумайдқа былай деп риуаят еткен екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Рамазан айының²⁷ кейбір күндері ораза тұтпай жүретін еді. Тіптен бүтіндей ораза тұтпаса керек деп ойлайтынбыз. Кейбір күндері болса қатарынан ораза ұстайтын еді. Енді ауыз ашпаса керек деп ойлайтынбыз. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түнде қай уақытта намаз оқитынын білуге қай кезде барсаң да, сол уақытта намаз оқып жатқанын көресіз, ал қай уақытта ұйықтайтынын білмекші болып барсаңыз, сол уақытта ұйықтап жатқанын көрер едіңіз»,- деді.

9-бап. Егер де адам түнде тұрып намаз оқымаса, шайтан оның арқа тұсын (желкесін, жотасын) түйіндеп тастайды

243- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَعْقُدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ عُقَدٍ يَضْرِبُ كُلَّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ فَإِنْ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ

²⁶ 73. «Мүззәммил», 20 аят.

²⁷ Бұл жерде Рамазан айындағы 30 күн ораза әлі парыз болмай тұрған уақытта ұсталған нәпіл ораза айтылып тұр.

فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ
كَسَلَانَ

243- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде біреуін түнде намаз оқымай жата берсе, шайтан арқасына (желкесіне, жотасына) үш түйін түйеді. Әрбір түйінді түйгенде: «Түн әлі ұзақ, ұйықтай бер!»,- деп дем салады. Егерде адам ұйқысынан оянып Алла тағаланы есіне алса, түйіннің біреуі шешіледі, егерде тұрып дәрет алса, екінші түйін шешіледі, ал намаз оқыса, үшінші түйін шешіліп, құлшылыққа деген құштарлық пайда болады. Егер де түнде оянып, олай қылмаса, ертеніне денесі дел-сал болып, жалқауланып жүреді», - деп айтты.

244- حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَمْرَةُ بْنُ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الرُّؤْيَا قَالَ أَمَّا الَّذِي يُبْلَغُ رَأْسُهُ بِالْحَجَرِ فَإِنَّهُ يَأْخُذُ الْقُرْآنَ فَيَرْفُضُهُ وَيَنَامُ عَنِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ

244- Сумра ибн Жүндуб (р.а.) түс туралы риуаят ете отырып: «Кімде-кім түсінде басын таспен жарып жатқанын көрсе, демек ол Құран кәрімді жаттауды және оған амал қылуды қойып, парыз намазды оқымай ұйқыға жатқан адам!»,- деді.

10-бап. Кімде кім намаз оқымай ұйықтаса, шайтан оның құлағына сиіп қояды

245- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ قَالَ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ ذَكَرَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَقِيلَ مَا زَالَ نَائِمًا حَتَّى أَصْبَحَ مَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ فَقَالَ بَالَ الشَّيْطَانُ فِي أُذُنِهِ

245- Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдындағы бір сұхбатта: «Бір кісі таң атқанша ұйықтап, түнде намазға тұрмады», - деп айтысты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол кісінің құлағына шайтан сиіп қойыпты», - деді.

11-бап. Түн аяқталып қалған уақытта тұрып дұға және намаз оқу туралы

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ أَيُّ مَا يَنَامُونَ وَيَأْتَسَحَرُونَ
هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

Алла тағала: «Олар түнде аз ғана ұйықтаушы еді. Олар таңсәрілерде жарылқану тілеуші еді²⁸», - деді.

246- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ
وَأَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَبِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ
اللَّيْلِ الْآخِرِ يَقُولُ مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأَعْطِيَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي
فَأَغْفِرَ لَهُ

246- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Раббымыз-Алла тағала әр түннің 1/3 бөлігі қалғанда аспанның жерге ең жақын қабатына түсіп: «Кім мені дағуат қылса, мен оған ләббай деймін, кімде-кім менен тілек тілесе, тілегін қабыл қылғаймын, ал кім менен кешірім сұраса, оны кешіргеймін», - деп айтар», - деді.

12-бап. Түннің бірінші бөлігінде ұйықтап, оның соңғы бөлігін ояу өткізген кісі туралы

قَالَ سَلْمَانُ لِأَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا نَمَّ فَلَمَّا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ قَالَ قُمْ
قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَدَقَ سَلْمَانُ

Салман Фарсий (р.а.) Әбу Дардаға: «Түннің бірінші бөлімінде ұйықтап, оның соңғы бөлімінде ояу бол! Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) солай деген», - деді.

247- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ح وَحَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ
أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةَ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ قَالَتْ كَانَ يَنَامُ أَوَّلَهُ وَيَقُومُ آخِرَهُ فَيُصَلِّي ثُمَّ

²⁸ 51. «Зәрят», 17-18 аят.

يَرْجِعُ إِلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَدْنَى الْمُؤَدَّنُ وَتَبَّ فَإِنْ كَانَ بِهِ حَاجَةٌ اغْتَسَلَ وَإِلَّا تَوَضَّأَ
وَخَرَجَ

247- Әсуад (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде қалай намаз оқушы еді?», - деп Айша анамыздан сұрадым. Айша анамыз (р.а.): «Түннің бірінші бөлімінде ұйықтап, соңғы бөлігінде намаз оқитын. Кейін, (көрпе қимылын) қаласа, төсекке келіп жататын еді. Азаншы келіп азан айтқанда, егер қажет болса, ғұсыл қылатын, қажет болмаса, дәрет алып намазға шығатын», - деді.

13-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Рамазан айында және басқа күндері түнде тұрып намаз оқығаны туралы

248- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَمَضَانَ فَقَالَتْ مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْلُ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطَوْلِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْلُ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطَوْلِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي ثَلَاثًا قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُوتِرَ فَقَالَ يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنَيَّ تَنَامَانِ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي

248- Әбу Салама (р.а.) Айша анамыздан: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Рамазан түндерінде қалай намаз оқитын еді?», - деп сұрапты. Сонда Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Рамазан айында және басқа айларда да түнде тұрып оқитын намаздары 11 рәкаттан аспайтын», - деді. Әуелі 4 рәкат оқитын еді. Әр бір рәкатты ұзағырақ және мәресіне жеткізіп оқитынын сұрамасаң да болады. Кейін және төрт рәкат оқитын еді. Оны да сол сияқты ұзағырақ мәресіне жеткізіп оқитын. Бұдан соң және үш рәкат намаз оқитын еді. Бір күні Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Я Расулулла, үтір оқымай ұйықтаймысыз?», - десем, Ей Айша, менің көзім ұйықтағанмен жүрегім ұйықтамайды», - деп жауап берді», - деді.

249- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْرَأُ

فِي شَيْءٍ مِنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ جَالِسًا حَتَّى إِذَا كَبِرَ قَرَأَ جَالِسًا فَإِذَا بَقِيَ عَلَيْهِ مِنَ السُّورَةِ ثَلَاثُونَ أَوْ أَرْبَعُونَ آيَةً قَامَ فَقَرَأَهُنَّ ثُمَّ رَكَعَ

249- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түнгі намаздарының әр рәкатында отырып оқығанын көрген емеспін. Тек қана наукастанып қалғанында түнде нәпіл намазды отырып оқитын. Соның өзінде де 30-40 аят қалғанда орнынан тұрып оқып, кейін рүкүф қылатын»,- деді.

14-бап. Күндіз-түні дәретпен жүрудің артықшылығы туралы

250- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ أَبِي حَيَّانَ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْلًا عِنْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ يَا بِلَالُ حَدِّثْنِي بِأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ فِي الْإِسْلَامِ فَإِنِّي سَمِعْتُ دَفَّ نَعْلَيْكَ بَيْنَ يَدَيَّ فِي الْجَنَّةِ قَالَ مَا عَمِلْتُ عَمَلًا أَرْجَى عِنْدِي أَنِّي لَمْ أَنْظَهَرَ طَهُورًا فِي سَاعَةِ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ إِلَّا صَلَّيْتُ بِذَلِكَ الطُّهُورِ مَا كُتِبَ لِي أَنْ أُصَلِّيَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ دَفَّ نَعْلَيْكَ يَعْنِي تَحْرِيكَ

250- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң намазының алдында Біләлға: «Ей Біләл, қанеки маған айтшы, Ислам жолында қылған ең сауапты ісің қайсы? Өйткені мен жәннатта (жанымда) сенің аяқтарыңның дауысын естідім»,- деді. Біләл: «Мен әрқашан күндіз түні үнемі дәретпен жүремін. Және сол дәретпен бұйырған барлық намаздарды оқимын»,- деді.

15-бап. Құлшылықты қиындатып жіберудің мәкрух екендігі туралы

251- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا حَبْلٌ مَمْدُودٌ بَيْنَ السَّارِيَيْنِ فَقَالَ مَا هَذَا الْحَبْلُ قَالُوا هَذَا حَبْلٌ لِرَزَيْنَبَ فَإِذَا فَنَرْتُ تَعَلَّقْتُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا حُلُوهُ لِيُصَلَّ أَحَدُكُمْ نَشَاطُهُ فَإِذَا فَنَرَ فَلْيَقْعُدْ

251- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітке кірсе, мешіттің екі тіреуіне арқан тартылып қойған екен. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл не қылған арқан?»,- деп сұрады. Сахабалар:

«Бұл Зейнеп анамыздың арқаны. Намаз оқып жатқанында соған тартылып қиямға тұрады», - десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұлай қылмаңдар, әркім өзінің күш қуатына қарап намаз оқысын, қиямға тұра алмаса, отырып оқысын!», - деді.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَتْ عِنْدِي امْرَأَةٌ مِنْ بَنِي أُسَدٍ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فُلْتُ فُلَانَهُ لَا تَنَامُ بِاللَّيْلِ فَذَكَرَ مِنْ صَلَاتِهَا فَقَالَ مَهْ عَلَيْكُمْ مَا تُطِيفُونَ مِنَ الْأَعْمَالِ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمُوتُوا

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Бәний Асад тайпасына қарасты бір әйел менің жанымда отырған еді. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үйге кіріп келіп: «Бұл әйел кім?», - деп сұрады. Мен: «Бұл, түндерде ұйықтамай намаз оқып шығатын сол әйел», - дедім. Содан соң аталмыш әйелдің қалай намаз оқуы туралы сөйлестік. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұлай қылмаңыз, жақсы амалдарды шамаңызға қарай орындаңыз, қанша құлшылық қылсаңыз да, Алла тағалаға ауырлық келмейді-ғой, бірақ-та өзіңізге қиыншылық түсіп қалмасын!», - деді.

16-бап. Түндерде құлшылық қылатын адамның еріншектікті әдет қылуы мәкрух

252- حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْحُسَيْنِ حَدَّثَنَا مُبَشَّرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْوَزَاعِيِّ ح وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا الْوَزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَبْدَ اللَّهِ لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَوْمَ اللَّيْلِ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ

252- Абдулла ибн Амр (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған: «Ей Абдулла, пәленше сияқты іс істеме! Ол түндерде тұрып құлшылық қылатын еді. Ал енді болса, еріншектікті әдет қылыпты», - деді.

17-бап.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَمْ أُخْبَرْ

أَنَّكَ تَقُومُ اللَّيْلَ وَتَصُومُ النَّهَارَ فُلْتِ إِنِّي أَفْعَلُ ذَلِكَ قَالَ فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ هَجَمْتَ عَيْنَكَ وَنَفِهْتَ نَفْسُكَ وَإِنَّ لِنَفْسِكَ حَقًّا وَلِأَهْلِكَ حَقًّا فَصُمْ وَأَفْطِرْ وَقُمْ وَنَمْ

Абдулла ибн Амр (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған: «Сен туралы маған айтқан сөздер рас па? Сен түндерде тұрып құлшылық қылып, ал күндіз болса ораза ұстайды екенсің?», - деді. Мен: «Иә, солай қыламын», - дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде солай қылатын болсаң, көзін кіртіп, құр сүлдерін қалады. Сенде дененің де, бала шағанның да хақысы бар-ғой! Кей күндері ораза ұста, ал кей күндері ұстама, түннің айырым сағатында құлшылық қыл, ал айырым сағатында ұйықтап дем ал!», - деді.

18-бап. Түнде оянып намаз оқыған кісінің артықшылығы туралы

253- حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا الْوَالِيدُ هُوَ ابْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَيْرُ بْنُ هَانِئٍ قَالَ حَدَّثَنِي جُبَادَةُ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ حَدَّثَنِي عَبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي أَوْ دَعَا اسْتَجِيبَ لَهُ فَإِنْ تَوَضَّأَ وَصَلَّى قُبِلَتْ صَلَاتُهُ

253- Ғұбада ибн Самит (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бұл туралы былай деді», - деп риуаят етті: «Кімде-кім түнде оянып: «**Лә иләһа илла-ллаһу уаһдаһу, лә шарийка ләһу, ләһу-л-мулку уа лаһу-л-хамд уа һуа ғала кулли шайин қадир. Әл-хамду ли-л-лаһи уа сұбхана-л-лаһи уа лә илаһа илл-л-лаһу уа-л-лаһу акбар уа ләхаула уа ләқууата илла билла.**

Мағынасы: «Алладан басқа тәңір жоқ, оның жалғыз өзі ғана бар. Оның серігі жоқ, барлық мүлік оныкі, барша мақтау оған лайық және барлық нәрсеге құдіреті жетуші! Алла тағалаға мақтаулар болсын! Алладан өзге тәңір жоқ, Алла ең ұлық! Алланың қалауынсыз еш нәрсе болмайды» деген дұғаны оқып, содан соң «Иләһи, мені кешіре гөр!», - десе, дұғасы қабыл болады. Кейін дәрет алып намаз оқыса намазы қабыл болады», - деді.

254- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يُوْنُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَخْبَرَنِي الْهَيْثَمُ بْنُ أَبِي سِنَانَ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَهُوَ يَقُصُّ فِي

قَصَصِهِ وَهُوَ يَذْكُرُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَخَا لَكُمْ لَا يَقُولُ الرَّفَثَ
 يَعْنِي بِذَلِكَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ رَوَاحَةَ وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ إِذَا انشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنْ
 الْفَجْرِ سَاطِعٌ أَرَانَا الْهُدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنْ مَا قَالَ وَاقِعٌ بَيْبِتُ
 يُجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ إِذَا اسْتَنْقَلَتْ بِالْمُشْرِكِينَ الْمَضَاجِعُ تَابَعَهُ عُقَيْلٌ وَقَالَ
 الزُّبَيْدِيُّ أَخْبَرَنِي الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدٍ وَالْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

254- Әбу Хурайра (р.а.): «Абдулла ибн Рауах әлбетте, жаман (дұрыс емес) сөзді айтпайды», - деп төменгі қиссаны (бәйітті) айтып берді:

Әрқашан Алланың кітабын оқыр Расулулла,
 Қап-қара түнді сейілткен (шуақты) таң күә.
 Көрсетіп бізге тура жол, хақ жолына бастады.
 Бихамдилла, соқыр көздер ашылды,
 Мүшріктер денесіне мамық төсек батқанда,
 Расулулла астында қатты төсек түн бойы».

255- حَدَّثَنَا أَبُو الْعُثْمَانَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ
 عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّ
 بِيَدِي قِطْعَةَ إِسْتَبْرَقٍ فَكَأَنِّي لَا أُرِيدُ مَكَانًا مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا طَارَتْ إِلَيْهِ وَرَأَيْتُ كَأَنَّ
 اثْنَيْنِ أَتَيَانِي أَرَادَا أَنْ يَذْهَبَا بِي إِلَى النَّارِ فَتَلَقَاهُمَا مَلَكٌ فَقَالَ لَمْ تُرْعَ خَلِيًّا عَنْهُ
 فَقَصَّتْ حَفْصَةُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْدَى رُؤْيَايَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعَمَ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ رَضِيَ
 اللَّهُ عَنْهُ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ وَكَانُوا لَا يَزَالُونَ يَفْضُونَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ الرَّؤْيَا أَنَّهَا فِي اللَّيْلَةِ السَّابِعَةِ مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّبًا فَلْيَتَحَرَّهَا
 مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ

255- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында түс көрдім. Түсімде қолымда жібек матасының бір паршасы бар екен. Сол бір парша мата жәннаттың қай жеріне ұшып барса, менде сол жерге баруды қалаймын. Бір кезде екі кісі келді де мені ұстап тозаққа алып бармақшы болды. Жолда бір періште жолығып маған: «Қорықпа!», - деді.

Кейін, оларға қарап: «Қоя беріндер!», - деді. Мен түсімді Хафса апайыма айтқан едім. Ол кісі болса Расулуллаға айтып беріпті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Абдулла өзі қандай жақсы жігіт, бірақ-та түнде тұрып намаз оқыса еді!», - депті.

Нафиғ (р.а.): «Содан кейін-ақ Абдулла түндерде тұрып намаз оқитын болды», - деді. Бір күні сахабалар Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) көрген түстерін айтып, мәнісін сұрасты. Рамазан айының соңғы 10 күндігінің 7-ші кеші (Қадыр түні) еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Байқаймын, барлықтарының түстерің Рамазанның соңғы 10 күніне тура келіп қалыпты. Кімде-кім Қадыр түнін күтіп алмақшы болса, Рамазанның соңғы 10 күнінде күтсін!», - деді.

19-бап. Таң намазында қосымша екі рәкат намаз оқу туралы

256- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ هُوَ ابْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي

جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنْ عِرَاكِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
قَالَتْ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ ثُمَّ صَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ وَرَكَعَتَيْنِ
جَالِسًا وَرَكَعَتَيْنِ بَيْنَ الدَّاعَيْنِ وَلَمْ يَكُنْ يَدْعُهُمَا أَبَدًا

256- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құфтан намазын оқыды. Кейін және 8 рәкат намаз оқыды. Содан соң отырған бойы 2 рәкат намаз оқыды. Таң намазының азаны мен тәкбірiнiң арасында қосымша екі рәкат намаз оқып алды. Бұл әдетiн ешқашан қалдырған емес», - деді.

20-бап. Таң намазының екі рәкат сүннетiн оқығаннан кейiн оң қолын басып жанбастап жату туралы

257- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو

الْأَسْوَدِ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى رَكَعَتِي الْفَجْرِ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ

257- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң намазының екі рәкат сүннетiн оқығаннан кейiн оң қолын басып жанбастап жататын», - деді.

21-бап. Таң намазының екі рәкат сүннетін оқығаннан соң жанбастап жатудың орнына сөйлесіп отыру туралы

258- حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ الْحَكَمِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمُ أَبُو النَّضْرِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَلَّى فَإِنْ كُنْتُ مُسْتَيْظِظَةً حَدَّثَنِي وَإِلَّا اضْطَجَعَ حَتَّى يُؤَدَّنَ بِالصَّلَاةِ

258- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң намазының сүннетін оқып болғаннан кейін, егерде мен ояу болсам, менімен сөйлесіп отыратын еді. Егерде ояу болмасам, азаншы азан айтқанша жанбастап жататын», - деді.

22-бап. Нәпіл намаздарды екі-екі рәкаттан оқу туралы айтылған хадистер туралы

عَنْ عَمَّارٍ وَأَبِي دَرٍّ وَأَنْسٍ وَجَابِرِ بْنِ زَيْدٍ وَعِكْرَمَةَ وَالزُّهْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَقَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ مَا أَدْرَكْتُ فُقُهَاءَ أَرْضِنَا إِلَّا يُسَلِّمُونَ فِي كُلِّ اثْنَتَيْنِ مِنَ النَّهَارِ

Ғаммар, Әбу Зарр, Әнас, Жәбир ибн Зәйд, Икритма және Зухрий (Алла оларға разы болсын!) да нәпіл намаздардың екі-екі рәкаттан оқылатынын ескертіп өткен.

Яхя ибн Сағид (р.а.): «Күндіз оқылатын нәпіл намаздың әр екі рәкатынан кейін сәлем бермеген бірде бір (фиқшы) ғұламаны білмеймін», - деді.

263- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُكَدَّرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الْإِسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلْ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ عَاجِلَ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَأَقْدِرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي

ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ
أَمْرِي أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي
الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي قَالَ وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ

263- Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге Құран кәрімнің сүрелерін үйреткендей әр бір істе истихара (Алладан тілек тілеу) айтуды үйретер еді. Бір күні Расулулла: «Егерде бірер іске бел бусандар, алдымен екі рәкат намаз оқындар, содан кейін мына дұғаны айтындар, деді: «Аллаһумма астахйрука биғилмика уа астақдирука би-күдратика уа ас-алука мин фадлик-ал-ғазийм, фа-иннака тақдиру уа ла ақдиру уа тағламу уа ла ағламу уа әнта ғаллам-л-ғуйуб, Аллаһумма ин кунта тағламу әнна хаза-л-амр хайрун лий фий дийний уа мағаший уа ақибати амрий (ау қала ажили амрий) уа ажилиһи фа-қдиру лийуа иассиру лий, сумма барик лий фийхи уа ин кунта тағламу хаза-л-амр шаррун лий фий диний уа мағаший уа ақибати амрий (ау қала фий ажили амрий) уа ажилиһи фа-срифу анни уа-срифни ғанһу уақдир лийи-л-хайр хайсу кана, сумма арзиний бихи». Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Аталмыш дұғаны айтып болған соң Алла тағаладан өз тілегіңізді тілейсіз»,- деді.

Мағынасы: «Иләһи, мені іліміннен игілік бергейсің! Құдретіңмен мені қуатты қылғайсың! Шексіз кеңшілігіңмен мені қуанышты қылғайсың! Иләһи, мені бел байлаған істеріме, дініме, өміріме және де кәсібіме жақсылық келтіреді ме жоқ па,оны өзің білушісің. Егер жақсылық келтіретін болса, оны маған нәсіп етіп, жеңілдірек қылып берекелі ете гөр! Иләһи, мен бел байлаған ісіме, дініме өміріме, кәсібіме жамандық келтіреді ме жоқ па оны өзін білушісің. Егерде жамандық келтіретін болса, оны менен, мені одан алыстата гөр! Маған жақсылық келтіретін істерді лайық көріп, разы қыла гөр!».

264- حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ
اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ الزُّرْقِيِّ سَمِعَ أَبَا قَتَادَةَ بْنَ رُبَيْعٍ الْأَنْصَارِيَّ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلَا
يَجْلِسُ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ

264- Әбу Қатада (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қайсы бірін (намаздан басқа уақытта) мешітке кірсе, отырмастан бұрын екі рәкат намаз оқысын!»,- деген»,- деді.

265- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ

265- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге имамдық қылып екі рәкат намаз оқыды, содан соң: «Меймандықтан қайтқаннан соң дұғаның орнына намаз оқындар!»,- деді.

266- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ

أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الجُمُعَةِ وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ المَغْرَبِ وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ العِشَاءِ

266- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге бесіннен бұрын екі рәкат, және бесіннен кейін екі рәкат намаз оқыдым. Соңыра жұмадан кейін де, шамнан кейін де, құфтаннан кейін де екі рәкат намаз оқыдым»,- деді.

267- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ

بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَخْطُبُ إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ أَوْ قَدْ خَرَجَ فَلْيُصَلِّ رَكَعَتَيْنِ

267- Жабир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жұмада уағыз айтып тұрып: «Біреулерің имам құтпада тұрған уақытта немесе құтпа айтуға шығып жатқан уақытта мешітке келсе, екі рәкат намаз оқысын!»,- деді.

268- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَيْفُ بْنُ سُلَيْمَانَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا يَقُولُ أُنِّي

ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فِي مَنْزِلِهِ فَقِيلَ لَهُ هَذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ دَخَلَ الكَعْبَةَ قَالَ فَأَقْبَلْتُ فَأَجِدُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ خَرَجَ وَأَجِدُ بِلَالًا عِنْدَ البَابِ قَائِمًا فَقُلْتُ يَا بِلَالُ أَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الكَعْبَةِ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ فَأَيْنَ قَالَ بَيْنَ هَاتَيْنِ الأَسْطُوَانَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ

فِي وَجْهِ الْكَعْبَةِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَوْصَانِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَكَعَتَيْ الضُّحَى وَقَالَ عَثْبَانُ بْنُ مَالِكٍ غَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَعْدَ مَا أَمَدَّ النَّهَارُ وَصَفَقْنَا وَرَاءَهُ فَرَكَعَ رَكَعَيْنِ

268- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Үйге келгенімде маған Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Қағбатуллаға кіріп кеткені туралы айтысты. Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) Қағбадан шығып келе жатқан кезінде жолықтырдым. Қағбаның есігінің алдында Біләл тұр екен. Мен Біләлден: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбада намаз оқыды ма?»,- деп сұрадым. Біләл: «Иә оқыды»,- деді. Мен: «Қағбаның қай жерінде?»,- деп сұрадым. Біләл: «Анау екі тіреудің арасында оқыды, содан сыртқа шығып, Қағбаға қарап және екі рәкат намаз оқыды»,- деді.

Әбу Хурайра (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған екі рәкат Зұха намазын оқымақты дайындады»,- деді.

Ғатбан (р.а.): «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) Әбу Бәкір Сыддық күн көтерілгенде менікіне келді. Біз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) артына сапқа тұрдық. Ол кісі бізге имамдық қылып, намаз оқыды»,- деді.

23-бап. Таң намазының екі рәкат сүннетін оқығаннан кейін сөйлесіп отыру туралы

Айша (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі рәкат намаз оқып, маған қарайтын. Егерде мен ояу болсам, менімен сөйлесіп отыратын еді. Ал егерде ояу болмасам онда жанбастап жататын»,- деді.

Әли ибн Абдулла: «Таң намазының екі рәкат сүннетінде солай қылған деседі, деп Суфьянға айтқанымда, ол: «Иә, таң намазының екі рәкат сүннетінде, деп растады»,- деді.

24-бап. Таң намазында екі рәкат сүннет оқуды әдет қылу және таң намазының екі рәкат сүннетін «нәпіл» деген кісі туралы

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) нәпіл намаздардың бірде-біріне, таң намазының парызының алдында оқылатын екі рәкат намазға әдеттенгендей, қатты әдеттенген емес»,- деді.

25-бап. Таң намазының екі рәкат сүннетінде не оқылады?

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде 13 рәкат намаз оқитын еді. Содан соң таң намазына азан айтылғанын естіп, екі рәкат сүннет оқитын еді, сүннетт «Құл иа аййуха-л- кафирун» мен «Құл хуа-л-лаһу ахад»-ты оқитын»,- деді.

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң намазының екі рәкат сүннетін өте қысқа оқитын. Тіпті мен өзіме-өзім: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) фатиха сүресін оқыды ма екен?»,- деп қоятынмын»,- деді.

НӘПІЛ НАМАЗДАР ЖАЙЫНДАҒЫ БАПТАР

1-бап. Парыз намаздардан кейін оқылатын нәпіл намаздар

269- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرَبِ وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَأَمَّا الْمَغْرَبُ وَالْعِشَاءُ فَفِي بَيْتِهِ وَحَدَّثَنِي أُخْتِي حَفْصَةُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ بَعْدَ مَا يَطْلُعُ الْفَجْرُ وَكَانَتْ سَاعَةٌ لَا أُدْخَلُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا وَقَالَ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ بَعْدَ الْعِشَاءِ فِي أَهْلِهِ تَابَعَهُ كَثِيرٌ بِنُ فَرَقْدٍ وَأَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ

269- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге бесін намазының алдында екі рәкат намаз оқыдым. Бесін намазынан кейін де, шам намазынан кейін де, құфтан намазынан кейін де екі рәкат намаз оқыдым. Жұма намазының парызынан кейін де екі рәкат намаз оқыдым. Бірақ Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шам мен құфтанның сүннеттерін үйінде оқыды. Апайым Хафса: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таң атқан соң, қысқа ғана екі рәкат намаз оқитын»,- деді. Сол уақыттарда мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдында кірмейтінмін»,- деді.

2-бап. Парыз намазынан соң нәпіл оқымаған кісі туралы

270- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الشَّعْتَاءِ جَابِرًا قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَمَانِيًا جَمِيعًا وَسَبْعًا جَمِيعًا قُلْتُ يَا أَبَا الشَّعْتَاءِ أَظُنُّهُ آخَرَ
الظُّهْرِ وَعَجَلَ الْعَصْرَ وَعَجَلَ الْعِشَاءَ وَآخَرَ الْمَغْرِبِ قَالَ وَأَنَا أَظُنُّهُ

270- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге бірден 8 рәкат, кейін 7-рәкат намаз оқыдық», - деді. Сонда Амр ибн Динар: «Ей Әбу Мұса, байқауымша Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесіннің қазасын асрға, шамның қазасын құфтанға қосып оқиды ма деймін», - деді. «Менде солай болса керек, деп ойлаймын», - дедім.

3-бап. Сапарда Зұха намазын оқу туралы

271- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ تَوْبَةَ عَنْ مُورِقٍ قَالَ قُلْتُ

لِبْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَتَّصَلِي الضُّحَى قَالَ لَا قُلْتُ فَعُمِرُ قَالَ لَا قُلْتُ فَأَبُو
بَكْرٍ قَالَ لَا قُلْتُ فَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا إِخَالَهُ

271- Мууаррик (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омарға: «Зұха намазын оқысыз ба?», - дедім. Ол: «Жоқ», - деді. Мен: «Османшы?», - дедім. Ол: «Жоқ», - деді. Мен: «Пайғамбарымызшы (с.ғ.с.)?», - дедім. Ол: «Жоқ», - деп ойлаймын», - деді.

272- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

بْنَ أَبِي لَيْلَى يَقُولُ مَا حَدَّثَنَا أَحَدٌ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي
الضُّحَى غَيْرُ أُمَّ هَانِيٍّ فَإِنَّهَا قَالَتْ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ بَيْتَهَا يَوْمَ
فَتَحَّ مَكَّةَ فَاعْتَسَلَ وَصَلَّى ثَمَانِيَةَ رَكَعَاتٍ فَلَمْ أَرَ صَلَاةً قَطُّ أَحْفَ مِنْهَا غَيْرَ أَنَّهُ يُتِمُّ
الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ

272- Абдурахман ибн Әбу Ләйла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) зұха намазын оқығаны туралы Үмму Ханидан басқа бірде бір кісі бізге хадис айтпады. Үмму Хани (р.а.) былай деді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) »Мекке алынған күні менің үйіме кіріп, ғұсыл қылып 8 рәкат намаз оқыды. Осыған дейін мен мұншалықты намазды тез оқитын адамды көрмегенмін. Бірақ, тез оқыса-да рүкүғ пен сәжделерді аяғына дейін жеткізіп орындады», - деді.

4-бап. Зұха намазын ерікті намаз деп оқымаған кісі туралы

273- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ عُرْوَةَ عَنِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبَّحَ سُبْحَةَ الضُّحَى وَإِنِّي لَأَسْبِحُهَا

273- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) зұха намазын оқығанын көрмегенмін, бірақ-та өзім оқығанмын», - деді.

5-бап. Тұрғылықты уақытта зұха намазын оқу туралы

Ғатбан ибн Мәлік (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) менің үйімде зұха намазын оқыды. Біз ол кісіге ұйыдық», - деді.

274- حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الْجَرِيرِيُّ هُوَ ابْنُ فَرُّوخَ عَنْ أَبِي عُمَانَ النَّهْدِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَوْصَانِي خَلِيلِي بِثَلَاثٍ لَا أَدْعُهُنَّ حَتَّى أَمُوتَ صَوْمَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَصَلَاةَ الضُّحَى وَنَوْمَ عَلَى وَثَرٍ

274- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Досым Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өлгенімше маған үш түрлі нәрсені істеуімді өсиет етті: «Әр айда үш күн ораза ұстауды, зұха намазын оқуды және үтір намаздан кейін ұйықтауды», - деді.

275- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ وَكَانَ ضَخْمًا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ الصَّلَاةَ مَعَكَ فَصَنَعَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا فَدَعَاهُ إِلَى بَيْتِهِ وَنَضَحَ لَهُ طَرَفَ حَصِيرٍ بِمَاءٍ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَكَعَتَيْنِ وَقَالَ فُلَانُ بْنُ فُلَانَ بْنِ جَارُودٍ لِأَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحَى فَقَالَ مَا رَأَيْتُهُ صَلَّى غَيْرَ ذَلِكَ الْيَوْمِ

275- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Денесі толық бір ансарий Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Я Расулулла, мешітке келіп сіз бенен бірге намаз оқуға менің шамам келмейді», - деп жағдайын айтты. Кейін, Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) арнап бір тамақ істеп, үйіне шақырды. Бір

алашаны тазалап, жерге салып берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сол алашаның үстінде екі рәкат намаз оқыды.

Пәлен ибн Пәлен ибн әл-Жаруд (р.а.), Өнастан: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) зұха намазын оқушы ма еді», - деп сұрады. Сонда Өнас: «Осы күннен басқа күні оқығанын көрген емеспін», - деді.

6-бап. Бесін намазының парызының алдында екі рәкат намаз оқу туралы

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ حَفِظْتُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ رَكَعَاتٍ رَكَعَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكَعَيْنِ بَعْدَهَا وَرَكَعَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرَبِ فِي بَيْتِهِ وَرَكَعَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ فِي بَيْتِهِ وَرَكَعَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَكَانَتْ سَاعَةً لَا يُدْخَلُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا حَدَّثَنِي حَفْصَةُ أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَدَانَ الْمُؤَدِّنُ وَطَلَعَ الْفَجْرُ صَلَّى رَكَعَيْنِ

Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) 10 рәкат сүннет намазды үйреніп алдым: «Бесін намазының парызының алдында екі рәкат, парызынан кейін екі рәкат, шам намазының парызынан кейін екі рәкат (үйінде оқыды) және құфтанның парызынан кейін екі рәкат (үйінде оқыды), таң намазының парызының алдында екі рәкат (бұл уақыттарда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына ешкім кірмейтін). Маған апайым Хафса: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) азаншы азан айтқанда (таң атқанда) екі рәкат намаз оқитын», - деді.

276- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَشِرِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَدْعُ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكَعَيْنِ قَبْلَ الْغَدَاةِ تَابَعَهُ ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ وَعَمْرُو عَنْ شُعْبَةَ

276- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін намазының парызының алдынан төрт рәкат, артынан екі рәкат, таң намазының парызының алдынан екі рәкат намазды қалдырмай оқитын», - деді.

7-бап. Шам намазынан бұрын намаз оқу туралы

277- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ الْمُرْزِيُّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ صَلُّوا قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرَبِ قَالَ فِي الثَّلَاثَةِ لِمَنْ شَاءَ كَرَاهِيَةً أَنْ يَتَّخِذَهَا النَّاسُ سُنَّةً

277- Абдулла ибн Мазиний (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Шам намазынан бұрын екі рәкат намаз оқыңдар!», - деп үш рет айтқанынан кейін, «Адамдар бұны сүннет деп түсініп қалмасын!», деген ойменен: «Қалаған кісі оқысын!», - деп қосып қойды.

278- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ هُوَ الْمُقْرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ قَالَ سَمِعْتُ مَرْتَدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْيَزَنِيَّ قَالَ أَتَيْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ فَقُلْتُ أَلَا أُعْجِبُكَ مِنْ أَبِي تَمِيمٍ يَرْكَعُ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرَبِ فَقَالَ عُقْبَةُ إِنَّا كُنَّا نَفْعَلُهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ فَمَا يَمْنَعُكَ الْآنَ قَالَ الشُّغْلُ

278- Марсад ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Ғұқба ибн Амир әл-Жуханий алдына барып: «Әбу Тамим туралы бір сөз айтып сізді таңқалдырайын ба? Ол шам намазынан бұрын екі рәкат намаз оқиды», - дедім. Сонда Ғұқба: «Біз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында солай қылатынбыз», - деді. Мен: «Қазір солай қылуыңызға не кедергі?», - дедім. Ғұқба: «Жұмысымның көптігі», - деді.

8-бап. Нәпіл намаздарды жамағат болып оқу туралы

Әнас ибн Мәлік пен Айша анамыз (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) нәпіл намаздарды жамағат болып оқу қажеттігі туралы айтқандарын риуаят қылысты.

279- حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيُّ أَنَّهُ عَقَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَقَلَ مَجَّةً مَجَّهَا فِي وَجْهِهِ مِنْ بئرٍ كَانَتْ فِي دَارِهِمْ فَرَعَمَ مُحَمَّدٌ أَنَّهُ سَمِعَ عَثْبَانَ بْنَ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَ مِمَّنْ شَهِدَ بِدْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفَوِّضُ كُنْتُ أَصْلَى لِقَوْمِي بِنِي سَالِمٍ وَكَانَ يَحُولُ بَيْنِي
وَبَيْنَهُمْ وَإِذَا جَاءَتْ الْأَمْطَارُ فَيَسْتَقُ عَلَيَّ اجْتِيَاؤُهُ قَبْلَ مَسْجِدِهِمْ فَجِئْتُ رَسُولَ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفُلْتُ لَهُ إِنِّي أَنْكَرْتُ بَصْرِي وَإِنَّ الْوَادِيَّ الَّذِي بَيْنِي
وَبَيْنَ قَوْمِي يَسِيلُ إِذَا جَاءَتْ الْأَمْطَارُ فَيَسْتَقُ عَلَيَّ اجْتِيَاؤُهُ فَوَدِدْتُ أَتَكَ تَأْتِي
فَأُصَلِّي مِنْ بَيْتِي مَكَانًا أَتَّخِذُهُ مُصَلًّى فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
سَأَفْعَلُ فَعَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَعْدَ
مَا اسْتَدَّ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَذِنْتُ لَهُ فَلَمْ يَجْلِسْ
حَتَّى قَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ فَأَشْرَفْتُ لَهُ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي أُحِبُّ أَنْ
أُصَلِّيَ فِيهِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَبَّرَ وَصَفَّعْنَا وَرَأَاهُ فَصَلَّى
رَكَعَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ وَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ فَحَبَسْتُهُ عَلَى خَزِيرٍ يُصْنَعُ لَهُ فَسَمِعَ أَهْلُ الدَّارِ
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي فَتَابَ رَجَالٌ مِنْهُمْ حَتَّى كَثُرَ الرَّجَالُ فِي
الْبَيْتِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ مَا فَعَلَ مَالِكٌ لَأَرَاهُ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ ذَلِكَ مُنَافِقٌ لَا يُحِبُّ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَأَتَقُلَّ ذَلِكَ أَلَا تَرَاهُ قَالَ لَأِإِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ فَقَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ أَمَّا نَحْنُ فَوَاللَّهِ لَأَن نَرَى وَدَّهَ
وَلَا حَدِيثَهُ إِلَّا إِلَى الْمُنَافِقِينَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ
عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ لَأِإِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الرَّبِيعِ
فَحَدَّثَنِيهَا قَوْمًا فِيهِمْ أَبُو أَيُّوبَ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزْوَتِهِ
الَّتِي تُؤْفَى فِيهَا وَيَزِيدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ عَلَيْهِمْ بِأَرْضِ الرُّومِ فَأَنْكَرَهَا عَلَيَّ أَبُو أَيُّوبَ
قَالَ وَاللَّهِ مَا أَظُنُّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا فُلْتُ قَطُّ فَكَبَّرَ ذَلِكَ
عَلَيَّ فَجَعَلْتُ لِلَّهِ عَلَيَّ إِنْ سَلَّمَنِي حَتَّى أَفُؤَلَ مِنْ غَزْوَتِي أَنْ أَسْأَلَ عَنْهَا عِثْبَانَ بْنِ
مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنْ وَجَدْتُهُ حَيًّا فِي مَسْجِدِ قَوْمِهِ فَقُلْتُ فَأَهْلَلْتُ بِحَجَّةٍ أَوْ
بِعُمْرَةٍ ثُمَّ سَرْتُ حَتَّى قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَأَنْبِئْتُ بَنِي سَالِمٍ فَإِذَا عِثْبَانُ شَيْخٌ أَعْمَى يُصَلِّي

لِقَوْمِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ مِنَ الصَّلَاةِ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَأَخْبَرْتُهُ مَنْ أَنَا ثُمَّ سَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ الْحَدِيثِ
فَحَدَّثَنِيهِ كَمَا حَدَّثَنِيهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ

279- Махмуд ибн әр-Рабийға әл-Ансарий Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) оның ауласындағы құдықтан су алып бетіне бүрккенін және Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Бәдір соғысына қатысқан Ғатбан ибн Мәліктен естігендерін есіне түсіріп, «Ғатбан маған былай деген еді», - деді: «Мен өз қауымым Бәний Сәлімге имамдық қылатынымын. Қауымым тұратын жер мен менің үйімнің арасында бір ойпаңдау жер бар болатын. Сол жерде жаңбыр жауғанда өткел болмай қалатын. Бір күні Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына барып: «Менің көзім нашарлап қалды, жаңбыр жауған кезде арамыздағы ойпаңнан өту мен үшін өте аурлық қылуда менің үйіме барып, арнайы орында намаз оқып берсеңіз-ғой, мен сол жерді өзіме намазжай қылып алсам!», - дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мақұл, солай қыламын», - деді. Айтқанындай Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үйіме келіп есігімді қақты. Мен сыртқа шығып үйге кіргіздім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) отырмастан: «Үйіңнің қай жерінде намаз оқып берейін?», - деді. Мен өзім қалаған жерді көрсеттім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тәкбір тахрима айтып намазды бастады. Біз ол кісінің артында сап түзеп ұйыдық. Екі рәкат намаз оқыды да сәлем берді. Бізде сәлем бердік. Кейін қайтпақшы болып еді. Сіз үшін арнайы тамақ әзірлетіп қойғанмын жеп кетіңіз!», - деп қоймадым. Ауылдың адамдары Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) менікіне келгенің естіп, ол кісіні көргелі келген адамдарға аулам лық толды. Көршілерімнің бірі: «Мәлік неге көрінбейді?», - деді. Сонда бір кісі: «Ол Мунафиқ адам, Алланы және оның елшісін жақсы көрмейді», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бұны естіп: «Олай деме, Алла тағаланы мойындап, Лә иләһа илла-л-лаһу дегенін білесің-ғой!», - деді. Сонда әлгі кісі: «Алла тағала мен оның елшісі біледі, бірақ біз Аллаға ант етіп айтамыз, ол тек қана Мунафиқтармен ғана достасып, тек солармен ғана сөйлеседі», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағаланы мойындап, Лә иләһа илла-л-лаһу деген кісіні Алла тағала тозақ отына күйдірмейді», - деді. Махмуд ибн әр-Рабийғ: «Бұл оқиғаны көпшіліктің ортасында айтып бердім», - деп хикая қылды. Сонда олардың арасында Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) соғыста шаһит болған сақабалары Айюб та Рұм мемлекетіне басшы қылып тағайындалған Язийд ибн Муғауия да бар еді. Әбу Айюб менің айтқандарымды жоққа шығарып: «Ант етіп айтамын, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сен айтқан сөздерді ешқашанда айтпаған болса керек», - деді. Әбу Айюбтың бұл сөздері маған қатты батты. Егерде Алла тағала мені соғыстан аман есен қайтарып, Ғатбан ибн Мәлікті тірі кезінде тапсам, ауылының мешітінде міндетті түрде одан бұл туралы сұраймын, деп ант еттім. Содан кейін соғыстан аман есен қайттым. Кейін қажылыққа (әлде ғұмраға) ихрам киіп, жолға шығып, Мединеге келдім. Бәний Сәлім ауылына бардым. Қарасам, көзі көрмейтін қария Ғатбан ибн Мәлік (р.а.) өз қауымына имамдық қылып намаз оқып жатыр екен. Намаз аяқталып

сәлем бергеннен соң, алдына барып сәлем бердім. Содан соң әлгі хадис туралы сұрадым. Ғатбан ибн Мәлік бұрын қалай айтып берген болса, тұп-тура солай қылып риуаят етіп айтып берді»,- деді.

9-бап. Үйде нәпіл намаз оқу туралы

280- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ وَعُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا تَابَعَهُ عَبْدُ الْوَهَّابِ عَنْ أَيُّوبَ

280- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Үйлерінде де нәпіл намаз оқып тұрындар, үйлерінді қабірстан қылып қоймаңдар»,- деді.

БИСМИЛЛӘҺИР РАХМАНИР РАХИМ

1-бап. МЕККЕ МЕН МЕДИНЕ МЕШІТТЕРІНДЕ ОҚЫЛҒАН
НАМАЗДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҒЫ ТУРАЛЫ

281- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ عَنْ قُرْعَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَرْبَعًا قَالَ سَمِعْتُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ غَزَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِسْعَةَ عَشْرَةَ غَزْوَةً ح حَدَّثَنَا عَلِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَسْجِدِ الْأُقْصَى

281- Қазғаға (р.а.) Әбу Саъид (Пайғамбарымызбен бірге 12 рет соғысқа қатысқан): «Пайғамбарымыздан мына төмендегі төрт нәрсені естігенмін», - депті: «Әйел адам екі күндік жолға тек қана маһрамының ілесіумен шығуы керек; екі айтта ораза ұстамау керек; Таң намазынан кейін күн шыққанша және аср намазынан кейін күн батқанша намаз оқуға болмайды; көбірек сауап аламын деген адам Әл-Масжид әл-Харамға (қағбада), Масжид ур - Расул саллаллаһу ғалайһи уасаллам (Мединеде) және Масжид ул-Ақсаға (Құддыста) баруы керек», - деді.

282- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ رَبَاحٍ وَعُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَبِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيَمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ

282- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Менің мешітімде оқылған бір намаз мың намаздан сауапты болады, оған текқана Әл Масжид әл-Харамда оқылған намаз ғана теңдесе алады», - деп айтқан», - деді.

2-бап. Құба мешіті туралы

283- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ هُوَ الدَّوْرَقِيُّ حَدَّثَنَا ابْنُ عَلِيَّةَ أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ لَا يُصَلِّي مِنَ الضُّحَى إِلَّا فِي يَوْمَيْنِ يَوْمَ يَقْدُمُ بِمَكَّةَ فَإِنَّهُ كَانَ يَقْدُمُهَا ضَحَى فَيَطُوفُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ خَلْفَ الْمَقَامِ وَيَوْمَ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءٍ فَإِنَّهُ كَانَ يَأْتِيهِ كُلَّ سَبْتٍ فَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَرِهَ أَنْ يَخْرُجَ مِنْهُ حَتَّى يُصَلِّيَ فِيهِ قَالَ وَكَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَزُورُهُ رَاكِبًا وَمَاشِيًا قَالَ وَكَانَ يَقُولُ إِنَّمَا أَصْنَعُ كَمَا رَأَيْتُ أَصْحَابِي يَصْنَعُونَ وَلَا أَمْنَعُ أَحَدًا أَنْ يُصَلِّيَ فِي أَيِّ سَاعَةٍ شَاءَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ غَيْرَ أَنْ لَا تَنْحَرُوا طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا

283- Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) тек қана екі күн-Меккеге және Құба мешітіне келген күндері ғана Зұха намазын оқитын еді. Меккеге тура Зұха намазы оқылатын уақытта жетіп келетін-да, Бәйтулланы айналып тәуеп етіп, содан соң Мақами Ибраһимда екі рәкат намаз оқитын. Құба мешітіне болса, әр сенбі күні келіп, намаз оқымастан кетпейтін еді. Ибн Омар маған: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кейде атпен кейде жаяу Масжид ул-Құбаны зиярат ететін. Сақабаларда солай ететін. Мен де солардан үлгі алып солай істеудемін. Мен ешкімнің, мейлі күндіз мейлі түнде болсын қалаған уақыттарында намаз оқығандарынан тыймаймын. Тек қана күннің шығып немесе батып бара жатқан уақыттарында оқымаса болды!», - деді.

3-бап. Құба мешітіне әр сенбі күні келген кісі туралы

284- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءٍ كُلَّ سَبْتٍ مَاشِيًا وَرَاكِبًا وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ

284- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әр сенбі күні Құба мешітіне кейде жаяу кейде атқа мініп келетін», - деді. (Бұны көріп Абдулла ибн Омар да солай қылатын еді).

4-бап. Құба мешітіне атқа мінім немесе жаяу келу туралы

285- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءٍ رَاكِبًا وَمَاشِيًا زَادَ ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ فَيُصَلِّي فِيهِ رَكَعَيْنِ

285- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құба мешітіне кейде атпен, ал кейде жаяу келетін». Ибн Нумайр жоғарғы хадиске қосымша қылып: «Ибн Омар Құба мешітіне келе салысымен екі рәкат намаз оқып, содан соң отыратын еді», - деді.

5-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қабірі мен мінберінің арасында намаз оқудың артықшылығы туралы

286- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْمَازِنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمِنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ

286- Абдулла ибн Зәйд әл-Мазиний (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): Үйім мен мінберімнің аралығындағы орын жәннат бақтарының бірі!», - деп айтқан», - деді.

287- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمِنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ وَمِنْبَرِي عَلَى حَوْضِي

287- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Үйім мен мінберімнің аралығындағы орын жәннат бақтарының бірі! (Ахиретте) мінберім Кәусәр көлінің жағасында болады», - деп айтқан», - деді.

6-бап. Бәйт ул-Мұқаддас мешіті жайында

288- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ سَمِعْتُ قَزْعَةَ مَوْلَى زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ بِأَرْبَعٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْجَبَنِي وَأَنْفَقَنِي قَالَ لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ يَوْمَيْنِ إِلَّا مَعَهَا زَوْجُهَا أَوْ دُو

مَحْرَمٍ وَلَا صَوْمَ فِي يَوْمَيْنِ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَىٰ وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ صَلَاتَيْنِ بَعْدَ الصُّبْحِ
حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ وَلَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ
مَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى وَمَسْجِدِي

288- Зиядтың азат етілген құлы Қазға (р.а.) риуаят етті: «Әбу Саьид әл-Худрий Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естіген төрт түрлі өсиетті айтып мені таңғалдырды, олар мыналар «Әйел адам екі күндік жолға жалғыз өзі шықпайды, мүмкін күйеуі немесе маһрамы мен шығуы керек; екі айтта ораза ұсталмайды; таң намазынан кейін күн шыққанша және аср намазынан кейін күн батқанша намаз оқылмайды; тек қана үш мешітте-Әл-Масжид әл-Харам, Масжид ул-Ақса және менің мешітімнен көбірек сауап табасындар!», - деді.

НАМАЗДА ІСТЕЛЕТІН ӘРЕКЕТТЕР ЖАЙЫНДАҒЫ БАПТАР

1-бап. Намазда (егер де бұйырылған болса) қолды пайдалану туралы

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَسْتَعِينُ الرَّجُلُ فِي صَلَاتِهِ مِنْ جَسَدِهِ بِمَا شَاءَ وَوَضَعَ أَبُو إِسْحَاقَ قَلْبُوسُوتَهُ فِي الصَّلَاةِ وَرَفَعَهَا وَوَضَعَ عَلَيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَفَّهُ عَلَى رُسْغِهِ الْأَيْسَرِ إِلَّا أَنْ يَحْكَّ جِلْدًا أَوْ يُصْلِحَ ثَوْبًا

Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Намаз оқушы намаз оқып жатып өзінің дене мүшелерін қалағанша пайдалануына болады.. Мысалы, Әбу Исхак намаз оқып жатып қолымен құлақшының алып қойып, кейін қайтадан киіп алды. Хазреті Әли (р.а.) болса, оң қолын сол қолының білегінің үстіне қойып, қол байлайтын. Егер де бір жерлерін қасымақшы болса, немесе киімдерін түземекші болса, қолын шешіп еш қиындықсыз әрекет ете беретін»,- деді.

289- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مَخْرَمَةَ بِنِ سُلَيْمَانَ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ بَاتَ عِنْدَ مَيْمُونَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَهِيَ خَالَتُهُ قَالَ فَاضْطَجَعْتُ عَلَى عَرْضِ الْوَسَادَةِ وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلُهُ فِي طُولِهَا فَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى انْتَصَفَ اللَّيْلُ أَوْ قَبْلَهُ بِقَلِيلٍ أَوْ بَعْدَهُ بِقَلِيلٍ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَلَسَ فَمَسَحَ النَّوْمَ عَنْ وَجْهِهِ مِنْهَا فَأَحْسَنَ وَضُوءَهُ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَفَمَتُّ فَصَنَعْتُ مِثْلَ مَا صَنَعَ ثُمَّ دَهَبْتُ فَفَمَتُّ إِلَى جَنْبِهِ فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى رَأْسِي وَأَخَذَ بِأُذُنِي الْيُمْنَى يَقْتُلُهَا بِيَدِهِ فَصَلَّى

292- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عَيْسَى هُوَ ابْنُ يُونُسَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ شُبَيْلٍ عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ قَالَ قَالَ لِي زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ إِنْ كُنَّا لِنَتَّكَلُمُ فِي الصَّلَاةِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكَلِّمُ أَحَدُنَا صَاحِبَهُ بِحَاجَتِهِ حَتَّى نَزَلَتْ حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقَوْمُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ قَامِرْنَا بِالسُّكُوتِ

292- Әбу Амр аш-Шайбаний: «Маған Зайд ибн Әкрам (р.а.) былай деген еді: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында Ислам енді ғана тарқап келе жатқан уақытта: Алла тағаланың «**Намаздарда тәртіп сақтандар!**...» деген аят кәрімі нәзіл болғанға дейін бір-бірімізбен дүниауи істеріміз туралы сөйлесе беретін едік»,- деді.

3-бап. Намаз оқушы намаз кезінде тасбих мақтау айтуы дұрыс

293- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّحُ بَيْنَ بَنِي عَمْرٍو بْنِ عَوْفِ بْنِ الْحَارِثِ وَحَانَتْ الصَّلَاةُ فَجَاءَ بِلَالٌ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ حُبِسَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَوَمُّمٌ النَّاسَ قَالَ نَعَمْ إِنْ شِئْتُمْ فَأَقَامَ بِلَالٌ الصَّلَاةَ فَتَقَدَّمَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَصَلَّى فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِي فِي الصُّفُوفِ يَشْفُقُهَا شَفَقًا حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ فَأَخَذَ النَّاسُ بِالتَّصْفِيحِ قَالَ سَهْلٌ هَلْ تَدْرُونَ مَا التَّصْفِيحُ هُوَ التَّصْفِيحُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرُوا التَّفَتَّ فَإِذَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّفِّ فَأَشَارَ إِلَيْهِ مَكَانَكَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللَّهُ ثُمَّ رَجَعَ الْفُهْقَرَى وَرَأَاهُ وَتَقَدَّمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى

293- Саһл (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Бәний Амр ибн Ауфты келістіріп қоймақшы болып шыққан еді, намаз уақыты болды. Сонда Біләл Әбу Бәкірдің алдына келіп: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кешігіңкіреп жатыр, ол кісінің орнына сіз имамдық қылмайсыз ба?»,- деді. Әбу Бәкір (р.а.): «Мейлі, егерде қаласаңыз»,- деп разылығын білдірді. Кейін, Біләл азан айтты. Ал Әбу Бәкір болса, михрабқа өтіп намазды бастады. Сол уақытта Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) келді де адамдарды аралап

өтіп, бірінші сапқа тұрды. Адамдар (Әбу Бәкірге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) келгенін білдірмек үшін) шапалақ ұра бастады. Әбу Бәкір (р.а.) сонда да сезбеді. Адамдардың шапалақты қаттырақ ұрғандарынан кейін ғана айналасына (көз қиығын) тастап Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бірінші сапта тұрғанын байқады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Орнында тұра бер!», - деп ишара қылды. Бірақ та Әбу Бәкір қолын көтеріп Алла тағалаға мақтаулар айтты да, артқа қарай шегінді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) алдыға қарай өтіп намазды ары қарай жалғастырды», - деді.

4-бап. Намазда сөйлеудің мүмкін еместігін білмей тұрып бірер қауымның атын тілмен атау немесе бір-біріне сәлем беру туралы

294- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَيْسَى حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الصَّمَدِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا حُصَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نَقُولُ التَّحِيَّةَ فِي الصَّلَاةِ وَنُسَمِّي وَيُسَلِّمُ بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَسَمِعَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ قُولُوا التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَإِنَّكُمْ إِذَا فَعَلْتُمْ ذَلِكَ فَقَدْ سَلَّمْتُمْ عَلَى كُلِّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

294- Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Біз ілгеріректе намаз оқып жатып бір-бірімізге сәлем бере беретінбіз және марқұмдардың аттарын жеке-жеке атап дұға қылатынбыз. Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бұны естіп қалып: «**Ат-Таһиййат ли-л-ләһи уә-с-салауату уә-т-таййибату, әс-саламу ғалайка аййуһа-н-набиййу уа рахматуллаһи уа баракатуһу, әс-саламу ғалайка ғалайна уа ғала ғибади-л-ләһи-с-салихин, әшһаду ән лә илаһа илла-л-лаһу уа әшһаду әнна Мұхаммадан ғабдуһу уа расулуһу**», - десендер, Алла тағаланың жер көктегі барлық жақсы пенделеріне дұға қылған боласындар», - деді.

Мағынасы: «*Барлық мақтаулар, бес уақыт намаз да жақсылықтар да Алла тағалаға болсын! Ей Алланың елшісі Мұхаммед саллаллаһу ғалайһи уа саллам! Алла тағала сізге сәлем, берекет пен рахметшілік етсін! Бізгеде және Алла тағаланың барлық абзал пенделеріне де Алла тағала сәлем етсін! Алладан басқа тәңірдің жоқтығына куәлік етемін, және Мұхаммед саллаллаһу ғалайһи уа салламның Алла тағаланың құлы және елшісі екенінің куәсімін*».

5-бап. Шапалақ соғу әйелдерге тән нәрсе екендігі туралы

295- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ النَّسِيحُ لِلرِّجَالِ وَالنَّصْفِيُّ لِلنِّسَاءِ

295- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Таспих айту ер адамдарға, ал шапалақ соғу, әйелдерге лайықты әдет!», - деді. (бұл жерде имамды ескертпек үшін шапалақ соғу айтылып тұр).

296- حَدَّثَنَا يَحْيَى أَخْبَرَنَا وَكَيْعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّسِيحُ لِلرِّجَالِ وَالنَّصْفِيُّ لِلنِّسَاءِ

296- Саһл (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Таспих айтып (имамды) ескерту ер адамдарға, ал алақандарын бір-біріне ұрып дауыс шығарып (имамды) ескерту әйелдерге лайықты әдет», - деді.

6-бап. Намаз оқып жатып арт жаққа шегінген немесе бірер себеппен алдыңғы қатарға өткен адамдар туралы

297- حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ يُونُسُ قَالَ الزُّهْرِيُّ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ الْمُسْلِمِينَ بَيْنَا هُمْ فِي الْفَجْرِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُصَلِّي بِهِمْ فَفَجَّهَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ كَشَفَ سِثْرَ حُجْرَةِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَنَظَرَ إِلَيْهِمْ وَهُمْ صُفُوفٌ فَتَبَسَّمَ يَضْحَكُ فَكَوَّصَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى عَقْبِيهِ وَظَنَّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيدُ أَنْ يَخْرُجَ إِلَى الصَّلَاةِ وَهُمْ الْمُسْلِمُونَ أَنْ يَقْتَتِلُوا فِي صَلَاتِهِمْ فَرَحًا بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ رَأَوْهُ فَأَشَارَ بِيَدِهِ أَنْ أُتِمُّوا ثُمَّ دَخَلَ الْحُجْرَةَ وَأَرْخَى السِّتْرَ وَتَوَفَّى ذَلِكَ الْيَوْمَ

297- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Сейсенбі күні мұсылмандар Әбу Бәкір Сыддықтың имамдық етуімен (Расулұланың науқас кезінде) таң намазын оқып жатыр еді. Сол уақытта Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Айша

анамыздың бөлмесінің пердесін ашып оларға қарап жымыып қойды. Әбу Бәкір Сыддық, Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) намазға шықпақшы деп ойлап, орын босатайын деп артқа қарай шегінді. Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көріп қуанысып кеткен мұсылмандар намазды бұзып қояйын десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазды ары қарай жалғастырыңыз деген мағынада белгі қылды да пердені жауып қойды. Ол кісі (с.ғ.с.) сол күні қайтыс болды», - деді.

7-бап. Намаз оқып жатқан баланы анасы шақырып қалса ...

بَاب إِذَا دَعَتِ الْأُمُّ وَلَدَهَا فِي الصَّلَاةِ وَقَالَ الْإِنْتُ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هُرْمُزٍ قَالَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَادَتْ امْرَأَةٌ ابْنَهَا وَهُوَ فِي صَوْمَعَةٍ قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ اللَّهُمَّ امِّي وَصَلَاتِي قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ اللَّهُمَّ امِّي وَصَلَاتِي قَالَتْ اللَّهُمَّ امِّي وَصَلَاتِي قَالَتْ اللَّهُمَّ امِّي وَصَلَاتِي قَالَتْ اللَّهُمَّ لا يَمُوتُ جُرَيْجٌ حَتَّى يَنْظُرَ فِي وُجُوهِ الْمَيَامِيسِ وَكَأَنْتِ تَأْوِي إِلَى صَوْمَعَتِهِ رَاعِيَةٌ تَرْعَى الْغَنَمَ فَوَلَدَتْ فَقِيلَ لَهَا مِمَّنْ هَذَا الْوَلَدُ قَالَتْ مِنْ جُرَيْجٍ نَزَلَ مِنْ صَوْمَعَتِهِ قَالَ جُرَيْجٌ أَيْنَ هَذِهِ الَّتِي تَزْعُمُ أَنَّ وَلَدَهَا لِي قَالَ يَا بَابُوسُ مَنْ أَبُوكَ قَالَ رَاعِي الْغَنَمِ

Әбу Хурайра (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған мына төмендегі оқиғаны айтып берген еді», - деді: «Бір бала өзінің бөлмесінде (намаз оқып) жатқан еді. Сол уақытта анасы: «Ей Жүрайж», - деп шақырды. Әлгі бала (анасының шақырған дауысын естіген соң): «Иләһи, шығайын десем, намаз оқуым керек, шықпайын десем, анам шақыруда, не істесем екен?», - деді. Анасы: «Ей Жүрайж», - деп екінші рет шақырды. Бала: «Иләһи, шығайын десем, намаз оқуым керек, шықпайын десем, анам шақыруда, не істесем екен?», - деді. Анасы: «Ей Жүрайж», - деп үшінші рет шақырды. Бала: «Иләһи, шығайын десем, намаз оқуым керек, шықпайын десем, анам шақыруда, не істесем екен?», - деді. Сонда анасы: «Иләһи, Жүрайж бұзық әйелдердің жүзіне назары түспей өлмесін!», - деп қарғады.

Жүрайждың бөлмесіне бір шопан әйел кіріп-шығып жүретін еді. Бір күні сол әйел босанып қалды. Әйелден баланы кімнен тудың?»,- деп сұрасты. Әйел: «Жүрайждан», - деді. Бұны естіген Жүрайж бөлмесінен шығып: «Баланы менен тудым деген әйел қане?»,- деді, содан соң балаға қарап: «Ей шақалақ әкең кім?»,- деп сұрады. Шақалақ бала: «Әкем қой бағушы шопан», - деп жауап берді. (Жүрайж намазды қастерлеп құрметтегені үшін оған Алла тағаланың нәсіп еткен бір кереметі еді.)

8-бап. Намаз оқып жатып сәжде қылатын жерді майда ұсақ тастардан тазалап тастау туралы

298- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنِي مُعَيْقِبُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي الرَّجُلِ يُسَوِّي الثَّرَابَ حَيْثُ يَسْجُدُ قَالَ إِنْ كُنْتَ فَاعِلًا فَوَاحِدَةً

298- Муғаййиқиб (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәждеге бас қоятын жердегі майда тастарды тазалап алып тастап жатқан кісіге: «Намаздың үстінде тек қана бір рет солай істеуіне болады»,- деді.

9-бап. Сәждеге бас қоятын жерге киімді жайып қою туралы

299- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا بِشْرٌ حَدَّثَنَا غَالِبُ الْقَطَّانُ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ فَإِذَا لَمْ يَسْتَطِعْ أَحَدُنَا أَنْ يُمَكِّنَ وَجْهَهُ مِنَ الْأَرْضِ بَسَطَ تَوْبَهُ فَسَجَدَ عَلَيْهِ

299- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге қатты ыстықта намаз оқып жатып, жердің соншалықты қатты қызып кеткендігінен бірде-біріміз сәждеде мандайымызды жерге тигізе алмай қалдық. Сонда киімімізді сәжде қылатын жерге жайып қойып, соның үстіне сәжде қылдық»,- деді.

10-бап. Намазда қандай іс-әрекеттерді істеуге болады?

300- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنْتُ أُمُّ رَجُلٍ فِي قِبْلَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي فَإِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَرَفَعْتَهَا فَإِذَا قَامَ مَدَدْتُهَا

300- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып жатқанда қыбла жағында аяғымды созып жататынмын. Сәжде қылатын уақытында аяғымды тартып бүгіп алатынмын. Сәждеден басын көтергенде аяғымды қайтадан созатынмын (қараңғыда)»,- деді.

301- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا شَبَابَةُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ صَلَّى صَلَاةً قَالَ إِنَّ

الشَّيْطَانُ عَرَضَ لِي فَشَدَّ عَلَيَّ لِيَقْطَعَ الصَّلَاةَ عَلَيَّ فَأَمَكَّنِي اللَّهُ مِنْهُ فَدَعَعْتُهُ وَلَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أُوثِّقَهُ إِلَى سَارِيَةِ حَتَّى تُصْبِحُوا فَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ فَذَكَرْتُ قَوْلَ سُلَيْمَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَبِّ هَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي فَرَدَّهُ اللَّهُ خَاسِيًا ثُمَّ قَالَ النَّضْرُ بْنُ شَمِيلٍ فَدَعَعْتُهُ بِالذَّالِ أَيَّ حَنْقَتُهُ وَقَدَعْتُهُ مِنْ قَوْلِ اللَّهِ يَوْمَ يُدْعُونَ أَيُّ يُدْفَعُونَ وَالصَّوَابُ فَدَعَعْتُهُ إِلَّا أَنَّهُ كَذَا قَالَ بِتَشْدِيدِ الْعَيْنِ وَالتَّاءِ

301- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып болып былай деді: «Намаз оқып жатқанымда шайтан пайда болып, намазымды бұзуға әрекет қылды. Алла тағаланың жәрдемімен оған жол бермедім. Ертеменен сендер көрсін деп, оны ұстап мешіттің тіреуіне байлап қоймақшы болғанымда, Сүлейменнің ғ.с. «Иләһи маған сондай бір нәрсені нәсіп ет, кейін менен басқа ешкімге нәсіп болмасын!»,- деген сөздері есіме түсті. Сонда Алла тағала шайтанның үмітін күл-талқан етіп қуып жіберді»,- деді.

11-бап. Намаз оқып жатқан кісінің түйесі шешіліп босап кетсе ...

قَالَ قَتَادَةُ إِنْ أَخَذَ تَوْبُهُ يَتَّبِعُ السَّارِقَ وَيَدْعُ الصَّلَاةَ

Қатада (р.а.) риуаят етті: «Намаз оқушының киімін ұры алып қашса, намазды доғара тұрып, ұрыны қуады»,- деді.

302- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الْأَزْرَقُ بْنُ قَيْسٍ قَالَ كُنَّا بِالْأَهْوَازِ نُقَاتِلُ الْحَرُورِيَّةَ فَبَيْنَا أَنَا عَلَى جُرْفٍ نَهْرٍ إِذَا رَجُلٌ يُصَلِّي وَإِذَا لِحَامٌ دَابَّتْهُ بِيَدِهِ فَجَعَلَتْ الدَّابَّةُ تُنَازِعُهُ وَجَعَلَ يَتَّبِعُهَا قَالَ شُعْبَةُ هُوَ أَبُو بَرَزَةَ الْأَسْلَمِيُّ فَجَعَلَ رَجُلٌ مِنْ الْخَوَارِجِ يَقُولُ اللَّهُمَّ افْعَلْ بِهَذَا الشَّيْخِ فَلَمَّا انْصَرَفَ الشَّيْخُ قَالَ إِنِّي سَمِعْتُ قَوْلَكُمْ وَإِنِّي غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّ غَزَوَاتٍ أَوْ سَبْعَ غَزَوَاتٍ وَتَمَانِيَّ وَشَهِدْتُ تَيْسِيرَهُ وَإِنِّي إِنْ كُنْتُ أَنْ أُرَاجِعَ مَعَ دَابَّتِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَدْعَاهَا تَرْجِعُ إِلَيَّ مَأْلِفَهَا فَيَشْتِقُ عَلَيَّ

302- Әл-Азрак ибн Қайс (р.а.) риуаят етті: «Аһуаз деген жерде хауарыждармен²⁹ соғысып жатқан едік. Мен көлдің жағасында тұрған

²⁹ Хауарыж-Діннен шығушылар.

болатынмын. Бір кезде қарасам, бір кісінің атының тізгінінен ұстап намаз оқып жатқанын көрдім. Оның аты күшпен сүйреп оны жайнамаздан шетке қарай сүйрей бастады». Аталмыш риуаятты Шуғба (р.а.) былай деп жалғастырады: «Сол намаз оқушы Әбу Барза әл-Асламий болып, оны хауарыждардың бірі: «Иләһи, бұл шалды пәлеге душар ет!», - деп теріс дұға қылды. Әбу Барза (р.а.) намазын бітірген соң: «Мен сендердің сөздеріңді естідім. Мен Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге алты (әлде жеті ме сегіз бе) жыл бірге соғысқа қатыстым. Үмбеттеріне намаз турасында бірқанша жеңілдік бергенін көрдім. Атым сүйреп кетіп бара жатсада, намаз оқығаным абзал, өйткені оны босатып жайына жіберсем, жайылып ұзап кететін еді», - деді.

303- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِقَاتٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَرَأَ سُورَةَ طَوِيلَةً ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ اسْتَفْتَحَ بِسُورَةِ أُخْرَى ثُمَّ رَكَعَ حَتَّى قَضَاهَا وَسَجَدَ ثُمَّ فَعَلَ ذَلِكَ فِي الثَّانِيَةِ ثُمَّ قَالَ إِنَّهُمَا آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَصَلُّوا حَتَّى يُفْرَجَ عَنْكُمْ لَقَدْ رَأَيْتُ فِي مَقَامِي هَذَا كُلَّ شَيْءٍ وَعِدْتُهُ حَتَّى لَقَدْ رَأَيْتُ أُرِيدُ أَنْ أَخَذُ قِطْعًا مِنَ الْجَنَّةِ حِينَ رَأَيْتُمُونِي جَعَلْتُ أُنْقَدِّمُ وَلَقَدْ رَأَيْتُ جَهَنَّمَ يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا حِينَ رَأَيْتُمُونِي تَأَخَّرْتُ وَرَأَيْتُ فِيهَا عَمْرَو بْنَ لَحْيٍ وَهُوَ الَّذِي سَيَّبَ السَّوَابِبَ

303- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Күн тұтылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орнынан тұрып ұзын сүре оқыды. Содан соң рүкүғ жасады, рүкүғта ұзақ тұрды, кейін рүкүғден басын көтеріп, басқа бір сүрені оқи бастады. Содан соң рүкүғ жасап сәждеге барып, бірінші рәкатты бітірді. Екінші рәкатты да тура солай етіп оқыды. Кейін, бізге қарап: «Күн мен ай Алла тағаланың екі дәлелі. Олар тұтылғанын көрсеңдер, тұтылып болғанша намаз оқыңдар. Мына осы жерде тұрып, маған уәде етілген барлық нәрсені көрдім. Қолымды созып, алдыға көрген уақыттарында мен жәннәттан бір жемісті үзіп алмақшы болған едім, ал артқа қарай шегінгенімде, тозақ отының гүрілдеп жанып жатқанын көрдім. Тозақта Әмр ибн Луханы көрдім, ол (тірі уақытында үй хайуандарын аштықпен қаңтарып қоятын еді)», - деді.

12 – бап. Намазда түкіру және дем шығару туралы

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو نَفَخَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سُجُودِهِ فِي

كُسُوفٍ

Абдулла ибн Амр: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн тұтылғанда намаз оқып жатып, (аузынан күрсініп) дем шығарды», - деді.

304- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ

عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُخَامَةً فِي قِبْلَةِ

الْمَسْجِدِ فَتَغَيَّظَ عَلَى أَهْلِ الْمَسْجِدِ وَقَالَ إِنَّ اللَّهَ قَبِلَ أَحَدِكُمْ فَإِذَا كَانَ فِي صَلَاتِهِ فَلَا

يَبْزُقَنَّ أَوْ قَالَ لَا يَتَنَحَّمَنَّ ثُمَّ نَزَلَ فَحَتَّهَا بِيَدِهِ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا

بَزَقَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْزُقْ عَلَى يَسَارِهِ

304- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешіттің қыбыла жағындағы қабырғасындағы түкірікті көріп, мешіт жамағатына ренжіген кейіпте: «Намаз оқып жатқандарыңда Алла тағала әр біріңнің алдыларыңда болады, сол үшін қыбылаға қарап түкірмеңдер!», - деді де, мүбарак қолымен бір тасты алып, қабырғадағы түкірікті қырып тастады», - деді. Ибн Омар (р.а.): «Қайсы бірің түкірмекші болсаңдар, сол жағына түкірсін!», - деді.

305- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عُذْرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ

مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا كَانَ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّهُ

يُنَاجِي رَبَّهُ فَلَا يَبْزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ شِمَالِهِ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى

305- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Намаз оқып жатқан кезде әрбір мұьмин-мұсылман өз Раббыларымен сұхбаттасады. Сол үшін алды (қыбла) жағы мен оң жағына түкірмесін. Сол жағына немесе аяғының астына түкірсін!», - деді.

13-бап. Ер кісі, мүмкін еместігін білместен имамды бір нәрсемен ескерту үшін дауыс шығарып шапалақ ұрса намазы бұзылмайды

Жоғарыда Сәһл ибн Саадтың осыған ұқсас хадисі келтіріліп өткен.

14-бап. Егер намаз оқушыға «Алдыға өт немесе күтіп тұр!»
делінсе, күтіп тұрғаны дұрыс

306- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّاسُ يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُمْ عَاقِدُوا أَرْزُهُمْ مِنَ الصَّعْرِ عَلَى رِقَابِهِمْ فَقِيلَ لِلنِّسَاءِ لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرَّجَالُ جُلُوسًا

306- Сәһл ибн Сағд риуаят етті: «Пайғамбарымыз бен бірге намаз оқып жатқан адамдар *изарларының* кішкенеліктерінен мойындарына орап алысатын еді. Сонда әйелдерге: «Ер адамдардың толық отырып алғандарына дейін бастарыңды сәждеден көтермендер!»- деп бұйыратын еді. (Өйткені ер кісілер сәжде еткенде, олардың ұятты жерлері көрініп қалатын еді).

15-бап. Намазда тұрғанда сәлем алынбайды.

307- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا ابْنُ فَضَيْلٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ عَقْمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كُنْتُ أَسَلُّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ فَيَرُدُّ عَلَيَّ فَلَمَّا رَجَعْنَا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ وَقَالَ إِنَّ فِي الصَّلَاةِ لَشُغْلًا

307- Абдулла ибн Мәсғуд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) намаз оқып жатқанында да сәлем беретінмін. Менің сәлемімді алатын. Бірақ, бір күні Хабашстаннан қайтып келгенімізде Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) намаз оқып жатқан уақытында сәлем бергенімде сәлемімді алмады. Намаздан кейін: «Намаз оқып жатып басқа нәрселерге көңіл бөлмеу керек», - деді.

308- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ شَيْطِيرٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَاجَةٍ لَهُ فَأَنْطَلَقْتُ ثُمَّ رَجَعْتُ وَقَدْ قَضَيْتُهَا فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ فَوَقَعَ فِي قَلْبِي مَا اللَّهُ أَعْلَمُ بِهِ فَقُلْتُ فِي نَفْسِي لَعَلَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ عَلَيَّ أَنِّي أَبْطَأْتُ عَلَيْهِ

ثُمَّ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ فَوَقَعَ فِي قَلْبِي أَشَدُّ مِنَ الْمَرَّةِ الْأُولَى ثُمَّ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ
فَرَدَّ عَلَيَّ فَقَالَ إِنَّمَا مَنَعَنِي أَنْ أَرُدَّ عَلَيْكَ أَنِّي كُنْتُ أَصَلِّي وَكَانَ عَلَيَّ رَاحِلَتِهِ
مُتَوَجِّهًا إِلَى غَيْرِ الْقِبْلَةِ

308- Жабир бин Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені өзінің бір жұмыстарын тындырып келуге жұмсады.. Мен тапсырманы бітірген соң, қайтып келіп, Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) сәлем бердім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәлемімді алмады. Бір ғана Аллаға аян. Сонда бір шама көңілім ренжіді. Өзіме өзім: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) менің кешігіп қалғаныма ренжіген екен деп ойладым?»,- дедім. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) қайта сәлем беріп едім, тағыда алмады, көңілім бұрынғыдан да бетер ренжіді. Кейін және сәлем бердім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бұл жолы сәлемімді алып: «Сәлеміңді алмағаныма намаз себеп болды. Мен намаз оқып жатқан едім»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйенің үстінде отырып, қыбыладан басқа жаққа қараған бойы намаз оқып жатқан еді.

16-бап. Намаз оқып жатып бірер зәрулі іспен қолды жоғары көтеру тупалы

309- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ بَلَغَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ بَنِي عَمْرٍو بَن
عَوْفٍ بِبُغَاءٍ كَانَ بَيْنَهُمْ شَيْءٌ فَخَرَجَ يُصَلِّحُ بَيْنَهُمْ فِي أَنْاسٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَحُبِسَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَانَتْ الصَّلَاةُ فَجَاءَ بِلَالٌ إِلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ حُبِسَ وَقَدْ
حَانَتْ الصَّلَاةُ فَهَلْ لَكَ أَنْ تَوُمَّ النَّاسَ قَالَ نَعَمْ إِنَّ شَيْئًا فَأَقَامَ بِلَالٌ الصَّلَاةَ وَتَقَدَّمَ أَبُو
بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَبَّرَ لِلنَّاسِ وَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْنِي
فِي الصُّفُوفِ يَشْفُوهَا شَقًّا حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ فَأَخَذَ النَّاسُ فِي التَّصْفِيحِ قَالَ سَهْلٌ
التَّصْفِيحُ هُوَ التَّصْفِيحُ قَالَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا
أَكْثَرَ النَّاسُ التَّنَفَّتَ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ بِأَمْرِهِ أَنْ
يُصَلِّيَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدَهُ فَحَمِدَ اللَّهَ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى وَرَأَاهُ حَتَّى
قَامَ فِي الصَّفِّ وَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى لِلنَّاسِ فَلَمَّا فَرَغَ

أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَا لَكُمْ حِينَ نَابَكُمْ شَيْءٌ فِي الصَّلَاةِ أَخَذْتُمْ
 بِالتَّصْفِيحِ إِنَّمَا التَّصْفِيحُ لِلنِّسَاءِ مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَقُلْ سُبْحَانَ اللَّهِ ثُمَّ
 التَّفَتَّ إِلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ لِلنَّاسِ
 حِينَ أَشْرَتْ إِلَيْكَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا كَانَ يَبْغِي لِابْنِ أَبِي فُحَّافَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيْ
 رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

309- Саһл ибн Сағд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) құлағына «Бәний Амр ибн Ауф тайпасы Құба мешітінде жанжалдасып қалыпты» деген хабар жетті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қасына бірнеше сақабаларды ертіп оларды татуластырмаққа шықты. Өте созылып кетіп, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сол жерде біраз бөгеліп қалды. Намаз уақыты да болып қалды. Біләл келіп Әбу Бәкір Сыддыққа (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кешігіңкіреп қалды. Намаз уақыты болды, жамағатқа имамдық етпейсіз бе?»,- деді. Әбу Бәкір (р.а.): «Мейлі, егерде қаласаңыз»,- деді. Кейін, Біләл азан айтты. Ал Әбу Бәкір болса, михрабқа өтіп тәкбір тахрима айтты. Сол уақытта Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) келді де бірінші сапқа тұрды. Адамдар (Әбу Бәкірге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) келгенін білдірмек үшін) шапалақ ұра бастады. Әбу Бәкір (р.а.) сонда да сезбеді. Адамдардың шапалақты қаттырақ ұрғандарынан кейін ғана айналасына (көз қиығын) тастап Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) байқап қалды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған: «Намазды жалғастыра бер» деген мағынада қолымен ишара қылды. Бірақ та Әбу Бәкір қолын көтеріп Алла тағалаға мақтаулар айтты да, артқа қарай шегінді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ол кісінің бірінші сапқа келіп тұрғанын көріп, алдыға өтіп имамдық қылды. Намаздан кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарға қарап: «Ей, адамдар, сендерге не болды өзі? Тіптен бір нәрсе болғандай намазда шапалақ соқтындар. Шапалақ соғу әйелдердің ісі, намаз уақытында біреуге бір нәрсе болып қалса, (имамға ескерту үшін) «Субханалла» десін!»,- деді. Содан соң, Әбу Бәкірге: «Ей Әбу Бәкір, намазды жалғастыра бер» деп ишара қылғанымда, неге орнында тұра бермедің?»,- деді. Сонда Әбу Бәкір (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына өтіп намаз оқымағым дұрыс емес»,- деп жауап берді.

17-бап. Намазда қолды бүйірге таянып тұру дұрыс емес

310- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ
 رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ نُهِيَ عَنِ الْخَصْرِ فِي الصَّلَاةِ وَقَالَ هِشَامٌ وَأَبُو هِلَالٍ عَنْ ابْنِ
 سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

310- Әбу Хурайра (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып жатып, қолымен бүйірін таянудан, (белін) ұстаудан тиған»,- деді.

311- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا هِشَامٌ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ عَنْ أَبِي

هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ

مُخْتَصِرًا

311- Омар ибн Әли (р.а.): «Маған Әбу Хурайра айтқан болатын, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазда қолын бүйіріне таянып тұруды Мәкрух қылған»,- деді.

18-бап. Намаз оқып жатқанда басқа бір нәрселерді ойлау туралы

قَالَ عَمْرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنِّي لَأَجْهَزُ جَيْشِي وَأَنَا فِي الصَّلَاةِ

Хазреті Омар (р.а.): «Мен намаз оқып жатып әскерлерімді жиһат қылуға дайындаймын»,- деген екен.

312- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا رَوْحٌ حَدَّثَنَا عَمْرُ هُوَ ابْنُ سَعِيدٍ قَالَ

أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَصْرَ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ سَرِيعًا دَخَلَ عَلَيَّ بَعْضَ نِسَائِهِ ثُمَّ

خَرَجَ وَرَأَى مَا فِي وُجُوهِ الْقَوْمِ مِنْ تَعَجُّبِهِمْ لِسُرْعَتِهِ فَقَالَ ذَكَرْتُ وَأَنَا فِي الصَّلَاةِ

تَبْرًا عِنْدَنَا فَكَّرْهُتُ أَنْ يُمْسِيَ أَوْ يَبِيَّتَ عِنْدَنَا فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ

312- Ғұқба ибн Хафса (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге асп намазын оқыдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәлем берді де, орнынан тезірек тұрып, әйелдерінің бөлмесіне кіріп кетті. Біраздан соң шығып, жамағаттардың таңқалысқан кейіптерін жүздерінен байқап: «Намаз оқып жатқанымда үйімізде ділдә (алтын ақша) барлығы есіме түсіп кетті. Мен оның түні бойы үйде тұрып қалуын қаламай, адамдарға үлестіріп берулерін бұйырдым»,- деді.

313- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ جَعْفَرٍ عَنِ الْأَعْرَجِ قَالَ قَالَ أَبُو

هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَدَّنَ بِالصَّلَاةِ

أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ لَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأْذِينَ فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَدِّنُ أَقْبَلَ فَإِذَا ثَوَّبَ

أَدْبَرَ فَإِذَا سَكَتَ أَقْبَلَ فَلَا يَزَالُ بِالْمَرْءِ يَقُولُ لَهُ انْكُرْ مَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّىٰ لَا يَذْرِي
كَمْ صَلَّى قَالَ أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِذَا فَعَلَ أَحَدُكُمْ ذَلِكَ فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ
قَاعِدٌ وَسَمِعَهُ أَبُو سَلَمَةَ مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

313- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Намазға азан айтылса, шайтан азанның дауысы естілмейтін жерге дейін артынан жел шығарып қашады. Азаншы тоқтаса, қайтадан келіп, намаз оқушыға «Ананы ойла, мынаны ойла»,- деп, оны неше рәкат оқығанын ұмыттырып есінен шығарғанша шатастырады»,- деді.

Әбу Сәлама ибн Абдуррахман: «Қайсы біреулерің намазда сол жағдайға душар болса, *ташаһудқа* (ат-тахийатқа) отырғаннан кейін тағыда екі рет сәжде қылсын!»,- деді. Бұл сөзді ол кісі Әбу Хурайрадан естіпті.

314- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عُمَانُ بْنُ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي
ذَيْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ قَالَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ النَّاسُ أَكْثَرَ أَبُو
هُرَيْرَةَ فَلَقِيتُ رَجُلًا فَقُلْتُ بِمَا قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَارِحَةَ فِي
الْعَتَمَةِ فَقَالَ لَا أَذْرِي فَقُلْتُ لَمْ تَشْهَدْهَا قَالَ بَلَى قُلْتُ لَكِنْ أَنَا أَذْرِي قَرَأَ سُورَةَ كَذَا
وَكَذَا

314- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Адамдар: «Әбу Хурайра Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) туралы өте көп хадис риуаят етеді!»,- деседі. Мен бір кісіні жолықтырып, оған: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кеше түнде қайсы сүрені оқыды?»,- деп сұрадым. Ол: «Білмеймін»,- деді. Сонда мен оған: «Онда, намазда болмапсың да?!»,- дедім. Әлгі кісі: «Неге қатынастым»,- деді. Сонда мен: «Пәлен және пәлен сүрелерді оқығанын мен білемін-ғой!»,- дедім. (демек, Әбу Хурайра (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннеттерін еске сақтап қалу үшін барша ынта зейінімен құлақ салған)».

19-бап. Сәһу сәждесі туралы

315- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ
عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ صَلَّى لَنَا
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكَعَتَيْنِ مِنْ بَعْضِ الصَّلَوَاتِ ثُمَّ قَامَ فَلَمْ يَجْلِسْ

فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ وَنَظَرْنَا تَسْلِيمَهُ كَبَّرَ قَبْلَ التَّسْلِيمِ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ ثُمَّ سَلَّمَ

315- Абдулла ибн Бухайна (р.а.) риуаят етті: «Бес уақыт намаздың бірінде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге имамдық етті. Сонда екінші рәкаттан кейін, отырмастан орнынан тұрып кетті. Артынан адамдар да қоса тұрды. Намазды бітіріп, сәлем беруін күттік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәлем берердің алдынан отырған бойы тәкбір айтып екі рет сәжде қылды да, содан кейін сәлем берді», - деді.

316- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ مِنْ اثْنَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ لَمْ يَجْلِسْ بَيْنَهُمَا فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ بَعْدَ ذَلِكَ

316- Абдулла ибн Бухайна (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін намазының екінші рәкатынан кейін отырмастан тұрып кетті. Содан соң намазды бітірген соң, екі рет сәжде қылып, кейін сәлем берді», - деді.

20-бап. Егерде намаз оқушы төрт рәкат намазды бес рәкат қылып оқып қойса...

317- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ خَمْسًا فَقِيلَ لَهُ أَزِيدَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ وَمَا ذَاكَ قَالَ صَلَّيْتُ خَمْسًا فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ

317- Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін намазды бес рәкат қылып оқып жіберді. Сәлемнен соң, Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Намаздың рәкаты көбейтілді ме?», - деп сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Неге бұлай дейсіңдер?», - деді. «Бес рәкат оқыдыңыз», - десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәһу сәждесі үшін және екі рет сәжде қылды», - деді.

21-бап. Намаз оқушы екі немесе үшінші рәкатта сәлем беріп қойса, әдеттегі сәжде сияқты немесе одан да ұзағырақ екі рет сәжде қылады

318- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ أَوْ الْعَصْرَ فَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ دُو الْيَدَيْنِ الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْقَصَتْ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِهِ أَحَقُّ مَا يَقُولُ قَالُوا نَعَمْ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ أُخْرَيْنِ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ قَالَ سَعْدٌ وَرَأَيْتُ عُرْوَةَ بِنَ الزُّبَيْرِ صَلَّى مِنَ الْمَغْرِبِ رَكَعَتَيْنِ فَسَلَّمَ وَتَكَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى مَا بَقِيَ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَقَالَ هَكَذَا فَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

318- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге имамдық қылып, бесін, әлде аср намазын оқыды. Екінші рәкатқа келгенде сәлем берді. Сонда Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) Зүлядайн деген кісі: «Я Расулұлла, намаз қысқарды ма?»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сахабаларға қарап: «Зүлядайн рас айтып тұр ма?»,- деді. Сахабалар: «Иә»,- деп жауап берісті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сәһу сәждесі үшін және екі рәкат намаз оқып, соңынан екі рет сәжде қылды»,- деді.

Сағд (р.а.) риуаят етті: «Ғұруа ибн Зүбайр (р.а.) бізге имам болып шам намазын оқығанда екінші рәкаттан кейін сәлем берді. Содан соң (бізбен) бір-аз сөйлескеннен соң, намаздың қалғанын оқып, сәһу сәжде қылды да: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) осылай қылған болатын»,- деді.

22-бап. Сәһу сәждесін қылғаннан соң «Ат-таһиййат» ты оқымай сәлем берген кісі туралы

أَنْسُ وَالْحَسَنُ وَلَمْ يَنْتَهَدَا وَقَالَ قَتَادَةُ لَا يَنْتَهَدُ

Әнас (р.а.) пен Хасан Басрий сәһу сәждесінен кейін «Ат-Таһиййат» ты оқымады»,- деді.

319- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ أَبِي تَمِيمَةَ السَّخْتِيَانِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْصَرَفَ مِنْ اثْنَتَيْنِ فَقَالَ لَهُ دُو الْيَدَيْنِ أَقْصَرْتَ الصَّلَاةَ

أَمْ نَسِيتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَدَقَ ذُو الْيَدَيْنِ
فَقَالَ النَّاسُ نَعَمْ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى اثْنَتَيْنِ أُخْرَيْنِ ثُمَّ
سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ

319- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намазды екі рәкат намаз оқып бітірді. Сонда ол кісіге Зүлядайн: «Я Расулулла, намаз қысқарды ма әлде есіңізден шықты ма?»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Зүлядайн рас айтып тұр ма?»,- деді. Адамдар: «Иә»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағыда екі рәкат намаз оқып, сәлем берді, содан соң тәкбір айтып, әдеттегідеә немесе оданда ұзағырақ сәжде етті. Кейін сәждеден басын көтеріп («Ат-Таһиййат» ты оқымай) сәлем берді де, орнынан тұрды»,- деді.

320- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ سَلْمَةَ بِنِ عَلْقَمَةَ قَالَتْ قُلْتُ
لِمَحَمَّدٍ فِي سَجْدَتِي السَّهُوُ تَشَهُدُ قَالَ لَيْسَ فِي حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ

320- Сәлама ибн Алқама (р.а.) риуаят етті: «Мұхаммед ибн Сиринен: «Сәһу сәждесінен соң «Ат-Таһиййат» ты оқиды ма?»,- деп сұрадым. Ол: «Әбу Хурайраның риуаят еткен хадисінде жоқ-қой!»,- деді.

23-бап. Намазда жаңылысқан кісі әр екі сәһу сәждесінде тәкбір айтады

321- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي
هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْدَى صَلَاتِي
الْعَشِيِّ قَالَ مُحَمَّدٌ وَأَكْثَرُ ظَنِّي الْعَصْرَ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ قَامَ إِلَى خَشْبَةِ فِي مُقَدِّمِ
الْمَسْجِدِ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهَا وَفِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَهَابَا أَنْ يُكَلِّمَاهُ
وَخَرَجَ سَرْعَانَ النَّاسِ فَقَالُوا أَقْصُرْتَ الصَّلَاةَ وَرَجُلٌ يَدْعُوهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالَ أَنَسِيَّتَ أَمْ قَصُرْتَ فَقَالَ لَمْ أَنَسَ وَلَمْ تُقْصِرْ قَالَ بَلَى قَدْ نَسِيتَ
فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَكَبَّرَ ثُمَّ
وَضَعَ رَأْسَهُ فَكَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ

321- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін әлде, аср намазында (Мұхаммед ибн Сири: «Аср намазында болса керек,

деп ойлаймын»,- дейді) екі рәкат оқып, сәлем берді. Кейін орнынан тұрды да, мешіттің кіре берісіндегі ағашқа барып сүйенді. Жамағаттың арасында Әбу Бәкір мен Омарда (р.а.) бар болатын. Бірақ бұл туралы Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтуға батпады. Адамдар бір-біріне «Намаз қысқарды ма, намаз қысқарды ма?»,- десіп, мешіттен асығыс шыға бастады. Олардың арасында бір кісі бар еді, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оны «Зүлядайн» деп атайтын. Сол кісі: «Я Расулулла, есіңізден шығардыңыз ба, әлде намаз қысқарды ма?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Есімнен де шығарғаным жоқ, намаз қысқарған да жоқ»,- деді. Зүлядайн: «Жоқ сіз есіңізден шығардыңыз яғни, жаңылыстыңыз»,- деді. Содан кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі рәкат намаз оқып, сәлем берді. Содан соң тәкбір айтып, әдеттегідей әлде одан да ұзағырақ сәжде етті. Содан соң басын көтеріп тәкбір айтты. Сәждеге басын қойып жатып, әдеттегідей әлде одан да ұзағырақ тәкбір айтты»,- деді.

322- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ الْأَسَدِيِّ حَلِيفِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ فِي صَلَاةِ الظُّهْرِ وَعَلَيْهِ جُلُوسٌ فَلَمَّا أَتَمَّ صَلَاتَهُ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ فَكَبَّرَ فِي كُلِّ سَجْدَةٍ وَهُوَ جَالِسٌ قَبْلَ أَنْ يُسَلَّمَ وَسَجَدَهُمَا النَّاسُ مَعَهُ مَكَانَ مَا نَسِيَ مِنْ الْجُلُوسِ تَابِعَهُ ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ فِي التَّكْبِيرِ

322- Абдулла ибн Бухайна (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бесін намазында қиямда тұрған еді. Тек қана соңғы отырыс қалған болатын. Намазды бітіргеннен соң, сәлем бермей тұрып, екі рет сәһу сәжде қылды. Әрбір сәждеден соң, отырған бойы тәкбір айтты. Адамдарда Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге сәһу істелген соңғы отырыста сәжде қылысты»,- деді.

24-бап. Үш немесе төрт рәкат оқығанын ұмытып жаңылыса сәһу сәждесін қылады

323- حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ اللَّهُ الدَّسْتَوَائِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا نُودِيَ بِالصَّلَاةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ الْأَذَانَ فَإِذَا فُضِيَ الْأَذَانُ أَقْبَلَ فَإِذَا ثُوبَ بِهَا أَدْبَرَ فَإِذَا فُضِيَ التَّثْوِيبُ أَقْبَلَ حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ ادْكُرْ كَذَا وَكَذَا مَا لَمْ يَكُنْ يَدْكُرُ حَتَّى يَظَلَّ

الرَّجُلُ إِنْ يَذْرِي كَمْ صَلَّى فَإِذَا لَمْ يَذْرُ أَحَدُكُمْ كَمْ صَلَّى ثَلَاثًا أَوْ أَرْبَعًا فَلْيَسْجُدْ
سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ

323- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Намазға азан айтылса, шайтан азанның дауысы естілмейтін жерге дейін артынан жел шығарып қашады. Азан айтылып болса, қайтып келеді. Намазға тәкбір айтылса, тағы да қашады. Тәкбір айтылып біткен соң намаз оқушыны азғыру үшін тағы да қайтып келеді: «Ананы ойла, мынаны ойла»,- деп есіне түспеген нәрселерді ойлатады. Ақырында намаз оқушы неше рәкат оқығанын білмей жаңылысып қалады. Егерде біреулерің осындай жағдайға душар болсаңдар, отырған бойы сәһу сәждесін қылыңдар!»,- деді.

25-бап. Парыз бен нәпіл намаздарда сәһу сәждесін қылу туралы

ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا سَجَدَتَيْنِ بَعْدَ وَثْرِهِ

Ибн Аббас (р.а.) үтір намазынан кейін сәһу сәждесін қылды.

324- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ
بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ إِنْ أَحَدُكُمْ إِذَا قَامَ يُصَلِّي جَاءَ الشَّيْطَانُ فَلَبَسَ عَلَيْهِ حَتَّى لَا يَذْرِي كَمْ
صَلَّى فَإِذَا وَجَدَ ذَلِكَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ

324- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Біреулерің (нәпіл немесе парыз) намазды оқып жатқан болса, шайтан келіп, оның ойын бұза бастайды. Тіпті неше рәкат оқығанын білмей қалады. Егерде сондай жағдайға тап болсаңдар, отырған бойы сәһу үшін екі рет сәжде қылыңдар!»,- деді.

26-бап. Біреу намаз оқып жатқан кісіге сөйлесе, ол: «Тұра тұр!»,- деп ишара қылғанда құлақ салып, өз жөніне тұрса

325- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو
عَنْ بُكَيْرٍ عَنْ كُرَيْبٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَالْمِسْوَرَةَ بْنَ مَخْرَمَةَ وَعَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَزْهَرَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أُرْسِلُوهُ إِلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالُوا اقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مِنَّا
جَمِيعًا وَسَلِّمْ عَنْ الرَّكَعَتَيْنِ بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ وَقُلْ لَهَا إِنَّا أَخْبَرْنَا عَنْكَ أَنَّكَ

تُصَلِّيَنَّهُمَا وَقَدْ بَلَّغْنَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْهَا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ
وَكُنْتُ أَضْرِبُ النَّاسَ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْهَا فَقَالَ كُرَيْبٌ فَدَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَبَلَّغْتُهَا مَا أُرْسَلُونِي فَقَالَتْ سَلْ أُمَّ سَلَمَةَ فَخَرَجْتُ إِلَيْهِمْ فَأَخْبَرْتُهُمْ
بِقَوْلِهَا فَرَدُّونِي إِلَى أُمَّ سَلَمَةَ يَمِثِلُ مَا أُرْسَلُونِي بِهِ إِلَى عَائِشَةَ فَقَالَتْ أُمَّ سَلَمَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنْهَا ثُمَّ رَأَيْتُهُ يُصَلِّيَهُمَا
حِينَ صَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَخَلَ عَلَيَّ وَعِنْدِي نِسْوَةٌ مِنْ بَنِي حَرَامٍ مِنَ الْأَنْصَارِ
فَأرْسَلْتُ إِلَيْهِ الْجَارِيَةَ فَقَالَتْ فُومِي بَجْنِبِهِ فَقُولِي لَهُ نَقُولُ لَكَ أُمَّ سَلَمَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ
سَمِعْتُكَ تَنْهَى عَنْ هَاتَيْنِ وَأَرَاكَ تُصَلِّيَهُمَا فَإِنْ أَشَارَ بِيَدِهِ فَاسْتَأْخِرِي عَنْهُ فَقَعَلْتُ
الْجَارِيَةَ فَأَشَارَ بِيَدِهِ فَاسْتَأْخَرْتِ عَنْهُ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ يَا بِنْتُ أَبِي أُمَيَّةَ سَأَلْتِ عَن
الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَإِنَّهُ أَتَانِي نَاسٌ مِنْ عَبْدِ الْقَيْسِ فَشَغَلُونِي عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ
اللَّتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ فَهَمَا هَاتَانِ

325- Яхя ибн Сүлеймен (р.а.) риуаят етті: «Ибн Аббас, Мисуар ибн Махрама және Абдуррахман ибн Азхарлар Курайбқа Айша анамыздың алдына барып, бірінші бәрімізден сәлем айтуды, кейіннен аср намазынан соң оқылатын екі рәкат намаз туралы сұрап келуді тапсырысты. Кейін: «Біз сіздің аср намазынан кейін екі рәкат намаз оқитыныңыздан хабардармыз. Бірақ Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) асрдан кейін намаз оқудан тыйған деп те естідік. Ибн Аббас: «Атам Омар ибн Хаттаб (р.а.) асрдан кейін намаз оқыған адамдарды ұратын еді», - дейді. Ал сіз бұл туралы не дейсіз? деп айт!», - десіпті. Курайб (р.а.) айтады: «Айша анамыздың (р.а.) алдына барып, маған айт деген сөздерін айтып едім, сонда Айша анамыз: «Үмму Сәламадан сұра!»,- деді. Мен Үмму Сәлама анамызға барлық сөзді айтып едім, ол кісі былай деді: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) аср намазынан соң намаз оқудан тыйғанын естідім-ғой, бірақ өзінің аср намаздан соң менің бөлмеме кіріп екі рәкат намаз оқығанын көргенмін Сол кезде ансарий тайпасының біріне жататын Бәний Харам тайпасына қарасты бір топ әйелдер менікінде отырған еді. Сонда мен күңіме (қызметші): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына барып; «Я Расулулла, сізді асрдан соң намаз оқудан тыйған деп естіп едік, ал өзіңіз оқып жатырсыз!»,- деп сұра дедім, егерде қолымен «Тұра тұр!», - деп ишара қылса, былай қарай тұра тұр», - дедім. Қызметші күңім солай қылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қолымен ишара қылды, қызметші күң тұра тұрды. Намаздан кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей Әбу Үмаййаның қызы, асрдан кейін оқылатын екі рәкат намаз туралы сұрадың. Мен саған бір сөз айтайын. Абд ул-Қайс

тайпасынан алдыма адамдар келген еді. Солармен айналып қалып, бесіннің екі рәкатын оқи алмай қалған едім. Қазір сол қаза болған екі рәкат намазды оқыдым», - деді.

27-бап. Намазда ишара белгі қылу туралы

326- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلَغَهُ أَنَّ بَنِي عَمْرٍو بْنِ عَوْفٍ كَانَ بَيْنَهُمْ شَيْءٌ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّحُ بَيْنَهُمْ فِي أَنْاسٍ مَعَهُ فَحُبِسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَانَتْ الصَّلَاةُ فَجَاءَ بِلَالٌ إِلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ حُبِسَ وَقَدْ حَانَتْ الصَّلَاةُ فَهَلْ لَكَ أَنْ تُؤَمَّ النَّاسَ قَالَ نَعَمْ إِنْ شِئْتَ فَأَقَامَ بِلَالٌ وَتَقَدَّمَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَبَّرَ لِلنَّاسِ وَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِي فِي الصُّفُوفِ حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ فَأَخَذَ النَّاسُ فِي التَّصْفِيقِ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التَّفَتَّ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُهُ أَنْ يُصَلِّيَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَرَجَعَ الْقَهْقَرَى وَرَأَاهُ حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ فَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى لِلنَّاسِ فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَا لَكُمْ حِينَ نَابَكُمْ شَيْءٌ فِي الصَّلَاةِ أَخَذْتُمْ فِي التَّصْفِيقِ إِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيُفَلِّ سُبْحَانَ اللَّهِ فَإِنَّهُ لَا يَسْمَعُهُ أَحَدٌ حِينَ يَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ إِلَّا التَّفَتَّ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ لِلنَّاسِ حِينَ أَشْرَتُ إِلَيْكَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَا كَانَ يَنْبَغِي لِابْنِ أَبِي قُحَافَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

326- Саһл ибн Сағд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) «Бәний Амр тайпасында болған жанжалдан хабардар қылысты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларды татуластырып қою үшін барып, біраз кешігіп қалды. Намаз уақыты болды. Біләл Әбу Бәкір Сыддыққа (р.а.): «Ей Әбу Бәкір, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кешігіңкіреп қалды. Намаз уақыты

болды, жамағатқа имамдық етпейсіз бе?»,- деді. Әбу Бәкір (р.а.): «Мейлі, егерде қаласаңыз»,- деді. Кейін, Біләл азан айтты. Ал Әбу Бәкір болса, тәкбір тахрима айтып, имамдық қылды. Сол уақытта Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) саптарды аралап, бірінші сапқа келіп тұрды. Адамдар (Әбу Бәкірге Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) келгенін білдірмек үшін) шапалақ ұра бастады. Әбу Бәкір (р.а.) сонда да сезбеді. Адамдардың шапалақты қаттырақ ұрғандарынан кейін ғана айналасына (көз қиығын) тастап Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көрді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған: «Намазды жалғастыра бер» деген мағынада қолымен ишара қылды. Бірақ та Әбу Бәкір қолын көтеріп Алла тағалаға мақтаулар айтты да, артқа қарай шегініп бірінші сапқа келіп тұрды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) алға өтіп имамдықты ары қарай жалғастырды. Намаздан кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарға қарап: «Ей, адамдар, сендерге не болды өзі? Тіпті бір нәрсе болғандай намазда шапалақ соқтыңдар. Шапалақ соғу әйелдердің ісі, кімде-кім намаз уақытында бір нәрсе болғанын сезсе «Субханалла» десін! «Субханалла» дегенде көпшіліктің назарын аудармайды. Имам өзі ғана түсініп, қарайды»,- деді. Содан соң, Әбу Бәкірге: «Ей Әбу Бәкір, намазды жалғастыра бер» деп ишара қылғанымда, неге тыңдамадың?»,- деді. Сонда Әбу Бәкір (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына өтіп намаз оқуды Әбу Бәкір дұрыс көрмейді»,- деп жауап берді.

327- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ حَدَّثَنَا الثَّوْرِيُّ عَنْ

هِشَامٍ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَهِيَ تُصَلِّي قَائِمَةً وَالنَّاسُ قِيَامًا فَقُلْتُ مَا شَأْنُ النَّاسِ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا إِلَى السَّمَاءِ فَقُلْتُ آيَةٌ فَقَالَتْ بِرَأْسِهَا أَيْ نَعَمْ

327- Асма бинти Әбу Бәкір (р.а.) риуаят етті: «Мен Айшаның (р.а.) алдына кірсем, олар да, адамдар да қиямда тұрып намаз оқып жатыр екен. Мен: «Адамдарға не болды?»,- дедім. Олар бастарын қозғап аспанға ишара қылды. Мен: «Немене, бұл қияметтің белгісі ме?»,- дедім. Олар: «Иә»,- деген мағынада бастарын изеп қойды»,- деді.

328- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ جَالِسًا وَصَلَّى وَرَأَاهُ قَوْمٌ قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنْ اجْلِسُوا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا

328- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқастанып қалғанында үйде отырған бойы намаз оқып жатқан еді. Ал адамдар ол кісіге тік тұрған бойлары ұйып намаз оқып жатқан болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларға «Отырып оқындар!» деп ишара қылды. Намаз біткеннен соң адамдарға қарап: «Имам ұю үшін имам етілген. Ол рүкүф қылса, рүкүф қылыңдар, рүкүфтан бас көтерсе, сендерде бас көтеріңдер!»,- деді.

БИСМИЛЛӘҺИР РАХМАНИР РАХИМ

ЖАНАЗА КІТАБЫ

1-бап. Жаназа және кімнің соңғы айтқан сөзі «Лә иләһа иллалла» болса, осылар (яғни, мәйіттер) туралы баптар

Уаһб ибн Мұнаббахқа: «Лә иләһа иллалла» жәннаттың кілті емес пе?»,- десті. Уаһб: «Иә солай, бірақ тісі жоқ кілт кілт емес. Кілтінің тісі болса ғана саған жәннаттың есігі ашылады. Ал кілтінің тісі болмаса, онда жәннаттың есігі саған ашылмайды»,- деді.

329- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ حَدَّثَنَا وَاصِلُ

الْأَحْدَبُ عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ أَبِي دُرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي فَأَخْبَرَنِي أَوْ قَالَ بَشَّرَنِي أَنَّهُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ فُلْتُ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قَالَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ

329- Әбу Зарр (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Раббымның алдынан менің алдыма бір кісі (Жебірейл ғ.с.) келіп, жақсы хабар айтты. Менің үмбетімнен болған адам Алла тағалаға серік қоспай жан тәсілім етсе, жәннатқа кіреді»,- деді. Мен: «Зина мен ұрлық қылса да ма?»,- деп сұрадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Зина қылса да, ұрлық қылса да»,- деді.

330- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا شَقِيقٌ عَنْ عَبْدِ

اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ وَقُلْتُ أَنَا مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ

330- Абдулла ибн Малуд (р.а.) риуаят етти: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім Алла тағалаға серік қосып өлсе, ол тозаққа кіреді»,- деді. Мен: «Ал кімде-кім серік қоспай өлсе, жәннатқа кіреді»,- дедім.

2-бап. Жаназаға қатысу туралы берілген бұйрық туралы

331- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَسْنَعِثِ قَالَ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ سُؤَيْدِ بْنِ مِقْرَانَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ وَتَهَانَا عَنْ سَبْعٍ أَمَرَنَا بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ وَإِجَابَةِ الدَّاعِي وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ وَإِزْرَارِ الْقَسَمِ وَرَدِّ السَّلَامِ وَتَشْمِيَةِ الْعَاطِسِ وَتَهَانَا عَنْ أَنْبِيَةِ الْفِضَّةِ وَخَاتَمِ الذَّهَبِ وَالْحَرِيرِ وَالذَّبْيَاجِ وَالْقَسِيِّ وَالْإِسْتَبْرَقِ

331- Барра (р.а.) риуаят етти: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жеті нәрсеге әдет қылып, жеті нәрседен тиылуды бұйырды. Мыналарды әдет қылыңдар!»,- деді:

1. Жаназаға қатынасуды;
2. Науқастың көңілін сұрауды;
3. Шақырған жерге баруды;
4. Нашар адамға жәрдем беруді;
5. Ант етсе, антында тұруды;
6. Берілген сәлемді алуды;
7. Түшкірген кісі «Әлхамдулилла» десе, оған «Иархамукалла» деуді.

«Ал мына төменгілерден тыйылыңдар!»,- деді:

1. Күміс ыдысты пайдаланудан;
2. Алтын сақина тағудан;
3. Жібектен киім киюден (бұл жер ерлерге қатысты айтылған);
4. Дебаж (Гүлді жібектен киім) киюді;
5. Қасий (дағал матадан тігілген киім) киюден;
6. Истабрақ (атлас сияқты мата) киюден;
7. (Бұл риуаятта 7-шісі түсіріліп қалдырылған)».

332- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنِ الْوُزَاعِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ رَدُّ السَّلَامِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ وَتَشْمِيَةُ

العَاطِسُ تَابَعَهُ عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ وَرَوَاهُ سَلَامَةُ بْنُ رَوْحٍ عَنْ

عُقَيْلٍ

332- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әр бір мұсылманның бір бірінде бес түрлі хақылары бар»,- деді. Олар төмендегілер:

1. Берілген сәлемді алуы;
2. Науқастанғанда барып көңілін сұрауы;
3. Қайтыс болса, жаназасына қатысуы;
4. Шақыруына жауап беруі;
5. Түшкіріп «Әлхамдулилла» десе, оған «Иарһамукалла» деуі».

3-бап. Кебінделіп қойылған мәйіт жатқан үйге кіру туралы

333- حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي مَعْمَرٌ وَيُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرْتُهُ قَالَتْ أَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى فَرَسِهِ مِنْ مَسْكِنِهِ بِالسُّنْحِ حَتَّى نَزَلَ فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ فَلَمْ يُكَلِّمِ النَّاسَ حَتَّى دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَتَبِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُسَجَّى بِبُرْدٍ حَبِرَةٍ فَكَشَفَ عَنْ وَجْهِهِ ثُمَّ أَكَبَّ عَلَيْهِ فَقَبَّلَهُ ثُمَّ بَكَى فَقَالَ يَا أَبَايَ أَنْتَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ لَا يَجْمَعُ اللَّهُ عَلَيْكَ مَوْتَيْنِ أَمَا الْمَوْتَةُ الَّتِي كُتِبَتْ عَلَيْكَ فَقَدْ مَتَّهَا قَالَ أَبُو سَلَمَةَ فَأَخْبَرَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَرَجَ وَعَمْرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُكَلِّمُ النَّاسَ فَقَالَ اجْلِسْ فَأَبَى فَقَالَ اجْلِسْ فَأَبَى فَتَشَهَّدَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَمَالَ إِلَيْهِ النَّاسُ وَتَرَكُوا عَمْرًا فَقَالَ أَمَا بَعْدُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ يَعْبُدُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ مَاتَ وَمَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ إِلَى الشَّاكِرِينَ وَاللَّهُ لَكَنَّ النَّاسَ لَمْ يَكُونُوا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَهَا حَتَّى تَلَاهَا أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَتَلَقَّاهَا مِنْهُ النَّاسُ فَمَا يُسْمَعُ بَشْرٌ إِلَّا يَتْلُوهَا

333- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Әбу Бәкір Сыддық (р.а.) Сүнұх деген жердегі жайынан атқа мініп келді. Аттан түсіп мешітке кірді де, адамдарға сөйлеместен тұп тура Айша анамыздың бөлмесіне Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көргелі кірді. Ол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қайтыс болып, Иемендік көк тонына орап қойылған бойы жатқан еді. Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мүбәрак жүзін ашып, құшақтап өпті. Содан соң жылап тұрып: «Ата-анам сізге жан пида болсын, ей Расуллулла! Алла тағала сізге екі өлім бермейді. (Кейбіреулердің: «Пайғамбарымыз с.ғ.с. қайтадан тіріледі»,- дегені үшін солай деді). Бірақ, Алла тағала маңдайыңызға жазған өлімді көрдіңіз»,- деді.

Әбу Сәлама аталмыш хадистің жалғасын Ибн Аббастан естіген екен, ол кісі былай депті: «Әбу Бәкір (р.а.) бөлмеден шыққанда Хазреті Омар (р.а.) адамдармен сөйлесіп тұрған болатын. Әбу Бәкір Сыддыққа: «Отырыңыз!»,- деді. Әбу Бәкір қатты ренжулі болғанынан отырғысы келмеді. Сонда ол кісі тағы да: «Отырыңыз!»,- деді. Әбу Бәкір бәрібір отырмады. Содан соң Әбу Бәкір кәлима шаһадатты айтқанда, адамдар ол кісі жаққа бұрылды. Сонда Әбу Бәкір: «Амма бағд, кімде-кім (осы күнге дейін) Мұхаммедке (с.ғ.с.) сыйынып келген болса, Мұхаммед (с.ғ.с.) қайтыс болды. Ал кімде-кім (осы күнге дейін) Алла тағалаға құлшылық қылып келген болса, Алла тағала мәңгі тірі, ол ешқашан өлмейді! Алла тағала аят кәрімінде: «**Мұхаммед (с.ғ.с.) сендер сияқты адам, сендерден айырмашылығы, ол Алла тағаланың пенделеріне жіберген елшісі ғана**»,- деген»,- деді. («Әли Имран сүресінің «әш-Шакирийн» деген жеріне дейін оқыды). Алла тағалаға ант етіп айтамын, адамдар Алла тағаланың осы аятты нәзіл еткенін білмейтіндей, Әбу Бәкір оқыған кезде жаттап алысты. Аталмыш аятты Әбу Бәкірден басқа бірде-бір кісінің оқығанын ешкім естімеген еді»,- деді.

334- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي خَارِجَةُ بْنُ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّ أُمَّ الْعَلَاءِ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ بَايَعَتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرْتُهُ أَنَّهُ انْقَسِمَ الْمُهَاجِرُونَ فِرْعَاءَ فَطَارَ لَنَا عُثْمَانُ بْنُ مَطْعُونٍ فَأَنْزَلَنَا فِي أَبِيَاتِنَا فَوَجِعَ وَجَعَهُ الَّذِي تُوقِي فِيهِ فَلَمَّا تُوقِي وَغَسَّلَ وَكَفَّنَ فِي أَنْوَابِهِ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ أبا السَّائِبِ فَشَهَادَتِي عَلَيْكَ لَقَدْ أَكْرَمَكَ اللَّهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يُدْرِيكَ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَكْرَمَهُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَنْ يُكْرِمُهُ اللَّهُ فَقَالَ أَمَا هُوَ فَقَدْ جَاءَهُ الْيَقِينُ وَاللَّهُ إِنِّي لَأَرْجُو لَهُ الْخَيْرَ وَاللَّهُ مَا أَدْرِي وَأَنَا

رَسُولُ اللَّهِ مَا يُفَعَّلُ بِي قَالَتْ فَوَاللَّهِ لَأُزَكِّي أَحَدًا بَعْدَهُ أَبَدًا حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ
عُفَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ مِثْلَهُ وَقَالَ نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ عُقَيْلٍ مَا يُفَعَّلُ بِهِ وَتَابَعَهُ
شُعَيْبٌ وَعَمْرُو بْنُ دِينَارٍ وَمَعْمَرٌ

334- Харижа ибн Зәйд ибн Сәбит (р.а.) риуаят етті: «Ансарийлардан болған Үмму ул-Ала деген бір әйел Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) атын айтып, ант ішіп былай деді: «Мұхажирлердің қайсысын үйімізге қабылдаймыз деп өзара шек тастастық. Сонда Осман ибн Мазғун біздің шегімізге түсті. Біз ол кісіні үйімізге орналастырдық. Кейіннен науқастанып бірден қайтыс болды. Мәйітті жуып өзінің киіміне келіндеді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мәйітті (Османды) көргелі кірген еді, Мен: «Сізге Алла тағала рахмет етсін ей Осман! Сізді Алла тағала құрметті қылғанының куәсі болып тұрмын», - дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағаланың оны құрметті қылғанын қайдан білдің?», - деді. Мен: «Әкем сіздің жолыңызда жан пида болсын, я Расулулла, Алла тағала осы кісіні құрметті қылмаса, кімді құрметті қылады?!», - дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Анығында, Осман қайтыс болды. Алла тағаламен ант етемін, менде оның ахиретінің қайырлы болғанын қалаймын. Алла тағалаға ант етіп айтамын, өзім Алланың елшісі бола тұрып, ахиретте қандай қарым-қатынастың болатынын білмеймін», - деді. Алла тағалаға ант етіп айтамын, осыдан кейін бірде-біреуге (мәйітке) сенің алдын жәннат деп ешқашан айтпадым», - деді.

336- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ
الْمُنْكَدِرِ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا قُتِلَ أَبِي
جَعَلْتُ أَكْشِفُ التُّوبَ عَنْ وَجْهِهِ أَبُوكِي وَيَنْهَوْنِي عَنْهُ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ لَمْ يَنْهَانِي فَجَعَلْتُ عَمَّتِي فَاطِمَةَ تَبْكِي فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
تَبْكِينَ أَوْ لَا تَبْكِينَ مَا زَالَتْ الْمَلَائِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتَيْهَا حَتَّى رَفَعْنَاهُ تَابِعَهُ ابْنُ
جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ سَمِعَ جَابِرًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

336- Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Әкем (соғыста) өлтірілген соң, бетіне жауып қойған киімді жылап-сықтап аша бастадым. Сахабалар мені (бетін ашудан) тыймақшы болды. Ал Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) болса, мені (олай істеуімнен) тыймады. Бірақ та Фатимада жылай бастады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жыласаң да, жыламасаң да періштелер қабірге алып барғанша қанаттарымен көлеңке қылып тұрысады», - деді.

4-бап. Қайтыс болған адамның қасында болған кісі оның отбасына тікелей өзі келіп хабар бергені абзал

337- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَعَى النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى فَصَفَّ بِهِمْ وَكَبَّرَ أَرْبَعًا

337- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Нажаший қайтыс болған күні сахабаларға тікелей өзі хабар берді. Кейін сахабалар мен бірге намазға шығып, сап түзеп тұрып, төрт тәкбір айтып (ғайб) жаназа оқыды», - деді.

338- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأَصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا جَعْفَرٌ فَأَصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ فَأَصِيبَ وَإِنَّ عَيْنِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَتَذُرْفَانِ ثُمَّ أَخَذَهَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ مِنْ غَيْرِ امْرَأَةٍ فَفُتِحَ لَهُ

338- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көзі жасқа толып: «Соғысқа Зәйд туды қолында ұстап баратын еді. Ол шаһид болды. Одан соң туды Жағфар ұстады. Ол да шаһид болды. Кейіннен туды Абдулла ибн Рауаһа алды. Ол да шаһид болды. Туды Халид ибн Уалид қолына алды. Жеңіс бізге нәсіп болды», - деп бірнеше рет қайталады.

5-бап. Жаназаға шақыру туралы

Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Мешітте қызмет қылып жүруші бір кісінің жаназасын оқып, жерлеп жіберіскенде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мені шақырсаңдар болмас па еді?», - деді.

339- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ عَنْ الشَّعْبِيِّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ مَاتَ إِنْسَانٌ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ فَمَاتَ بِاللَّيْلِ فَدَفَنُوهُ لَيْلًا فَلَمَّا أَصْبَحَ أَخْبَرُوهُ فَقَالَ مَا مَنَعَكُمْ

أَنْ نُعَلِّمُونِي قَالُوا كَانَ اللَّيْلُ فَكَّرْهُنَا وَكَانَتْ ظُلْمَةٌ أَنْ نَشُقَّ عَلَيْكَ فَأَتَى قَبْرَهُ
فَصَلَّى عَلَيْهِ

339- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір науқастанған адамның жағдайын барып біліп тұрушы еді. Сол кісі түнде қайтыс болып кетті. Сахабалар ол кісіні сол түні-ақ жерледі. Ал Пайғамбарымызға таң атқаннан кейін ғана хабарлады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Маған оның қайтыс болғаны туралы өз уақытында айтпауларыңа не кедергі болды?»,- деді. Сахабалар: «Ол кісі түнде қайтыс болғандықтан сізді мазаламадық»,- десті. Кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сол кісінің қабіріне барып (қабірінің сыртынан) жаназа оқыды»,- деді.

6-бап. Баласы өлген адам Алла тағаланың қалауына разы болып, сабыр қылуының артықшылығы туралы

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

Алла тағала: **Сабыр еткендерге (Алла тағаланың рахметі жайында) қуанышты хабар айт!**³⁰»,- деді.

340- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ نَاسٍ مِنْ مُسْلِمٍ يُتَوَقَّى لَهُ ثَلَاثٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْتَ إِلَّا أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ

340- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Адамдардың ішінде үш баласы шетінеген мұсылман болса, Алла тағала оны сол балаларға деген рахметіне байланысты оны жәннатқа кіргізеді»,- деді.

341- حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْأَصْبَهَانِيِّ عَنْ ذَكْوَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّسَاءَ قُلْنَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْعَلْ لَنَا يَوْمًا فَوْعَظْهُنَّ وَقَالَ أَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَ لَهَا ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَالِدِ كَانُوا حِجَابًا مِنَ النَّارِ قَالَتْ امْرَأَةٌ وَائْتَانِ قَالَ وَائْتَانِ وَقَالَ شَرِيكَ عَنْ ابْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ

³⁰ 2. «әл Бақара», 155 аят.

حَدَّثَنِي أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِثَّ

341- Әбу Саьид (р.а.) риуаят етті: «Бір топ әйелдер Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Анық бір күнді белгілеп, бізге уағыз айтсаңыз»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір күнді белгілеп, әйелдерге уағыз айтты: «Қайсы бір әйелдің үш баласы шетінесе, сол балалары оны перде болып, тозақ отынан қорғайды»,- деді. Сонда бір әйел: «Егерде екі баласы шетінеген болса-шы?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Екеу болса да»,- деді. Әбу Хурайра (р.а.): «Егер балалары нәресте кезінде шетінеген болса, деген»,- деді.

342- حَدَّثَنَا عَلِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَمُوتُ لِمُسْلِمٍ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ فَيَلِجَ النَّارَ إِلَّا تَحَلَّةَ الْقَسَمِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا

342- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иләһи, бірде-бір мұсылманның баласы шетінемесін! Егерде үш баласы шетінесе ол мұсылман тозаққа түссе де бір рет кіріп шығады»,- деді.

7-бап. Қабірдің басында жылап отырған әйелге «Сабыр етіңіз!» деген кісі туралы

343- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِامْرَأَةٍ عِنْدَ قَبْرِ وَهِيَ تَبْكِي فَقَالَ اتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي

343- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қабірдің басында жылап отырған бір әйелдің жанынан өтіп бара жатып: «Алла тағаладан қорқыңыз, сабыр етіңіз»,- деді.

8-бап. Мәйитті су және *сидр*³¹ мен жуып, дәрет алдырып қою туралы

حَطَّ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ابْنًا لِسَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ وَحَمَلَهُ وَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ
وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا الْمُسْلِمُ لَا يَنْجُسُ حَيًّا وَلَا مَيِّتًا وَقَالَ سَعِيدُ لَوْ
كَانَ نَجِسًا مَا مَسِسْتُهُ وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُ لَا يَنْجُسُ

Ибн Омар (р.а.) Сағид ибн Зәйд (Алла тағала оған разы болсын!) өлгенде, оның денесіне хош иіс септі. Содан соң оны сыртқа көтеріп шығарып, жаназа оқыды. Ибн Омар (р.а.): «Мұсылманның тірісі де, өлісі де таза болады»,- деді. Сағид ибн Әбу Уаққас: «Егерде таза болмағанда қолымды да тигізбес едім»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) болса: «Мұғмин кісі лас болмайды»,- деді.

344- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي بَرَكَاتٍ السَّخْتِيَانِيِّ عَنْ
مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ عَلَيْنَا
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ تَوَقَّيْتُ ابْنَتَهُ فَقَالَ اغْسِلْنَاهَا ثَلَاثًا أَوْ
خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتِنَّ ذَلِكَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْأَخْرَةِ كَافُورًا
أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ فَإِذَا فَرَعْتُنَّ فَأَذِنِّي فَلَمَّا فَرَعْنَا آذَنَاهُ فَأَعْطَانَا حِفْوَهُ فَقَالَ
أَشْعِرْنَاهَا إِيَّاهُ تَعْنِي إِزَارَهُ

344- Үмму Атиййа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қызы Зейнеп қайтыс болғанда біздің алдымызға кіріп: «Үш рет немесе бес рет жуындар, егерде қажет деп тапсаңдар одан да көбірек жуындар, суға *сидр* араластырып жуындар! Ең соңында *кафурдан* біраз қосындар, жуып болғандарыңнан соң мені шақырындар!»,- деді. Жуып болғаннан соң Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) шақырдық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзінің (беліне орап жүрген) матасын бізге беріп: «Мынаған орандар!»,- деді. (Үмму Атиййа «хиқуа» дегенде *изарды* айтқан сияқты).

³¹ Сидр-Арша тектес өткір иісті өсімдік.

9-бап. Мәйітті тақ мәрте жуудың мұстахабтығы туралы

345- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ النَّقْفِيُّ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَعْسِلُ ابْنَتَهُ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْأَخْرَةِ كَافُورًا فَإِذَا فَرَعْتَنَ فَأَذِنِّي فَلَمَّا فَرَعْنَا آذَنَاهُ فَأَلْقَى إِلَيْنَا حِفْوَهُ فَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ فَقَالَ أَيُّوبُ وَحَدَّثَنِي حَفْصَةُ بِمِثْلِ حَدِيثِ مُحَمَّدٍ وَكَانَ فِي حَدِيثِ حَفْصَةَ اغْسِلْنَهَا وَثْرًا وَكَانَ فِيهِ ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا وَكَانَ فِيهِ أَنَّهُ قَالَ ابْدِءُوا بِمِيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا وَكَانَ فِيهِ أَنَّ أُمَّ عَطِيَّةَ قَالَتْ وَمَشَطْنَاهَا ثَلَاثَةَ فُرُونَ

345- Үмму Атиййа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қызы Зейнептің денесін жуып жатқанымызда біздің алдымызға кіріп: «Үш рет немесе бес рет жуындар, егерде қажет деп тапсаңдар одан да көбірек жуындар, суға *сидр* араластырып жуындар! Ең соңында *кафурдан*³² да біраз қосындар, жуып болғандарыңнан соң маған хабар беріңдер!», - деді. Жуып болғанымыздан соң Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) хабар бердік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзінің беліне оралған үлкендеу матасын бізге беріп: «Қызымды алдымен осыған орандар!», - деді. Аюб (р.а.) айтады: «Хафса маған Мұхаммед ибн Сирин айтқан хадиске ұқсас басқа бір хадисті айтып берді. Хафса айтқан хадисте Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйітті тақ жуындар, үш рет немесе бес рет, не болмаса жеті рет, алдымен оң жағынан, дәрет алынатын жерлерден бастандар!», - деген», - делінген. Үмму Атиййа болса: «Шашын үш өрім қылып өріп қойдық», - деп айтқан», - деді.

10-бап. Мәйітті оң жағынан бастап жуады

346- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سَيْرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَسْلِ ابْنَتِهِ ابْدَأْ بِمِيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا

³² Кафур- Камфара майы.

346- Үмму Атиййа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қызы Зейнептің денесін жуып жатқанымызда бізге: «Алдымен оң жағынан және дәрет алғанда жуылатын жерлерден бастап жуындар!», - деген», - деді.

11-бап. Ер адамның изарына әйел адамды кебіндеп ораса болады ма?

347- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا غَسَلْنَا بِنْتَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَنَا وَنَحْنُ نَعْسِلُهَا ابْدَعُوا بِمِيَامِنِهَا وَمَوَاضِعَ الْوُضُوءِ مِنْهَا

347- Үмму Атиййа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қызы қайтыс болғанда бізге: «Оны үш рет немесе бес рет жуындар, егерде қажет деп тапсаңдар одан да көбірек жуындар, жуып болғандарыңнан соң маған хабар беріңдер!», - деді. Біз мәйітті жуып болып Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) хабар бердік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзінің (беліне орап жүрген) изарын бізге беріп: «Оны (Зейнепті) алдымен осыған орандар!», - деді.

12-бап. Ең соңында суға Кафур³³ қосып жуады

348- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمَّادٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ تُوَفِّيَتْ بِنْتُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَنَا اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتِنَّ قَائِدًا فَرَعْتُنَّ فَأَذِنِّي فَلَمَّا فَرَعْنَا آدْنَاهُ فَنَزَعَ مِنْ حَقْوِهِ إِزَارَهُ وَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ

348- Үмму Атиййа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қыздарының бірі қайтыс болды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) біздің алдымызға кіріп: «Оны суға *сидр* араластырып үш рет немесе бес рет тіпті қажет болса, одан да көбірек жуындар ең соңында суға *кафур* қосып жуындар! Жуып болғандарыңнан соң маған хабар беріңдер!», - деді. Жуып болғанымыздан соң Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) шақырдық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзінің (беліне орап жүрген) изарын бізге беріп: «Алдымен осыған орандар!», - деді.

³³ Кафур-Камфара майы.

عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا بِنَحْوِهِ وَقَالَتْ إِنَّهُ قَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتَنِّي قَالَتْ حَفْصَةُ قَالَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَجَعَلْنَا رَأْسَهَا ثَلَاثَةَ فُرُونَ

Хафса (р.а.) Үмму Атиййаның аталмыш риуаятын есіне алып: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үш рет немесе бес рет не болмаса жеті рет, ал қажет деп тапсаңдар одан да көбірек жуыңдар!», - деді. Ал Үмму Атияа болса: «Шашын үш өрім қылып өріп қойдық, деп айтқан», - деді.

13-бап. Қайтыс болған әйелдің шашын тарап қою туралы

قَالَ ابْنُ سَيْرِينَ لَا بَأْسَ أَنْ يُنْقَضَ شَعْرُ الْمَيِّتِ

Ибн Сириин (р.а.): «Мәйіттің шашын тарап қоюдың еш (ерсілігі) зияны жоқ», - деді.

350- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَيُّوبُ وَسَمِعْتُ حَفْصَةَ بِنْتَ سَيْرِينَ قَالَتْ حَدَّثَنَا أُمُّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا جَعَلَنَ رَأْسَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةَ فُرُونَ نَقَضْنَاهُ ثُمَّ غَسَلْنَاهُ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ ثَلَاثَةَ فُرُونَ

350- Үмму Атиййа (р.а.) риуаят етті: «Мәйітті жуушы әйелдер Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қызының шашын тарап, үш өрім қылып өріп, содан кейін жуды. Содан соң және тарап үш өрім қылып өріп қойды», - деді.

14-бап. Мәйіт ішкі кебінмен қалай оралады?

Хасан Басрий: «Кебіннің 1/5 бөлегімен әйел мәйіттің екі саны мен белі оралады. Кейін бұлар көйлектің (қамис) астында қалады», - деді.

351- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَنَّ أَيُّوبَ أَخْبَرَهُ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ سَيْرِينَ يَقُولُ جَاءَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ مِنَ اللَّاتِي بَايَعْنَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَتِ الْبَصْرَةَ تُبَادِرُ ابْنًا لَهَا فَلَمْ تُدْرِكْهُ فَحَدَّثَتْنَا قَالَتْ دَخَلَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَغْسِلُ ابْنَتَهُ

فَقَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتَنَ ذَلِكَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلَنَّ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا فَإِذَا فَرَعْتَنَ فَأَذِنْتَنِي قَالَتْ فَلَمَّا فَرَعْنَا أَلْقَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ فَقَالَ أَشْعِرْتَهَا إِيَّاهُ وَلَمْ يَزِدْ عَلَيَّ ذَلِكَ وَلَا أُدْرِي أَيُّ بَنَاتِهِ وَزَعَمَ أَنَّ الْإِنْسَعَارَ الْفُقْنَهَا فِيهِ وَكَذَلِكَ كَانَ ابْنُ سَيْرِينَ يَأْمُرُ بِالْمَرْأَةِ أَنْ تُشْعَرَ وَلَا تُؤْزَرَ

351- Мұхаммед ибн Сирин (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) шағымданған бір ансарий әйел ұлын көргелі Басраға келіп, оны табалмағаннан соң, Үмму Атиййаның алдына кірді. Сонда Үмму Атиййа бізге мына хадисті айтып берді: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қызының денесін жуып жатқанымызда біздің алдымызға кіріп: «Үш рет немесе бес рет тіпті қажет болса, одан да көбірек жуыңдар, суға *сидр* қосыңдар. Ең соңында суға *кафур*³⁴ қосып жуыңдар! Жуып болғандарыңнан соң маған хабар беріңдер!», - деді. Жуып болғанымыздан соң Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) хабар бердік. Ол кісі бізге (беліне орап жүрген) изарын беріп: «Алдымен осыған орандар!», - деді. (Ибн Сирин хадистің жалғасын айтпады). Аюб (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қайсы қызы туралы айтқандарын түсінбей қалдым», - деді. Ол кісі: «**Ишғар**» (ішкі кебінді орау) дегенде, сыртқы кебін (бүкіл денені жалпы орайтын кебін) деп түсінемін», - деді. Сондай-ақ, Ибн Сирин да әйелдің денесін алдымен белден төмен емес, бәлкім бір жола түгелдей бүкіл денесін кебіндеп орауға бұйыратын еді.

15-бап. Әйел мәйіттің шашын үш өрім қылып өріп қояды

352- حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أُمِّ الْهُذَيْلِ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ ضَفَرْنَا شَعْرَ بِنْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعْنِي ثَلَاثَةَ فُرُوجٍ وَقَالَ وَكَيْعُ قَالَ سُفْيَانُ نَاصِيئَتَهَا وَقَرْنَيْهَا

352- Үмму Атиййа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) өлген қызының шашын үш өрім қылып өріп қойдық», - деді. Суфян: «Маңдайының үстіндегі шашын бір өрім, екі маңдай шашын екі өрім қылды», - деді.

16-бап. Әйел мәйіттің шашы арқа жағына тасталып қойылады

353- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَفْصَةُ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ تُؤْفِيَّتْ إِحْدَى بَنَاتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

³⁴ Кафур- Камфара майы.

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَانَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا بِالسُّدْرِ وَثِرًا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتَنَ ذَلِكَ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ فَإِذَا فَرَغْتَنَّ فَأَذِنِّي فَلَمَّا فَرَغْنَا آدَنَاهُ فَأَلْفَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ فَضَفَرْنَا شَعْرَهَا ثَلَاثَةَ فُرُونَ وَأَلْفَيْنَاهَا خَلْفَهَا

353- Умму Атиййа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қыздарының бірі қайтыс болды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) біздің алдымызға кіріп: «Суға сидр араластырып тақ мәрте – үш, бес немесе жеті рет тіпті қажет болса, одан да көбірек жуындар, Ең соңғы жуғанда суға біраз *кафур*³⁵ қосып жуындар! Жуып болғандарыңнан соң маған айтындар!», - деді. Жуып болғанымыздан соң Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтып едік, ол кісі бізге өзінің (беліне орап жүрген) изарын берді. Қайтыс болған қызының шашын үш өрім қылып өріп, арқа жағына салып қойдық», - деді.

17-бап. Кебіндікті ақ матадан қылу керектігі туралы

354- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِقَاتٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَفَّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ يَمَانِيَّةٍ بِيضٍ سَحْوَلِيَّةٍ مِنْ كُرْسُفٍ لَيْسَ فِيهِنَّ قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ

354- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мүбәрақ денесін үш иемендік ақ матамен кебіндеді. Кебіннің астында көйлек (камис) немесе сәлде жоқ болатын», - деді.

18-бап. Екі қабат қылып кебіндеудің дырыстығы туралы

355- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ وَقَفُ بِعَرَفَةَ إِذْ وَقَعَ عَنْ رَاحِلَتِهِ فَوَقَصْنَاهُ أَوْ قَالَ فَأَوْقَصْنَاهُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ وَلَا تُحَنِّطُوهُ وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا

³⁵ Кафур- Камфара майы.

355- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Арафат тауында түйеге мініп тұрған еді. Бір уақытта түйеден жығылып кетіп мойны үзіліп өлді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйітті суға *сидр* араластырып жуып, екі қабат қылып кебіндеңдер, хош иісті нәрсе сеппендер және басын орамандар! Өйткені, ол қиямет күні тәлбия (Ләббайка Аллаһумма, Ләббайка) айтып тұрған бойы тіріледі», - деді.

19-бап. Мәйітке жұпар иісті нәрселерді себу туралы

356- حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ وَاقَفَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَرَفَةَ إِذْ وَقَعَ مِنْ رَاحِلَتِهِ فَأَقْصَعَتْهُ أَوْ قَالَ فَأَقْصَعَتْهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفَّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ وَلَا تُحَنِّطُوهُ وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا

356- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: ««Бір кісі Арафат тауында Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Арафатта тұрған еді. Бір уақытта түйеден жығылып кетіп мойны үзіліп өлді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйітті суға *сидр*³⁶ араластырып жуып, екі қабат қылып кебіндеңдер, хош иісті нәрсе сеппендер және басын орамандар! Өйткені, Алла тағала бұл кісіні қиямет күні тәлбия айтып тұрған бойы тірілтеді», - деді.

20-бап. Мәйіттің үстінде ихрам болса, қалай кебінделеді?

357- حَدَّثَنَا أَبُو الثُّعْمَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَّانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمُ أَنَّ رَجُلًا وَقَصَهُ بِعَيْرِهِ وَنَحَنُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُحْرَمٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفَّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ وَلَا تُمَسِّوهُ طَبِيًّا وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا

357- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: ««Бір кісіні түйесі жығып кетті. Бізде Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге сол жерде едік. Әлгі кісінің үстінде ихрамы бар болатын. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйітті суға *сидр*³⁷

³⁶ Сидр-Арша тектес өткір иісті өсімдік.

³⁷ Сидр-Арша тектес өткір иісті өсімдік.

араластырып жуып, екі қабат қылып кебіндеңдер, оған хош иісті нәрсе сеппендер және басын орамаңдар! Өйткені, Алла тағала оны қиямет күні *талбия* айтып тұрған бойы тірілтеді», - деді.

358- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرٍو وَأَيُّوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ كَانَ رَجُلٌ وَقَفَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَرَفَةَ فَوَقَعَ عَنْ رَاحِلَتِهِ قَالَ أَيُّوبُ فَوَقَصَتْهُ وَقَالَ عَمْرٍو فَأَقْصَعَتْهُ فَمَاتَ فَقَالَ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّئُوهُ فِي تَوْبَيْنٍ وَلَا تُحَنِّطُوهُ وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ أَيُّوبُ يُلَبِّي وَقَالَ عَمْرٍو مُلَبِّيَا

358- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Бір күні Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Арафатта тұрған едік. Бір кісі түйесінен жығылып қалды. (Аюб: «Мойны үзіліп кетті», - деді. Амр: «Мойны үзіліп кеткендіктен тіл тартпай кетті», - деді). Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйітті суға *сидр* араластырып жуып, екі қабат қылып кебіндеңдер, хош иісті нәрсе сеппендер және басын орамаңдар! Өйткені ол қиямет күнінде... (Аюб: «тэлбия айтып тұрып тіріледі», - деді. Ал Амр болса: «Тэлбия айтып тұрған бойы тірілтеді», - деді)».

21-бап. Етегі бүктелген немесе бүктелмеген көйлекке кебіндеу туралы

359- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي لَمَّا تُوُقِّيَ جَاءَ ابْنَهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْطِنِي قَمِيصَكَ أَكْفَنُهُ فِيهِ وَصَلَّ عَلَيْهِ وَاسْتَغْفِرَ لَهُ فَأَعْطَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَمِيصَهُ فَقَالَ آذِنِي أُصَلِّيَ عَلَيْهِ فَأَذَنَهُ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيْهِ جَذَبَهُ عَمْرٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ أَلَيْسَ اللَّهُ نَهَاكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ فَقَالَ أَنَا بَيْنَ خَيْرَتَيْنِ قَالَ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ فَصَلَّى عَلَيْهِ فَنَزَلَتْ وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ

359- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Убай қайтыс болғанда баласы Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) келіп: «Я Расулулла, әкемді кебіндеу үшін маған көйлегіңізді (қамис) берсеңіз, және әкеме жаназа оқып, Алла

тағаладан оған кешірім тілесеніз!»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзінің көйлегін беріп: «Маған хабар берерсің, жаназасын оқимын»,- деді. Ол Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) хабар берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жаназасын оқу үшін жамағаттың алдына өтпекші болғанда Хазреті Омар киімінен тартып: «Алла тағала сізді Мунафиқтардың жаназасын оқудан қайтармаған ба еді?»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Маған екі жақсылықтың біреуін таңдаудың мүмкіндігі берілген. Алла тағала: «(Мұхаммед ғ.с.) Мунафиқтар үшін жарылқануларын тілесен де, тілемесен де тіпті олар үшін жетпіс қайта жарылқануын тілесен де, Алла оларды әсте жарылқамайды. Бұл олардың Аллаға, Елшісіне қарсы болғандықтарынан. Алла бұзақы халықты тура жолға салмайды³⁸»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Абдулла ибн Убайдың жаназасын оқыды. Сонда: «Ешқашан олардан өлген бірде-біреуіне (жаназа) намаз оқыма!³⁹»,- деген айт нәзіл болды.

360- حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو سَمِعَ جَابِرًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَعْدَ مَا دُفِنَ فَأُخْرِجَهُ فَفَقَّتَ فِيهِ مِنْ رِيقِهِ وَأَلْبَسَهُ قَمِيصَهُ

360- Амр ибн Динар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Абдулла ибн Убай жерленгеннен соң келіп, ол кісіні қабірден шығаруды бұйырды. Мәйіт қабірден шығарылғаннан соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оның денесіне түкірігін жағып, үстіне өзінің көйлегін (қамис) кигізіп қойды»,- деді.

22-бап. Көйлек (қамис) кидірмей кебіндеу туралы

361- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَفَّنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ سُحُولِ كُرْسُفٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ

361- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) сәлдесіз және көйлексіз (қамис) үш қабат қылып кебіндеді»,- деді.

³⁸ 9. «әт-Тәубе», 80 аят.
³⁹ 9. «әт-Тәубе», 84 аят.

23-бап. Сәлде орамай кебіндеу туралы

362- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ
 اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُفِّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ لَيْسَ فِيهَا
 قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ

362- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) үш қабат иемендік матамен кебіндеді. Кебінінің ішінде сәлде де, көйлек (қамис) те жоқ болатын», - деді.

24-бап. Кебін алуға марқұмның қалған мал дүниесінен жұмсалады

قَالَ عَطَاءٌ وَالزُّهْرِيُّ وَعَمْرُو بْنُ دِينَارٍ وَقَتَادَةُ وَقَالَ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ
 الْحُوطُ مِنْ جَمِيعِ الْمَالِ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ يُبْدَأُ بِالْكَفَنِ ثُمَّ بِالذَّيْنِ ثُمَّ بِالْوَصِيَّةِ وَقَالَ
 سُفْيَانُ أَجْرُ الْقَبْرِ وَالْعَسَلُ هُوَ مِنَ الْكَفَنِ

Ғата, Зухрий, Амр ибн Динар және Қатада да осындай пікірде. Амр ибн Динар (р.а.): «Мәйітке жұмсалатын хош иісті нәрселер, егерде одан қалған мал дүниенің барлығы кетсе де, алынады», - деді.

Ибраһим ән-Накасий: «Мәйіттен қалған мал-дүние алдымен кебіндік алу үшін, содан соң қарызын өтеу үшін, одан кейін мұрагерлер үшін бөлінеді», - деді.

Суфян: «Қабір мен жуындырудың ақысы да кебінге бөлінген қаражаттан төленеді», - деді.

364- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَكِّيُّ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ
 أَبِيهِ قَالَ أَتَيْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَوْمًا بَطْعَامِهِ فَقَالَ قُتِلَ
 مُصْنَعِبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَكَانَ خَيْرًا مِنِّي فَلَمْ يُوجَدْ لَهُ مَا يُكْفَنُ فِيهِ إِلَّا بُرْدَةٌ وَقُتِلَ حَمْرَةُ
 أَوْ رَجُلٌ آخَرُ خَيْرٌ مِنِّي فَلَمْ يُوجَدْ لَهُ مَا يُكْفَنُ فِيهِ إِلَّا بُرْدَةٌ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ يَكُونَ قَدْ
 عَجَّلَتْ لَنَا طَيِّبَاتُنَا فِي حَيَاتِنَا الدُّنْيَا ثُمَّ جَعَلَ يَبْكِي

364- Сағид ибн Ибраһим (р.а.) риуаят етті: «Бір күні Абдуррахман ибн Ауфка (р.а.) тамақ әкелісті. Ол кісі (тамақтана отырып): «Мусғаб ибн Умайр шаһид болды. Ол менен гөрі жақсырақ еді. Үйінен кебіндікке жарайтын ештеңе табылмады. Оның бір ғана шапаны бар екен. Кейін, әмір Хамза өлтірілді. Ол да менен жақсырақ еді. Оның үйінен де кебіндікке еш

нәрсе табылмады. Оның да бір ғана шапаны бар болатын. Ахиретте көрсетілетін жақсылықтар бізге осы дүниеде көрсетіліп жатыр ма екен деп қорқамын»,- деп күңіреніп жылай бастады (тіпті тамақты да жемеді)»,- деді.

25-бап. Мәйітті кебіндеуге киімнен басқа еш нәрсе табылмаса ...

365- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَتَى بِطَعَامٍ وَكَانَ صَائِمًا فَقَالَ قَتَلَ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَهُوَ خَيْرٌ مِنِّي كُفِّنَ فِي بُرْدَةٍ إِنْ عُطِيَ رَأْسُهُ بَدَتْ رِجْلَاهُ وَإِنْ عُطِيَ رِجْلَاهُ بَدَا رَأْسُهُ وَأَرَاهُ قَالَ وَقَتَلَ حَمْرَةَ وَهُوَ خَيْرٌ مِنِّي ثُمَّ بَسِطَ لَنَا مِنَ الدُّنْيَا مَا بَسِطَ أَوْ قَالَ أُعْطِينَا مِنَ الدُّنْيَا مَا أُعْطِينَا وَقَدْ خَشِينَا أَنْ تَكُونَ حَسَنَاتِنَا عُجِّلَتْ لَنَا ثُمَّ جَعَلَ يَبْكِي حَتَّى تَرَكَ الطَّعَامَ

365- Сағд ибн Ауфқа (ораза кезінде) ауыз ашырмақ үшін тамақ келтірісті. Сонда Абдурахман: «Мусғаб ибн Умайр шаһид болды. Ол менен гөрі жақсырақ еді. (Кебіндік табылмай) бір шапанға ғана оралып жерленді. Ол шапанның қысқалығы соншалық аяғын жапса, басы, ал басын жапса, аяғы ашылып қалатын. Амр Хамза да өлтірілді, ол менен де жақсы еді. Оны да бір шапанға орап жерледі. Ал бізге көп мал-дүние берілді. Берілетін барша жақсылықтар осы дүниеде беріліп, ахиретте берілетін еш нәрсе қалмаса керек деп қорқамын , - деп жылай бастады, тіпті ауыз ашарға еш нәрсе жемеді»,- деді.

26-бап. Мәйіттің басын жапса, аяғы, аяғын жапса, басы ашылып қалатын қысқа нәрседен басқа кебіндік табылмаса, бас жағын орайды

366- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا شَقِيقٌ حَدَّثَنَا خَبَّابٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ هَاجَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَلْتَمِسُ وَجْهَ اللَّهِ فَوَقَعَ أَجْرُنَا عَلَى اللَّهِ فَمِنَّا مَنْ مَاتَ لَمْ يَأْكُلْ مِنْ أَجْرِهِ شَيْئًا مِنْهُمْ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَمِنَّا مَنْ أَيْبَعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ فَهُوَ يَهْدِيهَا قَتَلَ يَوْمَ أُحُدٍ فَلَمْ نَجِدْ مَا نُكْفِّهُ إِلَّا بُرْدَةً إِذَا عُطِينَا بِهَا رَأْسُهُ خَرَجَتْ رِجْلَاهُ وَإِذَا عُطِينَا رِجْلَيْهِ خَرَجَ رَأْسُهُ

فَأَمَرَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُعْطِيَ رَأْسَهُ وَأَنْ نَجْعَلَ عَلَى رِجْلَيْهِ مِنْ
الْيَأْخِرِ

366- Хаббаб (р.а.) риуаят етті: «Алла тағаланың разылығын қалап Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге хижрат қылдық. Алла тағала бізге осы дүниеде нәсіп етуі ләзім болған жақсылықтарды ахиретте бермекке алып қалды. Өйткені арамыздан о дүниеге аттанғандардың бірде біреуі сол жақсылықтардың бір түйірін де көрген жоқ. Солардың бірі Мусғаб ибн Умайр. Бірақ арамызда осы дүниеде жақсылықтарын алып, жақсы өмір кешіп жүргендер де бар. Мусғаб болса, Үхуд соғысында өлтірілді. Оны кеткендеуге (үйінен) еш нәрсе таба алмадық. Басын жапса, аяғы, аяғын жапса, басы ашылып қалатын бір ғана шапаны бар екен. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шапаны мен бас жағын орап, ал ашылып қалған аяғын изхирмен (қамыс) жабуды бұйырды», - деді.

27-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында өзіне кеткен дайындап қойған кісіні сөгу туралы

367- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبُرْدَةٍ مَسْجُوجَةٍ فِيهَا حَاشِيئُهَا أَتَدْرُونَ مَا الْبُرْدَةُ قَالُوا السَّمْلَةُ قَالَ نَعَمْ قَالَتْ نَسَجْتُهَا بِيَدِي فَجِئْتُ لِأَكْسُوكَهَا فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا فَخَرَجَ إِلَيْنَا وَإِنَّهَا إِزَارُهُ فَحَسَنَتْهَا فُلَانٌ فَقَالَ اكْسِينِيهَا مَا أَحْسَنَتْهَا قَالَ الْقَوْمُ مَا أَحْسَنْتَ لِبِسِهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا ثُمَّ سَأَلْتُهُ وَعَلِمْتُ أَنَّهُ لَا يَرُدُّ قَالَ إِنِّي وَاللَّهِ مَا سَأَلْتُهُ لِالْبِسَةِ إِنَّمَا سَأَلْتُهُ لِتَكُونَ كَفَنِي قَالَ سَهْلٌ فَكَانَتْ كَفَنَهُ

367- Саһл (р.а.) риуаят етті: «Бір әйел Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) шет-шетіне (өю-өрнек) тігілген көйлек алып келіп, сыйлады. Сонда: «Білемісіңдер, бұның қандай киім екенін?», - деп сұрадым. Сахабалар: «Бұл шамла (бүтін денені жауып тұратын киім)», - десті. Мен: «Иә дұрыс таптыңдар!», - дедім. Әлгі әйел Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Бұны сізге әдейілеп өз қолыммен тігіп әкелдім», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оны өзіне қажет болғаннан соң алды. Кейін ішке кіріп (изардың орнына) белінен төмен орап шықты. Сонда пәленше (Абдуррахман ибн Ауф): «Сондай жақсы екен, маған кидіре (бере) салыңыз!», - деді. Сахабалар: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оны өзіне қажет болған соң алып еді, сен дұрыс қылмадың, сұраған нәрсеге жоқ деп айтпайтынын біліп, әдейі қылдың-ғой!», - десті. Сонда Абдуррахман: «Аллаға ант етіп айтамын, бұл көйлекті

Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) кию үшін сұрағаным жоқ, оны өзіме кебіндікке сақтап қоймақшымын»,- деді. Сол көйлек (кейіннен) оған кебіндік болды»,- деді.

28-бап. Әйелдердің жаназаға қатысуы туралы

368- حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ عَنْ أُمِّ الْهَدَيْلِ

عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ نُهِينَا عَنْ ابْتِاعِ الْجَنَائِزِ وَلَمْ يُعْرَمَ عَلَيْنَا

368- Үмму Атиййа (р.а.): «Бізді жаназаға қатынасуымыздан тыйды, бірақ та мүлдем тыйым салған жоқ»,- деді.

29-бап. Әйел адамның күйеуінен басқа жақындары қайтыс болғанда аза тұту уақыты туралы

369- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ حَدَّثَنَا سَلْمَةُ بْنُ عُلْقَمَةَ عَنْ مُحَمَّدِ

بْنِ سَيْرِينَ قَالَ ثُوْقِي ابْنُ لِيٍّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمَ الثَّلَاثِ دَعَتْ

بِصْفَرَةٍ فَتَمَسَّحَتْ بِهِ وَقَالَتْ نُهِينَا أَنْ نُحَدِّثَ أَكْثَرَ مِنْ ثَلَاثِ إِلَّا بِزَوْجٍ

369- Мұхаммед ибн Сирин (р.а.) риуаят етті: «Үмму Атиййаның (р.а.) ұл баласы өлді. Үшінші күні сафра (сары түсті боянатын нәрсе) әкелуді бұйырды. Келтірілгеннен соң, оны өзіне жағып: «Әйелдерге күйеуінен басқа жақындарына үш күннен артық аза тұту Мәкрух етілген»,- деді.

370- حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنِي

حُمَيْدُ بْنُ نَافِعٍ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَتْ لَمَّا جَاءَ نَعْيُ أَبِي سُفْيَانَ مِنَ الشَّامِ

دَعَتْ أُمُّ حَبِيْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بِصُفْرَةٍ فِي الْيَوْمِ الثَّلَاثِ فَمَسَّحَتْ عَارِضِيهَا

وَذَرَاعَيْهَا وَقَالَتْ إِنِّي كُنْتُ عَنْ هَذَا لَعْنِيَّةٌ لَوْلَا أَنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُحَدِّثَ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثِ

إِلَّا عَلَى زَوْجٍ فَإِنَّهَا تُحَدِّثُ عَلَيْهِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا

370- Зейнеп бинти Әбу Сәлама (р.а.) риуаят етті: «Шамнан Әбу Суфянның қайтыс болғандығы туралы хабар келгенде, үшінші күні Әбу Суфянның қызы Үмму Хабиба (Пайғамбарымыздың с.ғ.с. әйелі) сафра (сары түсті бояу) әкелуді бұйырды. Алып келген соң, оны бетіне, мандайына, құлақтарының айналасына және білектеріне жақты да: «Егерде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Аллаға және ахирет күніне иман келтірген

әйелдің мәйітке үш күннен артық аза тұтуы Мәкрух, ал күйеуі өлсе, төрт ай он күн (аза тұтады)» дегенінде, мен бұлай етпес едім»,- деді.

371- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ

عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ نَافِعٍ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ أَخْبَرَتْهُ قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ حَبِيبَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُحْدِ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ حِينَ تُوقِي أُخُوها فَدَعَتْ بِطِيبٍ فَمَسَّتْ بِهِ ثُمَّ قَالَتْ مَا لِي بِالطَّيِّبِ مِنْ حَاجَةٍ غَيْرَ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُحْدِ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا

371- Зейнеп бинти Әбу Сәлама (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі Үмму Хабибаның алдына кірдім. Ол кісі маған: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Аллаға және ахирет күніне сенген әйелдің үш күннен артық қайтыс болған адамға аза тұтуы Мәкрух, күйеуі өлсе ғана төрт ай он күн аза тұтады»,- дегенін естігенмін»,- деді. Содан кейін, Зейнеп бинти Жаһштың алдына ағасы қайтыс болған кезде кірдім. Сонда олар хош иісті нәрселерді алып келуді бұйырды. Содан олардан өзіне сүртініп жағып: «Менің хош иісті нәрселерді себініп, жағуға көңілім жоқ-қой, бірақ та Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) мінберде тұрып: «Аллаға және ахирет күніне сенген әйелдің қайтыс болған адамға үш күннен артық аза тұтуы Мәкрух, тек күйеуі өлсе ғана төрт ай он күн аза тұтады»,- дегенін естігенмін»,- деді.

30-бап. Қабірлерді зиярат ету туралы

372- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِامْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرِ فَقَالَ اتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي قَالَتْ إِنَّكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبِّ بِمُصِيبَتِي وَلَمْ تَعْرِفْهُ فَقِيلَ لَهَا إِنَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْتَ بَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ تَحْدِ عِنْدَهُ بَوَائِبِنَ فَقَالَتْ لَمْ أَعْرِفْكَ فَقَالَ إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى

372- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қабірдің жанында жылап отырған бір әйелдің қасынан өтіп бара жатып оған: «Алладан қорқыңыз, сабыр етіңіз!», - деді. Сонда әлгі әйел: «Жолыңыздан қалмаңыз, сіздің басыңызға бұндай қайғы-қасірет түспеген-ғой!», - деді. Ол әйел Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) танымайтын еді. Адамдар оған: «Ол кісі Расулулла (с.ғ.с.) ғой», - десті. Содан кейін әлгі әйел Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) есігінің алдына келді. Қараса, есік алдында (патша сарайларында болатын) қақпа да жоқ. Әйел (ішке кіріп) Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Сізді танымай қалыппын», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Адамның басына қиыншылық (мусибат) түскен алғашқы күндерде сабырлық қылу керек!», - деді.

31-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) «Егер өлген кісі тірі кезінде өз отбасындағыларды өлген кісіге аза тұтқанда (тым артық) жылап-сықтауға үйретіп қойған болса, ол өлгенде (отбасындағылары) оған аза тұтып, қатты айғайлап (Аллаға қарсылық қылып) жыласа, ол қабірде азапталады», - дегені туралы

لَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ فَإِذَا لَمْ يَكُنْ مِنْ سُنَّتِهِ فَهُوَ كَمَا قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهَا لَا تَزُرُّ وَأَزْرَةٌ وَزُرُّ أُخْرَى وَهُوَ كَقَوْلِهِ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ ذُنُوبًا إِلَى حِمْلِهَا
لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَمَا يُرَخِّصُ مِنَ الْبُكَاءِ فِي غَيْرِ نَوْحٍ وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُقْتَلُ نَفْسٌ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دَمِهَا وَذَلِكَ لِأَنَّهُ
أَوَّلُ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ

Алла тағала: «Әй мүміндер! Өздерінді әрі үй іштерінді отыны адамдар мен тастардан болған оттан қорғандар...⁴⁰», - деген.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әр бірің бақташысыңдар және әр бірін өз қол астыларындағы кісілерге жауаптысыңдар. Егерде өлген кісі өзінің отбасын өлген кісіні аза тұтқанда, у-шу қылып, дауыс көтеріп жылауға үйретпеген болса, ол (қабірде азапталмайды), - деді.

Айша анамыздың (р.а.) айтқанындай, біреу біреудің істеген күнәсі үшін күнәһар болмайды. Мына аяттың да мағынасы тура сол туралы: «Егерде біреу өзінің қылған күнәларын көптігінен көтере алмай, басқа бір адамды шақырып, оған: «Бір бөлігін өзіңе ал!», - десе, ол түйірдей бөлігін де алмайды⁴¹», - деді.

Дауысты шығармай жылауға рұқсат берілгендігі туралы.

⁴⁰ 66. «әт-Тахрим», 6 аят.

⁴¹ 35. «Фатыр», - сүресі.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Біреуді біреу бостан-босқа өлтірмейді. Егерде бостан-босқа өлтірсе, онда Адамның ғ.с. тұнғышы Қабыл кенжесі Әбілді өлтіргені сияқты, оның күнәсіне ортақтасады. Өйткені ол дүниеде бірінші болып адам өлтіруді, нақактан-нақақ қан төгуді әдет қылғанның өзі»,- деді.

373- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ وَمُحَمَّدٌ قَالَا أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ سُلَيْمَانَ

عَنْ أَبِي عُمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أُرْسِلَتْ ابْنَةُ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِ إِنَّ ابْنًا لِي فُبِضَ فَأَتَانَا فَأَرْسَلَ يُقْرِئُ السَّلَامَ وَيَقُولُ

إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أُعْطِيَ وَكُلُّ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُسَمًّى فَلْتَصْبِرْ وَالتَّحْتَسِبْ فَأَرْسَلَتْ

إِلَيْهِ نَفْسِي عَلَيْهِ لِيَأْتِيَنَهَا فَقَامَ وَمَعَهُ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ وَمَعَادُ بْنُ جَبَلٍ وَأَبِيُّ بْنُ كَعْبٍ

وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَرَجَالٌ فَرَفَعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّبِيَّ وَنَفْسَهُ

تَتَفَعَّعُ قَالَ حَسْبُنُهُ اللَّهُ قَالَ كَأَنَّهَا شَنَّ فَقَاضَتْ عَيْنَاهُ فَقَالَ سَعْدُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا

هَذَا فَقَالَ هَذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ وَإِنَّمَا يَرْحُمُ اللَّهُ مَنْ عِبَادِهِ

الرُّحَمَاءِ

373- Усама ибн Зәйд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қызы Зейнеп: «Ұлым жан тәсілім етейін деп жатыр, әке тезірек келіңіз!»,- деп Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) адам жіберді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оның бұл сөзіне жауап қылып: «Перзентті беретін де Алла тағала, оны қайтарып алатын да Алла тағала. Алла тағаланың алдында олардың өмірі анық белгіленіп қойылған. Өзіне Алла тағаладан сабыр қанағат тілеп, оның қалауына (қарсылық қылмай) бой ұсынсын!»,- деп айтып жіберді. Қызы: «Әкем міндетті түрде келсін!»,- деп тағыда адам жіберді. Бұл сөзді естіп Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орнынан тұрды. Ол кісімен бірге Сағд ибн Убада, Мұғаз ибн Жәбал, Убай ибн Кағб, Зәйд ибн Сәбит және де бір қанша кісілер бірге барды. Барғаннан соң баланы Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) берісті. Бала жан тапсырайын деп жатқан хәлде болатын. Көргенімде бала ішінде суы жоқ торсықтай болып қалыпты, жаны тәнінен шығып кетейін деп тұрғандай еді. Бұны көріп Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) екі көзінен парлап жас ақты. Сонда Сағд: «Я Расулулла, бұныңыз не?!»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл көздің жасы-Алла тағаланың пенделерінің жүрегіне салып қойған рахметі! Алла тағала рахымды пенделеріне рахым қылады (яғни, бұл айқайлап жылап-сықтағандағы көздің жасы емес)»,- деді.

374- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ هِلَالِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ شَهِدْنَا بِنْتًا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ عَلَى الْقَبْرِ قَالَ فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَدْمَعَانِ قَالَ فَقَالَ هَلْ مِنْكُمْ رَجُلٌ لَمْ يُقَارَفِ اللَّيْلَةَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَنَا قَالَ فَأَنْزَلَ قَالَ فَانزَلَ فِي قَبْرِهَا

374- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қызы Үмму Гүлсімнің жаназасында едік. Қарасам, қабірдің жанында отаырған Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көзінен парлап жас ағып жатыр екен. Содан кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Араларыңда түнде әйелімен жақындық қылмаған адам бар ма?»,- деп сұрады. Сонда Талха: «Мен бармын»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ондай болса қабірге түс!»,- деді. Талха мәйітті (көтеріп) қоюға қабірге түсті»,- деді.

375- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ قَالَ ثُوْقَيْتُ ابْنَةَ لِعُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَكَّةَ وَجِئْنَا لِنَشْهَدَهَا وَحَضَرَهَا ابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَإِنِّي لَجَالِسٌ بَيْنَهُمَا أَوْ قَالَ جَلَسْتُ إِلَى أَحَدِهِمَا ثُمَّ جَاءَ الْآخِرُ فَجَلَسَ إِلَيَّ جَنَّبِي فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لِعُمَرُ بْنُ عُثْمَانَ أَلَا تَنْهَى عَنِ الْبُكَاءِ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْمَيِّتَ لَيُعَذَّبُ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَدْ كَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ بَعْضَ ذَلِكَ ثُمَّ حَدَّثَ قَالَ صَدَرَتْ مَعَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنْ مَكَّةَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْبَيْدَاءِ إِذَا هُوَ بِرَكْبٍ تَحْتَ ظِلِّ سَمْرَةٍ فَقَالَ اذْهَبْ فَأَنْظِرْ مَنْ هُوَ لَاءِ الرِّكْبِ قَالَ فَتَنْظَرْتُ فَإِذَا صُهِيبٌ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ ادْعُهُ لِي فَرَجَعْتُ إِلَى صُهِيبٍ فَقُلْتُ ارْتَحِلْ فَالْحَقَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَلَمَّا أُصِيبَ عُمَرُ دَخَلَ صُهِيبٌ يَبْكِي يَقُولُ وَآ أَخَاهُ وَآ صَاحِبَاهُ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَا صُهِيبُ أَنْبِكِي عَلَيَّ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْمَيِّتَ لَيُعَذَّبُ بِبَعْضِ بُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَلَمَّا مَاتَ عُمَرُ رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهُ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَتْ رَحِمَ اللَّهُ عُمَرَ وَاللَّهِ مَا حَدَّثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ لَيُعَذِّبُ الْمُؤْمِنَ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ وَلَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ لَيَزِيدُ الْكَافِرَ عَذَابًا بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ وَقَالَتْ حَسْبُكُمْ الْقُرْآنُ وَلَا تَزُرُّ وَارِزَّةٌ وَزَرَ أَخْرَى قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عِنْدَ ذَلِكَ وَاللَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى قَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ وَاللَّهُ مَا قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا شَيْئًا

375- Абдулла ибн Убайдулла ибн Әбу Мулайка (р.а.) риуаят етті: «Меккеде Османның (р.а.) қызы қайтыс болды. Жаназасына қатысқалы бардық. Жаназаға Ибн Омар мен Ибн Аббаста (р.а.) келді. Екіншісі менің қасыма келіп отырды. Абдулла ибн Омар (р.а.) Османның ұлы Амрге: «Әйелдерді жылаудан тоқтатсаңшы! Өйткені Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйіт өзінің туған-туысқандарының жылауынан (қабірде) азапталады, деген ғой!», - деді. Сол жерде отырып Ибн Аббас (р.а.) маған мына бір оқиғаны айтып берді.

«Хазреті Омармен (р.а.) бірге Меккеден (Мединеге) қайтып келе жатып Байда деген жерге жеткенімізде самура терегінің көлеңкесінде тұрған біреуді хазреті Омардың көзі шалды. Хазреті Омар (р.а.) маған: «Барып қарашы аналар кімдер екен?», - деді. Барып қарасам, Суһайб екен. Хазреті Омарға келіп айттым. Хазреті Омар: «Оны маған шақырып бер!», - деді. Мен Суһайбтың алдына барып: «Тұрыңыз, Әмир ул-Мүмининнің алдына барыңыз!», - дедім. Хазреті Омар (р.а.) Мединеге барғаннан соң, қайғыға тап болып (Хазреті Омарға біреу пышақ салып алған еді), Суһайб «Ой бауырым-ай, ой досым-ай» деп айқайлап жылап кірді. Сонда Хазреті Омар (р.а.): «Ей Суһайб, сен мені «айғайлап жоқтап» жылап жатырмысың?» Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйіт өзінің туыстарының (кейбір жыластарына) байланысты азапталады, деп айтқан», - деді. *(яғни, бұл жерде Алла тағалаға тіл тигізіп бетін жыртып шашын жұлып аттандап, Алла тағаланың әміріне қарсылық қылып жылау айтылып тұр).*

Хазреті Омар (р.а.) қайтыс болғаннан кейін, бұл сөзді Айша анамызға (р.а.) айттым», - дейді Ибн Аббас (р.а.), - сонда Айша анамыз: «Хазреті Омарға Алла тағала рахмет қылсын! Алла тағалаға ант етіп айтамын Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мұьмин адам өлгенде туған-туысы жыласа, Алла тағала оны азаптайды», - деп айтпаған, бірақ та Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде кәпір адам өліп оның туыстары жыласа, Алла тағала оны қатты азаптайды», - деген. Сендерге Құранның өзі дәлел, бір-бірінің күнәсі үшін азапталмайды», - деп айтты. «Күлдірген де жылатқан да Алланың өзі!», - дедім. Аллаға ант етіп айтамын, Ибн Омар (р.а.) Ибн Аббастың осы риуаятын естіп, еш нәрсе демеді».

376- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا سَمِعَتْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ إِنَّمَا مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى يَهُودِيَّةٍ يَبْكِي عَلَيْهَا أَهْلَهَا فَقَالَ إِنَّهُمْ لَيَبْكُونَ عَلَيْهَا وَإِنَّهَا لَتُعَدَّبُ فِي قَبْرِهَا

376- Амра бинти Абдуррахман Айша анамыздан былай деп естіген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бір яһудий әйелдің қабірінің жанынан өтіп бара жатып оның туыстарының жылап отырғанын көрді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұлар (өлген) әйелді аза тұтып жыласуда, ал ол әйел болса, қабірде азапталуда»,- деді.

377- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ وَهُوَ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ لَمَّا أُصِيبَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ جَعَلَ صُهَيْبٌ يَقُولُ وَآ أَخَاهُ فَقَالَ عُمَرُ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْمَيِّتَ لَيُعَدَّبُ بِكُفَّاءِ الْحَيِّ

377- Әбу Бурданың атасы (р.а.) былай деген екен: «Омар (р.а.) қиналып (біреу пышақ салып алған еді) жатқан кезінде Суһайб (р.а.) «Ой бауырым-ай» деп жылай бастады. Сонда Омар (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Мәйіт тірілердің жылауы себепті азапталады, деп айтқанын білмеймісің?»,- деді.

32-бап. Қайтыс болған кісіге қатты дауыс шығарып (аттандап) жылаудың мәкрухтығы туралы

قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعَاهُنَّ يَبْكِينَ عَلَى أَبِي سُلَيْمَانَ مَا لَمْ يَكُنْ نَفْعٌ أَوْ لَفْلَقَةٌ وَالنَّفْعُ التُّرَابُ عَلَى الرَّأْسِ وَاللَّفْلَقَةُ الصَّوْتُ

Хазреті Омар (р.а.): «Оларға тиме, Әбу Сүлейменге аза тұтып жылай берсін, бастарына топырақ шашып, аттандап жыламаса болды!»,- деді. Имам Бұхарий: «*Нақғ*-басына топырақ шашу, ал *лақлақа*- аттан салып жылау дегені»,- деді.

378- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُبَيْدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ الْمُغِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ كَذِبًا عَلَيَّ لَيْسَ

كَذَّبَ عَلَى أَحَدٍ مِّنْ كَذَّبَ عَلَيَّ مُنْعَمًا فَلْيَبْتَوِّأْ مَفْعَدَهُ مِنَ النَّارِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ نِيحَ عَلَيْهِ يُعَدَّبُ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ

378- Муғйра (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) былай дегенін естігенмін», - деді: «Әлбетте, менің атымнан жалған сөз айту басқа бір адамның атынан өтірік сөз айту сияқты емес. Кімде-кім менің атымнан жалған сөз айтса, өзіне тозақтан орын дайындай берсін! Кімде-кім өлген кісіге аттан салып жыласа, (аттан салып жылағаны себепті) сол мәйіт азапқа салынады», - деді.

379- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ
الْمُسَيَّبِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ الْمَيِّتُ يُعَدَّبُ فِي قَبْرِهِ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ تَابَعَهُ عَبْدُ الْأَعْلَى

379- Ибн Омардың (р.а.) атасы риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйіт оған айқайлап, аттандап аза тұтып, жылауларының себепінен қабірде азапталады», - деп айтты», - деді.

380- حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ وَقَالَ آدَمُ عَنْ شُعْبَةَ
الْمَيِّتُ يُعَدَّبُ بِبُكَاءِ الْحَيِّ عَلَيْهِ

380 - Шуғба (р.а.): «Мәйіт, оған аза тұтушы (артындағы) тірілердің жылауы себепінен (қабірде) азапталады», - деді.

33-бап.

381- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُكَدَّرِ قَالَ سَمِعْتُ
جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ جِئْتُ بِأَبِي يَوْمَ أُحُدٍ فَذُ مَثَلٍ بِهِ حَتَّى
وُضِعَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ سُجِّيَ ثَوْبًا فَدَهَبْتُ أُرِيدُ أَنْ
أَكْشِفَ عَنْهُ فَتَهَانِي قَوْمِي ثُمَّ دَهَبْتُ أَكْشِفُ عَنْهُ فَتَهَانِي قَوْمِي فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَفَعَ فَسَمِعَ صَوْتَ صَائِحَةٍ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقَالُوا ابْنَةُ عَمْرٍو
أَوْ أُخْتُ عَمْرٍو قَالَ فَلِمَ تَبْكِي أَوْ لِمَ تَبْكِي فَمَا زَالَتْ الْمَلَائِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتَيْهَا حَتَّى
رُفِعَ

381- Ибн ул-Мункадирға Жәбир ибн Абдулла (р.а.) былай деп риуаят еткен екен: «Үһүд соғысы күні әкемнің мәйітін киіміне ораған бойы Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына алып келді де, ол кісінің құлағы мен мұрнының кесіліп тасталғаны туралы айтты. Мен барып бетін ашпақшы болып едім, көпшілік рұқсат етпеді. Содан соң тағыда барып ашпақшы болып едім, көпшілік және рұқсат етпеді. Содан кейін тағыда барып ашпақшы болып едім, көпшілік бұл жолы да рұқсат етпеді. Кейіннен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзі «ашыңдар!», - деп бұйырды. Бетін ашты. Сонда бір әйелдің аттандаған дауысы естілді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол кім?», - деді. Амрдың қызы әлде Амрдың қарындасы», - десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жыламасын!», - деді. Кейін табытты көтергенше періштелер қанаттарымен әкемнің үстіне көлеңке қылып тұрысты», - деді.

34-бап. Аза тұтқан кезде жағасын жыртып, аттандап жылаған адам бізден емес (мұсылман емес)!

382- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا زُبَيْدُ الْيَامِيُّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ

مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ

382- Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті. «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім (қайғы-қасіретке душар болғанда) өзінің бетін тырнап, жағасын жыртып, Исламнан бұрынғы надандық дәуірдегі адамдардың орынсыз сөздерін айтып жыласа, ол бізден емес!», - деді.

35-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Сағд ибн Хаулаға мәрсия (жоқтау) айтқаны туралы

383- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ

سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُنِي عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ مِنْ وَجَعِ اسْتَدَّ بِي فَقُلْتُ إِنِّي قَدْ بَلَغَ بِي مِنَ الْوَجَعِ وَأَنَا ذُو مَالٍ وَلَا يَرْتُنِي إِلَّا ابْنَةُ أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثِي مَالِي قَالَ لَا فَقُلْتُ بِالشَّطْرِ فَقَالَ لَا ثُمَّ قَالَ الثُّلُثُ وَالثُّلُثُ كَبِيرٌ أَوْ كَثِيرٌ إِنَّكَ أَنْ تَدْرَ وَرَتَّتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَدْرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجَهَ اللَّهُ إِلَّا أُجِرْتَ بِهَا حَتَّى مَا تَجْعَلَ فِي فِي أَمْرَاتِكَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْلَفُ بَعْدَ أَصْحَابِي قَالَ إِنَّكَ لَنْ تُخَافَ

فَعَمَلٌ عَمَلًا صَالِحًا إِنَّا ازْدَدْتَهُ بِهِ دَرَجَةً وَرَفَعَةً ثُمَّ لَعَلَّكَ أَنْ تُخَلَّفَ حَتَّى يَنْتَفِعَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيُضِرَّ بِكَ آخِرُونَ اللَّهُمَّ أَمْضِ لِأَصْحَابِي هِجْرَتَهُمْ وَلَا تُرُدَّهُمْ عَلَى أَعْقَابِهِمْ لَكِنَّ الْبَائِسُ سَعْدُ بْنُ حَوْلَةَ يَرِثِي لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ مَاتَ بِمَكَّةَ

383- Амр ибн Сағдқа атасы Сағд ибн Хаула (р.а.) былай деген екен: «Хажжат ул-Уадағ жылы мен қатты науқас болдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені көргелі келді. Сонда мен: «Науқасым күшейіп кетті, жағдайым нашар. Мен дәулетті адаммын. Бір қызымнан басқа мұрагерлік алатын адамым жоқ. Малымның 1/3 бөлігін (кедейлерге) таратайын ба?»,- деп сұрадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жоқ»,- деді. Мен: «Жартысын садақа қылайын ба?»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағы да: «Жоқ»,- деді. Содан соң: «1/3...1/3 бөлігі де өте көп нәрсе, әлбетте сен балаларыңды адамдардан тіленетін кедей қылып қалдырғанынан гөрі, дәулеттірек қылып қалдырғаның абзал. Егерде сен хайыр-садақа үшін малыңды жұмсайтын болсаң, әрине оның есесіне Алла тағаладан сауап аласың, тіпті әйеліңнің аузына салып қойған нәрсең үшін де»,-деп қосып қойды. Мен: «Я Расулудла, мен сахаба бауырларымның артында қаламын ба (яғни, айығып кетер ме екенмін)?»,- дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сен сахаба бауырларыңнан кейін қалып, жақсы амал қылсаң, бұның есесіне Алла тағаланың алдында дәреже мәртебең биік болады. Ал егерде кейін қалсаң, сенен бір қанша мүъминдер пайда көрсе, ал бір қанша мүшіріктер зиян тартса! Иләһи, сахабаларымның хижратын қатерсіз қыл, оларды (Мединеден) артқа қайтарма!»,- деді.

Бірақ бейшара Сағд ибн Хаула Меккеде қайтыс болғанда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған жоқтау айтты.

36-бап. Қайғы-қасрет (кісі қайтыс) болғанда шашты жұлудан қайтару туралы

قَالَ الْحَكْمُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جَابِرٍ أَنَّ الْقَاسِمَ بْنَ مَخْيِمَةَ حَدَّثَهُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ بْنُ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ وَجَعَ أَبُو مُوسَى وَجَعًا شَدِيدًا فَعُشِيَ عَلَيْهِ وَرَأْسُهُ فِي حَجْرٍ امْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِهِ فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهَا شَيْئًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ بَرِيءٌ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَرِيءٌ مِنَ الصَّالِقَةِ وَالْحَالِقَةِ وَالشَّاقَّةِ

Әбу Бурда ибн Әбу Мұса (р.а.) риуаят етті: «Әбу Мұса (атам) қатты науқас болып қалып, әлсіреді. Бас әйелдерінің бірінің құшағында болып, бір ауыз сөз айталмай қалды. Әл-қуаты кіріп есіне келген соң: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кімнен жиіркенген болса, мен де содан жиіркенемін. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Басына қайғы-қасірет түскенде аттан салып, шашын жұлып, жағасын жыртқан әйелдерден жиіркенемін!»-дейтін еді», - деп айтты.

37-баб. Басына қайғы-қасірет түскенде өз-өзін шапалақтап ұрып, аттан салғандар бізден емес (мұсылман емес)

384- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ

384- Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім өзінің бетін ұрып, жағасын жыртып, аттан салып Исламнан бұрынғы адамдардың шариғатқа дұрыс емес істерін қылса, ол бізден емес!», - деді.

38-баб. Басына қайғы-қасірет түскенде надандық дәуірдегідей аттандап, шариғатқа дұрыс емес сөздерді айтып, жылаудан қайтару

385- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ

385- Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Басына қайғы-қасірет түскенде надандық дәуірдегідей шариғатқа қарсы сөздерді айтып, жаға жыртып, бетін (тырнап) ұрып жылаған адам – бізден емес!» - деді.

39-баб. Басына қайғы-қасірет түскен адамның қайғысы бетінен білініп тұрса...

386- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ سَمِعْتُ يَحْيَى قَالَ أَخْبَرْتَنِي عَمْرَةَ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَتْلُ ابْنِ حَارِثَةَ وَجَعْفَرَ وَابْنَ رَوَاحَةَ جَلَسَ يُعْرِفُ فِيهِ الْحُزْنَ وَأَنَا
 أَنْظُرُ مِنْ صَائِرِ الْبَابِ شَقَّ الْبَابِ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ إِنَّ نِسَاءَ جَعْفَرَ وَذَكَرَ بُكَاءَهُنَّ
 فَأَمَرَهُ أَنْ يَنْهَاهُنَّ فَذَهَبَ ثُمَّ أَتَاهُ الثَّانِيَةَ لَمْ يُطِعْنَهُ فَقَالَ انْهَيْنَّ فَأَتَاهُ الثَّلَاثَةَ قَالَ وَاللَّهِ
 لَقَدْ غَلَبْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَرَزَعَمْتَ أَنَّهُ قَالَ فَاحْتُ فِي أَقْوَاهِمَنَّ الثَّرَابَ فَقُلْتُ أُرْغَمَ
 اللَّهُ أَنْفَاكَ لَمْ تَفْعَلْ مَا أَمَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ تَتْرُكْ رَسُولَ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْعَنَاءِ

386- Айша анамыз риуаят етті: «Ибн Хариса, Жағфар және ибн Рауахалардың өлтірілгендері туралы хабар келген күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітте отырғанда қайғысы жүзінен білініп тұрды. Сонда мен есіктің сыртынан қарап тұрған едім. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына бір кісі келіп, Жағфардың әйелінің жылап жатқанын айтты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларды жылаудан тоқтатуды бұйырды. Әйелдерді жұбатпаққа кеткен адам қайтып келіп: «Олар бой ұсынбай жатыр»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағы да: «Тұр, барып оларды жылауларынан тоқтат!»,- деді. Ол кісі және қайтып келіп: «Я, Расулулла, Аллаға ант етемін, әйелдер бізге бой ұсынбай жатыр»,- деді. Сонда мен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) баяғы кісіге: бар да әйелдердің бетіне топырақ шаш!- деп айтты деп ойлап, «Алла тағала мұрныңды жер иіскетсін! Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айтқандарын істемей, ол кісіні қинап қойдың ғой! – дедім.

387- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ حَدَّثَنَا عَاصِمُ الْأَحْوَلُ
 عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَتَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْرًا حِينَ
 قُتِلَ الْفُرَاءُ فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَزَنَ حُزْنًا قَطُّ أَشَدَّ مِنْهُ

387- Анас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Нажид тайпасына жіберілген қарилардың өлтірілгенінде бір ай бойы «күнұт» дұғасын оқыды. Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) осы кезден басқа уақытта қатты қайғырғанын көрген емеспін», - деді.

40-баб. Басына қайғы-қасірет түскенде қайғысын білдірмеген адам туралы

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ الْفُرَظِيُّ الْجَزَعُ الْقَوْلُ السَّيِّئُ وَالظَّنُّ السَّيِّئُ وَقَالَ
 يَعْقُوبُ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّمَا أَشْكُو بَنِي وَحْزَنِي إِلَى اللَّهِ

Мұхаммед ибн Кағба (р.а.): «**жазаъ** сөзі – жаман сөз айту және жаман ойларға бару, Алла тағаланың ахиретте беретін жақсылықтарынан үмітсіз болу», - деді.

Жақып ғ.с.: «Мен өзімнің мұнымды жалғыз Алла тағаланың өзіңе шағамын», - деді.

388- حَدَّثَنَا يَشْرُ بْنُ الْحَكَمِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ

اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ اشْتَكَى ابْنُ لِأَبِي

طَلْحَةَ قَالَ فَمَاتَ وَأَبُو طَلْحَةَ خَارِجٌ فَلَمَّا رَأَتْ أَمْرَهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ هَيَّأَتْ شَيْئًا

وَوَحَّتْهُ فِي جَانِبِ الْبَيْتِ فَلَمَّا جَاءَ أَبُو طَلْحَةَ قَالَ كَيْفَ الْعُلَامُ قَالَتْ قَدْ هَدَأَتْ نَفْسُهُ

وَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ قَدْ اسْتَرَّاحَ وَظَنَّ أَبُو طَلْحَةَ أَنَّهَا صَادِقَةٌ قَالَ فَبَاتَ فَلَمَّا أَصْبَحَ

اعْتَسَلَ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ أَعْلَمْتُهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ ثُمَّ أَخْبَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا كَانَ مِنْهُمَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَلَّ اللَّهُ أَنْ يُبَارِكَ لَكُمْ فِي لَيْلَتِكُمْ قَالَ سُفْيَانُ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ

الْأَنْصَارِ فَرَأَيْتُ لَهُمَا تِسْعَةَ أَوْلَادٍ كُلُّهُمْ قَدْ قَرَأَ الْقُرْآنَ

388- Анас ибн Малик (р.а.) риуаят етті: «Бір күні Абу Талханың ұлы науқастанып қайтыс болды. Сонда Абу Талқа сыртта жүрген еді. Әйелі ұлының қайтыс болғанын көріп, мәйітке керек болатын берер нәрселерді дайындап (баласының мәйігін) үйдің бір шетіне апарып қойды. Абу Талқа үйге кіріп: «Баланың жағдайы қалай?» - деп сұрады. Сонда әйелі: «Біраз тынышталып қалды. Тынығып қалса керек», - деді. Абу Талқа әйелі айтып тұрған соң солай шығар деп ойлады. Осы түнде (әйелімен) жақындасып, ертемен тұрып ғұсұл құйынды. Кейін үйінен шығып кетпекші болғанда әйелі баласының қайтыс болғанын айтты. Абу Талқа Пайғамбарымызбен бірге намаз оқып болғаннан соң әйелі мен өзінің арасында болған оқиғаны айтып берді. Сонда Расулұлла (с.ғ.с.) Алла тағала екеулеріңнің түндериңе берекет береді деп үміттенемін (яғни, Алла тағала қайырлы перзент берсе)!» - деді.

Суфиян (р.а.): «Ансарилардан бір кісі Абу Талханың әйелі тоғыз бала көтергенін және олардың барлығы Құранды бастан аяқ жатқа білетін қари болғандары туралы айтты», - деді.

41-баб. Басына қайғы-қасірет түскен алғашқы уақыттарда сабыр қылу турасында

قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ نِعَمَ الْعِدْلَانِ وَنِعَمَ الْعِلَاوَةِ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ أَوْلَيْكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأَوْلَيْكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ وَقَوْلُهُ تَعَالَى وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِنَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ

Хазреті Омар (р.а.) риуаят етті: «... сондай адамдар бар, бастарына қайғы-қасірет түскенде: **«Инна лиллаһи уа инна иләйһи раджибуун»** (біз Алла тағаланың пенделеріміз және барлығымыз Оның алдына қайтып барамыз) , - деп айтады. Өне, солай дейтін адамдарды Алла тағала жарылқайды. Және сондай адамдар тура жолға жеткен пенделер! Алла тағала бұл туралы айтты: **«Уастағину би-с-сабрий уас-салаи уа иннаһа ла-кабиратун илла ала-л-хашиғийн» «Сабыр және намазбен жәрдем тілеңдер. Расында намаз ынталылардан басқаларға ауыр келеді⁴²»**,- деді.

389- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ ثَابِتٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى

389- Анас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Басына қайғы-қасірет түскен алғашқы уақыттарда сабыр қылудың сауабы көп», - деді.

42-баб. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) біз сенен ажырап қалып жатқанымызға қапамыз дегені туралы

قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَدْمَعُ الْعَيْنُ وَيَحْزَنُ الْقَلْبُ

Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Басқа (қасірет түскенде) Көзден жас ағады, көңіл босап, жүрек қайғырады», - деді.

⁴² 2. «әл-Бақара», 45 аят.

43-баб. Ауру адамның алдында жылау туралы

391- حَدَّثَنَا أَصْبَغُ عَنْ ابْنِ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ اشْتَكَيْ سَعْدُ بْنُ عَبَادَةَ شَكْوَى لَهُ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ فَوَجَدَهُ فِي غَاشِيَةٍ أَهْلِهِ فَقَالَ قَدْ قَضَى قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَبَكَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمَ بُكَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَكَوْا فَقَالَ أَلَا تَسْمَعُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَدِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ وَلَكِنْ يُعَدِّبُ بِهَذَا وَأَسَارَ إِلَى لِسَانِهِ أَوْ يَرْحَمُ وَإِنَّ الْمَيِّتَ يُعَدِّبُ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ وَكَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَضْرِبُ فِيهِ بِالْعَصَا وَيَرْمِي بِالْحِجَارَةِ وَيَحْتِي بِالثَّرَابِ

391- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Саъд ибн Убада науқас болып қалды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Абдулла ибн Ауф, Саъд ибн Абу Уаққас және Абдулла ибн Масғудпен (р.а.) бірге көргелі кіргенде балашағалары оның айналасында тұр екен. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қайтыс болды ма?» - деп сұрады. Олар: «жоқ, я, Расулулла»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жылады. Ол кісінің жылап жатқанын көріп, басқалары да жылады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Естимісіндер, Алла тағала көз жасы мен жүрек қайғысы үшін азаптамайды, бірақ бұл үшін азап береді немесе рақым қылады», - деп өзінің тілін көрсетіп ишара қылды. Мәйіт өз отбасының оны жоқтап, аттандап жылауы себепті қабірде азап тартады. Хазреті Омар (р.а.) аттан сап жылағандарды аса таяғымен ұратын. Тас атып, топырақ шашып, қуатын еді.

44-баб. Пайғамбарымыздың аттан салып жылаудан тыйуы және оның қатты қаралауы

392- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوْشَبٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرَةُ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ لَمَّا جَاءَ قَتْلُ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ وَجَعْفَرَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَوَاحَةَ جَلَسَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْرِفُ فِيهِ الْحُزْنَ وَأَنَا أَطَّلِعُ مِنْ شَقِّ الْبَابِ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ

نِسَاءَ جَعْفَرٍ وَذَكَرَ بُكَاءَهُنَّ فَأَمَرَهُ بِأَنْ يَنْهَاهُنَّ فَذَهَبَ الرَّجُلُ ثُمَّ أَتَى فَقَالَ قَدْ نَهَيْتُهُنَّ
 وَذَكَرَ أَنَّهُنَّ لَمْ يُطِيعْنَهُ فَأَمَرَهُ الثَّانِيَةَ أَنْ يَنْهَاهُنَّ فَذَهَبَ ثُمَّ أَتَى فَقَالَ وَاللَّهِ لَفَدَّ غَلْبَتَنِي
 أَوْ غَلْبَتَنَا الشَّكُّ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوْشَبٍ فَرَعَمَتْ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَاحْتُ فِي أَفْوَاهِهِنَّ الثَّرَابَ فَقُلْتُ أَرَعَمَ اللَّهُ أَنْفَكَ فَوَاللَّهِ مَا أَنْتَ
 بِفَاعِلٍ وَمَا تَرَكْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْعَنَاءِ

392- Айша анамыз риуаят етті: «Ибн Хаиса, Жағфар және ибн Рауахалардың өлтірілгендері туралы хабар келген күні Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қайғысы жүзінен білініп тұрды. Сонда мен есіктің сыртынан қарап тұрған едім. Сонда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына бір кісі келіп, Жағфардың әйелінің жылап жатқанын айтты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларды жылаудан тоқтатуды бұйырып, адам жіберді.. Ол кеткен адам қайтып келіп: «Олар маған бой ұсынбай жатыр»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екінші рет әйелдерді жылауларынан тоқтатуды бұйырды. Әлгі кісі және қайтып келіп: «Я, Расулулла, Аллаға ант етемін, әйелдер маған бой ұсынбай жатыр»,- деді. Сонда мен: «Пайғамбарымыз «(с.ғ.с.) баяғы кісіге: бар да жылап жатқан әйелдердің аузына топырақ шаш!- деп айтты деп ойлап, «Алла таға мұрныңды жер иіскетсін! Не бұйрықты орындамадың, не болмаса Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) әуре қылғандарыңды қоймадыңдар! – дедім.

393- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ
 مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ أَخَذَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 عِنْدَ الْبَيْعَةِ أَنْ لَا نَنْوَحَ فَمَا وَقَّتْ مِنَّا امْرَأَةٌ غَيْرَ خَمْسَ نِسْوَةٍ أُمَّ سَلِيمٍ وَأُمَّ الْعَلَاءِ
 وَأَبْنَةَ أَبِي سَبْرَةَ امْرَأَةَ مُعَاذٍ وَامْرَأَتَيْنِ أَوْ ابْنَةَ أَبِي سَبْرَةَ وَامْرَأَةَ مُعَاذٍ وَامْرَأَةَ
 أُخْرَى

393- Умма Атияа (р.а.) риуаят етті: «Басымызға қайғы-қасірет түскенде аттандап жыламауға Пайғамбарымызға ант еттік. Бірақ төмендегі бес әйелден басқасы антына опа қылмады. Үмму Суләйм, Үмм ул-Ала, Мұғаздың әйелі – Бинти Абу Сабра және екі әйел» (яки «Бинти Абу Сабра, Мұғаздың әйелі және басқа әйелдер», - деді).

45-баб. Жаназаны (мәйіт) көргенде орнынан тұрмақ

394- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْجَنَازَةَ فَقُومُوا حَتَّى تُخَلَّفَكُمْ قَالَ سُفْيَانُ قَالَ الزُّهْرِيُّ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَامِرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَادَ الْحُمَيْدِيُّ حَتَّى تُخَلَّفَكُمْ أَوْ تُوَضَّعَ

394- Амир ибн Рабиға (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) егер де біреулерің жаназа келе жатқанын көрсе, жаназамен бірге мешітке немесе мазарға баратын ниеті болмаса, оны өткізіп жібергенше немесе ол өтіп кеткенше (яки мәйіт иықтан) жерге түсіріліп қойылғанша орнында тұрып күтіп тұрсын!», - деді.

46-баб. Жаназаны (мәйітті) құрмет қылып орнында тұрған адам қашан отырады?

395- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا رَأَى أَحَدَكُمْ جَنَازَةً فَإِنْ لَمْ يَكُنْ مَاشِيًا مَعَهَا فَلْيَقُمْ حَتَّى يُخَلَّفَهَا أَوْ تُخَلَّفَهُ أَوْ تُوَضَّعَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُخَلَّفَهُ

395- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) егер де біреулерің жаназа келе жатқанын көрсе, жаназамен бірге мешітке немесе мазарға баратын ниеті болмаса, оны өткізіп жібергенше немесе ол өтіп кеткенше (яки мәйіт иықтан) жерге түсіріліп қойылғанша орнында тұрып күтіп тұрсын!», - деді.

396- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذُنَيْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَوْبَرِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فَأَخَذَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِيَدِ مَرْوَانَ فَجَلَسَا قَبْلَ أَنْ تُوَضَّعَ فَجَاءَ أَبُو سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَأَخَذَ بِيَدِ مَرْوَانَ فَقَالَ فَمَ فَوَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمَ هَذَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ صَدَقَ

396- Сағид әл-Мақбури (р.а.) риуаят етті: «Бір жаназада едік, Әбу Хурайра Мәруанды қолынан ұстап, «отырайық» деп ымдады, екеуі мәйіт жерге қойылмастан бұрын отырып алды. Сонда Әбу Сағид келіп, Мәруанды қолынан ұстап: «Тұр, орныңнан! Аллаға ант етіп айтамын, (Әбу Хурайра) Пайғамбарымыздың мәйіт (иықтан) жерге қойылмастан бұрын отырудан тыйғаны туралы (жақсы) біледі. Сонда Әбу Хурайра: «Рас айтады», - деді.

47-баб. Табытты көтерісіп барған кісі оны адамдар иықтарынан түсіріп, жерге қойғанға дейін отырмайды, егер де отырса тұруға бұйырады

397- حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ يَعْنِي ابْنَ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلْمَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْجَنَازَةَ فَقُومُوا فَمَنْ تَبِعَهَا فَلَا يَقْعُدْ حَتَّى تُوَضَعَ

397- Әбу Сағид ал-Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егер жазаның келе жатқанын көрсеңдер орындарыңнан тұрыңдар. Егер де мәйітті көтерісіп барсаңдар, иықтарынан түсіріп жерлегенге дейін отырмаңдар!», - деді.

48-баб. Яһуди мәйітінің табытын көріп орнынан тұрған кісі туралы

398- حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مِقْسَمٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ مَرَّ بِنَا جَنَازَةٌ فَقَامَ لَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقُمْنَا بِهِ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهَا جَنَازَةٌ يَهُودِيٌّ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْجَنَازَةَ فَقُومُوا

398- Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Жанымыздан бір мәйіттің табытын көтеріп өтті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орнынан тұрды, біз де тұрдық. Содан соң Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Я, Расулалла, бұл мәйіт яһудий ғой?!», - дедік. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйітті көргенде орындарыңнан тұрыңдар», - деді.

399- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُرَّةٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي لَيْلَى قَالَ كَانَ كَانَ سَهْلُ بْنُ حَنْبَلٍ وَقَيْسُ بْنُ سَعْدٍ قَاعِدَيْنِ بِالْقَادِسِيَّةِ فَمَرُّوا

عَلَيْهِمَا بِجَنَازَةٍ فَقَامَا فَقِيلَ لَهُمَا إِنَّهَا مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ أَيُّ مِنْ أَهْلِ الدِّمَّةِ فَقَالَا إِنَّ
 النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّتْ بِهِ جِنَازَةٌ فَقَامَ فَقِيلَ لَهُ إِنَّهَا جِنَازَةٌ يَهُودِيٌّ فَقَالَ
 أَلَيْسَتْ نَفْسًا وَقَالَ أَبُو حَمْزَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَمْرٍو عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ كُنْتُ
 مَعَ قَيْسٍ وَسَهْلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ
 زَكَرِيَاءُ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى كَانَ أَبُو مَسْعُودٍ وَقَيْسٌ يَوْمَانِ لِلْجَنَازَةِ

399- Абду Рахман Әбу Ләйлә (р.а.) риуаят етті: «Қадисияда Саһл ибн Ханиф пен Қайс ибн Сағд отырған еді. Жандарынан бір мәйітті көтеріп өтті. Сонда екеулері орындарынан тұрды. Бұны көргендер олардан: «Бұл мәйіт *зиммилардан*⁴³ ғой?!» - десті. Сонда олар былай деп жауап берді: «Бір күні Пайғамбарымыздың жанынан бір мәйітті көтеріп өтті. Сонда ол кісі (с.ғ.с.) орнынан тұрды. Кейін ол мәйіттің яһудий екенін айтысты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ол мәйіт (рух) емес пе?!» - деді.

49-баб. Мәйітті әйелдер емес ер адамдар көтереді

400- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدِ الْمُقْبِرِيِّ عَنْ
 أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا وُضِعَتْ الْجِنَازَةُ وَاحْتَمَلَهَا الرَّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً
 قَالَتْ قَدَّمُونِي وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا يَسْمَعُ
 صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَهُ صَعَقَ

400- Сағид әл-Мақиури (р.а.) атасынан, ал ол болса Әбу Сағид әл-Худриден (р.а.) былай деп естіген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйітті табытқа салғаннан соң оны ер адамдар иықтарына көтергенде, егер ол иманды адам болса, «мені тезірек алып барындар!», - дейді. Егер де имансыз адам болса, «Ой сорым-ай, мені қай жаққа алып бара жатырсындар?» - дейді. Оның дауысын адамнан басқа барлық нәрсе естиді. Егер адам еститін болса, есінен танып жығылатын еді!

⁴³ Зиммилар – Мұсылмандардың қарамағындағы діні басқа адамдар.

50-баб. Мәйітті тез алып бару туралы

قَالَ أَنَسُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنْتُمْ مُشِيعُونَ وَآمَشَ بَيْنَ يَدَيْهَا وَخَلْفَهَا وَعَنْ يَمِينِهَا
وَعَنْ شِمَالِهَا وَقَالَ غَيْرُهُ قَرِيبًا مِنْهَا

Анас (р.а.) риуаят етті: «Мәйітті апара жатқандырыңда табыттың алдында да, артында да, оңында да, солында да жүре беріндер!» - деген екен. Басқа бір кісі болса: «Мәйітке жақын жүріндер!» - деген екен.

401- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَفِظْنَاهُ مِنَ الزُّهْرِيِّ عَنْ
سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ أَسْرِعُوا بِالْجِنَازَةِ فَإِنْ تَكَ صَالِحَةٌ فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا وَإِنْ يَكُ سِوَى ذَلِكَ فَشَرٌّ
تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ

401- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйітті тезірек алып барыңдар! Егер ол салих пенде болса, оған жақсылық қылып тезірек қабіріне жеткізген боласыз. Егер керісінше болса (яғни салих пенде болмаса), жаманды иықтарыңнан түсіріп, тезірек құтылған боласыңдар», - деді.

51-баб. Табытта жатқан мәйіттің «мені тезірек алып барыңдар!» деп айтуы туралы

402- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ
أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا
وُضِعَتْ الْجِنَازَةُ فَاحْتَمَلَهَا الرَّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدَّمُونِي
وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ لِأَهْلِهَا يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ
شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَ الْإِنْسَانُ لَصَعِقَ

402- Әбу Саъид әл-Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйітті табытқа салғаннан соң оны ер адамдар иықтарына көтергенде, егер ол жақсы адам болса, «мені тезірек алып барыңдар!», - дейді. Егер де дұрыс емес адам болса, «Ой сорым-ай, мені қай жаққа алып бара жатырсыңдар?» - дейді. Оның дауысын адамнан басқа барлық нәрсе естиді. Егер адам еститін болса, есінен танып жығылып қалатын еді!

52-баб. Жаназа намазында имамның артында екі немесе үш сап болып тұру туралы

403- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ أَبِي عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى عَلَى النَّجَاشِيِّ فَكُنْتُ فِي الصَّفِّ الثَّانِي أَوْ الثَّلَاثِ

403- Жабир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «(Набаш патшасы) Нажашиге (ғайып) жаназа оқыды. Мен екінші немесе үшінші сапта тұрдым», - деді.

53-бап. Жаназа намазындағы саптар туралы

404- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ نَعَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَصْحَابِهِ النَّجَاشِيِّ ثُمَّ تَقَدَّمَ فَصَفُّوا خَلْفَهُ فَكَبَّرَ أَرْبَعًا

404- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Нажашидің қайтыс болғанын сахабаларға айтып, содан соң алдыға имамдыққа өтті. Сахабалар ол кісінің артында сапқа тұрды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) төр рет тәкбір айтты», - деді.

405- حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ عَنْ الشَّعْبِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ شَهِدَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آتَى عَلَى قَبْرِ مَنْبُودٍ فَصَفَّهُمْ وَكَبَّرَ أَرْبَعًا قُلْتُ مَنْ حَدَّثَكَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

405- Шағбий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) көргендердің бірі маған: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір мұминнің жаназасына барып, сахабаларды сапқа тұрғызып, төрт рет тәкбір айтып, жаназа оқыды», - деп еді. Шайбаний: «Ей Әбу Амр, сізге бұны кім айтты?», - деп Шағбийдан сұрағанда, ол: «Ибн Аббас (р.а.) айтты», - деді.

406- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ تُوِّفِيَ الْيَوْمَ رَجُلٌ صَالِحٌ مِنْ الْحَبَشِ فَهَلُمَّ

فَصَلُّوا عَلَيْهِ قَالَ فَصَفَّفْنَا فَصَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَنَحْنُ مَعَهُ صُفُوفٌ قَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ كُنْتُ فِي الصَّفِّ الثَّانِي

406- Жәбір ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бүгін Хабашстанда бір жақсы адам қайтыс болды. Келіңдер, осы жерде тұрып оған (ғайып) жаназа намаз оқимыз!», - деді. Біз сапқа тұрдық, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) алдыға өтіп, оған жаназа намазын оқыды. Біз ол кісіге ұйыдық», - деді. Әбу Зүбайрге Жәбір: «Сонда мен екінші сапта тұрған едім», - деген екен.

54-бап. Жаназада балалардың үлкендермен бірге сапқа тұруы туралы

407- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِقَبْرِ قَدْ دُفِنَ لَيْلًا فَقَالَ مَتَى دُفِنَ هَذَا قَالُوا الْبَارِحَةَ قَالَ أَفَلَا آدَنْتُمُونِي قَالُوا دَفَّنَاهُ فِي ظِلْمَةِ اللَّيْلِ فَكْرَهْنَا أَنْ نُوقِظَكَ فَقَامَ فَصَفَّفْنَا خَلْفَهُ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَأَنَا فِيهِمْ فَصَلَّى عَلَيْهِ

407- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бейтаныс бір мәйіттің қабірінің жанынан өтіп бара жатып: «Бұл мәйіт қашан жерленген?», - деді. Біз: «Кеше түнде», - дедік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мені шақырсаңдар болмас па еді?», - деді. Сахабалар: «Қараңғы түнде жерледік, сізді мазаламадық», - десті. Содан соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жаназа оқуға кірісті. Біз артына сапқа тұрдық. Мен сол кезде әлі жас бала болатынмын», - деді.

55-бап. Мәйітке жаназа оқудың сүннет екендігі туралы

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ الْجَنَازَةَ وَقَالَ صَلُّوا عَلَيَّ صَاحِبِكُمْ وَقَالَ صَلُّوا عَلَيَّ النَّجَاشِيِّ سَمَاهَا صَلَاةً لَيْسَ فِيهَا رُكُوعٌ وَلَا سُجُودٌ وَلَا يُتَكَلَّمُ فِيهَا وَفِيهَا تَكْبِيرٌ وَتَسْلِيمٌ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يُصَلِّي إِلَّا طَاهِرًا وَلَا يُصَلِّي عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبِهَا وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ وَقَالَ الْحَسَنُ أُدْرِكْتُ النَّاسَ وَأَحَقُّهُمْ بِالصَّلَاةِ عَلَيَّ جَنَائِزِهِمْ مَنْ رَضُوهُمْ لِفَرَائِضِهِمْ وَإِذَا أَحْدَثَ يَوْمَ الْعِيدِ أَوْ عِنْدَ

الْجَنَازَةَ يَطْلُبُ الْمَاءَ وَلَا يَتَيَّمُ وَإِذَا انْتَهَى إِلَى الْجَنَازَةِ وَهُمْ يُصَلُّونَ يَدْخُلُ مَعَهُمْ
بِتَكْبِيرَةٍ وَقَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ يُكَبِّرُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالسَّفَرِ وَالْحَضَرِ أَرْبَعًا وَقَالَ أَنَسٌ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ التَّكْبِيرَةُ الْوَاحِدَةُ اسْتِفْتَاخُ الصَّلَاةِ وَقَالَ وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ
مَاتَ أَبَدًا وَفِيهِ صُفُوفٌ وَإِمَامٌ

Имам Бұхарий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім мәйітке жаназа оқыса, оған бір қират⁴⁴ сауап тиеді»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Достарыңа, бауырларыңа өздерің жаназа оқыңдар!»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Нажашиге жаназа оқыңдар!»,- дегенде, жаназаны «намаз» деп атап: «Оның рүкүғ сәжделері болмайды, оны оқып жатқанда (дүниелік сөздер) сөйленбейді, тек қана тәкбір тахрима айтылып, сәлем беріледі»,- деген. Ибн Омар (р.а.) жаназадан бұрын міндетті түрде дәрет алатын және күн шығып немесе батып бара жатқанда жаназа намазын оқымайтын еді. Ибн Омар (р.а.) қолдарын көтеріп тәкбір айтатын. Сахабалар мен олардың әулеттерінің арасында сондай кісілерді жолықтырдым»,- деді Хасан Басрий, - олардан жаназа және парыз намаздарын оқуға хақылысы жаназа уақытында немесе айт намазында дәреттері бұзылып қалса, таяммум қылмай, су іздеп тауып, қайтадан дәрет алатын еді. Егерде жаназа оқып жатқан уақытта келіп қалса, өздері тәкбір тахрима айтып, басқаларға қосылып, жаназа оқи беретін еді»,- деді.

Ибн Мусаййаб: «Жаназа намазында мейлі түнде болсын, мейлі күндіз болсын, мейлі тұрғылықты болсын, мейлі мүсәпірлікте болсын, бәрібір төрт рет тәкбір айтады»,- деді.

Әнас (р.а.): «Бірінші тәкбір-намазды бастарды айтатын тәкбір тахрима, Алла тағала Құран кәрімінде: «**Олардан біреу өлсе, әсте жаназа намазын оқыма!**⁴⁵»,- деді. Жаназа намазында адамдар сапқа тұрады, имам болса, алдыға өтіп жаназа оқиды»,- деді.

408- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الشَّيْبَانِيِّ عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ

أَخْبَرَنِي مَنْ مَرَّ مَعَ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَبْرِ مَنْبُودٍ فَأَمَّنَّا فَصَفَّقْنَا خَلْفَهُ
فَقُلْنَا يَا أَبَا عَمْرٍو مَنْ حَدَّثَكَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

408- Шағбий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге бір мұьминнің жаназасына барған кісі: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге имамдық қылды. Біз ол кісінің артына сапқа тұрдық»,- деп айтты. «Ей Әбу Амр, бұл хадисті саған кім айтты?»,- деп Шағбийдан сұрасқанда, ол: «Ибн Аббас (р.а.) айтты»,- деп жауап берді.

⁴⁴ Қиират- Таудың үлкендігіндей сауап беріледі деген ұғым береді.

⁴⁵ 9. «әт-Тәубе», 84 аят.

56-бап. Жаназаға барудың (қатысудың) артықшылығы туралы

قَالَ زَيْدُ بْنُ نَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِذَا صَلَّيْتَ فَقَدْ قَضَيْتَ الَّذِي عَلَيْكَ وَقَالَ حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ مَا عَلِمْنَا عَلَى الْجَنَازَةِ إِذْنَا وَلَكِنْ مَنْ صَلَّى ثُمَّ رَجَعَ فَلَهُ قِيرَاطٌ

Зәйд ибн Сәбит (р.а.): «Жаназа оқысаң, мойнындағы міндетінді атқарыпсың»,- деді. Хумаид ибн Хилал: «Жаназа оқып болғаннан соң, ақы иелерінен үйге қайтуға рұқсат сұраудың сүннет екендігін білмеспіз-ау, бірақта кімде-кім жаназа оқып болып үйіне қайтса, оған бір қират сауап болатынын жақсы білеміз»,- деді.

409- حَدَّثَنَا أَبُو الثُّعْمَانِ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ بْنُ حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُ نَافِعًا يَقُولُ حَدَّثَ ابْنُ عُمَرَ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ يَقُولُ مَنْ تَبَعَ جَنَازَةً فَلَهُ قِيرَاطٌ فَقَالَ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَلَيْنَا فَصَدَّقْتُ يَعْنِي عَائِشَةَ أَبَا هُرَيْرَةَ وَقَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُهُ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَقَدْ فَرَّطْنَا فِي قِرَارِيطٍ كَثِيرَةٍ فَرَّطْتُ ضَيَّعْتُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ

409- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Әбу Хурайра (р.а.): «Кімде-кім жаназа намазына қатынасса, оған бір қиират⁴⁶ сауап болады»,- деді. Кейін ол кісі бізге тағыда басқа көптеген хадистер айтып берді. Сонда Айша анамыз (р.а.) Әбу Хурайраның сөздерін растап: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) солай дегенін менде естігенмін»,- деді. Мән: «Онда өте көп қиират сауаптарды босқа жіберіппіз да!»,- дедім.

57-бап. Мәйітгі жерленгенге дейін күтіп тұрған кісі туралы

410- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى ابْنِ أَبِي ذُنُبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ح حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شَيْبٍ بِنِ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يُونُسُ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَحَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجُ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ شَهِدَ الْجَنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ فَلَهُ

⁴⁶ Қиират- Таудың үлкендігіндей сауап беріледі деген ұғым береді.

قِيْرَاطٌ وَمَنْ شَهِدَ حَتَّى تُدْفَنَ كَانَ لَهُ قِيْرَاطَانِ قِيْلَ وَمَا الْقِيْرَاطَانِ قَالِ مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيْمَيْنِ

410- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім жаназаға қатысып, жаназа намазын оқыса, оған бір қиураат сауап тиеді. Ал кімде-кім жаназа намазын оқып, мәйітті жерлегенге дейін кетпей тұрса, оған екі қиураат⁴⁷ сауап тиеді», - деді. Сонда адамдар: «Я Расулулла, екі қиураат қанша?»,- деп сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Екі үлкен таудай болады», - деді.

58-бап. Үлкендермен бірге жас балалардың да жаназа намазын оқулары туралы

411- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَامِرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْرًا فَقَالُوا هَذَا دُفْنٌ أَوْ دُفْنَتُ الْبَارِحَةِ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَصَقْنَا خَلْفَهُ ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا

411- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір қабірдің жанына келгенінде, сахабалар: «Бұл қабірдегі кісі өткен күні жерленді», - десті. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) артына сапқа тұрдық, ол кісі қабірдегі мәйітке жаназа оқыды (Ибн Аббас сол уақытта жас бала болған)».

59-бап. Намаз оқитын жерде және мешітте жаназа намазын оқу туралы

412- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلْمَةَ أَنَّهُمَا حَدَّثَاهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ نَعَى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّجَاشِيَّ صَاحِبَ الْحَبَشَةِ يَوْمَ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَقَالَ اسْتَغْفِرُوا لِأَخِيكُمْ وَعَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَفَّ بِهِمْ بِالْمُصَلَّى فَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعًا

⁴⁷ Қиураат- Таудың үлкендігіндей сауап беріледі деген ұғым береді.

412- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хабашстанның патшасы Нажашидің қайтыс болғандығын бізге айтып: «Бауырларыңның хақысына кешірім тілендер!», - деді. Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ардақты сахабаларды намазға сапқа тұрғызды. Содан соң төрт рет тәкбір айтып марқұм Нажашиге жаназа намазын оқыды», - деді.

413- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ الْيَهُودَ جَاءُوا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ مِنْهُمْ وَامْرَأَةٍ زَنِيًّا فَأَمَرَ بِهِمَا فَرُجِمَا قَرِيبًا مِنْ مَوْضِعِ الْجَنَائِزِ عِنْدَ الْمَسْجِدِ

413- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Яһудилер Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына зина қылған еркек пен әйелді ұстап алып келді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларды мешіттің алдындағы жаназа оқитын алаңға алып барып, тасборан қылып атқылап өлтіруді бұйырды», - деді.

60-бап. Қабірлерді сәжде қылатын жер қылып алудың мақрұхтығы туралы

بَاب مَا يُكْرَهُ مِنْ اتِّخَاذِ الْمَسَاجِدِ عَلَى الْقُبُورِ وَلَمَّا مَاتَ الْحَسَنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ ضَرَبَتْ أَمْرَأَتُهُ الْقُبَّةَ عَلَى قَبْرِهِ سَنَةً ثُمَّ رُفِعَتْ فَسَمِعُوا صَائِحًا يَقُولُ أَلَا هَلْ وَجَدُوا مَا فَفَدُوا فَأَجَابَهُ الْآخِرُ بَلْ يَيْسُوا فَأَنْقَلَبُوا

Хазреті Әлидің ұлы Хасан қайтыс болғанда әйелі Фатима қабірдің үстіне шатыр құрды. Шатыр бір жылға дейін сол жерде тұрды. Содан соң оны бұзып жинады. Сонда ғайыбтан: «Жоғалтқан адамың табылды ма?», - деген дауыс келді. Оған екінші бір дауыс: «Ақырында, үмітсіз болып қайтып кетті», - деп жауап қайтарды.

414- حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ شَيْبَانَ عَنْ هِلَالٍ هُوَ الْوَزَّانُ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسْجِدًا قَالَتْ وَلَوْ لَأَذَكَ لَأُبْرَزُوا قَبْرَهُ غَيْرَ أَنِّي أَخَشَى أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِدًا

414- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қайтыс болмай тұрып, науқастанып жатқанында: «Алла тағала яһудийлер мен

насараларға лағнет қылсын! Олар өздерінің Пайғамбарларының қабірлерін мешітке айналдырып алған»,- деген еді.

Айша анамыз (р.а.) сол сөздерді есіне алып: «Егерде қабірлерін мешітке айналдырып алу қаупі болмағанда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қабірінің айналасын ашық күйінде қалдыратын еді. Бірақта Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қабірін бекемдеуге тура келді. Бірақ, мен әлі де Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жатқан бөлмені мешіт қылып алуларынан қорқамын»,- деді.

61-бап. Босана алмай өлген әйелдерге жаназа оқу туралы

415- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ سَمُرَةَ بِنْتِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى امْرَأَةٍ مَاتَتْ فِي نَفْسِهَا فَقَامَ عَلَيْهَا وَسَطَهَا

415- Сумра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) артында тұрып (яғни, ұйып), босана алмай қайтыс болған әйелге жаназа оқыдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) болса, мәйіттің белінің тұсында тұрып жаназа оқыды»,- деді.

62-бап. Имам әйел кісінің немесе ер адамның жаназасын шығарғанда мәйіттің қай тұсында тұрады?

416 - حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسَرَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ حَدَّثَنَا سَمُرَةُ بِنْتِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى امْرَأَةٍ مَاتَتْ فِي نَفْسِهَا فَقَامَ عَلَيْهَا وَسَطَهَا

416- Сумра ибн Жундуб (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) артында тұрып, босана алмай қайтыс болған әйелдің жаназасына қатыстым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) болса, мәйіттің белінің тұсында тұрып жаназа оқыды»,- деді.

63-бап. Жаназа намазында төрт рет тәкбір айту туралы

قَالَ حُمَيْدٌ صَلَّى بِنَا أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَبَّرَ ثَلَاثًا ثُمَّ سَلَّمَ فَقِيلَ لَهُ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ ثُمَّ كَبَّرَ الرَّابِعَةَ ثُمَّ سَلَّمَ

Хумайд (р.а.) риуаят етті: «Әнас (р.а.) бізге имамдық қылып жаназа намазын оқыды. Сонда ол кісіге: «Үш рет тәкбір айттыңыз»,- десті. Сонда Әнас (р.а.) және бір рет тәкбір айтып содан кейін сәлем берді»,- деді.

417- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَعَى النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ وَخَرَجَ بِهِمْ إِلَى الْمُصَلَّى فَصَفَّ بِهِمْ وَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ

417- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Нажаши қайтыс болған күні бұл жайында хабар берді. Содан соң ардақты сахабалармен намаз оқитын жерге шықты. Оларды сапқа тұрғызып, төрт рет тәкбір айтып Нажашиге жаназа намазын оқыды», - деді.

418- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانَ حَدَّثَنَا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مِينَاءَ عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى عَلَى أَصْحَمَةَ النَّجَاشِيَّ فَكَبَّرَ أَرْبَعًا وَقَالَ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ سَلِيمِ أَصْحَمَةَ وَتَابَعَهُ عَبْدُ الصَّمَدِ

418- Жәбир (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хабаһстан патшасы Хабашиге төрт рет тәкбір айтып, жаназа намазын оқыды», - деді.

64-бап. Жаназа намазында «Фатиха» сүресін оқу туралы

بَاب قِرَاءَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ عَلَى الْجَنَازَةِ وَقَالَ الْحَسَنُ يَفْرَأُ عَلَى الطُّفْلِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَيَقُولُ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَسَلَفًا وَأَجْرًا

Хасан Басрий (р.а.) риуаят етті: «Сәби баланың жаназасында «Фатиха» сүресі оқылады. Кейін «Аллаһумма-жғалһу лана фартан уа салафан уа ажран (Илһи, бұл сәбиді, жәннатқа бізден бұрын барып, орын дайындап тұрушы және ерте қайтыс болғандығына сабыр қылғанымыз үшін біздерге жақсылық сауап беруіне себепші еткейсің!», - делінеді.

Ескерту: Ханафи мазһабында жаназа намазында «Фатиха» сүресі оқылмайды.

419- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا عُذْرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ طَلْحَةَ قَالَ صَلَّى خَلْفَ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ صَلَّى خَلْفَ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَلَى جَنَازَةٍ فَقَرَأَ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ قَالَ لِيَعْلَمُوا أَنَّهَا سُنَّةٌ

419- Талха (р.а.) риуаят етті: «Ибн Аббасқа (р.а.) ұйып (жаназа) намаз оқыдым. Сонда ол кісі «Фатиха» сүресін оқып, артынша: «Фатиха» сүресін жаназада оқу сүннет екендігін білсін, деп әдейілеп оқыдым»,- деді.
Ескерту: Ханафи мазһабында жаназа намазында «Фатиха» сүресі оқылмайды.

65-бап. Мәйіт жерленгеннен кейін қабірінің сыртынан жаназа намаз оқудың дұрыстығы туралы

420- حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِهَالٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ مَرَّ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَبْرِ مَبُودٍ فَأَمَّهُمْ وَصَلُّوا خَلْفَهُ قُلْتُ مَنْ حَدَّثَكَ هَذَا يَا أَبَا عَمْرٍو قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

420- Шағбий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге бір мұьмин пенденің жаназасына барған кісі: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қабірдің сыртынан жаназа намазын оқыды, сахабалар ол кісіге ұйыды»,- деді.
Шайбаний: «Бұл хадисті сізге кім айтты?»,- деп Шағбиден сұрағанымда, ол маған: «Ибн Аббас (р.а.) айтты»,- деп жауап берді»,- деді.

421- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَسْوَدَ رَجُلًا أَوْ امْرَأَةً كَانَتْ يَكُونُ فِي الْمَسْجِدِ يَفْعُمُ الْمَسْجِدَ فَمَاتَ وَلَمْ يَعْلَمْ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَوْتِهِ فَذَكَرَهُ ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ مَا فَعَلَ ذَلِكَ الْإِنْسَانُ قَالُوا مَاتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَفَلَا آدَنْتُمُونِي فَقَالُوا إِنَّهُ كَانَ كَذَا وَكَذَا قِصَّتُهُ قَالَ فَحَقَرُوا شَأْنَهُ قَالَ فَذُلُّونِي عَلَى قَبْرِهِ فَأَتَى قَبْرَهُ فَصَلَّى عَلَيْهِ

421- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Мешітті сыпырып жүретін бір қара нәсілді адам қайтыс болды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бұдан бейхабар болатын. Бір күні сол адам есіне түсіп: «Анау бір адамға не болды?»,- деп сұрады. Сахабалар: «Я Расулулла, ол кісі қайтыс болған»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Маған айтпапсыңдар да!»,- деді. Сахабалар: «Ол сондай еді, мұндай еді»,- деп оны кемсітті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Маған оның қабірін көрсетіңдер!»,- деді. Сахабалар оның қабірін көрсетіп еді, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған жаназа намазын оқыды»,- деді.

66-бап. Мәйіт аяқтың дауыстарын естiтiндiгi туралы

422 - حَدَّثَنَا عِيَّاشُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا سَعِيدٌ قَالَ وَقَالَ لِي خَلِيفَةُ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ رَضِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْعَبْدُ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى وَدَهَبَ أَصْحَابُهُ حَتَّى إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ أَتَاهُ مَلَكَانِ فَأَقْعَدَاهُ فَيَقُولَانِ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ فَيُقَالُ انظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ أَبَدَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا وَأَمَّا الْكَافِرُ أَوْ الْمُنَافِقُ فَيَقُولُ لِمَا أُدْرِي كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ فَيُقَالُ لِمَا دَرَيْتَ وَلَا تَلَيْتَ ثُمَّ يُضْرَبُ بِمِطْرَقَةٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً بَيْنَ أُذُنَيْهِ فَيَصِيحُ صِيحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ إِلَّا التَّقْلِينَ

422- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйіт қабірге қойылған соң, барлық бауырластарының қайтып кетіп бара жатқандағы аяқтарының дауыстарын естиді. Қабірге екі періште кіріп, мәйітті отырғызып қояды. Сонда екі періште мәйітке: «Мына бұл кісі, яғни Мұхаммед (с.ғ.с.) туралы не дейсің?»,- деп сұрайды. Мәйіт: «Бұл кісінің Алла тағаланың құлы және елшісі екендігіне куәлік беремін»,- дейді. Сонда оған: «Тозақтағы орнына қара, Алла тағла саған оның орнына жәннаттан орын ауыстырып берді»,- деседі. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) туралы сөздерін одан ары жалғастырып, және былай дейді: «Пенде (мәйіт) өзінің тозақтағы және жәннаттағы орындарын көреді. Бірақ, ол кәпір немесе Мунафиқ болса: «Бұл кісі кім?»,- делінгенде «Адамдар бір нәрсе деп айтар еді, олар не десе мен де солай дер едім»,- дейді. Сонда Мункар-Накир: «Ол кісіні де танымағансың (білмегенсің), Құран Кәрімді де оқымағансың»,- деп от шоқпармен құлағының тұсынан ұрады. Мәйіт қатты шыңғырады. Оның дауысын айналадағы барлық нәрсе естиді. Тек адамдар мен жындар ғана естімейді»,- деді.

67-бап. Бәйт ул-Мұқаддасқа немесе сол сияқты қасиетті жерге жерленуді қалаған адам туралы

423 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ ابْنِ طَلُوسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أُرْسِلَ مَلِكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ

فَلَمَّا جَاءَهُ صَگَّهُ فَرَجَعَ إِلَى رَبِّهِ فَقَالَ أُرْسَلْتَنِي إِلَى عَبْدٍ لَا يُرِيدُ الْمَوْتَ فَرَدَّ اللَّهُ عَلَيْهِ عَيْنَهُ وَقَالَ ارْجِعْ فَقُلْ لَهُ يَضَعُ يَدَهُ عَلَى مِثْنِ ثَوْرٍ فَلَهُ بِكُلِّ مَا غَطَّتْ بِهِ يَدَهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ سَنَةٌ قَالَ أَيُّ رَبِّ تَمَّ مَاذَا قَالَ تَمَّ الْمَوْتُ قَالَ فَالآنَ فَسَأَلَ اللَّهُ أَنْ يُدْنِيَهُ مِنَ الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ رَمِيَةً بِحَجَرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَلُّوا كُنْتُمْ تَمَّ لَأُرِيَتْكُمْ قَبْرَهُ إِلَى جَانِبِ الطَّرِيقِ عِنْدَ الْكُثَيْبِ الْأَحْمَرِ

423- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Алла тағала өлім періштесін Мұсаның ғ.с. алдына жіберді. Мұса ғ.с. (үйге рұқсатсыз кірген адам, деп ойлап) жұдырықпен бір ұрып, оның көзін шығарды. Өлім періштесі Алла тағаланың алдына қайтып барып: «Мені өлуді қаламайтын адамның алдына жіберіпсің», - деді. Алла тағала періштенің көзін орнына келтіріп: «Мұсаның ғ.с. алдына қайтып барып айт, қолын өгіздің үстіне қойсын, алақанының астындағы түктің әр бірі үшін бір жылдан өмір беремін!», - деді. Мұса ғ.с.: «Я Раббым, одан кейін ше?», - деді. Алла тағала: «Одан соң өлім!», - деді. Мұса ғ.с.: «Олай болса, (қазір ақ жанымды ала қойсын)!», - деді-да, Алла тағаладан: «Менің қабірім «Бәйт ул-Мукаддасқа бір тас атымдай аралықта жақын болса!», - деп тілек қылды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде сол жерде болғандарыңда ғой, мен сендерге жол жағасындағы Мұсаның ғ.с. қызыл құм төбесінің үстіндегі қабірін көрсететін едім», - деді.

68-бап. Түнде жерлеу туралы

Әбу Бәкір Сыддық (р.а.) түнде жерленген.

424- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ الشَّيْبَانِيِّ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَجُلٍ بَعْدَ مَا دُفِنَ بِلَيْلَةٍ قَامَ هُوَ وَأَصْحَابُهُ وَكَانَ سَأَلَ عَنْهُ فَقَالَ مَنْ هَذَا فَقَالُوا فُلَانٌ دُفِنَ الْبَارِحَةَ فَصَلُّوا عَلَيْهِ

424- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнгі мезгілде жерленген бір адамға жаназа намаз оқыды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орнынан тұрды. Артынан сахабалар да тұрды. Содан соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қабірдегі кім?», - деп сұраған еді, сахабалар: «Пәленше, кеше түні жерленген», - десті.

69-бап. Қабірдің үстіне мешіт салу туралы

425- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا اشْتَكَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْتُ بَعْضُ نِسَائِهِ كَنِيْسَةَ رَأَيْتَهَا بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ يُقَالُ لَهَا مَارِيَةُ وَكَانَتْ أُمُّ سَلْمَةَ وَأُمُّ حَبِيْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَتْنَا أَرْضَ الْحَبَشَةِ فَذَكَرْنَا مِنْ حُسْنِهَا وَتَصَاوِيرِ فِيهَا فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ أَوْلَيْكَ إِذَا مَاتَ مِنْهُمْ الرَّجُلُ الصَّالِحُ بَنَوْا عَلَيَّ قَبْرَهُ مَسْجِدًا ثُمَّ صَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّورَةَ أَوْلَيْكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ

425- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) науқас болып жатқанында, әйелдері (Үмму Сәлама мен Үмму Хабиба) ол кісіге Хабашстандағы өздері көрген шіркеу туралы айтып берді. Ол шіркеу «Мәрия» деп аталатын еді. Оны Үмму Сәлама мен Үмму Хабиба (р.а.) Хабашстанға барғандарында көрген екен. Оларды шіркеудің сәнімен оның ішіндегі суреттер таңқалдырған екен. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) басын көтеріп: «Егерде олардың араларынан бір жақсы адам өлсе, оның қабірінің үстіне шіркеу салып, ішіне суреттер салады. Олар Алла тағаланың алдындағы ең жаман атты адамдар!», - деді.

70-бап. Әйел кісіні қабірге кім (түсіреді) қояды?

426- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا هِلَالُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ شَهِدْنَا بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ عَلَى الْقَبْرِ فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَدْمَعَانِ فَقَالَ هَلْ فِيكُمْ مِنْ أَحَدٍ لَمْ يُقَارَفِ اللَّيْلَةَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَنَا قَالَ فَانْزِلْ فِي قَبْرِهَا فَانْزَلْ فِي قَبْرِهَا فَقَبَّرَهَا قَالَ ابْنُ مُبَارَكٍ قَالَ فُلَيْحُ أَرَاهُ يَعْنِي الدَّنْبَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ لِيَقْتَرِفُوا أَيَّ لِيَكْتَسِبُوا

426- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қызы-Үмму Гүлсімнің жерленуіне қатыстық. Сонда Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) қарасақ, қабірдің жанында тұрыпты да көзінен парлап-парлап жас ағып жатыр екен. Бір кезде: «Араларында бұл түні әйеліне жақындық қылмаған адам бар ма?», - деп сұрады. Әбу Талха: «Мен», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қабірге түс!», - деді. Әбу Талха қабірге түсіп, мәйітті ақымға қойды».

Фулайһ (р.а.): «Естуімше, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл түні күнә істемеген кім бар?»,- деп айтқан секілді еді»,- деді.

71-бап. Шаһидке жаназа оқу туралы

427- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أَحَدٍ فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ ثُمَّ يَقُولُ أَيُّهُمُ أَكْثَرُ أَخْذًا لِلْقُرْآنِ فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ وَقَالَ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَؤُلَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَمَرَ بِدَفْنِهِمْ فِي دِمَائِهِمْ وَلَمْ يُعَسَّلُوا وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِمْ

427- Жәбір ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Үһуд соғысында шаһид болғандардың әр бір екеуін бір қабірге қойдыратын еді. Қабірге қойылмастан бұрын: «Бұлардың қайсысы Құранды көбірек жаттаған?»,- деп сұрайтын. «Міне мынау»,- деп көрсетілген мәйітті ақымға бірінші қойдыратын. Содан соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл кісілерге (Алла тағаланың жолында жанын құрбан қылғандарға) қиямет күні мен куәмін!»,- деп олардың қандарын жудырмай және жаназа оқытпай жерлететін»,- деді.

428- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمًا فَصَلَّى عَلَى أَهْلِ أَحَدٍ صَلَاتَهُ عَلَى الْمَيِّتِ ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ إِنِّي قَرِطٌ لَكُمْ وَأَنَا شَهِيدٌ عَلَيْكُمْ وَإِنِّي وَاللَّهِ لَأَنْظُرُ إِلَى حَوْضِي الْآنَ وَإِنِّي أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِ الْأَرْضِ أَوْ مَفَاتِيحَ الْأَرْضِ وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي وَلَكِنْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا

428- Ғұқба ибн Амир (р.а.) риуаят етті: «Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Үһуд соғысында шаһид болғандарға, өз ажалымен өлгендерге жаназа оқығандай қылып жаназа оқыды. Содан соң, мінберге шығып: «Мен сендерден бұрын барып (жәннаттан орын) дайындап тұрушымын және мен сендердің (қылған жақсы амалдарыңа) куәмін. Алла тағалаға ант етіп айтамын, қазір мен Кәусар көлін көріп тұрмын, маған жер қазыналарының кілттері (әлде «Жердің кілттері»,- деген секілді) берілді. Алла тағаланың хақы құрметі, мен өлгеннен кейін сендер тек қана мал-дүниенің соңынан түсіп, қуып кетесіндер ме деп қауіптенемін»,- деді.

72-бап. Екі немесе үш мәйітті бір қабірге жерлеу туралы

429- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أَحَدٍ

429- Жабир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Үһуд соғысында шаһид болған әр бір екі мәйітті бір қабірге қойғызатын», - деді.

73-бап. «Шаһидтерді жуу қажет емес» деген адам туралы

430- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ادْفِنُوهُمْ فِي دِمَائِهِمْ يَعْنِي يَوْمَ أُحُدٍ وَلَمْ يُعَسَّلَهُمْ

430- Жабир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Шаһидтерді (жумай) қандарымен жерлей беріндер!», - деді. Сол күні шаһидтерді ешкім жумады.

74-бап. Қабірге (бірнеше адам қойылатын болса) бірінші кімді қояды?

431- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِقَاتٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا لَيْثٌ بْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أَحَدٍ فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ ثُمَّ يَقُولُ أَيُّهُمُ أَكْثَرُ أَخْذًا لِلْقُرْآنِ فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ وَقَالَ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَؤُلَاءِ وَأَمَرَ بِدَفْنِهِمْ بِدِمَائِهِمْ وَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِمْ وَلَمْ يُعَسَّلَهُمْ وَأَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِقَتْلَى أَحَدٍ أَيُّ هَؤُلَاءِ أَكْثَرُ أَخْذًا لِلْقُرْآنِ فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى رَجُلٍ قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ قَبْلَ صَاحِبِهِ وَقَالَ

جَابِرٌ فَكُنَّ أَبِي وَعَمِّي فِي نَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ وَقَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ حَدَّثَنِي مَنْ سَمِعَ جَابِرًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

431- Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Үһуд соғысында шаһид болғандардың әр бір екеуін бір қабірге қойдыратын еді. Қабірге қойылмастан бұрын: «Бұлардың қайсысы Құранды көбірек жаттаған?»,- деп сұрайтын. «Құранды көп жаттаған міне мынау»,- деп көрсетілген мәйітті ақымға бірінші қойдыратын еді. Содан соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен бұлардың (Алла тағаланың жолында шаһид болғандықтарына) қиямет күні мен куәмін!»,- деп олардың жарақаттарындағы қандарын жудырмай және жаназа оқытпай жерлететін»,- деді.

Жарир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Үһуд соғысында қайтыс болған екі шаһидтің біреуін көрсетіп: «Бұлардың қайсы бірі Құранды көп жаттаған?»,- деп сұрайтын еді. Содан, қайсысын көрсетсе, соны екіншісінен бұрын қабірге қойдыратын. Менің әкем мен ағайым бір соғыста өліп, екеуі бір кебінге кебінделген болатын (?)»,- деді.

75-бап. Қабірді (ақымды) бекіткенде қамыс және шөп, қурай сияқты нәрселерді пайдалану туралы

432- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوْشَبٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ حَرَّمَ اللَّهُ مَكَّةَ فَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَلَا لِأَحَدٍ بَعْدِي أُحِلَّتْ لِي سَاعَةٌ مِنْ نَهَارٍ لَا يُخْتَلَى خِلَاهَا وَلَا يُعْضَدُ شَجْرُهَا وَلَا يُنْقَرُ صَيْدُهَا وَلَا تُنْتَقَطُ لِقَطْعِهَا إِلَّا لِمُعْرِفٍ فَقَالَ الْعَبَّاسُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَّا الْإِذْخَرَ لِصَاعَتِنَا وَفُبُورِنَا فَقَالَ إِلَّا الْإِذْخَرَ وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِفُبُورِنَا وَبُيُوتِنَا وَقَالَ أَبَانُ بْنُ صَالِحٍ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ سَمِعَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ وَقَالَ مُجَاهِدٌ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لِقَيْنِهِمْ وَبُيُوتِهِمْ

432- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағала Меккені қасиетті де құрметті қылды. Онда қан төгу, менен де бұрынғы бірде-бір кісіге рұқсат етілмеген. Менен кейін де бірде-бір кісіге рұқсат етілмейді. Маған болса, Меккені алған күні бір сағат қана соғыс қылуыма рұқсат етілді. Меккенің көгерген көк шөптерін жұлу ағаштарын сындыру

мәкрух! Онда аң ауланбайды, түсіп қалған нәрсеге тисілмейді. Түсіп қалған нәрсені адамдарға жариялап айту үшін ғана қолға алуға болады»,- деді. Сонда мен: «Қамысты сындырып алуға рұқсат беріңіз, өйткені біз одан бояу аламыз және қабірді жапқанда пайдаланамыз»,- дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қамысты болса, мейлі!»,- деді. Әбу Хурайра (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сонда: «Қабірлеріміз бен үйлеріміз үшін болса, мейлі!»,- деп айтты»,- деді.

76-бап. Мәйіт, бірер себептерге байланысты қабірден қайтадан шығарылады ма?

433- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ عَمْرُو سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي بَعْدَ مَا أُدْخِلَ حُفْرَتَهُ فَأَمَرَ بِهِ فَأُخْرِجَ فَوَضَعَهُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ وَنَفَثَ عَلَيْهِ مِنْ رِيقِهِ وَالْبَسَهُ قَمِيصَهُ فَاللَّهُ أَعْلَمُ وَكَانَ كَسَا عَبَّاسًا قَمِيصًا قَالَ سُفْيَانُ وَقَالَ أَبُو هَارُونَ يَحْيَى وَكَانَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَمِيصَانِ فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْسَ أَبِي قَمِيصَكَ الَّذِي يَلِي جِذْكَ قَالَ سُفْيَانُ فَيُرَوْنَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلْبَسَ عَبْدَ اللَّهِ قَمِيصَهُ مُكَافَأَةً لِمَا صَنَعَ

433- Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Абдулла ибн Убай қабірге қойылғаннан соң келіп, оны қайтадан қабірден шығаруды бұйырды. Абдулланы қабірден шығарып алды. Содан соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Абдулланың басын тізесіне қойып, дем салды да , оған өзінің көйлегін кидірді. (бұның себебін Алла тағала біледі). Абдулла тірі кезінде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ағасына бір көйлек кидірген еді. Суфян мен Әбу Хурайра (р.а.) былай деседі: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) екі көйлегі болып, бір күні Абдулланың ұлы: «Я Расулулла, үстіңіздегі көйлеңізді әкеме кидіріңіз!»,- деп айтты. «Сахабалар, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Абдулланың ағасына қылған жақсылығының орнына өзінің көйлегін берді, деп ойласты»,- деді Суфян.

434- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ حَدَّثَنَا حُسَيْنُ الْمُعَلَّمُ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا حَضَرَ أَحَدٌ دَعَانِي أَبِي مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ مَا أَرَانِي إِلَّا مَقْتُولًا فِي أَوَّلِ مَنْ يُقْتَلُ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنِّي لَأُتْرِكُ بَعْدِي أَعَزَّ عَلَيَّ مِنْكَ غَيْرَ نَفْسِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّ عَلَيَّ دَيْنًا

فَاقْضِ وَاسْتَوْصِ بِأَخْوَاتِكَ خَيْرًا فَأَصْبَحْنَا فَكَانَ أَوَّلَ قَتِيلٍ وَدُفِنَ مَعَهُ آخِرُ فِي قَبْرِ
ثُمَّ لَمْ تَطِيبْ نَفْسِي أَنْ أَثْرُكُهُ مَعَ الْآخِرِ فَاسْتَخْرَجْتُهُ بَعْدَ سِنَةٍ أَشْهُرٍ فَإِذَا هُوَ كَيَوْمِ
وَضَعْتُهُ هُنَيْئَةً غَيْرَ أُدْبِهِ

434- Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Үһуд соғысы болып жатқан күндердің бірінде түнде мені әкем шақырып: «Байқауымша, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сахабаларынан ең бірінші болып мен шаһид болатынға ұқсаймын. Менің қарызым бар, оны өте апа-сінділеріне жақсылық қыл!»,- деді. Таң атты. Айтқанындай әкем бірінші болып шаһид болды. Әкеме қосып және бір адамды қабірге қойды. Әкемді басқа бір кісімен бір қабірде қалдыруды көңілім қаламады. Алты айдан соң әкемді қабірден қайтадан қазып алдым. Байқап қарасам, ол кісі құдды бүгін ғана қабірге қойылғандай жатыр екен. Тек құлақтарының бірі ғана сәл өзгерген екен»,- деді.

435- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ
عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ دُفِنَ مَعَ أَبِي رَجُلٌ فَلَمْ تَطِيبْ نَفْسِي حَتَّى
أَخْرَجْتُهُ فَجَعَلْتُهُ فِي قَبْرِ عَلِيٍّ حِدَةً

435- Жәбир (р.а.) риуаят етті: «Әкеме қосып және бір кісіні қабірге қойды. Әкемді басқа бір кісімен бір қабірде қалдыруды көңілім қаламады. Содан соң әкемді қабірден қазып алып, жалғыз өзін (онаша қабірге) қайтадан жерледім»,- деді.

77-бап. Қабірді ақым немесе жарма қылып қазу туралы

436- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ
عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ
كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ رَجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أَحَدٍ ثُمَّ يَقُولُ أَيُّهُم
أَكْثَرُ أَخْذًا لِلْقُرْآنِ فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ فَقَالَ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى
هَؤُلَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَمَرَ بِدَفْنِهِمْ بِدِمَائِهِمْ وَلَمْ يُغَسِّلْهُمْ

436- Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Үһуд соғысында шаһид болғандардың әр бір екеуін бір қабірге қойдыратын еді. Қабірге қойылмастан бұрын: «Бұлардың қайсысы Құранды көбірек білуші еді?»,- деп сұрайтын. Қайсы бірін көрсетіссе, соны ақымға бірінші қойдыратын еді. Содан соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен бұларға қиямет

күні куәмін!»,- деп айтатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шаһидтердің жарақаттарындағы қандарын жудырмай және ғұсыл алдыртпай жерлететін»,- деді.

78-бап. Егерде жас бала исламға кіре салысымен қайтыс болса, оған жаназа намазы оқылады ма?

قَالَ الْحَسَنُ وَشَرِيحُ وَإِبْرَاهِيمُ وَقَتَادَةُ إِذَا أَسْلَمَ أَحَدُهُمَا قَالُوا لِدَعْوَةِ الْمُسْلِمِ وَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَعَ أُمِّهِ مِنَ الْمُسْتَضْعَفِينَ وَلَمْ يَكُنْ مَعَ أَبِيهِ عَلَى دِينِ قَوْمِهِ وَقَالَ الْإِسْلَامُ يَعْلُو وَلَا يُعْلَى

Хасан Басрий, Шұрайх, Ибраһим мен Қатадалар былай дескен екен: «Егер де бірер отбасыдағы ата-ананың бірі Исламға кірсе, олардың балалары да Исламға кірген болып есептеледі. Мысалы; Ибн Аббастың (р.а.) өзінде өзінің қауымының дінінде қалған әкесімен емес Ислам әлсіз болып тұрған кезде мұсылман болған анасымен бірге болатын. Ислам ең ұлы үстем дін, одан басқа ұлы үстем дін жоқ!».

437- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ عَنْ يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ عُمَرَ انْطَلَقَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَهْطٍ قَبَلَ ابْنَ صَيَّادٍ حَتَّى وَجَدُوهُ يَلْعَبُ مَعَ الصَّبِيَّانِ عِنْدَ أُطْمِ بَنِي مَعَالَةَ وَقَدْ قَارَبَ ابْنُ صَيَّادٍ الْحُتْمَ فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ لِيَا ابْنَ صَيَّادٍ تَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ فَانظُرْ إِلَيْهِ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ أَتَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ الْأُمِّيِّينَ فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَأَسَلَّمَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ فَرَفَضَهُ وَقَالَ آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ فَقَالَ لَهُ مَاذَا تَرَى قَالَ ابْنُ صَيَّادٍ يَا بُنَيَّ صَادِقٌ وَكَاذِبٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُلِّطَ عَلَيْكَ الْأَمْرُ ثُمَّ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّي قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ هُوَ الدُّخُّ فَقَالَ اخْسَأْ فَلَنْ تَعْدُوَ قَدْرَكَ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ أُضْرِبُ عَنْقَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْ يَكُنْهُ فَلَنْ نُسَلِّطَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْهُ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ وَقَالَ سَالِمٌ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ انْطَلَقَ بَعْدَ

ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَنُ كَعْبٍ إِلَى النَّخْلِ الَّتِي فِيهَا ابْنُ صَيَّادٍ وَهُوَ يَحْتَلُّ أَنْ يَسْمَعَ مِنْ ابْنِ صَيَّادٍ شَيْئًا قَبْلَ أَنْ يَرَاهُ ابْنُ صَيَّادٍ فَرَأَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ يَعْنِي فِي قَطِيفَةٍ لَهُ فِيهَا رَمْرَةٌ أَوْ زَمْرَةٌ فَرَأَتْ أُمُّ ابْنِ صَيَّادٍ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَبْقِي بِجُدُوعِ النَّخْلِ فَقَالَتْ لِابْنِ صَيَّادٍ يَا صَافٍ وَهُوَ اسْمُ ابْنِ صَيَّادٍ هَذَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَارَ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ تَرَكَتَهُ بَيْنَ وَقَالَ شَعِيبٌ فِي حَدِيثِهِ فَرَقَصَهُ رَمْرَمَةً أَوْ زَمْرَمَةً وَقَالَ إِسْحَاقُ الْكَلْبِيُّ وَعَقِيلٌ رَمْرَمَةً وَقَالَ مَعْمَرٌ رَمْرَةٌ

437- Сәлим ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Хазреті Омар (р.а.) Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) және бір топ адамдармен бірге Ибн Сайиад өмір сүретін жаққа барды. Ибн Сайиадты Бәний Муғала қамалының жанында балалармен ойнап отырған жерінен кезіктірді. Ибн Сайиадтың балағат жасына жетейін деп қалған кезі еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мүбәрак қолымен оның желкесінен түрткенге дейін ол Пайғамбарымыздың келгенін сезбеді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Менің Алла тағаланың елшісі екеніме куәлік бер!»,- деді. Ибн Сайиад Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) қарап: «Куәлік етемін, сіз, шындығында умийлардың (сауатсыздардың) Пайғамбарысыз бірақ сіз өзіңізде менің Алла тағаланың елшісі екендігіме куәлік бересіз бе?»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оның сөзін қайтарып: «Мен Алла тағалаға және оның Пайғамбарларына иман келтіремін, сен не демекшісің өзі?»,- деді. Ибн Сайиад: «Менің ойыма кейде шын ал кейде жалған сөздер келеді»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сені шайтан азғырады, мен саған көңілімдегі бір сөзді айтайын!»,- деді. Сайиад: «Дух...» дегенінше, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Үндемей тұр, сен ешқашанда Пайғамбарларға келетін уәхиден хабардар бола алмайсың!»,- деді. Шындығында Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «**Фа-ртақиб йаума таътийу-с-самаъу би-духанин мубийнин**» деген аятты оқымақшы болған еді. Ибн Сайиад сол аяттағы «Духан» (түтін) сөзіне ишара қылған еді. (аяттын мағынасы: «**Аспанды түтін қаптайтын күнді күт!**»). Сонда Хазреті Омар (р.а.): «Оны маған қоя беріңіз басын шауып тастайын!»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егер ол Дажжал болса, оған сенің шамаң жетпейді, ал Дажжал болмаса оны өлтіргеніннен не пайда?»,- деді. Ибн Омар (р.а.) айтты: «Кейіннен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Убай ибн Кағбпен бірге Ибн Сайиад пен жолыққан сол құрма ағашының жанына барды. Олар Ибн Сайиадтың ұйықтамасынан бұрын ол туралы бірер нәрсе біліп алмақшы болған еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қараса, Ибн Сайиад бір жапырақ матаның үстінде жатыр екен. Ол матадан қандай да бір сырлы

ғажайыптың (әлде дауыстың) барлығы сезіліп тұрар еді. Сол кезде Ибн Сайиадтың анасы Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) құрма ағашының панасында қарап тұрғанын байқап қалып: «Ей Саф (анасы оны солай атайтын), қара әне Мұхаммед (с.ғ.с.)!»,- деді. Ибн Сайиад орнынан атып тұрды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде анасы үндемей тұра тұрғанда, Ибн Сайиадтың сырын біліп алған болар едік»,- деді.

438- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ وَهُوَ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ غُلَامٌ يَهُودِيٌّ يَخْدُمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَرَضَ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَقَالَ لَهُ أَسْلِمَ فَنَظَرَ إِلَيَّ وَهُوَ عِنْدَهُ فَقَالَ لَهُ أَطِيعَ أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْلَمَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُولُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْقَذَهُ مِنَ النَّارِ

438- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Бір яهودий бала Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қызметтерін қылып жүретін еді. Бір күні ол ауру болып қалды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оны көргелі барды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оның бас жағына отырып: «Исламды қабылда!»,- деді. Бала жанында отырған әкесіне қарап еді әкесі баласына: «Әбулқасымға яғни, Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бойұсын!»,- деді. Бала Исламға кірді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Баланы тозақ отынан құтқарған Алла тағалаға шүкір!»,- деп сыртқа шықты.

439- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي يَزِيدَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ كُنْتُ أَنَا وَأُمِّي مِنَ الْمُسْتَضْعَفِينَ أَنَا مِنَ الْوُلْدَانِ وَأُمِّي مِنَ النِّسَاءِ

439- Убайдуллаға Ибн Аббас (р.а.) былай деген екен: «Анам екеуміз (Меккеден Мединеге хижрат қыла алмай, Меккеде қалған) әлсіз де нашар мұсылмандардың санатында болатынбыз. Мен болсам балалардың ал анам болса, әйелдердің ішіндегі ең нашары едік»,- депті.

440- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ يُصَلِّي عَلَى كُلِّ مَوْلُودٍ مُتَوَقِّئًا وَإِنْ كَانَ لِغَيَّةٍ مِنْ أَجْلِ أَنَّهُ وُلِدَ عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ يَدْعِي أَبَوَاهُ الْإِسْلَامَ أَوْ أَبُوهُ خَاصَّةً وَإِنْ كَانَتْ أُمُّهُ عَلَى غَيْرِ الْإِسْلَامِ إِذَا اسْتَهَلَ صَارَ خَا صِلَى عَلَيْهِ وَلَا يُصَلِّي عَلَى مَنْ لَا يَسْتَهَلُّ مِنْ أَجْلِ أَنَّهُ سَقَطَ فَإِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ

يُحَدِّثُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ
 يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ كَمَا تُنْتَجُ الْبَهِيمَةُ بِهَيْمَةِ جَمْعَاءَ هَلْ تُحْسُونَ فِيهَا
 مِنْ جَدْعَاءَ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا
 الْآيَةَ

440- Ибн Шихаб (р.а.) риуаят етті: «Әрбір қайтыс болған балаға тіпті оны кәпір немесе бұзық әйел туған болсада оған жаназа оқылады. Ислам мемлекетінде туылған, ата-анасы мұсылмандықты насихаттап жүрген немесе анасы мұсылман болмаса да, әкесі өзін «мұсылманмын» деген әрбір тірі туылған балаға жаназа оқылады. Дауысы шықпай туылған балаға, түсіп қалғандығы себепті (іштен өлі туған балаға) жаназа оқылмайды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Шындығында әрбір бала туылғанда мұсылман болып туылады Бірақта кейіннен ата-анасы оны кемшіліксіз туылған хайуанның төлінің құлағын. мүйізін кескендей қаласа – яһудий, қаласа – насара, қаласа – мажуси қылады. Бірер бұзаудың құлағы кесілген бойы туылғанын көргенбісіңдер?»,- дейтін.

Әбу Хурайра (р.а.): «...Алла жаратылыста адам баласын соған арнап жаратқан ...⁴⁸»,- деген Алла тағаланың аят кәрімі дәлел!»,- деді.

441- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ
 بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ أَوْ
 يُمَجِّسَانِهِ كَمَا تُنْتَجُ الْبَهِيمَةُ بِهَيْمَةِ جَمْعَاءَ هَلْ تُحْسُونَ فِيهَا مِنْ جَدْعَاءَ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو
 هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ
 الدِّينُ الْقَيِّمُ

441- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Исламға жүрегі тиесілі болып туылмаған бірде-бір бала болмайды. Барлық баланың жүрегі Исламға тиесілі болып туылады. Кейін ата-анасы оны барлық мүшесі кемшіліксіз туылған хайуан төлінің құлағы немесе мүйізін кескендей, яһудий, не болмаса насараний, әлде мажусий қылады. Әйтпесе бірде-біреулерін хайуанның төлінің құлағы немесе мұрны кесілген бойы туылғанын көргенбісіңдер?»,- деп айтатын. Алла тағала адам баласына о

⁴⁸ 30. «Рұм», 30 аят.

баста нәсіп еткен нәрсені өзгертуге болмайды. Бұған: «Алланың жаратуында өзгеріс болмайды!⁴⁹», - деген аят кәрім дәлел!».

79-бап. Егерде мүшірік өлерінің алдында «Лә иләһа иллалла», - десе...

442- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحِ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ لَمَّا حَضَرَتْ أَبَا طَالِبٍ الْوَفَاةُ جَاءَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدَ عِنْدَهُ أَبَا جَهْلَ بْنَ هِشَامٍ وَعَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أُمَيَّةَ بْنَ الْمُغِيرَةَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي طَالِبٍ يَا عَمُّ قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَلِمَةً أَشْهَدُ لَكَ بِهَا عِنْدَ اللَّهِ فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ يَا أَبَا طَالِبٍ أترغبُ عنِ مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَلَمْ يَزَلْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْزِضُهَا عَلَيْهِ وَيَعُودَانِ بَيْنَكَ الْمَقَالَةَ حَتَّى قَالَ أَبُو طَالِبٍ آخِرَ مَا كَلَّمَهُمْ هُوَ عَلَى مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَأَبَى أَنْ يَقُولَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَا وَاللَّهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ مَا لَمْ أُنْهَ عَنْكَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ الْآيَةَ

442- Сағд ибн Мусайибтың атасы (р.а.) риуаят етті: «Әбу Тәліб қайтыс болайын деп жатқанда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ол кісінің алдына келді. Ол жерден Әбу Жаһл ибн Хишам мен Абдулла ибн Әбу Умайиа ибн әл-Муғираны көрді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Әбу Тәлібке: «Ей аға, «Лә иләһа иллалла», - деп иман келтіріңіз! Мен бұған Алла тағаланың алдына куә болайын!», - деді. Сонда Әбу Жаһл мен Абдулла ибн Әбу Умайиа : «Ей Әбу Тәліб, Абдул-Муталлибтың дінінен қайтамысың?», - десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иман келтіріңіз!», - деп қайта-қайта айта берді. Ал аналар болса өздерінің сөздерін айтып қалыспады. Бірақ та Әбу Тәліб өзін Абдул Муталлибтың дінінде екенін айтып жан тапсырды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ант етіп айтамын, егерде Алла тағала қайтарып тыймаса, одан сізді кешіруін сұраймын!», - деді. Сонда Алла тағала: «Пайғамбарға және мүміндерге тозақтық екендігі өздеріне білінгеннен кейін егер жақындары болса да мүшіріктер үшін жарылқау тілеулеріне болмайды⁵⁰», - деген аятты нәзіл етті».

⁴⁹ 30. «Рұм», 30 аят.

⁵⁰ 9. «әт-Тәубе», 113 аят.

بَابِ الْجَرِيدِ عَلَى الْقَبْرِ وَأَوْصَى بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيَّ أَنْ يُجْعَلَ فِي قَبْرِهِ جَرِيدَانِ وَرَأَى ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فُسْطَاطًا عَلَى قَبْرِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَقَالَ انْزِعْهُ يَا غُلَامُ فَإِنَّمَا يُظِلُّهُ عَمَلُهُ وَقَالَ خَارِجَةُ بْنُ زَيْدٍ رَأَيْتُنِي وَتَحَنُّ شَبَّانٍ فِي زَمَنِ عُمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَإِنَّ أَشَدَّنَا وَتَبَةَ الَّذِي يَثْبُ قَبْرَ عُمَانَ بْنِ مَطْعُونٍ حَتَّى يُجَاوِزَهُ وَقَالَ عُمَانُ بْنُ حَكِيمٍ أَخَذَ بِيَدِي خَارِجَةَ فَأَجْلَسَنِي عَلَى قَبْرِ وَأَخْبَرَنِي عَنْ عَمِّهِ يَزِيدَ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ إِنَّمَا كُرِهَ ذَلِكَ لِمَنْ أَحْدَثَ عَلَيْهِ وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَجْلِسُ عَلَى الْقُبُورِ

Бұрайда әл-Асламий өзінің қабіріне екі түп жас шыбық шаншып қоюды өсиет етті. Ибн Омар (р.а.) Абдуррахманның қабірінің үстіндегі шатырды көріп: «Ей бала алып таста! Абдуррахманға оның қылған жақсы сауапты амалдары көлеңке болады!», - деді.

Харижа ибн Зәйд: «Осман ибн Аффанның (р.а.) заманында біз бозбала едік. Ішіміздегі ең секірушіміз Усман ибн Мазғунның қабірінен бірақ секіріп өтіп кеткен еді», - деді. (Демек, қабірдің үстінде күмбезді сағана болса да оның қабірде жатқан мәйітке еш пайдасы, не сауабы жоқ. Қабірдегі мәйітке тек қана тірі күнінде істеген жақсы амалдары ғана пайда береді)

Усман ибн Хақим: «Харижа менің қолымнан ұстап қабірдің үстіне отырғызып қойды да, ағасы Язид ибн Сәбиттің қабір үстіне дәретке отыруды қаралағанын айтты», - деді. Нафиғ (р.а.): «Ибн Омар (р.а.) қабірдің үстіне отырып деп ала беретін еді», - деді.

443- حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ مُجَاهِدٍ عَنِ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ مَرَّ بِقَبْرَيْنِ يُعَدَّبَانِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لِيُعَدَّبَانِ وَمَا يُعَدَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً فَشَقَّهَا بِنِصْفَيْنِ ثُمَّ غَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ صَنَعْتَ هَذَا فَقَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَبْيَسَا

443- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі қабірдің жанынан өтіп бара жатып: «Бұл екі қабірдегі мәйіттер азапталуда, бірақ та бір үлкен күнәлары үшін азапталып жатқан жоқ. Олардың бірі зәрінен

сақтанбайтын, ал екіншісі сөз таситын (ғайбат айтушы)»,- деді. Кейіннен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір жас шыбықты алып, екіге бөлді да әрбір қабірге бірден шаншып қойды. Сонда сахабалар: «Я Расулулла, неге бұлай қылдыңыз?»,- деп сұрасты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ең болмаса мына екі шыбық қурағанша азаптары жеңілдер!»,- деді.

81-бап. Хадисшінің қабірдің жанында уағыз айтуы және тыңдаушылардың оның айналасында топталып отырулары туралы

444- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنِي جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْغَرْقَدِ فَأَتَانَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَعَدَ وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ وَمَعَهُ مِخْصَرَةٌ فَكَسَّ فَجَعَلَ يَنْكُتُ بِمِخْصَرَتِهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ مَا مِنْ نَفْسٍ مَنُفُوسَةٍ إِلَّا كُتِبَ مَكَانُهَا مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَإِلَّا قَدْ كُتِبَ شَقِيئَةٌ أَوْ سَعِيدَةٌ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا تَنْكُلُ عَلَيَّ كِتَابِنَا وَتَدْعُ الْعَمَلَ فَمَنْ كَانَ مِنَّا مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنَّا مِنْ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ قَالَ أَمَّا أَهْلُ السَّعَادَةِ فَيُيَسَّرُونَ لِعَمَلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا أَهْلُ الشَّقَاوَةِ فَيُيَسَّرُونَ لِعَمَلِ الشَّقَاوَةِ ثُمَّ قَرَأَ فَأَمَّا مَنْ أُعْطِيَ وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى الْآيَةَ

444- Хазреті әли (р.а.) риуаят етті: «Бақиғ ул-Ғарқад деген жерде жанзада болдық. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) біздің алдымызға келіп отырды, біз ол кісінің айналасына топталып отырдық. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қолында аса таяғы бар еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) басын төмен қаратып біраз ойланып, содан соң аса таяғымен жерді тықылдатып: «Араларыңда жәннат пен тозақтағы орны алдын ала белгіленіп қойылмаған және бақытты бақытсыз болатындығы маңдайына жазылмаған бірде-бір кісі жоқ»,- деді.

Сонда бір кісі тұрып: «Я Расулулла, олай болса, тағдырға сүйеніп жақсы істерді істемей қоймаймыз ба? Арамызда кім о бастан бақытты болып жаратылса, ол басқа әңгіме, әрине ол бақытты кісілерге тән істерді қылады. Ал маңдайына о баста бақытсыздық жазылған кісі болса, анығында ол бақытсыздарға лайықты істерді қылады»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бақытты адамдарға бақыт келтіретін істер, ал бақытсыздарға болса, бақытсыздық келтіруші істерді істейді»,- деді. Содан соң: «Ал енді

әлде кім (Алла жолында) берсе, тақуалық қылса, жақсылықты дұрыс деп білсе⁵¹»,- деген аятты оқыды»,- деді.

82-бап. Өзін-өзі өлтірушілер турасындағы хадистер

445- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَلَفَ بِمَلَّةٍ غَيْرِ الْإِسْلَامِ كَاذِبًا مُتَعَمِّدًا فَهُوَ كَمَا قَالَ وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ عُدَّ بِه فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَقَالَ حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ بْنُ حَازِمٍ عَنِ الْحَسَنِ حَدَّثَنَا جُنْدَبُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ فَمَا نَسِينَا وَمَا نَخَافُ أَنْ يَكْذِبَ جُنْدَبُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ بَرَجُلٍ جِرَاحٌ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَقَالَ اللَّهُ بَدَرَنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ

445- Сәбит ибн әз-Зәһһак (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім Ислам дінінен басқа дінді ортаға қойып әдейілеп өтірік ант ішсе, сол өзі айтқан дінге тиісті болып қалады. Кімде-кім өзін темірмен өлтірсе, сол темірмен ол жәһаннамда азапталады»,- деді.
Хасан (р.а.) риуаят етті: «Жундуб (р.а.) бізге мына осы мешітте хадис айтып берген еді. Біз оны әлі ұмытқанымыз жоқ. Біз Жундуб (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) туралы жалған сөз айтады деп те қорықпаймыз. Ол кісінің айтуынша Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай депті: «Бір кісі өзін жарақаттап өлтірді. Сонда Алла тағала: «Пендем менен бұрын өз жанын өзі алды, оны мен жәннаттан мақрұм қылдым!»,- деді.

446- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزُّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي يَخْنُقُ نَفْسَهُ يَخْنُقُهَا فِي النَّارِ وَالَّذِي يَطْعُنُهَا يَطْعُنُهَا فِي النَّارِ

446- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Өзін-өзі буындырып (асылып) өлген адамды тозақта буындырып, ал өзіне-өзі пышақ салып өлген адамды тозақта пышақтап азаптайды»,- деді.

⁵¹ 92. «Ләйіл», 5-6 аяттар.

83-бап. Мунафиқтарға жаназа оқудың және мүшіріктердің кұналарының жарылқануын тілеп кешірім сұраудың Мәкрухтығы туралы

447- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلٍ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَنَّهُ قَالَ لَمَّا مَاتَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي ابْنِ رَسُولٍ دُعِيَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيُصَلِّيَ عَلَيْهِ فَلَمَّا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَبَّتْ إِلَيْهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتُصَلِّيَ عَلَيَّ ابْنِ أَبِي وَقَدْ قَالَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا كَذَا وَكَذَا أَعَدُّ عَلَيْهِ قَوْلَهُ فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ أَخْرُ عَنِّي يَا عُمَرُ فَلَمَّا أَكْثَرْتُ عَلَيْهِ قَالَ إِنَّي خَيْرْتُ فَأَخْتَرْتُ لَوْ أَعْلَمُ أَنِّي إِنْ زِدْتُ عَلَى السَّبْعِينَ يُعْفَرُ لَهُ لَزِدْتُ عَلَيْهَا قَالَ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ انصَرَفَ فَلَمْ يَمُكِّثْ إِلَّا يَسِيرًا حَتَّى نَزَلَتْ الْآيَاتَانِ مِنْ بَرَاءَةٍ وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُنَّ مَاتَ أَبَدًا إِلَى قَوْلِهِ وَهُمْ فَاسِقُونَ قَالَ فَعَجِبْتُ بَعْدُ مِنْ جُرْأَتِي عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَئِذٍ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ

447- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Убай ибн Салул қайтыс болғанда Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) оған жаназа оқу үшін шақырысты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған жаназа оқуға дайындалғанда мен: «Я Расулулла, Ибн Убайға жаназа оқисыз ба? Ол пәлен пәлен күндері олай дегенде ол былай деген деп оның себептерін санап кеттім. Мен көп сөйлеп жіберсем керек Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған жымып қарап: «Ей Омар, қане арырақ тұршы! Маған Алла тағала тарапынан таңдау ықтияры берілген, мен таңдадым. Егерде мен жетпістен артық истиғфар айтқанымда Алла тағала оның күнәсін кешіретінін білсем, жетпістен артық истиғфар айтқан болар едім», - деді. Содан кейін Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған жаназа оқып үйіне қайтты. Біраз өтпей «Бараат» сүресінің екі аят нәзіл болды. («Олардан біреу өлсе, әсте жаназа намазын оқыма!»⁵²», деген жерден «Олар пасықтар!», деген жерге дейін). Мен кейіннен, Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) батылданып сөйлегеніме таңданып жүрдім. Алла тағаламен оның елшісі ғана ең көп білуші!», - деді.

⁵² 9. «эт-Тәубе», 84 аят.

84-бап. Адамдардың мәйіттерін мақтау туралы

448- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ مَرُّوا بِجَنَازَةٍ فَأَثْنُوا عَلَيْهَا خَيْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَبَتْ ثُمَّ مَرُّوا بِأُخْرَى فَأَثْنُوا عَلَيْهَا شَرًّا فَقَالَ وَجَبَتْ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَا وَجَبَتْ قَالَ هَذَا أَتَيْنِي عَلَيْهِ خَيْرًا فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَهَذَا أَتَيْنِي عَلَيْهِ شَرًّا فَوَجَبَتْ لَهُ النَّارُ أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ

448- Абдулла ибн Суһайб (р.а.): «Әнас ибн Мәліктен (р.а.) естідім деді: «Бір (марқұм) кісіні табытпен көтеріп өтті. Адамдар оны мақтап жақсы сөздер айтысты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Уәжіп болды»,- деді. Кейін басқа бір мәйітті көтеріп өтті. Адамдар ол туралы жаман сөздер айтысты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бұл жолы да: «Уәжіп болды»,- деді. Омар ибн Хаттаб (р.а.) таңқалып: «Не уәжіп болды?»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл адамға жақсылықты лайық көріп, мақтадыңдар, демек, оған жәннат уәжіп болды. Ал кейінгісіне жамандықты лайық көріп, жамандадыңдар демек, оған тозақ уәжіп болды. Сендер Алла тағаланың жер бетіндегі куәларысыңдар!»,- деді.

449- حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ هُوَ الصَّقَّارُ حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي الْفُرَاتِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ قَالَ قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ وَقَدْ وَقَعَ بِهَا مَرَضٌ فَجَلَسْتُ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَمَرَّتْ بِهِمْ جَنَازَةٌ فَأَثْنِي عَلَى صَاحِبِهَا خَيْرًا فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَجَبَتْ ثُمَّ مَرَّ بِأُخْرَى فَأَثْنِي عَلَى صَاحِبِهَا خَيْرًا فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَجَبَتْ ثُمَّ مَرَّ بِالثَّالِثَةِ فَأَثْنِي عَلَى صَاحِبِهَا شَرًّا فَقَالَ وَجَبَتْ فَقَالَ أَبُو الْأَسْوَدِ فُؤَلْتُ وَمَا وَجَبَتْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ قُلْتُ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ فُقُلْنَا وَثَلَاثَةٌ قَالَ وَثَلَاثَةٌ فُقُلْنَا وَاثْنَانِ قَالَ وَاثْنَانِ ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنْ الْوَاحِدِ

449- Әбу ул-Асуад (р.а.) риуаят етті: «Мен Мединеге келсем, қаланың халқы бір ауруға душар болған екен. Сонда Омар ибн Хаттабтың (р.а.) жанында отырған едім. Сол кезде бір мәйітті табытпен көтеріп өтті. Адамдар оның атына жақсы сөздер айтты. Хазреті омар (р.а.): «Уәжіп болды»,- деді. Кейін және бір мәйітті алып өтті. Адамдар ол туралы да жақсы сөздер айтысты. Хазреті Омар тағыда: «Уәжіп болды»,- деді. Содан

соң үшінші бір мәйітті алып өтті. Бұл жолы адамдар оның атына жаман сөздер айтысты. Хазреті Омар тағыда: «Уәжіп болды»,- деді. Мен таңқалып: «Ей Әмир әл-Мұъминин, не уәжіп болды?»,- деп сұрадым. Хазреті Омар (р.а.): «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айтқан сөздерін ғана қайталадым, болғаны сол. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге: «Қайсы бір мұсылманға төрт кісі жақсы деп куәлік етсе, оны Алла тағала жәннатқа кіргізеді»,- деген. Біз ол кісіден: «Егер куәгер үшеу болса-шы?»,- деп сұрадық. Ол кісі: «Үшеу болса да болады»,- деді. Біз: «Екеу болса-шы»,- деп сұрадық. Ол кісі: «Екеу болса да болады»,- деді. Кейіннен біз ол кісіден: «Куәгер біреу болса-шы?»,- деп сұрағымыз келмеді.

85-бап. Қабір азабы туралы хадистер мен аяттар

450- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا أُقْعِدَ الْمُؤْمِنُ فِي قَبْرِهِ أَتَى ثُمَّ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَذَلِكَ قَوْلُهُ يُنَبِّئُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بِهَذَا وَزَادَ يُنَبِّئُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا نَزَلَتْ فِي عَذَابِ الْقَبْرِ

450- Барра ибн Азиб (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мұъмин кісіні қабірге келіп отырғызып қояды. Содан соң, мұъмин кісі: «Алла тағаладан басқа тәңір жоқ, Мұхаммед Алла тағаланың елшісі»,- деп куәлік береді. Бұл туралы Алла тағала айтты: «Алла тағала сондай иман келтіргендерді, дүние тіршілігінде де де ахиретте де мықты сөзбен бекітеді⁵³»,- деді.

Гундар (р.а.) риуаят етті: «Шуғба (р.а.) бізге (жоғарыдағы хдисті) риуаят етіп тұрып: «Қабір азабы туралы «Пенделер Алла тағалаға болған сенімдерін дәлелдейді»,- деген аят нәзіл болған»,- деп қосып қойды.

452- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحِ حَدَّثَنِي نَافِعٌ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ قَالَ اطَّلَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَهْلِ الْقَلْبِ فَقَالَ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا فَقِيلَ لَهُ تَدْعُو أَمْوَاتًا فَقَالَ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لَا يُحْيِيُونَ

452- Ибн Омар (р.а.) Нафиғқа былай деп риуаят еткен екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құрайыш тайпасына тиесілі кісілердің мәйіттері

⁵³ 14. «Ибраһим», 27 аят.

жатқан шұңқырдың жанына келіп: «Рабыларыңның уәдесінің хақ екенін білдіңдер ме?»,- деді. Сонда адамдар: «Мына өліктерге айтып жатырсыз ба?»,- деп сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олар сендерден кем естімейді. Бірақ та (олар) жауап қайтара алмайды»,- деді.

453- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنَّمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُمْ لَيَعْلَمُونَ أَنَّنَا أَنْ مَا كُنْتُ أَقُولُ لَهُمْ حَقٌّ وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى

453- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олар (мәйітгер) менің айтқандарымның шындық екенін өте жақсы біледі»,- деді. Алла тағала: «Сен өліктерге сөздеріңді өткізе, естірте алмайсың (яғни, иманы жоқ адамдарға олар тірі болса да сөзін өтпейді)»,- деді.

454- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ سَمِعَتْ الْأَشْعَثَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ يَهُودِيَّةً دَخَلَتْ عَلَيْهَا فَذَكَرَتْ عَذَابَ الْقَبْرِ فَقَالَتْ لَهَا أَعَاذَكَ اللَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَسَأَلْتُ عَائِشَةَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَقَالَ نَعَمْ عَذَابُ الْقَبْرِ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدُ صَلَّى صَلَاةً إِلَّا تَعَوَّذَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ زَادَ عُذْرُ عَذَابِ الْقَبْرِ حَقٌّ

454- Масруқ (р.а.) риуаят етті: «Бір яһудий әйел Айша анамыздың алдына келіп, қабір азабы туралы сөйлеп тұрып: «Сізді Алла тағала қабір азабынан сақтасын!»,- депті. Сонда Айша анамыз (р.а.) Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) қабір азабы туралы сұрапты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә қабір азабы хақ!»,- депті. Айша анамыз (р.а.): «Содан бері Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) намаз оқығанында Алла тағаладан өзін қабір азабынан сақтауын сұрамай қойғанын көрген емеспін»,- деді.

455- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّهُ سَمِعَ أَسْمَاءَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا تَقُولُ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا فَذَكَرَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ الَّتِي يَفْتِنُ فِيهَا الْمَرْءُ فَلَمَّا ذَكَرَ ذَلِكَ ضَجَّ الْمُسْلِمُونَ ضَجَّةً

455- Ғұруа ибн Зұбайрдің апайы Асма бинти Әбу Бәкір (р.а.) былай деген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құтпа айтып жатып пендеге берілетін қабір азабы жайлы ескертіп өтті. Сонда тыңдап отырушылар қорыққандарынан айқайлап жіберісті», - деді.

456- حَدَّثَنَا عِيَّاشُ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عَنْهُ أَصْحَابُهُ وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ قُرْعَ نِعَالِهِمْ أَتَاهُ مَلَكَانِ فَيُقْعِدَانِهِ فَيَقُولَانِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ لِمَحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ فَيَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ فَيُقَالُ لَهُ انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ قَدْ أَبْدَلَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا قَالَ قَتَادَةُ وَدُكِرَ لَنَا أَنَّهُ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى حَدِيثِ أَنَسٍ قَالَ وَأَمَّا الْمُنَافِقُ وَالْكَافِرُ فَيُقَالُ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ لَا أُدْرِي كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ فَيُقَالُ لَا دَرَيْتَ وَلَا تَلَيْتَ وَيُضْرَبُ بِمِطْرَاقٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ بِلَيْهِ غَيْرَ الثَّقَلَيْنِ

456- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қабірге қойылған мәйіт (адам) жаназаға келгендердің қайтып кетіп бара жатқан аяқтарының дыбысын естіп жатады. Кейін екі періште келіп, мәйітті отырғызып қояды-да: «Бұл кісі, яғни Мұхаммед (с.ғ.с.) туралы не дейсің?»,- деп сұрайды. Егер пенде мұьмин-мұсылман болса, «Бұл кісінің Алла тағаланың пендесі және оның елшісі екендігіне куәлік беремін», - дейді. Сонда періштелер: «Қара, Алла тағала саған тозақтың орнына жәннаттан орын берді!»,- дейді. Адамға тозақ та жәннатта көрсетіледі. Аталмыш хадисті Әнастан естіген Қатада (р.а.): «Кейін пенде қабірде қысылып-қымтырылмай, қиындықсыз жатар», - деп қосымша қылды-да, Әнастың риуаятын былай деп жалғастырды: «Бірақ пенде Мунафиқ немесе кәпір болса, «Бұл кісі туралы не дейсің?»,- деп сұрағанда: «Көпшілік не деген болса, мен де солай деймін», - деп жауап береді. Сонда періштелер оған: «Ол кісіні білмегенсің де Құранды оқымағансың да», - деп темір шоқпармен ұрар. Сондағы пенденің қатты шыңғырғандағы дауысын адам мен жыннан басқа айналадағы барлық мәйіттер естиді», - деді.

86-бап. «Қабір азабынан сақта!»,- деп Алла тағалаға дұға қылу туралы

457- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي عَوْنُ بْنُ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ وَجِبَتْ الشَّمْسُ فَسَمِعَ صَوْتًا فَقَالَ يَهُودُ تُعَذِّبُ فِي قُبُورِهَا وَقَالَ النَّضْرُ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَوْنٌ سَمِعْتُ أَبِي سَمِعْتُ الْبَرَاءَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

457- Әбу Айюб Ансарий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) күн батқан кезде сыртқа шықты. Сонда тосыннан бір дауысты естіп: «Яһудилер қабірлерінде азап тартуда»,- деді.

458- حَدَّثَنَا مُعَلَّى حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنَةُ خَالِدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ أَنَّهَا سَمِعَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَتَعَوَّذُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ

458- Мұса ибн Ғұқба (р.а.) Халид ибн Сағид ибн әл-Ғасийдің қызы: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Алла тағалаға сиынып, қабір азабынан сақтауын сұрап жатқанын естігенмін»,- деп айтты»,- деді.

459- حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو وَيَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ

459- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей Раббым! Мені қабір және от азабынан, тіршіліктегі, өлгендегі сынақтардан және Масих Дажжал бүлігінен (фитнасынан) сақтағайсың, деп саған дұға қыламын!»,- дейтін»,- деді.

87-бап. Өсек айтудан және зәрден сақтанбағандық үшін қабірде берілетін азап туралы

460- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَبْرَيْنِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لِيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ مِنْ كَبِيرٍ ثُمَّ قَالَ بَلَىٰ أَمَا أَحَدُهُمَا فَكَانَ يَسْعَىٰ بِالنَّمِيمَةِ وَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ قَالَ ثُمَّ أَخَذَ عُودًا رَطْبًا فَكَسَرَهُ بِإِثْنَيْنِ ثُمَّ غَرَزَ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى قَبْرِ ثُمَّ قَالَ لَعَلَّهُ يُخَفَّفُ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَبْيَسَا

460- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) екі қабірдің жанынан өтіп бара жатып: «Бұл екі қабірдегі мәйіттер азапталуда, бірақ та бір үлкен күнәлары үшін азапталып жатқан жоқ. Олардың бірі сөз таситын (ғайбат айтатын) ал екіншісі зәрінен сақтанбайтын», - деді. Кейіннен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір жас шыбықты алып, екіге бөлді да әрбір қабірге бірден шаншып қойды. «Ең болмаса мына екі шыбық қурағанша азаптары жеңілдер!», - деді.

88-бап. Мәйітке ерте ме-кеш пе баратын жерін көрсетіп қою туралы

461- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ عُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ فَيُقَالُ هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّىٰ يَبْعَثَكَ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

461- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде біреулерін өлсендер, сендерге қабірде ертелі-кеш баратын жерлеріңді көрсетеді. Егерде жәннаттық болсаңдар, жәннатқа, ал егерде тозақтық болсаңдар, тозаққа лайықталасыңдар. Кейін, сендерге: «Алла тағала сені қиямет күні қайта тірілткенше, баратын жеріңді біліп қой!», - дейді.

89-бап. Жаназада мәйіттің сөйлеуі туралы

462- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا وُضِعَتْ

الْجَنَازَةُ فَاحْتَمَلَهَا الرَّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدَّمُونِي قَدَّمُونِي وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَهَا الْإِنْسَانُ لَصَعِقَ

462- Әбу Сағид әл-Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйіт табытқа салынып адамдар оны иықтарына көтергенде егер ол тіршілігінде жақсы адам болса: «Мені тезірек алып барыңдар!», - дейді. Ал егерде тіршілігінде дұрыс емес адам болса: «Ой сорым ай мені қай жаққа алып барасыңдар?», - деп айтар. Оның дауысын адамдардан басқа барлық нәрсе естиді. Егерде адамдар еститін болса, естерінен танып жығылар еді», - деді.

90-бап. Мұсылмандардың балалары туралы не делінген?

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ لَهُ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَالِدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْتَ كَانَ لَهُ حِجَابًا مِنَ النَّارِ أَوْ دَخَلَ الْجَنَّةَ

Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кімнің үш баласы шетінесе, олар ата-анасын тозақ отынан перде болып тосып тұрар және сол ата-аналары өлетін болса, балаларының себебінен жәннатқа кірер», - деп айтқан», - деді.

463- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُثَيْبٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ النَّاسِ مُسْلِمٍ يَمُوتُ لَهُ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَالِدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْتَ إِلَّا أُدْخِلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ

463- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ешбір мұсылманның үш бірдей баласы өлмесін! Егерде өлетін болса, Алла тағала оны сол балаларының себебінен жәннатқа кіргізеді», - деді.

464- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّهُ سَمِعَ الْبَرَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا تُوِّفِيَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لَهُ مَرْضِعًا فِي الْجَنَّةِ

464- Барра (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ұлы Ибраһим қайтыс болғанда: «Жәннатта оның рыздықтандырушысы бар»,- деп айтқанын естігенмін»,- деді.

91-бап. Мүшіріктердің балалары туралы не делінген?

465- حَدَّثَنِي حَبَّانُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي بَشْرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَوْلَادِ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ اللَّهُ إِذْ خَلَقَهُمْ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ

465- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) мүшіріктердің балалары туралы сұрасқанда, ол кісі: «Алла тағала оларды жаратқан уақытта не қылулары керек екендігін айтқан»,- деді.

466- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ اللَّيْثِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذُرَّارِيِّ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ

466- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) мүшіріктердің өлген балалары туралы сұрасқанда, ол кісі: «Алла тағала олардың не қылулары керек екендігін айтқан»,- деді.

467- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ كَمَا تَلَى الْبَيْهَمَةَ تُنَجِّجُ الْبَيْهَمَةَ هَلْ تَرَى فِيهَا جَدْعَاءَ

467- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әрбір бала тумысында мұсылман болып туады. Бірақ ата-анасы оны хайуан өз баласын хайуан етіп тәрбиелегендей яһудий немесе насара әлде мәжуси қылып тәрбиелейді. Айтыңдаршы сендер хайуанның баласының (төлінің) бір мүшесі (мүйізі, мұрны, құлағы) кесілген бойы дүниеге келгенін көргенбісіңдер?»,- деді.

468- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى صَلَاةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بَوَجْهِهِ فَقَالَ مَنْ رَأَى مِنْكُمْ اللَّيْلَةَ رُؤْيَا قَالَ فَإِنْ رَأَى أَحَدٌ قَصَّهَا فَيَقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ فَسَأَلْنَا يَوْمًا فَقَالَ هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ رُؤْيَا قُلْنَا لَا قَالَ لَكِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي فَأَخَذَا بِيَدِي فَأَخْرَجَانِي إِلَى الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ فَإِذَا رَجُلٌ جَالِسٌ وَرَجُلٌ قَائِمٌ بِيَدِهِ كَلُوبٌ مِنْ حديدٍ قَالَ بَعْضُ أَصْحَابِنَا عَنْ مُوسَى إِنَّهُ يُدْخِلُ ذَلِكَ الْكَلُوبَ فِي شِدْقِهِ حَتَّى يَبْلُغَ قَفَاهُ ثُمَّ يَفْعَلُ بِشِدْقِهِ الْآخَرَ مِثْلَ ذَلِكَ وَيَلْتَنِمُ شِدْقَهُ هَذَا فَيَعُودُ فَيَصْنَعُ مِثْلَهُ قُلْتُ مَا هَذَا قَالَا انْطَلِقْ فَأَنْطَلِقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ عَلَى قَفَاهُ وَرَجُلٌ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِهِ بِفَهْرٍ أَوْ صَخْرَةٍ فَيَشْدُخُ بِهِ رَأْسَهُ فَإِذَا ضَرَبَهُ تَدَاهَدَهُ الْحَجَرُ فَأَنْطَلِقَ إِلَيْهِ لِيَأْخُذَهُ فَلَا يَرْجِعُ إِلَى هَذَا حَتَّى يَلْتَنِمَ رَأْسَهُ وَعَادَ رَأْسَهُ كَمَا هُوَ فَعَادَ إِلَيْهِ فَضَرَبَهُ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَا انْطَلِقْ فَأَنْطَلِقْنَا إِلَى تَقَبٍ مِثْلِ النَّوْرِ أَعْلَاهُ ضَيْقٌ وَأَسْفَلُهُ وَاسِعٌ يَتَوَقَّدُ تَحْتَهُ نَارًا فَإِذَا اقْتَرَبَ ارْتَفَعُوا حَتَّى كَادَ أَنْ يَخْرُجُوا فَإِذَا خَمَدَتْ رَجَعُوا فِيهَا وَفِيهَا رَجَالٌ وَنِسَاءٌ عُرَاهُ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَا انْطَلِقْ فَأَنْطَلِقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى نَهْرٍ مِنْ دَمٍ فِيهِ رَجُلٌ قَائِمٌ عَلَى وَسَطِ النَّهْرِ قَالَ يَزِيدُ وَوَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ وَعَلَى سَطِّ النَّهْرِ رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيْهِ حِجَارَةٌ فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ الَّذِي فِي النَّهْرِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ رَمَى الرَّجُلُ بِحَجَرٍ فِيهِ فَرَدَّهُ حَيْثُ كَانَ فَجَعَلَ كُلَّمَا جَاءَ لِيَخْرُجَ رَمَى فِيهِ بِحَجَرٍ فَيَرْجِعُ كَمَا كَانَ فَقُلْتُ مَا هَذَا قَالَا انْطَلِقْ فَأَنْطَلِقْنَا حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى رَوْضَةٍ خَضْرَاءَ فِيهَا شَجَرَةٌ عَظِيمَةٌ وَفِي أَصْلِهَا شَيْخٌ وَصَبِيَانٌ وَإِذَا رَجُلٌ قَرِيبٌ مِنَ الشَّجَرَةِ بَيْنَ يَدَيْهِ نَارٌ يُوقِدُهَا فَصَعِدَا بِي فِي الشَّجَرَةِ وَأَدْخَلَانِي دَارًا لَمْ أَرَ قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهَا فِيهَا رَجَالٌ شُبُوحٌ وَشَبَابٌ وَنِسَاءٌ وَصَبِيَانٌ ثُمَّ أَخْرَجَانِي مِنْهَا فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ فَأَدْخَلَانِي دَارًا هِيَ أَحْسَنُ وَأَفْضَلُ

فِيهَا شَيْوُخٌ وَشَبَابٌ قُلْتُ طَوَّفْتُمَانِي اللَّيْلَةَ فَأَخْبِرَانِي عَمَّا رَأَيْتُ قَالَا نَعَمْ أَمَّا الَّذِي رَأَيْتَهُ يُشَقُّ شِدْفُهُ فَكَذَّابٌ يُحَدِّثُ بِالْكَذِبَةِ فَحَمَلُ عَنْهُ حَتَّى تَبْلُغَ الْآفَاقَ فَيُصْنَعُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ يُشَدِّخُ رَأْسَهُ فَرَجُلٌ عَلَّمَهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَنَامَ عَنْهُ بِاللَّيْلِ وَلَمْ يَعْمَلْ فِيهِ بِالنَّهَارِ يُفَعَلُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي النَّقَبِ فَهُمْ الزُّنَاتُ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي النَّهْرِ أَكَلُوا الرَّبَّ وَالشَّيْخُ فِي أَصْلِ الشَّجَرَةِ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالصَّبِيَّانُ حَوْلَهُ فَأَوْلَادُ النَّاسِ وَالَّذِي يُوقِدُ النَّارَ مَالِكُ خَازِنُ النَّارِ وَالذَّارُ الْأُولَى الَّتِي دَخَلَتْ دَارُ عَامَّةِ الْمُؤْمِنِينَ وَأَمَّا هَذِهِ الدَّارُ فَدَارُ الشُّهَدَاءِ وَأَنَا جِبْرِيلُ وَهَذَا مِيكَائِيلُ فَارْفَعْ رَأْسَكَ فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا فَوْقِي مِثْلُ السَّحَابِ قَالَا ذَلِكَ مَنْزِلُكَ قُلْتُ دَعَانِي أَدْخُلْ مَنْزِلِي قَالَا إِنَّهُ بَقِيَ لَكَ عُمْرٌ لَمْ تَسْتَكْمِلْهُ فَلَوْ اسْتَكْمَلْتَ أُبَيَّتَ مَنْزِلُكَ

468- Сумра ибн Жундуб (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) намаз оқып болған соң, бізге бұрылып: «Осы түні кім түс көрді?»,- деп сұрайтын еді. Адамдар көрген түстерін айтып беретін. Ал Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) болса: «Алла тағала нені қаласа, сол болады»,- деп айтатын еді. Бір күні бізден: «Біреулерің түс көрдіңдер ме?»,- деп сұрады. Біз: «Жоқ»,- дедік. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ал мен бүгін түнде түс көрдім, түсімде мені екі кісі қолымнан жетектеп, Бәйтул Мұқаддасқа алып барды. Қарасам, ол жерде бір кісі отыр екен. Ал екіншісі болса, тік тұр екен. Тік тұрған кісі қолындағы (риуаяттың жалғасын Мұса ибн Исмайлдан естігенбіз, десті кейбір сахабалар) темір шеңгелмен отырған кісінің тіл-жағынан тығып, желкесінен бірақ шығарып тұр. Кейін екінші жағынан тығып мына жағынан шығарып жатыр. Шеңгелді суырып алғанша, жағы түзеліп орнына келіп жатыр. Тік тұрған кісі отырған адамның тіл-жағына тоқтаусыз тығып, суырып алып тұр. Бұны көріп: «Бұл не қылғандарың?»,- дедім. Олар: «Қане жүр, кеттік!»,- деді. Бір жерге жеткенімізде, бір кісі шалқасынан жатыр, ол жерде де бір кісі қасында тік тұр Оның қолында тас бар екен. Ол таспен шалқасынан жатқан адамның басынан ұрып жатыр. Ол тас шапшып кетіп артаманырақ жерге түсіп жатыр. Әлгі адам тасты қайта алып келгенше, шалқаласынан жатқан кісінің басы орнына келіп жатыр. Сол бойы тік тұрған адам шалқасынан жатқан адамның басын қайта-қайта мыжғылап ұрып жатыр. Мен: «Бұл кім?»,- деп сұрадым. Олар: «Жүр кеттік!»,- деді. Бір жерге барсақ тандырға ұқсас аузы тар, түбі болса кең бір шұңқыр бар екен, оның ішіндегі алау күшейгенде адамдар оттың жалынымен бірге шұңқырдан ұшып шығып кетейін деп жатыр, от бәсеңдегенде, жалынымен бірге қайтадан шұңқырдың түбіне түсіп жатыр.

Отта күйіп жатқандардың арасында тыр жалаңаш еркектерде, әйелдер де бар. Мен: «Бұлар кім?»,- деп сұрадым. Олар: «Жүр кеттік!»,- деді.

Жүре-жүре қан дариясының бойынан бірақ шықтық. (онда судың орнына толы қан екен) Дарияның шетінде бір адам, ортасында басқа бір адам тұр екен. Дарияның ішіндегі адам шетіне шығайын десе, шеттегі адам оны шекесінен таспен ұрып, дарияның ішіне қайтадан түсіріп жібереді. Тағыда шығайын десе, және ұрып түсіріп жібереді. Мен: «Бұл не?»,- дедім. Олар: «Жүр кеттік!»,- деді. Біз бұл жолы жап-жасыл бау-бақшаның алдынан шығып қалдық. Бақшаның ішінде бір үлкен әсем терек бар екен. Оның түбінде бір қария мен бір топ балалар отыр екен. Терекке жақынырақ жерде бір кісі от жағып жатыр. Қасымдағы серіктерім мені көтеріп, теректің үстіндегі бір үйге алып кірді. Мен осы уақытқа дейін сондай керемет үйді көрмегенмін. Оның ішінде (кісілер) қариялар, жігіттер, балалар мен әйелдер бар екен. Кейін мені теректің үстіндегі басқа бір үйге алып кірді. Бұл үй алғашқы үйден де әдемірек екен. Онда қариялар, жігіттер отыр екен. Мен қасымдағы кісілерге қарап: «Бұл түні мені ертіп жүрдіндер, енді көргендерімді жөндеп түсіндіріп беріңіздер!»,- дедім. Олар: «Бопты!»,- деп маған түсіндіре бастады: «Тіл-жағына темір шеңгел тығылып азапталып жатқан адам өтірікші болатын, оның айтқан жалған (өсек) сөздері бүкіл шар-тарапқа жайылған. Оған өзін көргендей қияметке дейін сөйтіп азап беріліп тұрады. Басы мылжа-мылжасы шығып, азапталып жатқан адам болса, Алла тағала Құранды жатқа білдірген адам болатын. Ол түндерде қайғысыз ұйықтап, ал күндіз оған амал етпеген адам, оған да қияметке дейін азап беріліп тұрады. Шұңқырда көргендерін – олар зинақор адамдар, ал дарияда көрген адамдарың, сүтқор (өсімқор) адамдар. Теректің түбінде отырған қария ол Ибраһим ғ.с., айналасындағы ұрпақтары. Ал жас балалар адамдардың арасындағы жастай шетінеген балалар болатын. От жағып отырған, ол тозақ отының сақшысы. Сен кірген бірінші үй, мұьминдердің үйі, ал екінші кірген үйің ол шаһидтердің үйі. Мен болсам, Жебірейілмін ғ.с. ал бұл болса, Микайл ғ.с.»,- деді. Содан соң, Жебірейіл мен Микайл маған: «Басыңды көтер!»,- деді. Мен басымды көтеріп едім, төбемде бұлтқа ұқсас бір үй-жай көрінді. Олар: «Бұл сенің тұрағың!»,- деді. Мен: «Мені жіберіндер, сол үйіме кірейін!»,- десем, олар: «Әлі өмірің біткен жоқ, біткенде осы мекеніңе келесің»,- десті.

93-бап. Дүйсенбі күнгі өлім турасында

469- حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ فِي كَمْ كَفَّيْتُمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بِيضٍ سَحُولِيَّةٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ وَقَالَ لَهَا فِي أَيِّ يَوْمٍ تُؤَفِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ يَوْمَ الْبَائِثِينَ قَالَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا قَالَتْ يَوْمَ الْبَائِثِينَ قَالَ أَرْجُو فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَ اللَّيْلِ فَنَظَرَ

إِلَى ثَوْبٍ عَلَيْهِ كَانَ يُمَرِّضُ فِيهِ بِهِ رَدْعٌ مِنْ زَعْفَرَانَ فَقَالَ اغْسِلُوا ثَوْبِي هَذَا
وَزِيدُوا عَلَيْهِ ثَوْبَيْنِ فَكَفَّنُونِي فِيهَا قُلْتُ إِنَّ هَذَا خَلْقٌ قَالَ إِنَّ الْحَيَّ أَحَقُّ بِالْجَدِيدِ مِنْ
الْمَيِّتِ إِنَّمَا هُوَ لِلْمُهَلَّةِ فَلَمْ يُتَوَفَّ حَتَّى أَمْسَى مِنْ لَيْلَةِ الثَّلَاثَاءِ وَدُفِنَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ

469- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Әбу Бәкірдің (р.а.) алдына кіргенімде ол кісі менен: «Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) неше қабат етіп кебіндедіңдер?»,- деп сұрады. Мен: «Үш қабат ақ матамен кебіндедік, кебіннің астында не сәлде не көйлек жоқ болатын»,- дедім. Ол кісі: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қай күні қайтыс болған еді?»,- деп сұрады. Мен: «Дүйсенбі күні»,- дедім. Ол кісі: «Бүгін қайсы күн?»,- деп сұрады. Мен: «Бүгін дүйсенбі»,- дедім. Ол: «Сол түнге дейін өлсем деген үміттемін!»,- деді. Содан соң үстіндегі науқас болып жатқан кезіндегі кидірілген киімдеріне қарап қойды. Онда зағфранның дағы бар болатын. Ол: «Міне мына киімімді жуып, бұған тағыда екі енді кебіндікті қосып кебіндеңдер!»,- деді. Мен: «Бұл ескірек қой!»,- дегенімде, ол кісі: «Өлі адамнан гөрі тірілер жаңа киім киюге хақылы! Кебін денеден ағатын әртүрлі нәрселер үшін ғана керек»,- деді. Әбу Бәкір (р.а.) сейсенбі күнінің түніне дейін қайтыс болды. Жерленгенінде әлі таң атпаған болатын»,- деді.

94-бап. Аяқ асты өлім

470- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أُمَّيْ افْتُلِنْتَ نَفْسُهَا وَأَطْنُهَا لَوْ تَكَلَّمْتَ تَصَدَّقْتَ فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ تَصَدَّقْتَ عَنْهَا قَالَ نَعَمْ

470- Айша (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Анамның жаны бірден шығып кетті. Сөйлеуге үлгергенде садақа қылуға бұйырар еді. Егерде мен анамның атынан садақа қылсам, ол кісіге сауабы тиеді ме?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әрине тиеді»,- деп жауап берді.

95-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) және Әбу Бәкір мен Омардың (р.а.) қабірлері жайындағы риуаяттар туралы

471- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ عَنْ هِشَامِ ح وَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ يَحْيَى بْنُ أَبِي زَكَرِيَاءَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ إِنَّ

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَتَعَدَّرُ فِي مَرَضِهِ أَيَّنَ أَنَا الْيَوْمَ أَيَّنَ أَنَا غَدًا
اسْتَبْطَاءَ لِيَوْمِ عَائِشَةَ فَلَمَّا كَانَ يَوْمِي فَبِضَهُ اللَّهُ بَيْنَ سَحْرِي وَنَحْرِي وَدُفِنَ فِي
بَيْتِي

471- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Егер Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қатты науқас болып қалса: «Бүгін қай жердемін, ертең қай жерде боламын?»,- деп менің үйімде болатын күндерін тағатсыздана күтетін еді. Бұны қараңыз, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тұп-тура менің кезегім келген күні құшағымда Алла тағалаға жан тапсырып, менің бөлмеме жерленді»,- деді.

472- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ هِلَالٍ هُوَ الْوَزَّانُ عَنْ
عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي
مَرَضِهِ الَّذِي لَمْ يَقُمْ مِنْهُ لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ
لَوْ لَأَنَّ ذَلِكَ أُبْرِزَ قَبْرُهُ غَيْرَ أَنَّهُ خَشِيَ أَوْ خَشِيَ أَنْ يَتَّخَذَ مَسْجِدًا وَعَنْ هِلَالٍ قَالَ
كَتَابِي عُرْوَةَ بْنُ الزُّبَيْرِ وَلَمْ يُولَدْ لِي

472- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) соңғы рет науқас болып жатқанында (осы науқастан соң қайтыс болды): «Алла тағала яһудилер мен насараларды лағнеттеді. Өйткені олар Пайғамбарларының қабірлерін мешіт қылып алған»,- деді. Міне сол қауіп (мешіт қылып алу қауіпі) болмағанда, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қабірі ашық қалдырылатын еді»,- деді.

473- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِقَاتٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ
سُفْيَانَ الثَّمَّارِ أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُ رَأَى قَبْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَمًّا

473- Суфян ат-Таммар: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қабірінің томпайып жатқанын көргенмін»,- деген екен.

474- حَدَّثَنَا فَرُوهُ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ لَمَّا سَقَطَ
عَلَيْهِمُ الْحَائِطُ فِي زَمَانِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ أَخَذُوا فِي بِنَائِهِ فَبَدَتْ لَهُمْ قَدَمٌ
فَفَزَعُوا وَظَنُّوا أَنَّهَا قَدَمُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَا وَجَدُوا أَحَدًا يَعْلَمُ ذَلِكَ

حَتَّى قَالَ لَهُمْ عُرْوَةُ لَا وَاللَّهِ مَا هِيَ قَدَمُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا هِيَ إِلَّا قَدَمُ
عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

474- Хишам ибн Ғұруа (р.а.) атасынан естігенін риуаят етті: «Уалид ибн Абд ул-Мәліктің заманында Сағадат бөлмесінің (Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жерленген бөлме) қабырғасы құлағанда оны қайтадан тұрғызуға кірісті. Сонда (қабырғаның кесектерінің арасынан) адамның аяғы көрініп қалды. Адамдар қобалжып, оны Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) аяғы деп күмәнданды. Бұл кімнің аяғы екенін білетін еш кім жоқ еді. Сонда менің атам Ғұруа: «Құдай хақы, бұл Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) аяғы емес, мүмкін Омардың (р.а.) аяғы болар», - депті.

وَعَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا أَوْصَتْ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَا تَدْفِنِي مَعَهُمْ وَادْفِنِي مَعَ صَوَاحِبِي بِالْبَقِيعِ لَا أُرْكَى بِهِ أَبَدًا

Хишам ибн Ғұруа (р.а.) атасынан естігенін риуаят етті: «Айша анамыз (р.а.) Абдулла ибн Зубайрға: «Мені олардың жанына жерлемендер, мен ол жерге тіптен лайық емеспін. Мені Бақидағы таныстарымның (Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) басқа әйелдері) жанына жерлендер!»,- деп өсиет еткен екен. (Олардың жанына дегенде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) және Әбу Бәкір мен Омар айтылып тұр).

475- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ حَدَّثَنَا حُصَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ
عَمْرِو بْنِ مَيْمُونِ الْأَوْدِيِّ قَالَ رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ يَا عَبْدَ
اللَّهِ بْنَ عُمَرَ اذْهَبْ إِلَى أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقُلْ يَحْرَأُ عُمَرُ بْنُ
الْخَطَّابِ عَلَيْكَ السَّلَامَ ثُمَّ سَلَهَا أَنْ أَدْفِنَ مَعَ صَاحِبِيَّ قَالَتْ كُنْتُ أُرِيدُهُ لِنَفْسِي
فَلَأَوْثَرْتُهُ الْيَوْمَ عَلَى نَفْسِي فَلَمَّا أَقْبَلَ قَالَ لَهُ مَا لَدَيْكَ قَالَ أَذِنْتُ لَكَ يَا أَمِيرَ
الْمُؤْمِنِينَ قَالَ مَا كَانَ شَيْءٌ أَهَمَّ إِلَيَّ مِنْ ذَلِكَ الْمَضْجَعِ فَإِذَا فُيْضَتْ فَأَحْمِلُونِي ثُمَّ
سَلُّوْا ثُمَّ قُلْ يَسْتَأْذِنُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَإِنْ أَذِنْتَ لِي فَأَدْفِنُونِي وَإِلَّا فَرُدُّونِي إِلَى
مَقَابِرِ الْمُسْلِمِينَ إِنِّي لَا أَعْلَمُ أَحَدًا أَحَقَّ بِهَذَا الْأَمْرِ مِنْ هَؤُلَاءِ النَّفَرِ الَّذِينَ تُوْفِّيَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَنْهُمْ رَاضٍ فَمَنْ اسْتَخْلَفُوا بَعْدِي فَهُوَ
الْخَلِيفَةُ فَاسْمَعُوا لَهُ وَأَطِيعُوا فَسَمِيَ عُثْمَانُ وَعَلِيًّا وَطَلْحَةَ وَالزُّبَيْرَ وَعَبْدَ الرَّحْمَنِ

بْنِ عَوْفٍ وَسَعْدَ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَوَلَجَ عَلَيْهِ شَابٌّ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ أُنْبِشِرُ يَا أَمِيرَ
الْمُؤْمِنِينَ بِيَشْرَى اللَّهُ كَانَ لَكَ مِنَ الْقَدَمِ فِي الْإِسْلَامِ مَا قَدْ عَلِمْتَ ثُمَّ اسْتُخْلِفتَ
فَعَدَلْتَ ثُمَّ الشَّهَادَةُ بَعْدَ هَذَا كُلِّهِ فَقَالَ لَيْتَنِي يَا ابْنَ أَخِي وَذَلِكَ كَقَافَا لَا عَلِيَّ وَلَا لِي
أَوْصِي الْخَلِيفَةَ مِنْ بَعْدِي بِالْمُهَاجِرِينَ الْأَوْلِيَيْنَ خَيْرًا أَنْ يَعْرِفَ لَهُمْ حَقَّهُمْ وَأَنْ
يَحْفَظَ لَهُمْ حُرْمَتَهُمْ وَأَوْصِيهِ بِالْأَنْصَارِ خَيْرًا الَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ أَنْ يُقْبَلَ
مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَيُعْفَى عَنْ مُسِيئِهِمْ وَأَوْصِيهِ بِذِمَّةِ اللَّهِ وَذِمَّةِ رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ أَنْ يُوفَى لَهُمْ بَعْدَهُمْ وَأَنْ يُقَاتَلَ مِنْ وَرَائِهِمْ وَأَنْ لَا يُكَلَّفُوا فَوْقَ طَاقَتِهِمْ

475- Амр ибн Маймун (р.а.) риуаят етті: «Омар ибн Хаттабты (р.а.) көрдім: «Ей Абдулла ибн Омар, мүминдердің анасы Айшаға (р.а.) барып, менен сәлем айт, содан соң менің екі досымның жанына жерленуіме рұқсат сұра!»,- деді. Айша анамыз (р.а.): «Ілгеріректе мен өзім сол жерге жерленуімді қалайтынмын. Ал енді оны өзіме лайық көрмей жатырмын»,- деді. Абдулла қайтып келіп хазреті Омарға (р.а.) жолыққанында, ол кісі: «Қандай хабар әкелдің?»,- деп сұрады. Абдулла: «Ей Әмир ал-мұминин, сізге рұқсат берді»,- деді. Сонда Хазреті Омар (р.а.): «Мен үшін сол жерден басқа құрметті орын болмаған, егер өлсем мені сол жерге ыңғайласа, деп сәлем айтыңыз! Кейін сен: «Омар ибн Хаттаб рұқсат сұрап жатыр»,- деп айт. Егер рұқсат берсе, мені сол жерге жерлендер егерде рұқсат бермесе, онда мені мұсылман қорымына апарып жерлей беріндер! Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) риза болған сол қайтыс болып кеткен кісілерден гөрі халифалыққа лайықты бірде-бір адамды білмеймін. Менен кейін кімді халифа қылсаңдар да оған бой ұсынып, құлақ салып тындаңдар! Содан соң Осман, Әли, Талһа, Зүбайр, Абдуррахман ибн Ауф және Сағд ибн Әбу Уаққастың аттарын атады. Сол кезде бір ансарий жігіт кіріп келіп: «Ей Әмир ал-мұминин, Алла тағаланың сізге көрсеткен сүйіншісіне разы болыңыз! Исламда өз орныңыз бар, оны білесіз, кейін әділеттілікпен халифалық қылдыңыз оның үстіне тағыда шаһид болдыңыз!»,- деді. Хазреті Омар (р.а.): «Ей бауырым, шамасы жетерлік болса еді! Өзімнен соң болатын халифа мұхажирлерге жақсылық қылсын, олардың хақысын тән алсын, құрметтерін орнына қойсын деп өсиет қыламын. Өзімнен кейінгі халифаға және былай деп өсиет қыламын: «Медине жүректеріне иман ұялатқан ансарларға жақсылық қылсын. Жақсы істерді қабыл етіп, кемшіліктеріне кешірім қылсын! Оған тағы былай деп өсиет етемін: «Алла тағала және оның Елшісі өзінің мойындарына алған тұрғындарға (Аһлу-з-зиммаға: мұсылман халифалығында жан салығын төлеп тұрған басқа діндегілерге) берілген уәдеге опа етсін, оларды қырғын қылмасын олардың мойнына шамалары келмейтін жүкті (істі) жүктемесін!»,- деді.

96-бап. Қайтыс болған адамдарды балағаттаудың Мәкрухтығы туралы

476- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا وَرَوَاهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْفُثُوسِ عَنْ الْأَعْمَشِ وَمُحَمَّدُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ الْأَعْمَشِ تَابِعَهُ عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ وَأَبْنُ عَرَّةَ وَأَبْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ شُعْبَةَ

476- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мәйіттерге (өлген адамдарға) тіл тигізбеңдер, өйткені олар баратын жерлеріне барып болған!», - деді. Бұл хадисті Абдулла ибн Абд ул Құддус және Мұхаммед ибн Әнас Ағмаштан естіп риуаят етіп беріскен, Әли ибн Жағд болса, оны жалғастырған.

97-бап. Қайтыс болған адамдардың тірі кезіндегі жаман істерін (еске түсіру) айту туралы

477- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ أَبُو لَهَبٍ عَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَبًّا لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ فَنَزَلَتْ تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ

477- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Әбу Лаһаб ғалайһи лағнату-л-лаһи (оған Алла тағаланың лағнеті болсын) Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Тіршіліктегі істеріннің барлығы құрып кетсін!», - деді. Сонда; «Әбу Лаһабтың екі қолы құрысын!», - деген аят нәзіл болды.

ЗЕКЕТ КІТАБЫ

98-бап. Зекет берудің парыз екендігі туралы

قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

Алла тағала бұл туралы: «Намазды толық орындандар, зекет беріңдер...!⁵⁴», - деп айтты.

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَدَّثَنِي أَبُو سُهَيْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَذَكَرَ حَدِيثَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا مُرْنَا بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّلَاةِ وَالْعَقَابِ

Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Әбу Суфьян маған хадис айтып тұрып, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бір сөзін есіне алды. Кейін ол: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге намаз оқуды, зекет беруді, туыскандық қарым-қатынасты үзбеді және таза болуды бұйырды», - деді.

478- حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ عَنْ زَكَرِيَّاءَ بِنِ إِسْحَاقَ عَنْ يَحْيَى بْنِ

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَيْفِيٍّ عَنْ أَبِي مَعْبَدٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ ادْعُهُمْ إِلَى

شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ

افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ

اللَّهِ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ

478- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мұғазды (р.а.) Йеменге жіберіп тұрып: «Оларды (Йеменнің халқын) Алла тағаладан басқа Тәңірдің жоқтығына және менің Алла тағаланың елшісі екеніме куәлік етулеріне насихат ет! Егер де насихатыңды қабыл етсе, онда Алла тағала әр күндіз-түні бес уақыт намаз оқуды парыз қылғанын айт! Егерде бұны да қабыл етсе, онда Алла тағала бай адамдардың мал-дүниесінен садақалар (zeket) алып, кедейлерге таратып беруді парыз қылғанын білдіргейсің!», - деді.

⁵⁴ 2. «әл-Бақара», 43 аят.

479- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ مَا لَهُ مَا لَهُ وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرَبٌ مَا لَهُ تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ وَتَصِلُ الرَّحِمَ وَقَالَ بِهِزُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَانَ وَأَبُوهُ عُمَانَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُمَا سَمِعَا مُوسَى بْنَ طَلْحَةَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ أَحْسَنَى أَنْ يَكُونَ مُحَمَّدٌ غَيْرَ مَحْفُوظٍ إِنَّمَا هُوَ عَمْرُو

479- Әбу Айюб (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бір кісі: «Не істесем жәннатқа кіремін, маған үйретіңіз!», - деді. Адамдар: «Не ісі бар екен, не ісі бар екен?», - деп сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бір іспенен келіпті», - деп жауап берді. Кейін әлгі адамға қарап: «Алла тағалаға құлшылық қыласың, Оған еш нәрсені серік қылып қоспайсың. Намаз оқып, зекет бересің және бауырларына қайырлы болғайсың!», - деді.

480- حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ بْنِ حَيَّانَ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ قَالَ تَعْبُدُ اللَّهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَزِيدُ عَلَى هَذَا فَلَمَّا وُلِيَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي حَيَّانَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو زُرْعَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا

480- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Бір араб (бәдәуий) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келіп: «Маған бір істі үйретіңіз мен оны орындап жәннатқа кірейін!», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағалаға құлшылық қылып, Оған еш нәрсені серік қылып қоспайсың, бұйырылған бес уақыт намазды оқисың, парыз етілген зекетті бересің және рамазанда ораза ұстайсың!», - деді. Әлгі араб: «Жаным қолында болған Алла тағалаға ант етіп айтамын, осы айтқандарыңыздан асырып жібермеймін!», - деді. Ол кісі қайтып кеткеннен соң, Пайғамбарымыз

(с.ғ.с.): «Кімде-кім жәннатық адамды көріп, шаттануды қаласа, осы адамға карасын!», - деді.

Әбу Хайян: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) туралы аталмыш хадисті маған Әбу Зарға айтып берген еді», - деді.

482- حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَبُو جَمْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ

عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ قَدِمَ وَقَدْ عَبَدَ الْقَيْسَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ هَذَا الْحَيَّ مِنْ رَبِيعَةَ قَدْ حَالَتَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ كَقَفَّارٍ مُضَرَ وَلسْنَا نَخْلُصُ إِلَيْكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ فَمَرْنَا بِشَيْءٍ نَأْخُذُهُ عَنْكَ وَنَدْعُو إِلَيْهِ مَنْ وَرَاءَنَا قَالَ أَمْرُكُمْ بِأَرْبَعٍ وَأَنْهَاكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَشَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَعَقْدَ يَدَيْهِ هَكَذَا وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَأَنْ تُؤَدُّوا خُمْسَ مَا غَنِمْتُمْ وَأَنْهَاكُمْ عَنِ الدُّبَاءِ وَالْحَنْتَمِ وَالنَّقِيرِ وَالْمُرْقَتِ وَقَالَ سُلَيْمَانُ وَأَبُو الثُّعْمَانِ عَنْ حَمَّادِ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

482- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Абдул-Қайс тайпасының уәкілдері келіп: «Я Расулулла, бұл жамағат (яғни, біз) Рабийға қауымынан болып, сіздермен біздің арамызда Музар тайпасының кәпірлері (килігіп) тұр. Сол себептен біз сіздің алдыңызға тек (соғысуға тыйым салынған) айда ғана келе аламыз. Жәннатқа кіруіміз үшін бізге бір жақсы амал үйретсеңіз, оны өзімізде орындап жұртымызды да соған насихаттайық!», - десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен сендерге төрт нәрсені бұйырып, ал мына төрт нәрседен сендерді тиамын: «Алла тағаланың бірлігіне иман келтіріңдер ол: «**Әшһадү ән лә иләһа иллалла**», - деп айтыңдар, намаз оқыңдар және алған олжаларыңның бестен бірін Алла тағалаға (яғни, Бәйт ул-Малға) беріңдер. Ал мына төрт түрлі нәрсені: « **Дуббоғь⁵⁵, Накийр⁵⁶, Хантам⁵⁷, Музаффатты⁵⁸**», - қолданудан тиямын деді.

483- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ

الزُّهْرِيِّ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ

⁵⁵ **Дуббоғь** - Кептірілген асқабақтан ішімдікті құйып қою үшін істелген ыдыс.

⁵⁶ **Накийр** - ішімдікті (арак) құю үшін Құрма ағашынан қашалып істелген ыдыс

⁵⁷ **Хантам** - Қыл мен қан араластырып саз балшықтан істелген ыдыс.

⁵⁸ **Музаффат** -- Ішімдік (арак) құю үшін қара маймен (смола) майлап істеген ыдыс.

اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا تُؤْفِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَفُؤُوا لِي إِلَهًا إِلَّا اللَّهُ فَمَنْ قَالَهَا فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالُهُ وَنَفْسُهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ فَقَالَ وَاللَّهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ وَاللَّهُ لَوْ مَنَعُونِي عَنَّا كَانُوا يُؤَدُّونَهَا إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِقَاتِلَتُهُمْ عَلَى مَنَعِهَا قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ قَدْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ

483- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қайтыс болып, Әбу Бәкір (р.а.) халифа болғанда кейбір араб қауымдары діннен шықты. Сонда Хазреті Омар (р.а.) былай деген еді: «Адамдар (кәпірлерге қарсы) не үшін соғысуда? Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Маған Алла тағала тарапынан адамдар: «**لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ**», - дегендерінше соғысуға бұйырылдым. Кімде-кім солай десе, мал-жанын менен сақтап қалады. Ал басқа күнәлары үшін Алла тағаланың алдында жауап береді», - деген ғой!», - деді.

Әбу Бәкір (р.а.): «Алла тағалаға ант етемін намаз бенен зекетті ажыратқан (яғни, бірінің екіншісінен сауабы артығырақ немесе кемірек деген) кісіге қарсы соғысамын, өйткені зекет Ислам жолындағы берілетін хайыр-садақа. Егерде Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) (байғұс-бейшараларға тарқатып беру үшін) алып келе жатқан ешкілердің біреуі кем болса да, құдай хақы, соғыс қыламын!», - деді. Хазреті Омар (р.а.): «Алла тағала Әбу Бәкірдің (р.а.) жүрегіне қаншама (артықшылық пен кеңшілікті) нәсіп еткен! Мен оның хақ екендігін білдім», - деді.

999-бап. Зекет беремін деп ант ету туралы

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ

Алла тағала бұл туралы: «Сонда егер олар, тәубе етіп, намазды толық орындап, зекет берсе, онда олар сендердің дін бауырластарың...⁵⁹», - деді.

484- حَدَّثَنَا ابْنُ نُعْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ قَيْسٍ قَالَ قَالَ جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بَايَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيْتَاءِ الزَّكَاةِ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ

484- Жарир ибн Абдулла (р.а.): «Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.), намаз оқимын, зекет беремін, және әр мұсылманға (бұл туралы) насихат қыламын, деп ант еттім», - деді.

100-бап. Зекет бермеген адамның күнәсі туралы

قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنْزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ

Алла тағала Бұл туралы айтты: «...Сондай алтын, күмісті жиып, оны Алла жолында жұмсамағандарды күйзелтуші азаппен сүйіншіле. Қиямет күнінде олар тозақ отына қыздырылып, онымен олардың маңдайлары, қабырғалары және арқалары таңбаланып: «Мынау өздерің үшін жинағандарың. Ал енді жинағандарыңның дәмін татыңдар»⁶⁰», - делінеді.

485- حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ هُرْمَزَ الْأَعْرَجَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَأْتِي الْإِبِلُ عَلَى صَاحِبِهَا عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ إِذَا هُوَ لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا تَطْوُهُ بِأَخْفَافِهَا وَتَأْتِي الْغَنَمُ عَلَى صَاحِبِهَا عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ إِذَا لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا تَطْوُهُ بِأُظْلَافِهَا وَتَنْطَحُهُ بِفُرُونِهَا وَقَالَ وَمِنْ حَقِّهَا أَنْ تُحْلَبَ عَلَى الْمَاءِ قَالَ وَلَا يَأْتِي أَحَدَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِشَاةٍ يَحْمِلُهَا عَلَى رَقَبَتِهِ لَهَا يُعَارُ فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ

⁵⁹ 9. «әт-Тәубе», 11 аят.
⁶⁰ 9. «әт-Тәубе», 34-35 аяттар.

فَأَقُولُ لَأَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ بَلَغْتُ وَلَا يَأْتِي بِبَعِيرٍ يَحْمِلُهُ عَلَى رَقَبَتِهِ لَهُ رُغَاءٌ فَيَقُولُ
يَا مُحَمَّدُ فَأَقُولُ لَأَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا قَدْ بَلَغْتُ

485- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кімнің түйесі көп бола тұрып зекет бермеген болса, қиямет күні ең семіз түйесі келіп, оны тепкілер, ал егерде қойлары көп бола тұрып зекет бермеген болса, ең семіз қойы келіп оны тұяқтарымен таптап, мүйізімен сүзер»,- деді. (Имам Бұхарий: «оларды судың бойына апарып суғарудың өзі зекет»,- деді.)

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) және былай деді: «Қиямет күні қайсы бірін маңырап тұрған қойды иықтарына салып көтеріп келіп: «Ей Мұхаммед!»,- дейсіз. Сонда мен: «Сен үшін еш нәрсе қылалмаспын, мен бұрынырақта ескерткен едім»,- деймін. Кейін біреуіңіз бақырып тұрған түйені иықтарыңмен көтеріп келіп: «Ей Мұхаммед!»,- дерсің. Сонда мен: «Сен үшін еш нәрсе қылалмаймын, мен бұрынырақта ескерткен едім»,- деймін.

486- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي صَالِحِ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ مِثْلَ لَهُ مَالَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَجَاعًا أَفْرَعَهُ لَهُ زَبِيبَاتٌ يُطَوِّفُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُ بِلِهْزِ مَتْنِهِ يَعْنِي بِشِدْقِيهِ ثُمَّ يَقُولُ أَنَا مَالِكٌ أَنَا كَنْزُكَ ثُمَّ تَلَا لَأَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا قَدْ بَلَغْتُ

486- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кімге Алла тағала мал-дүние беріп, бірақ та ол зекет бермесе, оның мыңғырған байлығы қиямет күні жылан кейпіне кіріп, иесінің денесіне оралып шағар, содан соң: «Мен мал-дүние (алтын күміс) байлығыңмын»,- деп айтар»,- деді. Кейін: «Алланың кеңшілігінен өздеріне берген нәрселеріне сарандық істегендер...⁶¹»,- деген аятты оқыды.

101-бап. Зекеті берілген байлық қазына емес!

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бұл туралы: «Мал-дүниеңіз бес уаққадан (6, 240 кг нан) кем болса, садақа беру қажет емес»,- деген.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شَيْبَةَ بْنِ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ

⁶¹ 3. «Әли Имран», 180 аят.

أَخْبَرَنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
 قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَنْ كَتَمَهَا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهَا فَوَيْلٌ لَهُ إِنَّمَا كَانَ هَذَا
 قَبْلَ أَنْ تُنَزَلَ الزَّكَاةُ فَلَمَّا أَنْزَلَتْ جَعَلَهَا اللَّهُ طَهْرًا لِلْأَمْوَالِ

Халид ибн Аслам (р.а.) риуаят етті: «Бір күні Абдулла ибн Омармен (р.а.) бірге (көшеге) шықтық. Сонда бір бәдәуий араб: «Алла тағаланың: «...Сондай алтын, күмісті жиып, оны Алла жолында жұмсамағандарды...»⁶²», - деген аятын маған түсіндіріп беріңіз!», - деді. Сонда Ибн Омар (р.а.): «Кімде-кім байлық (мал-дүние) жинап, зекет бермесе, оның хәлі мүшкіл) Алла тағала зекетті парыз деп бұйырып, оны байлықты халалдаушы қылды», - деді.

487- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يَزِيدَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ
 أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ أَنَّ عَمْرَو بْنَ يَحْيَى بْنَ عُمَارَةَ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ يَحْيَى
 بْنَ عُمَارَةَ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوْاقٍ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ
 دُونَ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ

487- Әбу Саъид (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Салмағы бес уаққадан (6,240 кг нан) кем нәрселер үшін, саны бестен аз қой, ешкі, мал, ат, түйе, сияқты хайуандар үшін де бес аусақтан (мөлшері. 720 кг нан) жеңіл нәрселер үшін садақа (zeket) берілмейді», - деді.

488- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ سَمِعَ هُشَيْمًا أَخْبَرَنَا حُصَيْنٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ
 وَهْبٍ قَالَ مَرَرْتُ بِالرَّبْدَةِ فَإِذَا أَنَا بِأَبِي دُرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقُلْتُ لَهُ مَا أَنْزَلَكَ
 مِنْ ذَلِكَ هَذَا قَالَ كُنْتُ بِالشَّامِ فَاخْتَلَفْتُ أَنَا وَمُعَاوِيَةُ فِي الَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ
 وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ مُعَاوِيَةُ نَزَلَتْ فِي أَهْلِ الْكِتَابِ فَقُلْتُ نَزَلَتْ
 فِيْنَا وَفِيهِمْ فَكَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ فِي ذَلِكَ وَكُتِبَ إِلَيَّ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَشْكُونِي
 فَكُتِبَ إِلَيَّ عُثْمَانُ أَنْ أَقْدِمَ الْمَدِينَةَ فَقَدِمْتُهَا فَكَثُرَ عَلَيَّ النَّاسُ حَتَّى كَانَتْهُمْ لَمْ يَرَوْنِي

⁶² 9. «әт-Тәубе», 34 аят.

قَبْلَ ذَلِكَ فَذَكَرْتُ ذَاكَ لِعُثْمَانَ فَقَالَ لِي إِنَّ شَيْئًا تَنَحَّيْتَ فَكُنْتَ قَرِيبًا فَذَلِكَ الَّذِي
أَنْزَلَنِي هَذَا الْمَنْزِلَ وَلَوْ أَمَرُوا عَلَيَّ حَبَشِيًّا لَسَمِعْتُ وَأَطَعْتُ

488- Зәйд ибн Уаһб (р.а.) риуаят етті: «Рабза деген жерден өтіп бара жатқан едім, Әбу Заррды жолықтырып қалып, оған: «Не себепті үйіңізді тастап бұл жерде жүрсіз?»,- дедім. Әбу Зарр маған: «Шамға барған едім, Алла тағаланың: «...Сондай алтын, күмісті жиып, оны Алла жолында жұмсамағандарды...»⁶³,- деген аят туралы Муғауиямен тартысып қалдым. Муғауия: «Бұл аят кітап иелері (аһли кітаб) үшін нәзіл болған»,- деді. Мен: «Бұл аят олар үшін де біз үшін де барлығымызға (бірдей) нәзіл болған»,- дедім. Кейін, сол бойынша тартысып қалдық. Ол кісі менің үстімнен шағым айтып, Османға (р.а.) хат жіберді. Осман (р.а.) маған: «Мединеге кел!»,- деп хат жазыпты, мен бардым. Сонда адамдар мені бұрын көрмегендей қоршап алып, неге келгенімнің себебін сұрастыра бастады. Мен бұл оқиғаны Османға (р.а.) айттым. Ол кісі: «Егер сіз лайық көрсеңіз, шаһардың шетінен үй-жай берсем, сол жерде тұрсаңыз, біздің көңілімізді жайландырған болар едіңіз!»,- деді. Міне сол себепті мен осы жердемін, егер маған (қара нәсілді) құлды әмір қылып қойса, мен оған бойұсынып, құлақ салар едім»,- деді.

489- حَدَّثَنَا عِيَّاشُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ عَنِ
الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ جَلَسْتُ ح وَ حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ
قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَلَاءِ بْنُ الشَّخِيرِ أَنَّ الْأَحْنَفَ بْنَ قَيْسٍ
حَدَّثَهُمْ قَالَ جَلَسْتُ إِلَى مَلَأٍ مِنْ فُرَيْشٍ فَجَاءَ رَجُلٌ خَشِينُ الشَّعْرِ وَالثِّيَابِ وَالْهَيْبَةِ
حَتَّى قَامَ عَلَيْهِمْ فَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ بَشِّرْ الْكَانِزِينَ بِرَضْفٍ يُحْمَى عَلَيْهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ ثُمَّ
يُوضَعُ عَلَى حَلْمَةٍ تَذِي أَحَدَهُمْ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ نُعْضٍ كَتِفِهِ وَيُوضَعُ عَلَى نُعْضِ
كَتِفِهِ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ حَلْمَةٍ تَذِيهِ يَنْزَلُزُلٌ ثُمَّ وَلَّى فَجَلَسَ إِلَى سَارِيَةٍ وَتَبِعْتُهُ
وَجَلَسْتُ إِلَيْهِ وَأَنَا لَا أُدْرِي مَنْ هُوَ فَقُلْتُ لَهُ لَا أَرَى الْقَوْمَ إِلَّا قَدْ كَرَهُوا الَّذِي قُلْتَ
قَالَ إِنَّهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا قَالَ لِي خَلِيلِي قَالَ قُلْتُ مَنْ خَلِيلُكَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَبَا ذَرٍّ أَنْبِصِرْ أَحَدًا قَالَ فَتَنَظَّرْتُ إِلَى الشَّمْسِ مَا بَقِيَ مِنَ النَّهَارِ وَأَنَا
أَرَى أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرْسِلُنِي فِي حَاجَةٍ لَهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَا

⁶³ 9. «әт-Тәубе», 34 аят.

أُحِبُّ أَنْ لِي مِثْلَ أَحَدٍ ذَهَبًا أَنْفِئَهُ كُلَّهُ إِلَّا ثَلَاثَةَ دَنَانِيرَ وَإِنَّ هَؤُلَاءِ لَا يَعْقِلُونَ إِلَّا مَا يَجْمَعُونَ الدُّنْيَا لَا وَاللَّهِ لَا أَسْأَلُهُمْ دُنْيَا وَلَا أَسْتَفْتِيهِمْ عَنْ دِينٍ حَتَّى أَلْقَى اللَّهَ

489- Аһнаф ибн Қайс (р.а.) риуаят етті: «Құрайыш тайпасына тиесілі бір топ адамдармен отырған едім. Сонда шаштары әбден тозған, киімдері жыртық бір адам келіп, отырғандарға сәлем берді-да: «Мал-дүние жинаушыларға айтып қойыңдар, олардың денелеріне жәһаннамның отында қыздырылған тас басылады! Қыздырылған тас алдымен емшегінің үшіне қойылып басылады. Сонда ол жауырынынан тесіп шығады. Кейін жауырынынан қойып басылғанда, емшегінің үшінен тесіп шығады. Сонда тас дірілдеп қалтырап тұрар»,- деді. Кейін, бір тіреудің астына барып отырды. Мен де оған ілесіп, жанына барып отырдым. Бірақ та оның кім екенін білмеймін. Мен оған: «Байқауымша сіздің айтқан сөздеріңіз адамдарға жақпады»,- дедім. Әлгі кісі: «Олардың еш нәрсеге ақылдары жетпейді, бұны маған досым айтқан еді»,- деді. Мен: «Досыңыз кім?»,- деп сұрадым. Ол: «Пайғамбар (с.ғ.с.)!»,- деп жауап берді-да кейін болған оқиғаны хикая қылып айта кетті: «Бір күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған: «Ей Әбу Зарр, Үһуд тауын көріп тұрсың ба?»,- деді. Сонда мен бір жаққа іспен жұмсап жіберетін сияқты деп ойлап. Күннің қалған бір бөлімін шамаладым-да «Иә»,- дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Менің Үһуд тауының үлкендігіндей алтыным болса, бір күндік керегіме жарататын үш динар алып қалып, қалғанын Алла тағаланың жолында жұмсайтын едім!»,- деді. Әбу Зарр (р.а) әңгімесін сол жерден тоқтатып, маған: «Ана біреулер ойланбай-толғанбай мал-дүние жинап жатыр, құдай хақы, мен Алла тағаланың алдына барғанымша олардан байлық та мәселе де сұрамаспын!»,- деді.

102-бап. Байлықты өз орнымен жұмсау туралы

490- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنِي قَيْسٌ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٍ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَاسْلَطَهُ عَلَى هَلْكَتِهِ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٍ آتَاهُ اللَّهُ حِكْمَةً فَهُوَ يَفْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا

490- Ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бір кісіге былай дегенін естігенмін: «Тек қана екі нәрсеге қызғаныш қылуға болады: «Біріншісі – Алла тағала бір кісіге мал-дүние берсе, ол өз байлығын жақсылық істерге жұмсаса, ал екіншісі – Алла тағала бір кісіге білім мен нығметін берсе, ол білімді дұрыс пайдаланып, басқаларға да үйретсе»,- деді.

103-бап. Берген садақаны міндет қылу туралы

لِقَوْلِهِ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ إِلَىٰ قَوْلِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا صَلَدًا لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ وَقَالَ عِكْرَمَةُ وَابِلٌ مَطْرٌ شَدِيدٌ وَالطَّلُّ النَّدى

Алла тағала бұл туралы мына аятты нәзіл еткен: «Әй мүміндер! Аллаға, ахирет күніне сенбей, адамдарға көрсету үшін мал сарп қылған кісідей, садақаларынды міндет қылу, ренжітумен жоймаңдар... (әл-кафирын деген жерге дейін)⁶⁴», - деді.

104-бап. Харам жолмен табылған байлықтан берген садақаны Алла тағала қабыл етпейді. Ал халал кәсіппен табылған байлықтан берілген садақаны ғана Алла тағала қабыл етеді

لِقَوْلِهِ قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفُورَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أذى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ

Алла тағала бұл туралы: «Көркем сөз және кешірімділік, артынан бұлдану, кейіту араласқан садақадан жақсы. Алла тағала бай, жұмсақ⁶⁵», - деді.

105-бап. Халал жолмен табылған байлықтан берілетін садақа туралы

لِقَوْلِهِ وَيُرِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Алла тағала Кәрімде айтты: «Алла өсімді жояды да сауданы арттырады. Әрі Алла барлық қарсы келуші күнәкарды жақсы көрмейді. Негізінен иман келтіріп ізгі іс істегендер, намазды толық орындап, зекет бергендер, олар үшін Раббыларының қасында сыйлық бар. Оларға қорқу жоқ әрі олар қайғырмайды⁶⁶», - деді.

⁶⁴ 2. «әл-Бақара», 264 аят.

⁶⁵ 2. «әл-Бақара», 263 аят.

⁶⁶ 2. «әл-Бақара», - 276 -277 аяттар.

491- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ سَمِعَ أَبَا النَّضْرِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ ثَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ وَإِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُهَا بِيَمِينِهِ ثُمَّ يُرَبِّبُهَا لِصَاحِبِهِ كَمَا يُرَبِّي أَحَدَكُمْ فَلَوْهَ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ

491- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім халал кәсіп қылып, бір тал құрмадай болса да садақа қылса, Алла тағала оны қайтармастан қабыл етеді. Сендер тайды қалай бағып өсірсеңдер. Сол сияқты Алла тағала да берген садақаларыңды таудың үлкендігіндей қылып, өздеріңе қайтарады»,- деді.

106-бап. Садақаны алмай қоятын заман келмей тұрып садақаны беріп қалу керектігі туралы

492- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مَعْبُدُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ تَصَدَّقُوا فَإِنَّهُ يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يَمْشِي الرَّجُلُ بِصَدَقَتِهِ فَلَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا يَقُولُ الرَّجُلُ لَوْ حِثَّتْ بِهَا بِالْأَمْسِ لَقَبَلْتُهَا فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلَا حَاجَةَ لِي بِهَا

492- Хариса ибн Уаһб (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) былай дегенін естігенмін: «Садақа беріп қалыңдар, өйткені садақаларыңды алатын адам таппай қалатын заман келеді. Сонда бірер кісілерге садақа берейін деп алып барсаңдар: «Кеше алып келгеніңізде сөзсіз алатын едім, ал бүгін оны алуға менің еш қандай мұқтаждығым жоқ»,- деп айтар»,- деді.

493- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزُّنَادِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكْثَرَ فِيكُمْ الْمَالُ فَيَفِيضَ حَتَّى يُهَمَّ رَبُّ الْمَالِ مَنْ يَقْبَلُ صَدَقَتَهُ وَحَتَّى يَعْرِضَهُ فَيَقُولَ الَّذِي يَعْرِضُهُ عَلَيْهِ لَا أَرَبَ لِي

493- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мал-дүниелеріңіз асып-тасып кемерінен асып төгілмегенше қиямет болмайды Сондай дәуірлер келеді. Тіпті бай адам кімге садақа беретінін білмей

калып кезіккен адамға садақаны ұстата берер бірақ: «Менің садақаға мұқтаждығым жоқ», - деп ешкім алмайды», - деді.

494- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ النَّبِيلُ أَخْبَرَنَا سَعْدَانُ بْنُ بِشْرِ حَدَّثَنَا أَبُو مُجَاهِدٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلِيفَةَ الطَّائِيُّ قَالَ سَمِعْتُ عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَهُ رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا يَشْكُو الْعَيْلَةَ وَالْآخَرَ يَشْكُو قَطْعَ السَّبِيلِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَّا قَطْعُ السَّبِيلِ فَإِنَّهُ لَا يَأْتِي عَلَيْكَ إِلَّا قَلِيلٌ حَتَّى تَخْرُجَ الْعَيْرُ إِلَى مَكَّةَ بِغَيْرِ خَفِيرٍ وَأَمَّا الْعَيْلَةُ فَإِنَّ السَّاعَةَ لَا تَقُومُ حَتَّى يَطُوفَ أَحَدُكُمْ بِصَدَقَتِهِ لَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا مِنْهُ ثُمَّ لِيَقْفَنَ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ حِجَابٌ وَلَا تَرْجُمَانٌ يَتَرَجَّمُ لَهُ ثُمَّ لِيَقُولَنَّ لَهُ أَلَمْ أَوْتِكَ مَا لَا فُلْيُقُولَنَّ بَلَى ثُمَّ لِيَقُولَنَّ أَلَمْ أُرْسِلْ إِلَيْكَ رَسُولًا فُلْيُقُولَنَّ بَلَى فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ فَيَنْظُرُ عَنْ شِمَالِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ فُلْيُقُولَنَّ أَحَدُكُمْ النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ ثَمْرَةٍ فَإِنَّ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ

494- Гадий ибн Хатим (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдында едім. Екі кісі кіріп келді. Олардың бірі отбасының мұқтаждығынан, ал екіншісі болса, (жол торушы) қарақшылардың үстінен шағым айтты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жолтосарлардың мәселесіне келсек, тіпті керуен Меккеге күзетшілерсіз де жолға шыққанда да, саған олардың зияны азырақ тиеді. Ал отбасылық мұқтаждықтың мәселесіне келсек, сендер садақа беремін дегендерінде бірде-бір садақа алатын адамды іздеп таба алмайтын заман келгенше қиямет болмайды. Содан соң қайсы бірін Алла тағаланың алдында тік тұрып жауап беретін болса, араларыңда перде де, аударып тұратын тілмаш та болмайды. Сонда Алла тағала: «Саған мал-дүние бермеп пе едім?»,- деп сұрар. Пенде: «Иә»,- деп жауап берер. Содан соң Алла тағала: «Саған Пайғамбар жібермеппе едім?»,- деп сұрар. Пенде: «Иә»,- деп жауап берер. Кейін, пенде оң жағына қарады, бірақ тозақтан басқа нәрсені көрмейді. Содан соң сол жағына қарайды тағы да тозақтан басқа нәрсе көрмейді. (Сол үшін) әр біріңіз жарты құрманы болса да садақа қылып, тіпті болмаса бір жақсы сөз айтып, өзіңізді тозақ отынан құтқарыңыз!»,- деді.

495 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ

زَمَانٌ يَطُوفُ الرَّجُلُ فِيهِ بِالصَّدَقَةِ مِنَ الذَّهَبِ ثُمَّ لَا يَجِدُ أَحَدًا يَأْخُذُهَا مِنْهُ وَيُرَى
الرَّجُلُ الْوَاحِدُ يَتَّبِعُهُ أَرْبَعُونَ امْرَأَةً يَلْدُنَ بِهِ مِنْ قِلَّةِ الرِّجَالِ وَكَثْرَةِ النِّسَاءِ

495- Әбу Мұса (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сондай бір замандар келеді, сонда кісі ділдәні (алтын ақшаны) садақа қылып беремін десе де, садақа алушыны іздеп жүріп таба алмайды. Әйелдердің көптігінен (ер адамдардың аздығынан) бір ер адамның артынан қырық әйел ілесіп жүрер»,- деді.

107-бап. Жарты құрманы садақа қылып берсеңіз де өзіңізді тозақ отынан құтқарыңыз! Аз болса да, ол садақаға жатады

وَالْقَلِيلُ مِنَ الصَّدَقَةِ وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَتَنْبِيئًا مِنْ
أَنْفُسِهِمُ الْآيَةَ وَالِى قَوْلِهِ مِنْ كُلِّ النَّمْرَاتِ

Бұл туралы Алла тағала: «Сондай малдарын Алланың ризалығын тілеп, өз көңілдерін бекіту үшін Алла жолында сарп қылғандардың...», «әрбір жемістер...» деген жерге дейін...⁶⁷»,- деген аятты нәзіл етті.

497- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ شَقِيقٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ
الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمَرَنَا
بِالصَّدَقَةِ انْطَلَقَ أَحَدُنَا إِلَى السُّوقِ فَيَحَامِلُ فَيُصِيبُ الْمُدَّ وَإِنَّ لِبَعْضِهِمُ الْيَوْمَ لِمِائَةَ
أَلْفٍ

497- Әбу Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге садақа қылуды бұйырса, кейбіріміз базарға барып, жүк тасып, содан түскен пұлға бір *муд* (600 мисқал) тағам немесе құрма сатып алып, біреуге садақа қылып беретінбіз. Ал қазіргі кезде кейбіреулерімізде 100 мың дирһамға дейін ақша бар»,- деді.

498- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ
بْنَ مَعْقِلٍ قَالَ سَمِعْتُ عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ

⁶⁷ 2. «әл-Бақара», 265-266 аяттар.

498- Абдулла ибн Мағқил (р.а.) риуаят етті: «Ғадий ибн Хатимның (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жарты құрманы садақа қылып берсеңдер де өздерінді тозақ отынан құтқарыңдар!», - деп айтқанын естігенмін», - деді.

499- حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ بْنُ حَزْمٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلْتُ امْرَأَةً مَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا تَسْأَلُ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي شَيْئًا غَيْرَ تَمْرَةٍ فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْنَا فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ مَنْ ابْنَتَايَ مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ كُنَّ لَهُ سِثْرًا مِنَ النَّارِ

499- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Бір әйел кішкене екі қызын ертіп келіп садақа сұрады. Менде бір тал құрмадан басқа еш нәрсе жоқ болғандықтан соны бердім. Оны өзі жемей екі қызына бөліп берді. Кейін орнынан тұрып шығып кетті. Осы күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) менің бөлмеме келді. Мен болған оқиғаны айтып бердім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егер де қыздарының біреуі ауруға душар болып, қайтыс болатын болса, ахиретте анасын тозақ отынан перде болып қорғап тұрар», - деді.

108-бап. Қандай садақа абзал және сараң мен сау адамның берген садақасы туралы

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةَ إِلَى الظَّالِمُونَ وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ إِلَى آخِرِهِ

Алла тағала Құран Кәрімде айтты: «Сендерден біреулеріне өлім келіп: «Раббым! Мені жақын бір мерзімге дейін кешіктірсең де садақа беріп, ізгілерден болсам» деуден бұрын өздеріңе берген несібемізден тиісті орынға жұмсаңдар⁶⁸» және бір аятта: «Әй мүміндер! Сендерге берген несібемізден саудаласу, достық, болысушылық болмайтын бір күннің келуінен бұрын Алла жолында жұмсаңдар. Ал қарсы болушылар, олар залымдар⁶⁹», - деді.

⁶⁸ 63. «әл-Мунафиқун», 10 аят.
⁶⁹ 2. «әл-Бақара», 254 аят.

500- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ الْقَعْقَاعِ حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَعْظَمُ أَجْرًا قَالَ أَنْ تُصَدَّقَ وَأَنْتَ صَاحِبُ شَحِيحٍ تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمَلُ الْغِنَى وَلَا تُمَهِّلُ حَتَّى إِذَا بَلَغْتَ الْحُلُقُومَ قُلْتَ لِفُلَانٍ كَذَا وَلِفُلَانٍ كَذَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ

500- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бір кісі келіп: «Я Расулудла, қандай садақаның сауабы артығырақ?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Деніңнің сау болуын тілеп және сараң, кембағал болып қалудан қорқып, немесе бауды ниет қылып садақа берсең, міне сол садақаның сауабы көбірек! Жаның алқымына келмей тұрып, садақа беріп қал! Кейін, «пәленге мұнша, түгенге онша беруім керек еді»,- дейсің, бірақ барша мал-дүниенің артындағы мұрагерлерінде қалып кетеді»,- деді.

109-бап.

501- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ فِرَاسٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ بَعْضَ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّنَا أَسْرَعُ بِكَ لِحَوْقًا قَالَ أَطْوَلُكُنَّ يَدًا فَأَخَذُوا قَصَبَةً يَدْرَعُونَهَا فَكَانَتْ سَوْدَةً أَطْوَلُهُنَّ يَدًا فَعَلِمْنَا بَعْدَ أَمَّا كَانَتْ طَوَّلَ يَدِهَا الصَّدَقَةَ وَكَانَتْ أَسْرَعَنَا لِحَوْقًا بِهِ وَكَانَتْ تُحِبُّ الصَّدَقَةَ

501- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) әйелдерінің кейбірі: «Қайсы біріміз сізге тезірек барып қосыламыз? (яғни, сізден кейін қайсымыз бірінші болып қайтыс боламыз)»,- деп сұрасты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қайсы біріңнің қолын ұзың болса»,- деп жауап берді. Сонда олар өздері егетін қант қамысының сабағын әкеліп бір-бірлерінің қолдарын өлшей бастады. Сауданың қолы басқа әйелдердің қолдарынан гөрі ұзынырақ болып шықты. Кейін білгеніміздей, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Ең қолы ұзыны»»,- деп ең көп садақа берген әйелді айтқан екен. Шынында да Сауда Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірінші болып жолықты. Өйткені ол бізден гөрі садақа беруді жақсы көретін және көбірек беретін»,- деді.

110-бап. Әшкере садақа туралы

قَوْلِهِ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً الْآيَةَ إِلَى قَوْلِهِ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Алла тағла бұл туралы мына аятты нәзіл етті: «Сондай малдарын күндіз – түні көмес және көрнеу Алла жолында жұмсағандар, сонда оларға Раббыларының сыйлықтары бар. Сондай-ақ оларға қорқу жоқ әрі олар қайғырмайды⁷⁰», - деді.

111-бап. Құпия садақа туралы

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا صَنَعَتْ يَمِينُهُ وَقَوْلِهِ إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعْمًا هِيَ وَإِنْ تُخْفَوْهَا وَتُؤْتَوْهَا الْفُقَرَاءَ فَهِيَ خَيْرٌ لَكُمْ الْآيَةَ

Әбу Хурайра (р.а.) Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естігенін риуаят етті: «Сондай бір адамдар бар садақа бергендерін біреулерге білдірмейді. Тіпті оң қолдары істеген істі, сол қолы сезбей қалады. Алла тағала: «Егер садақаларды көрнеу берсеңдер, сонда ол қандай жақсы. Егерде оны жасырын беріп әрі оны пақырларға берсеңдер, әрине сендер үшін сонда да жақсы⁷¹», - деді.

112-бап. Дәулетті адамға білмей садақа берсе...

502- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَ رَجُلٌ لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقَ عَلَى سَارِقٍ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِي زَانِيَةٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقَ الْيَتِيمَةَ عَلَى زَانِيَةٍ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِي غَنِيِّ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقَ عَلَى غَنِيٍّ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى سَارِقٍ وَعَلَى

⁷⁰ 2. «әл-Бақара», 274 аят.

⁷¹ 2. «әл-Бақара», 271 аят.

زَانِيَةً وَعَلَىٰ غَنِيٍّ فَأَتَىٰ قَتِيلَ لَهُ أَمَّا صَدَقَتُكَ عَلَىٰ سَارِقٍ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِفَّ عَنْ سَرَاقَتِهِ وَأَمَّا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَعِفَّ عَنْ زَنَاهَا وَأَمَّا الْغَنِيُّ فَلَعَلَّهُ يَعْتَبِرُ فَيُنْفِقُ مِمَّا أُعْطَاهُ اللَّهُ

502- Әбу Хурайра (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деп айтты деді: «Бір кісі садақа беремін деп ниет қылып шығып, садақасын білмей бір ұрының қолына ұстатып жіберді. Сонда адамдар ұрыға садақа берді деп сөз қылды. Баяғы кісі: «Ей Раббым! Садақа беруім үшін ұрыны жолықтырғанына да шүкір!»,- деді. Кейін, және садақа алып шығып, бір бұзық әйелдің қолына берді. Адамдар тағыда сөз қылып: «Бұл кеше бұзық әйелге садақа берді»,- десті. Әлгі адам: «Ей Раббым! Маған садақа беруім үшін бұзық әйелді болса да жолықтырғанына шүкір!»,- деді. Содан соң тағы да садақа алып шығып бай адамның қолына ұстатып беріп жіберді. Адамдар: «Бай адамға садақа берді»,- деп тағы сөз қылды. Сонда ол: «Ей Раббым! Ұрыға ма, бұзық әйелге ме, бай адамға ма садақа қылуымды маған нәсіп еткеніңе саған шүкірлік қыламын!»,- деді. Кейін, түсінде оған ұры берген садақанның себебінен ұрлық қылуын қоюы, бұзық әйел дұрыс жолға түсуі, бай адам Алла тағала берген байлықтан садақа беруді үйренуі (ғибрат алуы) мүмкін!»,- деп айтылды»,- деді.

113-бап. Баласына білмей садақа берсе...

503- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ حَدَّثَنَا أَبُو الْجُوَيْرِيَةَ أَنَّ مَعْنَ بْنَ يَزِيدَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَأَبِي وَجَدِّي وَخَطْبَ عَلِيِّ فَأُكِّحَنِي وَخَاصَمْتُ إِلَيْهِ وَكَانَ أَبِي يَزِيدُ أَخْرَجَ دَنَانِيرَ يَتَصَدَّقُ بِهَا فَوَضَعَهَا عِنْدَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ فَحِثْتُ فَأَخَذْتُهَا فَأَتَيْتُهَا بِهَا فَقَالَ وَاللَّهِ مَا إِلَيْكَ أَرَدْتُ فَخَاصَمْتُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَكَ مَا نَوَيْتَ يَا يَزِيدُ وَلَكَ مَا أَخَذْتَ يَا مَعْنُ

503- Мағн ибн Язид (р.а.) мына хадисті айтып берді: «Мен, әкем мен атам Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) (Исламға адал болуға) ант еттік. Ол кісі өзі (бір қызға) құда түсіп мені үйлендіріп қойды. Бір күні атам бірнеше динарын (біреу келіп алар, деп) мешітте отырған бір кісінің алдына қойған еді. Мен барып сол ақшаларды алып, атамның алдына келдім. Сонда атам: «Бұны саған садақа қылайын дегенім жоқ еді»,- деді. Мен бұл оқиғаны Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтып бердім. Ол кісі (с.ғ.с.): «Ей Язид, қандай ниетте садақа бермекші болсаң, сол ниетің өзіңе болсын, ей Мағн сен не алған болсаң, сол сенікі!»,- деді.

114-бап. Оң қолымен садақа беру туралы

504- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي حُبَيْبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبَعَهُ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ تَعَالَى فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ عَدْلٌ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ

504- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағала өзінің көлеңкесінен басқа көлеңке болмайтын күні (яғни, қиямет күні) жеті кісіні - әділ имамды, Алла тағалаға құлшылық қылып ер жеткен жігітті, мешіттерден көңілін үзбейтін кісіні, Алла тағала үшін деп біреумен достасқан және Алла тағала үшін деп одан алыстаған кісіні, сұлу бір әйел жақындық қылуға шақырғанда: «Мен Алла тағаладан қорқамын»,- деп бетін қайтарған кісіні, оң қолымен берген садақасын сол қолы сезбейтіндей қылып қайыр-садақа берген кісіні, хилуатта отырып Алла тағаланың зікірінде көз жасын көл қылып төккен кісіні өзінің көлеңкесіне алады»,- деді.

505- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي مَعْبُدُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبِ الْخُزَاعِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ تَصَدَّقُوا فَسَيَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يَمْشِي الرَّجُلُ بِصَدَقَتِهِ فَيَقُولُ الرَّجُلُ لَوْ جِئْتُ بِهَا بِالْأَمْسِ لَقَبِلْتُهَا مِنْكَ فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلَا حَاجَةَ لِي فِيهَا

505- Хариса ибн Уаһб әл-Хузағий: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) былай дегенін естігенмін»,- деді: «Садақаларынды беріп қалындар, өйткені сондай бір дәуірлер келеді, адамдар садақаларын кімге берерін білмей әуре сарсаңға түседі. Кімге садақа берілсе, ол: «Кеше алып келгеніңізде алатын едім, ал бүгін садақа алуға мұқтаждығым жоқ»,- деп айтады»,- деді.

115-бап. Қызметшісі арқылы садақа берген кісі туралы

قَالَ أَبُو مُوسَى عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ أَحَدُ الْمُتَصَدِّقِينَ

Әбу Мұса: «Пайғамбарымызда (с.ғ.с.) садақа берушілерден», - деді.

506- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَاصُورٍ عَنْ شَقِيقٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا أَنْفَقَتْ وَلِزَوْجِهَا أَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ وَالْخَازِنُ مِثْلُ ذَلِكَ لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا

506- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде әйел адам өз үйіндегі жейтін тамақтарынан садақа берсе, сол берген нәрсесіне лайық оған сауабы болады. Істеп тауып келген күйеуіне де қазынашысына да оның сауабы тиеді. Олардың бәрі теңдей сауап алады. Бірінікі бірінен кем болмайды», - деді.

116-бап. Өзі мұқтаж бола тұрып берген садақасы садақа емес

بَابُ لَا صَدَقَةَ إِلَّا عَنِ ظَهْرٍ غَنَى وَمَنْ تَصَدَّقَ وَهُوَ مُحْتَاجٌ أَوْ أَهْلُهُ مُحْتَاجٌ أَوْ عَلَيْهِ دَيْنٌ فَالَّذِينَ أَحَقُّ أَنْ يُقْضَى مِنْ الصَّدَقَةِ وَالْعِثْقِ وَالْهَبَةِ وَهُوَ رَدٌّ عَلَيْهِ لَيْسَ لَهُ أَنْ يُثْلِفَ أَمْوَالَ النَّاسِ وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ إِثْلَافَهَا أَثْلَفَهُ اللَّهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَعْرُوفًا بِالصَّبْرِ فَيُؤْتِرَ عَلَى نَفْسِهِ وَلَوْ كَانَ بِهِ خِصَاصَةٌ كَفَعَلَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ تَصَدَّقَ بِمَالِهِ وَكَذَلِكَ آثَرَ الْأَنْصَارُ الْمُهَاجِرِينَ وَنَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ إِضَاعَةِ الْمَالِ فَلَيْسَ لَهُ أَنْ يُضَيِّعَ أَمْوَالَ النَّاسِ بَعْلَةَ الصَّدَقَةِ وَقَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ أَنْخَلِعَ مِنْ مَالِي صَدَقَةً إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَمْسِكْ عَلَيْكَ بَعْضَ مَالِكَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ قُلْتُ فَإِنِّي أَمْسِكُ سَهْمِي الَّذِي بِخَيْبَرَ

Өзі немесе отбасы мұқтаж болған әлде біреуге қарыз болған кісі садақа бергеннен гөрі және құл азат еткеннен гөрі адымен қарызын өтеуі керек.

Өйткені оның берген қайыр-садақасы бәрібір қабыл болмайды. Біреудің малын сарп қылуға оның хақысы жоқ!

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бұл турасында былай деген: «Кімде-кім біреудің малын шашпақ (ысрап қылу) ниетімен алса, Алла тағала ол пендені пәлеге душар етеді. Бірақта сабыр-тағаттылығымен танылған және мұқтаж кісі, біреуде қарызы болса да, садақа қылуы мүмкін». Өйткені, Әбу Бәкірде (р.а.) солай істеген болатын. Медине ансарлары да мұхажирлерді сондай жағдаймен күтіп алған болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өз байлығын бекерге шашып ысрап қылудан тыйған. Демек, адам біреудің малы болса да шашуға хақысы жоқ. Кағб (р.а.): «Я Расулулла, тәубе қылуыма байланысты барша байлығымды Алла тағаламен оның елшісінің жолында жұмсамақшымын»,- дегенде, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Малынның бір бөлігін өзіне қалдырғаның дұрыс»,- деді. Сонда Кағб (р.а.): «Хайбардағы мүлкімді өзіме қалдырамын»,- деп айтыпты.

507- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ عَنْ يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرٍ غَنَىٰ وَابْدَأَ بِمَنْ تَعُولُ

507- Сағид ибн Мусайиаб Әбу Хурайрадан (р.а.) естіген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Көтерілген қол, түсірілген қолдан жақсырақ (көтерілген қол – жұмыс істеуші қол, ал түсірулі қол – тілемші қол)! Өзінен артылып барып берілген садақа - ең жақсы (сауапты) садақа. Кімде-кім тәубе қылса, Алла тағала оны кешірет, кімде-кім байлық тілесе, Алла тағала оған байлықты нәсіп етер!»,- деген екен.

509- حَدَّثَنَا أَبُو الثُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ح وَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَذَكَرَ الصَّدَقَةَ وَالتَّعَفُّفَ وَالْمَسْأَلَةَ الْيَدِ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى قَالِيْدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفِقَةُ وَالسُّفْلَى هِيَ السَّائِلَةُ

509- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мінберде тұрып, садақа мен тазалық турасында ескертіп өтті, содан соң: «Көтерілген қол түсірілген қолдан артығырақ яғни, көтерілген қол – жұмыс істеуші қол, ал түсірулі қол болса – тілемші қол!»,- деді.

117-бап. Берген садақасын міндет қылушылар туралы

لِقَوْلِهِ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَدَى الْآيَةِ

Бұл турасында Алла тағала: «Сондай хайыр істегендер, бергендеріне міндетсу, ренжіту араластырмаса ...⁷²», - деген аятты нәзіл етті.

118-бап. Өз уақытынан кешіктірмей садақа беруге асыққан кісі туралы

510- حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ عُقْبَةَ بْنَ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَصْرَ فَأَسْرَعَ ثُمَّ دَخَلَ الْبَيْتَ فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ خَرَجَ فَقُلْتُ أَوْ قِيلَ لَهُ فَقَالَ كُنْتُ خَلَفْتُ فِي الْبَيْتِ تَبْرًا مِنَ الصَّدَقَةِ فَكْرَهْتُ أَنْ أَبَيِّتَهُ فَفَسَمُّهُ

510- Ғұқба ибн әл-Харис (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге имамдық қылып аср намазын оқыды. Кейін, асығыс үйіне кіріп кетіп, біраз өтпестен қайтып шықты. Мен әлде қасымыздағы тағы біреу бұның мәнісін сұрадық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Садақа қыламын, деп үйде біраз ділдә алып қойған едім. Түнімен оның үйде тұрғанын қаламадым да соңы адамдарға үлестіріп беріп келдім», - деді.

119-бап. Садақа беруге үндеу және жәрдем қылып садақа қылу туралы

511- حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَدِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ عِيدِ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَمْ يُصَلِّ قَبْلُ وَلَا بَعْدُ ثُمَّ مَالَ عَلَى النَّسَاءِ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَوَعظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ أَنْ يَتَصَدَّقْنَ فَجَعَلَتْ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُلْبَ وَالْخُرْصَ

511- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Айт күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мешітке шығып, екі рәкат намаз оқыды. Бұрын да кейін де бұндай намаз оқымаған болатын. Содан соң, әйелдерге бұрылып, уағыз айтты (қасында Біләл да тұрған еді), оларды садақа беруге уағыздады. Сонда әйелдер білезіктерін және тағынған асыл заттарын (Біләлдің етегіне) тастай бастады», - деді.

⁷² 2. «әл-Бақара», 262.

512- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ بْنُ أَبِي مُوسَى عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا جَاءَهُ السَّائِلُ أَوْ طَلَبَتْ إِلَيْهِ حَاجَةٌ قَالَ اشْفَعُوا تُؤْجَرُوا وَيَقْضِي اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا شَاءَ

512- Әбу Бурда ибн Әбу Мұса атасы Әбу Мұсадан (р.а.) естіген екен: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына бірер кісі садақа немесе басқа нәрсе сұрап келсе, «Жәрдем қылыңдар, сауап табасыңдар!»,- деп айтатын еді. Алла тағала өзінің Пайғамбарының тілінен өзінің қалағанынша айттырып, садақа қылдыратын еді»,- деді.

513- حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُهُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُوكِي فَيُوكِي عَلَيْكَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ عَبْدِةَ وَقَالَ لَا تُحْصِي فَيُحْصِي اللَّهُ عَلَيْكَ

513- Асма (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған: «Сауапшылық жолын бекітпе, Алла тағала сен үшінде сауап жолын бекітпейді»,- деп айтты»,- деді.

Усман ибн Әбу Шайба: «Кімге не бергеніңді санама, әйтпесе Алла тағала да саған рыздығыңды санап береді»,- деді.

120-бап. Шамасы жеткенше садақа қылу туралы

515- حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ ح وَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ عَنْ حَجَّاجِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ أَخْبَرَهُ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهَا جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَا تُوعِي فَيُوعِي اللَّهُ عَلَيْكَ ارْضَخِي مَا اسْتَطَعْتَ

515- Аббад ибн Абдулла ибн Зүбайр (р.а.) риуаят етті: «Асма бинти Әбу Бәкір (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына барғанында, ол кісі: «Сараңдық қылма, Алла тағала рыздығыңды кеседі, шамаң келгенше садақа беріп тұр!»,- деді.

121-бап. Садақа күнәларды кетіреді

516- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُدَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَيُّكُمْ يَحْفَظُ حَدِيثَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْفِتْنَةِ قَالَ قُلْتُ أَنَا أَحْفَظُهُ كَمَا قَالَ قَالَ إِنَّكَ عَلَيْهِ لَجَرِيءٌ فَكَيْفَ قَالَ قُلْتُ فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَوَلَدِهِ وَجَارِهِ تُكْفَرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّدَقَةُ وَالْمَعْرُوفُ قَالَ سُلَيْمَانُ قَدْ كَانَ يَقُولُ الصَّلَاةُ وَالصَّدَقَةُ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ قَالَ لَيْسَ هَذِهِ أُرِيدُ وَلَكِنِّي أُرِيدُ الَّتِي تَمُوجُ كَمَوْجِ الْبَحْرِ قَالَ قُلْتُ لَيْسَ عَلَيْكَ بِهَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ بَأْسٌ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابٌ مُعْلَقٌ قَالَ فَيُكْسَرُ الْبَابُ أَوْ يُفْتَحُ قَالَ قُلْتُ لَا بَلْ يُكْسَرُ قَالَ فَإِنَّهُ إِذَا كُسِرَ لَمْ يُعْلَقْ أَبَدًا قَالَ قُلْتُ أَجَلٌ قَهْبِنَا أَنْ نَسْأَلَهُ مَنْ الْبَابُ فُقُلْنَا لِمَسْرُوقٍ سَأَلَهُ قَالَ فَسَأَلَهُ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قُلْنَا فَعَلِمَ عُمَرُ مَنْ نَعْنِي قَالَ نَعَمْ كَمَا أَنَّ دُونََ غَدِ لَيْلَةٍ وَذَلِكَ أَنِّي حَدَّثْتُهُ حَدِيثًا لَيْسَ بِالْأَغَالِيطِ

516- Хузайфа (р.а.) риуаят етті: «Омар (р.а.): «Қайсы бірін Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бүлік (фитна) туралы айтқан хадистерінің бірерін білесіңдер?»,- деп сұрады. Сонда мен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қалай айтқан болса солай қылып есіме сақтап қалғанмын»,- дедім. Хазреті Омар: «Сен ол кісімен ешқандай алаңсыз сөйлесетінсің, қане айтшы, не деген еді?»,- деді. Сонда мен: «Барлық бүлік (фитна) әркімнің өзінің әйелінен, балаларынан және көршісінен шығады. Оны садақа беру, намаз оқу және әмір мағруф (жақсылық) қылулары арқылы қайтарады»,- деп айтқан»,- дедім.

Хадисші Сүлеймен (р.а.): Хузайфа хадис айтқанда «Фитна – намаз оқу, садақа беру және әмір мағруф (яғни, Ислам шариғатында белгілі болған жақсы амалдарды орындауды бұйыру) арқылы қайтарады» деп те айтатын»,- деді

Сонда Хазреті Омар (р.а.): «Мен бұл туралы емес, теңіз толқындары сияқты пайда болатын бүліктер туралы сұрап едім»,- деді. Мен: «Ей Әмир әл-Мұьминин, ондай бүліктен сіз алаңдамай-ақ қойсаңыз болады, сіз бен оның арасындағы есік жабық»,- дедім. Хазреті Омар (р.а.): «Сол есік сындырылады ма әлде өзі ашылады ма?»,- деп сұрады. Мен: «Мүмкін сындырылады»,- дедім. Хазреті Омар (р.а.): «Егер де сындырылса, ол ешқашанда жабылмайды»,- деді. Мен: «Иә»,- дедім.

Әбу Уайл (р.а.) былай деді: «Біз Хузайфадан осы есік жайлы сұрауға батпай, Масрукқа: «Сіз сұраңыз!»,- дедік. Масрук сұраған еді, Хузайфа:

«Ол есік Омардың (р.а.) өзі»,- деп жауап берді. Сонда біз Хузайфаға: «Хазреті Омар (р.а.) кім туралы айтылып тұрғанды білді ме?»,- дедік. Сонда Хузайфа: «Иә, ертен таң атардан бұрын түн болатынын білетініндей жақсы біледі. Мен ол кісіге бір хадис айтып бергенмін, сол бойынша менің кім туралы айтып тұрғанымды білуінде еш күмән жоқ , - деді.

122-бап. Мүшірік кезінде садақа беріп кейін мұсылман болған кісі туралы

517- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا هِشَامٌ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ أَشْيَاءَ كُنْتُ أَتَحَنَّنْتُ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِنْ صَدَقَةٍ أَوْ عِتَاقَةٍ وَصِلَةٍ رَحِمَ فِيهَا مِنْ أَجْرِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسَلِمْتَ عَلَى مَا سَلَفَ مِنْ خَيْرٍ

517- Хаким ибн Хизам (р.а.) риуаят етті: «Бір күні Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Я Расулулла, мен жаһили кезде (исламнан бұрынғы кезең) садақа беріп, құлдарды азат етіп, туған-туысқандарға қамқор болып жүретінмін, оның маған сауабы бар ма?»,- деп сұрадым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұрыңырақта қылған жақсылықтарыңның үстіне тағы мұсылман болдың!»,- деді.

123-бап. Халал қожайынның бұйрығына бойұсынып садақа берген қызметшіге тиетін сауап туралы

520- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ وَالْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعْنِي إِذَا تَصَدَّقْتُ الْمَرْأَةُ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ شَقِيقٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَطْعَمَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا وَلَهُ مِثْلُهُ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ لَهُ بِمَا اكْتَسَبَ وَلَهَا بِمَا أَنْفَقَتْ

520- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде әйел жақсы ниетпен күйеуі тауып келген тамақтардан садақа берсе, өзіңе де, істеп тауып келген күйеуіңе де сауап болады. Сондай-ақ қазынашысы да сауапсыз қалмайды»,- деп айтқан»,- деді.

Әбу Мұса (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұйырылған нәрсені толық орындайтын («беретін»,- деп айтуы да мүмкін) иманды мұсылман қазынашы «Садақа беріп жібер!»,- делінгенде шын ниетімен садақа беріп жібереді. Сол бойынша о да садақа бергендердің бірі болып есептеледі!»,- деді.

124-бап. Қайыр сұраушыға күйеуінің үйінен жақсы ниетте садақа алып шығып берген немесе оның қарнын тойдырған әйелге тиетін сауап турасында

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деді: «Егер әйел жақсы ниетпен күйеуінің үйінен садақа алып шығып берсе ... » (жоғарыдағы хадис қайталанған).

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде әйел жақсы ниетпен күйеуінің үйіндегі тамақтардан алып шығып қайыр сұраушының қарнын тойдырса, өзіне де, күйеуіне де, сондай-ақ қазынашысына да сауап болады. Күйеуіне жұмыс істеп тауып келгені үшін, оған (әйелге) садақа бергені үшін сауап тиеді»,- деді.

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде әйел жақсы ниетпен күйеуінің үйіндегі тамақтардан алып шығып қайыр сұраушыға садақа берсе, өзіне де, күйеуіне де, сондай-ақ қазынашысына да сауап болады. Күйеуіне жұмыс істеп тауып келгені үшін, оған (әйелге) садақа бергені үшін сауап тиеді»,- деді.

125-бап.

قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقَ مَالٍ خَلْقًا

Алла тағала: «Ал енді әлде кім (Алла жолында) берсе, тақуалық қылса, жақсылықты дұрыс деп білсе, сонда оның жолын оңайластырамыз. Ал енді кім сарандық істесе, елемесе, жақсылықты жасынға (өтірікке) шығарса, сонда оны ауырлыққа ұшырауын оңайластырамыз⁷³»,- деді. Ей Жаратушы! Хайыр-садақа беруші пендеңнің байлығын одан сайын арттырғайсын!

522- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي أَخِي عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي مُزَرِّدٍ عَنْ أَبِي الْحَبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

⁷³ 92. «әл-Ләйіл», 5-10 аяттар.

قَالَ مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا لِلَّهِمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلْفًا وَيَقُولُ الْآخَرُ اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلْفًا

522- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әр адам таң ертен ояңғанында екі періште аспаннан түсіп, олардың бірі: «Ей Жаратушым! Хайыр-садақа беруші пендеңнің байлығын одан сайын арттырғайсың! Ал екіншісі болса: «Ей Жаратушым! Сараң адамның мал-дүниесіне шығын келтіргейсің!», - деп айтады», - деді.

126-бап. Садақа беруші мен сараң турасындағы мысалдар

523- حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُتَصَدِّقِ كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ وَحَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُنْفِقِ كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ مِنْ ثُدْيَيْهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا فَأَمَّا الْمُنْفِقُ فَلَا يُنْفِقُ إِلَّا سَبَعَتْ أَوْ وَفَرَتْ عَلَى جِلْدِهِ حَتَّى تُخْفِيَ بَنَانَهُ وَتَعْفُوَ أَثَرَهُ وَأَمَّا الْبَخِيلُ فَلَا يُرِيدُ أَنْ يُنْفِقَ شَيْئًا إِلَّا لَزَقَتْ كُلُّ حَلْقَةٍ مَكَانَهَا فَهُوَ يُوسِّعُهَا وَلَا تَنْسَعُ تَابِعَهُ الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ طَاوُسٍ فِي الْجُبَّتَيْنِ وَقَالَ حَنْظَلَةُ عَنْ طَاوُسٍ جُبَّتَانِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرٌ عَنْ ابْنِ هُرْمُزٍ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جُبَّتَانِ

523- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деді: «Сараң мен садақа беруші адам мойнынан көкірегіне дейін темірден сауыт киіп алған екі кісіге ұқсайды. Ізгі, жомарт адам садақа беруімен-ақ сауыты кеңейіп, тіптен қолындағы темірдің іздері кетіп қалады. Ал сараң адам садақа бермекші болғанынан-ақ сауытының әрбір шығыршығы оның денесін қыса бастайды, сараң қаншама шіреніп күшенсе де, сауыт еш кеңімейді», - деді. (жомарт адам садақаны еш қиналмай, шын жүрегімен береді, ал сараң адам өзін-өзі зорлап, әрең деген де азаппен береді)

127-бап. Кәсіптен және саудадан түсетін пайдадан берілетін садақа туралы

لِقَوْلِهِ تَعَالَى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ إِلَى قَوْلِهِ أَنْ اللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

Алла тағала: «Әй мүміндер! Табыстарыңның және сендер үшін жерден шығарған нәрселеріміздің жақсыларынан, тиісті орынға жұмсаңдар ...⁷⁴», - деді. (аятты «ғаниййун хамидун» деген жерге дейін оқыңыз).

128-бап. Әрбір мұсылманның садақа беруі қажет, егер садақа беруге ешнәрсесі болмаса, онда жақсылық қылсын!

524- حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ فَقَالُوا يَا نَبِيَّ اللَّهُ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ قَالَ يَعْمَلْ بِيَدِهِ فَيَنْفَعُ نَفْسَهُ وَيَتَصَدَّقُ قَالُوا فَإِنْ لَمْ يَجِدْ قَالَ يُعِينُ ذَا الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفَ قَالُوا فَإِنْ لَمْ يَجِدْ قَالَ فليعمل بالمعروفِ وليُمنك عن الشرِّ فَإِنَّهَا لَهُ صَدَقَةٌ

524- Сағид ибн Әбу Бурда атасынан, ал атасы болса өзінің атасынан мына хадисті естіген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әрбір мұсылманның садақа беруі қажет», - деді. Сонда сахабалар: «Я Расулулла, егер де еш нәрсесі болмаса-шы?»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Еңбектеніп жұмыс істее, өзі де пайдаланады және біреуге де садақа береді», - деді. Сахабалар: «Егер де бұған шамасы жетпесе-ші?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Онда әлсіз мұқтаждарға жәрдем берсін», - деді. Сахабалар: «Бұл да қолынан келмесе-ше?»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жақсылық қылудың жолына өтіп, жамандық қылудан тиылсын, міне осының өзі оның садақа бергені!»,- деді.

⁷⁴ 2. «әл-Бақара», 267 аят.

129-бап. Қанша мөлшерде зекет пен садақа беру мүмкіндігі турасында және бір қойды садақа қылған адам туралы

525- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا أَبُو شِهَابٍ عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ بُعِثَ إِلَى نُسَيْبَةَ الْأَنْصَارِيَّةِ بِشَاةٍ فَأُرْسِلَتْ إِلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مِنْهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ فَقُلْتُ لَا إِلَّا مَا أُرْسِلَتْ بِهِ نُسَيْبَةُ مِنْ تِلْكَ الشَّاةِ فَقَالَ هَاتِ فَفَدَّ بَلَعْتُ مَحَلَّهَا

525- Үмму Атияа (р.а.) риуаят етті: «Нусайба деген бір ансарий әйелге қой беріп жібердім. Ол болса, сол қойдың етінен Айшаға (р.а.) беріп жіберді», - деді.

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жейтін бір нәрсе бар ма?»,- деп сұрады. Мен: «Нусайба беріп жіберген қойдың етінен басқа ештеңе жоқ», - дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Онда соны әкел, садақа өз орның тауыпты!»,- деді.

130-бап. Күміс теңгені садақа қылу туралы

526- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ دَوْدٍ صَدَقَةٌ مِنَ الْبَابِ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوْاقٍ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ سَمْعٍ أَبَاهُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهْدَا

526- Әбу Саьид Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Түйе бестен аз болса, оған садақа берудің қажеті жоқ, бес уққийадан (60 дирхемнен) кем күміс ақшадан садақа берілмейді. Бес васакдан (1600 ратлдан) аз нәрсе (жеміс-жидек) үшін де садақа берілмейді», - деген.

131-бап. Зекетке берілетін тауар туралы

قَالَ طَاوُسٌ قَالَ مُعَاذُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لِأَهْلِ الْيَمَنِ اثْنُونِي بَعْرُضِ ثِيَابٍ خَمِيصٍ أَوْ لَيْسَ فِي الصَّدَقَةِ مَكَانَ الشَّعِيرِ وَالذَّرَّةَ أَهْوَنُ عَلَيْكُمْ وَخَيْرٌ لِأَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَّا خَالِدٌ فَقَدْ احْتَبَسَ
 أُذْرَاعَهُ وَأَعْتَدَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ
 حُلِيِّنَّ فَلَمْ يَسْتَنْتَنِ صَدَقَةَ الْفَرُضِ مِنْ غَيْرِهَا فَجَعَلَتْ الْمَرْأَةُ تُلْقِي خُرْصَهَا
 وَسِخَابَهَا وَلَمْ يَخْصَّ الدَّهَبَ وَالْفِضَّةَ مِنَ الْعُرُوضِ

Тауыс (р.а.) риуаят етті: «Муғаз (р.а.) Йемен халқына былай деді: «Арпа бидайдың орнына ескі-құсқы киімдерді садақа қылыңдар, сендерге осы оңайырақ. Ал Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Мединедегі сахабаларына болса, жақсырақ!»,- деді.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бірақ, Халид Алла жолында соғыс құралдары мен жасақтарын сайлап тұрыпты»,- деп айтты. (зекет беруден бас тартушы қауымдарға қарата айтылып тұр).

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Тағынып жүрген нәрселеріңнен болса да садақа беріңдер!»,- деді. Бірақ парыз садақаны басқа түрлі садақадан (бөліп) айырмады. Бір әйел келіп, сырға мен моншақтарын садақа қылды. Сонда: «Алтын немесе күміс болсын!»,- деп айтыспады.

528- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا رَضِيَ
 اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ رَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بِنْتٌ مَخَاضٍ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ وَعِنْدَهُ بِنْتُ لُبُونٍ فَإِنَّهَا
 تُقْبَلُ مِنْهُ وَيُعْطِيهِ الْمُصَدَّقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ بِنْتُ
 مَخَاضٍ عَلَى وَجْهِهَا وَعِنْدَهُ ابْنُ لُبُونٍ فَإِنَّهُ يُقْبَلُ مِنْهُ وَلَيْسَ مَعَهُ شَيْءٌ

528- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Әбу Бәкір (р.а.) Алла тағаламен оның елшісі (с.ғ.с.) бұйырған үкімдер туралы маған былай деп жазған еді: «Бір жасар ұрғашы түйені зекет қылмағы ләзім болған адамның бұндай түйесі болмай, екі жасар ұрғашы түйесі болса, зекетші осы екі жасар түйесін алып, оған 20 дирхам немесе екі қой қайтарып береді. Егер зекет берушінің бір жасар ұрғашы түйесі болмай, екі жасар еркек түйесі болса, сол түйесі зекетке қабылданып, оған ешқандай қайтым берілмейді. (өйткені ұрғашы түйе туып, көбейеді)».

529- حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ قَالَ
 ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَصَلَّى

قَبْلَ الْخُطْبَةِ فَرَأَى أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعِ النِّسَاءَ فَأَتَاهُنَّ وَمَعَهُ بِلَالٌ نَاشِرٌ تَوْبِهِ فَوَعَّظَهُنَّ
وَأَمْرَهُنَّ أَنْ يَتَّصِدَّقْنَ فَجَعَلَتْ الْمَرْأَةُ تُلْقِي وَأَشَارَ أَيُّوبُ إِلَى أُذُنِهِ وَإِلَى حَلْقِهِ

529- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) ортаға қойып айтамын, ол кісі айт намазын құтпадан бұран оқыды. Кейін әйелдерге дауысым жетпеді деп, ойлап, оларға жақынырақ барды. Жанында Біләл шапанының етегін түріп (Садақа тастаулары үшін) жүрді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әйелдерге уағыз-насихат айтып, оларды садақа беруге шақырды. Айюб (р.а.): «Сахтияның құлақ пен мойнына ишара кылды (яғни, сырға мен моншақтарын садақа қылуларын бұйырды)».

132-бап. Екі кісіге тиесілі малды бір-біріне қосып қою және бір адамға тиесілі малды (екі кісінің малындай қылып) бөліп қоюға болмайды

530- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي نُمَامَةُ أَنَّ
أَنْسَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ الَّتِي قَرَضَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا يُجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ وَلَا يُفَرَّقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ خَشِيَّةَ
الصَّدَقَةِ

530- Әбу Бәкір (р.а.) Әнасқа (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) парыз қылған садақалар жайында былай деп жазып жіберген екен: «Зекеттің алынатынынан қорқып, екі кісіге тиесілі малды бір-біріне қосып қою немесе бір кісіге тиесілі малды екіге бөліп қою жарамайды»,- деді.

133-бап. Егер де екі кісінің малы араласып кеткен болса, олар өзара келісіп, зекет беріседі

قَالَ طَاوُسٌ وَعَطَاءٌ إِذَا عَلِمَ الْخَلِيطَانِ أَمْوَالَهُمَا فَلَا يُجْمَعُ مَالُهُمَا وَقَالَ سُفْيَانُ لَأ
يَجِبُ حَتَّى يَتِمَّ لِهَذَا أَرْبَعُونَ شَاءَ وَلِهَذَا أَرْبَعُونَ شَاءَ

Тауыс пен Ғата (р.а.) былай деседі: «Егер де екі кісінің малы араласып кеткен болса, олар өз малдарын танып алалса, онда олардың малдарын екіге ажыратып отырылмайды». Суфян айтты: «Екі кісінің жайлымдағы малы араласып кеткен болса, олардың әрбірінің қойы қырықтан болмаса, онда зекет парыз емес»,- деді.

531- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثَمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ الْتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ فَإِنَّهُمَا يَتَرَا جَعَانَ بَيْنَهُمَا بِالسَّوِيَّةِ

531- Әбу Бәкір (р.а.) Әнасақа (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) парыз қылған зекеттер жайында былай деп жазып жіберген екен: «Бір-біріне араласып, кеткен жайылымдағы малдың иелері өзара келісіп зекет береді», - деді.

134-бап. Түйенің зекеті

532- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الْهَجْرَةِ فَقَالَ وَيْحَكَ إِنَّ شَأْنَهَا شَدِيدٌ فَهَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ تُؤَدِّي صَدَقَتَهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ فَاغْمَلْ مِنْ وَرَاءِ الْبَحَارِ فَإِنَّ اللَّهَ لَنْ يَتْرَكَ مِنْ عَمَلِكَ شَيْئًا

532- Әбу Саъид Худрий (р.а.) риуаят етті: «Бір бәдәуий араб Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) хижрат қылу турасында сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сорың құрысын! Хижрат қылу қиын, сенің зекет беріп тұруың үшін түйелерің бар ма?»,- деді. (ол кісінің хижрат қылуға шамасының келмейтіндігіне байланысты біраз жеңілдік қылмақшы болған сияқты) Әлгі бәдәуий: «Иә», - деп жауап берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сен теңіздердің артында тұрып, жақсы амалдарды орындай берсең де болады. Алла тағала істеген амалдарыңның бірде-біреуін қалдырмай қабыл қылады», - деді.

135-бап. Зекетке бір жасар ұрғашы түйе беруі керек болған адамның бұндай түйесі болмаса-шы?

533- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثَمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ فَرِيضَةَ الصَّدَقَةِ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ رَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةَ الْجَدْعَةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ جَدْعَةٌ وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ وَيَجْعَلُ مَعَهَا شَاتَيْنِ إِنْ اسْتَيْسَرَتْ لَهُ أَوْ عَشْرِينَ دِرْهَمًا وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةَ الْحِقَّةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ الْحِقَّةُ وَعِنْدَهُ

الْجَدْعَةَ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْجَدْعَةُ وَيُعْطِيهِ الْمُصَدَّقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ وَمَنْ
بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحَقَّةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ إِلَّا بِنْتُ لُبُونٍ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ بِنْتُ لُبُونٍ
وَيُعْطِي شَاتَيْنِ أَوْ عِشْرِينَ دِرْهَمًا وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بِنْتُ لُبُونٍ وَعِنْدَهُ حَقَّةٌ فَإِنَّهَا
تُقْبَلُ مِنْهُ الْحَقَّةُ وَيُعْطِيهِ الْمُصَدَّقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ
بِنْتُ لُبُونٍ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ وَعِنْدَهُ بِنْتُ مَخَاضٍ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ بِنْتُ مَخَاضٍ وَيُعْطِي
مَعَهَا عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ

533- Әбу Бәкір (р.а.) Әнасқа (р.а.) Алла тағала өзінің Пайғамбарына (с.ғ.с.) парыз қылған садақалар (зекеттер) жайында былай деп жазып жіберген екен: «Зекетке бес жасар түйе беруі ләзім болған адамның бұндай түйесі болмай, төрт жасар түйесі болса, сол түйесі зекетке қабылданып, үстіне тағы екі қой немесе 20 дирхам алынады. Ал зекетке төрт жасар түйе беруі ләзім болған адамның бұндай түйесі болмай, бес жасар түйесі болса, ондай жағдайда сол түйесі зекетке қабылданып, оған екі қой немесе 20 дирхам қайтарылып беріледі. Зекет беретін адамның төрт жасар түйені зекетке беруі керек болса, бірақ оның бұндай түйесі болмай екі жасар ұрғашы түйесі болса, онда сол түйе зекетке қабылданып, оның үстіне екі қой немесе 20 дирхам қосып алынады. Кімде-кімнің екі жасар ұрғашы бота зекетке беруі керек болса, орнына төрт жасар түйесін беріп, зекет жинаушыдан екі қой немесе 20 дирхам қайтарымын қайтып алады. Ал енді кімнің екі жасар ұрғашы түйені зекетке беруі ләзім болып, бірақ онда бұндай түйесі болмаса, орнына бір жасар ұрғашы түйеге екі қой немесе 20 дирхам қосып береді», - деді.

136-бап. Қойдың есебінде берілетін зекет туралы

534- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُثَنَّى الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي
ثُمَّامَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ أَنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ هَذَا
الْكِتَابَ لَمَّا وَجَّهَهُ إِلَى الْبَحْرَيْنِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذِهِ فَرِيضَةُ الصَّدَقَةِ الَّتِي
فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ وَالَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهَا رَسُولُهُ
فَمَنْ سَأَلَهَا مِنْ الْمُسْلِمِينَ عَلَى وَجْهٍ فَلْيُعْطِهَا وَمَنْ سُئِلَ فَوْقَهَا فَلَا يُعْطِ فِي أَرْبَعٍ
وَعِشْرِينَ مِنَ اللَّيْلِ فَمَا دُونَهَا مِنَ الْعَنَمِ مِنْ كُلِّ خَمْسٍ شَاةٌ إِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا
وَعِشْرِينَ إِلَى خَمْسٍ وَثَلَاثِينَ فَفِيهَا بِنْتُ مَخَاضٍ أَنْتَى فَإِذَا بَلَغَتْ سِنًا وَثَلَاثِينَ إِلَى

خَمْسَ وَأَرْبَعِينَ فِيهَا بِنْتُ لُبُونٍ أَنْتَى فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَأَرْبَعِينَ إِلَى سِتِّينَ فِيهَا حِقَّةٌ طُرُوقُهُ الْجَمَلُ فَإِذَا بَلَغَتْ وَاحِدَةً وَسِتِّينَ إِلَى خَمْسِ وَسَبْعِينَ فِيهَا جَذَعَةٌ فَإِذَا بَلَغَتْ يَعْني سِتًّا وَسَبْعِينَ إِلَى تِسْعِينَ فِيهَا بِنْتُ لُبُونٍ فَإِذَا بَلَغَتْ إِحْدَى وَتِسْعِينَ إِلَى عَشْرِينَ وَمِائَةٍ فِيهَا حِقَّتَانِ طُرُوقَتَا الْجَمَلِ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عَشْرِينَ وَمِائَةٍ فِي كَلِّ أَرْبَعِينَ بِنْتُ لُبُونٍ وَفِي كَلِّ خَمْسِينَ حِقَّةٌ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ إِلَّا أَرْبَعٌ مِنَ اللَّيْلِ فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا مِنَ اللَّيْلِ فِيهَا شَاءٌ وَفِي صَدَقَةِ الْعَنَمِ فِي سَائِمَتِهَا إِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عَشْرِينَ وَمِائَةٍ شَاءٌ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عَشْرِينَ وَمِائَةٍ إِلَى مِائَتَيْنِ شَاتَانِ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى مِائَتَيْنِ إِلَى ثَلَاثِ مِائَةٍ فِيهَا ثَلَاثُ شِيَاهٍ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى ثَلَاثِ مِائَةٍ فِي كَلِّ مِائَةٍ شَاءٌ فَإِذَا كَانَتْ سَائِمَةَ الرَّجُلِ نَاقِصَةً مِنْ أَرْبَعِينَ شَاءٌ وَاحِدَةً فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا وَفِي الرَّقَّةِ رُبْعُ الْعَشْرِ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ إِلَّا تِسْعِينَ وَمِائَةٍ فَلَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا

534- Әбу Бәкір (р.а.) Әнасты (р.а.) Бахрейнге жібергенінде, соңынан осы хатты жолдаған еді: «Бисмилләһир рахманир рахим. Төменде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өз үмбеттеріне, ал Алла тағала болса, өзінің елшісіне парыз деп бұйырған садақаларды (зекеттерді) баян қылдым. Қайсы бір мұсылманнан шариғатқа сәйкес зекет беруді сұраса, зекет берсін: кімнен шариғат мөлшерінен артық зекет беруді сұраса, бермесін. Жиырма төрт және одан кемірек түйенің әр бесеуіне бір қой; жиырма бестен отыз бес түйеге дейін, бір жасар ұрғашы түйе; отыз алтыдан қырық беске дейін, екі жасар бір ұрғашы түйе; қырық алтыдан алпысқа дейін, төрт жасар бір ұрғашы түйені, алпыс бірден жетпіс беске дейін, бес жасар түйені; жетпіс алтыдан тоқсанға дейін, екі жасар екі ұрғашы түйені береді. Жүз жырмадан көп болса, әр қырықына екі жасар ұрғашы ботаны және әр елуіне төрт жасар бір буталоқ беруі керек. Кімнің төртеуден артық түйесі болмаса, зекет беру парыз емес, өзі қаласа береді қаламаса бермейді. Егерде түйесінің саны беске жетсе, онда бір қой береді. Егер жайлымдағы қойлардың саны қырықтан жүз жиырмаға дейін жетсе, бір қой, ал жүз жиырмадан екі жүзге дейін жетсе, онда екі қой; екі жүзден үш жүзге дейін жетсе, үш қой; ал үш жүзден көп болса, әр жүзіне бір қойдан береді. Егер жайлымдағы қойлардың саны қырыққа жетпесе, онда зекет беру парыз емес, иесі өзі қаласа береді қаламаса бермейді. Күміс ақшалардың әр жиырма дирхеміне бір дирхем беріледі. Егерде (күмістің мөлшері) бір жүз тоқсан дирхем болса, онда одан зекет беру парыз емес.

137-бап. Кәрі немесе кінәраты бар (хайуан) немесе теке , егерде зекет жинаушы өзі қалап алмаса, зекетке қабыл етілмейді

535- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ الصَّدَقَةَ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ رَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا يُخْرَجُ فِي الصَّدَقَةِ هَرَمَةٌ وَلَا ذَاتُ عَوَارٍ وَلَا تَيْسٌ إِلَّا مَا شَاءَ الْمُصَدِّقُ

535- Алла тағала мен оның елшісінің (с.ғ.с.) парыз қылған садақа (zeket) жайында Әбу Бәкір (р.а.) Әнасқа (р.а.) былай деп жазып жіберген екен: «Кәрі не болмаса кемшілігі бар хайуан немесе теке, егерде зекетті жинаушы өзі қалап алмаса, садақаға (zeketке) қабыл етіліп алынбайды», - деді.

138-бап. Бір жасар ұрғашы ешкіні садақаға (zeketке) қабыл қылу туралы

536- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ ح وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَاللَّهِ لَوْ مَنَعُونِي عَنَاقًا كَانُوا يُؤَدُّونَهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنَعِهَا قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَمَا هُوَ إِلَّا أَنْ رَأَيْتُ أَنَّ اللَّهَ شَرَحَ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِالْقِتَالِ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ

536- Әбу Бәкір (р.а.): «Егерде Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) (байғұс-бейшараларға тарқатып беру үшін) алып келе жатқан ешкілердің біреуін алып қалып кем болса да, құдай хақы, олармен соғыс қыламын!», - деді. Хазреті Омар (р.а.): «Алла тағала Әбу Бәкірдің (р.а.) жүрегіне қаншама түсінік пен кеңшілікті нәсіп еткен! Мен оны жақсы түсінемін», - деді.

139-бап. Адамдардың ең жақсы малдары садақаға (zeketке) алынбайды

537- حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ بَسْطَامٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَيْفِيٍّ عَنْ أَبِي مَعْبُدٍ عَنْ ابْنِ

عَبَّاسَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا بَعَثَ مَعَادًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى الْيَمَنِ قَالَ إِنَّكَ تَقْدُمُ عَلَى قَوْمٍ أَهْلَ كِتَابٍ فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ عِبَادَةُ اللَّهِ فَإِذَا عَرَفُوا اللَّهَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمِهِمْ وَلَيْلَتِهِمْ فَإِذَا فَعَلُوا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ فَرَضَ عَلَيْهِمْ زَكَاةً مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَتُرُدًّا عَلَى فُقَرَائِهِمْ فَإِذَا أَطَاعُوا بِهَا فَخُذْ مِنْهُمْ وَتَوَقَّ كِرَائِمَ أَمْوَالِ النَّاسِ

537- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мұғазды (р.а.) Иеменге жіберіп жатып: «Сен кітап иелері болған қауымның алдына бара жатырсың, сол себепті ең алдымен оларды Алла тағалаға құлшылық қылуға шақыр. Егерде Алла тағаланы тән алса, онда оларға Алла тағаланың түндіз-түні бес уақыт намаз оқуды парыз еткенін айт, егер намаз оқыса, Алла тағала олардың малдарынан зекет алып, кембағалдарға беруді парыз қылғанын айт, егер зекет беруге бойұсынса, олардан зекет ал, бірақ-та адамдардың ең жақсы малдарын алма!»,- деп айтты»,- деді.

140-бап. Саны беске толмаған түйеден зекет алынбайды

538- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ مِنَ النَّمْرِ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوْاقٍ مِنَ الْوَرَقِ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ دَوْدٍ مِنَ الْبَابِلِ صَدَقَةٌ

538- Әбу Саъид Худрий (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деген»,- деді: «Бес уасақ (1 уасақ – 60 саъ, 1-саъ – 2,400 г) кем құрмадан және бес уқиййа (1 уқиййа – 12 дирхам) нан кем күміс ақшалардан зекет алынбайды, саны беске толмаған түйеге де зекет беру қажет емес»,- деді.

141-бап. Сиыр есебінде берілетін зекет туралы

قَالَ أَبُو حُمَيْدٍ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَعْرَفَنَّ مَا جَاءَ اللَّهَ رَجُلٌ بِبَقْرَةٍ لَهَا خُورٌ وَيُقَالُ جُورٌ تَجَارُونَ تَرْفَعُونَ أَصْوَاتَكُمْ كَمَا تَجَارُ الْبَقْرَةُ

Әбу Хұмайд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мөңіреп тұрған сиыры бола тұрып, Алла тағаланың жолында зекет бермеген

адамды қияметте көрсетемін, ол сиыр сияқты мәңгіреп келеді»,- деп айтты»,- деді.

539- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ أَوْ وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ أَوْ كَمَا حَلَفَ مَا مِنْ رَجُلٍ تَكُونُ لَهُ إِبِلٌ أَوْ بَقَرٌ أَوْ غَنَمٌ لَا يُؤَدِّي حَقَّهَا إِلَّا أَتَيْتُ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْظَمَ مَا تَكُونُ وَأَسْمَنَهُ تَطَوُّهُ بِأَخْفَافِهَا وَتَنْطَحُهُ بِفُرُونِهَا كُلَّمَا جَازَتْ أُخْرَاهَا رَدَّتْ عَلَيْهِ أَوْلَاهَا حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ رَوَاهُ بُكَيْرٌ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

539- Әбу Зарр (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келгенімде, ол кісі: «Жаным қолында болған Алла тағалаға ант етіп айтамын, кімде-кімнің түйе, сиыр немесе қойлары бола тұрып, зекет бермеген болса, қиямет күні оны ең үлкен ең семіз түйесі, сиыры немесе қойы келіп, оны тұяқтарымен тепкілеп, мүйіздерімен сүзеді. Кейін арттарынан басқалары да келіп, адамдардың алдында, берілмеген зекеттің ақысы алынғанша, солай істейді»,- деді.

142-бап. Жақындарына зекет беру жайында

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهُ أَجْرَانِ أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَالصَّدَقَةِ

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жақындарына зекет берген адамға екі сауап болады. Біріншісі – жақындарымен (қарым-қатынас қылғаны) үшін, ал екіншісі – зекет берген үшін»,- деді.

540- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَكْثَرَ الْأَنْصَارِ بِالْمَدِينَةِ مَالًا مِنْ نَخْلِ وَكَانَ أَحَبُّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرُحَاءَ وَكَانَتْ مُسْتَقْبَلَةَ الْمَسْجِدِ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٍ قَالَ أَنَسٌ فَلَمَّا أَنْزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ لَنْ تَتَّالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ قَامَ أَبُو طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ

وَتَعَالَى يَقُولُ لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَإِنَّ أَحَبَّ أَمْوَالِي إِلَيَّ بَيْرُحَاءَ
 وَإِنَّهَا صَدَقَةٌ لِلَّهِ أَرْجُو بَرَّهَا وَدُخْرَهَا عِنْدَ اللَّهِ فَضَعَهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ حَيْثُ أَرَاكَ
 اللَّهُ قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَخَ ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ
 وَقَدْ سَمِعْتُ مَا قُلْتَ وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الْأَقْرَبِينَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَفْعَلُ يَا
 رَسُولَ اللَّهِ فَفَسَمَهَا أَبُو طَلْحَةَ فِي أَقْرَابِهِ وَبَنِي عَمِّهِ تَابَعَهُ رَوْحٌ وَقَالَ يَحْيَى بْنُ
 يَحْيَى وَإِسْمَاعِيلُ عَنْ مَالِكٍ رَابِحٌ

540- Энас (р.а.) риуаят етгі: «Әбу Талха Мединедегі ансарийлардың ішіндегі ең көп құрма бақтарына ие болған дәулетті адам еді. Ол өз мүліктерінен ішінен Байруханы⁷⁵ өте жақсы көретін еді. Байруха мешіттің қарсы алдында болып, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ол жерге кіріп, таза (мөлдір) судан ішіп тұратын. Алла тағаланың: «Сүйген нәрселеріңді Алла жолында жұмсамайынша, әсте жақсылыққа жете алмайсыңдар ...»⁷⁶,- деген аяты нәзіл болғанда Әбу Талха Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына барып: «я Расулулла, Алла тағала: «Сүйген нәрселеріңді Алла жолында жұмсамайынша, әсте жақсылыққа жете алмайсыңдар!»,- депті, онда мен өзімнің ең жақсы көретін Байрухамды Алла тағаланың жолында садақа қылдым. Бұл менің Алла тағаланың жолында істеген қайыр-садақам болуын қалаймын. Сіз оны Алла тағаланың жолында өзіңіз білгеніңізше жұмсай беріңіз!»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Өте жақсы, бірақта мен сенің «Бұл мүлкім қандай керемет, қандай жақсы!»,- деп мақтағаныңды естігенмін. Оны ағайын-туыстарыңа бөліп бергеніңді қалаймын»,- деді. Әбу Талха: «Құп болады, я Расулулла!»,- деді. Кейін, Әбу Талха Байруханы өзінің жақын ағайын-туысқандарына бөліп берді».

541- حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي زَيْدٌ هُوَ ابْنُ
 أُسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَرَجَ
 رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَرْضِي أَوْ فِطْرٍ إِلَى الْمُصَلَّى ثُمَّ انْصَرَفَ
 فَوَعظَ النَّاسَ وَأَمَرَهُمْ بِالصَّدَقَةِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ تَصَدَّقُوا فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا
 مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي رَأَيْتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَبِمَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ
 قَالَ تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ وَتُحْفِرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلِ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلْبَّ

⁷⁵ Байруха- Құрма бағының Бақшаның аты.
⁷⁶ 3. «Әли-Имран», 92 аят.

الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ ثُمَّ انصَرَفَ فَلَمَّا صَارَ إِلَى مَنْزِلِهِ
جَاءَتْ زَيْنَبُ امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ تَسْتَأْذِنُ عَلَيْهِ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ زَيْنَبُ فَقَالَ
أَيُّ الزِّيَانِبِ فَقِيلَ امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ نَعَمْ انذِنُوا لَهَا فَأَذِنَ لَهَا قَالَتْ يَا نَبِيَّ اللَّهُ
إِنَّكَ أَمَرْتَ الْيَوْمَ بِالصَّدَقَةِ وَكَانَ عِنْدِي حُلِيٌّ لِي فَأَرَدْتُ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِهِ فَزَعَمَ
ابْنُ مَسْعُودٍ أَنَّهُ وَوَلَدُهُ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ صَدَقَ ابْنُ مَسْعُودٍ زَوْجُكَ وَوَلَدُكَ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ

541- Әбу Саьид Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Құрбан айтында ма әлде Рамазан айтында ма намазға шықты. Содан соң адамдарға бұрылып уағыз айтты: «Ей адамдар, садақа беріңдер»,- деп әмір етті. Кейін әйелдердің жанынан өтіп бара жатып: «Ей әйелдер жамағаты, садақа беріңдер! Мен сендерді тозаққа көбірек түсушілер деп білемін»,- деді. Сонда әйелдер: «Я Расулулла, оның себебі не?»,- деп сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Көп қарғап, күйеулеріңнің жақсылығын білмейсіңдер. Бұларыңды ақылдарыңның төмендігінен және бойұсынуларыңның аздығынан деп білемін. Сендер ақыл-есі орнында болған ер адамды да ақылынан адастырасыңдар (яғни, дұрыс па дұрыс емес пе, өз білгендеріңді істетесіңдер)»,- деді. Содан соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үйіне қайтты. Үйіне келгенінде Абдулла ибн Масғұдтың әйелі зейнеп келіп кіруге рұқсат сұрады. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Зейнеп келді»,- десті. Ол кісі (с.ғ.с.): «Қайсы Зейнеп?»,- деп сұрады. Олар: «Ибн Масғұдтың әйелі»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Рұқсат беріңдер кірсін!»,- деді. Зейнеп ішке кіріп: «Я Расулулла, бүгін сіз: «Садақа беріңдер!»,- деп бұйырдыңыз. Менде бір тағынатын (құнды) әшекей бар соны садақа қылмақшы едім. Бірақ-та (күйеуім Ибн Масғұд пен баламыз): «Басқалардан гөрі, өзіміз садақа алуға хақылымыз»,- деп айтуда»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ибн Масғұд дұрыс айтыпты. Күйеуің мен балаң басқалардан гөрі садақа алуға хұқылы»,- деп айтты.

143-бап. Мұсылман адам (мініп жүрген) аты үшін садақа (зекет) бермейді

542- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ

بْنِ يَسَارٍ عَنْ عِرَاكِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ وَعِظَامِهِ صَدَقَةٌ

542- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мұсылман адам аты мен қызметшісі (құлы) барлығы үшін садақа бермейді», - деді.

144-бап. Мұсылман адам құлы барлығы үшін садақа бермейді

543- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ خُنَيْمِ بْنِ عِرَاكِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ح حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ حَدَّثَنَا خُنَيْمُ بْنُ عِرَاكِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ صَدَقَةٌ فِي عَبْدِهِ وَلَا فِي فَرَسِهِ

543- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мұсылман адам құлы мен (мінетін) аты барлығы үшін садақа бермейді», - деді.

145-бап. Жетімдерге садақа берудің уәжіп екендігі жайында

544- حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ يَسَارٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى الْمِنْبَرِ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ فَقَالَ إِنِّي مِمَّا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِي مَا يُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزَيْنَتِهَا فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْيَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ فَسَكَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقِيلَ لَهُ مَا شَأْنُكَ تُكَلِّمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا يُكَلِّمُكَ فَرَأَيْنَا أَنَّهُ يُنْزَلُ عَلَيْهِ قَالَ فَمَسَحَ عَنْهُ الرُّحْضَاءَ فَقَالَ أَيْنَ السَّائِلُ وَكَأَنَّهُ حَمَدُهُ فَقَالَ إِنَّهُ لَا يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ وَإِنَّ مِمَّا يُنْبِتُ الرَّبِيعُ يَهْتَلُ أَوْ يُلْمُ إِلَّا أَكَلَةَ الْخَضْرَاءِ أَكَلْتُ حَتَّى إِذَا امْتَدَّتْ خَاصِرَتَاهَا اسْتَقْبَلَتْ عَيْنَ الشَّمْسِ فَتَلَطَّتْ وَبَالَتْ وَرَتَعَتْ وَإِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلُوهُ فَنِعْمَ صَاحِبُ الْمُسْلِمِ مَا أُعْطِيَ مِنْهُ الْمِسْكِينِ وَالْيَتِيمِ وَابْنَ السَّبِيلِ أَوْ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنَّهُ مَنْ يَأْخُذْهُ بغيرِ حَقِّهِ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ وَيَكُونُ شَهِيدًا عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

544- Әбу Саьид Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір күні мінберге шығып отырды, бізде ол кісінің айналасына жиылып отыра кеттік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге: «Мен қайтыс болғанымнан кейін, бұл дүние өзінің әдемілігімен, зейнеттерімен сендерді қызықтырады ма, деп қорқамын»,- деді. (яғни, сендер дүниеге беріліп кетесіндер ме деп қорқамын»,- деді.) Сонда бір кісі: «Я Расулулла, жақсылық (яғни, дүниенің тәттілігі мен зейнеті) де жамандық келтіреді ме?»,- деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) біраз уақыт үндемей қалды. Адамдар баяғы кісіні: «Пайғамбарға сөйлеуге қандай хақың бар, ол кісі саған сөйлемейді де ғой!»,- деп сөкті. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) үндемей қалғанына біз ол кісіге уәхий келіп жатыр екен деп ойладық Біраздан кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маңдайындағы терді сұртты де: «Сауал берген адам қане?»,- деді, содан соң оған қарап: «Жақсылық жамандықты келтірмейді. Ағынды судың маңында өсетін шөптердің ішінде (хайуан) жесе, өлтіретін немесе ауру қылатын шөптер бар. Оларды жеген хайуанның іші кеуіп, іші өтіп, ауру болып жатады. Кейін күнге қарап, көзі ашылып, іші босағаннан кейін, тағыда сол шөптен жейді. Мал-дүниеде осы жасыл шөпке ұқсайды. Мал-дүниесін жетім-жесірге, кедейлерге, мүсәпірлерге садақа қылып. Содан соң о дүниеге аттанатын мұсылман қандай жақсы!». Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағы былай деді: «Біреудің малын нахақ жолмен алатын адам, қаншама жесе де тоймайтын мешкейге ұқсайды. Осы жаман жолмен алған мал – дүниесі мен байлығы қиямет күні оған куә болады!»,- деді.

146-бап. Күйеуіне және қарамағындағы жетімдерге зекет беру туралы

545- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي شَقِيقٌ عَنْ عَمْرٍو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ فَذَكَرْتُهُ لِبِرَاهِيمَ ح فَحَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ عَمْرٍو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ بِمِثْلِهِ سِوَاءَ قَالَتْ كُنْتُ فِي الْمَسْجِدِ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ وَكَانَتْ زَيْنَبُ تُنْفِقُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ وَأَيْتَامٍ فِي حَجْرِهَا قَالَ فَقَالَتْ لِعَبْدِ اللَّهِ سَلْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْجِزِي عَنِّي أَنْ تُنْفِقَ عَلَيْكَ وَعَلَى أَيْتَامٍ فِي حَجْرِي مِنَ الصَّدَقَةِ فَقَالَ سَلِي أَنْتِ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْطَلَقْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدْتُ امْرَأَةً مِنْ الْأَنْصَارِ عَلَى الْبَابِ حَاجَتُهَا مِثْلُ حَاجَتِي فَمَرَّ عَلَيْنَا بِإِلَّهِ فَقُلْنَا سَلِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْجِزِي عَنِّي أَنْ أَنْفِقَ عَلَى زَوْجِي وَأَيْتَامٍ لِي فِي حَجْرِي وَقُلْنَا لَا تُخْبِرْ بِنَا فَدَخَلَ فَسَأَلَهُ فَقَالَ مَنْ هُمَا قَالَ زَيْنَبُ قَالَ أَيُّ الزَّيْنَبِ قَالَ امْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ نَعَمْ لَهَا أَجْرَانِ أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ

545- Амр ибн Харасқа Зейнеп (р.а.) былай деп риуаят еткен екен: «Мешітте отырған едім, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Тағынатын әшекейлерінен болса да садақа беріңдер!», - деді. (Зейнеп күйеуі Абдуллаға және қарамағындағы жетімдерге садақа беріп тұратын еді). Мен күйеуім Абдуллаға: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) сұрашы, мен егерде саған және мына жетімдерге садақа берсем рұқсат болады ма?», - дедім. Күйеуім Абдулла: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) өзің сұра», - деді. Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына кеттім. Ол кісінің есік алдында бір ансарий әйелдің тұрғанын көрдім. Ол да мен сияқты бір жұмыс пен келген екен. Сонда жанымнан Біләл өтіп қалды. Біз (әлгі әйел екеуіміз) оған: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) сұрап берші, күйеуімізбен қарамағымыздағы жетімдерге зекет берсек болады ма екен? Бірақ ол кісіге біздің айтқаңымызды білдірме!», - дедік. Біләл ішке кіріп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ол екеуі кім?», - деп сұрады. Біләл: «Зейнеп», - деді. Ол кісі (с.ғ.с.): «Қайсы Зейнеп?», - деп сұрады. Біләл: «Абдулланың әйелі», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә оған екі сауап тиеді, бірі – жақын-туыстарына қамқорлық қылғаны үшін, ал екіншісі – садақа (зекет) бергені үшін», - деді.

546- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُهُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلِيَّ أَجْرٌ أَنْ أَنْفِقَ عَلَى بَنِي أَبِي سَلَمَةَ إِنَّمَا هُمْ بَنِيَّ فَقَالَ أَنْفِقِي عَلَيْهِمْ فَلَاكَ أَجْرٌ مَا أَنْفَقْتِ عَلَيْهِمْ

546- Үмму Сәлама (р.а.) риуаят етті: «Я Расулулла, мен (күйеуім) Әбу Сәламаның балаларына садақа қылсам болады ма? Өйткені олар өзімнің балаларым ғой!», - дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Оларға садақа бере бер, саған садақа бергенің үшін сауап тиеді», - деді.

147-бап. Алла тағаланың «...Құлды азат етуге, борыштыларға Алла жолына ...⁷⁷», - деген аят кәрімі жайлы

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُعْتَقُ مِنْ زَكَاةِ مَالِهِ وَيُعْطِي فِي الْحَجِّ وَقَالَ الْحَسَنُ إِنَّ اسْتَرَى أَبَاهُ مِنَ الزَّكَاةِ جَاَزَ وَيُعْطِي فِي الْمُجَاهِدِينَ وَالَّذِي لَمْ يَحْجْ ثُمَّ تَلَا إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ لِلْآيَةِ فِي أَيَّهَا أُعْطِيَتْ أَجْزَأَتْ وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ خَالِدًا أَحْتَبَسَ أَدْرَاعَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَيَذْكَرُ عَنْ أَبِي لَاسٍ حَمَلْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِبِلِ الصَّدَقَةِ لِلْحَجِّ

Ибн Аббас (р.а.) өзінің малының зекетін құлды азат етуге қажылыққа бара алмай жүргендерге жұмсайтын еді, деп еске алынады.

Хасан Басрий (р.а.): «Зекет төлеп әкесін құлдықтан сатып (құтқарып) алуы, мұжаһидтер (жиһат қылушылар) мен қажылыққа бара алмай жүрген кісілерге зекет беріп, жәрдем қылмағы мүмкін», - деді-да, «Шындығында, садақалар пақырлар үшін ...⁷⁸», - деген аятты оқыды. Кейін: «Бұлардың қайсысына берсең де бола береді», - деп қойды.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Халид Алла тағаланың жолында соғыс құралдары мен (жасақтарын) сай қылып тұрыпты», - деді. Әбу Лас: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізді қажылық үшін садақаға берілген түйелермен алып барды», - деп айтқан еді», - десетін.

547- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ أَمْرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالصَّدَقَةِ فَقِيلَ مَنَعَ ابْنُ جَمِيلٍ وَخَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ وَعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا يَنْقُمُ ابْنُ جَمِيلٍ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ فَقِيرًا فَأَغْنَاهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَأَمَّا خَالِدٌ فَإِنَّكُمْ تَظْلِمُونَ خَالِدًا قَدْ أَحْتَبَسَ أَدْرَاعَهُ وَأَعْتَدَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَمَّا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَعَمَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهِيَ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ وَمِثْلُهَا مَعَهَا تَابِعَهُ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أَبِيهِ وَقَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ هِيَ عَلَيْهِ وَمِثْلُهَا مَعَهَا وَقَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ حَدَّثْتُ عَنِ الْأَعْرَجِ بِمِثْلِهِ

⁷⁷ 9. «әт-Тәубе», 60 аят.

⁷⁸ 9. «әт-Тәубе», 60 аят.

547- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) садақа беруді бұйырды. Сонда ол кісіге: «Ибн Жамил, Халид ибн Уалид және Аббас ибн Абдумуталлиб садақа беруден бас тартуда»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ибн Жамил кедей болмағанда зекет беруден басын алып қашпас еді. Оны Алла тағала мен оның елшісі байытты. Бірақ, Халидтың мәселесіне келсек, оған жәбірлік қылудасындар, өйткені ол Алла тағаланың жолында соғыс құралдары мен (жасақтарын) әрқашан сай тұтып тұрыпты ғой! Бірақ та, Аббас ибн Абдулмуталлиб (Пайғамбарымыздың ғ.с. ағасы) болса, бір емес, екі рет садақа беруі ләзім»,- деді.

148-бап. Тілемшілерді тазалыққа шақыру туралы

548- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ حَتَّى نَفَدَ مَا عِنْدَهُ فَقَالَ مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدَّخِرَهُ عَنْكُمْ وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللَّهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللَّهُ وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ

548- Әбу Саьид (р.а.) риуаят етті: «Бір топ ансарийлар Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) садақа сұрасты. Ол кісі берді. Олар тағыда сұрады, тіпті алдындағы нәрселері таусылып қалды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Менің алдымда қандай да жақсы бір нәрсе болса сендерден аямаймын. Кімде-кім харамнан сақтанса, Алла тағала оны харамнан сақтайды, ал кімде-кім байлықты, тілесе, Алла тағала оны байлыққа жеткізеді. Ал кімде-кім сабыр қылса, Алла тағала оған сабырлық береді. Алла тағаланың пенделеріне беретін нығметтердің ішінде сабырлықтан артық нығмет жоқ!»,- деді.

549- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَحْتَضِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلُهُ أَعْطَاهُ أَوْ مَنَعَهُ

549- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жаным мен тәнім қолында болған Алла тағалаға ант етіп айтамын,

біреудің алдына барып, (ол әлі садақа береді ме жоқ па?), тілемшілік қылғандарыннан гөрі, отын теріп, арқанменен арқалап тіршілік қылғандарын артық!»,- деді.

550- حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةِ الْحَطَبِ عَلَى ظَهْرِهِ فَيَبِيعَهَا فَيَكْفَ اللَّهُ بِهَا وَجْهَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ

550- Зүбайр ибн Аууам айтты: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қолдарыңа арқан алып, бір бау отын теріп, содан соң оны иықтарына көтеріп, арқалап апарып сатсаңдар, Алла тағала бұнымен сендерді (тілемшілік) мұқтаждығынан құтқарып қалса, сендер үшін бұл – сұрасаңдар не беретін не бермейтін кісінің алдына барып садақа тілегендеріңнен гөрі, абзал!»,- деді.

551- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ وَسَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّ حَكِيمَ بْنَ حَزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثُمَّ قَالَ يَا حَكِيمُ إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةِ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى قَالَ حَكِيمٌ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَأُرْزَأَ أَحَدًا بَعْدَكَ شَيْئًا حَتَّى أَفَارِقَ الدُّنْيَا فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدْعُو حَكِيمًا إِلَى الْعَطَاءِ فَيَأْتِي أَنْ يَقْبَلَهُ مِنْهُ ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعَاهُ لِيُعْطِيَهُ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ شَيْئًا فَقَالَ عُمَرُ إِنَّي أَشْهَدُكُمْ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى حَكِيمٍ أَنِّي أَعْرَضُ عَلَيْهِ حَقَّهُ مِنْ هَذَا الْفَيْءِ فَيَأْتِي أَنْ يَأْخُذَهُ فَلَمْ يَرْزَأَ حَكِيمٌ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تُوفِّيَ

551- Хаким ибн Хизам (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) садақа сұрадым. Ол кісі берді. Кейін тағы да сұрадым. Ол кісі берді. Одан кейін тағы сұрап едім, ол кісі және берді. Кейін маған: «Ей Хаким, бұл

мал-дүние деген нәрсе, хайуанның көзіне жақсы көрінетін отты көгал сияқты адамның көзін ойнатады. Кімде-кім одан аш көздікке салынбай шамасына қарай алса, Алла тағала оған берекет береді. Ал кімде-кім қомағайлық қылып, бес саусағын қолына бірақ тықса, оның бірі екеу болмайды. Ондай адам қанша жесе де еш қашан тоймайтын мешкейге ұқсайды. Көтерілген қол (бейнет көріп іс қылған қол) түсірілген қолдан (садақаға созылған қолдан) артық!», - деді. Сонда мен: «Я Расулулла, сізді шынайы Пайғамбар етіп жіберген Алла тағаламен ант етіп айтамын сіз бұл дүниеден өткеніңізден кейін, өзім де о дүниеге аттанғанымша, біреуден бір нәрсе алмаймын!», - дедім.

Әбу Бәкір (р.а.) Хақимді шақырып, һадия берсе де ол алмаушы еді. Бір күні Омар да (р.а.) оны шақырып алып, бір нәрседен бермекші болған еді ол алмады. Сонда Хазреті Омар (р.а.): «Ей мұсылмандар жамағаты сендер куә болындар, мен Хақимге: «Мына олжадан өз үлесіңді ал!» десем, алмай жатыр», - деді.

Хақим, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өлгеннен кейін де өзі қайтыс болғанша ешкімнен ешқандай нәрсе алмады.

149-бап. Алла тағала нығмет берген, тілемшілік пен ашкөз болмаған адам туралы

Алла тағала: «Олардың малдарында; сұрағанға да сұрамағанға да тиесілі (үлес) бар⁷⁹», - деді.

150-бап. Баю ниетімен садақа сұраса ...

552- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يُوسُفَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ فَأَقُولُ أَعْطِهِ مَنْ هُوَ أَفْقَرُ إِلَيْهِ مِنِّي فَقَالَ خُذْهُ إِذَا جَاءَكَ مِنْ هَذَا الْمَالِ شَيْءٌ وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرَفٍ وَلَا سَائِلٍ فَخُذْهُ وَمَا لَنَا فَلَا نُتْبِعُهُ نَفْسَكَ

552- Абдулла ибн Омар (р.а.) Хазреті Омардың былай дегенін естігенмін деді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған һадия берсе, оны менен гөрі мұқтажырақ адамға беріңіз, дейтінмін. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Саған бергеннен кейін ал, ақыры сен басқарушы да, кедейде емессің ғой! Бұны ал, бірақ мал дүниеге ден қойма!», - деді.

⁷⁹ 51. «әз-Зәрият», 19 аят.

553- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ سَمِعْتُ حَمْزَةَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَسْأَلُ النَّاسَ حَتَّى يَأْتِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيْسَ فِي وَجْهِهِ مِزْعَةٌ لَحْمٍ وَقَالَ إِنَّ الشَّمْسَ تَذْوُو يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَبْلُغَ الْعَرَقُ نِصْفَ الْأُذُنِ فَبَيْنَا هُمْ كَذَلِكَ اسْتَعَاثُوا بِأَدَمَ ثُمَّ بِمُوسَى ثُمَّ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَأَى عَبْدُ اللَّهِ بْنَ صَالِحٍ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي جَعْفَرٍ فَيَسْأَلُ لِيُقْضَى بَيْنَ الْخَلْقِ فَيَمْشِي حَتَّى يَأْخُذَ بِحَلْقَةِ الْبَابِ فَيَوْمِئِذٍ يَبْعَثُهُ اللَّهُ مَقَامًا مَحْمُودًا يَحْمَدُهُ أَهْلُ الْجَمْعِ كُلُّهُمْ وَقَالَ مُعَلَّى حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنِ النَّعْمَانَ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمٍ أَخِي الزُّهْرِيِّ عَنِ حَمْزَةَ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْأَلَةِ

553- Хамза атасы Абдулла ибн Омардан (р.а.) былай деп естіген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Тілемші (қайыр тілеуші) қиямет күні шәрменделігінен, бетсіздігінен» бетінде бір парша ет болмаған бойы Алла тағаланың алдына кіріп келсе де тілемшілігін қоймайды», - деді.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) және былай деді: «Қиямет күні күн (жерге) жақын келіп, қыздырғанда адамдардан көп тер ағатыны соншалық барлық жерді толтырып, құлақтарының жартысына дейін көтеріледі. Олар сондай жағдайда тұрып, Адам атаға, содан соң Мұсаға, кейін Мұхаммедке (с.ғ.с.) жалынышты болып жәрдеп сұрайды. Абдулла ибн Салих осы хадистің жалғасын Ибн Әбу Жағфардан естіп, риуаят етеді: «Мұхаммед (с.ғ.с.) Алла тағала оларға үкім шығарсын деп, шапағат етіп, жәннаттың есігінің шығыршығынан ұстайды. Сол күні Алла тағала Мұхаммедке (с.ғ.с.) мақтауға лайықты бір орын береді, оны барша махшардағылар мақтайды».

151-бап. Алла тағаланың «Олар адамдарға жабысып сұрамайды ...» - деген аят кәрімі туралы

قَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِحْقَاقًا وَكَمْ الْغِنَى وَقَوْلُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا يَجِدُ غِنَى يُغْنِيهِ لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ إِلَى قَوْلِهِ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

Қаншада-қанша байлық бар, бірақ Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтқанындай: «Сондай Алла жолында қамалып шықпай отырған, жер

жүзінде жүре алмайтын, білмегендер, оларды абырой сақтағандарынан бай деп ойлайтын пақырларға беріндер. Оларды бейнесінен-ақ танысың. Олар адамдарға жабысып сұрамайды. Сендер не хайыр берсеңдер расында Алла тағала оны біледі!⁸⁰», - деді.

554- حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي تَرُدُّهُ الْأَكْلَةُ وَالْأَكْلَتَانِ وَلَكِنَّ الْمِسْكِينَ الَّذِي لَيْسَ لَهُ غِنَى وَيَسْتَحْيِي أَوْ لَا يَسْأَلُ النَّاسَ الْإِحْقَاقًا

554- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Міскін, бір немесе екі рет жейтін нәрсе берсе, қайтатын адам емес, бірақ міскіннің байлығы жоқ, ол адамдардан ұялады оларға жабысып садақа сұрай алмайды», - деп айтты.

555- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةٍ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَدَّاءُ عَنْ ابْنِ أَسْوَعٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ حَدَّثَنِي كَاتِبُ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ كَتَبَ مُعَاوِيَةَ إِلَى الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ أَنْ أَكْتُبَ إِلَيَّ بِشَيْءٍ سَمِعْتَهُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَتَبَ إِلَيْهِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لَكُمْ ثَلَاثًا قِيلَ وَقَالَ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ

555- Шағбий (р.а.) риуаят етті: «Муғауия Мұғийра ибн Шұғбаға : «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) өзін естіген бір хадисті маған жазып жібер!», - деп хат жолдады. Мұғийра ибн Шұғба: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Алла тағала сендерге үш нәрсені – ғайбат айтудан, малды исраф қылудан және көп садақа сұраудан тиған», - дегенін естігенмін», - деп жазып жіберді.

556- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غُرَيْرٍ الزُّهْرِيُّ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَعْطَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَهْطًا وَأَنَا جَالِسٌ فِيهِمْ قَالَ فَتَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُمْ رَجُلًا لَمْ يُعْطِهِ وَهُوَ أَعْجَبُهُمْ إِلَيَّ فَفَمَتُّ إِلَى رَسُولِ

⁸⁰ 2. «әл-Бақара», 273 аят.

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَارَرْتُهُ فَقُلْتُ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا
 قَالَ أَوْ مُسْلِمًا قَالَ فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ فِيهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ
 فُلَانٍ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا قَالَ أَوْ مُسْلِمًا قَالَ فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ فِيهِ
 فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا قَالَ أَوْ مُسْلِمًا يَعْنِي
 فَقَالَ إِنِّي لَأَعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرَهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ خَشْيَةً أَنْ يُكَبَّ فِي النَّارِ عَلَى
 وَجْهِهِ وَعَنْ أَبِيهِ عَنْ صَالِحٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ أَنَّهُ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ
 بِهِذَا فَقَالَ فِي حَدِيثِهِ فَضْرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ فَجَمَعَ بَيْنَ
 عُنُقِي وَكَتَفِي ثُمَّ قَالَ أَقْبِلْ أَيُّ سَعْدٍ إِنِّي لَأَعْطِي الرَّجُلَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ فَكُتِبُوا
 فُئِبُوا فَكُتِبُوا مُكَبًّا أَكْبَّ الرَّجُلُ إِذَا كَانَ فِعْلُهُ غَيْرَ وَاقِعٍ عَلَى أَحَدٍ فَإِذَا وَقَعَ الْفِعْلُ
 قُلْتَ كَبَّهُ اللَّهُ لَوَجْهِهِ وَكَتَبْتُهُ أَنَا

556- Сағд ибн Уаққас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір топ адамадарға һадия⁸¹ үлестіріп жатыр еді. Мен де солардың арасында отыр едім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сол адамдардың біреуіне һадия бермей өтіп кетті. Ол адам маған басқалардан гөрі көңіліме жағатын. Мен орнымнан тұрып, Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ақырын ғана: «Сізге не болды, пәленшеге һадия бермедіңіз? Құдай хақы мен оны мұьмин деп білемін», - дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әлде мұсылман», - деді. Мен біраз үндемей тұрдым да, содан соң баяғы адамды жақсы білгенімнен кейін, шыдай алмай: «Я Расулулла, пәленшеге не үшін һадия бермедіңіз? Құдай хақы мен оны мұьмин деп білемін», - дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әлде мұсылман», - деді. Мен тағыда біраз үндемей тұрдым да, содан соң баяғы адамды жақсы білгенімнен шыдай алмай: «Я Расулулла, пәленшеге ренішіңіз бар ма? Құдай хақы мен оны мұьмин деп білемін», - дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Әлде мұсылман», - деді. Кейін былай деді: «Мен одан гөрі сүйіктірек адамға да және өзгелерге де, тозақ отына етбетінен құламасын, деп корқып һадия бермедім», - деді.

557- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ
 الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
 لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي يَطُوفُ عَلَى النَّاسِ تَرُدُّهُ التُّقْمَةُ وَاللُّقْمَتَانِ وَالتَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ

⁸¹ һадия - сыйлық

وَلَكِنَّ الْمِسْكِينَ الَّذِي لَا يَجِدُ غَنًى يُغْنِيهِ وَلَا يُطْنُ بِهِ فَيُتَصَدَّقُ عَلَيْهِ وَلَا يَوْمٌ فَيَسْأَلُ النَّاسَ

557- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Адамдардың (арасында аралап жүргенде) бір-екі құрма, бір-екі асайтын тамақ берсе, алмай, кері қайтаратын адам міскін емес, міскін деген баю мақсатында байлық іздемейтін, адамдар садақа берер ме екен деп қыдырмайтын және орнынан тұрып барып адамдардан садақа сұрамайтын адам!», - деді.

558- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ ثُمَّ يَغْدُوَ أَحْسِبُهُ قَالَ إِلَى الْجَبَلِ فَيَحْتَطِبَ فَيَبِيعَ فَيَأْكُلَ وَيَتَصَدَّقَ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ أَكْبَرُ مِنَ الزُّهْرِيِّ وَهُوَ قَدْ أُدْرِكَ ابْنُ عُمَرَ

558- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ерте мен қолына арқан алып, («Тауға, болса керек», - деді Әбу Хурайра) шықсаңдар, отын теріп, арқаңызға арқалап апарып сатып, одан түскен ақшаға жеп-ішіп, және садақа берсеңдер, бұл сендер үшін адамдардан садақа сұрап, тілемшілік қылғандарыннан артық!», - деді.

152-бап. Құрманы шамалап өлшеу туралы

559- حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ عَمْرٍو بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبَّاسِ السَّاعِدِيِّ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ قَالَ غَزَوْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَزْوَةَ تَبُوكَ فَلَمَّا جَاءَ وَادِي الْفُرَى إِذَا امْرَأَةٌ فِي حَدِيقَةٍ لَهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِهِ اخْرُصُوا وَخَرَصَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَةَ أَوْسُقٍ فَقَالَ لَهَا أَحْصِي مَا يَخْرُجُ مِنْهَا فَلَمَّا أَنْيْنَا تَبُوكَ قَالَ أَمَا إِنَّهَا سَتَهَبُ اللَّيْلَةَ رِيحٌ شَدِيدَةٌ فَلَا يَوْمَ مَنْ أَحَدٌ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ بَعِيرٌ فَلْيَعْقِلْهُ فَعَقَلْنَاهَا وَهَبَّتْ رِيحٌ شَدِيدَةٌ فَقَامَ رَجُلٌ فَأَلْفَنَهُ بِجَبَلٍ طِيٍّ وَأَهْدَى مَلِكٌ أَيْلَةَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْلَةً بَيْضَاءَ وَكَسَاهُ بُرْدًا وَكَتَبَ لَهُ بِبَحْرِهِمْ فَلَمَّا أَتَى وَادِي الْفُرَى قَالَ لِلْمَرْأَةِ كَمْ جَاءَ

حَدِيثُكَ قَالَتْ عَشْرَةَ أَوْسُقَ خَرَصَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي مُتَعَجِّلُ إِلَى الْمَدِينَةِ فَمَنْ أَرَادَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَعَجَّلَ مَعِيَ فَلْيَتَعَجَّلْ فَلَمَّا قَالَ ابْنُ بَكَّارٍ كَلِمَةً مَعْنَاهَا أَشْرَفَ عَلَى الْمَدِينَةِ قَالَ هَذِهِ طَابَةٌ فَلَمَّا رَأَى أَحَدًا قَالَ هَذَا جُبَيْلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ دُورِ الْأَنْصَارِ قَالُوا بَلَى قَالَ دُورُ بَنِي النَّجَّارِ ثُمَّ دُورُ بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ ثُمَّ دُورُ بَنِي سَاعِدَةَ أَوْ دُورُ بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ وَفِي كُلِّ دُورِ الْأَنْصَارِ يَعْني خَيْرًا وَقَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ دَارٍ أَنَّ بَنِي الْحَارِثِ ثُمَّ بَنِي سَاعِدَةَ وَقَالَ سُلَيْمَانُ عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ عَنْ عَبَّاسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُحُدٌ جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ كُلُّ بُسْتَانٍ عَلَيْهِ حَائِطٌ فَهُوَ حَدِيقَةٌ وَمَا لَمْ يَكُنْ عَلَيْهِ حَائِطٌ لَمْ يُقَلْ حَدِيقَةٌ

559- Хумаид Сағдий (р.а.) риуаят етті: «Бұл оқиға) Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге «Табук» соғысына шыққанымызда болған еді. Сонда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Уадийу-л- Қура» жерге жетіп барғанымызда, бір әйелдің өз бағында айналып жүргенін көріп, сахабаларға: «Бұл әйелдің бақшасындағы жемістерді шамалап көріңдерші!»,- деді. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) өзі он уасақ (1 уасақ – 60 саъ, 1 саъ – 2 кг 400 гр) деп шамалады. Кейін, әйелге: «Жеміс-жидектеріңнің қанша шыққандығын есептеп қой!»,- деді. Табукқа жеткенімізде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Осы түні қатты жел соғатын көрінеді бірде-біреуің тұрмаңдар! Кімнің түйесі болса, байлап қойсын!»,- деді. Біз түйелерді байлап қойдық. Кейіннен қатты жел соқты. Бір кісі орнынан тұрған еді, жел ұшырып кетті. Тайи тауына ұшырып апарып тастады. (жел басылған соң) Айла патшасы Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бір ақ қашырды һадия қылып жіберді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Айла патшасына елшісі арқылы ридо (киім) тарту етіп, «Теңіздің бойында адамдарымен сай болып тұрсын!»,- деген мазмұндағы (хат) беріп жіберді. Уадийу- л- қураға қайтып барғанымызда Пайғамбарымыз баяғы бақшадағы әйелден: « Бақшаң қанша өнім берді?»,- деп сұрады. Әйел: «Он уасақ»,- деп айтты. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) шамалаған мөлшері тура шықты. Кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен Мединеге асығып тұрмын, кім менімен Мединеге тезірек баруды қаласа жүрсін!»,- деді. Ибн Бақкар: «Мен үшін ең құрметті қала!»,- деп еді, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл Таба! (яғни, Медине)»,- деді. Кейін, Үһуд тауын көріп: «Бұл тау бізді жақсы көреді, бізде оны жақсы көреміз, ансарлардан кімдердің ауласы жақсы екенін сендерге айтайын ба?»,- деді. Сахабалар: «Иә»,- десті.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бәний Нажжардың ауласы, Бәний Абду-л-Ашһалдың ауласы, Бәний Сағиданың әлде Бәнийу-л- Харас ибн әл-Хазраждың ауласы», - деді, кейін: «Әрбір ансардың ауласында жақсылық бар», - деп қосып қойды.

153-бап Аспанның суы (жаңбыр) және ағынды сумен суғарылатын егіннен алынатын ғұшырдың салығы туралы

عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فِي الْعَسَلِ شَيْئًا

Омар ибн Абд-л-Азиз балға салық салуды дұрыс көрмеген.

560- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ وَالْعُيُونُ أَوْ كَانَ عَثَرِيًّا الْعُشْرُ وَمَا سَقِيَ بِالتَّضْحِ نِصْفُ الْعُشْرِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ هَذَا تَفْسِيرُ الْأَوَّلِ لِأَنَّهُ لَمْ يُوَقَّتْ فِي الْأَوَّلِ يَعْنِي حَدِيثَ ابْنِ عُمَرَ وَفِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ الْعُشْرُ وَبَيَّنَّ فِي هَذَا وَوَقَّتَ وَالزِّيَادَةُ مَقْبُولَةٌ وَالْمُفَسَّرُ يَقْضِي عَلَى الْمُبْهَمِ إِذَا رَوَاهُ أَهْلُ الثَّبَاتِ كَمَا رَوَى الْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يُصَلِّ فِي الْكَعْبَةِ وَقَالَ بِلَالٌ قَدْ صَلَّى فَأَخَذَ بِقَوْلِ بِلَالٍ وَتُرِكَ قَوْلُ الْفَضْلِ

560- Салим ибн Абдулланың атасы риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Аспан (жаңбыр) мен бұлақтардың немесе жер асты сызаттары мен (табиғи) суғарылған егінге ғұшыр (өңімнің оннан бірі), ал қол мен суғарылған егінге болса, ғұшырдың жартысына ғана салық салынады», - деп айтқан».

Имам Бұхарий былай деді: «Бұл хадис әуелгі (яғни, Омар айтқан хадистің тәпсірі, өйткені Омардың риуаятында: «Аспан (жаңбырдың) суы мен суғарылатын егінге ғұшыр салынуы керек», - делініп, уақыты көрсетілмеген. Салим ибн Абдулланың атасы айтқан хадисте болса, ғұшырдың шарттары кеңірек айтылып: «Суғарылған егінге», - деп уақыты анық көрсетілген. Егер хадисті сөздері сенімді адамдар айтқан болса, оны қабыл қылу ләзім. Мәселен, Фазл ибн Аббас: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Кағбаның ішінде намаз оқымады», - деп айтты. Ал Біләл болса: «Намаз оқыды», - деді. Сонда Фазлдың сөзі сенімсіз деп табылып, ал Біләлдің сөзі сенімді деп қабылданды», - деді.

154-бап. Бес уасақ⁸² болмаса, садақа беру ләзім емес

561- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا مَالِكٌ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ

بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ فِيمَا أَقْلُ مِنْ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ وَلَا فِي أَقْلٍ مِنْ خَمْسَةِ مِنَ الْإِبِلِ الدَّوْدِ صَدَقَةٌ وَلَا فِي أَقْلٍ مِنْ خَمْسِ أَوْاقٍ مِنَ الْوَرَقِ صَدَقَةٌ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ هَذَا تَفْسِيرُ الْأَوَّلِ إِذَا قَالَ لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ وَيُؤْخَذُ أَبَدًا فِي الْعِلْمِ بِمَا زَادَ أَهْلُ الثَّبَاتِ أَوْ يَبْنُونَ

561- Әбу Саьид Худрий (р.а.) риуаят етти: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бес уасақтан аз нәрселерге, түйесі бесеуден кем болса және бес уққиййадан⁸³ кем күміс ақшадан садақа (зекет) алынбайды», - деді.

Имам Бұхарий: «Бұл хадис алдыңғы Ибн Омар айтқан хадистің тәпсірі. Ибн Омардың (р.а.) риуаятында: «Бес уасақ болмаса, садақа ләзім емес», - делінген. Бұл жерде, «бес уасақтан аз» немесе «көп» деген дұрыс. Әбу Саьид Худрийдің риуаятында болса, «Бес уасақтан аз ...», - деп анық айтылған. Ілімде әрқашан сенімді адамдардың анық-айқын қылып айтқан хадистері қабыл етіледі», - деді.

155-бап. Құрма терілгенде алынатын зекет туралы; жас бала зекетке берілген құрманы (жемей) тастап кетеді ме?

562- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحَسَنِ الْأَسَدِيِّ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ

طَهْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوتَى بِالْتَّمْرِ عِنْدَ صِرَامِ النَّخْلِ فَيَجِيءُ هَذَا بِتَمْرِهِ وَهَذَا مِنْ تَمْرِهِ حَتَّى يَصِيرَ عِنْدَهُ كَوْمًا مِنْ تَمْرٍ فَجَعَلَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَلْعَبَانِ بِذَلِكَ التَّمْرِ فَأَخَذَ أَحَدُهُمَا ثَمْرَةً فَجَعَلَهَا فِي فِيهِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْرَجَهَا مِنْ فِيهِ فَقَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ آلَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَأْكُلُونَ الصَّدَقَةَ

⁸² «Уасақ», салмақ мөлшері (1 уасақ – 60 саъ, 1 саъ – 2 кг 400 гр)
⁸³ «Уққиййа», ақша мөлшері (1 уққиййа – 12 дирхам)

562- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Құрма терімі уақытында, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына кім келетін болса да, құрма алып келетін еді. Тіпті құрманың көптігінен (кішігірім) төбе пайда болатын. Бір күні (немерелері) Хасан мен Хусайн екеуі құрмадан алып ойнай бастады. Кейін олардың біреуі бір құрманы алып аузына салды. Сол кезде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оны байқап қалып, құрманы оның аузынан шығарып алды-да: «Мұхаммедтің (с.ғ.с.) ұрпақтарының садақа жемейтіндігін білмейсің?!»,- деді.

156-бап. Кімде-кім ғұшыр немесе зекет беруі ләзім бола тұрып, құрма миуаларын не құрма бақшасының өзін әлде жерін немесе егінін сатып жіберсе, төлемін басқа нәрселердің есебімен берсе болады

قَوْلُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَبِيعُوا التَّمْرَةَ حَتَّى يَبْدُوَ صَلَاحُهَا فَلَمْ يَحْظُرْ الْبَيْعَ بَعْدَ الصَّلَاحِ عَلَى أَحَدٍ وَلَمْ يَخْصَنَّ مَنْ وَجَبَ عَلَيْهِ الزَّكَاةُ مِمَّنْ لَمْ تَجِبْ

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жемістердің жарамды екенін білмей тұрып сатпаңдар!»,- деді. Демек, жеміс пысқаннан кейін сатуға ешкімге тиым салған жоқ және зекет беруі қажет болғандардан зекет берулері ләзім болмағандарды ажыратып, ескертіп өтпеді де.

563- حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ بَيْعِ التَّمْرَةِ حَتَّى يَبْدُوَ صَلَاحُهَا وَكَانَ إِذَا سُئِلَ عَنْ صَلَاحِهَا قَالَ حَتَّى تَذَهَبَ عَاهَتُهُ

563- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жеміс-жидек жарамды болмағанша сатудан тиды. «Жеміс-жидек қашан жарамды болады?»,- деп сұрасқанда, «Оның кемшіліктері қалмағанда»,- деп жауап берді. (Яғни, әбден қызарып піскенде).

564- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ بَيْعِ التَّمَارِ حَتَّى يَبْدُوَ صَلَاحُهَا

564- Жәбир ибн Абдуллада (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жеміс-жидек жарамды болмағанша сатудан тиды»,- деді.

565- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
 أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ بَيْعِ التَّمَارِ حَتَّى تُرْهَى قَالَ حَتَّى
 تَحْمَرَ

565- Әнас ибн Мәлік (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жеміс-жидектерді жетілмегенше сатудан тиды»,- деді, кейін: «Қызармағанша»,- деп қосып қойды».

157-бап. Біреу садақа қылған нәрсені басқа біреу сатып алса болады ма? Біреу садақа қылған нәрсені басқа бір адам сатып алса, оның еш зияны жоқ, өйткені Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) садақаны берген кісіге ғана өзі садақа қылған нәрсесін сатып алуынан тиған

566- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ
 أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ تَصَدَّقَ
 بِفَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَوَجَدَهُ يُبَاعُ فَأَرَادَ أَنْ يَشْتَرِيَهُ ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ فَاسْتَأْمَرَهُ فَقَالَ لَا تَعُدْ فِي صَدَقَتِكَ فَبِذَلِكَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَا
 يَثْرِكُ أَنْ يَبْتَاعَ شَيْئًا تَصَدَّقَ بِهِ إِلَّا جَعَلَهُ صَدَقَةً

566- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Омар ибн әл-Хаттаб Алла тағаланың жолына бір атты садақа қылған еді. Бір күні сол атты сатып жатқандарын көріп, өзіне қайтып сатып алмақшы болды. Алдымен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келіп, жөнін айтты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Берген садақанды қайтып алма!»,- деді. Содан кейін, Хазреті Омар, садақаға берген нәрселері өзіне қайтып келе қалса, оны дереу біреуге беріп жіберетін еді».

567- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ
 أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ حَمَلْتُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
 فَأُضَاعَهُ الَّذِي كَانَ عِنْدَهُ فَأَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِيَهُ وَظَنَنْتُ أَنَّهُ يَبِيعُهُ بِرُخْصٍ فَسَأَلْتُ
 النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَا تَشْتَرِي وَلَا تَعُدْ فِي صَدَقَتِكَ وَإِنْ أَعْطَاكَ
 بِدْرَهُمْ فَإِنَّ الْعَائِدَ فِي صَدَقَتِهِ كَالْعَائِدِ فِي قَيْبِهِ

567- Омар (р.а.) риуаят етті: «Алла жолында бір кісіге ат мінгізіп жібердім. Бірақ ол атты (тулақ қылып) аздырып жіберді. (атқа жаным

ашып) арзанырақ бағаға беретін шығар деп ойлап, оны қайтадан өзіме сатып алмақшы болдым. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ниетімді айтқан едім, ол кісі: «Егерде бір дирхамға берсе де садақаға берген нәрсенді қайтып сатып алма! Өйткені садақаға берген нәрсесін қайтып алатын адам, өзінің құсығын қайтып жеген итке ұқсайды», - деді.

158-бап. Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) берілетін садақа жайында айтылған хадис туралы

568- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَخَذَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا تَمْرَةً مِنْ ثَمَرِ الصَّدَقَةِ فَجَعَلَهَا فِي فِيهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْخَ كَيْخَ لِيَطْرَحَهَا ثُمَّ قَالَ أَمَا شَعَرْتُ أَنَا لَا نَأْكُلُ الصَّدَقَةَ

568- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Хасан ибн Әли (р.а.) зекетке берілген құрманың біреуін аузына салды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құрманы жемей аузынан алып тастасын деп: «Түфай-түфай» (жиіркенгенде айтылатын сөз), - деді-де: «Біздің садақаны (яғни, садақаға берілген нәрсені) жемейтінімізді білмейсің?!», - деп кейіді.

159-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелдері азат еткен құлға берілген садақа жайында

569- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَفِيْرٍ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ وَجَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَاةً مَيْتَةً أُعْطِيَتْهَا مَوْلَاةٌ لِمَيْمُونَةَ مِنَ الصَّدَقَةِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلَّا انْتَفَعْتُمْ بِجَدِّهَا قَالُوا إِنَّهَا مَيْتَةٌ قَالَ إِنَّمَا حَرَّمَ أَكْلَهَا

569- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі Мәймунаның (р.а.) азат етілген құлдарының біріне садақа қылынған арам өлген қойға көзі түсіп: «Оның терісін пайдалаңбадыңдар ма?»,- деді. Олар: «Арам өлген ғой!», - десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Оның етін жеу харам», - деді.

570- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الْحَكْمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ الْأُسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا أَرَادَتْ أَنْ تَشْتَرِيَ بَرِيرَةَ لِلْعَتِيقِ وَأَرَادَ مَوْلَاهَا أَنْ

يَسْتَرْطُوا وَلَاءَهَا فَذَكَرَتْ عَائِشَةَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَرِيهَا فَإِنَّمَا الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ قَالَتْ وَأَتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلَحْمٍ فَقُلْتُ هَذَا مَا تُصَدِّقُ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ فَقَالَ هُوَ لَهَا صَدَقَةٌ وَلَنَا هَدِيَّةٌ

570- Асуад (р.а.) риуаят етті: «Айша анамыз Бәрираны құлдықтан азат қылу ниетімен сатып алмақшы болды. Бірақ, Бәрираның қожайыны оған уәлилік хұқығын өзінде қалдыру шарты мен сатпақшы болды. Айша анамыз бұл сөзді Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Айша анамызға: «Сатып ала бер, уәлилік хұқығы құлды азат еткен кісіді қалады»,- деді.

Айша анамыз (р.а.) былай деді: «Бір күні Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) біраз ет әкелісті. Сонда мен: «Бұл Бәрираға садақа ма?»,- деп сұрадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бәрираға садақа ал бізге һадия»,- деді.

(Азат етілген құл, уәлилік хұқығына байланысты, азат еткен адамның отбасының туысқаны болып есептеліп, мұра мұрас алуға да ие болады).

160-бап. Садақаның садақалық үкімі өзгерсе ...

571- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سَيْرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةِ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ فَقَالَتْ لَا إِلَّا شَيْءٌ بَعَنْتُ بِهِ إِلَيْنَا نُسَيِّبُهُ مِنَ الشَّاةِ الَّتِي بَعَنْتُ بِهَا مِنْ الصَّدَقَةِ فَقَالَ إِنَّهَا قَدْ بَلَغَتْ مَحَلَّهَا

571- Үмму Атияа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Айша анамыздың (р.а.) алдына келіп: «Жейтін бір нәрсе бар ма?»,- деді. Айша анамыз: «Нусайба садақа қылып беріп жіберген қойдың етінен басқа еш нәрсе жоқ»,- деп жауап берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Садақа енді ғана өз орнын тауыпты!»,- деді. (яғни, «Бізге садақа емес һадия»,- деді, өйткені аталмыш ет басқа бір адамға садақа қылынып жіберілген қойдың еті болатын)».

572- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِلَحْمٍ تُصَدِّقُ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ فَقَالَ هُوَ عَلَيْهَا صَدَقَةٌ وَهُوَ لَنَا هَدِيَّةٌ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ أَنبَأَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ سَمِعَ أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

572- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Бәрираға садақа етіліп берілген еттен Пайғамбарымызға да (с.ғ.с.) алып келісті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл ет Бәрира үшін – садақа, ал біз үшін - һадия»,- деді.

161-бап. Барлық жерлерде де байлардан садақа (зекет) алынып кедейлерге беріледі

573- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا زَكَرِيَاءُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَيْفِيٍّ عَنْ أَبِي مَعْبُدٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ إِنَّكَ سَنَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَأَدْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَعْيُنِيهِمْ فَنُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ

573- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мұғазды (р.а.) Иеменге жіберіп жатып: «Сен кітап иелері болған қауымның алдына бара жатырсың, сол себепті ең алдымен оларды «Лә иләһа ил-ләһу Мухаммадун Расулулла» деп куәлік берулеріне шақыр. Егерде сөзіңе құлақ салса, онда Алла тағаланың түндіз-түні бес уақыт намаз оқуды парыз еткенін оларға айт, егер де бұған да көнсе, Алла тағала байлардан зекет алып, кедейлерге беруді парыз қылғанын оларға айт, егер бұған да бойұсынса, зекетке адамдардың ең жақсы малдарын алудың Мәкрух екенін білдір! Өйткені онымен Алла тағаланың арасында перде жоқ!»,- деді.

162-бап. Имамның садақа қылған адамның тапқан дүниесіне берекет тілеп дұға қылуы ләзім; Алла тағала: «(Мұхаммед ғ.с.) Олардың малдарынан садақа ал да, ол арқылы оларды тазартып, берекелендіресің. Оларға дұға қыл. Өйткені сенің дұғаң олар үшін бір тоқтау ...⁸⁴», - деді.

574- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ فُلَانٍ فَأَتَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى

574- Абдулла ибн Әбу Ауфа (р.а.) риуаят етті: «Егер де бір қауым Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) садақа алып келсе, ол кісі: «Ей Жаратушым! Пәленшенің әулетіне рахмет еткейсің!», - деп дұға қылатын еді. Бір күні менің атам Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) садақа алып келді. Сонда ол кісі: «Ей Жаратушым! Әбу Ауфаның отбасынан рахметінді аямағайсың!», - деп Алла тағалаға дұға қылды».

163-бап. Теңізден алынатын нәрселер жайында

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَيْسَ الْعَنْبَرُ بِرِكَازٍ هُوَ شَيْءٌ دَسْرَهُ الْبَحْرُ وَقَالَ الْحَسَنُ فِي الْعَنْبَرِ وَاللُّؤْلُؤُ الْخُمْسُ فَإِنَّمَا جَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الرِّكَازِ الْخُمْسَ لَيْسَ فِي الَّذِي يُصَابُ فِي الْمَاءِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هُرْمُزَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِأَن يُسَلِّفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ فَخَرَجَ فِي الْبَحْرِ فَلَمْ يَجِدْ مَرْكَبًا فَأَخَذَ خَشَبَةً فَنَقَرَهَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ فَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطْبًا فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ

Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «*Ғанбар*⁸⁵ топталған қазына емес, ол теңіз шығарып тастайтын нәрсе. Хасан Басрий: «*Ғанбар* мен маржан үшін оның 5/1 не садақа қылынуы ләзім, бірақ судан тауып алынатын нәрселер үшін емес», - деді.

⁸⁴ 9. «әт-Тәубе», 103 аят.

⁸⁵ Ғанбар – Кит тұқымдас ірі жануарлардан алынатын хош иісті қоңыр түсті зат.

Әбу Хурайра (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жайлы риуаят етті: «Бәний Исраил қауымына қарасты бір адам өзінің қауымдасынан мың динар қарыз сұрады. Ол кісі сұрағанын берді. Бір күні қарыз алған адам алған қарызын апарып қайтарып беру мақсатымен теңіздің жағасына келді бірақта кемеңі жолықтыра алмады. Не қыларын білмей, мың динарды бір ағаштың қуысына тығып, оны теңізге лақтырып жіберді. Кенеттен, қарыз берген адам теңіздің жағасына барса, жағаға жақын жерде бір ағаш қалқып тұр екен. Ол ағашты отын қылармын, деп үйіне алап барып, жарып еді, ішінен мың динар ақша шықты».

164-бап. Қазынаның бестен біріне садақа беру керек

قَالَ مَالِكٌ وَابْنُ إِدْرِيسَ الرَّكَازُ دَفِنُ الْجَاهِلِيَّةِ فِي قَلِيلِهِ وَكَثِيرِهِ الْخُمْسُ وَلَيْسَ الْمَعْدِنُ بِرَكَازٍ وَقَدْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَعْدِنِ جُبَارٌ وَفِي الرَّكَازِ الْخُمْسُ وَأَخَذَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ مِنَ الْمَعَادِنِ مِنْ كُلِّ مَائَتَيْنِ خَمْسَةً وَقَالَ الْحَسَنُ مَا كَانَ مِنْ رَكَازٍ فِي أَرْضِ الْحَرْبِ فَفِيهِ الْخُمْسُ وَمَا كَانَ مِنْ أَرْضٍ السَّلْمِ فَفِيهِ الزَّكَاةُ وَإِنْ وَجَدْتَ اللَّقْطَةَ فِي أَرْضِ الْعَدُوِّ فَعَرِّفْهَا وَإِنْ كَانَتْ مِنْ الْعَدُوِّ فَفِيهَا الْخُمْسُ وَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ الْمَعْدِنُ رَكَازٌ مِثْلُ دَفْنِ الْجَاهِلِيَّةِ لِأَنَّهُ يُقَالُ أَرْكَزَ الْمَعْدِنُ إِذَا خَرَجَ مِنْهُ شَيْءٌ قِيلَ لَهُ قَدْ يُقَالُ لِمَنْ وَهَبَ لَهُ شَيْءٌ أَوْ رِبْحًا كَثِيرًا أَوْ كَثْرَ ثَمَرُهُ أَرْكَزَتْ ثُمَّ نَاقِضٌ وَقَالَ لَا بَأْسَ أَنْ يَكُنْمَهُ فَلَا يُودِّي الْخُمْسَ

Мәлік пен Ибн Ідіріс (р.а.) риуаят етті: «Қазына надандық дәуірінен қалған көмбе, ол мейлі көп болсын, мейлі аз болсын, оның 5/1 не садақа беру ләзім, бірақ қазба қазына емес. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мағдан⁸⁶ (қазба) да жубар (жәбірлік) бар. (Бұл жерде, қазба байлықтан зекет алынбайды деген сөз емес), қазынада болса, хумс (мал-дүниенің бестен біріне алынатын салық) бар», - деп айтқан.

Омар ибн Абду-л-Азиз қазбалардың әр екі жүз дирхамынан бес дирхам зекет алатын еді. Хасан Басрий: «Соғыс болып жатқан жерлерде (кендер) алынған қазынаға хумс, соғыс жоқ жерлерден алынған қазыналардан зекет алынады! Егер дұшпанның жерінен бірер (байлық) тапсаң, ол туралы хабар ет, ол дұшпандікі болса да, одан хумс⁸⁷ алынады. Кейбіреулер: «Қазба да надандық дәуірінің көмбесі сияқты бір қазына», - деседі. Өйткені, әдетте қазбадан бірер нәрсе (күміс немесе ділдә) шығып қалса, «қазбаның құрылымында бар екен», - делінеді. Һадия берілген кісіге

⁸⁶ Мағдан – Қазба байлық, кең орындары.

⁸⁷ Хумс (мал-дүниенің бестен біріне алынатын салық)

немесе (сауда-саттықтан) көп пайда тапқан кісіге : «Байып кеттің!», - дескенде, ол таңып (байлығын жасырып), хумс төлемеуі мүмкін».

Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Құдыққа құлап өлген немесе кен орындарында жарақат алған хайуандардың өтемі төленбейді. Бірақ қазына үшін хумс төленеді!», - деді.

165-бап. Алла тағаланың «... уа-л-ғамилийна ғалайһа ...»⁸⁸ (оны жинауға белгіленгендерге) деген аяты жайында және садақаны жинаушылардың (зекетшілердің) имамға есеп беруі туралы

576- حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ

أَبِيهِ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ اسْتَعْمَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا مِنَ الْأَسَدِ عَلَى صَدَقَاتِ بَنِي سُلَيْمٍ يُدْعَى ابْنَ الثُّبَيْيَةِ فَلَمَّا جَاءَ حَاسِبَهُ

576- Әбу Хумайд Сағдий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Бәний Сулайм қауымынан садақа (зекет) жинауда Ибн Лутбия атты бір адамның қызметінен пайдаланды. Ол зекет жинап келгеннен соң Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) есеп-хисап берді».

166-бап. Садақаға (зекетке) берілген түйелерді және олардың сүтінен жолаушылардың пайдалануы жайында

577- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسِ بْنِ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ أَنَّ نَاسًا مِنْ عُرَيْيَةَ اجْتَوَوْا الْمَدِينَةَ فَرَحَّصَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَأْتُوا إِبِلَ الصَّدَقَةِ فَيَشْرَبُوا مِنْ أَلْبَانِهَا وَأَبْوَالِهَا فَفَعَلُوا الرَّاعِي وَاسْتَأْفُوا الدَّوْدَ فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاتِي بِهِمْ فَقَطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ وَسَمَرَ أَعْيُنَهُمْ وَتَرَكَهُمْ بِالْحَرَّةِ يَعْضُونَ الْحِجَارَةَ تَابِعَهُ أَبُو قَلَابَةَ وَحُمَيْدٌ وَتَابِتٌ عَنْ أَنَسِ

577- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Урайна тайпасына қарасты бір топ адамдар Мединенің ауасына үйрене алмай, ауру болып қалды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) садақаға (зекетке) берілген түйелер (жайылып жүрген жерге) барып, олардың сүтімен зәрінен (ем үшін) ішуге рұқсат берді. Олар болса, түйешіні өлтіріп, түйелерді айдап кетісті.

⁸⁸ 9. «әт-Тәубе», 60 аят.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) олардың артынан әскер жіберді. Оларды ұстап келген соң, қол аяқтарын кестіріп, көздерін ойдырып, аптап ыстыққа тастап қойды, (ауырып қиналғандарынан) тас кемірді», - деді.

167-бап. Имамның садақаға (зекетке) берілген түйелерге өз қолы мен таңба басып шығуы туралы

578- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَوْزَاعِيُّ حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ غَدَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ لِيُحْكَمَهُ فَوَافَيْتُهُ فِي يَدِهِ الْمَيْسَمُ بِسِمِّ إِبِلِ الصَّدَقَةِ

578- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Ертемен Абдулла ибн Талханы жаныма ертіп алып, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына бардым. Абдулланы бір «Тахник⁸⁹» қылып қойса, деген ниетім бар еді. Қарасам Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өз қолымен түйелерге таңба басып жатыр екен», - деді.

ПІТІР САДАҚАНЫҢ ҮКІМДЕРІ ЖАЙЛЫ БАПТАР

168-бап. Пітір садақаның парыз екендігі туралы

579- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّكَنِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَهْضَمٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ نَافِعٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ وَالذَّكَرِ وَالْأُنثَى وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ

579- Әбу-л-Алия. Ғата және Ибн Сирин пітір садақасын парыз деп есептейді.

Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әр бір мұсылманға, ол мейлі құл , мейлі азат адам болсын, мейлі еркек мейлі әйел болсын, мейлі жас, мейлі кәрі болсын, құрмадан бір *саъ* немесе арпадан бір *саъ* пітір садақасын беруді парыз қылып, оны адамдардың айт намазына шықпастан бұрын беруді әмір қылды», - деді.

⁸⁹ **Тахник** - бір тал құрманы шайнап, тәбәрік қылып, кейін оны жас баланың аузына салып, таңдайын көтеру әдеті.

169-бап. Құл және (одан) басқа мұсылман адамдардың пітір садақасын берулері уәжіп

580- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَضَ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى كُلِّ حُرٍّ أَوْ عَبْدٍ ذَكَرَ أَوْ أَنْتَى مِنَ الْمُسْلِمِينَ

580- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әр бір мұсылманға, ол мейлі құл , мейлі азат адам болсын, мейлі еркек мейлі әйел болсын, мейлі жас, мейлі кәрі болсын, құрмадан бір *саъ* немесе арпадан бір *саъ* пітір садақасын беруді парыз қылды»,- деді.

170-бап. Арпадан бір саъ пітір садақасын береді

581- حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ بْنِ

عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نَطْعِمُ الصَّدَقَةَ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ

581- Әбу Саъид (р.а.): «Бір *саъ* арпаны тамақтың орнына пітір садақаға беретінбіз»,- деді.

171-бап. Тамақтардан бір саъ пітір садақасы беріледі

582- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ

بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ الْعَامِرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ كُنَّا نُخْرِجُ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ أَقِطٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ

582- Гияз ибн Абдулла ибн Сағд ибн Әбу Сарх Амрийға Әбу Саъид Худрий (р.а.): «Біз пітір садақасына бір *саъ* тағам немесе бір *саъ* арпа немесе бір *саъ* құрма әлде бір *саъ* құрт, не бір *саъ* мейіз беретін едік»,- деді.

172-бап. Құрмадан бір саъ пітір садақа беріледі

583- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِزَكَاةِ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ

تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَجَعَلَ النَّاسُ عِدْلَهُ مُدَّيْنٍ مِنْ حِنْطَةٍ

583- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) пітір садақаға бір *саъ* құрма немесе бір *саъ* арпа беруді әмір етті. Ал адамдар болса, оның орнына екі *муд* бидай беруді әдет қылды», - деді.

173-бап. Мейізден бір саъ пітір садақа беріледі

حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عِيَّاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نُخْرَجُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ وَكَانَ طَعَامَنَا الشَّعِيرُ وَالزَّيْبُ وَالْأَقِطُ وَالتَّمْرُ

Әбу Саъид Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында пітір садақасына бір *саъ* тағам немесе бір *саъ* құрма немесе бір *саъ* арпа әлде бір *саъ* мейіз беретін едік», - деді. Муғауия дәуіріне келіп, Шам мемлекетінде бидай мол өнім бере бастады. Сонда Муғауия: «Бидайдың бір *муды* басқа жемістердің екі *мудына* тең, деп ойлаймын», - деді.

174-бап. Пітір садақа айт намазынан бұрын беріледі

585- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِزَكَاةِ الْفِطْرِ قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ

585- Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) адамдарға намазға шықпастан бұрын (пітір садақасын) беруді әмір етті», - деді.

586- حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عِيَّاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نُخْرَجُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ وَكَانَ طَعَامَنَا الشَّعِيرُ وَالزَّيْبُ وَالْأَقِطُ وَالتَّمْرُ

586- Әбу Саьид Худрий (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында Ораза (пітір) айты күні бір саъ тағамды садақа қылып алып шығатынбыз, сондағы біздің тағамымыз арпа, мейіз, құрт және құрмадан болатын едік», - деді.

175-бап. Азат кісілер мен құлдардың пітір садақасын берулерінің қажет екендігі туралы

قَالَ الزُّهْرِيُّ فِي الْمَمْلُوكِينَ لِلتَّجَارَةِ يُزَكَّى فِي التَّجَارَةِ وَيُزَكَّى فِي الْفِطْرِ

Зұһрий (р.а.): «Құлдар үшін, олар сатылғанда да, ораза айтында да зекет беріледі», - деді.

587- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ

عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ فَرَضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَدَقَةَ الْفِطْرِ أَوْ قَالَ رَمَضَانَ عَلَى الذَّكَرِ وَالنَّائِثِ وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ فَعَدَلَ النَّاسُ بِهِ نِصْفَ صَاعٍ مِنْ بُرٍّ فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُعْطِي التَّمْرَ فَأَعْوَزَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنَ التَّمْرِ فَأَعْطَى شَعِيرًا فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُعْطِي عَنْ الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ حَتَّى إِنْ كَانَ لِيُعْطِي عَنْ بَنِي وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُعْطِيهَا الَّذِينَ يَقْبَلُونَهَا وَكَانُوا يُعْطُونَ قَبْلَ الْفِطْرِ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ

587- Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ер адамға, әйел адамға, азат адамға және құлдарға бір саъ құрма немесе бір саъ арпа мөлшерінде пітір садақасын беруді парыз қылды. Адамдар болса, оның орнына жарты саъ бидай беретін болды», - деді.

Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) бір саъ құрма беретін еді. Медине халқы құрма аз болғанда, орнына арпа беретін. Ибн Омар (үйдегі) барша үлкендер мен кішілердің атынан, тіпті менің балаларымның атынан да пітір садақа беріп жіберетін еді. Пітір садақаны пітір жинаушы белгілі адамдарға беретін. Пітір садақаны айтқан бір немесе екі күн бұрын беретін», - деді.

176-бап. Үлкенге де кішіге де пітір садақасын беру керек

588- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَدَقَةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ

588- Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үлкенге де – кішіге де азат адамға да құлға да бір саъ арпа немесе бір саъ құрманы пітір садақасына беруді парыз қылды», - деді.

БИСМИЛЛӘҢИР РАХМАНИР РАХИМ

ҚАЖЫЛЫҚ КІТАБЫ

1-бап. Қажылықтың парыз екендігі және оның артықшылықтары туралы

قَوْلَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

Алла тағала бұл туралы: «...Оның жолына шамасы келген кісілер, Алла үшін Кағбаны зиярат ету (қаж қылу) керек. Ал кім қарсы келсе, Алла барлық әлемнен бай⁹⁰», - деді.

589- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ الْفَضْلُ رَدِيفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَتْ امْرَأَةٌ مِنْ خَشْعَمَ فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا وَتَنْظُرُ إِلَيْهِ وَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْرِفُ وَجْهَ الْفَضْلِ إِلَى الشَّقِّ الْآخِرِ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَدْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا لَا يَنْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ أَفَأُحُجُّ عَنْهُ قَالَ نَعَمْ وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ

589- Абдулла ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Фазл (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) артында түйеге мінгесіп алған еді. Сол уақытта, Хасғам қауымына тиесілі бір әйел келді. Фазл менен әлгі әйел бір-бірлеріне қарай берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Фазлдың бетін басқа жаққа бұрып қойды. Әйел: «Я Расулудулла, Алла тағала өз пенделеріне қажылықты парыз қылған уақыты әкемнің түйенің үстінде отыра алмайтын кәрілік уақытына тура келіп қалды. Мен әкемнің атынан қажылық қылсам болады ма?», - деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә болады», - деді. Бұл оқиға Хажжат-ул-Уадағта болған еді», - деді.

⁹⁰ З. «Әли Имран», 97 аят.

2-бап. Алла тағаланың «Адамдарды хажға шақыр. Олар жаяу және көлік үстінде әрбір алыс жолдардан саған келеді. Олар өздеріне тән пайдаларын көрсін ...⁹¹»,- деген аяты туралы

590- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ

سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَخْبَرَهُ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْكَبُ رَاحِلَتَهُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ ثُمَّ يَهْلُ حَتَّى تَسْتَوِيَ بِهِ فَائِمَةً

590- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Зулхулайфада Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түйесіне мініп жатқанын көрдім. Түйеге мініп алғаннан соң, тәлбия айтты, түйе болса, тік тұрған бойы қимылдамай тұрды»,- деді.

591- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ سَمِعَ عَطَاءَ

يُحَدِّثُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ إِهْلَالَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ حِينَ اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ رَوَاهُ أَنَسٌ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمُ

591- Омар (р.а.) риуаят етті: «Зулхулайфадан (бастап), түйесі ол кісіні көтеріп, қимылдамай тік тұрған уақыттан бастап таһлил айтатын еді». Әнас пен Ибн Аббас та (р.а.) тура осы хадисті риуаят еткен.

3-бап. Ертоқымда (түйенің үстінде) отырып қажылық қылу туралы

عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بَعَثَ مَعَهَا أَخَاهَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَأَعْمَرَهَا مِنَ التَّنْعِيمِ وَحَمَلَهَا عَلَى قَنْبٍ وَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ شَدُّوا الرَّحَالَ فِي الْحَجِّ فَإِنَّهُ أَحَدُ الْجِهَادَيْنِ

Қасым ибн Мұхаммед (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Айша анамызды ағасы Абдуррахман мен бірге қажылыққа ихрам байламаққа жіберді. Ағасы Айша анамызды ертоқымға мінгестіріп алып, Таңғимнан бастап ғұмра (кіші қажылық) қылдырды»,- деді.

⁹¹ 22. «Хаж», 27-28 аяттар.

Омар (р.а.): «Қажылықта ертоқымның (айылдарын) қаттырақ тартындар, өйткені қажылық екі жиһаттың бірі!», - деді.

592- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا عَزْرَةُ بْنُ ثَابِتٍ

عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ قَالَ قَالَ حَجَّ أَنَسٌ عَلَى رَحْلِ وَلَمْ يَكُنْ شَحِيحًا وَحَدَّثَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَجَّ عَلَى رَحْلِ وَكَانَتْ زَامِلَتُهُ

592- Сумама ибн Абдулла ибн Анас (р.а.) риуаят етті: «Әнас ертоқымның (түйенің) үстінен түспей қажылық қылды. Ол хасис емес еді (яғни, түйесін көзі қимағандығынан солай қылған жоқ, мүмкін оған жейтін және де басқа нәрселерін артып алған еді). Әнас: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жейтін және басқада қажетті нәрселерін түйесіне артып алып, үстінен түспей-ақ қажылық қылған», - деді.

593- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ حَدَّثَنَا أَيُّمَنُ بْنُ نَابِلٍ حَدَّثَنَا

الْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ اعْتَمَرْتُمْ وَلَمْ اعْتَمِرْ فَقَالَ يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ اذْهَبْ بِأَخْتِكَ فَأَعْمِرْهَا مِنَ التَّنْعِيمِ فَأَحَقَّبَهَا عَلَى نَاقَةٍ فَاعْتَمَرَتْ

593- Қасым ибн Мұхаммед (р.а.) риуаят етті: «Айша анамыз (р.а.): «Я Расулулла, сіздер ғұмра (кіші қажылық) қылдыңыздар, ал мен ғұмра қыла алмадым», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей Абдуррахман, апаңды алып барып, Танғимнан бастап ғұмра қылдыр!», - деді. Абдуррахман Айша анамызды түйеге мінгестіріп алып барды. Айша анамыз кіші қажылық қылды», - деді.

4-бап. Шынайы ниетпен қажылық қылудың артықшылығы

594- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ

عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ قَالَ إِيْمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ جِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ حَجٌّ مَبْرُورٌ

594- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Исламның амалдарының қайсы бірі абзал?», - деп сұрасты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Аллаға және оның елшісіне иман келтірмек», -

деді. «Одан кейін қайсысы?»,- деп сұрасты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Шын ниетпен қажылық қылмақ»,- деп жауап берді.

595- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ أَخْبَرَنَا حَبِيبُ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ أَفَلَا نُجَاهِدُ قَالَ لَا لَكِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ

595- Айша бинти Талха (р.а.) риуаят етті: «Айша анамыз: «Я Расулулла, күрес қылу ислам амалдарының ең абзалы, деп білеміз, күрес қылмаймыз ба?»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бірақ-та ең абзал күрес – шын ниетпен қажылық қылу!»,- деп жауап берді.

596- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا سَيَّارُ أَبُو الْحَكَمِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرِفْتْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ

596- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім жаман сөйлемей және жамандық қылмай Алла тағаланың жолында қажылық қылса, анасынан бүгін туылғандай күнәларынан пәк болып қайтады»,- деп айтты.

5-бап. Үлкен қажылықпен кіші қажылықтың миқаттарының (шегераларын) парыз қылынуы жайында

597- حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ جُبَيْرٍ أَنَّهُ أَتَى عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فِي مَنْزِلِهِ وَلَهُ فُسْطَاطٌ وَسُرَادِقٌ فَسَأَلْتُهُ مِنْ أَيْنَ يَجُوزُ أَنْ أَعْتَمِرَ قَالَ فَرَضَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَا وَلِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ

597- Зұһайр (р.а.) риуаят етті: «Зәйд ибн Жубайр Абдулла ибн Омардың (р.а.) үйіне барды. Абдулла ибн Омардың ауласында шатыр орнатылған болып, ауладағы алаңның төбесіне де шүберек мата тартылған еді. Зәйд: «Қай жерден бастап кіші қажылық қылуды бастаймыз?»,- деп сұрады. Абдулла ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Нажд халқына

Қарн деген жерден, Медине халқына Зұлхулайфадан, Шам халқына болса, Жухфадан бастамақты парыз қылған»,- деді.

6-бап.

قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى

Алла тағала: « ... және азық алындар. Негізінде азықтың жақсысы тақуалық ...!⁹²»,- деді.

598- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَشْرٍ حَدَّثَنَا شَبَابَةُ عَنْ وَرْقَاءَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ أَهْلُ الْيَمَنِ يَحْجُونَ وَلَا يَتَزَوَّدُونَ وَيَقُولُونَ نَحْنُ الْمُتَوَكِّلُونَ فَإِذَا قَدِمُوا مَكَّةَ سَأَلُوا النَّاسَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى رَوَاهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو عَنْ عِكْرِمَةَ مُرْسَلًا

598- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Иемен халқы қажылық қылғанда жолда жейтін азық-түлік алмай: «Біз тақауагерлерміз»,- десетін. Меккеге келгеннен кейін, адамдардан тамақ сұрап, тілемшілік қылатын еді. Сол себептен Алла тағала аталмыш аятты нәзіл қылды.

7-бап. Мекке халқының қажылық пен кіші қажылық үшін белгіленген тахлил айтатын орны туралы

599- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَمَ هُنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِنَّ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ وَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَنْشَأَ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ

599- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединенің халқына Зулхулайфаны, Шамның халқына Жухфаны, Нажд халқына Қарн әл-Маназилді, Иемен халқына болса, Яламламды миқат шегара қылып белгілеп берді. Осы жерлер оларға да, басқа жерлерден қажылық пен кіші қажылықты ниет қылып келгендерге де миқат шегара болды. Кімде-кім осы аталмыш жерлерге жақын тұрса, сол тұрған жері

⁹² 2. «әл-Бақара», 197 аят.

миқат яғни, шегара болады. Ал Меккенің халқы да Меккеде ихрам байлайды»,- деді.

8-бап. Медине халқының миқаты⁹³; олар Зулхулайфаға келместен бұрын таһлил айтпайды

600- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُهَلُّ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَيُهَلُّ أَهْلُ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ وَأَهْلُ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ وَبَلَّغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَيُهَلُّ أَهْلُ الْيَمَنِ مِنْ يَلْمَمَ

600- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Медине халқы Зулхулайфадан, Шам Халқы Жухфадан, Нажд халқы Қарннан бастап таһлил айтады»,- деді. Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Иемен халқы Яламламнан бастап таһлил айтады»,- дегенін де білемін»,- деді.

9-бап. Шам халқының таһлил⁹⁴ айтатын орны туралы

601- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَمْرٍو بْنِ دِينَارٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ وَقَّتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ دَا الْحُلَيْفَةَ لِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ لِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنِ الْمَنَازِلِ لِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَمَ فَهِنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ لِمَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَمَنْ كَانَ دُونَهُنَّ فَمَهُلَّهُ مِنْ أَهْلِهِ وَكَذَلِكَ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ يُهَلُّونَ مِنْهَا

601- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединенің халқына Зулхулайфаны, Шамның халқына Жухфаны, Нажд халқына Қарн әл-Маназилді, Иемен халқына болса, Яламламды миқат қылып белгілеп берді. Осы жерлер оларға да, басқа жерлерден қажылық пен кіші қажылықты ниет қылып келгендерге де миқат болады. Осы аталмыш жерлерге жақын тұратындар үшін, сол өздері тұрған жерлері миқат болады. Ал Меккенің халқы да Меккенің өзінде ихрам байлайды»,- деді.

⁹³ **Миқат** – Ихрам киіп асатын шегара.

⁹⁴ **Таһлил** – Ләббайка-л-лахумма ләббайка, лаббайка ләшарика лака ләббайка, инна-л-хамда уа-н-ниғмата лака уа-л-мулк, лашарика лака»,- деп айту.

10-бап. Нажд халқының таһлил айтатын орны туралы

602- حَدَّثَنَا عَلِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَفِظَنَا مِنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ وَقَتَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

602- Сәлімнің атасы Абдулла Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) миқаттарды белгілеп берді», - деп айтқан екен.

603- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مُهَلُّ أَهْلِ الْمَدِينَةِ ذُو الْحُلَيْفَةِ وَمُهَلُّ أَهْلِ الشَّامِ مَهْبِيعَةٌ وَهِيَ الْجَحْفَةُ وَأَهْلُ نَجْدٍ قَرْنٌ قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا زَعَمُوا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَلَمْ أَسْمَعْهُ وَمُهَلُّ أَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَلُمُ

603- Сәлім ибн Абдулла атасынан естіген хадисін риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединенің халқына Зулхулайфаны, Шамның халқына маһяға, яғни Жухфаны, Нажд халқына Қарнды *миқат* қылып белгілеп берді», - деді.

Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Иемен халқына Яламламды *миқат* қылып белгілеп бергенін айтысады, бірақ-та мен ол кісінің өзінен естімегенмін», - деді.

11-бап. Миқаттары болмағандардың таһлил айтатын орындары

604- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَمْرٍو عَنْ طَلُوسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجَحْفَةَ وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَلُمَ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنًا فَهِنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ مِمَّنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَمَنْ كَانَ دُونَهُنَّ فَمِنْ أَهْلِهِ حَتَّىٰ إِنَّ أَهْلَ مَكَّةَ يُهْلُونَ مِنْهَا

604- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединенің халқына Зулхулайфаны, Шамның халқына Жухфаны, Иемен халқына болса, Яламламды Нажд халқына Қарнды *миқат* қылып белгілеп берді. Осы миқаттар оларға да, басқа жерлерден қажылық пен кіші қажылықты ниет қылып келгендерге де *миқат* болады. Осы аталмыш

жерлерге жақын тұратындар үшін, сол өздері тұрған жерлері *миқат* болады. Ал Меккенің халқы да Меккенің өзінде ихрам байлайды»,- деді.

12-бап. Иемен халқының таһлил айтатын орны

605- حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَمَ هُنَّ لِأَهْلِهِنَّ وَلِكُلِّ آتٍ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِمْ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَتَشَأُ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ

605- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединенің халқына Зулхулайфаны, Шамның халқына Жухфаны, Нажд халқына Қарн әл-Маназилді, Иемен халқына болса, Яламламды *миқат* қылып белгілеп берді. Осы жерлер оларға да, басқа жерлерден қажылық пен кіші қажылықты ниет қылып келгендерге де *миқат* болады. Тіпті Меккенің халқы да Меккенің өзінде ихрам байлайды»,- деді.

13-бап. Ирак халқына Зату Ғирқ *миқат*⁹⁵ болады

606- حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا فَتِحَ هَذَانِ الْمِصْرَانِ أَتَوْا عُمَرَ فَقَالُوا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّ لِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنًا وَهُوَ جَوْزٌ عَنْ طَرِيقِنَا وَإِنَّا إِِنْ أَرَدْنَا قَرْنًا شَقَّ عَلَيْنَا قَالَ فَانظُرُوا حُدُوهَا مِنْ طَرِيقِكُمْ فَحَدَّ لَهُمْ ذَاتَ عِرْقٍ

606- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Бұл екі шаһар – Басра мен Куфа фатх болғанда, адамдар Омардың (р.а.) алдына келіп: «Ей Әмир әл-мұьминин, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Нажд халқына Қарнды *миқат* қылып белгілеп берген бірақ ол біздің жолдың үстінде емес. Егер қаласақ та өзімізге *миқат* белгілеп алуымыз өте қиын»,- десті. Сонда Хазреті Омар (р.а.): «Жолдарыңның үстіндегі бірер жерді қарап көріндер, тура келсе, сол жерді *миқат* қылып алындар!»,- деді. Олар барып қарап келгеннен соң, Зату Ғирқты *миқат* қылып белгілеп берді».

⁹⁵ *Миқат* – шегера.

14-бап.

607- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَاخَ بِالْبُطْحَاءِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ فَصَلَّى بِهَا وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُ ذَلِكَ

607- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Зул-Хулайфадағы үлкен (селден пайда болған жыраға) келгенінде түйесін шөктірді-да, төменге түсіп екі рәкат намаз оқыды».

Абдулла ибн Омар да (р.а.) солай қылатын еді.

15-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Шажара жолы арқылы шығып баруы жайында

608- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْرُجُ مِنْ طَرِيقِ الشَّجَرَةِ وَيَدْخُلُ مِنْ طَرِيقِ الْمُعَرَّسِ وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى مَكَّةَ يُصَلِّي فِي مَسْجِدِ الشَّجَرَةِ وَإِذَا رَجَعَ صَلَّى بِذِي الْحُلَيْفَةِ بِبَطْنِ الْوَادِي وَبَاتَ حَتَّى يُصْبِحَ

608- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Шажара (терек) жолы арқылы шығып баратын. Қайтқанда болса, Муғаррас жолы арқылы өтіп, (үйіне) кіріп кететін еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) егерде Меккеге жолға шықса, Шажара мешітінде намаз оқып өтетін. Ал қайтқанда болса, Зулхулайфадағы ойпатта тоқтап, намаз оқып сол жерде таңды атыратын», - деді.

16-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) «Ақиқ – берекелі ойпат!», - дегені жайында

609- حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ وَبِشْرُ بْنُ بَكْرِ النَّيْسَبِيُّ قَالَا حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنِي عِكْرَمَةُ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ إِنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوَادِي

العَقِيقُ يَقُولُ أَنَايَ اللَّيْلَةَ أَتِ مِنْ رَبِّي فَقَالَ صَلَّى فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ وَقُلْ
عُمْرَةً فِي حَجَّةٍ

609- Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Ақиқ ойпатында тұрып: «Бұл түні Алла тағаладан маған хабаршы келді, ол маған: «Осы берекелі ойпатта намаз оқы, содан соң кіші қажылық қылдым, де!», - деп айтты».- дегенін естідім. («Қажылықта ғұмра қылдым», яғни, «Кіші қажылық қылғандай болдым», - деумен, аталмыш ойпаттың берекелі екендігіне ишара қылынады).

610- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقَبَةَ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ رُئِيَ وَهُوَ فِي مُعْرَسٍ بِذِي الْحُلَيْفَةِ بِبَطْنِ الْوَادِي قِيلَ لَهُ إِنَّكَ بِيَطْحَاءَ مُبَارَكَةٍ وَقَدْ أَنَاخَ بِنَا سَالِمٌ يَتَوَخَّى بِالْمَنَاخِ الَّذِي كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُنِيخُ يَتَحَرَّى مُعْرَسَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ أَسْفَلُ مِنَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِبَطْنِ الْوَادِي بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ وَسَطٌ مِنْ ذَلِكَ

610- Сәлім атасы Абдулла ибн Омардан естіген хадисін риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Ақиқ ойпатында орналасқан Зулхулайфада дем алып жатқанында түс көрді. Түсінде: «Сен берекелі сайдың табанында тұрсын», - деп айтқан сияқы».

Мұса ибн Ғукба былай деді: «Сәлім түйелерімізді Абдулла түйесін шөктіріп жүретін жерге шөктірді. Бұл жер Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) (дем алатын) жері болып, Ақиқ ойпатындағы мешіттегі төменіректе, қажылыққа барып келушілер қонып отыратын жер мен жолдың аралығында».

17-бап. Денедегі хош иіс үш рет жуылып кетіріледі

بَابُ غَسْلِ الْخُلُقِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنَ الثِّيَابِ قَالَ أَبُو عَاصِمٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ أَنَّ صَفْوَانَ بْنَ يَعْلَى أَخْبَرَهُ أَنَّ يَعْلَى قَالَ لِعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَرْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ يُوحَى إِلَيْهِ قَالَ فَبَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْجِعْرَانَةِ وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تَرَى فِي رَجُلٍ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ وَهُوَ مُتَضَمِّحٌ بِطَيْبٍ فَسَكَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سَاعَةً فَجَاءَهُ الْوَحْيُ فَأَنْشَارَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى يَعْلَى فَجَاءَ يَعْلَى وَعَلَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوْبٌ قَدْ أُظِلَّ بِهِ فَأَدْخَلَ رَأْسَهُ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحَمَّرٌ الْوَجْهَ وَهُوَ يَغْطُّ ثُمَّ سُرِّيَ عَنْهُ فَقَالَ أَيْنَ الَّذِي سَأَلَ عَنِ الْعُمْرَةِ فَأْتِي بِرَجُلٍ فَقَالَ اغْسِلِ الطَّيِّبَ الَّذِي بِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَأَنْزِعْ عَنْكَ الْجُبَّةَ وَأَصْنَعْ فِي عُمْرَتِكَ كَمَا تَصْنَعُ فِي حَجَّتِكَ فُلْتُ لِعَطَاءٍ أَرَادَ الْإِنْقَاءَ حِينَ أَمَرَهُ أَنْ يَغْسِلَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَ نَعَمْ

Ибн Журайж (р.а.) риуаят етті: «Яғла (р.а.) Омарға (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) уәхий нәзіл болып жатқан уақыттағы жағдайын көрсет!», - деді. Сол кезде, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір топ сахабаларымен Жиғранада отырған еді, бір кісі келіп: «Я Расулулла, ғұмраға ихрам байлап, өзіне хош иісті нәрселер себініп алған кісі жайлы не дейсіз?», - деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір сағаттай үңсіз тынышталып қалды. Кейін уәхий келді. Омар (р.а.) Яғлаға ишара қылған еді, ол келді. Сонда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) үстіне көлеңке қылу үшін киім ілініп қойылған еді. Яғла (ілініп қойылған) киімнің артына басын тығып, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жүзінің қызарып кеткендігін, енгігіп зорға дегенде дем алып жатқандығын көрді. Уәхийдің келуі біткеннен соң, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жеңілденді. Содан соң: «Ғұмра туралы сұраған баяғы кісі қане?», - деді. Оны шақырып келген соң: «Денендегі хош иісті нәрселерді үш рет жуып кетір де киімңді ауыстыр, содан соң қажылықта не қылмағың ләзім болған болса, ғұмрада да сондай қыл!», - деді. Мен Ғатадан: «Үш рет жууды әмір еткенде исін кетіруді айтты ма?», - деп сұрадым. Ғата (р.а.): «Иә», - деді.

18-бап. Ихрам киюдiң алдынан өзіне хош иісті нәрселер жағыну; ихрамға кіру үшін не киеді? Шаштарын тарап, өзіне жұпар иісті нәрсе себінеді

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَشْتَمُ الْمُحْرَمُ الرِّيحَانَ وَيَنْظُرُ فِي الْمِرَاةِ وَيَتَدَاوَى بِمَا يَأْكُلُ الزَّيْتِ وَالسَّمْنِ وَقَالَ عَطَاءٌ يَتَخْتَمُ وَيَلْبَسُ الْهَمِيَانَ وَطَافَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَهُوَ مُحْرَمٌ وَقَدْ حَزَمَ عَلَى بَطْنِهِ بِتَوْبٍ وَلَمْ تَرَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بِالثُّبَانِ بَأْسًا لِلَّذِينَ يَرْحَلُونَ هَوْدَجَهَا

Ибн Аббас (р.а.): «Ихрам киген кісі жұпар иіс себініп, айнаға қарап өзін жөнге салады. Өзі (күнде) жеп жүрген зәйт (зәйтун майы) және самн

(малдың майы) мен өзін емдейді», - деді. Ғата (р.а.): «Ихрам киген адам жүзік тағады және әмияның (беліне) асып алады», - деді. Ибн Омар (р.а.) ихрам байлап тәуеп етті. Беліне көйлегін белбеу қылып алған еді. Айша анамыз (р.а.) зембіл⁹⁶ көтеріп жүретін кісілердің туббон (ұзындығы бір қарыс келетін қысқа шалбар) киіп жүрулеріне мән бермейтін еді».

611- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنصُورٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَدَّهْنُ بِالزَّيْتِ فَذَكَرْتُهُ لِإِبْرَاهِيمَ قَالَ مَا تَصْنَعُ بِقَوْلِهِ حَدَّثَنِي الْأَسْوَدُ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَأَنِّي أَنْظِرُ إِلَى وَيِصَّ الطَّيِّبِ فِي مَفَارِقِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُحْرَمٌ

611- Сағид ибн Жубайр (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) өзіне зәйт (зәйтун майы) жағынып алатын еді. Бұл жайында Ибраһимге айтқан едім, ол: «Асуадқа Айша анамыз айтып берген мына бір сөзге не дейсің? Айша анамыз: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ихрамда болғанында маңдайының жұпар иісті нәрсе жағылғандығынан жалтырап тұрғанын қазірдің өзінде көріп тұрғандаймын», - деген», - деді.

612- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ كُنْتُ أُطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِإِحْرَامِهِ حِينَ يُحْرَمُ وَلِحِلِّهِ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بِالْبَيْتِ

612- Абдурахман ибн әл-Қасым (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі Айша анамыз (р.а.): «Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ихрам кигізіп (байлап) Қағбаны тәуеп қыларының алдында да, тәуеп қылып шыққанынан кейін де жұпар иісті нәрселерді жағып қоятын едім», - деді.

19-бап. Шашты ықшамдап алып таһлил айту туралы

613- حَدَّثَنَا أَصْبَغُ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُوسُفَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُهَلُّ مُلْبَدًا

⁹⁶ Зембіл – Ертеректе бай ақсүйектерді немесе қажылықта жүре алмайтын адамдарды отырғызып иыққа салып көтеріп жүретін (төбесі жабық) қол күйме.

613- Абдулла ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) шашын ықшамдап алып, таһлил айтқанын көрдім»,- деді.

20-бап. Зулхулайфа мешіті жанында таһлил айту туралы

614- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ح وَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ يَقُولُ مَا أَهَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مِنْ عِنْدِ الْمَسْجِدِ يَعْنِي مَسْجِدَ ذِي الْحُلَيْفَةِ

614- Сәлім ибн Абдулла: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Зулхулайфа мешітінің жанына келіп қана таһлил (тәлбия) айта бастайтын еді»,- деді.

21-бап. Ихрам киетін адам қандай киімдерді кимеуі керек?

615- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَلْبَسُ الْقُمُصَ وَلَا الْعَمَائِمَ وَلَا السَّرَاوِيلَاتِ وَلَا الْبُرَانِسَ وَلَا الْخِفَافَ إِلَّا أَحَدًا لَا يَجِدُ نَعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسْ خُفَيْنِ وَلْيَقِطْهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ وَلَا تَلْبَسُوا مِنَ الثِّيَابِ شَيْئًا مَسَّهُ الزَّعْفَرَانُ أَوْ وَرْسٌ

615- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Бір кісі: «Я Расулулла, ихрам киетін адам қандай киімдерді кимеуі керек?»,- деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Көйлек, сәлде, шалбар, *бурнус* (бас пен иықты жауып тұратын киім), мәсі кимейді, егерде мәсіден басқа аяқ киім таппаса, қонышын тобығынан төмен етіп кесіп тастайды. Егерде киімге *зағфран* мен *уарс* (сары ағаштан алынатын бояу) жұққан болса кимендер!»,- деді.

22-бап. Қажылықта өзі түйе мініп немесе біреуді артына мінгесіп жүру туралы

616- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُوسُفَ الْأَيْلِيِّ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ أَسَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ رَدَفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَرَفَةَ إِلَى

المُزْدَلِفَةَ ثُمَّ أُرْدِفَ الْفَضْلَ مِنَ الْمُزْدَلِفَةِ إِلَى مِنَى قَالَ فَكِلَاهُمَا قَالَ لَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ

616- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті. «Усама (р.а.) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) артында түйеге мінгесіп Арафаттан Муздалифаға дейін барды. Содан соң Муздалифадан Минаға дейін Фазл мінгесіп алды. Усама мен Фазл: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Жамрат ул-Ақабаға дейін тәлбия айтып барды»,- десті.

23-бап. Ихрамдағы кісі рида мен изар сияқты киімдерді киеді ме?

عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا النَّيَابَ الْمُعْصِفَةَ وَهِيَ مُحْرَمَةٌ وَقَالَتْ لَا تَلْتَمُّ وَلَا تَنْبَرِّقُ وَلَا تَلْبَسُ ثَوْبًا بَوْرَسَ وَلَا زَعْفَرَانَ وَقَالَ جَابِرٌ لَا أَرَى الْمُعْصِفَرَ طَيِّبًا وَلَمْ تَرَ عَائِشَةُ بَأْسًا بِالْحُلِيِّ وَالنُّوْبِ الْأَسْوَدِ وَالْمُورِدِ وَالْخُفِّ لِلْمَرْأَةِ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ لَا بَأْسَ أَنْ يُبَدَلَ ثِيَابُهُ

Айша анамыз (р.а.) ихрамда бола тұрып, *зағфар* мен боялған киім киді-де: «Бетіңді жабынба, *уарс* (сары ағаштан алынатын бояу) және *зағфран* мен боялған киім киме!»,- деді.

Жәбир (р.а.): «Зағфар мен боялған киімнен хош иіс шығады, демеймін, Айша анамыз әйелдердің (әшекей бұйымдарды) тағуы, қара және қызыл киім тағы да хуфф (жеңіл аяқ киім) киуінің зияны жоқ деп есептеген.

Ибраһим (р.а.): «Киімдерін ауыстырып алса да болады»,- деген.

617- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ قَالَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ انْطَلَقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ بَعْدَ مَا تَرَجَّلَ وَادَّهَنَ وَلَبَسَ إِزَارَهُ وَرَدَّاءَهُ هُوَ وَأَصْحَابُهُ فَلَمْ يَنْهَ عَنْ شَيْءٍ مِنَ الْأُرْدِيَةِ وَالْأَزُرِّ ثَلْبَسُ إِلَّا الْمُزْعَفْرَةَ الَّتِي تَرْدَعُ عَلَى الْجِدِّ فَأَصْبَحَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ حَتَّى اسْتَوَى عَلَى الْبَيْدَاءِ أَهْلًا هُوَ وَأَصْحَابُهُ وَقَلَدَ بَدَنَتَهُ وَذَلِكَ لِخَمْسِ بَقِيْنَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ فَقَدِمَ مَكَّةَ لِارْبَعِ لَيَالٍ خَلَوْنَ مِنْ ذِي الْحَجَّةِ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلَمْ يَجَلَّ مِنْ أَجْلِ بُدْبِهِ لِأَنَّهُ قَلَدَهَا ثُمَّ نَزَلَ بِأَعْلَى مَكَّةَ عِنْدَ الْحَجُّونِ وَهُوَ مُهْلٌ بِالْحَجِّ

وَلَمْ يَقْرَبْ الكَعْبَةَ بَعْدَ طَوَافِهِ بِهَا حَتَّى رَجَعَ مِنْ عَرَفَةَ وَأَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَطُوفُوا
 بِالْبَيْتِ وَيَبْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ ثُمَّ يَقْصِرُوا مِنْ رُءُوسِهِمْ ثُمَّ يَحْلُوا وَذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ
 مَعَهُ بَدَنَةٌ فَلَدَهَا وَمَنْ كَانَتْ مَعَهُ امْرَأَتُهُ فَهِيَ لَهُ حَلَالٌ وَالطَّيْبُ وَالنَّيَابُ

617- Абдулла ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) шашын таратып, денесіне хош иісті нәрселерді жақтырып, изар мен ридасын киіп Мединеден жолға шықты. Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) ол кісінің сахабалары да денеге бояуы жұғып қалатын зағфранға боялған рида мен изарларын киюден тыйды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Зулхулайфада таңды атырды. Содан соң түйесін мініп Байдағ тауына шығып, өзі де сахабалары да тәлбия айтысты. Содан соң құрбандық екенін білдіру үшін түйелердің мойнына бір нәрселерді асып қойды. Сонда Зулқағда айының бес күні қалған еді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Зулхижжа айының төртінші күні Меккеге келді. Қағбаны тауеп етіп Сафа мен Мәруа арасында жүгірді. Бірақ әлі құрбандық шалмағандықтан ихрамын шеше алмайтын еді. Кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккенің жоғары жағындағы Хажжун – қажылық кезінде үстіне шығып тәлбия айтатын таудың жанына барды. Бірақ ілгері тәуеп қылғандарынша Қағбаға жақындамады. Арафаттан арттарына қайтып, сахабаларға Қағбаны тәуеп қылып Сафа мен Мәруаның арасында жүгіруді, содан соң шаштарын келте қылып қысқартып ихрамдарын шешулерін бұйырды. Жоғарыдағы амалдар өзі мен құрбандыққа аталған бірер малды айдап келмеген және ихрам кимей, өзіне хош иісті нәрселер жағып, әдеттегі киімдерін киіп, әйелі мен бірге қажылыққа шыққан кісіге тиісті».

24-бап. Зулхулайфада жатып қалып таң атырған кісі туралы

618- حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ حَدَّثَنَا
 مُحَمَّدُ بْنُ الْمُكَدَّرِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَبِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ بَاتَ حَتَّى أَصْبَحَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ
 فَلَمَّا رَكِبَ رَاحِلَتَهُ وَاسْتَوَتْ بِهِ أَهْلًا

618- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединеде төрт рәкат, Зулхулайфада екі рәкат намаз оқыды. Сол күні Зулхулайфада таң атқанша қалды. Ертеменен түйесіне мініп тәлбия айтқанында, ол (түйе) кимылдамай тыныш тұрды», - деді.

619- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَصَلَّى الْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكَعَتَيْنِ قَالَ وَأَحْسِبُهُ بَاتَ بِهَا حَتَّى أَصْبَحَ

619- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединеде төрт рәкат бесін, Зулхулайфада екі рәкат аср намазын оқыды. Енді Зулхулайфада түні мен қалатын сияқты», - деп айтқан екен».

25-бап. Көтеріңкі дауыспен таһлил айту туралы

620- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ الظُّهْرَ أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكَعَتَيْنِ وَسَمِعْتُهُمْ يَصْرُخُونَ بِهِمَا جَمِيعًا

620- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединеде төрт рәкат бесін, Зулхулайфада екі рәкат аср намазын оқыды. Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) және оның сахабаларының көтеріңкі дауыспен таһлил айтып жатқандарын естідім», - деді.

26-бап. Тәлбия айту туралы

621- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ تَلْبِيَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنَّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ

621- Абдулла ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ләббайка-л-лахумма ләббайка, лаббайка ләшарика лака ләббайка, инна-л-хамда уа-н-ниғмата лака уа-л-мулк, лашарика лака», - деп тәлбия айтатын еді», - деді.

622- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ عُمَارَةَ عَنْ أَبِي عَطِيَّةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنِّي لَأَعْلَمُ كَيْفَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُلَبِّي لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنَّعْمَةَ لَكَ

تَابَعَهُ أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ وَقَالَ شُعْبَةُ أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ سَمِعْتُ خَيْثَمَةَ عَنِ أَبِي عَطِيَّةٍ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

622- Айша анамыз (р.а.): «Мен шындығында Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қандай тәлбия айтқанын жақсы білемін ол кісі: «Ләббайка-л-лахумма ләббайка, лаббайка ләшарика лака ләббайка, инна-л-хамда уа-ниғмата лака»,- деп тәлбия айтатын еді»,- деді.

27-бап. Түйеге мінгенде таһлилден бұрын тәкбір, тасбих пен мақтау айту туралы

623- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ مَعَهُ بِالْمَدِينَةِ الظُّهْرَ أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ بَاتَ بِهَا حَتَّى أَصْبَحَ ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى اسْتَوَتْ بِهِ عَلَى النَّبِذَاءِ حَمِدَ اللَّهُ وَسَبَّحَ وَكَبَّرَ ثُمَّ أَهْلًا بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ وَأَهْلًا النَّاسُ بِهِمَا فَلَمَّا قَدِمْنَا أَمَرَ النَّاسَ فَحَلُّوا حَتَّى كَانَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ أَهَلُوا بِالْحَجِّ قَالَ وَنَحَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَدَنَاتٍ بِيَدِهِ قِيَامًا وَدَبَّحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ كَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَعْضُهُمْ هَذَا عَنْ أَيُّوبَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَنَسِ

623- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединеде төрт рәкат, Зулхулайфада екі рәкат намаз оқыды. Сол күні Зулхулайфада таңды атырды. Содан соң (ертеменен) түйесіне мініп жолға шықты. Байдағқа барғанда түйесі тоқтап, қимылдамай тік тұрды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Алла тағалаға мақтау, таспих пен тәкбір айтты. Кейін, қажылықпен кіші қажылыққа *тәһлил* айтты. Басқалар да солай қылысты. Жетіп барғанымызда адамдарға әмір қылып еді, ихрамдарын шешті және *Таруия*⁹⁷ күні екендігіне қарамастан қажылыққа *таһлил* айтысты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйесін тік тұрғызып қойып өз қолымен құрбандық шалды. Мединеде болса, екі ала қошқарды (құрбандыққа) шалды»,- деді.

⁹⁷ Таруия – Зұлхижжа айының сегізінші күні.

28-бап. Түйесінің үстінде таһлил айтқан кісі туралы

624- حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَهَلَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ قَائِمَةً

624- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйесі тік тұрған бойы үстінде (отырып) таһлил айтты», - деді.

29-бап. Қыблаға қарап таһлил айту туралы

وَقَالَ أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا صَلَّى بِالْغَدَاةِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ أَمَرَ بِرَاحِلَتِهِ فَرُحِلَتْ ثُمَّ رَكِبَ فَإِذَا اسْتَوَتْ بِهِ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ قَائِمًا ثُمَّ يَلْبِي حَتَّى يَبْلُغَ الْحَرَمَ ثُمَّ يُمْسِكُ حَتَّى إِذَا جَاءَ دَا طَوَى بَاتَ بِهِ حَتَّى يُصْبِحَ فَإِذَا صَلَّى الْغَدَاةَ اغْتَسَلَ وَزَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَ ذَلِكَ تَابِعَهُ إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ فِي الْغَسَلِ

Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) Зулхулайфада таң намазын оқығанынан кейін түйесін мінуге әзірлеп алып келуді бұйыратын еді. Түйені алып келгеннен соң, оны мінетін де қыблаға қарап Масжид ал-Харамға келгенше талбия айтып келетін еді. Зу Туанға келгендерінде таң атқанша (сол жерде) қоңып қалатын. Таң намазын оқыса, ғұсыл құйынып және: «Пайғамбарымызда (с.ғ.с.) осылай істейтін», - деп айтатын.

625- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ أَبُو الرَّبِيعِ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا أَرَادَ الْخُرُوجَ إِلَى مَكَّةَ أَدَّهْنَ بَدْهْنَ لَيْسَ لَهُ رَاحَةٌ طَيِّبَةٌ ثُمَّ يَأْتِي مَسْجِدَ ذِي الْحُلَيْفَةِ فَيُصَلِّي ثُمَّ يَرْكَبُ وَإِذَا اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ قَائِمَةً أَحْرَمَ ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُ

625- Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) Меккеге бармақшы болса, өзіне иссіз май жағатын. Содан соң Хулайфа мешітіне келіп намаз оқитын. Намаздан соң түйелеріне мініп, ихрам байлайтын еді. Сонда түйесі тік тұратын. Кейін: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) осылай қылғандарын көргенмін», - дейтін.

30-бап. Ойпатқа түскенде тәлбия айту туралы

626- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ ابْنِ عَوْنٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ كُنَّا عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَذَكَرُوا الدَّجَالَ أَنَّهُ قَالَ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَافِرٌ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لَمْ أَسْمَعُهُ وَلَكِنَّهُ قَالَ أَمَّا مُوسَى كَأَنِّي أَنْظِرُ إِلَيْهِ إِذْ انْحَدَرَ فِي الْوَادِي يُلَبِّي

626- Мужаһид (р.а.) риуаят етті: «Біз ибн Аббастың (р.а.) алдында едік. Адамдар Дажжал туралы сөз қозғап, оның екі көзінің арасына «кәпір» деп жазылған, десті. Ибн Аббас: «Мен бұны естімегенмін, бірақ мен Мұсаның ғ.с. ойпатқа тәлбия айтып түсіп келе жатқанын көріп тұрғандаймын», - деді.

31-бап. Хайз⁹⁸ немесе нифас⁹⁹ көрген әйел қандай таһлил айтады?

627- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ بِنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوُدَاعِ فَأَهْلَلْنَا بِعُمْرَةٍ ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ فَلْيُهَلِّ بِالْحَجِّ مَعَ الْعُمْرَةِ ثُمَّ لَا يَحِلُّ حَتَّى يَحِلَّ مِنْهُمَا جَمِيعًا فَقَدِمْتُ مَكَّةَ وَأَنَا حَائِضٌ وَلَمْ أَطْفُ بِالْبَيْتِ وَلَا بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ انْفُضِي رَأْسَكَ وَأَمْتَشِطِي وَأَهْلِي بِالْحَجِّ وَدَعِي الْعُمْرَةَ فَفَعَلْتُ فَلَمَّا قَضَيْنَا الْحَجَّ أُرْسَلَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَعْتَمَرْتُ فَقَالَ هَذِهِ مَكَانَ عُمْرَتِكَ قَالَتْ فَطَافَ الَّذِينَ كَانُوا أَهْلُوا بِالْعُمْرَةِ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ حَلُّوا ثُمَّ طَافُوا طَوَافًا آخَرَ بَعْدَ أَنْ رَجَعُوا مِنْ مِئَى وَأَمَّا الَّذِينَ جَمَعُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَأَتَمَّ طَافُوا طَوَافًا وَاحِدًا

627- Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі Айша анамыз риуаят етті: «Біз Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Хажжат ул Уадағқа шығып, кіші

⁹⁸ Хайз - Әйелдердің етеккірі.

⁹⁹ Нифас – Босанғаннан кейін 40 күн келетін қан.

қажылыққа тәлбия айттық. Кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім өзімен бірге құрбандық алып келген болса, үлкен қажылықпен кіші қажылыққа тәлбия айтсын және екі қажылықты өтегенше ихрамдарын шешпесін!», - деді. Мен Меккеге хайз көрген бойымша келіп қалдым. Қағбаны тәуеп қыла алмадым. Сафа мен Мәруаның аралығында жүгіре алмадым. Бұл туралы Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтып едім, ол кісі: «Шашыңды жайып, тара (яғни, ғұсыл құйын), содан соң қажылыққа ихрам байла, кіші қажылықты қоя тұр!», - деді. Мен ол кісінің айтқанын істедім. Біз қажылықты орындап болғанымызда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені Абдурахман ибн Әбу Бәкір мен бірге Танғимға жіберді, мен кіші қажылық қылып қайттым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған: «Бұл орындай алмай қалған кіші қажылығыңның орнына өтеді», - деді. Сонда кіші қажылыққа ниет қылғандар Қағбаны айналып тәуеп етіп, Сафа мен Мәруаның аралығында жүгіріп, содан соң ихрамдарын шешті. Минадан қайтқаннан соң тағы да бір рет Қағбаны тәуеп етісті. Бірақ, біркелкі үлкен қажылықпен кіші қажылыққа ниет еткендер Қағбаны тек қана бір рет тәуеп етті».

32-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында сол кісі (с.ғ.с.) сияқты таһлил айтқан кісі туралы

628- حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ عَطَاءٌ قَالَ جَابِرٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنْ يُقِيمَ عَلَيَّ إِحْرَامَهُ وَذَكَرَ قَوْلَ سُرَّاقَةَ وَزَادَ مُحَمَّدٌ بْنُ بَكْرٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَلِيُّ قَالَ يَا أَهْلَ بَيْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَأَهْدُ وَأَمْكُثُ حَرَامًا كَمَا أَنْتَ

628- Жәбір (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Әлиге (р.а.) ихрамын шешпеуді бұйырды. Өйткені оның құрбандығы бар еді».

629- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ الْهَدَلِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ قَالَ سَمِعْتُ مَرْوَانَ الْأَصْفَرَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَدِمَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْيَمَنِ فَقَالَ يَا أَهْلَ بَيْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَوْلَا أَنَّنِي مَعِيَ الْهَدْيَ لَأَحَلَّتْ

629- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Әли (р.а.) Иеменнен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.):

«Қайсына таһлил айттың, үлкен қажылыққа ма әлде кіші қажылыққа ма?»,- деді. Хазреті Әли: «Алланың елшісі қайсыған таһлил айтқан болса, менде соған айттым»,- деп жауап берді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сен қайсыған ниет қылып ихрам киген болсаң, мен де соған (ниет қылып) ихрам кидім»,- деді.

630- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ بَعَثَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى قَوْمٍ بِالْيَمَنِ فَجِئْتُ وَهُوَ بِالْبَطْحَاءِ فَقَالَ بِمَا أَهَلَّتْ فَأُتِ أَهَلَّتْ كَاهِلَالِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ هَلْ مَعَكَ مِنْ هَدْيٍ فُلْتُ لَا فَأَمَرَنِي فَطُقْتُ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ أَمَرَنِي فَأَحَلَّتْ فَأَتَيْتُ امْرَأَةً مِنْ قَوْمِي فَمَشَطَنِي أَوْ غَسَلَتْ رَأْسِي فَقَدِمَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ إِنْ نَأْخُذُ بِكِتَابِ اللَّهِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُنَا بِالتَّمَامِ قَالَ اللَّهُ وَأَتَمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ وَإِنْ نَأْخُذُ بِسُنَّةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّهُ لَمْ يَجَلَّ حَتَّى نَحَرَ الْهَدْيَ

630- Әбу Мұса (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені Иемендегі бір қауымға жіберді. Қайтып келгенімде Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Батхада екен, менен: «Қайсыған ниет етіп ихрам кидің?»,- деп сұрады. Мен: ««Алланың елшісі қайсыған ниет етіп ихрам киген болса, менде соған (ниет етіп) ихрам кидім»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Құрбандық алып келдің бе?»,- деп сұрады. Мен: «Жок»,- дедім. Кейін, әмір етті, мен Кағбаны тәуеп етіп, Сафа мен Мәруаның арасында жүгірдім. Содан соң, маған ихрамымды шешуімді бұйырды. Мен шештім. Кейін бір әйелдің алдына бардым, ол шашымды тарап берді (немесе басымды жуып қойды). Сол кезде алдыма Омар (р.а.) келіп, маған былай деді: «Егерде біз Алла тағаланың кітабын алып, оқып көрсек, бізге қажылықтың амалдарын (толық орындап) аяғына дейін жеткізуді бұйырғанын көреміз. Алла тағала: «Хаж және ғұмраны Алла үшін толық орындаңдар ...¹⁰⁰»,- деді. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннетінің мәселесіне келсек, ол кісі құрбандық шалмағанынша ихрамын шешпеген»,- деді.

¹⁰⁰ 2. «әл-Бақара», 196 аят.

33-бап. Алла тағаланың қажылыққа байланысты аят кәрімі туралы

قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَقَوْلِهِ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجُّ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَشْهُرُ الْحَجِّ سَوَالٌ وَذُو الْقَعْدَةِ وَعَشْرٌ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مِنْ السَّنَةِ أَنْ لَا يُحْرَمَ بِالْحَجِّ إِلَّا فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ وَكَرِهَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنْ يُحْرَمَ مِنْ خُرَّاسَانَ أَوْ كَرْمَانَ

Алла тағала: «Хаж (шәууәл, зүлқағда және зүлхижжаның онына дейінгі) белгілі айлар. Кім ол айларда (ихрам киіп) міндеттенсе, хаж кезінде әйелге жақындасу, күнә істеу және жанжал жоқ¹⁰¹», - десе, және бір аятта: «Олар сенен жаңа туған айдың жағдайын сұрайды: «Ол адамдар және қажылық үшін уақыт белгілеу, деп айт¹⁰²», - деді.

Ибн Омар (р.а.): «Шәууал мен Зүлқағда айларында да Зүлхижжа айының оныншы күнін де қажылық қылынады», - деген. Ибн Аббас (р.а.): «Тек қана қажылық айында ғана ихрам кию сүннет қылынған», - деді. Осман (р.а.) Хурасаннан немесе Кирманнан ихрам киіп келуді Мәкрух деп санаған.

631- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ حَدَّثَنَا أَلْفُحُ بْنُ حَمِيدٍ سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ عَنِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ وَلِيَالِي الْحَجِّ وَحُرْمِ الْحَجِّ فَنَزَلْنَا بِسَرْفٍ قَالَتْ فَخَرَجَ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ مَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ مَعَهُ هَدْيٌ فَأَحَبُّ أَنْ يَجْعَلَهَا عُمْرَةً فَلْيَفْعَلْ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ فَلَا قَالَتْ فَالْأَخْذُ بِهَا وَالتَّارِكُ لَهَا مِنْ أَصْحَابِهِ قَالَتْ فَأَمَّا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرِجَالٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَكَانُوا أَهْلَ قُوَّةٍ وَكَانَ مَعَهُمُ الْهَدْيُ فَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الْعُمْرَةِ قَالَتْ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَبْكِي فَقَالَ مَا يُبْكِيكِ يَا هَيْتَاهُ قُلْتُ سَمِعْتُ قَوْلَكَ لِأَصْحَابِكَ فَمَنْعْتُ الْعُمْرَةَ قَالَ وَمَا شَأْنُكَ قُلْتُ لَا أَصَلِّي قَالَ فَلَا يَضِيرُكَ إِنَّمَا أَنْتِ امْرَأَةٌ مِنْ بَنَاتِ آدَمَ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكَ مَا كَتَبَ عَلَيْهِنَّ فَكُونِي فِي حَجَّتِكَ فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَرَزُقَكِيهَا قَالَتْ

¹⁰¹ 2. «әл-Бақара», 197 аят.

¹⁰² 2. «әл-Бақара», 189 аят.

فَخَرَجْنَا فِي حَجَّتِهِ حَتَّى قَدِمْنَا مِئَى فَطَهَرْتُ ثُمَّ خَرَجْتُ مِنْ مِئَى فَأَقْضَيْتُ بِالْبَيْتِ
قَالَتْ ثُمَّ خَرَجْتُ مَعَهُ فِي النَّفْرِ الْآخِرِ حَتَّى نَزَلَ الْمُحَصَّبَ وَنَزَلْنَا مَعَهُ فِدْعَا عَيْدِ
الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ اخْرُجْ بِأَخِيكَ مِنَ الْحَرَمِ فَلْتَهْلُ بِعُمْرَةٍ ثُمَّ افْرُغَا ثُمَّ انْتَبِهَا
هَا هُنَا فَإِنِّي أَنْظِرُكُمْ حَتَّى تَأْتِيَانِي قَالَتْ فَخَرَجْنَا حَتَّى إِذَا فَرَعْتُ وَفَرَعْتَ مِنْ
الطَّوَافِ ثُمَّ جِئْتُهُ بِسَحَرٍ فَقَالَ هَلْ فَرَعْتُمْ فَقُلْتُ نَعَمْ فَأَذِنَ بِالرَّحِيلِ فِي أَصْحَابِهِ
فَارْتَحَلَ النَّاسُ فَمَرَّ مُتَوَجِّهًا إِلَى الْمَدِينَةِ ضَيْرٌ مِنْ ضَارٍ يَضِيرُ ضَيْرًا وَيُقَالُ
ضَارٌ يَضُورُ ضَوْرًا وَضَرَ يَضُرُّ ضَرًّا

631- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Біз қажылық айларында, қажылық түндерінде және қажылық сағаттарында Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірдей жолға шығып, Сариф деген жерге келіп түстік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сахабалардың алдына шығып: «Қайсы бірің құрбандық алып келмеген болса, кіші қажылыққа ниет етіп ихрам кісін, ал кімде-кім құрбандық алып келген болса, бұлай қылмасын!»,- деді. Сонда кейбір сахабалар кіші қажылыққа ал кейбіреулері үлкен қажылыққа ихрам киді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) және кейбір сахабалар шамалары жетіп, құрбандықтарын алып келгендері үшін, кіші қажылыққа ихрам киюден мақрұм болды. Мен бұл сөзді естіп, жылап отырғанымда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кіріп келіп: «Неге жылап отырсың?»,- деді. Мен: «Сіздің сахабаларыңызға айтқан сөздеріңізді естідім, мен кіші қажылық қыла алмайды екенмін»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Саған не болды?»,- деп сұрады. Мен: «Намаз оқи алмаймын (яғни, етек кірім келді)»,- дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Оның зияны жоқ, сен де Адам атаның қыздарының бірісін, Алла тағала олардың маңдайларына нені жазған болса, саған да соны жазған, қажылығыңды жалғастыра бер»,- деді. Кейін біз қажылықтан шығып, Минаға келдік, ол жерде мен (етеккірден) тазардым. Содан соң, Минадан шығып, Қағбаны тәуеп еттік. Кейін, Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) біргелік Минаның екінші күні (Минаның күндері 4 күн болады) жолға шығып, Мухассаб деген жерге келіп түстік. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Абдуррахман ибн Әбу Бәкірді шақырып алып: «Апайың мен бірге ихрамнан шық, апайың кіші қажылыққа ихрам кісін және кіші қажылықтың үкімдерін толық орындап осы жерге қайтып келіңдер өйткені мен сендерді күтіп тұрамын»,- деді. Біз жолға шықтық мен кіші қажылықтың шарттарын толық орындап тауаф та қылып болдым. Содан соң сахарада Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қасына қайтып келдім. Ол кісі: «Кіші қажылық қылып келдіңдер ме?»,- деді. Мен: «Иә»,- дедім. Кейін сахабаларға жолға шығуды бұйырды. Адамдар Мединені бетке ұстап жолға аттанды.

34-бап. Таматтуғ, қиран және ифрад жайында: құрбандығы жоқ кісі қажылық (ниетінен шығады)

632- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَسُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا نُرَى إِلَّا أَنَّهُ الْحَجُّ فَلَمَّا قَدِمْنَا تَطَوَّفْنَا بِالْبَيْتِ فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقَ الْهَدْيِ أَنْ يَحِلَّ فَحَلَّ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقَ الْهَدْيِ وَيَسْأُوهُ لَمْ يَسْفَنْ فَأَحْلَلْنَ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَحِضْتُ فَلَمْ أَطْفُ بِالْبَيْتِ فَلَمَّا كَانَتْ لَيْلَةُ الْحَصْبَةِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ يَرْجِعُ النَّاسُ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ وَأَرْجِعُ أَنَا بِحَجَّةٍ قَالَ وَمَا طُفْتُ لَيْلِي قَدِمْنَا مَكَّةَ قُلْتُ لَا قَالَ فَادْهَبِي مَعَ أَخِيكَ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهْلِي بِعُمْرَةٍ ثُمَّ مَوْعِدُكَ كَذَا وَكَذَا قَالَتْ صَفِيَّةُ مَا أَرَانِي إِلَّا حَابِسَتَهُمْ قَالَ عَفْرَى حَلَقَى أَوْ مَا طُفْتُ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَتْ قُلْتُ بَلَى قَالَ لَا بَأْسَ أَنْفِرِي قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَلَقِينِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُصْعِدٌ مِنْ مَكَّةَ وَأَنَا مُنْهَبِطَةٌ عَلَيْهَا أَوْ أَنَا مُصْعِدَةٌ وَهُوَ مُنْهَبِطٌ مِنْهَا

632- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге тек қана қажылық қыламыз деген ниетпен жолға шықтық. Жеткеннен соң Қағбаны тәуеп еттік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім шалатын құрбандық жетектеп келмеген болса, ихрамын шешсін!», - деп әмір етті. Шалатын құрбандық алып келмеген бір қанша адамдар және Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) менен басқа әйелдері де ихрамдарын шешіп, қажылықтан мақрум болды. Өйткені олардың да шалатын құрбандықтары жоқ болатын. Ал мен болсам, етеккірім келіп, Қағбаны тәуеп ете алмадым. «Хасба» түні келген соң, «Я Расулулла, адамдар бір жола үлкен қажылықты да, кіші қажылықты да орындап қайтуда, ал мен болсам, тек қана үлкен қажылықты қылдым», - дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Меккеде болғанымызда тәуеп қылмап па едің?», - деді. Мен: «Жоқ», - дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олай болса, ағаңмен бірге Танғимға барып, кіші қажылыққа тәлбия айт, содан соң пәлен уақытта қайтып кел!», - деді.

Сафия (р.а.) былай деді: «Сонда адамдар менің кіші қажылық қылып қайтып келуімді күтіп, жолдан қалды деп ойлаймын, өйткені менде етеккір көріп, кіші қажылық қылмаған едім! Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған: «Наһр күндері (құрбандық шалатын күндер) тәуеп етпедің бе?», - деді. Мен: «Жоқ», - дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Оқасы жоқ, тәуеп етіп кел!», - деді.

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мен Меккеден шығып келе жатқанында жолықтырып қалды. Ал мен болсам, Меккеге кіріп бара жатқан болатынмын. Әлде ол кісі Меккеге кіріп бара жатқан еді де мен болсам, Меккеден шығып бара жатыр едім».

633- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِالْحَجِّ وَأَهَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحَجِّ فَأَمَّا مَنْ أَهَلَ بِالْحَجِّ أَوْ جَمَعَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لَمْ يَحِلُّوا حَتَّى كَانَ يَوْمُ النَّحْرِ

633- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Хажжат ул-Уадағ жылында Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге жолға шықтық. Кейбіріміз кіші қажылыққа, ал кейбіріміз болса бір жола үлкен қажылыққа да, кіші қажылыққа да тәлбия айттық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қажылыққа тәлбия айтты. Бірақ кім үлкен қажылыққа ниет етіп ал кім сол уақытта үлкен және кіші қажылыққа бірдей ниет етіп тәлбия айтқан болса, наһр (кұрбан шалатын күн) күнге дейін ихрамдарын шешпеді»,- деді.

634- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا عُذْرُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ شَهِدْتُ عُثْمَانَ وَعَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَعُثْمَانَ يَنْهَى عَنِ الْمُتَعَةِ وَأَنْ يُجْمَعَ بَيْنَهُمَا فَلَمَّا رَأَى عَلِيُّ أَهْلًا بِهِمَا لَبَّيْكَ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ قَالَ مَا كُنْتُ لِأَدْعَ سُنَّةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِقَوْلِ أَحَدٍ

634- Мәруан ибн Хакам айтты: «Мен, Осман және Әли (р.а.) халифа болған дәуірлерде, қажылықта болдым. Хазреті Осман (р.а.) бір жола үлкен қажылық пен кіші қажылықты орындаудан қайтарды. Ал Хазреті Әли (р.а.) болса, бұған мән бермей, «Ләббайка биумратин уа хажжатин»,- деп үлкен қажылыққа да, кіші қажылыққа да ниет етті де: «Шақырушы біреудің сөзіне еріп, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннеттерін орындамастан қоймаймын!»,- деді.

635- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَلُوسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الْعُمْرَةَ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ مِنْ أَفْجَرِ

الْفُجُورِ فِي الْأَرْضِ وَيَجْعَلُونَ الْمُحْرَمَ صَفْرًا وَيَقُولُونَ إِذَا بَرَأَ الذَّبْرَ وَعَقَا الْأَثْرَ
وَأَسْلَخَ صَفْرَ حَلَّتْ الْعُمْرَةُ لِمَنْ اعْتَمَرَ قَدِيمَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ
صَبِيحَةَ رَابِعَةٍ مُهْلَيْنِ بِالْحَجِّ فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً فَتَعَاظَمَ ذَلِكَ عِنْدَهُمْ فَقَالُوا
يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْحِلِّ قَالَ حِلُّ كُلُّهُ

635- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Адамдар қажылық айларында кіші қажылық қылуды дүниедегі ең жаман пасықтықтардан да жаман нәрсе деп есептейтін еді. Сол үшін де Мұхаррам айының орнына Сафар айында кіші қажылық қылатын еді. Олар: «Егер түйенің арқасындағы жауыры жазылып, ізі де қалмаса, және Сафар айы бітсе, кіші қажылық қылу мүмкін болады», - десетін. Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) сахабалары Зұлхижжа айының төртінші таңсәрісінде қажылыққа тәлбия айтып келді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сахабаларға үлкен қажылықтың орнына кіші қажылық қылуға әмір етті. Бұл оларға ауыр тиіп: «Я Расулулла, үлкен қажылыққа (ниет етіп) киіп келген ихрамды шешіп, кіші қажылыққа қайтадан кию мүмкін бе?», - десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қажылық уақытында не нәрсеге рұқсат етілген болса,, соның барлығын істеуге болады», - деп жауап берді.

636- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عُذْرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَدِمْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَهُ بِالْحِلِّ

636- Әбу Мұса (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) алдына келдім, ихрамды шешуді бұйырды», - деді.

637- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ ح وَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوا بِعُمْرَةٍ وَلَمْ تَحِلِّ أَنْتَ مِنْ عُمْرَتِكَ قَالَ إِنِّي لَبَدْتُ رَأْسِي وَقَلَدْتُ هَذِي فَلَا أَحِلُّ حَتَّى أُحْرَرَ

637- Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) зайыбы Хафса анамыз (р.а.) риуаят етті: «Я Расулулла, адамдар неге кіші қажылық қылып ихрамдарын шешуде, ал сіз шешпедіңіз?», - деп сұрадым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен шашымды қозғалмайтын қылып жабыстырып алғанмын, және құрбандықты да атап қойғанмын. Сол үшін құрбандығымды шалмай тұрып ихрамды шешпеймін», - деді.

638- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو جَمْرَةَ نَصْرُ بْنُ عِمْرَانَ الضُّبَعِيُّ قَالَ تَمَعْتُ فَنَهَانِي نَاسٌ فَسَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَأَمَرَنِي فَرَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ رَجُلًا يَقُولُ لِي حَجٌّ مَبْرُورٌ وَعُمْرَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ فَأَخْبَرْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ سَنَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِي أَقِمْ عِنْدِي فَأَجْعَلَ لَكَ سَهْمًا مِنْ مَالِي قَالَ شُعْبَةُ فَقُلْتُ لِمَ فَقَالَ لِلرُّؤْيَا الَّتِي رَأَيْتُ

638- Әбу Жамра Наср ибн Имран риуаят етті: «Мен үлкен қажылық пен кіші қажылық қылуға рұқсат алған едім. Бірақ менің бұлай етуімді адамдар құп көрмеді. Сонда бұл туралы Ибн Аббастан (р.а.) сұрадым. Ол кісі қажылығымды жалғастыра беруімді бұйырды. Кейін, түс көрдім. Түсімде бір кісі маған: «Шын ниетпен қылған қажылығын мен қабыл болған кіші қажылығын құтты болсын!»,- деді. Мен көрген түсімді Ибн Аббасқа (р.а.) айтып бердім. Ол кісі: «Бұл, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннеттерін мүлтіксіз орындағаның үшін»,- деді. Кейін және былай деді: «Менің қасымда бол мен саған өз малымнан үлес бөліп берейін!»,- деді. Шуғба менен: «Неге бұлай етті?»,- деп сұрады. Мен: «Көрген түсімнің құрметіне»,- дедім.

639- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا أَبُو شِهَابٍ قَالَ قَدِمْتُ مُمْتَعًا مَكَّةَ بِعُمْرَةٍ فَدَخَلْنَا قَبْلَ التَّرْوِيَةِ بِثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فَقَالَ لِي أَنَسٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ تَصِيرُ الْآنَ حَجَّكَ مَكِّيَّةً فَدَخَلْتُ عَلَى عَطَاءٍ أَسْتَفْتِيهِ فَقَالَ حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ حَجَّ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ سَاقِ الْبُنْدِ مَعَهُ وَقَدْ أَهْلُوا بِالْحَجِّ مُفْرَدًا فَقَالَ لَهُمْ أَجْلُوا مِنْ إِحْرَامِكُمْ بِطَوَافِ الْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَصِّرُوا ثُمَّ أَقِيمُوا حَلَالًا حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ فَأَهْلُوا بِالْحَجِّ وَاجْعَلُوا الَّتِي قَدِمْتُمْ بِهَا مِثْعَةً فَقَالُوا كَيْفَ نَجْعَلُهَا مِثْعَةً وَقَدْ سَمَّيْنَا الْحَجَّ فَقَالَ أَفْعَلُوا مَا أَمَرْتُمْ فَلَوْلَا أَنِّي سَفَتُ الْهَدْيَ لَفَعَلْتُ مِثْلَ الَّذِي أَمَرْتُمْ وَلَكِنْ لَا يَحِلُّ مِنِّي حَرَامٌ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَفَعَلُوا قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ أَبُو شِهَابٍ لَيْسَ لَهُ مُسْنَدٌ إِلَّا هَذَا

639- Әбу Шиһаб (р.а.) риуаят етті: «Кіші қажылық қылғаннан соң Меккеге келдім. Тарвия күнінен үш күн бұрын Меккеге кіріп келдік. Сонда, кей меккеліктер маған: «Қылған қажылығыңның сауабы Меккеліктер қылған қажылықтың сауабына ие»,- деді. Мен Ғатаның (р.а.) алдына пәтуа сұрап

кiрдiм. Сонда Ғата (р.а.): «Маған Жәбир ибн Абдулла Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бiрге бiр күн бойы бiрге қой жетектеп қажылық қылғанын айтып берген едi. «Сонда Жәбир маған айтқан едi. Әркiм қажылыққа өзiнше тәлбия айтты. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сахабаларға: «Қағбаны тәуеп етiп, Сафа мен Мәруа аралығында саби етiп болғаннан соң, ихрамдарыңды шешiп, шаштарыңды қысқартыңдар, тәрвия күнiне дейiн ихрам кимендер, кейiн қажылыққа тәлбия айтып, алғашқы iстегендерiңнiң барлығын қайтадан орындаңдар!», - дедi. Сонда сахабалар: «Не үшiн қайтадан орындаймыз, бiз қажылық қыламыз деп қойдық қой?!», - дестi. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Айтқанымды қылыңдар! Егерде құрбандық жетектеп келмегенiмде, өзiмде солай iстеген болар едiм. Бiрақ мен атаған құрбандығымды шалмай ихрамымды шешпеймiн», - дедi. Содан соң сахабалар Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әмiрлерiне бойұсынып, айтқандарын орындады».

640- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَعْمُرِيُّ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ اخْتَلَفَ عَلِيٌّ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَهُمَا بَعُسْفَانَ فِي الْمُتْعَةِ فَقَالَ عَلِيٌّ مَا تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَنْهَى عَنْ أَمْرِ فَعَلَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عَلِيٌّ أَهْلًا بِهِمَا جَمِيعًا

640- Сағид ибн Мусайиаб (р.а.) риуаят еттi: «Әли мен Осман (р.а.) Усфан деген жерде *мугға*¹⁰³ жайлы тартысып қалды. Хазретi Әли (р.а.): «Бiр жола үлкен қажылықпен кiшi қажылықты орындауға тиым салуың арқылы сен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннеттерiне қарсы шыққан боласың», - дедi-да, оның сөзiне мән бермей, бiр уақыттың өзiнде үлкен қажылық пен кiшi қажылыққа бiрдей тәлбия айтты», - дедi.

35-бап. Қажылыққа тәлбия айтып қойған кiсi жайында

641- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ قَالَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا يَقُولُ حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَقُولُ لَيْبِكَ اللَّهُمَّ لَيْبِكَ بِالْحَجِّ فَأَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَعَلْنَاهَا عُمْرَةً

641- Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят еттi: «Бiз Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бiрге Меккеге «Ләббайка-л-лаһумма ләббайка би-л-хажжи», - деп

¹⁰³ Мугға – Таматтғ қажылық.

талбия айтып келдік. Бірақ Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге бұйрық беріп еді, біз үлкен қажылықтың орнына кіші қажылық еттік»,- деді.

36-бап. Таматтуғ жайында

642- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ قَالَ حَدَّثَنِي مُطَرِّفٌ عَنْ
عِمْرَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ تَمَتَّعْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَنَزَلَ الْقُرْآنُ قَالَ رَجُلٌ بِرَأْيِهِ مَا شَاءَ

642- Имран (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) заманында таматтуғ қылдық. Оның дұрыстығы туралы аятта нәзіл болды. Бір кісі бір уақытта өзім білемшілік қылып, аузына келгенін айтқан болатын. (яғни, таматтуғ қылуды дұрыс емес деген еді)».

37-бап. Алла тағала: «Бұл үйі Мәсжид ул Харамның маңында болмағандар үшін!¹⁰⁴»,- деді.

قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَقَالَ أَبُو كَامِلٍ
فُضَيْلُ بْنُ حُسَيْنِ الْبَصْرِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو مَعَشَرَ الْبَرَاءُ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ غِيَاثٍ عَنْ
عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ مُتْعَةِ الْحَجِّ فَقَالَ أَهْلُ
الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ وَأَزْوَاجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ
وَأَهْلَانَا فَلَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْعَلُوا إِهْلَاكُكُمْ بِالْحَجِّ
عُمْرَةً إِلَّا مَنْ قَدَّ الْهَدْيَ فَطُفْنَا بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَأَتَيْنَا النَّسَاءَ وَابْسْنَا
النِّيَابَ وَقَالَ مَنْ قَدَّ الْهَدْيَ فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لَهُ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ ثُمَّ أَمَرْنَا عَشِيَّةَ
التَّرْوِيَةِ أَنْ نُهَلَ بِالْحَجِّ إِذَا فَرَعْنَا مِنَ الْمَنَاسِكِ جِنًّا فَطُفْنَا بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا
وَالْمَرْوَةِ فَقَدْ تَمَّ حَجُّنَا وَعَلَيْنَا الْهَدْيُ كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ
فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَى أَصْوَاطِكُمْ الشَّاهُ
تَجْزِي فَجَمَعُوا نُسُكَيْنِ فِي عَامٍ بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَنْزَلَهُ فِي كِتَابِهِ
وَسَنَّهُ نَبِيُّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَاحَهُ لِلنَّاسِ غَيْرَ أَهْلِ مَكَّةَ قَالَ اللَّهُ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ

¹⁰⁴ 2. «әл-Бақара», 196 аят.

يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَأَشْهُرُ الْحَجِّ الَّتِي ذَكَرَ اللَّهُ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ
شَوَّالٍ وَدُو الْقَعْدَةِ وَدُو الْحِجَّةِ فَمَنْ تَمَتَّعَ فِي هَذِهِ الْأَشْهُرِ فَعَلَيْهِ دَمٌ أَوْ صَوْمٌ
وَالرَّقْتُ الْجِمَاعُ وَالْفُسُوقُ الْمَعَاصِي وَالْجِدَالُ الْمِرَاءُ

Икрина (р.а.) риуаят етті. «Ибн Аббастан (р.а.) қажылық мутғасы¹⁰⁵ жайында сұрағанында, ол кісі былай деп жауап берді: «Мухажирлар, ансарлар және Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) зайыбтары Хажжат ул-Удағта қажылыққа ихрам киді, бізде қажылыққа тәлбия айттық. Меккеге келгенімізде, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Құрбандық алып келгендерден басқаларын түгелдей үлкен қажылыққа қалып келген ниеттеріңді өзгертіп, кіші қажылыққа тәлбия айтыңдар!», - деді. Біз Қағбаны тәуеп етіп, Сафа мен Мәруаның арасын сағи қылдық та содан соң әйелдеріміздің жанына келдік те, киімдерімізді киіп алдық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім атап алып келген құрбандығын құрбандық шалатын жерге апарып шалмағанынша ихрамын шешпесін!», - деді. Кейіннен, бізге Тәруия¹⁰⁶ түнінде үлкен қажылыққа тәлбия айтуымызды бұйырды. Біз қажылықтың шарттарын орындағанымыздан кейін, Қағбаны тәуеп етіп, Сафа мен Мәруаның арасында сағи қылдық. Сөйтіп қажылықты тамам қылдық. Тек қана құрбандыққа атаған жанды малымызды сою ғана қалған еді. Алла тағала бұйырғандай, « ... Егер біреу құрбандық таба алмаған болса, қажылықта үш күн, үйге қайтып келгеннен соң жеті күн барлығы он күн ораза ұстайды¹⁰⁷ ». Құрбандық шалғанға бір қой жеткілікті. Бір жылда екі белгіні – үлкен және кіші қажылықты орындандар! Өйткені, Алла тағала бұл жайында өзінің Кітабында нәзіл қылған және бұл Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннеті! Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккенің тұрғындарынан басқа кісілерге шектеусіз қажылық қылуға рұқсат берген. Алла тағала: «Бұл үкім – Масжид ул-Харамның маңайында тұрмайтындар үшін!¹⁰⁸», - деді. Алла тағала айтқан қажылық айлары: Шәууәл, Зұлқағда және Зұлхижжа. Кімде-кім осы айларда қажылық нәсіп болса, қан шығаруы (құрбандық шалуы) немесе оның орнына ораза ұстауы ләзім болады. Бұдан басқа қажылықтың уақытында жаман сөздерді айтпауы, әйелге жақындамауы, бұзықшылық қылмауы және жанжалдаспаулары керек».

¹⁰⁵ Мутға – Таматтуғ қажылығы. (яғни, үлкен және кіші қажылықты бірге орындау),

¹⁰⁶ Тәруия – Зұлхижжа айының сегізінші күні.

¹⁰⁷ 2. «әл-Бақара», 196 аят.

¹⁰⁸ 2. «әл-Бақара», 196 аят.

38-бап. Меккеге кірерде ғұсыл қылу туралы

643- حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا ابْنُ عَلِيَّةَ أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا دَخَلَ أَدْنَى الْحَرَمِ أَمْسَكَ عَنِ التَّلْبِيَةِ ثُمَّ بَيَّتُ بِذِي طَوَى ثُمَّ يُصَلِّي بِهِ الصُّبْحَ وَيَغْتَسِلُ وَيُحَدِّثُ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ

643- Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) Меккеге кіретін болса, тәлбия айтудан тоқтап, Зу Туан деген жерге жатып қалатын еді. Ертеніне осы жерде таң намазын оқып, ғұсыл құынатын еді. Пайғамбарымызда (с.ғ.с.) солай істейтін еді», - деді.

39-бап. Меккеге күндізгі немесе түнгі мезгілде кіру жайында

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِذِي طَوَى حَتَّى أَصْبَحَ ثُمَّ دَخَلَ مَكَّةَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Зу Таванда таңды атырып, содан соң Меккеге кірді. Ибн Омарда (р.а.) солай ететін еді.

644- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ بَاتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِذِي طَوَى حَتَّى أَصْبَحَ ثُمَّ دَخَلَ مَكَّةَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ

644- Нафиғ (р.а.) риуаят етті. «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Зу Таванда қалып, таң атырды, содан соң Меккеге кірді. Ибн Омарда (р.а.) солай қылатын еді», - деді.

40-бап. Меккеге қай тараптан кіреді?

645- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنِي مَعْنُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُ مِنَ النَّبِيَّةِ الْعُلْيَا وَيَخْرُجُ مِنَ النَّبِيَّةِ السُّفْلَى

645- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге Санийат ул-Улиа (Меккенің жоғарғы жағындағы жол) арқылы кіріп,

Санийят ус-Суфла (Меккенің төмен жағындағы жол) арқылы Меккеден шығып кететін еді»,- деді.

41-бап. Меккенің қайсы жағынан шығады?

646- حَدَّثَنَا مُسَدَّدُ بْنُ مُسْرَهْدٍ الْبَصْرِيُّ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ مَكَّةَ مِنْ كَدَاءٍ مِنَ النَّبِيَّةِ الْعُلْيَا الَّتِي بِالْبَطْحَاءِ وَخَرَجَ مِنَ النَّبِيَّةِ السُّفْلَى قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ كَانَ يُقَالُ هُوَ مُسَدَّدٌ كَأَسْمِهِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ يَقُولُ لَوْ أَنَّ مُسَدَّدًا أَتَيْتُهُ فِي بَيْتِهِ فَحَدَّثْتُهُ لَأَسْتَحِقَّ ذَلِكَ وَمَا أَبَالِي كُنْتِي كَأَنْتِ عِنْدِي أَوْ عِنْدَ مُسَدَّدٍ

646- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге Кадоь деген жер арқылы, Батхадағы Санийят ул-Улиа жолын бойлап кіретін еді. Ал қайтқанда, Санийят ус-Суфла жолы арқылы шығып кететін еді»,- деді. Имам Бұхарий риуаят етті: «Оның есімі Мусаддад (яғни, тура, дұрыс сөйлеуші, шыншыл) еді. Яһя ибн Саьид Яһя ибн Муғийнға былай деп айтқан екен: «Мен Мусаддадтың үйіне барсам, хадис айтып беретін едім. Ол бұған өте лайықты адам еді. Қағазға көшіріліп қойылған хадистер менде тұрады ма әлде онда тұрады ма, мен үшін оның парқы жоқ еді. (оған имандай сенетін едім)»,- деді.

647- حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَا حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا جَاءَ إِلَى مَكَّةَ دَخَلَ مِنْ أَعْلَاهَا وَخَرَجَ مِنْ أَسْفَلِهَا

647- Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келгенінде оның жоғарғы жағынан кіріп, (қайтқанда) төменгі жағынан шықты»,- деді. Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мекке алынған жылы қалаға Када жағынан кіріп, оның жоғарғы жағындағы Кудадан шықты»,- деді.

648- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ الْمَرْوَزِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَامَ الْفَتْحِ مِنْ كَدَاءٍ وَخَرَجَ مِنْ كَدَاءٍ مِنْ أَعْلَى مَكَّةَ

648- Хишам (р.а.): «Ғұруа екеуімен де яғни, Кададан да, Кудадан да кіре беретін еді. Бірақ көбінесе үйіне жақынырақ болған Кададан кіретін»,- деді.

649- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنَا عَمْرُو عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَامَ الْفَتْحِ مِنْ كَدَاءٍ أَعْلَى مَكَّةَ قَالَ هِشَامٌ وَكَانَ عُرْوَةُ يَدْخُلُ عَلَى كِلَيْهِمَا مِنْ كَدَاءٍ وَكَدًّا وَأَكْثَرُ مَا يَدْخُلُ مِنْ كَدَاءٍ وَكَانَتْ أَقْرَبَهُمَا إِلَى مَنْزِلِهِ

649- Хишам (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мекке алынған жылы қалаға жоғарғы жағындағы Кададан кірді. Ғұруа да көбінесі Кададан кіретін еді. Өйткені ол үйлеріне жақынырақ болатын»,- деді.

حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ مِنْ كَدَاءٍ وَكَانَ عُرْوَةُ يَدْخُلُ مِنْهُمَا كِلَيْهِمَا وَكَانَ أَكْثَرَ مَا يَدْخُلُ مِنْ كَدَاءٍ أَقْرَبَهُمَا إِلَى مَنْزِلِهِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ كَدَاءٌ وَكَدًّا مَوْضِعَانِ

Хишам (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мекке алынған жылы қалаға Када арқылы кірді. Ал Ғұруа екеуімен де яғни, Кададан да, Кудадан да кіре беретін еді. Бірақ көбінесе үйіне жақынырақ болған Кададан кіретін»,- деді.

Имам Бұхарий: «Када мен Куда басқа жер»,- деді.

42-бап. Мекке мен оның құрлысының артықшылықтары туралы

وَقَوْلِهِ تَعَالَى وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنَا وَاتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمْتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةٌ مُسْلِمَةٌ لَكَ وَآرْنَاكَ مَنَاسِكَنَا وَنَبِّئْنَا عَنَّا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

Бұл туралы Алла тағала: «Сол уақытта үйді (Қағбаны) адам баласы үшін орталық әрі бейбітшілік орны етіп жасадық. Ыбрайым (ғ.с.) ның

орнынан намаз орны қылып алыңдар. Және Ыбрайым, Ысмайыл (ғ.с.) екеуінен: «Үйімді (Кағбаны) тауап етушілер, ғибадатқа, отырушылар және рүкуғ, сәжде қылушылар үшін тап-таза ұстандар»,- деп уәде алғанбыз¹⁰⁹»,- деді.

Сол кезде Ыбрайым (ғ.с.): «Раббым! Бұны бір тыныш қала қыла гөр! Және оның тұрғындарынан кім Аллаға, ахирет күніне иман келтірсе, әртүрлі өнімдермен ризықтандыр»,- деп жалбарынды. (Раббы): «Кім қарсы болса, оны да аз (күнгі дүниеде) пайдаландырамын, сонан соң оны (ақиретте) от азабына зорлаймын. Ол, барар орынның жаманы¹¹⁰»,- деді.

Сол уақытта Ыбрайым мен Ысмайыл (ғ.с.) үйдің (Кағбаның) ірге тасын көтере: «Бізден қабыл айла, күдіксіз Сен тілекті тым естуші, толық білушісің. Раббымыз, екеумізді де өзіңе бойұсынушы қыл, ұрпақтарымыздан да өзіңе бой ұсынушы бір үммет қыла көр, әрі бізге хаж ғамалдарымызды көрсетіп, тәубелерімізді қабыл айла, әлбетте, Сен өзің тәубені қабыл етуші, ерекше мейрімдісің!¹¹¹»,- десті.

652- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا بُنِيَتِ الْكَعْبَةُ ذَهَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَبَّاسُ بْنُ عَبَّاسٍ يَنْقُلَانِ الْحِجَارَةَ فَقَالَ الْعَبَّاسُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْعَلْ إِزَارَكَ عَلَيَّ رَقَبَتِكَ فَخَرَّ إِلَى الْأَرْضِ وَطَمَحَتْ عَيْنَاهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ أُرْنِي إِزَارِي فَشَدَّهُ عَلَيْهِ

652- Жәбир ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Кағба қайтадан жөндеуден өтіп жатқанда Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) Аббас тас тасуға барды. Аббас Пайғамбарымызға (с.ғ.с.): «Изарыңды шешіп, иығыңа қойып ал!», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) солай істеп еді, көзі қарауытып, басы айланып шалқасынан құлап түсті. Кейін: «Изарым қане, алып беріңіз!», - деді. Изарын алып беріп еді оранып алды», - деді.

653- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مُحَمَّدٍ بْنَ أَبِي بَكْرٍ أَخْبَرَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

¹⁰⁹ 2. «әл-Бақара», 125 аят.

¹¹⁰ 2. «әл-Бақара», 126 аят.

¹¹¹ 2. «әл-Бақара», 127-128 аяттар.

لَهَا أَلَمْ تَرِي أَنَّ قَوْمَكَ لَمَّا بَنَوْا الْكَعْبَةَ اقْتَصَرُوا عَنْ قَوَاعِدِ إِبْرَاهِيمَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَا تَرُدُّهَا عَلَى قَوَاعِدِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ لَوْلَا حَدَّثَانُ قَوْمِكَ بِالْكَفْرِ لَفَعَلْتُ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَئِنْ كَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا سَمِعَتْ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَرَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَرَكَ اسْتِئْثَامَ الرُّكْنَيْنِ اللَّذَيْنِ يَلِيَانِ الْحَجَرَ إِلَّا أَنْ النَّبِيَّ لَمْ يُتَمِّمْ عَلَى قَوَاعِدِ إِبْرَاهِيمَ

653- Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) зайыбы Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған: «Қауымың Қағбаны қайтадан салғанда Ибраһим құрған ірге тасты аласартқандарын білмейсің бе?»,- деді. Мен: «Я Расулулла, Ибраһим ғ.с. құрған ірге тасты орнына келтіріп қоймайсыз ба»,- дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Егерде қауымың жаңа ғана күпірліктен шықпағанда, солай еткен болар едім»,- деді. Абдулла ибн Омар (р.а.) айтты: «Егер Айша анамыз бұл хадисті Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) естіген болса, онда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хижрдың (девор) қасындағы екі бұрышты өппеген, дей алмаймын, өйткені Қағбаның ірге тасы Ибраһимнің кезіндегідей қылып, орнына келтірілмеген»,- деді.

654- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ حَدَّثَنَا أَشْعَثُ عَنْ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الْجَدْرِ أَمِنْ الْبَيْتِ هُوَ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ فَمَا لَهُمْ لَمْ يُدْخِلُوهُ فِي الْبَيْتِ قَالَ إِنَّ قَوْمَكَ قَصَّرَتْ بِهِمُ النَّقْفَةُ قُلْتُ فَمَا شَأْنُ بَابِهِ مُرْتَفِعًا قَالَ فَعَلَ ذَلِكَ قَوْمُكَ لِيُدْخِلُوا مَنْ شَاءُوا وَيَمْنَعُوا مَنْ شَاءُوا وَلَوْلَا أَنْ قَوْمَكَ حَدِيثٌ عَهْدُهُمْ بِالْجَاهِلِيَّةِ فَأَخَافُ أَنْ تُنْكَرَ فُلُوبُهُمْ أَنْ أُدْخَلَ الْجَدْرَ فِي الْبَيْتِ وَأَنْ أُلْصِقَ بَابَهُ بِالْأَرْضِ

654- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Қағбаның қабырғасы Қағбаның бір бөлігі болып саналады ма?»,- деп сұрадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Иә»,- деді. Мен: «Неліктен олар қабырғаны Қағбаға қоспаған?»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Өйткені қауымын нәпақадан таршылық көрген»,- деді. Мен: «Есігі неліктен биікте салынған?»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қауымын өздері қалаған кісілерін кіргізіп, ал қаламаған адамдарын кіргізбеу үшін солай істеген»,- деді. Егер де қауымын надандықтан шығып, қазір ғана Исламға кірмеген де ғой, ол қабырғаны бұзып, Қағбаға қосып, есігін жерге тақап, төменірек қылып қоятын едім. Бірақ олардың жүректеріне тиіп (беттерін Исламнан теріс бұрып) кетулерінен қауіптенемін»,- деді.

43-бап. Харам¹¹² мекеннің артықшылығы туралы

قَوْلِهِ تَعَالَى إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَقَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ أَوْلَمْ تُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُجْبَى إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Алла тағаланың екі аят кәрімінде былай делінеді: «(Мұхаммед ғ.с.): «Шын мәнінде мен әр нәрсенің иесі, осы құрметті қаланың Раббына кұлшылық қылуға сондай-ақ Мұсылмандардан болуға бұйырылдым¹¹³», - де.

«Оларды өз жанымыздан, әр нәрсенің өнімдері несібе түрінде шоғырланатын, қастерлі де бейбіт бір жерге (Меккеге) орналастырмадық па? Бірақ олардың көбі түсінбейді¹¹⁴», - деді.

657- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ مَنصُورٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ إِنَّ هَذَا الْبَلَدَ حَرَمٌ لِلَّهِ لَا يُعْضَدُ شَوْكُهُ وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهُ وَلَا يَلْتَقِطُ لِقَطْنَتُهُ إِلَّا مَنْ عَرَفَهَا

657- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мекке алынған күні: «Алла тағала құрметті еткен бұл мекеннің тіпті тікенінің де жұлынбағаны, жануарларының үркітілмегені ондағы жоғалған (біреу жоғалтқан) нәрселер болса, жария қылу мақсатынан басқа оймен алынбағаны дұрыс», - деді.

44-бап. Меккедегі үйлерін мұрагерлікке беру, сату және сатып алу жайында; Харам мешітіндегілердің барлығы тең!

لِقَوْلِهِ تَعَالَى إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَادِ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ الْبَادِي الطَّارِي مَعْكُوفًا مَحْبُوسًا

¹¹² Харам мекен – Тыйым салынған жер.

¹¹³ 27. «Нәміл», 91 аят.

¹¹⁴ 28. «Қасас», 57 аят.

Алла тағала аят кәрімінде былай дейді: «Шынында қарсы болғандарға, Алланың жолынан сондай-ақ Біз; оның тұрғындарымен шеттен келуші адамдарға тең қылған Мәсжид Харамнан тосқандарға және кім онда зұлымдықпен жолдан шығуды қаласа, оған жан түршігерлік азаптың дәмін татырамыз¹¹⁵», - деді.

658- حَدَّثَنَا أَصْبَغُ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ حُسَيْنٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيْنَ تَنْزَلُ فِي دَارِكَ بِمَكَّةَ فَقَالَ وَهَلْ تَرَكَ عَقِيلٌ مِنْ رِبَاعٍ أَوْ دُورٍ وَكَانَ عَقِيلٌ وَرَثَ أَبَا طَالِبٍ هُوَ وَطَالِبٌ وَلَمْ يَرِثْهُ جَعْفَرٌ وَلَا عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا شَيْئًا لِأَنَّهُمَا كَانَا مُسْلِمَيْنِ وَكَانَ عَقِيلٌ وَطَالِبٌ كَافِرَيْنِ فَكَانَ عَمْرٌ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ لَا يَرِثُ الْمُؤْمِنُ الْكَافِرَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَكَانُوا يَتَأَوَّلُونَ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضِ الْآيَةِ

658- Усама ибн Зәйд (р.а.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Я Расулулла, қай жерге түсесіз Меккедегі аулаңызға ма?»,- деп сұрадым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ақил бізге бірер аула немесе үй қалдырды ма екен?»,- деді. Ақил мен Талиб аталары Әбу Талибтен мұра алған болып, Жағфар мен Әли болса, ешқандай мұрагерлік алмаған еді. Өйткені олар мұсылман болып, ал Ақил мен Талиб кәпір болатын. Омар ибн Хаттаб (р.а.): «Мұьмин кәпірден мұра алмайды»,- дейтін. Ибн Шиһаб Зухрий: «Олар Алла тағаланың «Шынында иман келтіргендер, отандарынан ауғандар, және малдарымен жандарымен Алла жолында соғысқандар, сондай-ақ босқындарды орналастырып, көмек еткендер, міне бұлар бір-бірінің досы», - деген сөзіне амал ететін еді¹¹⁶», - деді.

45-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Меккеге түсуі туралы

659- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَلْمَةَ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أَرَادَ فُؤُومَ مَكَّةَ مَنَزَلْنَا عَدَاً إِنَّ شَاءَ اللَّهُ بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ

¹¹⁵ 22. «Хаж», 25 аят.

¹¹⁶ 8. «Әнфал», 72 аят.

659- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге бармақшы болғанында: «Құдай қаласа, ертең Бәний Кинана кәпірлер бір-біріне ант еткен жерге – Хайфқа барамыз!», - дейтін.

660- حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ حَدَّثَنَا الْوَزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ الْعَدِ يَوْمَ النَّحْرِ وَهُوَ بِمِئَى نَحْنُ نَازِلُونَ عَدَاً بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ يَعْنِي ذَلِكَ الْمُحَصَّبَ وَذَلِكَ أَنَّ فُرَيْشًا وَكِنَانَةَ تَحَالَفَتْ عَلَى بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَوْ بَنِي الْمُطَّلِبِ أَنْ لَا يُنَاكِحُوهُمْ وَلَا يُبَايَعُوهُمْ حَتَّى يُسَلِّمُوا إِلَيْهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ سَلَامَةٌ عَنْ عَقِيلٍ وَيَحْيَى بْنِ الضَّحَّاكِ عَنْ الْوَزَاعِيِّ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ وَقَالَ بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي الْمُطَّلِبِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بَنِي الْمُطَّلِبِ أَشْبَهُهُ

660- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Минада болғанында: «Ертең Наһр күні (құрбан шалатын күн) Бәний Кинананың Хайфиға – олар кәпірлікке садоқат білдіріп, ант еткен жерге барамыз», - деді. Сонда ол кісі Мухассабаты (Минадаға тас ататын жерді) айтты. Сол жерде Құрайыш пен Кинана тайпалары Бәний Хишам мен Бәний Абд ул-Муталлиб (немесе Баний ул-Муталлиб) тайпаларына Мұхаммедті (с.ғ.с.) ұстап тапсырмағандарына дейін өз ара қыз алыс-беріс және сауда-саттық қылмауға ант ішіскен болатын».

46-бап.

قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ رَبِّ إِنَّهُمْ أَضَلُّنَّ كَثِيرًا مِنْ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ دُرِّيَّتِي بَوَادِ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمُ الْآيَةَ

Алла тағала екі аят кәрімінде былай дейді: «Ыбрайым (ғ.с.): «Раббым! Осы Мекке қаласын бейбіт қыл! Мені және ұлдарымды бұттарға шоқынудан ұзақ қыл! Раббым олар, адамдардың көбін адастырды. Ал енді біреу маған ерсе, рас ол менен. Тағы біреу қарсы келсе, онда Сен өте жарылқаушы, ерекше мейірімдісің». Раббымыз! Ұрпақтарымының кейбірін егінсіз ойпатқа, құрметті үйін (Қағба) ның жанына

орналастырдым. Раббымыз! Олар намазды оқитын болсын! Енді адамдардың көңілдерін оларға ауатын қыл!¹¹⁷».

47-бап.

قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْيَبِيتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَائِدَ ذَلِكَ لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Алла тағала аят кәрімінде былай дейді: «Алла тағала құрметті үй Кағбаны, адам баласы үшін тұрақ қылды. Және құрметті айды, құрбандықты және мойнына тағылған белгілерді де. Бұл Алланың көктердегі әрі жердегі нәрселерді шынайы түрде білетіндігін және күдіксіз Алланың әр нәрсені толық білуші екендігін білулерін үшін!¹¹⁸».

661 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُخْرَبُ الْكَعْبَةُ دُو السُّوَيْفَيْنِ مِنَ الْحَبَشَةِ

661- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті. «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кағбаны екі аяғы (балтыры) жінішке, хабаши (эфиоптық) бұзады», - деді.

662 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ح وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ هُوَ ابْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حَفْصَةَ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانُوا يَصُومُونَ عَاشُورَاءَ قَبْلَ أَنْ يُفْرَضَ رَمَضَانُ وَكَانَ يَوْمًا تُسَنَّرُ فِيهِ الْكَعْبَةُ فَلَمَّا فَرَضَ اللَّهُ رَمَضَانَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ شَاءَ أَنْ يَصُومَهُ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ شَاءَ أَنْ يَتْرُكَهُ فَلْيَتْرُكْهُ

662- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Рамазан парыз болардан бұрын Мұхаррам айының оныншы күні ораза ұстайтын еді. Сол күні Кағбаға

¹¹⁷ 14. «Ибраһим», 35-37 аяттар.

¹¹⁸ 5. «Мәйида», 97 аят.

перде ұсталатын еді. Алла тағала Рамазанды парыз қылғанда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім қаласа, осы күнде ораза ұстасын, ал кімде-кім қаламаса, ұстамасын!», - деді.

663- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ عَنْ الْحَجَّاجِ بْنِ حَجَّاجٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِيُحَجَّزَ الْبَيْتُ وَلِيَعْتَمِرَنَّ بَعْدَ خُرُوجِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ تَابِعَهُ أَبَانُ وَعِمْرَانُ عَنْ قَتَادَةَ وَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ شُعْبَةَ قَالَ لَا تَقُومُ السَّاعَةَ حَتَّى لَا يُحَجَّزَ الْبَيْتُ وَالْأَوَّلُ أَكْثَرُ سَمِعَ قَتَادَةَ عَبْدَ اللَّهِ وَعَبْدُ اللَّهِ أَبَا سَعِيدٍ

663- Әбу Саъид Худрий (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Яжуж бен Мажуж шыққаннан кейін де Қағба, әлбетте, қажылық пен тәуеп етіледі», - деді. Шуғба: «Қағба тәуеп етілмей қалғанға дейін қиямет болмайды», - деді.

48-бап. Қағбаға Қисуа¹¹⁹ кидіру жайында

664- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا وَاصِلُ الْأَحْدَبِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ قَالَ جُنْتُ إِلَى شَيْبَةَ ح وَحَدَّثَنَا قَبِيصَةُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ وَاصِلٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ قَالَ جَلَسْتُ مَعَ شَيْبَةَ عَلَى الْكُرْسِيِّ فِي الْكَعْبَةِ فَقَالَ لَقَدْ جَلَسَ هَذَا الْمَجْلِسَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ لَا أَدَعَ فِيهَا صَفْرَاءَ وَلَا بَيْضَاءَ إِلَّا قَسَمْتُهُ فُلْتُ إِنَّ صَاحِبَيْكَ لَمْ يَفْعَلَا قَالَ هُمَا الْمَرْءَانِ أَقْنَدِي بِهِمَا

664- Әбу Уайл риуаят етті: «Шайба екеуміз Қағбадағы орындыққа келіп отырдық. Омарда (р.а.) осы жерде отырған еді. Ол кісі: «Мен Қағбада ділдәні де күмісті де қалдырғым келмей, барлығын адамдарға бөліп бердім», - деді. (Бұл жерде адамдардың Қағбаға тастап кеткен садақалары айтылып тұр).

Сонда мен: «Сіздің екі досыңыз бұлай істемеді ғой?!», - дедім. Сонда Хазреті Омар: «Олар мен бойұсынатын кісілер», - деді.

¹¹⁹ Қисуа – Қағбаны жауып қою үшін арнайы тоқылып істелген қара түсті жамылғы.

49-бап. Қағбаның бұзып тасталуы туралы

قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْزُو جَيْشُ الْكَعْبَةِ
فِيُخَسَفُ بِهِمْ

Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бір топ әскер Қағбаға соғыс қылмақшы болады. Бірақ оларды жер жұтып жібереді»,- деп айтқан»,- деді.

665- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ الْأَخْنَسِ
حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ كَأَنِّي بِهِ أَسْوَدَ أَفْحَجَ يَقْلَعُهَا حَجْرًا حَجْرًا

665- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен Қағбаны бұзып жатқан адамды көріп тұрғандаймын, ол қап-қара, екі аяғы маймақ адам, Қағбаның тастарын бір-бірлеп (бұзуда)»,- деді.

666- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يُوسُفَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ
الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يُخَرَّبُ الْكَعْبَةَ دُو السُّوَيْفَتَيْنِ مِنَ الْحَبَشَةِ

666- Әбу Хурайра (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қағбаны екі балтыры жіңішке, хабаши (әфиоптық) бұзады»,- деп айтты»,- деді.

50-бап. Әл-Хажар ул-Асуад – Қара тас жайында не делінген?

667- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَابِسِ
بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ جَاءَ إِلَى الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ فَقَبَّلَهُ فَقَالَ إِنِّي
أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجْرٌ لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ وَلَوْ لَا أَنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يُقَبِّلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ

667- Абис ибн Рабийға (р.а.) риуаят етті: «Омар (р.а.), Қара тасқа келіп отырды да: «Мен сенің тас екендігіңді және зияныңның да, пайдаңның да жоқ екенін білемін. Егерде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сені сүйіп жатқанын көрмегенімде, мен де сені сүймес едім»,- деді.

51-бап. Кағбаның салынуы жайында; Кағбанң қайсы жағына қарап намаз оқуды қаласа, сол жағына қарап оқи береді

668- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ قَالَ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَيْتَ هُوَ وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَبِلَالٌ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ فَأَغْلَقُوا عَلَيْهِمْ فَلَمَّا فَتَحُوا كُنْتُ أَوَّلَ مَنْ وَلَجَ فَلَقِيتُ بِلَالًا فَسَأَلْتُهُ هَلْ صَلَّى فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ بَيْنَ الْعَمُودَيْنِ الْيَمَانِيِّينَ

668- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.), Усама ибн Зәйд, Біләл және Усман ибн Талха Кағбаға кіріп, есігін жауып қойды. Олар есікті ашқанда мен бірінші болып ішке кірдім. Сонда, Біләлді жолықтырып: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Кағбаның ішінде намаз оқыды ма?»,- деп сұрадым. Біләл: «Иә, екі Иемений тіреудің аралығында»,- деп жауап берді»,- деді.

52-бап. Кағбада намаз оқу туралы

669- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ إِذَا دَخَلَ الْكَعْبَةَ مَشَى قِبَلَ الْوَجْهِ حِينَ يَدْخُلُ وَيَجْعَلُ الْبَابَ قِبَلَ الظَّهْرِ يَمْشِي حَتَّى يَكُونَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِدَارِ الَّذِي قِبَلَ وَجْهِهِ قَرِيبًا مِنْ ثَلَاثِ أَدْرُعٍ فَيُصَلِّي يَتَوَخَّى الْمَكَانَ الَّذِي أَخْبَرَهُ بِلَالٌ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِيهِ وَلَيْسَ عَلَى أَحَدٍ بِأَسُّ أَنْ يُصَلِّيَ فِي أَيِّ نَوَاحِي الْبَيْتِ شَاءَ

669- Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.), егер Кағбаға кірсе, есікті арт жағында қалдырып, тура жүретін еді де, өзі мен алдындағы қабырғаның арасында үш адымдай жер қалдырып, содан соң намаз оқитын еді. «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сол жерде намаз оқыды»,- деп Біләл көрсеткен жерді таңдайтын еді. Бірақ, Кағбаның қайсы жағына қарап намаз оқыса да ешкімге күнә болмайды»,- деді.

53-бап. Кағбаға кірмеген адам туралы

ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَحُجُّ كَثِيرًا وَلَا يَدْخُلُ

Ибн Омар (р.а.) қажылықты өте көп қылатын. Бірақ та Кағбаға кірмейтін.

670- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَمَعَهُ مَنْ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ أَدْخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْكَعْبَةَ قَالَ لَا

670- Абдулла ибн Әбу Ауфа: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) кіші қажылық қылып, Қағбаны айналып тәуеп етті. Содан соң, Мақами Ибрахимнің артына өтіп, екі рәкат намаз оқыды. Сонда, қасындағы кісілер ол кісінінің (алдынан өтіп кепеулері үшін) адамдарды бөгеп тұрды. Бір кісі менен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаға кірді ма?», - деп сұрады. Мен: «Жоқ», - дедім.

54-бап. Қағбаның бір шетіне барып, тәкбір айтқан адам туралы

671- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ حَدَّثَنَا عِكْرَمَةُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا قَدِمَ أَبِي أَنْ يَدْخُلَ الْبَيْتَ وَفِيهِ النَّالِهُةُ فَأَمَرَ بِهَا فَأُخْرِجَتْ فَأُخْرِجُوا صُورَةَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ فِي أَيْدِيهِمَا الْأَزْلَامَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَمَا وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمُوا أَنَّهُمَا لَمْ يَسْتَقْسِمَا بِهَا قَطُّ فَدَخَلَ الْبَيْتَ فَكَبَّرَ فِي نَوَاحِيهِ وَلَمْ يُصَلِّ فِيهِ

671- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келгенінде, Қағбаның ішінде бұттар болғандықтан, ол жерге кіріп намаз оқығысы келмеді. Сонда, Қағбадан бұттарды алып шығып тастауды әмір етіп еді, оларды алып шығып тастасты. Кейін, Ибраһим мен Исмағилдың қолдарында бал ашатын оқ ұстаған бойы салынған суреттерді де алып шығарып тастады», - деді.

55-бап. Жылдамырақ жүру нышаны қашан басталған?

672- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ هُوَ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ إِنَّهُ يَقْدَمُ عَلَيْكُمْ وَقَدْ وَهَنَهُمْ حُمَى يَثْرِبَ فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَرْمُوا الْأَشْوَاطَ الثَّلَاثَةَ وَأَنْ يَمْشُوا مَا بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ وَلَمْ يَمْنَعَهُ أَنْ يَأْمُرَهُمْ أَنْ يَرْمُوا الْأَشْوَاطَ كُلَّهَا إِلَّا الْإِبْقَاءَ عَلَيْهِمْ

672- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) және ол кісінің сахабалары Меккеге келгендерінде, мүшіріктер сахабаларға қарап: «Сендерді ол (Расулулла) бастап келген, әсілінде сендерді Ясрабтың (Медине) безгегі әлсіздендіріп тастаған»,- десті. Сонда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өз сахабаларына жылдам жүріспен Қағбаны үш мәрте айналып шығуды, кейін екі бұрыштың аралығында жәй жүруді бұйырды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаның айналасында көбірек жылдам жүріспен жүруді бұйырса болатын еді, бірақ та сахабаларға жаны ашыды»,- деді.

56-бап. Меккеге келгенде тәуеп қылуды Қара тасты сүйден бастамақ және үш рет жылдамырақ жүгіру жайында

673- حَدَّثَنَا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ يَفْدُمُ مَكَّةَ إِذَا اسْتَلَّمَ الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ أَوَّلَ مَا يَطُوفُ يَحْبُ ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ مِنَ السَّبْعِ

673- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті. «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келіп, ең әуелі Қара тасты сүйетін еді. Содан соң жеті реттің орнына үш рет Қағбаны жылдам жүріспен айналып шығатын»,- деді.

57-бап. Үлкен қажылық пен кіші қажылықта желе жүгіру туралы

674- حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ التُّعْمَانَ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَعَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةَ أَشْوَاطٍ وَمَشَى أَرْبَعَةَ فِي الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ تَابَعَهُ اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي كَثِيرٌ بْنُ قَرْقَدٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

674- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үлкен қажылық пен кіші қажылықта үш рет жылдам жүріп, ал төрт рет жәй жүріспен жүрді»,- деді.

675- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لِلرُّكْنِ أَمَا وَاللَّهِ

إِنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ وَلَوْ لَأَنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَلَمَكَ مَا اسْتَلَمْتُكَ فَاسْتَلَمَهُ ثُمَّ قَالَ فَمَا لَنَا وَلِلرَّمْلِ إِنَّمَا كُنَّا رَاءَيْنَا بِهِ الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ أَهْلَكَهُمُ اللَّهُ ثُمَّ قَالَ شَيْءٌ صَنَعَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا نُحِبُّ أَنْ نَتْرُكَهُ

675- Әбу Аслам риуаят етті: «Омар ибн Хаттаб (р.а.) Қара тасқа қарап: «Шындығында, мен сенің пайдаңның да, зияныңның да жоқ бір тас екенінді білемін. Егер, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сені сүйіп, тәуеп еткенін көрмегенімде, мен де сені сүйіп тәуеп етпес едім»,- деді. Кейін, Қара тасты сүйіп тәуеп етті-де, «жылдам-жылдам жүріп бізге не болыпты! Шындығында, (бір кездерде) жылдам жүріспен біз мүшіріктерге өзіміздің қуатты да әлді екенімізді көрсетіп қойған едік. Кейін оларды Алла тағала құртты. Ендігі жерде жылдамдап жүрудің қажеті болмаса да, біз Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) қалған әдетті тәрк қылуды қаламаймыз»,- деді.

676- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ مَا تَرَكْتُ اسْتِلَامَ هَذَيْنِ الرُّكْنَيْنِ فِي شِدَّةٍ وَلَا رَخَاءٍ مُنْذُ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَلِمُهُمَا فُلْتُ لِنَافِعٍ أَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَمْشِي بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ قَالَ إِنَّمَا كَانَ يَمْشِي لِيَكُونَ أَيْسَرَ لِاسْتِلَامِهِ

676- Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бұл екі бұрышты сүйіп тәуеп еткендерін көргендігімнен мен де оларды сүйіп тәуеп етуімді қоймаспын»,- деді. Убайдулла Нафиғқа: «Ибн Омар екі бұрыштың арасында жүріп тәуеп ететін бе еді?»,- деді. Нафиғ (р.а.): «Оларды сүйіп тәуеп ету мақсатында ғана жүретін еді»,- деді.

58-бап. Бұрышты¹²⁰ аса таяқпенен сипап тәуеп ету туралы

677- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ وَيَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَا حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ طَافَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ عَلَى بَعِيرٍ يَسْتَلِمُ الرُّكْنَ بِمِحْجَنٍ تَابَعَهُ الدَّرَّاءُورِدِيُّ عَنْ ابْنِ أَخِي الزُّهْرِيِّ عَنْ عَمِّهِ

677- Ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хажжат ул-Уадағта түйеге мінген бойы бұрышты аса таяғымен сипап тәуеп етті»,- деді.

¹²⁰ Бұл жерде Қағбаның Иемений бұрышы айтылып тұр.

59-бап. Иемений екі бұрыштан басқасын сүйіп тәуеп етпеген адам туралы

وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ عَنْ أَبِي الشَّعْتَاءِ أَنَّهُ قَالَ وَمَنْ يَتَّقِي شَيْئًا مِنَ الْبَيْتِ وَكَانَ مُعَاوِيَةَ يَسْتَلِمُ الْأَرْكَانَ فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّهُ لَا يُسْتَلَمُ هَذَانِ الرُّكْنَانِ فَقَالَ لَيْسَ شَيْءٌ مِنَ الْبَيْتِ مَهْجُورًا وَكَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَسْتَلِمُهُنَّ كُلَّهُنَّ

Әбушшағса риуаят етті: «Қағбадағы әрбір нәрсеге тақуалық көзі мен қараған кісі кім еді? Муғауия ол жердегі барлық бұрыштарды сүйіп тәуеп қылатын еді. Ибн Аббас (р.а.) Муғауияға: «Анабір екі бұрышты сүйіп тәуеп етілмейді», - дегенінде, Муғауия: «Бәйтуллада тәуеп етілмейтін нәрсе жоқ!», - деді. Ибн Зүбайр да (р.а.) ол жердегі бұрыштардың барлығын сүйіп тәуеп ететін еді».

678- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمْ أَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَلِمُ مِنَ الْبَيْتِ إِلَّا الرُّكْنَيْنِ الْيَمَانِيِّينِ

678- Абдулла ибн Омар (р.а.): «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бәйтулладағы екі Иемений бұрыштан басқасын сүйіп тәуеп еткенің көрген емеспін», - деді.

60-бап. Қара тасты сүйіп тәуеп ету жайында

679- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا وَرْقَاءُ أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَبَلَ الْحَجَرَ وَقَالَ لَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبَّلَكَ مَا قَبَّلْتُكَ

679- Зәйдтің атасы Аслам: «Мен Омардың (р.а.) Қара тасты сүйіп тұрып: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сені сүйіп жатқанын көрмегенімде, мен де сені сүймес едім», - дегенін естігенмін», - деді.

680- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ الزُّبَيْرِ بْنِ عَرَبِيِّ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ اسْتِلَامِ الْحَجَرِ فَقَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَسْتَلِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ قَالَ قُلْتُ أَرَأَيْتَ إِنْ زُحِمْتُ أَرَأَيْتَ إِنْ عُذِّبْتُ قَالَ اجْعَلْ أَرَأَيْتَ
بِالْيَمَنِ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَلِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ

680- Зүбайр ибн Арабий риуаят етті: «Бір кісі Ибн Омардан (р.а.) Қара тасты сүйіп тәуеп ету жайында сұрады. Ибн Омар: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) оны сүйіп тәуеп етіп жатқанын көргенмін», - деді. Сонда ол: «Егер (бұл жайында сенімен бәстесіп) жеңсем не дейсің?», - деді. Ибн Омар: «Не десең де сол Иеменіңе барып айтасын! Мен (расында) Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Қара тасты құшақтап, сүйіп жатқанын көргенмін», - деді.

61-бап. Бұрыштың алдыға келгенде оған ишара қылып қою туралы

681- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ طَافَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْبَيْتِ عَلَى بَعِيرٍ كَلَّمَا أَتَى عَلَى الرُّكْنِ أَشَارَ إِلَيْهِ

681- Ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйе мініп Бәйтулланы тәуеп ететін еді. Әр бұрыштың алдына келгенінде оған ишара қылып қоятын», - деді.

62-бап. Бұрыштың¹²¹ алдында тұрып тәкбір айту жайында

682- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَدَّاءُ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ طَافَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْبَيْتِ عَلَى بَعِيرٍ كَلَّمَا أَتَى الرُّكْنَ أَشَارَ إِلَيْهِ بِشَيْءٍ كَانَ عِنْدَهُ وَكَبَّرَ تَابِعَهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ

682- Ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйеде Бәйтулланы тәуеп етті. Сонда әр бір бұрыштың алдына келгенінде қолындағы нәрсесі мен оған ишара қылып қойып, содан кейін тәкбір айтты», - деді.

¹²¹ Бұл жерде Кағбаның қырлы бұрышы айтылып тұр.

63-бап. Меккеге келгенінде, үйге қайтудан бұрын, Кағбаны тәуеп етіп, екі рәкат намаз оқып, содан соң Сафаға барған кісі туралы

683- حَدَّثَنَا أَصْبَعُ عَنْ ابْنِ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي عَمْرُو عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ذَكَرْتُ لِعُرْوَةَ قَالَتْ فَأَخْبَرْتَنِي عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ حِينَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ تَوَضَّأَ ثُمَّ طَافَ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةَ ثُمَّ حَجَّ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مِثْلَهُ ثُمَّ حَجَّجْتُ مَعَ أَبِي الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَأَوَّلُ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ الطَّوَافُ ثُمَّ رَأَيْتُ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارَ يَفْعَلُونَهُ وَقَدْ أَخْبَرْتَنِي أَنَّهَا أَهَلَّتْ هِيَ وَأَخْنَهَا وَالزُّبَيْرُ وَقُلَانُ وَقُلَانُ بِعُمْرَةَ فَلَمَّا مَسَحُوا الرَّكْنَ حَلُّوا

683- Ғұруа ибн Зүбайр (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келгенінде, ең алдымен дәрет алып, тәуеп етті. Кейін, кіші қажылық қылмай үлкен қажылық қылды. Содан соң, Әбу Бәкір мен Омар да (р.а.) солай етіп қажылық қылды. Кейіннен мен атам Зүбайрмен бірге қажылық қылғанымда, ол кісі де алдымен тәуеп етіп, артынан қажылық қылды. Кейін, мұхажирлермен ансарлардың да солай еткендерін көрдім. Менің анам, апайым Айша, Зүбайр және пәленше-түгеншелер мен кіші қажылыққа таһлил айтып, бұрышты сипап, тәуеп еткеннен соң ихрамдарын шешкендерін маған айтты», - деді.

684- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ أَنَسٌ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا طَافَ فِي الْحَجِّ أَوْ الْعُمْرَةِ أَوَّلَ مَا يَقْدُمُ سَعَى ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ وَمَشَى أَرْبَعَةَ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ يَطُوفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

684- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қажылыққа немесе кіші қажылыққа ихрам кесе, ең әуелі үш рет сағий қылып және төрт рет жәй (жүріспен жүріп) тәуеп ететін еді. Содан соң екі рәкат намаз оқығаннан соң, Сафа мен Мәруаның аралығын зиярат ететін», - деді.

685- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا طَافَ بِالْبَيْتِ الطَّوَافَ الْأَوَّلَ يَخْبُثُ ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ وَيَمْشِي أَرْبَعَةَ وَأَنَّهُ كَانَ يَسْعَى بَطْنَ الْمَسِيلِ إِذَا طَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

685- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Бәйтуллаға (Қағбаға) келсе, ең алдымен үш рет саъий қылып және төрт рет (жәй жүріспен) жүріп тәуеп ететін еді. Сафа мен Мәруа аралығында (сел жүрген жыраны бойлап) саъй қылатын еді», - деді. бойлап саъий қылатын», - деді.

64-бап. Әйелдердің еркектермен бірге тәуеп етуі жайында

و قَالَ لِي عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنَا قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ إِذْ مَعَ ابْنِ هِشَامٍ النَّسَاءَ الطَّوَافَ مَعَ الرَّجَالِ قَالَ كَيْفَ يَمْنَعُهُنَّ وَقَدْ طَافَ نِسَاءُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ الرَّجَالِ قُلْتُ أَبَعَدَ الْحِجَابِ أَوْ قَبْلُ قَالَ إِي لِعَمْرِي لَقَدْ أَدْرَكْتُهُ بَعْدَ الْحِجَابِ قُلْتُ كَيْفَ يَخَالِطُنَ الرَّجَالُ قَالَ لَمْ يَكُنْ يَخَالِطُنَ كَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَطُوفُ حَجْرَةَ مِنَ الرَّجَالِ لَا تُخَالِطُهُمْ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ انْطَلِقِي نَسْتَلِمِ يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ انْطَلِقِي عَنكَ وَأَبْتِ يَخْرُجْنَ مُتَنَكِّرَاتٍ بِاللَّيْلِ فَيَطْفَنَ مَعَ الرَّجَالِ وَلَكِنَّهُنَّ كُنَّ إِذَا دَخَلْنَ الْبَيْتَ فَمَنْ حَتَّى يَدْخُلْنَ وَأَخْرَجَ الرَّجَالَ وَكُنْتُ آتِي عَائِشَةَ أَنَا وَعَبِيدُ بْنُ عَمِيرٍ وَهِيَ مُجَاوِرَةٌ فِي جَوْفِ ثَبِيرٍ قُلْتُ وَمَا حِجَابُهَا قَالَ هِيَ فِي قُبَّةٍ ثُرَكِيَّةٍ لَهَا غِشَاءٌ وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَهَا غَيْرُ ذَلِكَ وَرَأَيْتُ عَلَيْهَا دِرْعًا مُورَدًا

Ибн Жүрайж (р.а.) риуаят етті: «Меккенің әкімі Ибн Хишам әйелдердің еркектермен бірге тәуеп етулеріне тиым салғанда, Ғата (р.а.): «Қалайша тиым саласың? Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелдері де ер кісілермен бірге тәуеп еткен-ғой!», - деді. Мен ол кісіден: «Хижаб кию парыз болғаннан бұрын ба, кейін ба?», - деп сұрадым. Ғата (р.а.): «Былай, егерде жалған сөйлесем, бұл оқиға хижаб кию парыз болғаннан кейін болған еді», - деді. Сонда мен: «Қалайша әйелдер ер адамдарға араласып, тәуеп етулері мүмкін?», - деп сұрадым. Ғата (р.а.): «Әйелдер ер адамдарға араласпайтын еді. Мысалы, Айша анамыз ер адамдардан шеткерірек, бір жағында тұрып

тәуеп етіп жатқанында, бір әйел келіп: «Ей мұғминдердің анасы, жүріңіз (Қара тасты) сүйіп, тәуеп етейік!», - дегенде, Айша анамыз: «Жоқ, өзің бара бер!», - деп көнбеген еді. Бірақ әйелдер түнгі мезгілде жамылғы жамылап, тәуеп етуге шығатын. Бірақ та ер адамдар Қағбаға кіріп кеткенде, олар қайтып шыққандарынша күтіп тұратын еді. Ер адамдар шыққаннан кейін ғана кіретін еді. Мен және Ғұбайд ибн Ғұмайр, Айша анамыз Сабийр деген таудың (өзектеу жерінде) құлшылық қылып жатқанында, алдына бардық. Сонда мен қасымдағы серігімнен: «Айша анамыз қайсы шатырда?», - деп сұрадым. Ол: «Түркий шатырда», - деді. Айша анамызбен біздің арамызда сол шатырдан басқа бөгет жоқ еді. Мен Айша анамыздың қызыл көйлек киіп алғанын көрдім».

686- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ شَكَّوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي أَشْتَكِي فَقَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ فَطُفْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَئِذٍ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ النَّبَيْتِ وَهُوَ يَقْرَأُ وَالطُّورُ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ

686- Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) зайыбы Үмму Сәлама (р.а.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) науқастығымды айтып налыдым. Сонда ол кісі: «Түйенің үстінде (отырып-ақ) адамдарға ілесіп тәуеп ете бер!», - деді. Мен тәуеп еттім, ал Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) болса, Қағбаның жанында намаз оқып, «Уа-т-Тур», - деген сүрені оқыды», - деді.

65-бап. Тәуеп уақытында сөйлеу мүмкін бе?

687- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا هِشَامُ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ الْأَحْوَلُ أَنَّ طَاوُسًا أَخْبَرَهُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ بِإِنْسَانٍ رَبَطَ يَدَهُ إِلَى إِنْسَانٍ بِسَيْرٍ أَوْ بِخَيْطٍ أَوْ بِشَيْءٍ غَيْرِ ذَلِكَ فَقَطَعَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ فُذِّهِ بِيَدِهِ

687- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаны тәуеп етіп жатып, қолын таспа мен басқа бір адамның қолына байлап алып, жетектеп келе жатқан адамның жанынан өтті. Сонда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) таспаны кесіп жіберді-де, оған: «Қолынан ұстап жетекте!», - деді.

66-бап. Тәуеп етіп жатып, таспа немесе басқа Мәкрух нәрсені көрсе, кесіп тастайды

688- حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَحْوَلِ عَنْ طَوْسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا يَطُوفُ بِالكَعْبَةِ بِزِمَامٍ أَوْ غَيْرِهِ فَقَطَعَهُ

688- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаны таспа (немесе соған ұқсас нәрсе) тағып тәуеп етіп жатқан кісіні көріп, (таспасын) кесіп тастады», - деді.

67-бап. Жалаңаш адам Қағбаны тәуеп етпейді және мүшіріктер қажылық қылмайды

689- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ يُوسُفُ قَالَ ابْنُ شَهَابٍ حَدَّثَنِي حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَعَثَهُ فِي الْحَجَّةِ الَّتِي أَمَرَهُ عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ يَوْمَ النَّحْرِ فِي رَهْطٍ يُؤَدِّنُ فِي النَّاسِ أَلَا لَا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ

689- Хумайд ибн Абдуррахман (р.а.) риуаят етті: «Әбу Бәкір Сыздық (р.а.) Наһр күні (Құрбандық шалатын күн) Хажжат ул-Уадағтан бұрын Әбу Хурайраны бір топ адамдар мен бірге Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) орындауды бұйырған қажылыққа жіберіп: «Біліп қойындар, бұл жылдан кейін мүшіріктер қажылық қылмайды және Қағбаны жалаңаш тәуеп етпейді!», - деп жар салуды бұйырды», - деді.

68-бап. Тәуебі бұзылса

قَالَ عَطَاءٌ فِيمَنْ يَطُوفُ فَنُقَامُ الصَّلَاةَ أَوْ يُدْفَعُ عَنْ مَكَانِهِ إِذَا سَلَّمَ يَرْجِعُ إِلَى حَيْثُ قُطِعَ عَلَيْهِ فَيَبْنِي وَيُذَكِّرُ نَحْوَهُ عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ

Ғата (р.а.): «Егерде бірер кісі тәуеп етіп жатқанда, намаз басталып кетсе немесе адамдар тұрып, тәуеп етіп жатқан орнынан жылжып кетсе, тәуепті келген жерінен (ары қарай) жалғастырады», - деді. Осы сияқты хадистерді Ибн Омар және Абдуррахман ибн Әбу Бәкірде (р.а.) риуаят етіскен».

69-бап. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жетінші тәуепте екі рәкат намаз оқыды

بَابُ صَلَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِسُبُوعِهِ رَكَعَتَيْنِ وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي لِكُلِّ سُبُوعٍ رَكَعَتَيْنِ وَقَالَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُمَيَّةٍ قُلْتُ لِلزُّهْرِيِّ إِنَّ عَطَاءً يَقُولُ نُجِزُهُ الْمَكْتُوبَةَ مِنْ رَكَعَتَيْ الطَّوَافِ فَقَالَ السُّنَّةُ أَفْضَلُ لَمْ يَطْفِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُبُوعًا قَطُّ إِلَّا صَلَّى رَكَعَتَيْنِ

Нафиғ (р.а.): «Ибн Омар әрбір жетінші тәуепте екі рәкат намаз оқитын еді»,- деді.

Ғата (р.а.): «Тәуептің екі рәкат намазының орнына парыз намазды оқыса, болады»,- деді. Сонда Зухрий (р.а.): «Сүннетке амал қылу абзалырақ, өйткені, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жеті рет тәуеп етсе, екі рәкат намаз оқымай қоймайтын»,- деді.

690- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو سَالْنَا ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَيَقَعُ الرَّجُلُ عَلَى امْرَأَتِهِ فِي الْعُمْرَةِ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ قَالَ قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا ثُمَّ صَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكَعَتَيْنِ وَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَالَ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ قَالَ وَسَأَلْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ لَا يَقْرَبُ امْرَأَتَهُ حَتَّى يَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

690- Амр (р.а.) риуаят етті. «Біз Ибн Омардан (р.а.): «Кіші қажылықта, Сафа мен Мәруа аралығын сағи етпестен бұрын, кісі (өзінің некелі әйеліне) жақындай алады ма?»,- деп сұрадық. Ол кісі былай деді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келіп, Қағбаны жеті рет тәуеп етті, содан соң Мақами Ибраһимнің артына өтіп, екі рәкат намаз оқыды. Кейін, Сафа мен Мәруаның арасын тәуеп етті де: «Расулуллада (с.ғ.с.) сендер үшін жақсы ғибраттар бар!»,- деген аятты оқыды»,- деді. Жәбир ибн Абдулладан (р.а.) сұраған едім, «Сафа мен Мәруаның арасын сағи қылмай тұрып, кісі әйеліне жақындаспайды»,- деді.

70-бап. Кағбаны тәуеп етіп, Арафатқа шығып келгеннен кейін, қайтадан Кағбаға жақын бармаған және оны тәуеп етпеген кісі туралы

691- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا فَضِيلٌ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ فَطَافَ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلَمْ يَقْرَبِ الْكَعْبَةَ بَعْدَ طَوَافِهِ بِهَا حَتَّى رَجَعَ مِنْ عَرَفَةَ

691- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келіп, Кағбаны тәуеп етті. Содан соң Сафа мен Мәруаның арасын сағи қылды. Кейін, Арафатқа шығып келді-де, Кағбаны бір рет тәуеп еткенінен кейін, қайтадан тәуеп етпеді», - деді.

71-бап. Тәуептің екі рәкат намазын мешіттің сыртында оқыған кісі; Омар (р.а.) Харам мешітінің сыртында намаз оқыды

692- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ زَيْنَبَ عَنْ أُمِّ سَلْمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ح وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ يَحْيَى بْنُ أَبِي زَكَرِيَاءَ الْعَسَّانِيُّ عَنْ هِشَامٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ أُمِّ سَلْمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَهُوَ بِمَكَّةَ وَأَرَادَ الْخُرُوجَ وَلَمْ تَكُنْ أُمَّ سَلْمَةَ طَافَتْ بِالْبَيْتِ وَأَرَادَتْ الْخُرُوجَ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أُقِيمَتْ صَلَاةُ الصُّبْحِ فَطُوفِي عَلَيَّ بِعَيْرِكَ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ فَفَعَلْتَ ذَلِكَ فَلَمْ تُصَلِّ حَتَّى خَرَجْتَ

692- Ғұруа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеде болғанында, Кағбаны тәуеп етуге шықпақшы болып тұрғанында, әлі Кағбаны тәуеп етпеген Үмму Сәлама да бірге шықпақшы болды. Сонда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Таң намазын оқыған болсаң, түйеңе мініп, адамдар намаз оқып тұрған уақытта, Кағбаны айналып тәуеп етіп ал!», - деді. Үмму Сәлама солай істеді», - деді.

72-бап. Ибраһимнің Мақамы артында екі рәкат намаз оқыды

693- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكَعَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّفَا وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ

693- Ибн Омар риуаят етті Пайғамбарымыз меккеге келді де, қағбаны жеті рет тәуеп етіп, Мақамы Ибраһимнің артында екі рәкат оқыды. Содан соң Сағаға шықты. Алла тағала расулуллада сендер үшін жақсы ғибраттар бар деген.

73-бап. Таң және асыр намаздарынан кейін тәуеп ету туралы

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي رَكَعَتِي الطَّوَافِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ وَطَافَ عُمَرُ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ فَرَكِبَ حَتَّى صَلَّى الرَّكَعَيْنِ بِذِي طَوَى

Ибн Омар (р.а.) тәуептің екі ракат намазын күн шыққанға дейін оқитын. Омар (р.а.) таң намазынан кейін қағбаны тәуеп етті, кейін түйесіне мініп, Зу Туанға барды да, екі ракат тәуеп намазын оқыды.

694- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عُمَرَ الْبَصْرِيُّ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ حَبِيبٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ نَاسًا طَافُوا بِالْبَيْتِ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ ثُمَّ قَعَدُوا إِلَى الْمُدَّكَرِ حَتَّى إِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ قَامُوا يُصَلُّونَ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَعَدُوا حَتَّى إِذَا كَانَتْ السَّاعَةُ الَّتِي تُكْرَهُ فِيهَا الصَّلَاةُ قَامُوا يُصَلُّونَ

694- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Таң намазынан соң адамдар тәуеп қылды, кейін уағыз тыңдады. Уағыздан соң күннің шыққанына қарамай намаз оқыды. Олар намаз оқу мәкрух болған уақыттың болуына қарамай намаз оқыды», - деді.

695- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهَيِّئُ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَعِنْدَ غُرُوبِهَا

695- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) күн шығып және батып бара жатқан уақыттарда намаз оқудан тыйғанын естігенмін», - деді.

696- حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ هُوَ الزَّعْفَرَانِيُّ حَدَّثَنَا عَيْدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ حَدَّثَنِي عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ رُفَيْعٍ قَالَ رَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَطُوفُ بَعْدَ الْفَجْرِ وَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ قَالَ عَبْدُ الْعَزِيزِ وَرَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَيُخْبِرُ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا حَدَّثَتْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَدْخُلْ بَيْتَهَا إِلَّا صَلَّاهُمَا

696- Абдул Азиз ибн Руфайғ: «Мен Абдулла ибн Зубайрдың асырдан кейін екі ракағат намаз оқығанын көрдім. Пағамбарымызда (с.ғ.с.) Кағбаға кірсе, міндетті түрде екі ракағат тәуәп намазын оқитын», - деді.

74-бап. Науқас адам түйеге мініп тәуәп қылады

697- حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَافَ بِالْبَيْتِ وَهُوَ عَلَى بَعِيرٍ كُلَّمَا أَتَى عَلَى الرُّكْنِ أَشَارَ إِلَيْهِ بِشَيْءٍ فِي يَدِهِ وَكَبَّرَ

697- Ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйеге мініп Кағбаны тәуәп етті. Тіреудің алдына келгенде, аса таяғымен оған ишарат қылып тәкбір айтты», - деді.

698- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ زَيْنَبَ ابْنَةِ أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ شَكَّوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي أَشْتَكِي فَقَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ

وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ فَطُفْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ وَهُوَ يَقْرَأُ بِالطُّورِ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ

698- Умму Сәлама (р.а.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) науқастығымды айтып налыдым. Сонда, ол кісі маған: «Адамдарға ілесіп тәуеп ете бер!»,- деді. Мен айтқанындай тәуеп еттім, ал Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) болса, Қағбаның жанында намаз оқып, «Уа-т-Тур уа китаб-им мастур»,- деген сүрені зәм қылып оқыды»,- деді.

75-бап. Сиқаят ул-хажжи – қажыларды су менен қамтамасыз ету жайында

699- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ اسْتَأْذَنَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَبِيتَ بِمَكَّةَ لَيْلِي مِئِي مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ فَأُذِنَ لَهُ

699- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Аббас ибн Әбдумуталлиб (р.а.) Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) Мина күндері Меккеде тоқтап, су алып алуға рұқсат сұрап еді, рұқсат берді»,- деді.

700- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ إِلَى السَّقَايَةِ فَاسْتَسْقَى فَقَالَ الْعَبَّاسُ يَا فَضْلُ أَذْهَبُ إِلَى أُمَّكَ فَاتِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَرَابٍ مِنْ عِنْدِهَا فَقَالَ اسْقِنِي قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُمْ يَجْعَلُونَ أَيْدِيَهُمْ فِيهِ قَالَ اسْقِنِي فَشَرِبَ مِنْهُ ثُمَّ أَتَى زَمْرَمَ وَهُمْ يَسْفُونَ وَيَعْمَلُونَ فِيهَا فَقَالَ اعْمَلُوا فَإِنَّكُمْ عَلَى عَمَلٍ صَالِحٍ ثُمَّ قَالَ لَوْلَا أَنْ تُغْلَبُوا لَنَزَلْتُ حَتَّى أَضَعَ الْحَبْلَ عَلَى هَذِهِ يَعْغِي عَاتِقَهُ وَأَنْشَارَ إِلَى عَاتِقِهِ

700- Икрима (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) *сиқоят* (қажылар су алатын) жерге келіп, маған су бер»,- деді. Сонда, Аббас ұлына: «Ей Фазл, ананның алдына бар да, ондағы судан Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) әкеліп бер!»,- деді. Фазл анасынан су алып, Пайғамбарымызға алып барғанда, ол кісі: «Маған суды ішкізіп қой!»,- деді. Сонда Фазл: «Я Расулулла, бұл суға қол салынған»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мейлі,

ішкізіп қой»,- деп, суды алып ішті. Содан соң Зәм-зәм құдығының алдына барды. Ол жердегі кісілер құдықтан су тартып алып, (адамдарды суменен қамтамасыз етіп жатыр екен). Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларға: «Істей беріңдер, сендер хайырлы іс істеп жатырсындар»,- деді. Кейін және: «Егерде қарсылық қылмасаңдар, түйеден түсіп, арқанды иығыма қойып, менде су тартысар едім»,- деді.

76-бап. Зәм-зәм жайында қандай риуаяттарды келтіріседі?

قَالَ عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ كَانَ أَبُو ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فُرَجَ سَقْفِي وَأَنَا بِمَكَّةَ فَنَزَلَ جِبْرِيْلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَفَرَجَ صَدْرِي ثُمَّ غَسَلَهُ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ جَاءَ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِئٍ حِكْمَةً وَإِيمَانًا فَأَفْرَعَهَا فِي صَدْرِي ثُمَّ أَطْبَقَهُ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ إِلَيَّ السَّمَاءَ الدُّنْيَا قَالَ جِبْرِيْلُ لِخَازِنِ السَّمَاءِ الدُّنْيَا افْتَحْ قَالَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيْلُ

Әнас ибн Мәлік (р.а.) Әбу Заррдан (р.а.) естіген төменгі хадисті риуаят етті: «Мен Меккеде болғанымда, - деді Пайғамбарымыз (с.ғ.с.), - үйімнің төбесі ашылып, Жебірейіл ғ.с. түсті. Кейін, көкірегімді жарып, зәмзам суымен жуды да, алтын табаққа толған хикметпен иманды келтіріп, ішіне құйды. Содан соң көкірегімді жауып, орнына келтірді. Кейін қолымнан ұстап аспанның ең төменгі қабатына алып шықты. Сонда, Жебірейіл ғ.с. аспанның ең төменгі қабатының сақшысына: «(Есікті) аш!»,- деді. Сақшы: «Бұл кім?»,- деді. Хазреті Жебірейіл ғ.с.: «Бұл мен, Жебірейілмін»,- деді.

701- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ أَخْبَرَنَا الْفَزَارِيُّ عَنْ عَاصِمٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَدَّثَهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ زَمْزَمَ فَشَرِبَ وَهُوَ قَائِمٌ قَالَ عَاصِمٌ فَحَلَفَ عِكْرَمَةُ مَا كَانَ يَوْمَئِذٍ إِلَّا عَلَى بَعِيرٍ

701- Ибн Аббас (р.а.): «Мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) тік тұрғанында зәмзам ішкіздім»,- деді. Ғасим (р.а.): «Ибн Аббастың азат болған құлы (маула) Икриманың ант етіп айтуына қарағанда, сол күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тек қана түйенің үстінде жүрген»,- деді.

77-бап. Қарин – бір жола үлкен және кіші қажылық қылатын адам қалай тәуеп етеді

702- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَأَهْلَلْنَا بِعُمْرَةٍ ثُمَّ قَالَ مَنْ كَانَ مَعَهُ هَذِي فْلْيُهَلِّ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ ثُمَّ لَا يَحِلُّ حَتَّى يَحِلَّ مِنْهُمَا فَفَدِمْتُ مَكَّةَ وَأَنَا حَائِضٌ فَلَمَّا قَضَيْنَا حَجَّنا أُرْسِلَنِي مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِلَى النَّعِيمِ فَاعْتَمَرْتُ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذِهِ مَكَانَ عُمْرَتَيْكَ فَطَافَ الَّذِينَ أَهَلُّوا بِالْعُمْرَةِ ثُمَّ حَلُّوا ثُمَّ طَافُوا طَوَافًا آخَرَ بَعْدَ أَنْ رَجَعُوا مِنْ مِنَى وَأَمَّا الَّذِينَ جَمَعُوا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فإِذَا طَافُوا طَوَافًا وَاحِدًا

702- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Хажжат ул-Уадағ күні Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге шығып, кіші қажылыққа ихрам кидік. Кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімнің шалатын құрбандығы болса, бір жолата үлкен және кіші қажылыққа ниет етіп, ихрам кисін, әр екі белгіні орындағанша ихрамын шешпесін!», - деді. Мен етеккірім келген бойы Меккеге келген едім. Үлкен қажылық қылып болғанымызда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.), мені (ағайым) Абдуррахман мен бірге *Танғимға* жіберді, мен кіші қажылық қылып қайттым. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған: «Бұл (етеккірің келіп орындай алмай қалған) кіші қажылығыңның орнына өтеді», - деді.

Кіші қажылыққа (ниет етіп) ихрам кигендер, Қағбаны тәуеп еткеннен соң, ихрамдарын шешті. Ал бір жолата үлкен және кіші қажылыққа тәлбия айтқандар Қағбаны бір рет тәуеп етті».

703- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا ابْنُ عَلِيَّةَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا دَخَلَ ابْنُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَظَهْرُهُ فِي الدَّارِ فَقَالَ إِنِّي لَا أَمْنُ أَنْ يَكُونَ الْعَامَ بَيْنَ النَّاسِ قِتَالٌ فَيَصُدُّوكَ عَنِ الْبَيْتِ فَلَوْ أَقَمْتَ فَقَالَ قَدْ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَالَ كَقَارُ فُرَيْشٍ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْبَيْتِ فَإِنْ حِيلَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ أَفْعَلُ كَمَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ كَانَ لَحْمٌ فِي

رَسُولُ اللَّهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ ثُمَّ قَالَ أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ أُوجِبْتُ مَعَ عُمْرَتِي حَجًّا قَالَ ثُمَّ قَدِمَ فَطَافَ لَهُمَا طَوَافًا وَاحِدًا

703- Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омардың (р.а.) алдына ұлы Абдулла ибн Абдулла түйесін аулада қалдырып, кіріп келді-де: «Мен бұл жылы адамдардың арасында ұрыс-жанжал шықпасына сенбеймін, Қағбаны тәуеп еткелі шықсаңыз, жолыңызды кәпірлер тосуы мүмкін. Бұл жылы қажылық етпей тұра-тұрсаңыз болар еді?»,- деді.

«Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаны тәуеп еткелі шыққанда Құрайыш кәпірлері жолдарын бөгеіп, ол кісімен Қағбаның арасында тұрып алған еді, егер мағанда солай істейтін болса, онда Пайғамбарымызда (с.ғ.с.) сендер үшін жақсы ғибраттар бар, деседі ғой, ақыры!»,- деді. Ибн Омар. Кейін және: «Сендерді куә қылып айтамын, кіші қажылықтың үстіне қоса үлкен қажылықты да қыламын!»,- деп қосып қойды. Содан соң Қағбаға барып, екі қажылық үшін бір рет тәуеп етті»,- деді.

78-бап. Дәрет алып тәуеп ету жайында

705- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلِ الْفَرَشِيِّ أَنَّهُ سَأَلَ عُرْوَةَ بِنَ الزُّبَيْرِ فَقَالَ قَدْ حَجَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرْتَنِي عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهُ أَوَّلُ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ حِينَ قَدِمَ أَنَّهُ تَوَضَّأَ ثُمَّ طَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ حَجَّ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَانَ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ عَمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِثْلُ ذَلِكَ ثُمَّ حَجَّ عُمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَأَيْتُهُ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ مُعَاوِيَةَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ثُمَّ حَجَّجْتُ مَعَ أَبِي الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ فَكَانَ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ رَأَيْتُ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارَ يَفْعَلُونَ ذَلِكَ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ آخِرُ مَنْ رَأَيْتُ فَعَلَ ذَلِكَ ابْنُ عُمَرَ ثُمَّ لَمْ يَفْضَحْهَا عُمْرَةً وَهَذَا ابْنُ عُمَرَ عِنْدَهُمْ فَلَا يَسْأَلُونَهُ وَلَا أَحَدٌ مِمَّنْ مَضَى مَا كَانُوا يَبْدَعُونَ بِشَيْءٍ حَتَّى يَضَعُوا أَقْدَامَهُمْ مِنَ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَا يَحِلُّونَ وَقَدْ رَأَيْتُ أُمَّيَ وَحَالَاتِي حِينَ تَقْدَمَانِ لَا تَبْتَدِيَانِ بِشَيْءٍ أَوَّلَ مِنْ الْبَيْتِ

تَطُوفَانِ بِهِ ثُمَّ إِنَّهُمَا لَأَتَحِلَّانِ وَقَدْ أَخْبَرْتَنِي أُمِّي أَنَّهَا أَهَلَّتْ هِيَ وَأَخْتَهَا وَالزُّبَيْرُ
وَقُلَانٌ وَقُلَانٌ بَعْمُرَةَ فَلَمَّا مَسَحُوا الرُّكْنَ حَلُّوا

705- Мұхаммед ибн Абдуррахман мбн Науфал Құрайший Ғұруа ибн Зүбайрге (дәрет алып тәуеп ету жайында) сауал берді. Сонда, Ғұруа былай деп жауап берді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.), - деп еді Айша анамыз, - Меккеге қажылық қылу үшін келгенінде, алдымен дәрет алды, содан соң Қағбаны тәуеп етті, бірақ кіші қажылық қылмады». Әбу Бәкір де (р.а.) қажылық қылғанында алдымен дәрет алып, содан соң Қағбаны тәуеп еткен, бірақ кіші қажылық қылмады. Омар да (р.а.) солай еткен. Кейіннен, Осман (р.а.) қажылық етті. Ол кісінің де алдымен дәрет алып, содан соң Қағбаны айналып тәуеп еткенін, ал бірақта кіші қажылық қылмағанын көрдім. Кейін, Муғауия мен Абдулла ибн Омар да солай қылды. Мен атам Зүбайр ибн Аууам мен бірге қажылық қылғанымда, ол кісі де алдымен дәрет алып, содан соң Қағбаны тәуеп етті, бірақ кіші қажылық етпеді. Мұхажирлер мен ансарлардың да солай еткендерін көрдім. Ең соңғы рет Ибн Омардың (р.а.) солай істегенінің куәсі болдым. Ол да солар сияқты кіші қажылық қылмады. Ибн Омар олардың алдында кетіп бара жатыр, ешкім одан бір нәрсені сұрауға батпайды. Өткіншілер де тек Қағбаны тәуеп ету ниетінде ғана қадам басып жатыр ... Міне, тәуепте қылып болды. Бірақ олар әлі ихрамда еді. Мен анаммен апайымның да Қағбаны тәуеп етіп болмағандарынша, басқа бірер нәрсе қылмағандарының және ихрамдарын шешпегендерінің куәсі болғанмын» деді.

Ғұруа (р.а.): «Маған анам айтты, ол кісі мен бірге апайым, Зүбайр және пәленше-түгеншелер кіші қажылыққа тәлбия айтып, Қара тасты сипап тәуеп еткеннен соң, ихрамдарын шешті», - деді.

79-бап. Сафа мен Мәруада саби қылудың уәжіптігі және оның Алла тағаланың белгілерінің біріне айналғандығы туралы

706- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ عُرُوَّةُ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقُلْتُ لَهَا أَرَأَيْتِ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطُوفَ بِهِمَا فَأَوَّلَهُ مَا عَلَى أَحَدٍ جُنَاحٌ أَنْ لَا يَطُوفَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةَ قَالَتْ بِنِسْ مَا قُلْتَ يَا ابْنَ أَخْتِي إِنَّ هَذِهِ لَوْ كَانَتْ كَمَا أَوْلَتْهَا عَلَيْهِ كَانَتْ لَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ لَا يَطُوفَ بِهِمَا وَلَكِنَّهَا أَنْزَلَتْ فِي الْأَنْصَارِ كَانُوا قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمُوا يُهْلُونَ لِمَنَاةَ الطَّاعِيَةِ الَّتِي كَانُوا يَعْبُدُونَهَا عِنْدَ الْمُشَلَّلِ فَكَانَ مِنْ أَهْلِ يَتَحَرَّجُ أَنْ يَطُوفَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةَ فَلَمَّا أُسَلِّمُوا سَأَلُوا

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا كُنَّا نَتَحَرَّجُ أَنْ نَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنَ شَعَائِرِ اللَّهِ الْآيَةَ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَقَدْ سَنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطَّوَافَ بَيْنَهُمَا فَلَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يَتْرُكَ الطَّوَافَ بَيْنَهُمَا ثُمَّ أَخْبَرْتُ أَبَا بَكْرَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَقَالَ إِنَّ هَذَا لَعِلْمٌ مَا كُنْتُ سَمِعْتُهُ وَلَقَدْ سَمِعْتُ رَجَالًا مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ يَذْكُرُونَ أَنَّ النَّاسَ إِلَّا مَنْ ذَكَرَتْ عَائِشَةُ مِمَّنْ كَانَ يَهْلُ بِمَنَاةَ كَانُوا يَطُوفُونَ كُلُّهُمْ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَلَمَّا ذَكَرَ اللَّهُ تَعَالَى الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ وَلَمْ يَذْكُرِ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ فِي الْقُرْآنِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كُنَّا نَطُوفُ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَإِنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ فَلَمْ يَذْكُرِ الصَّفَا فَهَلْ عَلَيْنَا مِنْ حَرَجٍ أَنْ نَطُوفَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنَ شَعَائِرِ اللَّهِ الْآيَةَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ فَأَسْمَعُ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِي الْفَرِيقَيْنِ كِلَيْهِمَا فِي الَّذِينَ كَانُوا يَتَحَرَّجُونَ أَنْ يَطُوفُوا بِالْجَاهِلِيَّةِ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَالَّذِينَ يَطُوفُونَ ثُمَّ تَحَرَّجُوا أَنْ يَطُوفُوا بِهِمَا فِي الْإِسْلَامِ مِنْ أَجْلِ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَمَرَ بِالطَّوَافِ بِالْبَيْتِ وَلَمْ يَذْكُرِ الصَّفَا حَتَّى ذَكَرَ ذَلِكَ بَعْدَ مَا ذَكَرَ الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ

706- Ғұруа (р.а.) риуаят етті: «Мен Айша анамызға: Алла тағаланың: «Негізінде «Сафа мен мәруа» Алланың белгілерінен. Сонда кім қажылық немесе ғұмра орындаса, ол екеуін де (Сафа мен Мәруаны) тәуеп етудің оқасы жоқ¹²²», - деген қаулы жайлы не дейсіз? Құдай хақы, Сафа мен Мәруаны тәуеп етпесе, ешкім де күнаһар болмас!», - дедім. Ей жиенім, - деді Айша Анамыз, - неге мағынасыз сөз айттың! Егерде бұл аяттың тәпсірі сен айтқандай болатын болса, онда Сафа мен Мәруаның арасын сағи қылмаса, күнаһар болмайды екен-де?! Бірақ бұл аят насаралар жайында нәзіл болып, олар мұсылман баларларынан бұрын Мушаллал деген жердегі өздері құлшылық қылатын пұтқа –Манатқа таһлил айтысатын еді. Сол себептен де Сафа мен Мәруаны сағи қылуға қаймығысар еді. Олар мұсылман болғандарынан соң, Пайғамбарымызға: «Я Расулудулла, біз Сафа мен Мәруаны тәуеп етуден қаймығатын едік. Өйткені, Алла тағала: «Сафа мен Мәруаны тәуеп ету Алла тағаланың белгілерінен!», - деген аят кәрімін нәзіл қылды», - десті. Содан соң,

¹²² 2. «әл-Бақара», 157 аят.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Сафа мен Мәруаны тәуеп етуді сүннет қылды, бұны істемеуге ешкімнің хақысы жоқ!».

Зухрий (р.а.) айтты: «Мен осы хадисті Әбу Бәкір ибн Абдурахманға айтқанымда ол былай деді: «Айша анамыз айтқан пұт - Манатқа таһлил айтпайтын барша адамдар Сафа мен Мәруаны тәуеп ететін еді. Алла тағала Құранда Сафа мен Мәруаны тәуеп етуді айтпай, Қағбаны тәуеп етуді айтқанда, адамдар: «Я Расулалла, біз Сафа мен Мәруаны тәуеп ететін едік Алла тағала Қағбаны тәуеп ету жайында аят нәзіл етті, Сафаны айтпады, егерде біз Сафа мен Мәруаны тәуеп етсек күнаһар боламыз ба?»,- десті. Сонда Алла тағала: «Сафа мен Мәруаны тәуеп ету Алла тағаланың белгілерінен!¹²³»,- деген аят кәрімін нәзіл етті».

«Бұл аят,- деп жалғстырды Әбу Бәкір,- екі тайпаның адамдары жайында, бірі надандық дәуірде Сафа мен Мәруаны тәуеп етуге қаймыққан кісілер, ал екіншісі- ілгеріректе Сафа мен Мәруаны тәуеп етіп жүріп, кейін Ислам дәуірі келгенде, Алла тағала Қағбаны тәуеп етуді айтып, Сафа туралы айтпағандықтан оларды тәуеп етуге қаймығып қалған кісілер жайында нәзіл болған. Содан соң Алла тағала Сафа мен Мәруаны да тәуеп етудің қажеттігін ескертіп, аят нәзіл қылған, деп естігенмін», - деді.

80-бап. Сафа мен Мәруа аралығын саъй қылуға байланысты келген хабарлар

قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا السَّعْيُ مِنْ دَارِ بَنِي عَبَّادٍ إِلَى زُقَاقِ بَنِي أَبِي حُسَيْنٍ

Ибн Омар (р.а.): «Бәний Аббад ауласынан Бәний Әбу Хусайн көшесіне дейінгі аралықта саъй қылынады», - деді.

707- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ بْنِ مَيْمُونٍ حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا طَافَ الطَّوَافَ الْأَوَّلَ خَبَّ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا وَكَانَ يَسْعَى بَطْنَ الْمَسِيلِ إِذَا طَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَقُلْتُ لِنَافِعٍ أَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَمْشِي إِذَا بَلَغَ الرُّكْنَ الْيَمَانِيَّ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ يُزَاحَمَ عَلَى الرُّكْنِ فَإِنَّهُ كَانَ لَا يَدْعُهُ حَتَّى يَسْتَلِمَهُ

707- Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаның алғашқы тәуебін орындаса, үш рет жылдам жүріспеннен жүріп, ал қалған төртеуін жәй

¹²³ 2. «әл-Бақара», 157 аят.

жүріспенен жүретін. Сафа мен Мәруаны тәуеп етсе, олардың арасындағы сел жүрген жыраны бойлап *саъй* қылатын еді»,- деді.

Убайдулла ибн Омар: «Абдулла ибн Омар Иемендік бұрыштың алдына келгенде әдеттегідей жүретін бе еді, деп Нафиғтан сұрадым»,- сұрадым. Сонда Нафиғ: «Жоқ, Иемендік бұрыштың алдында адамдар көбейіп кеткенде ғана солай қылатын еді. Өйткені ол кісі тіреуді сүйіп тәуеп етпей қоймайтын»,- деп жауап беріпті.

708- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ قَالَ سَأَلْنَا ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَجُلٍ طَافَ بِالْبَيْتِ فِي عُمْرَةٍ وَلَمْ يَطْفُ بِبَيْنِ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَيَّتِي امْرَأَتُهُ فَقَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ فَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ سَبْعًا لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ وَسَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ لَا يَفْرَبْنَهَا حَتَّى يَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

708- Амр ибн Динар: «Біз Ибн Омардан (р.а.): «кіші қажылықта Кағбаны тәуеп етіп, Сафа мен Мәруаның арасын саъй қылмаған кісі (некелі) әйеліне жақындасса болады ма, деп сұрадық»,- деді. Сонда, Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келіп, Кағбаны жеті рет айналып тәуеп етті, Мақами Ибраһимнің артында екі рәкат намаз оқыды. Содан соң Сафа мен Мәруаның арасында жеті рет саъй қылды-да: «Расулуллада сендер үшін жақсы ғибраттар бар!»,- деп айтты»,- деп жауап берді.

Амр ибн Динар: «Жәбир ибн Абдулладан (р.а.) осы жайында сұрағанымызда, ол кісі: «Сафа мен Мәруаның арасында саъй қылмағанша, әйелге жақындаспау керек»,- деп айтты»,- деді.

709- حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ تَلَا لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ

709- Амр ибн Динар: «Мен Ибн Омардың (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келіп, Кағбаны тәуеп етті, содан соң екі рәкат намаз оқыды, кейін Сафа мен Мәруада саъй қылды да: «Расулуллада сендер үшін жақсы ғибраттар бар»,- деген аятты оқыды»,- дегенін естідім»,- деді.

710- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا عَاصِمٌ قَالَ قُلْتُ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَكُنْتُمْ تَكْرَهُونَ السَّعْيَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ قَالَ نَعَمْ لِأَنَّهَا كَانَتْ مِنْ شَعَائِرِ الْجَاهِلِيَّةِ حَتَّى أَنْزَلَ اللَّهُ إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطُوفَ بِهِمَا

710- Ғасим (р.а.): «Сафа мен Мәруаның арасында саъй қылуды жақтырмаушы ма едіңіз деп, Әнас ибн мәліктен сұрадым»,- деді. Әнас (р.а.): «Иә, өйткені ол надандық дәуірдің белгілерінен еді, тіпті Алдла тағала: «Сафа мен Мәруа Алла тағаланың белгілерінің бір, кімде-кім Қағбаға үлкен немесе кіші қажылық қылса, Сафа мен Мәруаны тәуеп ететін болса күнаһар болмайды»,- деген аятты нәзіл қылған»,- деп жауап беріпті.

711- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ إِنَّمَا سَعَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ لِیُرِيَ الْمُشْرِكِينَ قُوَّتَهُ زَادَ الْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا عَمْرُو سَمِعْتُ عَطَاءً عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ مِثْلَهُ

711- Ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Қағбаны тәуеп етіп, Сафа мен Мәруаның арасында мүшіріктерге өзінің күш-қуатын көрсетіп қою үшін саъй қылды»,- деді. Осыған ұқсас хадисті Хұмайд та айтып берген».

81-бап. Етеккір көрген әйел қажылықтың барлық белгілерін (шарттарын) орындайды, тек қана Қағбаны тәуеп етпейді. Сафа мен Мәруаның арасын дәретсіз саъи қылса ...

712- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ قَدِمْتُ مَكَّةَ وَأَنَا حَائِضٌ وَلَمْ أَطْفُ بِالْبَيْتِ وَلَا بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ قَالَتْ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَفْعَلِي كَمَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي

712- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Мен етеккір көрген бойы Меккеге келіп, не Қағбаны тәуеп ете алмадым, не Сафа мен Мәруаның арасында саъи қыла алмадым. Мен бұны Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтып налыдым. Сонда ол кісі: «Тазарғаныңа дейін Қағбаны тәуеп етпе, бірақ қажылар не істесе, сен де соны істей бер!»,- деді.

713- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ ح وَقَالَ لِي خَلِيفَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا حَبِيبُ الْمُعَلَّمِ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَهْلَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ وَأَصْحَابُهُ بِالْحَجِّ وَلَيْسَ مَعَ أَحَدٍ مِنْهُمْ هَدْيٌ غَيْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَطَلْحَةَ وَقَدِمَ عَلَيَّ مِنَ الْيَمَنِ وَمَعَهُ هَدْيٌ فَقَالَ أَهَلَّتْ بِمَا أَهَلَّ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً وَيَطُوفُوا ثُمَّ يُقْصِرُوا وَيَحِلُّوا إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ فَقَالُوا نَنْطَلِقُ إِلَى مَيِّ وَنَذَرُ أَحَدِنَا يَقْطُرُ فَبَلَغَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَوْ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ مَا أَهْدَيْتُ وَلَوْ أَنَّ مَعِيَ الْهَدْيَ لَأَحْلَلْتُ وَحَاضَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَنَسَكْتُ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا غَيْرَ أَنَّهَا لَمْ تُطْفِ بِالْبَيْتِ فَلَمَّا طَهَّرَتْ طَافَتْ بِالْبَيْتِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَنْطَلِقُونَ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ وَأَنْطَلِقُ بِحَجٍّ فَأَمَرَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ أَنْ يَخْرُجَ مَعَهَا إِلَى النَّعِيمِ فَاعْتَمَرَتْ بَعْدَ الْحَجِّ

713- Жәбир Ибн Абдулла (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) және сахабалары қажылыққа ихрам байлады. Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) Талхадан басқаларында құрбандыққа шалатын малдары жоқ болатын. Сол уақытта, Әли Иеменнен құрбандық жетектеп келіп қалды-да: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) не нәрсеге ниет етіп ихрам кесе, мен де соған (ниет етіп) ихрам киемін», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сахабаларға үлкен қажылықтың орнына кіші қажылық қылуды, шаштарын қысқартуды және құрбандық жетектеп келгендерден басқасына түгелдей ихрамдарын шешуді бұйырды. Сонда сахабалар: «Минаға барамыз ба? Кейбіреуіміздің мүшемізден мәни (ұрық) тамып тұр ғой?!», - десті. Бұл сөз Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) құлағын жеткеннен соң: «Мен кейінге қалдырған ісімді алдын-ала қылмақшы болғанымда, құрбандық алып келмеген болар едім. Шалатын құрбандығым болмағанда, мен де ихрамымды шешкен болар едім», - деді. Айша анамыз (р.а.) етеккірі келсе де қажылықтың барлық шарттарын орындады. Тек қана Кағбаны тәуеп етпеді. Оны тазаланғаннан кейін ғана тәуеп етті. Айша анамыз: «Я Расулулла, сіздер үлкен және кіші қажылықты орындадыңыздар, ал мен болсам үлкен қажылық қылғаным бойынша қалдым», - дегенінде, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Аған Абдуррахман мен бірге Танғимға барып,

кіші қажылық қылып кел!»,- деді. Сонда, Айша анамыз үлкен қажылықтан кейін, кіші қажылық қылып қайтты».

714- حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ هِشَامٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ قَالَتْ كُنَّا نَمْعُ عَوَاتِقَنَا أَنْ يَخْرُجْنَ فَعَدِمَتْ امْرَأَةً فَنَزَلَتْ قَصْرَ بَنِي خَلْفٍ فَحَدَّثَتْ أَنَّ أُخْتَهَا كَانَتْ تَحْتَ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ عَزَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِسْعَةَ عَشْرَةَ عَزْوَةً وَكَانَتْ أُخْتِي مَعَهُ فِي سِتِّ عَزَوَاتٍ قَالَتْ كُنَّا نُدَاوِي الكَلْمَى وَنَقُومُ عَلَى المَرَضَى فَسَأَلْتُ أُخْتِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ هَلْ عَلَى إِحْدَانَا بَأْسٌ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ أَنْ لَا تَخْرُجَ قَالَ لِنُبْسِهَا صَاحِبَتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا وَلِتَشْهَدْ الخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ فَلَمَّا قَدِمَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا سَأَلْنَاهَا أَوْ قَالَتْ سَأَلْنَاهَا فَقَالَتْ وَكَانَتْ لَا تَذْكُرُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَدًا إِلَّا قَالَتْ بِأبي فَقُلْنَا أَسَمِعْتِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ كَذَا وَكَذَا قَالَتْ نَعَمْ بِأبي فَقَالَ لِيَخْرُجِ العَوَاتِقُ ذَوَاتُ الخُدُورِ أَوْ العَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الخُدُورِ وَالحَيْضُ فَيَشْهَدْنَ الخَيْرَ وَدَعْوَةَ المُسْلِمِينَ وَيَعْتَزِلُ الحَيْضُ المُصَلَّى فَقُلْتُ أَلْحَائِضُ فَقَالَتْ أَوْلَيْسَ تَشْهَدُ عِرْقَةً وَتَشْهَدُ كَذَا وَتَشْهَدُ كَذَا

714- Хафса анамыз (р.а.) айтты: «Біз қыз балаларымызды үйден сыртқа шығармайтын едік. Бір күні бір әйел Бәний Халаф ауласына келіп түсті. Ол әйел өзінің сіңлісінің Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сахабаларының бірінің әйелі екенін, оның ері Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге он екі рет соғысқа қатысқаны және сол соғыстарда күйеуімен бірге сіңлісінде қатысып, жарақаттанғандардың жарасын таңып емдегенін айтты». «Сіңлім деді баяғы әйел,-Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Егерде біреулеріміздің жамылатын жамылғысы болмай, айт намазына қатынаса алмай қалсақ күнә болмайды ма?», - деп сұрағанында, ол кісі: «Таңыстарының бірінің жамылғысын ала тұрсын, хайырлы істен құр қалмасын, мұьминдермен бірге шығып, дұға қылсын!»,- депті. Баяғы әйел (Үмму Атиййа) келгенде: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) пәлен нәрселер жайында не деп айтқаның естігенбісіз?»,- деп сұрасты әйелдер. Сонда ол: «Иә, атамның хақы құрметі (ол кісі Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) тілге алғанда, көбінесе «атамның хақы құрметі» деп қоятын), естігенмін. Пайғамбарымсыз (с.ғ.с.) енді ғана бой жеткен қыздарға да намазға шығуға бұйыратын»,- деді. Сонда мен: «Етеккір көрген әйелдерге де ма?»,- деп сұрадым. Сонда ол: «Иә, етеккір көрген әйел Арафатқа шықпаушы ма еді? Немесе пәлен, түген

істерді қылмаушы ма еді?»,- деп қажылықтың белгілерін, шарттарын санап кетті»,- деді.

82-бап. Меккеліктердің Батха және басқа жерде тұрып, қажылардың болса, Минаға шықанында ихрам кию туралы

بَابُ الْإِهْتَالِ مِنَ الْبَطْحَاءِ وَغَيْرِهَا لِلْمَكِّيِّ وَإِلْحَاحٌ إِذَا خَرَجَ إِلَى مِيٍّ وَسُئِلَ عَطَاءٌ عَنِ الْمُجَاوِرِ يُلَبِّي بِالْحَجِّ قَالَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُلَبِّي يَوْمَ التَّرْوِيَةِ إِذَا صَلَّى الظُّهْرَ وَاسْتَوَى عَلَى رَأْسِهِ وَقَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَدِمْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَحْلَلْنَا حَتَّى يَوْمَ التَّرْوِيَةِ وَجَعَلْنَا مَكَّةَ بِظَهْرِ لَبِّيْنَا بِالْحَجِّ وَقَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرِ أَهْلَلْنَا مِنَ الْبَطْحَاءِ وَقَالَ عُبَيْدُ بْنُ جُرَيْجٍ لِابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا رَأَيْتُكَ إِذَا كُنْتَ بِمَكَّةَ أَهْلًا النَّاسُ إِذَا رَأَوْا الْهَلَالَ وَلَمْ يُهَلِّ أَنْتَ حَتَّى يَوْمَ التَّرْوِيَةِ فَقَالَ لَمْ أَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُهَلِّ حَتَّى تَتَّبِعَتْ بِهِ رَأْسَهُ

Ғатадан (р.а.) Меккеге жақын жерлерде тұратын кісілердің қажылыққа тәлбия айтулары жайында сұрасты. Сонда ол кісі: «Ибн Омар (р.а.) Тарвия күні түйенің үстінде отырып намаз оқыған соң, тәлбия айтаптын еді»,- деді. Абдумалик (р.а.) Ғатадан, ол кісі боса, Жәбірден (р.а.) естіген мына хадисті риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Меккеге келіп, *Таруия* күніне дейін ихрамдарымызды шешіп қойдық және Меккеге арқа жағымызды беріп, қажылыққа тәлбия айттық. Әбу Зүбайр: «Жәбир маған, Батхада тұрып, ихрам кидік, деген болатын»,- деді. Убайд ибн Жүрайж Ибн Омарға (р.а.): «Мен сіздің Меккеде болғаныңызда адамдар жаңа айдың туғаның көріп, ихрам кесе де, *Таруия*¹²⁴ күніне дейін ихрам кимегеніңізді көрдім»,- деді.

83-бап. Таруия күні бесін намазын қай жерде оқиды?

715- حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْأَزْرَقُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قُلْتُ أَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ عَقَلْتَهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْنَ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ قَالَ

¹²⁴ Таруия – Зұлхижжа айының сегізінші күні.

بِمَنَى قُلْتُ فَأَيْنَ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ النَّفْرِ قَالَ بِالْبُطْحِ ثُمَّ قَالَ أَفْعَلْ كَمَا يَفْعَلُ
أَمْرًاؤُكَ

715- Абдулазиз ибн Руфайғ риуаят етті: «Мен Әнас ибн Мәліктен (р.а.) «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) өзіңіз үйренген бір нәрсе жайында маған айтыңыз! *Тарвия* күні ол кісі бесін мен аср намаздарын қай жерде оқиды?»,- деп сұрадым. Әнас: «Минада»,- деді. Мен: «Нафр¹²⁵ күні аср намазын қай жерде оқиды?»,- деп сұрадым. Әнас: «Абтаһта»,- деді-да «Басшы әмірлеріңнің сыңары сияқты қыла бер!»,- деп қосып қойды»,- деді.

716- حَدَّثَنَا عَلِيُّ سَمِعَ أَبَا بَكْرٍ بْنَ عِيَّاشٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ لَقِيتُ أَنَسًا ح وَ
حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ خَرَجْتُ إِلَى مَنَى
يَوْمَ النَّرْوِيَةِ فَلَقِيتُ أَنَسًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذَاهِبًا عَلَى حِمَارٍ فَقُلْتُ أَيْنَ صَلَّى النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا الْيَوْمَ الظُّهْرَ فَقَالَ انظُرْ حَيْثُ يُصَلِّي أَمْرًاؤُكَ فَصَلَّ

716- Абдулазиз риуаят етті: «Тарвия күні Минаға шығып, есек мініп кетіп бара жатқан Әнасты (р.а.) жолықтырдым. Мен ол кісіден: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бүгін бесін намазын қай жерде оқиды?»,- деп сұрадым. Әнас: «Әмірлерің қай жерде оқыса, с ен де сол жерде оқи бер!»,- деді.

84-бап. Минада намаз оқу жайында

717- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي يُوسُفُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ
قَالَ أَخْبَرَنِي عَبِيدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنَى رَكْعَتَيْنِ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ صَدْرًا مِنْ خِلَافَتِهِ

717- Ғубайдулла атасы Абдулла ибн Омардан (р.а.) естіген мына хадисті естіген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Минада екі рәкат намаз оқыды, Әбу Бәкір, Омар және Осман өздерінің халифалықтарының алғашқы жылдарында екі рәкат оқып, кейіннен төрт рәкат оқыған»,- деді.

¹²⁵ Нафр – Қажылар Минадан қайтатын күн.

718- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهَبِ الْخَزَاعِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَحْنُ أَكْثَرُ مَا كُنَّا قَطُّ وَأَمْنُهُ بِمِئَى رَكَعَتَيْنِ

718- Хариса ибн Уаһб әл-Хузағий (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Минада бізбен бірге екі рәкат намаз оқыды. Әбу Бәкір, Омар және Осман өздерінің халифалықтарының алғашқы жылдарында қысқартып оқып (яғни, екі рәкат) кейіннен толық оқитын болған», - деді.

719- حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكَعَتَيْنِ وَمَعَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَكَعَتَيْنِ وَمَعَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ تَفَرَّقَتْ بِكُمْ الطَّرِيقُ فَيَا لَيْتَ حَظِّي مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتَانِ مُتَوَابِلَتَانِ

719- Абдулла ибн Масғуд (р.а.): «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге еңкі рәкат (парыз намазды қысқартып) намаз оқығанмын, кейін Әбу Бәкірмен де (р.а.), Омармен де (р.а.) екі рәкат намаз оқыдым. Кейіннен болса, сендердің жолдарын бөлініп кетті (яғни, біреулер екі рәкат ал біреулер төрт рәкат оқитын болды). Қане енді, төрт рәкат орнына, осы қабыл қылынған екі рәкат оқылса!», - деді.

85-бап. Арафа күні ұсталатын ораза жайлы

720- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الزُّهْرِيِّ حَدَّثَنَا سَالِمٌ قَالَ سَمِعْتُ عُمَيْرًا مَوْلَى أُمِّ الْفَضْلِ عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ شَكََّ النَّاسُ يَوْمَ عَرَفَةَ فِي صَوْمِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَعَثْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَرَابٍ فَشَرَبَهُ

720- Сәлім (р.а.) риуаят еті: «Адамдар арафа күні Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ораза ұстағанына күмәнданды. Сонда, мен Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жеміс шырының жіберген едім (ол кісі) ішті», - деді.

86-бап. Минадан Арафатқа тәкбір мен тәлбия айтып бару жайында

721- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ النَّعْفِيِّ أَنَّهُ سَأَلَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ وَهُمَا غَادِيَانِ مِنْ مِئَى إِلَى عَرَفَةَ كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ فِي هَذَا

اليَوْمَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ كَانَ يُهَلُّ مِنَّا الْمُهَلُّ فَلَا يُنْكَرُ عَلَيْهِ وَيُكَبَّرُ مِنَّا الْمُكَبَّرُ فَلَا يُنْكَرُ عَلَيْهِ

721- Абдулла ибн Юсуф риуаят етті: «Мұхаммед ибн Әбу Бәкір әс-Сақафий және Әнас ибн Мәлік (р.а.) екеуі Минадан Арафатқа кетіп бара жатқан едім. Сонда Мұхаммед ибн Әбу Бәкір: «Сол күні Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Минадан Арафатқа кетіп бара жатқандарыңызда не істедіңіздер?»,- деп Әнастан сұрады. Әнас: «Кейбіріміз таһлил ал кейбіріміз тәлбия айтып бардық, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ешқайсымызға ештеңе демеді»,- деді.

87-бап. Арафа күні кешкі уақытта көшеге шығу жайында

722- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ قَالَ كَتَبَ عَبْدُ الْمَلِكِ إِلَى الْحَجَّاجِ أَنْ لَا يُخَالِفَ ابْنَ عُمَرَ فِي الْحَجِّ فَجَاءَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَنَا مَعَهُ يَوْمَ عَرَفَةَ حِينَ زَالَتْ الشَّمْسُ فَصَاحَ عِنْدَ سُرَادِقِ الْحَجَّاجِ فَخَرَجَ وَعَلَيْهِ مِلْحَفَةٌ مُعَصْفَرَةٌ فَقَالَ مَا لَكَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَقَالَ الرَّوَّاحُ إِنَّ كُنْتُ تُرِيدُ السُّنَّةَ قَالَ هَذِهِ السَّاعَةَ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَنْظِرْنِي حَتَّى أَفِيضَ عَلَى رَأْسِي ثُمَّ أَخْرَجُ فَنَزَلَ حَتَّى خَرَجَ الْحَجَّاجُ فَسَارَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي فَقُلْتُ إِنْ كُنْتُ تُرِيدُ السُّنَّةَ فَأَقْصِرْ الْخُطْبَةَ وَعَجِّلِ الْوُفُوفَ فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عَبْدُ اللَّهِ قَالَ صَدَقَ

722- Сәлім (р.а.) риуаят етті: «Абдулмалик ибн Маруан қажылық амалдарында Ибн Омарға қарсылық қылмауды бұйырып, Хажжжағға хат жазды. Ибн Омар разияллаһу ғанһу (мен ол кісімен бірге едім) Арафа күні, күн бақан кезде Хажжжаждың шатырының алдына келіп, дауыстады. Хажжжаж сары көйлекті киіп шығып: «Ей Абдурахманның акесі, сізге не болды?»,- деді. Ибн Омар: «Егерде сүннетті орындағын келсе, тезірек қимылда, бір жерге баруымыз керек»,- деді. Хажжжаж: «Қазір ме?»,- деді. Ибн Омар: «Иә»,- деді. Хажжжаж: «Олай болса, сәл сабыр ете тұрыңыз, басымнан су құйынып алайын»,- деді. Ибн Омар түйеден түсіп, Хажжжаж шыққанша тосып тұрды. Хажжжаж шыққанан соң Ибн Омар мен менен әкем екеуміздің арамызда жүрді. Мен Хажжжағға: «Егерде сүннетті бұзбаймын десең, құтпаны қысқарақ айтып, тұруды тездет!»,- деп едім, ол Абдуллаға аландап қарай бастады. Бұны сезген Абдулла: «Ол дұрыс айтып жатыр»,- деді.

88-бап. Арафатта түйе мініп тұру жайында

723- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ عَنْ عُمَيْرِ مَوْلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْحَارِثِ أَنَّ نَاسًا اخْتَلَفُوا عِنْدَهَا يَوْمَ عَرَفَةَ فِي صَوْمِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ بَعْضُهُمْ هُوَ صَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَيْسَ بِصَائِمٍ فَأرْسَلْتُ إِلَيْهِ بِقَدَحِ لَبَنٍ وَهُوَ وَاقِفٌ عَلَى بَعِيرِهِ فَشَرِبَهُ

723- Абдулла ибн Аббастың азат етілген құлы риуаят етті: «Үммулфазл бинти Харастың алдында тұрған адамдар Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) арафа күні ораза ұстағанына күмәнданды, оларды кебірлері: «Ораза ұстады»,- десе, енді бірі: «Ораза ұстамады»,- десті. Үммулфазл, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Арафатта түйе мініп тұрғанда бір кесе сүт жіберді, ол кісі ішті»,- деді.

89-бап. Арафатта екі намазды біріктіріп бір қылып оқу жайлы

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا قَاتَتْهُ الصَّلَاةُ مَعَ الْإِمَامِ جَمَعَ بَيْنَهُمَا وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي عَفِيْلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ أَنَّ الْحَجَّاجَ بْنَ يُوْسُفَ عَامَ نَزَلِ بَابِنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا سَأَلَ عَبْدَ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَيْفَ تَصْنَعُ فِي الْمَوْقِفِ يَوْمَ عَرَفَةَ فَقَالَ سَالِمٌ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ السُّنَّةَ فَهَجِّرْ بِالصَّلَاةِ يَوْمَ عَرَفَةَ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ صَدَقَ إِنَّهُمْ كَانُوا يَجْمَعُونَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فِي السُّنَّةِ فَقُلْتُ لِسَالِمٍ أَفْعَلَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ سَالِمٌ وَهَلْ تَتَّبِعُونَ فِي ذَلِكَ إِلَّا سُنَّتَهُ

Ибн Омар (р.а.) жамағатпен нааз оқи алмай қалса, екі намазды бір қылып оқитын еді.

Ибн Шихаб Зухрий (р.а.) риуаят етті: «Хажжак ибн Юсуфпен Абдулла ибн Зүбайр (р.а.) Меккеге соғыс қылу үшін келген жылы Абдулла (р.а.) Сәлімнен (р.а.): «Арафа күні сол жерде не қылатын едіңіз?»,- деп сұрапты. Сәлім: «Егер де сүннетке амал етуді қаласаң, арафа күні намазды кешіктірі!»?,- деп жауап беріпті. Абдулла ибн Омар (р.а.): «Олар сүннетке сүйеніп, бесін мен асп намаздарын бір қылып оқыған, деп дұрыс айтып жатыр»,- депті. Мен Сәлімге: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) солай істеген бе еді?»,- дедім. Сәлім: «Сахабалар Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннеттеріне амал қылып жатыр ғой!»,- деді.

90-бап. Арафада құтпаны қысқарақ айту жайында

724- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ مَرْوَانَ كَتَبَ إِلَى الْحَجَّاجِ أَنْ يَأْتِمَّ بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ فِي الْحَجِّ فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ عَرَفَةَ جَاءَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَأَنَا مَعَهُ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ أَوْ زَالَتْ فَصَاحَ عِنْدَ فُسْطَاطِهِ أَيْنَ هَذَا فَخَرَجَ إِلَيْهِ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ الرَّوَاحَ فَقَالَ الْآنَ قَالَ نَعَمْ قَالَ أَنْظِرْنِي أَفِيضُ عَلَيَّ مَاءً فَنَزَلَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَتَّى خَرَجَ فَسَارَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي فَقُلْتُ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ أَنْ تُصِيبَ السَّنَةَ الْيَوْمَ فَأَقْصِرْ الْخُطْبَةَ وَعَجِّلِ الْوُفُوفَ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ صَدَقَ

724- Сәлім (р.а.) риуаят етті: «Абдулмалик ибн Маруан қажылық амалдарында Абдулла ибн Омарға ілесуді бұйырып, Хажжажға хат жазды. Ибн Омар (р.а.) (мен ол кісінің жанында едім) арафа күні , күн батқан уақытта, Хажжаждың шатырының алдына келіп: «Ол қайда?»,- деп дауыстады. Хажжаж ол кісінің алдына шықты. Ибн Омар: «Бір жерге баруымыз керек»,- деді. Хажжаж: «Дәл қазір ме?»,- деді. Ибн Омар: «Иә»,- деді. Хажжаж: «Олай болса, сәл сабыр ете тұрыңыз, үстімнен су құйынып шығайын»,- деді. Ибн Омар түйеден түсіп, Хажжаж шыққанша тосып тұрды. Хажжаж шыққаннан соң, Ибн Омар мен атам екеуміздің арамызда жүрді. Мен Хажжажға: «Егер де бүгін сүннетке амал қыламын десеңіз, құтпаны қысқартып, тұруды тездетіңіз!»,- дедім. Ибн Омар: «Ол дұрыс айтып жатыр»,- деді.

91-бап. Арафатта тұру жайында

725- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا عَمْرُو حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ كُنْتُ أَطْلُبُ بَعِيرًا لِي ح وَ حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرُو سَمِعَ مُحَمَّدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ أَضَلَلْتُ بَعِيرًا لِي فَذَهَبْتُ أَطْلُبُهُ يَوْمَ عَرَفَةَ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَقْفًا بِعَرَفَةَ فَقُلْتُ هَذَا وَاللَّهِ مِنْ الْحُمْسِ فَمَا شَأْنُهُ هَا هُنَا

725- Жубайр ибн Мутғим риуаят етті. «Бір түйемді жоғалтып қойған едім, арафа күні оны іздеуге шықтым. Сонда, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.)

Арафатта тұрғаның көріп қалдым. Өзіме-өзім: «Күдай хақы, бұл кісі хумс¹²⁶ (тақуа) адам болмаса, осы уақытта бұл жерде не қылады?!», - деп ойладым.

726- حَدَّثَنَا فَرُوهُ بْنُ أَبِي الْمَعْرَاءِ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهَرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ قَالَ عُرْوَةُ كَانَ النَّاسُ يَطُوفُونَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ عُرَاءَ إِلَّا الْحُمْسَ وَالْحُمْسُ فُرَيْشٌ وَمَا وُلِدَتْ وَكَانَتْ الْحُمْسُ يَحْتَسِبُونَ عَلَى النَّاسِ يُعْطِي الرَّجُلُ الرَّجُلَ الثِّيَابَ يَطُوفُ فِيهَا وَتُعْطِي الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ الثِّيَابَ تَطُوفُ فِيهَا فَمَنْ لَمْ يُعْطِهِ الْحُمْسُ طَافَ بِالْبَيْتِ عُرْيَانًا وَكَانَ يُفِيضُ جَمَاعَةَ النَّاسِ مِنْ عَرَقاتٍ وَيُفِيضُ الْحُمْسُ مِنْ جَمْعٍ قَالَ وَأَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِي الْحُمْسِ ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ قَالَ كَانُوا يُفِيضُونَ مِنْ جَمْعٍ فَدَفِعُوا إِلَى عَرَقاتٍ

726- Ғұруа (р.а.) риуаят етті: «Жаһили заманда Құрайыш тайпасына тиесілі мутғаки адамдар (Хумстер) және олардың балаларынан басқа адамдардың барлығы жалаңаш тәуеп ететін еді. *Хумстардың* ер адамдары ер адамдарға, ал әйелдері әйелдерге, олар жалаңаш тәуеп етпесін, деп киімдерін беретін еді. Олар Алла тағаладан сауап үміт етіп солай ететін еді. *Хумс* киім бермеген кісі Кағбаны жалаңаш тәуеп ететін еді. Көптеген адамдар Арафат жақтан, хумстар болса, Жамғ (Муздалифа) жақтан Кағбаны тәуеп етуге келетін еді».

Хишам (р.а.): «Алла тағаланың: «Содан соң ел қайтқан жерден қайтындар да Алладан жарылқау тілендер. Күдіксіз Алла өте жарылқаушы, ерекше мейірімді¹²⁷», - деген осы аяты хумстер турасында нәзіл болған екен, атам маған солай деген, ал атама Айша анамыз айтқан екен», - деді. Ғұруа (р.а.): «Ілгергі адамдар Кағбаға Жамғ (Муздалифа) жақтан топ-топ болып келетін еді, ал енді олар Арафатқа қайтарылды», - деді.

92- бап. Арафаттан қайтқандағы жүріс туралы

727- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ قَالَ سُئِلَ أُسَامَةُ وَأَنَا جَالِسٌ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسِيرُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ حِينَ دَفَعَ قَالَ كَانَ يَسِيرُ الْعَنْقَ فَإِذَا وَجَدَ فَجْوَةً نَصَّ قَالَ هِشَامٌ

¹²⁶ **Хумс** – Жаһили заманда дінді қатты ұстанған Құрайыш тайпасына тиесілі адамды «хумстер» деп атаған.

¹²⁷ 2. «әл-Бақара», 199 аят.

وَاللَّصُّ فَوْقَ الْعَنْقِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ فَجَوْهٌ مُنْسَعٌ وَالْجَمِيعُ فَجَوَاتٌ وَفَجَاءٌ وَكَذَلِكَ رَكُوعٌ وَرُكُوءٌ مَنَاصٌ لَيْسَ حِينَ فِرَارٍ

727- Хишам ибн Ғұруаға (р.а.) атасы былай деп риуаят еткен екен: «Мен Усаманың алдында отырған едім, одан: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Арафаттан қайтқанда Хажжат ул-Уадағта қалай жүретін еді?»,- деп сұрасты. Сонда Усама: «Ақырын да емес, тез де емес, орташа жүріспен жүретін еді. Егер адам сирек жерге шығып қалса, онда жылдамырақ жүретін », - деді.

93-бап. Арафат пен Жамғ (Муздалифа) аралығында тоқтап өту туралы

728- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عَقْبَةَ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيْثُ أَقَاضَ مِنْ عَرَفَةَ مَالَ إِلَى الشَّعْبِ فَقَضَى حَاجَتَهُ فَتَوَضَّأَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتُصَلِّي فَقَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ

728- Усама Ибн Зәйд (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Арафаттан түсіп келгенінде дараға бұрылып кірді да, дәрет сіндіріп, содан соң дәрет алды. Сонда мен: «Я Расулулла, намаз оқисыз ба?»,- деп едім, ол кісі: «Намазға әлі ерте»,- деп жауап берді»,- деді.

729- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِجَمْعٍ غَيْرَ أَنَّهُ يَمُرُّ بِالشَّعْبِ الَّذِي أَخَذَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَدْخُلُ فَيَنْتَفِضُ وَيَتَوَضَّأُ وَلَا يُصَلِّي حَتَّى يُصَلِّيَ بِجَمْعٍ

729- Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Омар (р.а.) шам мен құптан намаздарын Жамғқа (Муздалифаға) барғанында қосып оқыды, бірақ ол кісі де Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сияқты жолда (тасалы өзекке) бұрылып кіріп, дәретке отыратын. Содан соң дәрет алатын, бірақ та Жамғқа (Муздалифаға) барғанға дейін намаз оқымайтын еді»,- деді.

730- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حَرْمَلَةَ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ رَدِفْتُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَرَفَاتٍ فَلَمَّا بَلَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشَّعْبَ الْأَيْسَرَ الَّذِي دُونَ الْمُزْدَلِفَةِ أَنَاخَ قِبَالَ تَمَّ جَاءَ فَصَبَّيْتُ عَلَيْهِ الْوَضُوءَ فَنَوَّضًا وَضُوءًا خَفِيفًا فَقُلْتُ الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ فَرَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَتَى الْمُزْدَلِفَةَ فَصَلَّى ثُمَّ رَدِفَ الْفَضْلُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَدَاةَ جَمْعٍ قَالَ كُرَيْبٌ فَأَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ الْفَضْلِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى بَلَغَ الْجَمْرَةَ

730- Усама ибн Зәйд (р.а.) риуаят етти: «Мен Арафатта Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түйесіне мінгесіп алдым. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Муздалифадан берірек орналасқан сол жақтағы (сайлы өзекке) жеткенінде түйесін шөктіріп, дәрет сіндіріп келді, мен қолына су құйып тұрдым. Ол кісі жеңіл қылып қана дәрет алды. Мен: «Я Расулулла, намаз оқысыз ба?»,- дедім. Ол кісі: «Намазға әлі уақыт бар»,- деді. Кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйеге мініп, Муздалифаға келді да, намаз оқыды. Ертеңіне ертелеп Фазл Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түйесіне мінгесіп кетті»,- деді. Курайб (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жамраға барғанша жол-жөнекей тәлбия айтып кетті»,- деп айтыпты Фазл, кейін бұны маған Абдулла ибн Аббас айтып берді»,- деді.

94-бап. Тәуеп ифаза¹²⁸ уақытында Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сахабаларға тыныштықты сақтамақты бұйырғандығы және оны оларға қамшысымен ишара қылғаны жайлы

731- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُوَيْدٍ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو مَوْلَى الْمُطَّلِبِ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ مَوْلَى وَالْبَةِ الْكُوفِيِّ حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ دَفَعَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ عَرَفَةَ فَسَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَاءَهُ زَجْرًا شَدِيدًا وَضَرْبًا وَصَوْتًا لِللَّيْلِ فَأَشَارَ بِسَوْطِهِ إِلَيْهِمْ وَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَإِنَّ الْبِرَّ لَيْسَ بِالْإِيضَاعِ أَوْضَعُوا أَسْرَعُوا خِلَالَكُمْ مِنَ التَّخَلُّلِ بَيْنَكُمْ وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا بَيْنَهُمَا

¹²⁸ Ифаза тәуебі – Зұлхижжа айының 10-шы күні яғни, құрбан шалған күні Кағбаны айналып орындалатын тәуеп.

731- Сағид ибн Жубайр риуаят етті: «Ибн Аббас (р.а.) Арафа күні Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Меккеге қайтып келе жатқанда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) арт жақтарынан келе жатқан қатты тарс-тұрс және түйеге ұрылған қамшының дауысын естіп, оларға қамшысымен белгі қылды да: «Ей адамдар! Тыныштық сақтандар, асығыстықпен жақсылыққа жете алмайсындар»,- деп айтты».

95-бап. Муздалифада екі намазды біріктіріп оқу жайында

732- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَرَقَةٍ فَنَزَلَ الشَّعْبَ فَبَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يُسَبِّحِ الْوُضُوءَ فَقُلْتُ لَهُ الصَّلَاةُ فَقَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ فَجَاءَ الْمُزْدَلِفَةَ فَتَوَضَّأَ فَأَسْبَغَ ثُمَّ أَقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى الْمَعْرَبَ ثُمَّ أَنَاخَ كُلُّ إِنْسَانٍ بَعِيرَهُ فِي مَنْزِلِهِ ثُمَّ أَقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا

732- Курайб Усама ибн Зайдтан (р.а.) былай деп естіген екен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Арафаттан қайтты. Сонда, жол-жөнекей (сайлы қалқалау жерге) түсіп, дәрет сіңдірді. Содан соң жеңіл-желпі дәрет алды. Мен: «Я Расулулла, намаздың уақыты болды ма?»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Намазға әлі ерте»,- деді. Муздалифаға келгеннен соң, жақсылап дәрет алды, одан кейін намаз басталып, шам намазын оқыды. Содан соң әркім өз түйелерін белгіленген жерлерге апарып шөктірді. Кейін намаз басталып. Құфтан намазын оқыды. Бірақ екі намаздың арасында нәпіл намаз оқымады»,- деді.

96-бап. Екі намазды қосып оқып, арасында нәпіл оқымаған кісі туралы

733- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَيْبٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ جَمَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الْمَعْرَبِ وَالْعِشَاءِ بِجَمْعِ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا بِإِقَامَةٍ وَلَمْ يُسَبِّحْ بَيْنَهُمَا وَلَا عَلَى إِثْرِ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا

733- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Жамғта (Муздалифада) шам мен құфтанды, әрбіріне жеке тәкбір айтып, қосып

оқыды, бірақ олардың арасында да, олардың артынан да (ешқандай) нәпіл намаз оқымады»,- деді.

Әбу Аюб Ансарий: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Муздалифада, Хажжат ул-Уадағ¹²⁹ уақытында, шам мен құфтан намаздарын қосып оқыды»,- деді.

97-бап. Әрбір намазға азан мен қамат айту туралы

735- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ يَزِيدَ يَقُولُ حَجَّ عَبْدُ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَأَتَيْنَا الْمُزْدَلِفَةَ حِينَ الْأَذَانِ بِالْعَتَمَةِ أَوْ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ فَأَمَرَ رَجُلًا فَأَذَّنَ وَأَقَامَ ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ وَصَلَّى بَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ دَعَا بِعَشَائِهِ فَتَعَسَّى ثُمَّ أَمَرَ أَرَى فَأَذَّنَ وَأَقَامَ قَالَ عَمْرُو لَا أَعْلَمُ الشَّكَّ إِلَّا مِنْ زُهَيْرٍ ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ رَكْعَتَيْنِ فَلَمَّا طَلَعَ الْفَجْرُ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يُصَلِّي هَذِهِ السَّاعَةَ إِلَّا هَذِهِ الصَّلَاةَ فِي هَذَا الْمَكَانِ مِنْ هَذَا الْيَوْمِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ هُمَا صَلَاتَانِ تُحَوَّلَانِ عَنْ وَقْتَيْهِمَا صَلَاةُ الْمَغْرِبِ بَعْدَ مَا يَأْتِي النَّاسُ الْمُزْدَلِفَةَ وَالْفَجْرُ حِينَ يَبْزُغُ الْفَجْرُ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ

734- Абдуррахман ибн Язид риуаят етті: «Абдулла ибн Масғуд (р.а.) қажылық қылды. Муздалифаға құфтанға азан айтылатын немесе соған жақыңырақ уақытта жетіп келдік. Бір кісіге бұйырып еді, ол азан мен қамат айтты. Содан соң шам намазын оқыды. Содан соң екі рәкат намаз оқыды. Содан соң кешкі тамақты алып келуді бұйырды. Тановул қылып болып, бір кісіге және бұйырған секілді ол азан мен қамат айтты. (Амр разияллаһу ғанһу: «Жоғарыдағы сөздерге Зуһайрдан басқа ешкім күмән келтірмеді»,- деді). Кейін екі рәкат құфтан намазын оқыды. Таң атқаннан соң, «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тура сол күні, сол уақытта және міне осы жерде осы намаздан басқа намаз оқымайтын еді, кешігіп оқылған екі намаздың бірі – адамдар Муздалифаға келгеннен кейін оқылған шам намазы, ал екіншісі – таң атыңқырап кеткеннен кейін оқылған таң намазы болатын. Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) осылай істегенің көргенмін»,- деді.

98-бап. Отбасындағы әлсіз адамдарды, «Дұғалар оқып тұрсын»,- деп түнде Муздалифаға жіберген және оларды ай батқаннан кейін қайтарып алып келген кісі жайлы

¹²⁹ Хажжат ул-Уадағ – Қоштасу қажылығы.

736- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ سَأَلْتُ
وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُفَدِّمُ ضَعْفَةَ أَهْلِيهِ فَيَقْفُونَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ
الْحَرَامِ بِالْمُزْدَلِفَةِ لَيْلٍ فَيَذْكُرُونَ اللَّهَ مَا بَدَأَ لَهُمْ ثُمَّ يَرْجِعُونَ قَبْلَ أَنْ يَقِفَ الْإِمَامُ
وَقَبْلَ أَنْ يَدْفَعَ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقْدِمُ مِنِّي لِصَلَاةِ الْفَجْرِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَقْدِمُ بَعْدَ ذَلِكَ قَادِمًا
قَدِمُوا رَمَوْا الْجَمْرَةَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ أَرُخَّصَ فِي أَوْلَائِكَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

736- Сәлім (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Омар (р.а.) отбасындағы әлсіз адамдарды түнде Муздалифаға жіберетін еді. Олар сол жердегі Әл-Машғар ул-Харам алдында тұрып, шамаларының келгенінше Алла тағаланы естерін алатын еді. Имам тұрып қайтастан бұрын қайтатын еді. Олардың кейбіреулері Минаға таң намазын оқуға баратын еді. Ал кейбіреулері Жамраға¹³⁰ барып, тас ататын еді. Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оларға солай істеулеріне рұқсат берді», - деді.

737- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ
ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ
جَمْعِ بَلَيْلٍ

737- Ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені Жамғтан түнде жөнелтті», - деді.

738- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَزَنَةَ حَدَّثَنَا سُهَيْبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي يَزِيدَ سَمِعَ ابْنَ
عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ أَنَا مِمَّنْ قَدَّمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ
الْمُزْدَلِفَةِ فِي ضَعْفَةِ أَهْلِهِ

738- Ибн Аббас (р.а.): «Мен, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түнде өз отбасындағы әлсіз адамдарға қосып Муздалифаға жіберген кісілердің бірімін», - деді.

739- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ مَوْلَى أَسْمَاءَ
عَنْ أَسْمَاءَ أَنَّهَا نَزَلَتْ لَيْلَةَ جَمْعٍ عِنْدَ الْمُزْدَلِفَةِ فَقَامَتْ تُصَلِّي فَصَلَّتْ سَاعَةً ثُمَّ قَالَتْ

¹³⁰ Жамра – Шайтанға тас ататын жер.

يَا بُنَيَّ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ قُلْتَ لَا فَصَلَّتْ سَاعَةٌ ثُمَّ قَالَتْ يَا بُنَيَّ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ قُلْتَ نَعَمْ قَالَتْ فَارْتَحِلُوا فَارْتَحِلْنَا وَمَضِينَا حَتَّى رَمَتِ الْجَمْرَةَ ثُمَّ رَجَعَتْ فَصَلَّتْ الصُّبْحَ فِي مَنْزِلِهَا فَقُلْتُ لَهَا يَا هُنْتَاهُ مَا أَرَانَا إِلَّا قَدْ غَلَسْنَا قَالَتْ يَا بُنَيَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أذِنَ لِلظُّعْنِ

739- Асманың қамқоршысы Абдулла риуаят етті: «Жамғ түні Асма Муздалифаға келіп, намаз оқуға кірісті. Бір сағаттай намаз оқып, содан соң: «Ей ұлым, ай батты ма?»,- деп сұрады. Мен: «Жоқ»,- дедім. Тағы да бір сағаттай намаз оқып: «Ай батты ма?»,- деп сұрады. Мен: «Иә»,- дедім. Ол кісі: «Қозғалыңдар»,- деді. Біз жиналып, жолға шықтық. Тас атып, үйлеріне қайтып келген соң, таң намазын оқыды. Сонда мен: «Намазды қараңғырақ уақытта (ертерек) оқып қойған сияқтымыз»,- дедім. Ол кісі: «Ей ұлым, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) (жолаушы) әйелдерге таң намазын ертерек оқуға рұқсат берген»,- деді.

740- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ الْقَاسِمِ عَنْ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ اسْتَأْذَنْتُ سَوْدَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ جَمْعٍ وَكَانَتْ ثَقِيلَةً ثَبُطَةً فَأَذِنَ لَهَا

740- Айша (р.а.): «Жамғ түні Сауда¹³¹ Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) бұрынырақ кетуге рұқсат сұрады. Өйткені ол өте ақырын жүретін еді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған рұқсат берді»,- деді.

741- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا أَفْلَحُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ نَزَلْنَا الْمَزْدَلِفَةَ فَاسْتَأْذَنْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَوْدَةَ أَنْ تَدْفَعَ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ وَكَانَتْ امْرَأَةً بَطِيئَةً فَأَذِنَ لَهَا فَدَفَعَتْ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ وَأَقَمْنَا حَتَّى أَصْبَحْنَا نَحْنُ ثُمَّ دَفَعْنَا بِدَفْعِهِ فَلَأَنْ أَكُونَ اسْتَأْذَنْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا اسْتَأْذَنْتُ سَوْدَةَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ مَفْرُوحٍ بِهِ

741- Айша (р.а.) риуаят етті: «Біз Муздалифаға келдік. Сауда ақырын адымдап жүретінінен қалың нөпірдің арасында қалып кетпеуі үшін Минаға бұрынырақ кете беруге Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) рұқсат сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оған рұқсат беріп еді, ол ертерек жолға шықты. Біз таң атқанша орнымызда қалдық. Кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қозғалысы

¹³¹ Сауда – Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелі.

мен бізде қозғалдық. Мен де Сауда сияқты ертерек кете беруге Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) рұқсат сұрасам болар еді, бірақ та ол кісімен бірге болудан артық бақыттырақ нәрсе жоқ!»,- деді.

99-бап. Жамғта¹³² таң намазын оқыған кісі туралы

742- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَارَةُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى صَلَاةً بَعْدَ صَلَاتِهَا إِلَّا صَلَّاتَيْنِ جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ وَصَلَّى الْفَجْرَ قَبْلَ مِيقَاتِهَا

742- Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті. «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) екі намаздан басқа намазды белгіленген уақытынан тысқары уақытта оқығанын көрмедім. Ол кісі шам мен кұфтан намаздарын қосып, ал таң намазын өз уақытынан ертерек оқыды»,- деді.

743- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى مَكَّةَ ثُمَّ قَدِمْنَا جَمْعًا فَصَلَّى الصَّلَاتَيْنِ كُلَّ صَلَاةٍ وَحَدَّاهَا بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ وَالْعِشَاءُ بَيْنَهُمَا ثُمَّ صَلَّى الْفَجْرَ حِينَ طَلَعَ الْفَجْرُ قَائِلٌ يَقُولُ طَلَعَ الْفَجْرُ وَقَائِلٌ يَقُولُ لَمْ يَطْلُعِ الْفَجْرُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ حَوْلَنَا عَنْ وَقْتِهِمَا فِي هَذَا الْمَكَانِ الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ فَلَا يَقْدَمُ النَّاسُ جَمْعًا حَتَّى يُعْتَمُوا وَصَلَاةَ الْفَجْرِ هَذِهِ السَّاعَةَ ثُمَّ وَقَفَ حَتَّى أَسْفَرَ ثُمَّ قَالَ لَوْ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَفَاضَ الْآنَ أَصَابَ السُّنَّةَ فَمَا أُدْرِي أَقْوَلُهُ كَانَ أَسْرَعَ أَمْ دَفَعُ عُمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَلَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ يَوْمَ النَّحْرِ

743- Абдурахман ибн Язид риуаят етті: «Абдулла ибн Масғудпен (р.а.) бірге Меккеге бардық. Содан соң Жамғқа келдік. Ол кісі бұл жерде екі рет намаз оқыды.Әрбір намазға азан мен тәкбір айтты. Екі намаздың арасында

¹³² Жамғ – Муздалифа алқабы.

құфтанды да оқыды. Кейін, таң атар-атпастан, яғни, кейбіреулер: «Әлі таң атқан жоқ»,- десе, басқалары: «Таң атты»,- дейтін уақытта таң намазын оқыды-да. «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Біз міне осы жерде осы екі намаздың – шам мен құфтанның уақытын өзгертіп оқыдық, бұдан кейін адамдар да Жамғқа біз келген уақытта келіп, таң намазын біз оқыған уақытта оқулары керек»,- деп айтқан»,- деді. Кейін, Абдулла таң шапағы тарқағанша күтіп тұрды да: «Егер қазір Әмир ул-мұъминин тәубі ифаза қылғанда еді, сүннетті орындаған болатын еді»,- деді. Ол кісі осы сөзді айтып үлгерді ме жоқ па, білмеймін, Хазреті Осман адамдарға жолға шығуды бұйырды. Содан соң Наһр¹³³ күні Жамрат ул-Ғақаба барып, тас атқанға дейін тәлбия айтып келді»,- деді.

100-бап. Жамғтан¹³⁴ қашан қайтады?

744- حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ مَيْمُونٍ يَقُولُ شَهِدْتُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَلَّى بِجَمْعِ الصُّبْحِ ثُمَّ وَقَّفَ فَقَالَ إِنَّ الْمُشْرِكِينَ كَانُوا لَا يُفِيضُونَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَيَقُولُونَ أَشْرُقُ ثَبِيرُ وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَالَفَهُمْ ثُمَّ أَفَاضَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ

744- Амр ибн Маймун риуаят етті. «Мен Омардың (р.а.) Жамғта таң намазын оқығанын көрдім. Намаз оқып болған соң: «Мүшіріктер күн шықпағанша ифаза тәубін қылмайтын еді. Олар: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.), күн Сабийрдан¹³⁵ асқан соң, ифаза¹³⁶ тәубін етуімізге қарсылық етті. Содан соң біз күн шықпастан ифаза тәубін орындадық»,- деді.

101-бап. Құрбандық күні ертелеп, тас ататын уақытта, тәлбия мен тәкбір айту және (түйеге) мінгесіп жүру туралы

¹³³ Наһр – Құрбан шалатын күн.

¹³⁴ Жамғ – Муздалифа алқабы.

¹³⁵ Сабийр – Меккедегі тау.

¹³⁶ Ифаза тәубі – Зұлхижжа айының 10-шы күні яғни, құрбан шалған күні Қағбаны айналып орындалатын тәуеп.

745- حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُرْدِفَ الْفَضْلَ فَأَخْبِرَ الْفَضْلُ أَنَّهُ لَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى الْجَمْرَةَ

745- Ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Фазлды түйесіне мінгестіріп алып, тас ататын уақытқа дейін тәлбия айтты. Бұны маған Фазлдың өзі айтқан болатын»,- деді.

746- حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُونُسَ الْأَيْلِيِّ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ رَدَفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَرَفَةَ إِلَى الْمُزْدَلِفَةِ ثُمَّ أُرْدِفَ الْفَضْلَ مِنَ الْمُزْدَلِفَةِ إِلَى مِئَى قَالَ فَكِلَاهُمَا قَالَا لَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ

746- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Усама ибн Зәйд (р.а.) Арафаттан Муздалифаға Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түйесіне мінгесіп барды. Ал Муздалифадан Минаға дейін Фазл мінгесіп келді. Олардың екеуі де: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Ғақабада тас атқанға дейін үздіксіз тәлбия айтты»,- десті.

102-бап.

فَمَنْ تَمَعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

Алла тағала: «... Ал қашан амандықта болсаңдар қажылыққа дейін ғұмрадан пайдаланса, (әуелі ғұмраны орындап, ихрамнан шығып, қажылық үшін қайтадан ихрам байланса, бұны «Хаж Тәматтұғ» деп атайды). Сонда қолайлы бір құрбан шалады. Егер біреу құрбандық таба алмаса, қажылықта үш күн, үйге қайтып келгенде жеті күн болып, толық он күн ораза ұстайды. Бұл үйі Мәсжид Харамда болмағандар үшін¹³⁷!»,- деді.

¹³⁷ 2. «әл-Бақара», 196 аят.

747- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ أَخْبَرَنَا النَّضْرُ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا أَبُو جَمْرَةَ قَالَ سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ الْمُتْعَةِ فَأَمَرَنِي بِهَا وَسَأَلْتُهُ عَنِ الْهَدْيِ فَقَالَ فِيهَا جَزُورٌ أَوْ بَقَرَةٌ أَوْ شَاةٌ أَوْ شِرْكٌ فِي دَمٍ قَالَ وَكَأَنَّ نَاسًا كَرَّهُوَهَا فَنِمْتُ فَرَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ إِنْسَانًا يُنَادِي حَجٌّ مَبْرُورٌ وَمَتْعَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ فَأَتَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَحَدَّثَنِي فَقَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ سَنَةَ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَقَالَ آدَمُ وَوَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ وَعُثْرٌ عَنْ شُعْبَةَ عُمَرَةَ مُتَقَبَّلَةٌ وَحَجٌّ مَبْرُورٌ

747- Эбу Жамра риуаят етті: «Мен Ибн Аббастан (р.а.) мутға қылуға¹³⁸ рұқсат сұрағанымда, маған мутға қылуыма рұқсат берді. Кейін, құрбандық жайлы сұрағанымда, ол кісі. «Мутға қылатын адам бір түйе немесе бір сиыр әйтпесе бір қой құрбандық шалуы керек. Әйтпесе біреумен бірігіп құрбандық шалуы керек», - деді. Адамдар бұлай мутға қылуды Мәкрух деп есептейтін еді. Кейін, біреу түсімде: «Қажылығын қайырлы және мутғаң қабыл болғай!», - деді. Бұл (көрген түсімді) Ибн Аббасқа айтып бергенімде, ол кісі: «Аллаһу акбар! Бұл – Абул Қасым (Расулулланың) сүннеттері», - деді. Шуғба: «Кіші қажылығың қабыл және үлкен қажылығың қайырлы болғай!», - делінген болса керек», - деді.

103-бап. Түйеге міну жайында

لِقَوْلِهِ وَالْبُذُنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ لَنْ يَبَالَ اللَّهُ لِحَوْمِهَا وَلَا دِمَاؤِهَا وَلَكِنْ يَبَالُ التَّقْوَى مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ قَالَ مُجَاهِدٌ سُمِّيَتْ الْبُذُنُ لِبُذْنِهَا وَالْقَانِعِ السَّائِلُ وَالْمُعْتَرُّ الَّذِي يَعْتَرُّ بِالْبُذُنِ مِنْ غَنِيِّ أَوْ فَقِيرٍ وَشَعَائِرُ اسْتِعْظَامُ الْبُذُنِ وَاسْتِحْسَانُهَا وَالْعَتِيقُ عِثْقُهُ مِنَ الْجَبَابِرَةِ وَيُقَالُ وَجَبَتْ سَقَطَتْ إِلَى الْأَرْضِ وَمِنْهُ وَجَبَتْ الشَّمْسُ

Алла тағала: «Түйе, сиырды сендер үшін; Алланың белгілері (құрбандықтары) қылдық. Мүнде сендер үшін хайыр бар. Оларды тұрғызып қойып, оған Алланың атын айтыңдар. Сонда қашан

¹³⁸ Мутға – Бұл жерде Тамматтуғ қажылықты орындағандығының шүкірлігі үшін шалынатын құрбандық.

олардың жамбастары жерге тисе (жаны шықса) жеңдер де мұқтажға да мұқтаж емеске де жегізіндер. Өстіп шүкір етулерің үшін; малды еріктеріңе бердік. Ешқашан құрбанның еттері, қандары Аллаға үлгермейді. Бірақ сендердің тақуалықтарың үлгереді. (Арабтар жаһилиет заманында Қағбаның қабырғасына құрбандықтың еттерін іліп, қандарын жағатын) Сендерге тура жол көрсеткен Алланы ұлықтауларың үшін; осылайша малды, еріктеріңе бердік. (Мұхаммед ғ.с.) жақсылық істеушілерді қуандыр!¹³⁹»,- деді.

748- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا يَسُوقُ بَدَنَةً فَقَالَ ارْكَبْهَا فَقَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ فَقَالَ ارْكَبْهَا قَالَ ارْكَبْهَا وَيْلَكَ فِي الثَّالِثَةِ أَوْ فِي الثَّانِيَةِ

748- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті. «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйе айдап бара жатқан кісіні көріп: «Оны мініп ал!»,- деді. Ол кісі: «Бұл құрбандық-қой?!»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағы да: «Мініп ал!»,- деді. Ол кісі тағы да: «Бұл құрбандық-қой?!»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) үшінші рет: «Мініп ал!»,- деді.

104-бап. Өзімен бірге құрбандық малын жетектеп алған кісі туралы

750- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ تَمَنَّعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ وَأَهْدَى فَسَاقَ مَعَهُ الْهَدْيَ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَبَدَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَهْلًا بِالْعُمْرَةِ ثُمَّ أَهْلًا بِالْحَجِّ فَتَمَنَّعَ النَّاسُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَكَانَ مِنَ النَّاسِ مَنْ أَهْدَى فَسَاقَ الْهَدْيَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ يُهْدِ فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ قَالَ لِلنَّاسِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ أَهْدَى فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لِشَيْءٍ حَرْمٍ مِنْهُ حَتَّى يَقْضِيَ حَجَّهُ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَهْدَى فَلْيَطْفُ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلْيُقْصِرْ وَلْيَحْلِلْ ثُمَّ لِيُهَلِّ بِالْحَجِّ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ هَدْيًا فَلْيَصُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةَ إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ فَطَافَ حِينَ قَدِمَ

¹³⁹ 22. «Хаж», 36-37 аяттар.

مَكَّةَ وَاسْتَلَمَ الرُّكْنَ أَوَّلَ شَيْءٍ ثُمَّ خَبَّ ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ وَمَشَى أَرْبَعًا فَرَكَعَ حِينَ قَضَى طَوَافَهُ بِالْبَيْتِ عِنْدَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَأَنْصَرَفَ فَأَتَى الصَّخَا فَطَافَ بِالصَّخَا وَالْمَرْوَةَ سَبْعَةَ أَطْوَافٍ ثُمَّ لَمْ يَحِلِّلْ مِنْ شَيْءٍ حَرَمٍ مِنْهُ حَتَّى قَضَى حَجَّهُ وَنَحَرَ هَدْيَهُ يَوْمَ النَّحْرِ وَأَفَاضَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ حَلَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ حَرَمٍ مِنْهُ وَقَعَلَ مِثْلَ مَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَهْدَى وَسَاقَ الْهَدْيَ مِنَ النَّاسِ وَعَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَخْبَرَتْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي تَمْتُعِهِ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَتَمَتَّعَ النَّاسُ مَعَهُ بِمِثْلِ الَّذِي أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

750- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хажжат ул-Удағта үлкен қажылықтан бұрын кіші қажылық қылып алды. Ол кісі Зүлхулайфадан өздері мен бірге құрбандық малын айдап келіп, алдымен кіші қажылыққа содан соң үлкен қажылыққа ихрам киді. Адамдар да Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сияқты үлкен қажылықтан бұрын кіші қажылыққа (ниет етіп) ихрамдарын киді. Сонда кейбіреулері өздерімен құрбандыққа малдарын жетектеп келсе, енді біреулері құрбандыққа шалатын малсыз келген болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келгенде, адамдарға: «Кімде-кім араларында шалатын құрбандық алып келген болса, қажылықты атқарып болғанша, ттым салынған істерді істеуге рұқсат жоқ, ал кімде-кім шалатын құрбандық алып келмеген болса, онда Қағбаны тәуеп етіп, Сафа мен Мәруаның арасында сабий қылсын. Содан соң шаштарын алдырып, ихрамдарын шешсін, содан кейін ғана үлкен қажылыққа ихрам кисін! Жалпылай құрбандық таба алмағандар болса, қажылық күндері үш күн, үйлеріне қайтқан соң жеті күн ораза ұстасын!»,- деді.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келгенінде Қағбаны тәуеп етуді ең әуелі бұрыштарды сүюден бастады. Содан соң үш рет жәй жүріспен және төрт рет жылдам жүріспен айналып тәуеп етті. Кейін, Мақами Ибраһимнің алдында екі рәкат тәуеп намазын оқып, сәлем беріп орнынан тұрды да, Сафа мен Мәруаға келді. Сафа мен Мәруаны жеті рет айналды. Пайғамбарымыз қажылықтың шарттарын толық орындағанға дейін тиым салынған істердің (бірде-біреуін) істемеді. Наһр күні құрбандықтарын шалып, *ифаза*¹⁴⁰ тәуебін етті. Содан кейін ғана қажылықта істеуге

¹⁴⁰ Ифаза тәуебі – Зүлхижжа айының 10-шы күні яғни, құрбан шалған күні Қағбаны айналып орындалатын тәуеп.

болмайтын істерді істеуге мүмкіндігі болды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жоғарыда не істеген болса, басқалары да тура солай істеді».

105-бап. Шалатын құрбандықты жолда сатып алан кісі туралы

751- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَبِي يُوْبَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ لِأَبِيهِ أَقِمْ فَإِنِّي لَأَمْنُهَا أَنْ سُنَّصَدُّ عَنْ النَّبِيِّ قَالَ إِذَا أَفْعَلُ كَمَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ قَالَ اللَّهُ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فَاِنَّا أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ أُوجِبْتُ عَلَى نَفْسِي الْعُمْرَةَ فَأَهْلًا بِالْعُمْرَةِ مِنَ الدَّارِ قَالَ ثُمَّ خَرَجَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالْبَيْدَاءِ أَهْلًا بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ وَقَالَ مَا شَأْنُ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ إِلَّآ وَاحِدٌ ثُمَّ اسْتَرَى الْهَدْيَ مِنَ هَدْيِ ثَمَّ قَدِيمَ فَطَافَ لَهُمَا طَوَافًا وَاحِدًا فَلَمْ يَحِلَّ حَتَّى حَلَّ مِنْهُمَا جَمِيعًا

751- Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Абдулла ибн Абдулла ибн Омар (р.а.) әкесіне: «Бұл жылы қажылық қылмай тұра-тұрсаңыз, өйткені мен адамдардың арасында ұрыс болмайтынына сеніңкіремеймін, (кәпірлер) сізді Қағбаға жібермеулері мүмкін»,- деді. Сонда әкесі: «Егерде солай қылынса, онда мен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сияқты істеймін. Алла тағала: «Расулуллада сендер үшін жақсы үлгі-ғибраттар бар»,- дейді. Мен сендерді куә қылып, өзіме кіші қажылықты уәжіп еттім деп жариялаймын»,- деді. Содан кейін, ол кісі кіші қажылыққа ихрам киді. Кейін, Байдағқа келіп, бір жола үлкен және кіші қажылыққа таһлил айтты-да: «Үлкен және кіші қажылықта бір сауапқа ие»,- деді. Кейін, Құдайдан шалатын құрбандық алып, Меккеге келді. Содан соң үлкен және кіші қажылық үшін Қағбаны бір рет тәуеп етті. Үлкен және кіші қажылықты толық атқармағанша ихрамын шешпеді»,- деді.

106-бап. Зұлхулайфада түйесінің мойнына белгі байлап, құрбандық екендігін белгілеп қойған кісі туралы

قَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا أَهْدَى مِنَ الْمَدِينَةِ قَلْدَهُ وَأَشْعَرَهُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ يَطْعَنُ فِي شِقِّ سَنَامِهِ الْأَيْمَنِ بِالشَّفْرَةِ وَوَجْهَهَا قِبَلَ الْقِبْلَةِ بَارِكَةَ

Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) Мединеден құрбандық түйе айдап келсе, Зұлхулайфада оны қыблаға қаратып шөктіріп, белгі ретінде (мойнына) белгі байлап қоятын еді. Кейін, өркешіне пышақ шаншып, айналасына қан мен сызық сызатын еді».

752- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ وَمَرْوَانَ قَالَا خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَمَنَ الْحُدَيْبِيَّةِ مِنَ الْمَدِينَةِ فِي بَضْعِ عَشْرَةِ مِائَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِذِي الْحُلَيْفَةِ قَدَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْهَدْيَ وَأَشْعَرَ وَأَحْرَمَ بِالْعُمْرَةِ

752- Мисуар ибн Махрама мен Мәруан риуаят етеді: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бірнеше жүз сахабаларымен жолға шықты. Зұлхулайфаға жеткендерінде түйелерінің мойнына белгілерді асып, және өркешін қанатып, құрбандық екенін белгілеп қойды. Содан соң кіші қажылыққа ихрамдарын киді».

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті. «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) түйесінің мойнына белгі байлау үшін өз қолыммен (шүберек жыртып) бердім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) оны белгі қылып байлады. Кейін, өркешін қанатып, сызықтар сызып қойды-да (қажылыққа) жөнелтті. Сонда ол кісі қажылықта қылынбайтын істерден мақұрым болмады», - деді.

107-бап. Түйе немесе сиырдың мойнына белгі қылып байлайтын (шүберекті) жырту туралы

754- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوا وَلَمْ تَحْلِلْ أَنْتَ قَالَ إِنِّي لَبَدْتُ رَأْسِي وَقَلَدْتُ هَدْيِي فَلَا أُحِلُّ حَتَّى أُحِلَّ مِنَ الْحَجِّ

754- Хафса (р.а.) риуаят етті. «Я Расулулла, адамдар ихрамдарын шешті, сіз неге шешпедіңіз?»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Өйткені мен шашымды қозғалмайтындай етіп жабыстырып алдым. Құрбандығыма белгі байладым, сол себептен қажылықты атқармағанымша ихрамымда шеше алмаймын», - деді.

755- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ وَعَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُهْدِي مِنَ الْمَدِينَةِ قَافِلًا قَائِدًا هَدْيِهِ ثُمَّ لَا يَجْتَنِبُ شَيْئًا مِمَّا يَجْتَنِبُهُ الْمُحْرَمُ

755- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединеден құрбандық айдап келсе, ол құрбандықтың мойнына белгі қылып байлап

коятын шүберекті жыртып беретін едім. Кейін, ол ихрам киген кісі істемейтін істерді де қыла беретін еді»,- деді.

108-бап. Түйенің мойнына белгі байлау туралы

قَالَ عُرْوَةُ عَنْ الْمِسْوَرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَلَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْهَدْيَ وَأَشْعَرَهُ وَأَحْرَمَ بِالْعُمْرَةِ

Ғұруа (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құрбандықтың мойнына белгі байлап және оның денесін қанатып, құрбандық екенін белгілеп қойды да, кіші қажылыққа ихрам киді»,- деді.

756- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا أَفْلَحُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ فَتَلْتُ فَلَانِدَ هَدْيِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ أَشْعَرَهَا وَقَلَدَهَا أَوْ قَلَدْتُهَا ثُمَّ بَعَثَ بِهَا إِلَى الْبَيْتِ وَأَقَامَ بِالْمَدِينَةِ فَمَا حَرَّمَ عَلَيْهِ شَيْءٌ كَانَ لَهُ حِلٌّ

756- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) құрбандығының мойнына белгі байлап қою үшін шүберек жыртып бердім. Кейін, ол кісі құрбандығының мойнына белгі байлап (әлде мен өзім байлап қойған секілдімін) және оның денесін қанатып, құрбандық екенін белгілеп қойды. Содан соң, өзі Мединеде қалып, оны бір кісі арқылы Меккеге жіберді. Сонда, ол кісі қажылықта тиым салынатын істерден мақұрым болмады»,- деді.

109-бап. Құрбандығының мойнына өз қолымен белгі байлап қойған кісі туралы

757- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّ زِيَادَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ كَتَبَ إِلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا إِنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ مَنْ أَهْدَى هَدْيًا حَرَّمَ عَلَيْهِ مَا يَحْرُمُ عَلَى الْحَاجِّ حَتَّى يُنْحَرَ هَدْيُهُ قَالَتْ عَمْرَةُ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا لَيْسَ كَمَا قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَا فَتَلْتُ فَلَانِدَ هَدْيِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِي ثُمَّ قَلَدَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِي ثُمَّ

بَعَثَ بِهَا مَعَ أَبِي فَلَمْ يَحْرُمُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْءٌ أَحَلَّهُ اللَّهُ لَهُ حَتَّى نُحِرَ الْهَدْيُ

757- Амра бинти Абдуррахман риуаят етті: «Зияд ибн Әбу Суфян Айша анамызға (р.а.): «Абдулла ибн Аббас қажылыққа құрбандық жөнелткен кісі ихрам байлаған кісі сияқты құрбандығы шалынғанға дейін Мәкрух істерден өзін тиып тұру керек, дейді»,- деп хат жолдады. Айша (р.а.): «Ибн Аббас айтқандай емес, мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) құрбандығының мойнына белгі қылып байлайтын шүберекті өз қолыммен жыртып беретінмін. Ол кісі өз қолымен оны байлайтын. Содан соң оны әкем (Әбу Бәкір) арқылы қажылыққа беріп жіберетін еді. Сонда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құрбандығы шалынғанға дейін Алла тағала халал қылған бірер нәрседен құр қалған жоқ»,- деп жауап жолдады».

110-бап. Қойдың мойнына белгі байлап қою туралы

758- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ أَهْدَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّةً غَنَمًا

758- Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құрбандыққа шалу үшін бір рет қой жіберді»,- деді.

759- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنْتُ أَقْتُلُ الْقَلَائِدَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقْلُدُ الْغَنَمَ وَيُقِيمُ فِي أَهْلِهِ حَلَالًا

759- Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) белгі байлауы үшін шүберек жыртып беретін едім. Ол кісі қойдың мойнына байлап, Меккеге беріп жіберетін еді. Ал өзі ихрам кимей үйде қалатын , - деді.

760- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ حَدَّثَنَا مَنصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ ح وَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنْتُ أَقْتُلُ قَلَائِدَ الْغَنَمِ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَبْعَثُ بِهَا ثُمَّ يَمْكُثُ حَلَالًا

760- Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) белгі байлауы үшін шүберек жыртып беретін едім. Ол кісі онымен қойдың мойнына белгі

байлап, Меккеге беріп жіберетін еді. Ал өзі ихрам кимей (үйде) қалатын , - деді.

761- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا عَنْ عَامِرٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ فَتَلْتُ لِهَدْيِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعْنِي الْفَلَايِدَ قَبْلَ أَنْ يُحْرَمَ

761- Айша анамыз (р.а.): «Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) құрбандығының мойнына белгі байлауы үшін шүберек жыртып беретін едім», - деді. (Яғни, ихрам киюден бұрын құрбандықтың мойнына байлайтын жіпті, шүберекті айтып тұр).

111-бап. Белгіге байланатын жіптер жүннен иіріледі

762- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ الْقَاسِمِ عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ فَتَلْتُ فَلَايِدَهَا مِنْ عَهْنٍ كَانَ عِنْدِي

762- Үмму ул-мұминин (Айша анамыз): «Құрбандықтың мойнына белгіге байланатын жіптерді үйіміздегі жүндерден (ұршықпен) иіретін едім», - деді.

112-бап. Құрбандықтың мойнына белгі байлау туралы

763- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا يَسُوقُ بَدَنَةً قَالَ ارْكَبْهَا قَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ قَالَ ارْكَبْهَا قَالَ فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ رَاكِبًا يُسَآيِرُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّعْلُ فِي عُنُقِهَا تَابَعَهُ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمرٍ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ يَحْيَى عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

763- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құрбандыққа түйе айдап бара жатқан бір кісіні көріп: «Оны мініп ал!», - деді. Ол: «Бұл құрбандық қой!», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қайталап: «Оны мініп ал!», - деді. Кейіннен әлгі кісінің Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) түйеге мінгесіп кетіп бара жатқанын және түйенің мойнында белгі байланып тұрғанын көрдім», - деді.

113-бап. Түйенің тоқымы¹⁴¹ жайлы

¹⁴¹ Тоқым – Түйенің үстіне жабатын жамылғы.

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَا يَسْتَقُ مِنَ الْجَلَالِ إِلَّا مَوْضِعَ السَّنَامِ وَإِذَا نَحَرَهَا نَزَعَ جِلَالَهَا مَخَافَةَ أَنْ يُفْسِدَهَا الدَّمُ ثُمَّ يَتَصَدَّقُ بِهَا

Ибн Омар (р.а.) түйенің тоқымына тимей, өркешін ғана кесетін еді. Егер түйені соятын болса, тоқымын қан тиіп ластанып қалуынан қорқып, шешіп алатын еді. Кейін оны садақа қылып беріп жіберетін».

765- حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِجِلَالِ الْبُذْنِ الَّتِي نَحَرْتُ وَبِجُلُودِهَا

765- Әли (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған сойған түйемнің тоқымы мен терісін садақа қылуымды бұйырды», - деді.

114-бап. Жол-жөнекей құрбандық сатып алып, оның мойнына белгі байлаған кісі туралы

766- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ أَرَادَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا الْحَجَّ عَامَ حَجَّةِ الْحَرُورِيَّةِ فِي عَهْدِ ابْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقِيلَ لَهُ إِنَّ النَّاسَ كَانُوا بَيْنَهُمْ قِتَالًا وَنَخَافُ أَنْ يَصُدُّوكَ فَقَالَ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ إِذَا أَصْنَعَ كَمَا صَنَعَ أَشْهَدُكُمْ أَنِّي أُوجِبْتُ عُمْرَةً حَتَّى إِذَا كَانَ بِظَاهِرِ الْبَيْدَاءِ قَالَ مَا شَأْنُ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ إِلَّا وَاحِدٌ أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ جَمَعْتُ حَجَّةً مَعَ عُمْرَةٍ وَأَهْدَى هَدْيًا مُقَلَّدًا اسْتَتْرَاهُ حَتَّى قَدِمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَلَمْ يَزِدْ عَلَى ذَلِكَ وَلَمْ يَحِلِّلْ مِنْ شَيْءٍ حَرَّمَ مِنْهُ حَتَّى يَوْمَ النَّحْرِ فَحَلَّقَ وَنَحَرَ وَرَأَى أَنْ قَدْ قَضَى طَوَافَهُ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةَ بِطَوَافِهِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَالَ كَذَلِكَ صَنَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

766- Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) Зүбайрдың (р.а.) халифалық дәуірінде Харурия қажылығы жылында қажылық қылмақшы болды. Сонда ол кісіге: «Адамдар өзара соғысуда, олар сіздің қажылық етіуіңізге кедергі қылмаса деп қауіптенеміз», - десті. Сонда Ибн Омар: «Расулуллада сендер үшін жақсы ғибраттар бар», - деген аятты оқып: «Егер де солай ететін болса, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сияқты істеймін. Сендердің алдыларыңда

кіші қажылықты өзіме уәжіп еттім деп жариялаймын», - деді. Содан соң ол кісі кіші қажылыққа (ниет етіп) ихрам киді. Кейін Байдағқа келіп, бір жолата үлкен және кіші қажылыққа тәлбия айтып: «Үлкен және кіші қажылық екеуі де бір сауапқа ие, мен үлкен және кіші қажылықты бірге қосып орындаймын, деп сендерді куә етемін», - деді. Содан соң шалатын құрбандық сатып алып, оның мойнына белгі байлады да, Меккеге жөнелтті. Өзі де Меккеге келген соң, Кағбаны тәуеп етіп, Сафада сағий қылды. Бұдан басқа еш нәрсе істемеді. Наһр күніне дейін ихрам кигендерге тыйым салынған істерді істемеді. Содан соң шашын алдырып, құрбандығын шалды да, Кағбаны бір рет тәуеп еткенінше үлкен және кіші қажылықты орындадым деп есептеді. Кейін, Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) осылай істеген еді», - деп қойды.

115-бап. Ер кісінің өз әйелдерінің атынан олар айтпаса да сиырды құрбандыққа шалуы туралы

767- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِخَمْسِ بَقِيَيْنَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ لَا تُرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا دَنَوْنَا مِنْ مَكَّةَ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ إِذَا طَافَ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَنْ يَحِلَّ قَالَتْ فَدَخَلَ عَلَيْنَا يَوْمَ النَّحْرِ بِلَحْمِ بَقْرٍ فَقُلْتُ مَا هَذَا قَالَ نَحَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَزْوَاجِهِ قَالَ يَحْيَى فَذَكَرْتُهُ لِلْقَاسِمِ فَقَالَ أَتَيْتُكَ بِالْحَدِيثِ عَلَى وَجْهِهِ

767- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Біз Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге тек қана қажылық ету ниетімен Зұлқағда айының соңғы бес күнінде жолға шықтық. Меккеге жақындағанымызда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімдекімнің шалатын құрбандығы болмаса, Кағбаны айналып тәуеп етіп, Сафа мен Мәруада сағий қылғаннан кейін, ихрамын шешсін!», - деп бұйырды. Наһр¹⁴² күні келгенде, бізге сиырдың етін алып келісті. Сонда мен: «Бұл не қылған ет?», - дегенімде. Расуллула өзінің зайыптарының атынан құрбандыққа сиыр шалды», - деп айтысты.

116-бап. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Минадағы құрбан шалынатын жерде құрбан шалғаны туралы

¹⁴² Наһр – Құрбан шалатын күн.

768- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ سَمِعَ خَالِدَ بْنَ الْحَارِثِ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ يَنْحَرُ فِي الْمَنْحَرِ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ الْمَنْحَرُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

768- Нафиғ: «Абдулла ибн Омар (р.а.) белгілі бір жерде құрбан шалатын еді»,- деді. Убайдулла ибн Омар: «Ол Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) құрбандық шалатын жері болатын»,- деді.

769- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يَبْعَثُ بِهَدْيِهِ مِنْ جَمْعٍ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ حَتَّى يُدْخَلَ بِهِ مَنْحَرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ حُجَّاجٍ فِيهِمْ الْحُرُّ وَالْمَمْلُوكُ

769- Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) түн аяқталып қалғанда Жамған , Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) құрбандық шалатын жеріне апарып сойсын деп, азат кісілер мен құлдардан болған қажылар арқылы құрбандық беріп жіберетін еді»

117-бап. Құрбандығын өз қолымен шалған адам жайлы

770- حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ وَدَكَرَ الْحَدِيثَ قَالَ وَنَحَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ سَبْعَ بُدُنٍ قِيَامًا وَضَحَّى بِالْمَدِينَةِ كَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ أَفْرَنَيْنِ مُخْتَصِرًا

770- Әнас (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өз қолымен жеті түйені тік тұрғызып қойып, құрбандыққа шалды. Ал Мединеде (мүйізі үлкен) екі ала кошқарды құрбандыққа шалды»,- деп хадисті қысқартып риуаят етіп берді.

118-бап. Түйені байлап сою туралы

771- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ زِيَادِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَتَى عَلَى رَجُلٍ قَدْ أَنَاخَ بَدَنَتَهُ يَنْحَرُهَا قَالَ ابْعَثْهَا قِيَامًا مُقَيَّدَةً سِنَّةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ شُعْبَةُ عَنْ يُونُسَ أَخْبَرَنِي زِيَادٌ

771- Зия ибн Жубайр: «Мен, Ибн Омардың (р.а.) бір кісі өз түйесін шөктіріп қойып бауыздап жатқанда келіп қалып оған: «Тұрғызып, аяқтарын байлап, құрбандыққа шал (яғни, бауызда), - бұл Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннеті!», - деп айтқанының куәсімін», - деді.

119-бап. Түйені тік тұрғызып қойып сою туралы

Ибн Омар (р.а.) : «Мұхаммед саллаллаһу ғалайһи уа салламның сүннеттері (бойынша құрбан шалу ләзім)», - деді. Ибн Аббас (р.а.) болса: «Оларды тұрғызып, сап қылып (құрбандыққа шалу дұрыс)», - деді.

772- حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكَعَتَيْنِ فَبَاتَ بِهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ رَكِبَ راحِلَتَهُ فَجَعَلَ يَهْلُلُ وَيُسَبِّحُ فَلَمَّا عَلَا عَلَى الْبَيْدَاءِ لَبَّى بِهِمَا جَمِيعًا فَلَمَّا دَخَلَ مَكَّةَ أَمَرَهُمْ أَنْ يَحِلُّوا وَنَحَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ سَبْعَ بُدُنٍ قِيَامًا وَضَحَّى بِالْمَدِينَةِ كَبْشَتَيْنِ أُمَّلِحَيْنِ أَقْرَتَيْنِ

772- Әнас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединеде төрт рәкат бесін және Зұлхулайфада екі рәкат аср намазын оқыды. Сол күні Зұлхулайфада қалып, таң атқан соң түйесіне мініп таһлил мен тасбих айтқанынша жолға шықты. Байдағқа келген соң үлкен және кіші қажылыққа тәлбия айтты. Меккеге кіргенінде адамдарға ихрамдарын шешулерін бұйырды. Кейін, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жеті түйені тік тұрғызып қойып, өз қолымен құрбандыққа шалды. Ал Мединеде болса, мүйізді екі ала қошқарды (құрбандыққа) шалды».

773- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا

وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكَعَتَيْنِ وَعَنْ أَيُّوبَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ثُمَّ بَاتَ حَتَّى أَصْبَحَ فَصَلَّى الصُّبْحَ ثُمَّ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ حَتَّى إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ الْبَيْدَاءُ أَهْلًا بِعُمْرَةَ وَحَجَّةً

773- Әнас ибн Мәлік (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мединеде төрт рәкат бесін намазын, ал Зұлхулайфада екі рәкат аср намазын оқыды. Содан соң таң атқанша сол жерде қалып, таң намазын оқыды, кейін, түйесіне мініп жолға шықты. Байдағқа келген соң, бір жола үлкен және кіші қажылыққа ихрам киді», - деді.

120-бап. Құрбандықты (бауыздап сойған) кісіге құрбандықтан үлес берілмейді

774 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي نَحِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ بَعَثَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفُئِمْتُ عَلَى الْبُذْنِ فَأَمَرَنِي فَفَسَمْتُ لِحَوْمِهَا ثُمَّ أَمَرَنِي فَفَسَمْتُ جِلَالَهَا وَجُلُودَهَا قَالَ سُفْيَانُ وَحَدَّثَنِي عَبْدُ الْكَرِيمِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أُفْوِمَ عَلَى الْبُذْنِ وَلَا أُعْطِيَ عَلَيْهَا شَيْئًا فِي جِزَارَتِهَا

774- Әли (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мені түйе союға жіберді. Мен (барып) сойдым. Кейін, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) бұйыруы бойынша еттерін адамдарға бөліп үлестіріп бердім. Кейін, тоқымы мен терісін де бөліп бердім», - деді.

Әли (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) маған түйелерді союымды бұйырды. Мен сойдым. Бірақ маған (бауыздағаным үшін) ешқандай ақы үлес бермеді», - деді.

121-бап. Құрбандықтың терісі садақа етіледі

775- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ وَعَبْدُ الْكَرِيمِ الْجَزْرِيُّ أَنَّ مُجَاهِدًا أَخْبَرَهُمَا أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي لَيْلَى أَخْبَرَهُ أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَهُ أَنْ يَوْمَ عَلَى بُدْنِهِ وَأَنْ يَفْسِمَ بُدْنَهُ كُلَّهَا لِحَوْمِهَا وَجُلُودَهَا وَجِلَالِهَا وَلَا يُعْطِيَ فِي حِزَارَتِهَا شَيْئًا

775- Абдурраман ибн Әбу Ләйла риуаят етті: «Әлиге (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйелерді союға бұйырыпты. Кейіннен олардың етін, терісін және тоқымын (үстіне жабатын жамылғы) садақа етіп жіберуді бұйырыпты. Сонда оған (Әлиге) ешнәрсе бермепті», - деді.

122-бап. Түйенің тоқымы (жамылғысы) садақа етіледі

776- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سَيْفُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا يَقُولُ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي لَيْلَى أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ قَالَ أَهْدَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِائَةَ بَدْنَةٍ فَأَمَرَنِي بِلِحُومِهَا فَفَسَمْتُهَا ثُمَّ أَمَرَنِي بِجِلَالِهَا فَفَسَمْتُهَا ثُمَّ بِجُلُودِهَا فَفَسَمْتُهَا

776- Әли (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жүз түйені құрбандыққа шалды. Сонда, маған тапсырды олардың еттерін (адамдарға) бөлдім, кейін тағы әмір етті, тоқымдарын бөлдім. Кейін және әмір етті, терілерін де бөліп бердім», - деді.

123-бап.

بَابُ وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعَمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلِيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلِيَطَوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ حُرْمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ

Алла тағала айтты: «Сол уақытта Ибраһим ғ.с. ды Кағбаның орнына: «Маған ешбір нәрсені ортақ қоспа! Тәуеп етушілер, тік тұрып, еңкейіп және бас қойып, құлшылық қылушыларға таза ұста»

деп, орналастырған едік. Адамдарды хажға шақыр. Олар жаяу және көлік үстінде әрбір алыс жолдардан саған келеді. Олар өздеріне тән пайдаларын көрсін. Сондай-ақ өздеріне берілген малдардан белгілі күндерде Алланың атын алсын. (Құрбан шалсын) Одан өздерің де жеңдер және жоқ жітікке де жегізіндер. Содан соң олар кірлерін кетірсін. (шаш, тырнағын алып, ихрамнан шықсын.) Және айтқан нәзірлерін орындап, Қағбаны тәуеп етсін! Міне осы, кім Алланың ардақтағандарын жоғары бағаласа; сонда оған Раббыларының қасында жақсылыққа жетеді¹⁴³», - деді.

124-бап. Құрбандықтың қай бөлігі желінеді, ал қай бөлігі садақа қылынады?

وَمَا يَأْكُلُ مِنَ الْبُذْنِ وَمَا يَتَّصِقُ وَقَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَا يُؤْكَلُ مِنْ جَزَاءِ الصَّيْدِ وَالنَّذْرِ وَيُؤْكَلُ مِمَّا سِوَى ذَلِكَ وَقَالَ عَطَاءٌ يَأْكُلُ وَيُطْعِمُ مِنَ الْمُتَعَةِ

Омар (р.а.): «Ауланған немесе сойылған хайуанның садақа етіліп берілген етінен иесі жемейді. Ал одан басқа еттерді жеуіне болады», - деді.

Ғата (р.а.): «*Мутға*¹⁴⁴ етінен оның иесі де, басқалар да жей береді», - деді.

777- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ حَدَّثَنَا عَطَاءٌ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ كُنَّا لَا نَأْكُلُ مِنْ لَحْمِ بُدْنِنَا فَوْقَ ثَلَاثِ مِئَةِ فَرَحَصَ لَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ كُلُوا وَتَزَوَّدُوا فَأَكَلْنَا وَتَزَوَّدْنَا قُلْتُ لِعَطَاءٍ أَقَالَ حَتَّى جِئْنَا الْمَدِينَةَ قَالَ لَا

777- Ибн Журайж риуаят етті: «Ғата (р.а.): «Мен, Жәбир ибн Абдулланың: «Минада өзіміз сойған құрбандықтардың етінен үш күннен артық жемейтін едік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бізге: «Жеңдер және сақтап та қойыңдар!», - деді. Біз ол кісінің айтқанындай жеп те, сақтап та қоятын болдық», - дегенін естідім», - деді. Мен: «Жәбир, Мединеге келгенімізге дейін, деп айтты ма?», - дедім. Ғата: «Жоқ», - деді.

¹⁴³ 22. «Хаж», 26-30 аяттар.

¹⁴⁴ Мутға – Бұл жерде Тамматтуғ қажылықты орындағандығының шүкірлігі үшін шалынатын құрбандықтың еті айтылып тұр.

778- حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرَةُ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِخَمْسِ بَقِيْنَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ وَلَا تُرَى إِلَّا الْحَجَّ حَتَّى إِذَا دَنَوْنَا مِنْ مَكَّةَ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ إِذَا طَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ يَحِلُّ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَدَخَلَ عَلَيْنَا يَوْمَ النَّحْرِ بِلَحْمٍ بَقْرٍ فَقُلْتُ مَا هَذَا فَقِيلَ دَبْحَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَرْوَاحِهِ قَالَ يَحْيَى فَذَكَرْتُ هَذَا الْحَدِيثَ لِلْقَاسِمِ فَقَالَ أَنْتَ بِالْحَدِيثِ عَلَى وَجْهِهِ

778- Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Біз Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге Зұлқағда айының бес күні қалғанда жолға шықтық. Қажылық қылудан басқа ниетіміз жоқ еді. Меккеге жақындағанымызда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім шалатын құрбандық жетектеп келген болса, Кағбаны тәуеп еткеннен соң ихрамдарын шешсін!», - деп бұйырды. Наһр күні бізге ет әкелісті: «Бұл не?», - деп сұрағанымда, «Пайғамбар (с.ғ.с.) әйелдерінің атынан құрбандыққа мал шалды», - десті.

125-бап. Шаш алдырмастан бұрын құрбандық шалу жайында

779- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوْشَبٍ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا مَنصُورُ بْنُ زَادَانَ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَمَّنْ حَلَقَ قَبْلَ أَنْ يَذْبَحَ وَنَحْوَهُ فَقَالَ لَا حَرَجَ لَا حَرَجَ

779- Ибн Аббас (р.а.) риуаят еті: «Пайғамбарымыздан: «Құрбандықты шалмастан бұрын шаш алдырып қойса, не болады?», - деп сұрасты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ештеңе етпейді, зияны жоқ», - деп жауап берді.

780- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زُرْتُ قَبْلَ أَنْ أُرْمِيَ قَالَ لَا حَرَجَ قَالَ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ قَالَ لَا حَرَجَ قَالَ دَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أُرْمِيَ قَالَ لَا حَرَجَ وَقَالَ عَبْدُ الرَّحِيمِ الرَّازِيُّ عَنْ ابْنِ حُنَيْمٍ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ الْقَاسِمُ بْنُ

يَحْيَى حَدَّثَنِي ابْنُ خُنَيْمٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ عَقَانُ أَرَاهُ عَنْ وَهَيْبٍ حَدَّثَنَا ابْنُ خُنَيْمٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ حَمَادٌ عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ وَعَبَادِ بْنِ مَنصُورٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

780- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті. «Бір кісі Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.): «Тас атпастан бұрын тәуеп етіп қойыпшың, енді не болады?»,- деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Еш зияны жоқ»,- деді. «Құрбандығымды соймастан бұрын шаш алдырып қойыпшың»,- деп еді, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Еш зияны жоқ»,- деп жауап берді. «Тас атпастан бұрын құрбандығымды шалып қойыпшың»,- деген де «Еш зияны жоқ»,- деді.

781- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَمَيْتُ بَعْدَ مَا أُمْسَيْتُ فَقَالَ لَا حَرَجَ قَالَ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أُحْرَقَ قَالَ لَا حَرَجَ

781- Ибн Аббас (р.а.) риуат етті: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) бір кісі: «Кеш болғанда тас атыпшың?»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Оның еш зияны жоқ»,- деді. «Құрбандық шалмастан бұрын шаш алдырып қойыпшың»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Еш зияны жоқ»,- деді.

782- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِالْبَطْحَاءِ فَقَالَ أَحَبَبْتَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ بِمَا أَهَلَّتْ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا هَلَالٍ كَاهِلَالِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَحْسَنْتَ انْطَلِقْ فَطُفْ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ أَتَيْتُ امْرَأَةً مِنْ نِسَاءِ بَنِي قَيْسٍ فَقُلْتُ رَأْسِي ثُمَّ أَهَلَّتُ بِالْحَجِّ فَكُنْتُ أَقْبِي بِهِ النَّاسَ حَتَّى خِلَافَةَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَذَكَرْتُهُ لَهُ فَقَالَ إِنْ نَأْخُذُ بِكِتَابِ اللَّهِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُنَا بِالنَّمَامِ وَإِنْ نَأْخُذُ بِسُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَحِلَّ حَتَّى بَلَغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ

782- Әбу Мұса (р.а.) риуаят етті: «Мен, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Батхада болғанында алдына бардым. Ол кісі: «Қажылық еттің бе?»,- деді. Мен: «Иә»,- дедім. Ол кісі: «Қайсына ихрам кидің?»,- деп сұрады. Мен: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қайсына ихрам байлаған болса, соған байладым»,- дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Жақсы қылыпсың, барып Қағбаны тәуеп ет, содан соң Сафа мен Мәруада сағи ет!»,- деді. Кейін, Бәний Қайс тайпасына тиесілі бір әйелдің алдына бардым. Ол шашымды тазалады. Содан кейін қажылыққа ихрам кидім. Мен кейін Хазреті Омар халифа болғанға дейін: «Сендерде солай етіңдер!»,- деп басқаларға пәтуа беріп жүрдім. Хазреті Омар (р.а.) халифа болғанда бұл туралы айтып едім, ол кісі: «Егер де Құранды алып оқысақ бастаған ісімізді аяғына дейін жеткізу, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннетіне амал етуге бұйырылғандығын байқаймыз, өйткені Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) құрбандыққа аталған малдарын шалмағанша ихрамын шешпеген»,- деп айтты»,- деді.

126-бет. Ихрамды шешпестен бұрын шашты қозғалмайтын қылып жабыстырып алып, кейін оны қысқа қылып алдырған кісі туралы

783 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوا بَعُمْرَةَ وَلَمْ تَحْلُلْ أَنْتَ مِنْ عُمْرَتِكَ قَالَ إِنِّي لَبَدْتُ رَأْسِي وَقَلَّدْتُ هَدْيِي فَلَا أَحِلُّ حَتَّى أَنْحَرَ

783- Хафса анамыз (р.а.) риуаят етті: «Айша (р.а.): «Я Расулулла, адамдар кіші қажылықты орындап болып, ихрамдарын шешуде, ал сіз неге әлі ихрамыңызды шешпей жатырсыз?»,- деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен шашымды қозғалмайтын қылып жабыстырып алғанмын, енді құрбандыққа аталған малымды шалмағанымша ихрамымды шеше алмаймын»,- деді.

127-бап. Ихрамды шешуден бұрын шаш алдыру жайында

784 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ حَلَّقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّتِهِ

784- Ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) әр сапар қажылықтан кейін шашын алдыратын еді»,- деді.

785- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللَّهُمَّ ارْحَمْ الْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَالْمُقَصِّرِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ اللَّهُمَّ ارْحَمْ الْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَالْمُقَصِّرِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ وَالْمُقَصِّرِينَ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي نَافِعٌ رَحِمَ اللَّهُ الْمُحَلِّقِينَ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ قَالَ وَقَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي نَافِعٌ وَقَالَ فِي الرَّابِعَةِ وَالْمُقَصِّرِينَ

785- Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей Раббым! Шаштарың алдырғандарға рахмет ет!», - деді. Сонда сахабалар: «Я Расулулла, шаштарың қысқарттырғандарға да, деп айтыңыз!», - десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағы да: «Я Раббым! Шаштарың алдырғандарға рахмет ет!», - деді. Сонда сахабалар жалынышты үнмен: «Я Расулулла, шаштарың қысқарттырғандарға да, деп айтыңыз!», десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қысқарттырғандарға да», - деп айтты.

Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағала шаштарың алдырғандарға рахмет етсін!», - деп бір неше рет қайталады. Сонда, сахабалар төрт рет жалынып сұрағандарынан кейін ғана: «Шаштарың қысқарттырушыларға да рахмет қылсын!», - деп қойды.

786- حَدَّثَنَا عِيَّاشُ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ الْقَعْقَاعِ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَالْمُقَصِّرِينَ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَالْمُقَصِّرِينَ قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ وَالْمُقَصِّرِينَ

786- Әбу Хурайра (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Я Раббым! Шаштарың алдырушыларға рахмет ет!», - деді. Сонда сахабалар: «Я Расулулла, шаштарың қысқарттырғандарға да, деп айтыңыз!», - десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағы да: «Я Раббым! Шаштарың алдырғандарға рахмет ет!», - деді. Сонда сахабалар тағы да: «Я Расулулла, шаштарың қысқарттырғандарға да, деп айтыңыз!», десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Я Раббым! Шаштарың алдырғандарға рахмет ет!», - деді. Сонда сахабалар: «Қысқарттырғандарға да деп айтыңыз!», - деп жалынды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Шаштарың қысқарттырғандарға да», - деп айтты», - деді.

787- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَسْمَاءَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ حَلَقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَطَائِفَةً مِنْ أَصْحَابِهِ وَقَصَّرَ بَعْضُهُمْ

787- Абдулла ибн Омар (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) және бір топ сахабалар шаштарын алдырды. Ал қалғандары болса, шаштарын қысқарттырды»,- деді.

حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَلُوسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ قَصَّرْتُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَشَقِّصٍ

Муғауия (р.а.): «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) шашын садақ оғының жалпақ (өткір) үшімен қысқарттым»,- деді.

128-бап. Кіші қажылықты қылғаннан кейін шашты қысқарттыру жайында

788- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ أَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَطُوفُوا بِالْبَيْتِ وَيَالِصَقَا وَالْمَرْوَةَ ثُمَّ يَحْلُوا وَيَحْلِفُوا أَوْ يُقَصِّرُوا

788- Ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Меккеге келгенінде сахабаларға Кағба және Сафа мен Мәруаны тәуеп етулерін, содан соң ихрамдарын шешіп, шаштарын алдыруларын немесе қысқарттыруларын бұйырды»,- деді.

129-бап. Наһр¹⁴⁵ күні тәуеп ету жайлы

بَابُ الزِّيَارَةِ يَوْمَ النَّحْرِ وَقَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمُ أَخْرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الزِّيَارَةَ إِلَى اللَّيْلِ وَيُذَكَّرُ عَنْ أَبِي حَسَّانَ

¹⁴⁵ Наһр күні – Құрбандық шалатын күн.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَزُورُ الْبَيْتَ
أَيَّامَ مَنَى

Әбу Зүбайр: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) һаһр күні тәуеп етүдү кешқұрымға қалдырды», - деді.

Ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Минадан бұрын Кағбаны тәуеп ететін еді, - деді.

وَقَالَ لَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ طَافَ طَوَافًا وَاحِدًا ثُمَّ يَقِيلُ ثُمَّ يَأْتِي مِنَى يَعْني يَوْمَ النَّحْرِ وَرَفَعَهُ
عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ

Ибн Омар (р.а.): «Һаһр күні Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Кағбаны бір рет тәуеп етті. Тынығып алған соң, Минаға барады», - деді.

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ الْأَعْرَجِ قَالَ
حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ حَجَجْنَا مَعَ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَفْضْنَا يَوْمَ النَّحْرِ فَحَاضَتْ صَفِيَّةُ فَأَرَادَ النَّبِيُّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهَا مَا يُرِيدُ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهَا حَائِضٌ قَالَ
حَاسِنُنَا هِيَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَاضَتْ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ أَخْرَجُوا وَيُذَكِّرُ عَنْ
الْقَاسِمِ وَعُرْوَةَ وَالْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَفَاضَتْ صَفِيَّةُ يَوْمَ النَّحْرِ

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге қажылыққа шығып, Һаһр күні ифаза тәуебін қылдық Сол күні Сафийяның етеккірі келіп қалды. Мен ол жайлы Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтып едім, ол кісі: «Бізді жолдан қалдыратын болыпты да», - деді. Сонда сахабалар: «Я Расулулла, ол (Сафиййя) Һаһр күні ифаза тәуебін қылып алған еді», - десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олай болса, жолға шық!», - деді да, Сафиййяға қоштасу тәуебін істемей-ақ қоюға рұқсат берді», - деді.

Айша анамыз (р.а.): «Һаһр күні Сафиййя ифаза тәуебін қылды», - деді.

130-бап. Кешқұрым тас атып қойса немесе құрбан шалмастан бұрын шашын білместен алдырып қойса ...

790- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيلَ لَهُ فِي الذَّبْحِ وَالْحَلْقِ وَالرَّمْيِ وَالتَّقْدِيمِ وَالتَّأْخِيرِ فَقَالَ لَا حَرَجَ

790- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) құрбан шалу, шаш алдыру немесе тас атуды бірінің орнына екіншісін алмастырып (шатастырып) орындап жіберу жайында сұрасқанда, ол кісі: «Бұлардың орындарын алмастырып алса, оның еш зияны жоқ», - деп жауап берді.

791- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسْأَلُ يَوْمَ النَّحْرِ بِمَنْى فَيُفَوِّلُ لَا حَرَجَ فَسَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أُدْبِحَ قَالَ ادْبَحْ وَلَا حَرَجَ وَقَالَ رَمَيْتُ بَعْدَ مَا أُمْسَيْتُ فَقَالَ لَا حَرَجَ

791- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Наһр күні Минада Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) сауалдар берісетін еді, ол кісі барлығына да: «Бола береді», - деп жауап беретін еді. Бір кісі: «Құрбан шалудан шашымды алдырып қойыппын, енді не болады?», - деп сұрап қалды. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Құрбаныңды шала бер, оның күнәсі жоқ», - деді. Әлгі кісі тағы да: «Тасты кешқұрым атып қойыппын , - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Еш оқасы жоқ», - деді».

131-бап. Тас атпастан бұрын түйе мініп тұрып пәтуа беру жайында

792- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَيْسَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوُدَاعِ فَجَعَلُوا يَسْأَلُونَهُ فَقَالَ رَجُلٌ لَمْ أَشْعُرْ فَحَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أُدْبِحَ قَالَ ادْبَحْ وَلَا حَرَجَ فَجَاءَ آخَرُ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَتَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أُرْمِيَ قَالَ أَرْمِ وَلَا حَرَجَ فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ أَفْعَلْ وَلَا حَرَجَ

792- Абдулла ибн Амр риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Хажжат ул-Уадағта¹⁴⁶ түйе мініп тұрған еді, адамдар сұрақ сұрай бастады. Бір кісі: «Білмей, құрбан шалмай тұрып шашымды алдырып қойыппын», - деді.

¹⁴⁶ Хажжат ул-Уадағ – Қоштасу қажылығы.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Соя бер, еш нәрсе болмайды»,- деді. Тағы да басқа біреу: «Тас атудан бұрын білмей құрбан шалып қойыппын»,- деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Енді тас ата бер, оның еш зияны жоқ»,- деді. Сол күні кім не жайлы сұраса да, «Бола береді, оның күнәсі жоқ»,- деп жауап берді»,- деді.

793- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ عَنْ عَيْسَى بْنِ طَلْحَةَ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو بْنَ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُ شَهِدَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ يَوْمَ النَّحْرِ فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ كُنْتُ أَحْسِبُ أَنَّ كَذَا قَبْلَ كَذَا ثُمَّ قَامَ آخَرُ فَقَالَ كُنْتُ أَحْسِبُ أَنَّ كَذَا قَبْلَ كَذَا حَلَفْتُ قَبْلَ أَنْ أَنْحَرَ نَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أُرْمِيَ وَأَشْبَاهَ ذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ افْعَلْ وَلَا حَرَجَ لَهُنَّ كُلُّهُنَّ فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ إِلَّا قَالَ افْعَلْ وَلَا حَرَجَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ حَدَّثَنِي عَيْسَى بْنُ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو بْنَ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ وَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى نَاقَتِهِ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ تَابِعَهُ مَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ

793- Абдулла ибн Амр ибн әл-Ғас (р.а.) риуаят етті: «Мен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Наһр күні айтқан құтпаларына куә болған (яғни, естіген) едім. Бір кісі тұрып: «Мен пәлен нәрсе пәлен нәрседен бұрын орындалады, деп ойлайтын едім»,- деді. Тағы дап басқа біреуі тұрып: «Мен де пәлен нәрсе пәлен нәрседен бұрын орындалса керек деп ойлап жүретінмін, Наһр күнінен бұрын шашымды алдырып қойыппын»,- деді. Әркім ойында жүрген сұрақтарын қойысты. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бір амалды екіншісінен бұрын орындауды күнәсі жоқ»,- деді. Сол күні кім не жайлы сұраса: «Бола береді, еш зияны жоқ»,- деп жауап берді».

132-бап. Мина күндері құтпа айту жайлы

795- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ غَزْوَانَ حَدَّثَنَا عِكْرَمَةُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ النَّاسَ يَوْمَ النَّحْرِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا قَالُوا يَوْمٌ حَرَامٌ قَالَ فَأَيُّ بَلَدٍ هَذَا قَالُوا بَلَدٌ حَرَامٌ قَالَ فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا قَالُوا شَهْرٌ حَرَامٌ قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فَأَعَادَهَا مِرَارًا ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَوْلَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهَا لَوْصِيئَةٌ إِلَى أُمَّتِهِ فَلْيُبَلِّغْ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ

795- Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Наһр күні құтпада: «Ей адамдар! Бүгін қайсы күн?»,- деді. Адамадар: «Мұқаддас (Қасиетті) күн»,- десті. Бұл қандай жер?»,- деді. Адамдар: «Мұқаддас (Қасиетті, берекелі) жер»,- десті. Бұл ай қандай ай?»,- деп сұрады. Адамдар: «Мұқаддас (қасиетті, берекелі) ай»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Қандарың, мал-жандарың және ар-намыстарың бір-бірлерің үшін осы күн, осы жер және осы айдың қасиеттілігі сияқты қасиетті!»,- деді. Бұны бір неше рет қайталады. Кейін, басын көтеріп: «Ей Жаратушым, мен жеткізе алдым ба жеткізе алмадым ба?»,- деп қосып қойды. Алла тағалаға ант етіп айтамын, ол кісінің бұл сөздері өз үмбеттеріне қалдырған өсиеттері болып: «Менен кейін өзара қан төгіп, кәпір болып кетпеңдер!»,- дегені.

796- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ بَعْرَقَاتٍ تَابَعَهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرُو

796- Ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Арафатта құтпа оқып жатқанын естідім»,- деді».

797- حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا فُرَّةٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ وَرَجُلٌ أَفْضَلُ فِي نَفْسِي مِنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ أَتَدْرُونَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيَسْمِيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ قُلْنَا بَلَى قَالَ أَيُّ شَهْرٍ هَذَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيَسْمِيهِ بِغَيْرِ

اسْمِهِ فَقَالَ أَلَيْسَ دُو الْحَجَّةِ فُلْنَا بَلَى قَالَ أَيُّ بَلَدٍ هَذَا فُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَتْ بِالْبَلَدَةِ الْحَرَامِ فُلْنَا بَلَى قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا إِلَى يَوْمِ تَلْقَوْنَ رَبَّكُمْ أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ قَالُوا نَعَمْ قَالَ اللَّهُمَّ اشْهَدْ فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ قَرُوبًا مُبَلِّغٌ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ فَلَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ

797- Мұхаммед ибн Сирин риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Наһр күні бізге құтпа айтты, содан соң: «Бүгін қандай күн екенін білемісіңдер?»,- деді. Сонда біз: «Алла және оның елшісі біледі»,- дедік. Ол кісі үндемей қалды. Біз тіптен бұл күнді басқа атпен атаса керек, деп ойладық. Кейін, басын көтеріп: «Наһр күні емес пе?»,- деді. Біз: «Иә»,- дестік, «Бұл қайсы ай?»,- деді. Біз: «Алла және оның елшісі біледі»,- дедік. Ол кісі үндемей қалды. Біз тіптен бұл айды басқа атпен атаса керек, деп ойладық. Кейін, басын көтеріп: «Зұлхижжа емес пе?»,- деді. Біз: «Иә»,- дестік. «Бұл қайсы шаһар?»,- деді. Біз: «Алла және оның елшісі біледі»,- дедік. Ол кісі тағы да біраз үнсіз қалды. Біз тіптен басқа бір атпен атаса керек, деп ойладық. Кейін: «Мұқаддас (Қасиетті шаһар) емес пе?»,- деді. Біз: «Иә»,- дедік. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла тағала сендердің қандарынды және мал-жандарынды бір-бірлерің үшін мына қасиетті жерлерің, айларың және күндерің сияқты Алла тағалаға жолығатын күндеріңе дейін қасиетті қылды. Сендерге жеткізе алдым ба?»,- деді. Сахабалар: «Иә»,- десті. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ей Раббым! Өзімнің міндетімді атқарғаныма өзін куә бол, осы жерде тұрғандар (сөзімді) басқаларға да жеткізсін, өйткені тыңдаушыларға қарағанда риуаят етушілер естеріне көбірек сақтап қалады. Менен кейін бір-бірлерінді желкелеріңнен ұратын кәпір болып кетпендер!»,- деді.

798- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ

مُحَمَّدَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنَى أَتَدْرُونَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَقَالَ فَإِنَّ هَذَا يَوْمٌ حَرَامٌ أَفَتَدْرُونَ أَيُّ بَلَدٍ هَذَا قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ بَلَدٌ حَرَامٌ أَفَتَدْرُونَ أَيُّ شَهْرٍ هَذَا قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهْرٌ حَرَامٌ قَالَ فَإِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا وَقَالَ هِشَامُ بْنُ الْغَزَّازِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَقَفَ النَّبِيُّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ النَّحْرِ بَيْنَ الْجَمْرَاتِ فِي الْحَجَّةِ الَّتِي حَجَّ بِهَذَا وَقَالَ هَذَا يَوْمُ
الْحَجِّ الْأَكْبَرِ فَطَفِقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللَّهُمَّ اشْهَدْ وَوَدَّعَ النَّاسَ
فَقَالُوا هَذِهِ حَجَّةُ الْوَدَاعِ

798- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Минада тұрғанда: «Бүгін қандай күн екенін білемісіңдер?»,- деді. Сонда сахабалар: «Алла және оның елшісі біледі»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл күн қасиетті күн»,- деді. Кейін: «Бұл қайсы шаһар білемісіңдер?»,- деп сұрады. Сонда сахабалар: «Алла және оның елшісі біледі»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл күн қасиетті шаһар»,- деді. Кейін: «Бұл қайсы ай білемісіңдер?»,- деді. Біз: «Алла және оның елшісі біледі»,- дедік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бұл қасиетті ай»,- деді. Содан соң былай деді: «Алла тағала қандарынды, мал-жандарынды және ар-намыстарынды бір-бірлерің үшін міне мына қасиетті шаһарларың, қасиетті айларың және ұлық күндерің сияқты қасиетті етті»,- деді.

Шишам ибн әл-Ғаз риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Наһр күні Хажжат ул-Уадағта тұрып: «бұл қажылық Акбар қажы – ұлық қажылық күні! Ей Жаратушым! Өз міндетімді атқарғаныма (орындағаныма) өзін куә бол!»,- деп адамдар мен қоштасқан еді. Содан бері адамдар сол күнді Хажжат ул-Уадағ – Қоштасу қажылығы деп атайтын болды»,- деді.

133-бап. Сиқая¹⁴⁷ немесе басқада тиісті істермен шұғылданушы адамдар Мина түндерінде Меккеде қонып қалады ма?

799- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ بْنِ مَيْمُونٍ حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا رَخَّصَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَذِنَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ الْعَبَّاسَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ اسْتَأْذَنَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَبِيتَ بِمَكَّةَ لَيْلِي مِئِي مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ فَأَذِنَ لَهُ تَابَعَهُ أَبُو أُسَامَةَ وَعُفْبَةُ بْنُ خَالِدٍ وَأَبُو ضَمْرَةَ

¹⁴⁷ Сиқая – Қажыларды сумен қамтамасыз ету.

799- Ибн Омар (р.а.) риуаят етті: «Аббас (р.а.) Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) қажыларды сумен қамтамасыз ету үшін Мина түндерінде Меккеде қонып қалуға рұқсат сұрады, ол кісі рұқсат берді», - деді.

134-бап. Тас ату жайында

بَاب رَمِي الْجِمَارِ وَقَالَ جَابِرٌ رَمَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ النَّحْرِ
ضُحَىٰ وَرَمَى بَعْدَ ذَلِكَ بَعْدَ الزَّوَالِ

Жәбір: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Наһр күні күн батқаннан кейін тас атты», - деді.

حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ عَنْ وَبَرَةَ قَالَ سَأَلْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا مَتَى أَرْمِي الْجِمَارَ قَالَ إِذَا رَمَى إِمَامُكَ فَارْمِهِ فَأَعَدْتُ عَلَيْهِ الْمَسْأَلَةَ قَالَ
كُنَّا نَتَحَيَّنُ فَإِذَا زَالَتْ الشَّمْسُ رَمَيْنَا

Уабара риуаят етті: «Ибн Омардан (р.а.): «Тасты қашан атайын?», - деп сұрадым. Ол: «Қажылықтың әмірі тас атқанда сен де ата бер!», - деді. Мен сауалымды қайтадан қайталадым. Ол кісі: «Біз кешқұрым болғанын күтіп, күн батқаннан соң, тасты ататын едік», - деді.

135-бап Ойпаттың ішкі жағында тұрып тас ату туралы

803- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ
عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ رَمَى عَبْدُ اللَّهِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي فَقُلْتُ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ
إِنَّ نَاسًا يَرْمُونَهَا مِنْ فَوْقِهَا فَقَالَ وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ هَذَا مَقَامُ الَّذِي أَنْزَلَتْ عَلَيْهِ
سُورَةُ الْبَقَرَةِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا
الْأَعْمَشُ بِهَذَا

803- Абдуррахман ибн Язид риуаят етті: «Абдулла ибн Масғуд ойпаңда тұрып, тас атты. Мен ол кісіге: «Әбу Абдуррахман (лақап аты), адамдар тасты ойпаттың ортасында тұрып емес, жоғарыға жығып (яғни, жиегінде тұрып) атады ғой?!», - дедім. Сонда ол кісі: «Алла тағалаға ант етіп айтамын, бұл жер Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) «әл-Бақара» сүресі нәзіл болған жер!», - деді.

136-бап. Жеті тас ату туралы

804- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ انْتَهَى إِلَى الْجَمْرَةِ الْكُبْرَى جَعَلَ النَّيْتَ عَنْ يَسَارِهِ وَمِئَى عَنْ يَمِينِهِ وَرَمَى بِسَبْعٍ وَقَالَ هَكَذَا رَمَى الَّذِي أَنْزَلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

804- Абдулла ибн Масғуд (р.а.) риуаят етті: «Мен Жамра-й Кубрада болғанымда Кағбаны Сол жағымда, Минаны болса, оң жағымда қалдырып, жеті тал тас аттым. «әл-Бақара» сүресі нәзіл етілген кісі – Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) тура осылай қылып атқан»,- деді.

137-бап. Кағбаны сол жақта қалдырып, Ақаба Жамрасын ату туралы

805- حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ أَنَّهُ حَجَّ مَعَ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَأَهُ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الْكُبْرَى بِسَبْعٍ حَصِيَّاتٍ فَجَعَلَ النَّيْتَ عَنْ يَسَارِهِ وَمِئَى عَنْ يَمِينِهِ ثُمَّ قَالَ هَذَا مَقَامُ الَّذِي أَنْزَلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ

805- Абдурахман ибн Язид риуаят етті. «Мен Ибн Масғудпен (р.а.) бірге бір уақытта қажылық қылғанымда, ол кісінің Жамра-й Кубраны жеті тас пен атып орындағанының куәсі болдым. Сонда ол кісі Кағбаны сол жағында ал Минаны оң жағына қалдырып, тас атқан болатын. Міне сол жерде Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) «әл-Бақара» сүресі нәзіл болған еді»,- деді.

138-бап. Әр тасты атқанда тәкбір айту жайлы

806- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ الْحَجَّاجَ يَقُولُ عَلَى الْمُنْبَرِ السُّورَةَ الَّتِي يُذَكَّرُ فِيهَا الْبَقَرَةُ وَالسُّورَةَ الَّتِي يُذَكَّرُ فِيهَا آلُ عِمْرَانَ

وَالسُّورَةُ الَّتِي يُذَكَّرُ فِيهَا النِّسَاءُ قَالَ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ أَنَّهُ كَانَ مَعَ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ فَاسْتَبْطَنَ الْوَادِيَّ حَتَّى إِذَا حَادَى بِالشَّجَرَةِ اعْتَرَضَهَا فَرَمَى بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ قَالَ مَنْ هَذَا هُنَا وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ قَامَ الَّذِي أَنْزَلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

806- Ағмаш риуаят етті: «Мен Хажжаждың мінберде тұрып уағыз айтқанын естідім. Сонда «әл-Бақара», «Әли Имран» және «Ниса» сүрелері жайында айтылған болатын. Бұл жайлы Ибраһимге (р.а.) айтқан едім, ол кісі маған: «Абдуррахман ибн Язид өзінің Масғудпен (р.а.) бірге Жамрат ул-Ақабда болғанын маған айтқан еді. Сонда Ибн Масғуд ойпанның ортасындағы теректің жанына барып, жеті тал тас атыпты. Әр тасты атқанда тәкбір айтыпты, кейін: «Алла тағалаға ант етіп айтамын: «әл-Бақара», сүресі нәзіл болғанда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тура осы жерде тұрған еді», - депті», - деді.

139-бап. Жамрат ул-Ақабаны орындап болғаннан соң, тоқтап тұрмау керектігі жайлы

بَابُ مَنْ رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ وَلَمْ يَفِفْ قَالَهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Ибн Омар (р.а.) Жамрат ул-Ақабаны орындап болғаннан соң, тоқтап тұрмау керектігін Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) біліп алған екен».

140-бап. Екі жамрада тас атқаннан соң, жазық жерге түсіп, қыблаға жүздену жайлы

807- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الدُّنْيَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبِّرُ عَلَى إِثْرِ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ يَتَقَدَّمُ حَتَّى يُسْهَلَ فَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ فَيَقُومُ طَوِيلًا وَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ ثُمَّ يَرْمِي الْوُسْطَى ثُمَّ يَأْخُذُ ذَاتَ الشَّمَالِ فَيَسْتَهْلُ وَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ فَيَقُومُ طَوِيلًا وَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ وَيَقُومُ طَوِيلًا ثُمَّ يَرْمِي جَمْرَةَ ذَاتِ الْعَقَبَةِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَيَقُولُ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ

807- Ибн Омар (р.а.) Жамрат ул-Дунияда кезек-кезек жеті тас ататын еді де жазық жерге түсіп, қыблаға жүзденген бойы ұзақ дұға оқитын еді. Содан соң Жамрат ул-Устаға барып тас ататын еді. Кейін жазық жерге түсіп, тағы да қыбла жаққа қарап, ұзақ уақыт бойы дұға оқитын еді. Содан соң, ойпанның ортасына келіп, Жамрат ул-Ақабада тас ататын да тоқтамай кері қайтып, кететін еді. Кейін: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) осылай қылғанын көргенмін», - дейтін еді.

141-бап. Екі Жамраның алдында тұрып дұға оқу туралы

قَالَ مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَمَى الْجَمْرَةَ الَّتِي تَلِي مَسْجِدَ مِنَى يَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَمَى بِحَصَاةٍ ثُمَّ تَقَدَّمَ أَمَامَهَا فَوَقَّفَ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ رَافِعًا يَدَيْهِ يَدْعُو وَكَانَ يُطِيلُ الْوُقُوفَ ثُمَّ يَأْتِي الْجَمْرَةَ الثَّانِيَةَ فَيَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَمَى بِحَصَاةٍ ثُمَّ يَنْحَدِرُ ذَاتَ الْيَسَارِ مِمَّا يَلِي الْوَادِيَّ فَيَقِفُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ رَافِعًا يَدَيْهِ يَدْعُو ثُمَّ يَأْتِي الْجَمْرَةَ الَّتِي عِنْدَ الْعَقَبَةِ فَيَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبِّرُ عِنْدَ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ يَنْصَرِفُ وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا قَالَ الزُّهْرِيُّ سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ مِثْلَ هَذَا عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ

Зухрий риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мина мешітінің жанында жеті тал тас ататын еді. Әр тасты атқанда тәкбір айтатын еді. Содан соң, алдыға жүріп (төмендеу жерге түсетін еді), қолдарын көтеріп ұзақ дұға ететін. Содан соң екінші Жамраға (Жамрат ул-Устаға) барып, жеті рет тас ататын еді. Әр тасты атқанда тәкбір айтатын. Кейін, ойпанға

түсіп, қыблаға қараған бойы қолдарын көтеріп, ұзақ дұға қылатын еді. Содан соң, Жамрат ул-Ақабаға барып, жеті тас ататын еді. Әр тасты атқанда тәкбір айтып, тоқтамай кері қайтатын еді». Сәлім ибн Абдуллада осыған ұқсас хадисті атасынан естіген екен. Ол кісі Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сол сияқты тас атқанын өз көзімен көрген екен. Ибн Омарда (р.а.) тура солай істейтін еді.

142-бап. Жамраларда¹⁴⁸ тас атып болған соң, жұпар иісті нәрселерден пайдалану және ифаза тәуебінен кейін шаш алдыру жайында

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْقَاسِمِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ وَكَانَ أَفْضَلَ أَهْلِ زَمَانِهِ يَقُولُ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ طَيَّبْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدَيَّ هَاتَيْنِ حِينَ أَحْرَمَ وَلِحْلِهِ حِينَ أَحَلَّ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ وَبَسَطْتُ يَدَيْهَا

Өз заманының сыйлы кісілерінен болған Абдуррахман ибн Қасымның атасы: «Айша анамыздың: «Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) ихрамды кигізгеннен де, шешкеннен кейін де міне мына осы қолдарыммен жұпар иісті нәрселерді жағып, қоятынмын, деп айтқанын естігенмін»,- деді.

143-бап. Қоштасу тәуебі жайлы

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ ابْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَمَرَ النَّاسُ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ إِلَّا أَنَّهُ خُفِّفَ عَنِ الْحَائِضِ

Ибн Аббас (р.а.): «Адамдарға ең соңында Кағбаны тәуеп ету бұйырылды. Бірақ, етеккір көрген әйелдер бұдан қайтарылды»,- деді.

حَدَّثَنَا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ قَتَادَةَ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ ثُمَّ رَقَدَ رَقْدَةً بِالْمُحَصَّبِ ثُمَّ رَكِبَ إِلَى الْبَيْتِ فَطَافَ بِهِ تَابِعَهُ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي خَالِدٌ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

¹⁴⁸ Жамра – Шайтанға тас ататын жер.

Энас ибн Мәлік (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Минада тас атып қайтқанынан соң, бесін, аср, шам және кұфтан намаздарын оқыды. Кейін, Мухассапта ұйықтады. Содан кейін түйеге мініп Қағбаны тәуеп етті»,- деді.

144-бап. Егерде әйел кісінің ифаза тәуебінен кейін етеккірі келіп қалса ...

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ
عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ صَفِيَّةَ بِنْتَ حَيٍّ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
حَاضَتْ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَحَابِسُنَا هِيَ قَالُوا
إِنَّهَا قَدْ أَفَاضَتْ قَالَ فَلَا إِذَا

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) зайыбы Сафийя етеккір көріп қалды. Бұны Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) айтып едім, ол кісі: «Бізді жолдан қалдырады ма, деймін»,- деді. Сонда адамдар: «Сафийя ифаза тәуебін қылып үлгерген еді»,- десті. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ондай болса, еш оқасы жоқ»,- деді.

حَدَّثَنَا أَبُو الثُّعْمَانَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرِمَةَ أَنَّ أَهْلَ الْمَدِينَةِ سَأَلُوا
ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ امْرَأَةٍ طَافَتْ ثُمَّ حَاضَتْ قَالَ لَهُمْ تَنْفِرُ قَالُوا لَا
تَأْخُذُ بِقَوْلِكَ وَتَدْعُ قَوْلَ زَيْدٍ قَالَ إِذَا قَدِمْتُمُ الْمَدِينَةَ فَسَلُّوا فَقَدِمُوا الْمَدِينَةَ فَسَأَلُوا
فَكَانَ فِيمَنْ سَأَلُوا أُمُّ سَلِيمٍ فَذَكَرَتْ حَدِيثَ صَفِيَّةَ رَوَاهُ خَالِدٌ وَقَتَادَةُ عَنْ عِكْرِمَةَ

Икрима риуаят етті: «Медине тұрғындары (Меккеде) Ибн Аббастан (р.а.): «Егер де әйел кісі ифаза тәуебінен кейін етеккір көріп қалса, не болады?»,- деп сұрады. Ибн Аббас: «Ондай жағдайда қоштасу тәуебін істемей-ақ қайта береді»,- деді. Медине тұрғындары: «Біз Зәйд ибн Сәбиттің сөзіне сенеміз, ал сіздің сөзіңізге сенбейміз»,- десті. Сонда Ибн Аббас: «Олай болса, Мединеге барып сұраңдар»,- деді. Мединеліктер (Меккеден) Мединеге қарай жолға шықты. Мединеге келген соң аталмыш мәселе туралы сұрасып еді Үмму Сулайм Сафийя оқиғасын хикая етіп айтып берді».

حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رُحِّصَ لِلْحَائِضِ أَنْ تَنْفِرَ إِذَا أَفَاضَتْ قَالَ وَسَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ
إِنَّهَا لَا تَنْفِرُ ثُمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ بَعْدُ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَخَّصَ لَهُنَّ

Ибн Аббас (р.а.): «Ифаза тәуебін қылған әйелдер, егер де олар етеккір көріп қалса, оларға қоштасу тәуебін қалмай-ақ қайта беруге рұқсат берілді», - деді. Тауыс (р.а.) риуаят етті: «Мен Ибн Омардың (р.а.): «Етеккір көрген әйел «Қоштасу тәуебін» қылмастан кетпейді», - дегенін естіген едім, кейіннен осы кісінің өзінің: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) етеккір көрген әйелді «Қоштасу тәуебін» қылудан босатқан», - деп жүргенін көрдім», - деді.

حَدَّثَنَا أَبُو الثُّعْمَانِ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ مَنصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ
عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا
نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَقَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا
وَالْمَرْوَةِ وَلَمْ يَحِلَّ وَكَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ فَطَافَ مَنْ كَانَ مَعَهُ مِنْ نِسَائِهِ وَأَصْحَابِهِ
وَحَلَّ مِنْهُمْ مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ الْهَدْيُ فَحَاضَتْ هِيَ فَنَسَكْنَا مَنْاسِكَنَا مِنْ حَجَّنَا فَلَمَّا
كَانَ لَيْلَةَ الْحَصْبَةِ لَيْلَةَ النَّفْرِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ كُلُّ أَصْحَابِكَ يَرْجِعُ بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ
غَيْرِي قَالَ مَا كُنْتَ تَطُوفِينَ بِالْبَيْتِ لِيَالِي فَدَمْنَا قُلْتُ لِمَا قَالَ فَأَخْرَجَنِي مَعَ أَخِيكَ إِلَى
التَّنْعِيمِ فَأَهْلِي بِعُمْرَةٍ وَمَوْعِدُكَ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا فَخَرَجْتُ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِلَى
التَّنْعِيمِ فَأَهْلَيْتُ بِعُمْرَةٍ وَحَاضْتُ صَفِيَّةُ بِنْتُ حَيٍّ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
عَفْرَى حَلَقِي إِنَّكِ لِحَابِسُنَا أَمَا كُنْتَ طُفْتِ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَتْ بَلَى قَالَ فَلَا بَأْسَ انْفِرِي
فَأَقْبِيئُهُ مُصْعِدًا عَلَى أَهْلِ مَكَّةَ وَأَنَا مُنْهَبِطَةٌ أَوْ أَنَا مُصْعِدَةٌ وَهُوَ مُنْهَبِطٌ وَقَالَ مُسَدَّدٌ
قُلْتُ لِمَا تَابَعَهُ جَرِيرٌ عَنْ مَنصُورٍ فِي قَوْلِهِ لِمَا

Айша (р.а.) риуаят етті: «Қажылық қылу ниетімен Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге жолға шықтық. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Мекеге келген соң, Кағбаны тәуеп етіп, Сафа мен Мәруада сағий қылды. Бірақ ихрамын шешпеді. Өйткені өзімен бірге құрбандыққа атап мал жетектеп келген еді. Сол күні Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелдері және сахабалары тәуеп пен сағий етті. Олардың шалатын құрбандық алып келмегендері ихрамдарын шешті. Ал мен болсам, етеккір көріп қалдым. Қажылықтың шарттарын орындағаңымыздан кейін Хасба¹⁴⁹ түні: «Я Расулулла, сахабаларыңыздың барлығы үлкен және кіші қажылық қылып қайтуда, тек мен ғана кіші қажылық қыла алмай қалдым», - дедім. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Меккеге келгенде тәуеп етпеген бе едің?», - деп

¹⁴⁹ Хасба – Мина менен Меккенің аралығындағы жазық алқап.

сұрады. Мен: «Жоқ», - дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олай болса, ағаңмен Таңғимға барып, кіші қажылық қылып қайт, біз сенімен пәлен жерде жолығамыз», - деді. Мен ағам Абдуррахман мен бірге барып, кіші қажылыққа ихрам кидім. Біз жолға шығатын түні Сафйия етекiр көрiп қалды. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сен бiздi жолдан қалдыратын болдың, Наһр күнi тәуеп етпеген бе едiң?», - дедi. Сафйия: «Иә тәуеп еткенмін», - дедi. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): Олай болса, қайта бер, еш оқасы жоқ», - дедi.

145-бап. Нафр күні Абтаһта аср намазын оқу туралы

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَخْبَرَنِي بِشَيْءٍ عَقَلْتُهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْنَ صَلَّى الظُّهْرَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ قَالَ بِمِنَى قُلْتُ فَأَيْنَ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ النَّفْرِ قَالَ بِالْأَبْطَحِ افْعَلْ كَمَا يَفْعَلُ أَمْرَاؤُكَ

Абдулазиз ибн Руфайғ риуаят етті: «Әнас ибн Мәліктен: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қасында (жүргендегі естеліктеріңнен) айтып берсеңіз!», - деп өтініш қылдым. «Таруия¹⁵⁰ күні бесін намазын қай жерде оқыды?», - деп сұрадым. Әнас: «Минада», - деді. «Олай болса, Нафр күні аср намазын қай жерде оқыды?», - дедім. Әнас: «Абтаһта», - деді. Содан соң қажылықтағы әмірің істесе, солай істей бер!», - деп қосып қойды.

حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمُتَعَالِ بْنِ طَالِبٍ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ أَنَّ قَتَادَةَ حَدَّثَهُ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ وَرَقَدَ رَقْدَةً بِالْمَحْصَبِ ثُمَّ رَكِبَ إِلَى النَّبَيْتِ فَطَافَ بِهِ

Әнас ибн Мәлік (р.а.) Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жайлы сөйлеп жатып: «Ол кісі бесін, аср, шам және кұфтан намаздарын оқыды, кейін Мухассабта ұйықтады. Содан соң тұрып түйеге мінді-де, Қағбаны тәуеп етті», - деді.

146-бап. Мухассаб¹⁵¹ жайында

¹⁵⁰ Таруия – Зұлхижжа айының сегізінші күні.

¹⁵¹ Мухассаб – Мина менен Меккенің аралығындағы жазық алқапты осылай атайды.

حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
قَالَتْ إِنَّمَا كَانَ مَنْزِلُ يُنزَلُهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَكُونَ أَسْمَحَ لِخُرُوجِهِ
يَعْنِي بِالْأَبْطَحِ

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қонып отыратын (үй-жәй) дем алуға өте қолайлы еді. (яғни, Батхадағы жерді айтып тұр)».

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ قَالَ عَمْرُو عَنْ عَطَاءٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَيْسَ التَّحْصِيبُ بِشَيْءٍ إِذْ هُوَ مَنْزِلٌ نَزَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Ибн Аббас (р.а.): «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дем алу ниетімен ғана Мухассабақа түнеп өтетін еді», - деді.

147-бап. Меккеге кіруден бұрын Зу Туанда және Меккеден қайтқанда Хулайфадағы Батхада түнеп өту жайлы

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ
أَنَّ ابْنَ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يَبِيتُ بِذِي طُوًى بَيْنَ النَّبِيِّينَ ثُمَّ يَدْخُلُ مِنَ
النَّبِيَّةِ الَّتِي بِأَعْلَى مَكَّةَ وَكَانَ إِذَا قَدِمَ مَكَّةَ حَاجًّا أَوْ مُعْتَمِرًا لَمْ يُنِخْ نَاقَتَهُ إِلَّا عِنْدَ
بَابِ الْمَسْجِدِ ثُمَّ يَدْخُلُ فَيَأْتِي الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ فَيَبْدَأُ بِهِ ثُمَّ يَطُوفُ سَبْعًا ثَلَاثًا سَعْيًا
وَأَرْبَعًا مَشْيًا ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ يَنْطَلِقُ قَبْلَ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى مَنْزِلِهِ
فَيَطُوفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَكَانَ إِذَا صَدَرَ عَنِ الْحَجِّ أَوْ الْعُمْرَةِ أُنَاخَ بِالْبَطْحَاءِ
الَّتِي بِذِي الْحُلَيْفَةِ الَّتِي كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُنِخُ بِهَا

Нафиғ риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) Меккеге келсе, Ақаба жолындағы Зу Туанда қонып өтетін еді. Содан соң екі төбелік арасынан өтіп, Меккеге кіретін еді. Меккеге үлкен немесе кіші қажылық қылғалы келсе, түйесін (тек қана) Харам мешітінің алдына шөктіретін еді –да, ішке кіріп, қара бұрыштың алдына барып, тәуеп етуді содан бастайтын еді.

Кейін жеті рет: үш рет жылдамырақ, ал қалған төртеуін жәй жүріспен жүріп тәуеп ететін еді. Содан соң артқа қайтып, екі рәкат тәуеп намазын оқып, алғашқы уақытта келген жеріне қайтудан бұрын Сафа мен Мәруаның арасын сағий қылатын еді. Қажылық немесе кіші қажылықты орындап қайтқанында Зулхулайфадағы Батха жазықтығында, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) түйесін шөктіріп, дем алып өтетін жерде ол кісі де түйесін шөктіретін еді», - деді.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ سُئِلَ عَبْدُ اللَّهِ
عَنْ الْمُحَصَّبِ فَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ قَالَ نَزَلَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ وَعُمَرُ وَابْنُ عُمَرَ وَعَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يُصَلِّي بِهَا
يَعْنِي الْمُحَصَّبَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ أَحْسِبُهُ قَالَ وَالْمَعْرَبَ قَالَ خَالِدٌ لَا أَشْكُ فِي
الْعِشَاءِ وَيَهْجَعُ هَجْعَةً وَيَذْكُرُ ذَلِكَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Халид ибн Харис риуаят етті: «Ғубайдулладан Мухассаба туралы сұрасты. Сонда ол кісі: «Расулулла, Омар және Ибн Омар сол жерде (Мухассаба) деп алып, тынығып өтискен деп, Нафиғтан естігенмін», - деді.

Халид ибн Харис: «Нафиғ маған: «Ибн Омар осы жерде яғни, Мухассаба бесін мен аср (менінше, шамды да деген секілді) оқитын», - деген еді. Мен Ибн Омардың осы жерде құфтанды оқып, кейін біраз мызғып алғанына күмән келтірмеймін, өйткені Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) осы жерде солай ететін еді», - деді.

148-бап. Меккеден қайтқанда Зу Туанға түсіп өткен кісі жайлы

عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَقْبَلَ بَاتَ بِذِي طُوًى
حَتَّى إِذَا أَصْبَحَ دَخَلَ وَإِذَا نَفَرَ مَرَّ بِذِي طُوًى وَبَاتَ بِهَا حَتَّى يُصْبِحَ وَكَانَ يَذْكُرُ
أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ

Нафиғ (р.а.) риуаят етті: «Ибн Омар (р.а.) Меккеге келе жатқанында Зу Туанда қонып, таң атқан соң, қалаға кіретін, бұл жайында ол кісіден

сұрасканда ол: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) осылай ететін еді»,- деп жауап берді».

149-бап. Қажылық маусымында жаһилия базарларында сауда-саттық қылу жайында

حَدَّثَنَا عُمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ قَالَ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ دُوَ الْمَجَازِ وَعُكَاظُ مَثَجَرَ النَّاسِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَلَمَّا جَاءَ الْإِسْلَامُ كَانَتْهُمْ كَرَهُوا ذَلِكَ حَتَّى نَزَلَتْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فِي مَوَاسِمِ الْحَجِّ

Ибн Аббас (р.а.) риуаят етті: «Зулмажаз бен Ғуказ жаһили дәуіріндегі адамдар сауда-саттық қылатын жер (базар) еді. Ислам дәуірі келген соң, мұсылмандар Алла тағаланың: «Сендерге Раббыларыңның кеңшілігін іздеулеріңнің (кәсіп істеулеріңнің) күнәсі жоқ¹⁵²»,- деген аят кәрімі нәзіл болғанша, ол жерлерде сауда-саттық қылуды қаламады».

150-бап. Түн аяқталып қалғанда Мухассабтан жолға шығу жайлы

حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ عَنْ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ حَاضَتْ صَفِيَّةُ لَيْلَةَ النَّفْرِ فَقَالَتْ مَا أُرَانِي إِلَّا حَابِسَتَكُمْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَفْرَى حَلْقَى أَطَافَتْ يَوْمَ النَّحْرِ قِيلَ نَعَمْ قَالَ فَنُفِرِي قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَزَادَنِي مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا مُحَاضِرٌ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا نَذْكُرُ إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا قَدِمْنَا أَمَرَنَا أَنْ نَحِلَّ فَلَمَّا كَانَتْ لَيْلَةَ النَّفْرِ حَاضَتْ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُبَيْبٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَلْقَى عَفْرَى مَا أَرَاهَا إِلَّا حَابِسَتَكُمْ ثُمَّ قَالَ قَالَ كُنْتِ طُفْتِ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَتْ نَعَمْ قَالَ فَنُفِرِي قُلْتُ يَا

¹⁵² 2. «әл-Бақара», 198 аят.

رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَمْ أَكُنْ حَالَتُ قَالَ فَاعْتَمِرِي مِنَ النَّعِيمِ فَخَرَجَ مَعَهَا أَخُوهَا فَلَقِيْنَاهُ
مُدْلِجًا فَقَالَ مَوْعِدُكَ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Мухассабтан жолға шығатын түні Сафйия етеккір көріп қалды. Сонда ол: «Мен сендерді жолдан қалдыратын сияқтымын», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Сен бізді жолдан қалдыратын болдың, Наһр күні тәуеп етпеген бе едің?», - деді. Сафйия: «Тәуеп еттім», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олай болса, жүре бер», - деді.

Айша анамыз (р.а.) риуаят етті: «Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) бірге бір уақытта қажылық қылуға шықтық. Меккеге келгенімізде Бізге ихрамдарымызды шешуімізді бұйырды. Жолға шығатын түні Сафйия етеккір көріп қалып: «Сендердің аяқтарына тұсау болмасам еді!», - деді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Аяғымызға тұсау болдың, Наһр күні ифаза тәуебін қылған ба едің?», - деді. Сафйия: «Қылғанмын», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олай болса, жүре бер!», - деді. Мен: «Я Расулулла, Меккеге келгенімде кіші қажылық қылмаған едім», - дедім. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олай болса, Танғимға барып, кіші қажылық қыл!», - деді. Мен ағаммен бірге кіші қажылық қылуға кеттім. Кіші қажылық қылып келе жатқанымызда Пайғамбарымызбен (с.ғ.с.) жолда жолығып қалдық, ол кісі: «Сендер мен пәлен жерде жолығамыз», - деді.

«2 - том тамам болды!»

Мазмұны